

Referenți: Prof. univ. dr. Petru URSACHE
Cercet. pr. gr. I dr. Lucia CIREȘ

Lucrare elaborată în cadrul
Institutului de Filologie Română „A. Philippide“
al Filialei Iași a Academiei Române

Redactor: Mariana CODRUȚ
Coperta: Manuela OBOROCEANU
Tehnoredactor: Alexandru CVASNĂI
Culegere computerizată: Codrin CIUBOTARU

Coperta I: Sfinții taumaturgi Cosma și Damian
Coperta IV: Gheorghe Ciobanu, pictură naivă

ISBN 973-703-121-0

© EDITURA UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA“, 2005
700511 – IAȘI, STR. PĂCURARI NR. 9, TEL./FAX 0232 / 314 947

Silvia CIUBOTARU

FOLCLORUL MEDICAL DIN MOLDOVA

TIPOLOGIE ȘI CORPUS DE TEXTE

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE LINGVISTICA
INVENTAR CARTI Nr. 30. 463

EDITURA UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA”
IAȘI – 2005

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CIUBOTARU, SILVIA

**Folclorul medical din Moldova: tipologie
și corpus de texte / Silvia Ciubotaru. – Iași: Editura
Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2005**

Bibliogr.

Index

ISBN 973-703-121-0

39(498.3):61

615.89

Lucrarea valorifică documentele etnoiatrice aflate în colecțiile Arhivei de Folclor a Moldovei și Bucovinei (AFMB), din cadrul Institutului de Filologie Română „A. Philippide” al Academiei Române, Filiala Iași. Tema a făcut obiectul unui proiect de cercetare științifică individuală, ce s-a finalizat prin realizarea volumului de față. Baza documentară a lucrării s-a constituit, printr-un efort colectiv, pe parcursul a peste trei decenii.

Materialele studiate și valorificate provin din două secțiuni importante ale AFMB, răspunsurile la Chestionarul folcloric și etnografic general, în cadrul căruia problemelor de medicină populară li s-au afectat 237 de întrebări, și înregistrările pe benzi magnetice, efectuate de cercetătorii Departamentului de etnografie și folclor din institut, precum și de colaboratorii Arhivei.

Chestionarele primite din ancheta indirectă, efectuată în peste 800 de localități, au fost verificate și completate pe teren de cercetători. Textele din acest fond, selectate pentru antologie, poartă mențiunea Anexă-chestionar, iar în paranteză este trecut anul 1971, când s-a încheiat cercetarea de prospecțiune.

Transcrierea descântecelor de pe benzile de magnetofon s-a făcut cu respectarea pronunției locale, fără ca particularitățile fonetice să fie marcate prin semne diacritice. Casetele tehnice cuprind, printre altele, următoarele date: numărul de ordine al benzii, pista pe care s-a înregistrat documentul sonor și numărul materialului respectiv. De exemplu: Mg.546, I,14. Se menționează, de asemenea, vârsta subiecților chestionați și anul efectuării cercetărilor de teren.

Cele mai multe înregistrări au fost făcute de specialiștii departamentului: Lucia Berdan (L.B.), Lucia Cireș (L.C.), Silvia Ionescu-Ciubotaru (S.I., S.C.) și Ion H. Ciubotaru (I.H.C.). Acestora li se adaugă contribuțiile, sporadice, ale colaboratorilor Mircea Fotea (M.F.) și Ștefan Popa (Șt.P.) de la Facultatea de Filologie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Lucrarea este împărțită în patru secțiuni. Partea întâi cuprinde studiul introductiv, în care particularitățile fenomenului etnoiatric din Moldova sunt analizate începând cu cele dintr-ai preocupări de acest gen și până în contemporaneitate. Totodată, sunt puse în evidență relațiile ce se stabilesc cu practicile etnomedicale din celelalte provincii românești și chiar din unele zone europene.

Partea a doua este consacrată tipologiei. Documentele etnoiatrice luate în discuție sunt clasificate în funcție de bolile umane și de animale, menționate de agenții terapeutici locali. Cum în cadrul actului de medicină populară practicile empirice și cele magice se împletesc la tot pasul, articolele de tipologie includ ambele aspecte ale fenomenului investigat.

Cea mai amplă este partea a treia a lucrării, adică antologia textelor poetice, în care sunt incluse numeroase piese inedite, ordonate în funcție de maladiile la vindecarea

căroră sunt folosite. În felul acesta, descântecetele vin să completeze practicile terapeutice și leacurile tămăduitorilor empirici, menționate în tipologie.

Ultima secțiune este rezervată aparatului critic: bibliografie, indice de localități (siglar), indice de nume (subiecți chestionați), indice de plante medicinale, cu denumirile lor științifice, indice de reprezentări mitologice și glosar.

Sperăm ca acest demers științific să dezvăluie măcar o parte din inepuizabila comoară de experiență și simțire transmisă de atâtea generații de vindecători anonimi. Pentru că, așa cum spunea Mircea Vulcănescu, în Dimensiunea românească a existenței, „sub chipul brăzdat de cutele veșnicei liturghii a acțiunii sale rituale, românul va fi fost mai atent, poate, decât alții, la ce ne învață crinii câmpului și păsările cerului”.

Scurt istoric

Medicina populară românească își are rădăcinile în zorii civilizației omenești, străbătând, în forme adaptate mediului natural al acestui colț de lume, milenii. De la începuturi, practicile etnoiatrice au constituit sursa primelor norme de viață sănătoasă, *epodele* și *belaginele* stabilite de tagma sacerdotală a *pileaților* daci¹. Numiți de Strabon, în *Geografia*, *ctiști*, *theosebi* sau *capnobați*, și de Iosephus Flavius *polistai*, aceștia se fereau să consume carne, hrănindu-se cu brânză, lapte și miere². Dacii cunoșteau bine însușirile plantelor medicinale. Acest fapt a făcut ca, mai târziu, *herbariile* secolelor III-V, în copii executate după operele anterioare, redactate de Pedanios Dioscoride din Anazarba și de Pseudo-Apuleius, *De materia medica* și, respectiv, *De medicaminibus herbarum* ori *De herbarum virtutibus*, să cuprindă mai multe denumiri în limba dacă. Deosebit de utile pentru recunoașterea plantelor numite de Pedanios Dioscoride sunt reproducerile după desenele principalelor specii din cel mai vechi manuscris al său, *Codex Constantinopolitanus*, numit și *Vindobonensis*, copiat în anul 512³.

Sub Deceneu și, mai apoi, sub Comosicus, geto-dacii au fost îndemnați să ducă o viață echilibrată, evitând excesele alimentare și chiar consumul de vin. Zalmoxis era adorat nu numai ca zeu al nemuririi, ci și ca mare tămăduitor, vraci sau vrăjitor⁴. Theodoretus din Cyros îl pomenea, în lucrarea sa *Therapeutice*, alături de Anaharsis Scitul, printre cei mai înțelepți lecuitori. Din scrierile Antichității se poate deduce originea descântecelelor folclorice în acea perioadă intermediară între *iatmoiatrie* (medicină populară) și *iatrosofie* (medicină cultă), pe care o reprezenta societatea geto-dacă. Preotul dac din acele timpuri, care era *vrăjitor* (γόνς) și *medic* (ἰατρός)⁵, folosea, pe lângă leacuri, descântece. Principiul de bază al acestei terapii îl constituia legătura dintre trup și suflet. Într-unul din *Dialogurile* lui Platon, intitulat *Charmides*, Socrate îi dezvăluie ce a învățat de la medicii traci ai lui Zalmoxis: „Să nu te lași înduplecat să îngrijești capul nimănui, care nu-și va fi dăruit mai întâi sufletul spre îngrijire descântecului. Aceasta, zicea el, este greșeala pe care, acum, o săvârșesc oamenii, că încearcă să devină un fel de medici ai câtei unei părți, fără de cealaltă”⁶. Viziunea integralistă, intuitivă și psihologică a sacerdoților de la noi reprezenta un pas important în dezvoltarea medicinei și se va regăsi la adepții școlii din Kos, unde s-a format marele Hipocrate⁷. Galentropia era însoțită de folosirea medicamentelor de origine animală sau minerală dar și de vrăji și gesturi mistice.

Mai târziu, creștinismul ortodox va prelua această viziune asupra vindecării sufletului o dată cu trupul. Tălmăcind parabola slăbănogului din *Evanghelia lui Marcu*, Varlaam spunea: „Pentr-acea și Domnul Hristos, când tămădui pre-acest slăbănog, întâiu lecui sufletul lui de pacate [...]. În chipul unui vraci, când boalește neștine de ochi, nu pune leacurile la ochi, ce la cap întâiu, unde iaste rădăcina și izvorul boalei, așa și Domnul Hristos, vraciul sufletelor omenești, întâiu opri izvorul răutății”⁸.

Sihaștrii-cărturari au continuat să-și exercite, din lăcașurile lor urcate pe munți și tănuite de păduri, influența asupra populației autohtone și după ocupația romană. Medicina locală s-a îmbogățit atunci cu noi informații taumaturgice, multe din acestea fiind, probabil, de sorginte populară, lucru firesc dacă ne gândim că, până în timpul lui Pliniu, medicii romani erau *scavi* sau *liberți*, meseria lor fiind considerată nedemnă pentru *romana gravitas*⁹. Cultul lui Esculap devine deosebit de puternic prin identificarea sincretică, pe de o parte, cu divinitatea greacă Asklepios (cu rădăcini în simbioza dintre un primitiv *demon-cârțiță* și un *erou-medic* originar din Tesalia), iar pe de alta, prin *interpretatio romana*, cu o veche divinitate locală, tracă¹⁰. Templele dedicate acestui zeu-medic erau locuri unde se practica *incubația* și se îngrijeau bolnavii. Așezarea romană de la Barboși, din sudul Moldovei, s-ar părea că era prevăzută cu un astfel de *asclepion*, din care s-a mai păstrat un fragment al statuii Hygiei, una dintre fiicele lui Esculap, căreia i se atribuiă puteri vindecătoare. Ea poartă în brațe *situla* și cutia cu unguente¹¹. În Dacia romanizată și chiar mai târziu erau răspândite cultele gemenilor Machaon și Podalirius (fii ai zeului Asklepios), ale *cabirilor dolicheni*, ale *dioscurilor* (Castor și Pollux) și ale *cavalerilor danubieni*. Toate aceste divinități erau invocate în ajutorul bolnavilor prin formula *pro salute*¹².

Hecataioanele și *hermele* de la hotare sau de la răscruci de drumuri erau monumente unde se conjura ajutorul zeilor htonieni, capabili să secere vieți, dar și să vindece maladii grave. Cum multe boli erau atribuite efectelor magiei negre, în aceste locuri se îngropau tăblițe de lut sau de plumb, prin care i se cerea lui Hermes sau zeiței Hecate să lege voința sau chiar să provoace moartea dușmanului, așa-zisele *defixiones*¹³. Practica numită *defixio* sau *καταδεις* era întărită de faptul că, uneori, aceste inscripții se așezau într-un mormânt, invocându-se astfel puterile subpământene. Atât acele legate de necromanție, cât și cele care țin de cultul răspântiilor se vor păstra, în forme mai mult sau mai puțin atenuate, în contextul etnoiatriei, până în zilele noastre. Erau cunoscute și „maltratarea imaginii de ceară a dușmanului și *καταδειςμοι* (lanțurile) cerute lui Hermes și Persefona”¹⁴. Nimicirea dușmanului cu ajutorul statuetele de ceară sau al altor figurine, botezate și blestamate cu numele acestuia, va supraviețui în plin ev mediu catolic, la curtea principilor francezi, sub denumirea de *invultare* (fr. *envoûtement*). De exemplu, Charolais era terorizat de aceste vrăji: „N'ay-je de *deven* moy

les bouts de cire baptisés dyaboliquement et pleins d'abominables mystères contre moy et autres?"¹⁵

Divinități lunare, patroane ale destinului, de tipul Bendis, Diana sau Isis, se regăsesc în numeroase farmece și vrăji făcute la adăpostul nopții. *Gemele*, sculptate în *cornalină* și *jasp* cărămiziu, cu chipul zeilor vindecători, ca Esculap, Hygia, Serapis și Isis, având rol de amulete împotriva unor boli, se vor purta până în primele secole ale Evului Mediu¹⁶. La fel acele *geme* magice pe care apare efigia cocoșului sacrificat lui Asklepios¹⁷. Multe aspecte ale folclorului medical de la noi, precum și alte componente ale culturii populare, „fără analogii în alte zone, ca și unele particularități ale ortodoxismului român în contextul general al creștinismului, sunt rodul dăinuirilor dacice și daco-romane în spațiul carpato-ponto-danubian”¹⁸.

Începuturile creștinismului și migrațiile popoarelor barbare au dus la retragerea orășenilor în lumea satelor. Îngrijirea bolnavilor a continuat să se facă de către persoane mai mult sau mai puțin specializate. Denumirea de *lēkeis* dată medicilor de către Wulfila, episcopul de Durostor, în versiunea gotică a Bibliei realizată de el, ne oferă un indiciu asupra acestei realități. Termenul este înrudit cu românescul *leac*. Wulfila a păstorit în sudul Moldovei vreme de șapte sau opt ani, până la 348, și este posibil să fi cunoscut pe cei din tagma vindecătorilor locali, *doctorum montium cultrix* cum îi numește Lactantiu în *De morte persecutorum*¹⁹.

Locul vechilor divinități taumaturgice este luat de sfinți vindecători, cum ar fi Anichit, Chir, Cosma, Damian, Diomid, Ermolae, Ioan, Mochie, Pantelimon, Samson, Spiridon, Thalaleu, Trifon, Varvara ș.a. Dintre aceștia se disting Cosma și Damian, al căror praznic, la 1 noiembrie, este cunoscut ca *Vrăcebul* (de la slavonul *vracevati* „a vindeca”), pentru că este propice tuturor tratamentelor. Lăcașurile de cult zidite în cinstea medicilor *anarghiri* au avut aceeași funcționalitate ca și *asclepeioanele*, adăpostind bolnavi pentru incubajii și îngrijiri. Numeroase descântece îi invocă pe gemenii *agioi iamasikoi*, „sfinți doctori”²⁰, să vindece *lingoarea*, *răul copiilor* sau *spărietul*. Cosma și Damian prezintă toate calitățile medicilor creștini, la cunoștințele acumulate prin învățătură și practică adăugându-se sfințenia, puritatea morală și milostenia față de suferințele aproapelui.

S-ar părea că *anarghirii* practicau *chirotetia* (de la *kheir* = „mână” în greaca veche), adică vindecarea prin aplicarea mâinilor deasupra rănilor și locurilor dureroase, metodă semnalată în vechi texte chineze, egiptene, indiene, la Homer, Hesiod și chiar în Biblie. Despre Cosma și Damian se spune: „... și preste câți din oamenii cei ce pătimeau și din dobitoace își puneau mâinile lor, îndată aceia se făceau sănătoși desăvârșiți”²¹. Medalioanele de ceară marcate cu trăsăturile acestor sfinți, precum și icoanele ce-i reprezentau erau considerate miraculoase de către credincioșii din Antiohia, Mistra sau Ravenna. Primele dintre ele datea-

ză încă de la construirea *martyriumului* lui Cosma și Damian de la Cyr, în Siria²².

Același efect l-au avut, probabil, cruciulițele duble-relicvar, datând din secolele XII-XIII, descoperite pe teritoriul Moldovei. Engolpionul de la Căndești – Neamț îi reprezintă pe cei doi frați medici *fără de arginți*²³. Alte cruci-relicvar au în centru răstignirea Mântuitorului, iar în medalioane chipurile sfinților vindecători Grigore, Ioan, Neculai, Petru sau Vasile²⁴.

Isus Hristos însuși era considerat, de către reprezentanții creștinismului primitiv, un mare taumaturg. Justin afirma, în *Dialogurile* sale, că Mântuitorul „vindeca asemenea lui Asclepios”²⁵. Credincioșii din popor păstrau amintirea unei lupte victorioase a Stăpânului Vieții cu Puterile Morții, după călătoria lui Hristos în iad²⁶. În Moldova, ca și în toate ținuturile locuite de români, Maica Domnului a fost principala divinitate creștină invocată de cei aflați în suferință. O întâlnim în cele mai numeroase descântece. Pe cruciulițele engolpioane *Bogorodnița* apare întotdeauna în câmpul central, în chip de orantă, însoțită adesea de inscripția „Sfântă Născătoare de Dumnezeu, ajută-ne !”²⁷

În Evul Mediu, frontierele ce separau medicina savantă de cea populară erau aproape inexistente. Ca și în Europa Occidentală, doctorii cu o anumită pregătire „întrețineau uneori raporturi echivoce cu empirismul și magia”²⁸. De fapt, adevărații profesioniști ai medicinei au apărut târziu la noi, cei mai cunoscuți fiind *vracii*, pomeniți în *Psaltirea Șcheiană* și în *Catehismul* lui Coresi, *femeile mai în vârstă* (care îl îngrijeau pe voievodul moldovenilor) pomenite de Długosz în 1308, *moașele*, iar, mai târziu, *bărbierii*²⁹.

Starea de sănătate a populației părea să fie bună, de vreme ce cronicarul polon Oricovius afirma că „moldovenii sunt niște sălbatici, pentru că *nu sunt niciodată bolnavi*”³⁰. Câteva secole mai târziu însă, Dimitrie Cantemir nuanțează această viziune optimistă. Constatând că speranța de viață a moldovenilor rareori depășește 70 de ani (situație care nu diferă prea mult de tabloul general al longevității din alte zone europene de atunci), principele subliniază că, în schimb, aceștia „sunt toată viața sănătoși și scurtimea vieții lor este compensată prin aceea că, lipsiți de boli care-i iau omului cea mai mare parte din fericire, pot să-și ducă mai voios zilele pe care le au de trăit”. Explicația acestei stări de lucruri este dată de un program zilnic foarte activ, care ducea la o departajare în sânul categoriilor sociale: „Țăranii mai cu seamă trăiesc mai mult decât cei născuți din neam nobil, crescute în plăceri și în viață ușoară”³¹.

Totuși, marile epidemii ce au bântuit Europa medievală nu i-au ocolit. Ciuma neagră de la 1348 a făcut victime și în Moldova, însă nu atât de multe ca în alte țări, deoarece aici nu existau mari aglomerări urbane. Tot secolul al XIV-lea aducea și răspândirea *leprei* în întreg spațiul european. Timp de șase veacuri, autoritățile laice moldovenești s-au luptat cu acest flagel, cunoscut aici sub

denumirile de *gubăvie* sau *mișelie*. Ion Neculce o considera „rană fără leac și să cheamă *lepra* sau *fistula* în pânțe...“³². Breasla *mișelilor* avea cartiere proprii în orașele Roman și Iași. După cum se știe, leproșii de la Iași locuiau în Râpa Galbenă și în Râpa Pevețoaiei. Ultimul hrisov al *mișelilor* moldoveni datează din 14 ianuarie 1823, când însă *lepra* își pierduse de mult timp caracterul de epidemie. Folclorul medical n-a păstrat decât derivatul de *leprică*³³, prin care se denumește *pelagra* datorită unor asemănări cu vechiul flagel.

Dimpotrivă, amintirea *ciumei* a generat o adevărată mitologie, personificarea cumplitei maladii apărând în basme, balade și legende. La 1646, arhiepiscopul Marcus Bandinus depunea mărturie pentru câteva practici magice săvârșite de moldovenii din satul Lucăcești – Bacău pentru stăvilirea acestei molime pustitoare. La marginea dinspre Transilvania a acestei așezări, ca și la toate răspântiile drumurilor, se ridicaseră *Priapos*³⁴ pentru a preveni epidemia de ciumă ce bântuia în provincia învecinată. Statuile de acest tip erau cioplite în trunchiuri de stejari masivi și purtau în mâna dreaptă un arc întins cu două săgeți, iar în mâna stângă o lance „care vibrând părea că amenință cu lovitura“³⁵. Se recurgea, în același timp, la forța apotropaică a nudității rituale și a gestului marțial făcut de brațul înarmat. La aceasta se adăuga amintirea bătrânului zeu *Ithyphallic*, care salvase odinioară regiunea Propontidei de o epidemie cumplită, aici într-o „formă folclorică mai pură, mai degajată de cult și de mitologie“³⁶. Varianta românească a stâlpilor antropomorfi de alungat boala „s-a grefat pe o altă datină, nu mai puțin veche, și anume cea a aratului împrejur, care formează elementul de bază și care avea aceeași finalitate: alungarea unei epidemii înfricoșătoare, ce amenința satul“³⁷. Într-adevăr, tot Bandinus descrie, din auzite, obiceiul de a se ara noaptea în jurul satelor cu ajutorul unui plug tras de boi și mânat de zece flăcăi despuiați. Se credea că, procedându-se în acest mod, *ciuma* nu intra în sat. Nuditatea rituală ca *apotropaion* (valoare pe care prelatul italian o intuiește ca fiind justificarea acestui ritual) este întărită de cercul magic al arăturii și de larma vocilor omenești în tenebrele nopții. Tot pentru a suplimenta eficacitatea celorlalte gesturi magice, „locuitori înarmați cu ghioage stăteau cu fața întoarsă înspre Transilvania, la brazdă, ca să se lupte contra *ciumei*“³⁸. Mai târziu, *holera* va fi asimilată *ciumei* sub înfățișările deja cristalizate în folclor.

Vărsatul negru sau *variola*, care a chinuit generații de europeni în veacurile medievale, nu este amintit de cronicarii moldoveni. Pericolul acesta a fost îndepărtat la noi prin *variolizare*, operație pe care românii o cunoșteau bine și de multă vreme, având chiar termeni locali specifici pentru ea. Această practică apare sub numele de *ultuire* în *Pravila lui Alexandru cel Bun*³⁹, iar în *Pravila lui Matei Basarab* este denumită cu un termen echivalent, acela de *prășădire*⁴⁰.

Cea mai veche boală era considerată a fi *dezinteria*, căreia Miron Costin îi spune *boala raiului*, iar în capitoul *Întrebări și răspunsuri* al *Pravilei lui Matei*

Basarab este numită *potrovianghi*, cuvânt slavon care s-ar traduce prin „slăbi-ciunea măruntaielor”⁴¹. Termeni arhaici din domeniul medicinei populare, ca *vătămătură*, *boscoană* sau *năjit*, se întâlnesc în cronici și în scrierile bisericești. În *Descrierea Moldovei*, Dimitrie Cantemir amintește de *frigurile rele*, cunoscute în literatura de specialitate sub denumirea de *febra dublu terță de Dacia*⁴², care îi scutură pe cei loviți de ele mai multe zile. Domnitorul moldovean descrie pentru prima dată *icterul* și *oftica*. Simptomele primei boli îi slujesc la descrierea zeiței *Pleonexia* (Lăcomia) din *Istoria ieroglică* „la chip veștedă și gălbăgioasă, ca cei în *boala împărătească* cad a fi să părea”⁴³. *Oftica* mai este denumită, în aceeași lucrare, *boală uscăcioasă* sau *hectică*⁴⁴.

Alte boli cunoscute în acele timpuri sunt *lingoarea* (tifosul exantematic), *dro-pica* (hidropizia), *frântura* (luxația) și *boala de voie rea* (melancolia). Dintre maladiile venerice pătrunse printre localnici, deosebit de temut era *sifilisul*, numit *mal français*, *molima frâncă* și, mai ales, *frenție*. Fără a stârni o epidemie la fel de gravă ca în restul Europei (unde se vorbea că i-ar fi căzut pradă a zecea parte din populație)⁴⁵, sifilisul, necunoscut în scrierile lui Hipocrate sau Galen, era considerat a fi pedeapsă dumnezeiască. Din această perspectivă îl percepe Ion Neculce, când se îmbolnăvește unul dintre sfetnicii *fără lege* care au pus pe umerii țărănilor moldoveni birul greu al *văcăretului*: „Și dintr-acel ceas ce-au scos văcăretul să și gunoscu că n-a lungi cu domnia, nice a precopsi casa lor de lacrimi multe a săracilor. Și-n scurtă vreme cădzu blăstămul mai degrabă pe Dumitrașco Ceaurul vel-logofătu, fiind sfetnic, că-i scurtă Dumnedzău viața. Că muri cum îi mai rău, în *dub frențir*”⁴⁶. Iubitorii de ospete, ce se nimereau mai ales printre boieri și domnitori, se îmbolnăveau de *podagră* sau de *gută*. Așa s-a întâmplat cu Ștefan cel Mare, despre care cronicarul Nicolae Costin spune că suferea de *podalgie*, iar Grigore Ureche îi spune bolii *podagrie*⁴⁷.

Pentru a lupta cu atâtea maladii, s-au fondat instituții de asistență medicală după tipul bizantin statuat în veacul al IV-lea prin *canoanele* lui Vasile cel Mare din Cezareea Capodociei. Pe lângă adăposturile pentru străini (*xenodochiile*) și pentru săraci (*ptohotrofiile*), au apărut primele spitale, *nosocomiile*. Îngrijirea bolnavilor pe lângă mănăstiri se făcea la modul empiric, îmbinându-se experiența și tradițiile autohtone cu utilizarea unor obiecte ale cultului creștin (cruci, icoane sfinte, moaște, tămâie etc.) sau care au intrat în contact cu spațiul numinos al bisericii (acoperăminte de agheasmatare și de icoane, pânză cerată de la sfințirea altarului, mătura din pronaos ș.a.). Trăamentul aplicat de călugării ortodocși nu era cu mult diferit de cel folosit de Cavalerii Teutoni, monahi și militari, despre care medicul chirurg Guy de Chauliac relatează, pe la 1363, cu toată neîncrederea unui specialist: „Cu farmece și licori, ulei, lână și foi de varză, oblojeau toate rănilor, biziundu-se pe faptul că Dumnezeu și-a pus virtutea în vorbe, ierburi și pietre”⁴⁸. Pravilistul lui Vasile Lupu are principii asemănătoare.

Astfel, în *glava 38 din Învățăturile patriarhului Anastasie*, el povățuiește: „Drept aceia și boalele toate nu le dreage nici le face să-l tămăduiască dohtoriile sau vrăciurile, ci le socotim ca niște ajutoarii firii omenești și atunci nu ne nădăjduim pre dohtorie, ci ne lăsăm toată puterea la Dumnezeu”⁴⁹. Puțin școliți, ei veneau însă în această meserie cu moștenirea bogată în practici empirice a părinților, megieșilor și străbunilor lor. La aceasta adăugau toate rugăciunile și slujbele creștinismului ortodox. În ajutorul lor se aflau mai totdeauna câteva bătrâne iertate „... cu formule de leacuri mântuitoare păstrate prin tradiție din generație în generație, cu superstiții și practice superstițioase, cu descântece și vrăjitorii”⁵⁰.

Cu vindecatul se ocupau și descântătoarele, fermecătoarele, moașele, *nașele-de-buric*, „universalele și eternele babe”⁵¹. Între categoriile de lecuitori, mai mult sau mai puțin oficiali, exista o anumită ierarhie: „Când va zice *vraciul* că iaste rana de moarte sau nu de moarte, îl vom crede; mai vârtos când le zice acestora *doftori*: atunci se crede și mai bine, decât ar fi altul mai prost, *bărbiiariu* sau *descântătoriu*”⁵². Bărbierii aveau însă un rol destul de important, într-o perioadă în care medicii erau extrem de rari și nu se ocupau mai niciodată de suferințele oamenilor de rând. După decăderea vracilor din fostele lor atribuții chirurgicale (oculare, herniare ș.a.) și, mai ales, după interzicerea dată clerului de a practica medicina, bărbierii devin cei mai cunoscuți lecuitori. De exemplu, în *Cele șapte taine*, lucrare tipărită la Iași în 1645, prin grija mitropolitului Varlaam, se spune: „Preotul ce va îmbla vrăciuind sau de va lăsa sânge cumva, să fie oprit de la liturghie”⁵³. În mod similar, în Europa apuseană, preoții catolici erau opriți să facă pe doctorii: *ecclesia abhoret a sanguine*⁵⁴.

De altfel, numele de *vraci* a fost folosit, în special în textele bisericești, cu un sens elevat, ca epitet dat Mântuitorului, vindecător al tuturor suferințelor omeniirii. Termenul apare folosit exclusiv cu sensul de *doctor* în *Pravila lui Vasile Lupu* (1646). În popor însă, mai ales în creațiile folclorice, *vraci* are înțelesul de vrăjitor, descântător, sol mistic pe pământ. După 1650, termenul de *vraci* este înlocuit cu cel de *doftor*. Acest moment coincide cu laicizarea medicinei oficiale⁵⁵.

Dacă nu se cunosc nume de vraci moldoveni, în schimb *bărbierii* sunt pomeniți în mai multe rânduri de documentele vremii. La 27 octombrie 1553, când ciuma bântuia Moldova lui Alexandru Lăpușeanu, găsim un *Gregorium Barbel ex Moldavia*, care decide închiderea (*intercludendum*) unui drum pentru a se opri întinderea flagelului⁵⁶. Din actele de vânzare-cumpărare aflăm de un Albul, bărbier din Iași, și de un Arhip, bărbier din Tg. Trotuș, acesta din urmă fiind proprietarul unei prisăci. Pe vremea lui Vasile Lupu, bărbierul Vasile Gânscă era numit în funcția de șoltuz al Iașilor⁵⁷. Mai rar, bărbierii-chirurghi primesc numele turcesc de *gerah*⁵⁸ sau pe cel leșesc de *țirulic*⁵⁹.

Primul spital din Moldova a fost fondat în 1602 de către mitropolitul Anastasie Crimca în biserica-bolniță de pe lângă mănăstirea Dragomirna. Tot sub

oblăduirea acestui mitropolit, în timpul domnitorului Gașpar Grațiani, la 1620, s-a ridicat pentru poporul de jos (săracii din târgul Suceava) un alt așezământ spitalicesc⁶⁰. Cei din familiile înstărite nu aveau voie să-și interneze rudele în aceste bolnițe pentru sărmani: „Acela ce-și va trimite pe fiul său bolnav la spital, va pierde puterea pârintească ce are asupra fiilor săi. Tot așa să facă și fiul ce-și va trimite pe tatăl său la spital”⁶¹. Suferinzii din casele bogate erau îngrijiți de un personal medical cu o pregătire mai bună decât a *doftorului de obște*.

Pe de o parte pravilele și sinopsisirile, pe de altă parte însemnările persoanelor particulare, făcute pe cărți bisericești și calendare, ne indică, în mod deslușit, măsura în care medicina vremii era condiționată de tradiția populară. În *Sinopsis, adecă adunare de mai multe învățături, tipărit cu osteneala și toată cheltuiala a preaosfințitului mitropolit al Moldaviei Kir Iacov întru a sa tipografie în Iaș în anii de la nașterea lui Hristos 1757, la tâlcuiala întâi se spune*: „Și iară cine crede în visuri și în farmece și în vrăji și în *advare* și în *baiere* și într-alte, acela este fărădelege [...] Pentru aceasta nimenea să nu se înșale cu descântecele și cu farmecele, sau să lege cu vrăji vita lui să n-o mănânce lupul...”⁶². Toate aceste practici erau deosebit de frecvente în acea perioadă, dacă a trebuit să se acționeze împotriva lor atât de vehement. *Advarele*, acele amulete sau talismane împotriva deochiului și molipsirilor, se folosesc și astăzi (arnici roșu la mâna copiilor mici, bani de argint, ghiocuri ș.a.), la fel *baierele*, bune în perioadele de epidemie, pentru că, pe lângă firele descântate, conțineau camfor, o substanță cu adevărat eficientă în acest context. Și celelalte vrăji interzise de *Sinopsis* au rămas în practica lecuitorilor din popor până astăzi.

Un calendar manuscris, datând din anii 1785-1798, care a aparținut inițial familiei Tabără din Bucovina, cuprinde, pe lângă multe alte informații, câteva rubrici intitulate *Lunile cu zodiile și doftoriile lor, Unsori pentru neputințele omeneshi cum să să facă, Doftoriile pentru cai și alte dobitoace ș.a.* Pentru mușcătura de șarpe se recomanda, la fel ca în prezent, un descântec făcut cu trei mlădițe verzi muiate în apă neînceptută: „Prepeliță pistriță,/Prinde-te de peliță,/Peliță de carne,/Carne de os,/Os de pământ,/Cine Ț-au băut sângele,/Să-Ț bei și veninu”⁶³.

Practicile magice exercitau o fascinație deosebită chiar și în cazul unei persoane educate și luminate. Dimitrie Cantemir, deși privește cu dezaprobare *boaza dragostelor*⁶⁴ și *necromandia*, „vrajea carea să face asupra trupurilor moarte; la toate limbile în loc de păcat să Ține”⁶⁵, va fi cucerit de măiestria unei descântătoare care a readus la viață frumosul cal al conducătorului cămărașilor. Animalul, mușcat de un șarpe de câmp, este descântat de bătrână, care transferă în același timp boala asupra stăpânului acestuia, care simte că se umflă și că e muncit de chinuri pe care abia le poate suporta. Principele moldovean este convins și de puterea unor vrăji făcute cu ajutorul unor fire de păr de cal, prin care s-ar fi vindecat de răie un grajd întreg de cai, aflat la o distanță de trei zile de mers de locul

unde se afla descântătoarea⁶⁶. Pe bună dreptate va scrie, în *Istoria ieroglică*, despre vrăjitoare, că „apă în piatră și piatră în apă întoarce“⁶⁷.

Oricât de frecvent vor fi admonestate, în documentele bisericești, actele de vrăjitorie, sau chiar vor fi judecate în instanță, cum se întâmplă cu mărturia unor farmece *de fapt*, adusă înaintea vornicului din Câmpulung Moldovenesc la 1761⁶⁸, nu s-a ajuns niciodată la pedepse severe. Ținuturile moldovenesti au fost ferite de acea „îngrozitoare excrescență a gândirii medievale“, care a fost vânătoarea de vrăjitoare, lansată în apusul Europei prin bula papală *Summis desiderantes*, emisă de Inocențiu al VIII-lea, în 1484, împotriva magiei, și de arma sa teoretică, *Malleus maleficarum* (1487), scrisă de Jakob Sprenger și de Heinrich Institoris⁶⁹.

Pe lângă o listă bogată de leacuri, cu dozajele potrivite pentru a putea fi folosite la nevoie, în manuscrisele păstrate la Academia Română apar, până la 1800 și chiar mai târziu, sfaturi pentru efectuarea unor acte magice. Astfel, în colecția lui Moses Gaster, manuscrisul 57 (*Rățături pentru doftorii*), găsim, la numărul 11: „Când plângi copilul noaptea, să tai păr după cap și să-l afumi, că-i va treci“; iar la numărul 15, pentru *friguri*: „Să scrii pe un măr Tatăl Nostru tot și să-l mănânce bolnavul“⁷⁰.

Prezența constantă a folclorului medical în practica și conștiința moldovenilor, a românilor în general, a fost recunoscută de cei care au pus bazele medicinei moderne la noi. Astfel, doctorul Gheorghe Crăiniceanu, autorul unei prestigioase bibliografii comentate de cărți medicale, afirma: „În ținuturile noastre, cu o populație statornică ca stâncile neclintite ale vechilor Carpați, fecunzi în tot felul de ierburi, vietăți și minerale, medicina populară singură a predominat lecuirea bolnavilor în cursul veacurilor de la colonizare și până în timpurile noastre“⁷¹.

O dată cu apariția primilor doctori în științe medicale autohtoni, cu studii făcute în universitățile europene, se produce o separare *de facto* a teraputicii științifice de practicile empirice din popor. Printr-un act de dreptate, acest moment coincide cu o reevaluare a virtuților medicinei sătești. Costache Vârnăv, primul medic moldovean cu pregătire de înalt nivel, susținea la Budapesta, în 1836, teza de doctorat intitulată *Rudimentum physiographiae Moldaviae*, în care aduce un omagiu anonimilor lecuitori de la țară⁷². O parte importantă a acestei lucrări prezintă legăturile genetice dintre medicina romană și cea românească populară. Multe dintre medicațiile indicate de Cato, în *De re rustica*, și, mai ales, de Plinius în *Historia Naturalis* ori *Historia Mundi*, se regăsesc în repertoriile de leacuri ale țăranilor moldoveni: varză pentru dureri de cap, suc de ceapă în oftalmie, oblojeli cu foi de patlagină pentru abcese, nalbă fiartă în lapte, hrean cu miere sau cu Lumânarea Domnului pentru tuse, rozmarin pentru întors laptele lehzurilor etc.

Retrospectivă bibliografică

Scrierile privitoare la etnoiatrie s-au axat pe mai multe ramuri tematice: etnobotanică, colecții de descântece, cărți de popularizare a medicinei empirice ș.a. La acestea se adaugă lucrările teoretice parțiale sau complexe.

Moldova a constituit o zonă folclorică privilegiată, fiind prezentă încă de timpuriu în mai toate aceste tipuri de scrieri cu profil etnologic. Această provincie a oferit mereu un material bogat pentru atlasele botanice și pentru ierbarii. Tabloul medieval al voievodatului dintre Carpați și Nistru prezenta vaste zone împădurite⁷³, binecuvântate cu numeroase specii de plante. *Codrul cel Mare* se întindea de la Horincea, cuprinzând Tutova, până dincoace de Bârlad. *Codrul Tigheciului* acoperea Fălciul. În ținutul Cărligăturii, la apus de Iași, se aflau *Codrii Căpoteștilor*. Între Prut și Nistru se întindea *Codrul Bâcului*, iar mai la nord se aflau *Codrii Herței* și *Slătioarei*. Oștile moldovenesti au biruit la *Codrul Crasnei* (1450) și la *Codrul Cosminului* (1497).

După mărime, urmau pădurile, mai numeroase fiind cele de fag, numite și *bucovine*. Cronicarii pomenesc de *bucovinele cele mari* și *bucovinele cele mici* din nordul țării. Vestite erau și pădurile de la Baisa, Cornești, Guranda ori Ilișești. Dintre dumbrăvi, mai cunoscute sunt *cele roșii*, de la Botoșani, Cotnari sau Roman. Numeroase au fost și mai sunt încă *braniștile*, *curăturile* și *luncile*. Toate aceste spații împădurite asigurau materie primă pentru alimentația și medicina tradițională; fructe, ciuperci, gogoși de ristic, *mustăreață* de jugastru, plante melifere, buruieni de leac etc. Din cele peste 876 de specii botanice *utile*, semnalate în spațiul românesc, „aproape toate au fost folosite, sub o formă sau alta, și în medicina populară.”⁷⁴

Era firesc, așadar, ca aici să apară primele informații asupra florei locale. La 1849, I. Czihaș și N. Șuțu publicau *Notions statistiques sur la Moldavie*, unde găsim, în cartea I, capitolul al treilea, intitulat *Florile Moldovei*, peste 600 de denumiri românești de plante cu echivalentele lor științifice. I. Czihaș reia o parte din materialul botanic inclus în acest volum și îl publică în „Călimdarius pentru poporul român” (Brașov, 1857) sub titlul *Colecțiunea de numiri botanice despre florile Moldovei*⁷⁵. În lucrarea, păstrată în manuscris, *Flora Prințipatului Moldovei, pentru cunoașterea plănturilor crescătoare în Moldova, compusă și observată de I. Sz(abó), spițer în anul 1841*, autorul adăuga, la traducerea după J.Ch.G. Baumgarten (*Enumeratio stirpium Magno Transilvaniae Principatui*), mai multe denumiri de plante din toate ținuturile Moldovei, rodul investigațiilor sale făcute în 180 de localități⁷⁶.

Un dicționar de plante, intitulat *Flora română*, este publicat de C. Negruzzi în „Foaia Societății pentru Literatura și Cultura Română din Bucovina” pe anul 1869 (1, nr. 3-5). Inventarul plantelor cultivate în Grădina Botanică din Iași la

1870, alcătuit de A. Fătu, cuprinde un număr de denumiri românești autentice, pe lângă altele, calchiate după termenii științifici, ori după echivalente din limbi străine de mare circulație. Lucrarea lui G. Baronzi, *Botanică română*, introduce și mai multe denumiri populare de plante decât lista pomenită anterior⁷⁷.

Remarcabilul botanist Dimitrie Brândză publică, în mai multe numere consecutive ale revistei „Columna lui Traian” pe anul 1882, lucrarea intitulată *Limba botanică a țaranului român*, un vocabular destul de complet în ce privește sinonimia termenilor populari, reluând o parte din lista cuprinsă în *Prodromul florei române* sau *Enumerațiunea plantelor până azi cunoscute în Moldova și Valahia* (București, 1879-1883). Pe la mijlocul ultimului deceniu al veacului al XIX-lea, V. Răceanu semnează *Nomenclatura topologică și botanică* (Iași, 1896), iar în 1899, doctorul N. Leon se ocupă de *Botanica medicală a țaranului român*, studiu apărut în revista „Archiva Societății Științifice și Literare din Iași”⁷⁸.

Timp de peste patru decenii, Simeon Florea Marian a lucrat la monografia sa, intitulată *Botanica poporană română*, o amplă cercetare, al cărei manuscris numără nu mai puțin de douăsprezece volume. O parte din acest vast material va fi adus la cunoștința cititorilor, mai întâi în revista „Albina Carpaților” (1879), la rubrica *botanica populară română*, apoi în revistele „Familia” (1881-1885), „Noua revistă română” (1901), „Revista pentru istorie, arheologie și filologie” (1902) și „Junimea literară” (1904-1907), sub genericul *Din botanica poporală română*⁷⁹. Aceste contribuții ale preotului bucovinean marchează un salt calitativ în cercetarea etnobotanică. S.Fl. Marian nu se ocupă numai de galenotropie ci și de reminiscențele cultice, rituale și mitologice circumscrise fiecărei plante de leac.

Un loc aparte îl ocupă, în acest context, revistele „Șezătoarea” și „Ion Creangă”, în coloanele cărora apar mai multe materiale de *botanică populară*, semnate de Artur Gorovei și Mihai Lupescu, reunite apoi, la 1915, în volumul cu același titlu, publicat la Fălticeni.

Marile dicționare etnobotanice vor prelua numeroase informații din listele, nomenclatoarele și vocabularele botanice apărute până la sfârșitul secolului al XIX-lea. Într-un moment critic, în care exista riscul să nu se mai poată identifica o seamă de plante din cauza nomenclaturii confuze sau incorect utilizate, Zacharia C. Panțu purcede la organizarea fișelor pentru valorosul său dicționar botanic (prima ediție apărând în 1902). Lucrarea lui Panțu, intitulată *Plantele cunoscute de poporul român*⁸⁰, sistematizează lexicografic materialul botanic rezultat din chestionare și publicații anterioare, conținând nomenclatură botanică populară. Ediția a doua, îmbogățită, cuprinde circa 4650 de termeni populari, care se referă la 2.000 de specii de plante. Așa cum menționează autorul în prefață, lista botanică a fost amplificată datorită termenilor semnalati în Moldova și Bucovina (în special în regiunea Câmpulungului Moldovenesc), de naturalista Olga

Mălinescu, de doctorul Marcel Brândză și de profesorul universitar dr. M. Gușuleac. Însuși Zach. C. Panțu a făcut culegeri în zona muntoasă a Moldovei, așa cum ne indică lucrarea sa, realizată în colaborare cu I. Procopianu-Procopovici, *Contribuțiuni la flora Ceahlăului*⁸¹. O parte din articole cuprind, pe lângă descrierea plantelor, și date referitoare la întrebuințarea lor în medicina populară.

O contribuție importantă la cunoașterea denumirilor populare de plante din nordul Moldovei a avut și botanistul Em. Țopa, prin studiile sale *Contribuțiuni etnobotanice*⁸², *Flora halofitelor din nordul României (Numiri populare, distribuire, origine și vechime)*⁸³, *Informațiuni noi cu privire la culegerea numirilor populare de plante*⁸⁴, *Plante medicinale și aromatice*⁸⁵ sau *Plantele medicinale și veninoase*⁸⁶. Preocupat de bogăția lexicului botanic popular, Em. Țopa adună mai multe sinonime și variante dialectale, unele dintre ele inexistente în dicționarul lui Zach. C. Panțu.

Denumiri etnobotanice a cules din Moldova și M. Băcescu. Lista publicată de el, *Nume de plante*⁸⁷, cuprinde 360 de astfel de termeni din lexicul botanic popular. Meritul autorului moldovean este că, în cazul multor plante, explică și motivează denumirile folclorice. Din Basarabia au fost culese astfel de materiale de către A. Arvat, autorul studiului *Plantele medicinale și medicina populară din Nicșani*⁸⁸.

Cuprinzând peste 11.000 de nume românești de plante pentru circa 2.095 de specii, marele dicționar botanic realizat de Al. Borza⁸⁹ poate fi considerat, pe drept cuvânt, depozitarul tuturor cunoștințelor existente la acea dată asupra nomenclaturii noastre etnobotanice. Printre meritele incontestabile ale lucrării este și acela de a fi eliminat „denumirile românești cărturărești, construite artificial, adeseori prin simpla traducere sau adaptare a denumirii științifice la limba noastră”⁹⁰. Unele articole se încheie cu indicații succinte asupra utilizării plantelor respective în etnoidiatrie. De exemplu, la *Menta aquatica* L. – *Izma broaștei* este notat: „Se folosește în medicina populară ca stimulent în convalescență și contra palpitațiilor”⁹¹.

Abia cu *Enciclopedia de botanică românească*⁹², alcătuită de Valer Butură, putem vorbi cu adevărat de un dicționar complet din punctul de vedere al medicinei populare. Până la această realizare, etnologul ardelean acumulasă prețioase informații asupra subiectului, după aproape cinci decenii de stăruitoare și competente cercetări de etnobotanică. Dintre contribuțiile sale, anterioare apariției *Enciclopediei*, cea mai interesantă rămâne, fără îndoială, secvența *Botanique* din volumul al doilea al monografiei satului vrâncean Nerej⁹³.

Din păcate, două aspecte limitează desăvârșirea acestei lucrări, ambele fiind independente de voința autorului. În primul rând este vorba de dimensiunile restrânse ale volumului (282 de pagini) impuse de editură. Ca urmare, numărul și cuprinsul articolelor s-au micșorat în mod drastic. Al doilea aspect restrictiv

este dat de unghiul de vedere îngust, pe care l-au avut cei implicați în această editare. O frază din *Cuvânt înainte* ne edifică pe deplin asupra presiunilor pe care le-a avut de suportat Valer Butură: „Scopul lucrării nu este de-a populariza practici empirice depășite, ci de-a pune la dispoziția numeroșilor cercetători, din țară și străinătate, un vast și important material de studiu, comparativ și experimental”⁹⁴. Multe din materialele adunate, privitoare în special la medicina magică, au fost eliminate.

După nouă ani, autorul va publica o parte din ele în *Credințe și obiceiuri despre plante*, lucrare apărută în seria *Sociétés européennes*⁹⁵, inițiată și coordonată de Paul H. Stahl. Această parte a doua a dicționarului cuprinde 100 de articole, amplu dezvoltate în ceea ce privește aspectele etnoiatrice și mitologice. Această completare a elevului lui Al. Borza, cel despre care Paul H. Stahl afirma că numai el ar putea realiza „sinteza cunoștințelor despre plante în cultura populară românească”⁹⁶, a rămas foarte puțin cunoscută. Nici cele mai complete liste bibliografice de profil nu o pomenesc. Moartea autorului, survenită la 27 august 1989, a făcut ca proiectul de a desăvârși cea mai importantă operă a vieții sale și, în același timp, a etnobotanicii românești, să nu mai poată fi realizat. Geograf și botanist ca formație, Valer Butură are meritul de a fi depășit prejudecățile privind practicile magice legate de etnomedicină și de a fi stabilit principii clare de departajare a etnobotanicii de alte științe⁹⁷.

Primele descânțece, despre care avem cunoștință că s-au cules la noi, sunt cele apărute într-un *Molitvelnic*, între anii 1650-1675. Colecția de manuscrise a Bibliotecii Academiei Române cuprinde mai multe texte de descânțece, datând din secolele XVIII-XIX (aproximativ între anii 1704-1829), multe dintre acestea fiind consemnate din Moldova⁹⁸.

Calendarul manuscris din 1825 – al lui Petrachi Popovici „ot Fulticeni“, găsit de G.T. Kirileanu în satul Pângăricior de lângă Mănăstirea Bisericiani, județul Neamț – conține, pe lângă sfaturi pentru gospodărie, mai multe descânțece, însoțite de leacuri băbești, cum ar fi: *de vindecat bolile în oameni, de beșica cea rea, de cel pierit, de cârțiță, de desfăcut de aruncături, de daturi și de fapt; răfăte* pentru *dureri de măsele, pentru friguri, pentru gălbază, gălbinare* sau pentru *închiderea mâncării; doftorie de râie căprească, de șarpe, de turbă* sau „pentru ca să nu-ți poată lua mana la vaci”⁹⁹.

Până spre mijlocul secolului al XIX-lea, descânțecele, ca și rețetele de medicină populară, erau notate numai pentru a fi folosite la nevoie. Abia o dată cu publicarea, în 1850, de către B.P. Hasdeu, a unui descânțec *de ursită*, cules din satul bunicilor săi paterni, Cristineștii Hotinului, și cu apariția, în revista ieșeană „Săptămâna“, foaie sâtească editată de C. Negruzzi, a mai multor texte de vrăji, la 1854, se poate vorbi de o abordare estetică a acestei specii folclorice.

Paralel cu procesul de elaborare și dezvoltare științifică a noii ramuri etnologice continuă transmiterea, pe calea scrisului, în cadrul aceleiași familii, din ge-

nerație în generație, a rețetelor medicale verificate și a descânteceelor aferente. Un exemplu în acest sens îl constituie manuscrisul lui Emanoil și Nicolae Gârneață¹⁰⁰ din județul Roman, redactat între anii 1890-1900, unde pot fi găsite în-vățători pentru vindecarea oamenilor și animalelor din jurul casei, pentru *zămuri* și *alifiuri* pentru farmacia gospodăriei, pentru terapia prin buruieni și descântece.

Colecția de *Poesii populare ale românilor*, alcătuită de Vasile Alecsandri, cuprinde și cinci texte de descântece¹⁰¹. În foaia lunară „Bucurșul român”¹⁰² din 1878, apar treisprezece descântece, probabil moldovenești, comunicate de un anonim, iar în 1881, I. Berariu publică trei descântece din Bucovina (*de dânsel, de albeață și de beșică rea*) în „Aurora română”¹⁰³.

Moses Gaster efectua, în volumul său *Literatura populară română*¹⁰⁴, o investigație a vechilor manuscrise, recuperând cinci texte de magie populară (*de desfăcut, de desfăcut de dragoste, de desfăcut pentru fapt, pentru desfăcut și de șarpe*) conținute într-un miscelaneu de la 1784, patru descântece dintr-un *zapis* de la 1809, scris și iscălit de Iane Apostol Borănescu (*de ceancă neagră, de deochi, de plecate și de șarpe*) și o variantă din *Sbornicul Giurăscu*, din 1799. Descântecul *de pocitură de noapte*, pe care îl reproduce după „Albina Carpaților”¹⁰⁵, este folosit în sprijinul teoriei sale că unele categorii folclorice ar deriva din literatura cultă. Pentru Moses Gaster, descântecele ar fi „singurele, unde putem observa trecerea lor *directă* din literatura scrisă, în cea nescrisă”¹⁰⁶. Relațiile ce se pot face între aceste domenii sunt numeroase, dar nu converg spre concluzia genezei descântecului din vechi scrieri religioase. Moses Gaster inversează de fapt ordinea apariției celor două compartimente literare. Meritul incontestabil al savantului îl constituie stabilirea structurii celui mai răspândit tip de descântece: cum a apărut boala, plângerea suferindului adresată lui Dumnezeu sau Maicii Domnului, intervenția ajutorului divin și lecuirea. Moses Gaster compară descântecele populare cu exorcismele din *Molitvelnicele* secolelor XVII-XVIII, în special cu blestemele marelui sfânt Vasilie.

Prima parte a lucrării lui Dimitrie P. Lupașcu, *Medicina babelor*¹⁰⁷, conține un număr de 54 descântece cu rețetele lor de aplicație, culese din nordul Moldovei (județele Iași, Botoșani și Dorohoi). Lista informatorilor care i-au furnizat aceste texte este deosebit de pestriță, indicând tabloul pitoresc al breslei lecuitorilor din acea vreme, de la țărani la târgoveți, cuprinzând mireni și preoți, români, armeni, evrei, țigani ș.a. Este semnificativ faptul că unii dintre cunoscătorii de practici magice preferau să rămână anonimi. În încheierea listei *De numele și prenumele vrăjitorilor și doftorilor poporului rural...*, D.P. Lupașcu, menționează: „Douăzeci și una de persoane au refuzat pentru a fi publicați”¹⁰⁸.

O dată cu Simeon Florea Marian, consemnarea folclorului medical intră pe făgașuri noi. Din momentul tipăririi, la Cernăuți, a volumului *Descântece populare române*¹⁰⁹, putem vorbi de o culegere atentă și competentă a materialului

etnoiatric. Deși animat de idealurile iluministe și de preceptele specifice rangului său preoțesc¹¹⁰, S.Fl. Marian ajunge să prețuiască valoarea artistică și magică a descântecelor. După ce observa, în *Introducere*, că „dintre toate ramurile de poezie poporană, câte ni-s până acuma cunoscute, cel mai nebăgat în samă a fost fără îndoială acela al descântecelor, farmecelor și vrăjilor“, folcloristul trece în revistă tot ce s-a cules până la el în materie de magie populară „răspândit prin unele foi, precum și prin unele colecțiuni de datine sau de alte poezii populare“¹¹¹.

Făcând operă de pionierat, S.Fl. Marian combate pe acei autori care au creat o atmosferă neprielnică înțelegerii și adunării materialelor de etnoiairie românească. Un anume G.H. se exprima, de exemplu, în privința vrăjilor, descântecelelor și farmecelor într-un mod total inadecvat: „Superstițiunea goală și otrăvitoare, precum ni s-ar presenta în culegeri ca cele amintite, fără remedii, explicații, povățuiri, este prea tulbure izvor pentru înavuțirea junei noastre literaturi“¹¹². În *Cuvântări bisericești*, I.P. Papiu arunca anatema asupra descântătorilor și vrăjitorilor, pe care „nici nu-i pedepsește D-zeu pre unii ca aceștia decât cu pedepsele cele mai rușinatoare sau cu moarte crâncenă“¹¹³. Aceste opinii nu făceau decât să amplifice dificultățile culegerii textelor magice de la niște persoane îngrijorate, nu numai că și-ar pierde harul, ci și că, o dată dezvăluită identitatea lor, ar suferi „vreo neplăcere din partea autorităților publice și mai ales a celor bisericești“¹¹⁴.

Preotul folclorist subliniază, cel dintâi în literatura noastră de specialitate, importanța descântecelor pentru lingvistică, etnomedicină, mitologie, istorie, identitate națională și religie. În atmosfera de la sfârșitul veacului al XIX-lea, recomandarea pe care o făcea S.Fl. Marian intelectualilor români de a nu condamna la uitare și necunoaștere descântecele și farmecele era deosebit de prețioasă.

Fiecare text din colecția de descântece terapeutice, realizată de etnologul bucovinean, este urmat de *Observațiuni* și *Note*, în care se detaliază practicile săvârșite de lecuitoare, sunt indicate plantele medicinale și substanțele necesare vindecării, precum și zilele sau orele potrivite administrării lor. Sunt explicații termeni arhaici, rari sau populari, se dau relații asupra numelor proprii, în special asupra celor prin care se desemnează agenții nocivi etc. În ceea ce privește înregistrarea fiecărui gest făcut de femeia care descântă, în ordinea cerută de ritualul respectiv, S.Fl. Marian este un vizionar într-o știință care abia se întemeia, precedându-l pe Mihail Canianu și anticipând-o pe Ștefania Cristescu. Astfel, un descântec *de aruncătură* din Vatra Dornei prilejuiește celei care-l spune o agresiune insistentă asupra cămășii bolnavului. Mai întâi o lovește cu maiul, apoi o amenință, ținând un topor în mâna dreaptă și un cuțit în mâna stângă, o împunge cu o furcă de fier în mânăca dreaptă și cu o furculiță în mânăca stângă. Când ajunge la versurile „Cum întoarce plugu/Pământu/Și scoate/ Pietrile toate...“ descântătoarea ia fierul cel lung al plugului și ridică pe el cămașa. La urmă, în-

șiră trei căței de usturoi pe ață, duce cămașa afară „și băgând mâna dreaptă în mâneca stângă, iar mâna stângă în mâneca cea dreaptă, astfel întorcând-o“ spune: „Cine a făcut cu lucru rău/Eu întorc cu Dumnezeu“. Finalul descântecului este rostit de către femeie în timp ce se întoarce cu cămașa în casă, ia acul și usturoiul pus pe ață și împunge pânza în semnul crucii¹¹⁵.

Făcând o departajare strictă între *vrăji*, *farmece*, *desfaceri* și *descânțece*, S.Fl. Marian publică, în 1893, unul din cele două tomuri anunțate în *Precuvântare* la *Descânțece*¹¹⁶. Volumul *Vrăji, farmece și desfaceri*¹¹⁷ este împărțit în trei capitole, după fiecare specie anunțată în titlu. În realitate, textele *vrăjilor* și *farmecelor* se suprapun în cea mai mare parte. Dacă am admite că există o categorie aparte de *desfaceri*, ele s-ar opune în mod firesc *facerilor*, iar nu *descântecelor*, *vrăjilor* sau *farmecelor* luate fiecare în parte. Ceva mai puțin anturate de detalii etnografice, mai ales atunci când între autorul colecției și informatoare se interpune o terță persoană, introdusă prin formulele: „această vrajă mi-a comunicat-o“ sau „mi-a împărtășit-o“, textele notate sunt de o excepțională valoare poetică, nicio dată întrecută de alte variante culese mai târziu. Ca și în cazul volumului anterior de descânțece, cele mai multe variante provin din Moldova nordică.

Etnologul bucovinean include în culegere aproape toate tipurile de vrăji pe ursită: *așternerea patului*, *chemarea apei curgătoare*, *chemarea lui Teme*, *chemarea lunii*, *chemarea către rouă*, *chemarea soarelui*, *chemarea stelelor*, *coacerea turtei*, *facerea cu ulcica*, *fierberea ocnei*, *înfigerea cuțitului*, *învelirea focului*, *scoaterea* și *strigarea dragostelor*. Dintre descântătoarele care i-au furnizat creațiile magice, două se disting în chip deosebit: Domnica Popescu din Ciudei – Storojineț și Ilinca a Mielului Capra din Stupca – Suceava, o localitate învecinată cu satul său natal. Analizând variantele culese de la aceste două femei, putem observa cât de important este talentul personal în vehicularea metaforelor rare, chiar și în cazul unei specii atât de conservatoare cum este descântecul.

Chestionarele lansate de Bogdan Petriceicu Hasdeu – primul intitulat *Obiceiurile juridice ale poporului român. Programa (1878)*¹¹⁸, conținând 400 de întrebări, și al doilea, „limbistico-mitologic“, *Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română (1884-1885)*¹¹⁹, cu 206 întrebări, – aveau printre obiective și culegerea de vrăji și descânțece. Savantul moldovean dorea să întreprindă o cercetare comparativistă asupra textelor magice, să pună în paralel „câteva descânțece sanscrite și române“, pe care urma să le compare „cu unele din cele slavice, germane etc.“ În acest scop, Hasdeu solicita să i se comunice „orice descânțece române din partea acelorora ce le vor fi cunoscând, rugându-i însă de a însemna totdeauna cu precizie localitatea unde le-au auzit, formalitățile ce le însoțesc și boalele pentru care se întrebuintează“¹²⁰. Apelul făcut de Hasdeu în „Columna lui Traian“ nu primește răspunsurile scontate, în schimb materialul adunat, ca urmare a trimiterii chestionarelor, va aduce un număr destul de mare

de informații etnomedicale și descântece. Și aceasta în ciuda faptului că intelectualii de țară au întâmpinat destule piedici în culegerile pe care le-au efectuat. Astfel, învățătorul I. Petrescu din satul Brăteni – Botoșani se plângea în acest sens: „În privința descântecelor nu poți afla nimic, deoarece știutorii le-au monopolizat, așa-zicând, încât pentru nimic în lume nu le-ar divulga și aceasta în credința că îndată ce le-ar comunica și altora își pierd influința, valoarea intrinsecă”¹²¹.

S-au primit descântece din următoarele așezări moldovenești: Bădeni – Iași (*de deochi*), Băsești – Fălciu (*de deochi*), Braniștea – Covurlui (*de frigare*), Florești – Tutova (*de deochi*), Movileni – Tecuci (*de buba inimii, de bubă rea, de ceas rău, de cel pocit, de dragoste, de întâlnitură, de nevăstuică, de orbalț, de roșeață, de sancă, de trimis, de tifos, de umflătură și de ursită*), Miroslava – Iași (*de orbalț*), Nicorești – Tecuci (*de deochi*), Perieni – Tutova (*de beșică, de cei răi, de deochi, de desfăcut farmicele, de obrintit, de șarpe și de viermi*), Piscu – Covurlui (*de deochi*), Prisecani – Tutova (*de deochi*), Războieni – Valea Albă, Neamț (*de dragoste, de șarpe, de vierme*), Stolniceni – Pașcani (*de deochi*) și Uscății – Neamț (*de deochi*)¹²². Multe dintre răspunsurile la chestionarele trimise în Moldova au stat la baza unor capitole ca *Argintul viu, Borboase, Coleră, Deochi, Epilepsie, Fapt, Friguri, Iele, Ochii sfinților zugrăviți pe biserici, Pune-rea cuțitului, Vrăjile* ș.a., redactate de I. Mușlea și Ov. Bârlea pentru tipologia menționată.

Răspunsurile la alte chestionare, la fel de importante, de la sfârșitul secolului al XIX-lea, întocmite și difuzate de Nicolae Densușianu – primul în anul 1893 și al doilea în 1895, sub genericul comun de *Cestionariu despre tradițiunile istorice și anticitățile țărilor locuite de români* – au adus un material prețios despre agenții magici. De asemenea, au furnizat noi informații privitoare la *Ciumă, Circovi, Duhuri necurate, Iele* (cunoscute și sub denumirile eufemistice de *Cele frumoase, Cele nepomenite, Cele sfinte, Dânsele, Măiestrele, Milostivele, Rusaliile, Șoimanele sau Vântoasele*), *Îmbărburare, Marina, Mătrăgună, Samcă și Trifon*¹²³.

Din anul 1889, când publica, în revista „Românul”¹²⁴, un descântec *de desfăcut*, Mihail Canianu se ocupă în mod special de studierea practicilor magice. Deși a rămas aproape necunoscut până astăzi¹²⁵, studiul său, intitulat *Din psihologia poporană. Descântece, farmece și vrăji (1893-1894)*¹²⁶, constituie o contribuție importantă în domeniu. Din cele 39 descântece *de deochi* și din cele 24 *de fapt*, cuprinse în anexa acestei lucrări, cele mai multe sunt culese din ținutul Hârlăului, unde M. Canianu a efectuat numeroase cercetări de teren, fiind din părțile locului. Prima piesă din șirul descântecelor *de deochi* este însoțită de informația „spus de mamă-mea în 1890”¹²⁷.

Studiul *Medicina poporului*. Partea I, *Boalele oamenilor*, partea II, *Boalele vitelor*, publicat de Gr. Grigoriu-Rigo în 1907, cuprinde un grupaj de descântece

din Moldova, în special din partea sudică a ținutului. O parte dintre aceste texte sunt reproduse după alte lucrări din domeniul etnomedicinei, semnate de Dr. Leon, Dimitrie Lupașcu, S.Fl. Marian, ori extrase din revistele vremii, ca „Apărătorul Sănătății” sau „Șezătoarea”. Profesorul hușean Nicolae Păsculescu publică, în 1910, un număr de 56 de descântece, dintre care majoritatea (41) provin din Huși, de la moașe și descântătoare celebre la acea vreme, ca Maria Iliaia, Elisaveta Novăceanu și Ecaterina Podoleanca¹²⁸. Tot din sudul Moldovei provin și majoritatea descânteceelor incluse de Tudor Pamfile în volumul *Boli și leacuri*¹²⁹. Dintre acestea se disting, prin expresivitate și ineditul formulelor magice, variantele comunicate de Șt. Manole din Bârlad, după unele însemnări de pe o carte „cirilică”. O contribuție remarcabilă are, în această privință, Artur Gorovei, care anexează studiului său monografic din 1931, *Descântecele românilor*, toate textele de magie terapeutică apărute până la acea dată în manuscrise și tipărituri.

Periodicele culturale ale vremii, cum ar fi „Albina”, „Apostolul”, „Arhiva societății științifice și literare din Iași”, „Aurora Română”, „Buceacul”, „Buciumul român”, „Comoara satelor”, „Dochia”, „Doina”, „Învățătorimea vasluiană”, „Mărgăritare basarabene”, „Petrodava”, „Revista literar-științifică a societății Mihail Eminescu” din Chișinău sau „Traian” publică adesea folclor medical din Moldova. Aportul cel mai însemnat, evidențiat și de ținuta științifică a textelor date publicității, îl au revistele cu profil etnologic, cum ar fi „Șezătoarea”, „Ion Creangă”, „Tudor Pamfile” și „Lzvorașul”, dar mai ales „Anuarul Arhivei de Folclor”, „Arhiva pentru știință și reformă socială”, „Dacoromania”, „Grai și suflet”, „Sociologie românească” ș.a. Revista „Ion Creangă” a avut o rubrică permanentă, intitulată *Vrăji și farmece*.

Notabilă este și contribuția unor periodice școlare, devenite astăzi rarități bibliografice, în coloanele cărora au apărut numeroase descântece culese din Moldova. Amintim, dintre acestea, revistele „Luminița”, „Năzuinți” și „Tinerete”, ultimele două aparținând școlilor normale ieșene. O mențiune specială o merită revista „Frângurele”¹³⁰, scoasă de Școala Normală „Al. Vlahuță” din Șendriceni – Dorohoi, unde au apărut, în mod constant, descântece culese din satele Cristinești, Dersca, Havârna, Hănești, Hudești, Manoleasa, Miorcani, Mitoc, Prelipca, Vatra și Zamostea – Dorohoi, dar și din Adâncata – Suceava, Banca – Tutova, Baraboi – Bălți, Boroaia – Baia, Ciudei – Storojineț, Costești – Bârlad, Frumosu – Câmpulung Moldovenesc ori Pererita – Hotin.

Izolarea unei părți a Moldovei, după ocupația rusească, nu a întrerupt această unitate de preocupări pentru tezaurizarea folclorului medical, chiar dacă cercetările de teren se făceau din ce în ce mai greu. O întâmplare, povestită de Teodor T. Burada, în însemnarea *Cum am fost arestat în comuna Durlești din Basarabia*¹³¹, surprinde atmosfera tensionată în care se desfășurau atunci relațiile culturale româno-basarabene.

Unirea cea Mare a produs efervescentă și în domeniul cercetărilor de etnoiastric. Cu sprijinul *Arhivei de Folklor a Academiei Române* și al *Institutului Social Român* s-au realizat atente investigații de teren. Cele mai valoroase aparțin Ștefaniei Cristescu-Golopenția, care a participat, în anul 1931, la cea de a șaptea campanie monografică, organizată de profesorul Dimitrie Gusti în satul Cornova din județul Orhei¹³², și lui Petre V. Ștefănuță, autorul studiilor *Folklor din județul Lăpușna*, *Cercetări folclorice pe Valea Nistrului de Jos* și *Literatura populară a satului Iurceni*¹³³.

Deceniile următoare aveau să întindă un zăbranic de tăcere asupra satelor de dincolo de Prut. Mai mult ca în România socialistă, în Moldova sovietică folclorul medical în genere și magia aferentă în special au fost considerate *nomina odiosa*. Textele culese, printr-o împrejurare norocoasă, în anii 1945-1947, au rămas în *Arhiva Institutului de Folklor (AF)* al Academiei din Chișinău, nestudiate ani de-a rândul. Abia după deceniul nouă al secolului al XX-lea au fost reluate cercetările asupra acestui domeniu.

După cel de-al doilea război mondial, cea mai importantă culegere de descânțete, reprezentativă pentru ținutul dintre Carpați și Prut, o constituie monografia *Descânțete din Moldova*¹³⁴, realizată de Lucia Cireș și Lucia Berdan. Folosind materialul teaurizat între anii 1970-1982 în cadrul *Arhivei de Folklor a Moldovei și Bucovinei* de la Institutul de Filologie Română A. Philippide al Academiei Române, Filiala Iași, această lucrare a apărut în seria *Caietele Arhivei de Folklor*. Rețeaua amplă de localități investigate, materialul inedit pe care îl valorifică, precum și viziunea de ansamblu asupra folclorului medical, potrivit căreia miezul terapeutic nu trebuie desprins de coaja sa magică, mitică sau religioasă, conferă acestei monografii valoare de model în domeniu.

Pornind de la schema tipologică propusă de Ovidiu Bârlea, autoarele ordonează materialul colecției de descânțete în patru mari secțiuni: *Denumirea agentului nociv*, *Invocația*, *Exorcismul sau porunca* și *Analogia*. În fiecare din aceste compartimente, textele sunt grupate în funcție de structura lor sau de procedeele stilistice utilizate. Studiul introductiv, semnat de Lucia Cireș, se distinge prin evantaiul larg de probleme abordate, de la specificul actului magic terapeutic până la stilistica textelor magice folosite în fiecare context în parte. Foarte multe aspecte ale praxisului magic sunt analizate pentru prima dată în literatura noastră de specialitate, cu sugestii și nuanțări profitabile pe baza unui bogat material de teren, în cea mai mare parte inedit.

Ultimul volum antologic de folclor medical, precedat de un studiu foarte serios, bine încheiat și pus la punct cu ultimele cercetări asupra acestei importante categorii de literatură populară, aparține etnologului Radu Răutu¹³⁵, de la Institutul de Etnografie și Folklor „Const. Brăiloiu” din București. De mai mică însemnătate, culegerea efectuată de Cati Motea¹³⁶ reține atenția, mai ales, prin investi-

gațiile folclorice de ultimă oră (1997-2000), întreprinse în sudul Moldovei. Textele și informațiile culese de autoare din satele Berești, Braniștea, Cavadinești, Cosmești, Cuza-Vodă, Fundeni, Matca, Măstăcani, Pechea, Rugineni, Slobozia-Conachi și Vădeni, toate din județul Galați, constituie o mărturie privitoare la supraviețuirea medicinei populare în contemporaneitate.

Cunoașterea mai largă a etnoiatriei a coincis cu organizarea unui sistem educativ și administrativ în ceea ce privește asistența socială și medicală în principalele dunărene. Acest fapt a dus la un conflict greu de soluționat între cele două tipuri de medicină. Pe plan pragmatic, medicina populară nu prezenta, propriu-zis, un impediment petru dezvoltarea celei culte, întrucât se limita la tratamente casnice sau de urgență, evitând chirurgia serioasă ori investigațiile dificile. Latura care repugna doctorilor era cea magică sau superstițioasă, în fapt tocmai aceea care îi interesa în primul rând pe etnologi.

De la sfârșitul secolului al XIX-lea se adâncește discrepanța dintre medicina cultă și cea populară. Medicii români, de primă generație, au blamat de multe ori etnoiatria, considerând-o nefolositoare, neștiințifică și nocivă. De aceea, primele cărți de etnomedicină sunt, de fapt, lucrări de medicină cultă pentru uzul celor mai puțin instruiți. La Iași apare, în 1871, un *Manual de medicină practică populară*, sub semnătura doctorului A. Fătul. Acesta numea superstițiile din popor „credințe deșarte”. La rândul său, Gheorghe Crăiniceanu încearcă să definească domeniul etnoiatriei, omologându-l cu *medicina casnică, medicina domestică, medicina băbească, medicina laică*, adică „nedoctoricească, scrisă de nedoctori sau de doctori pentru publicul laic în ale medicinei sau traduceri de către laici și doctori ale lucrărilor de doctori străini”¹³⁷.

Disprețul pentru *consuetudines non laudabilis* și pentru *carmina diabolica* va fi o constantă în atitudinea multor reprezentanți de seamă ai medicinei și culturii românești. Cu toate acestea, interesul pentru latura practică a etnoiatriei a rămas constant. Un număr impresionant de *manuale* și *îndreptare* cu astfel de subiecte apare începând cu sfârșitul secolului al XIX-lea și până după cel de al doilea război mondial¹³⁸. Multe dintre acestea au autori moldoveni sau utilizează o documentație reprezentativă pentru Moldova. Th. Codrescu publică la Iași, în 1874, *Doctorul sătenilor*, Constantin C. Codrescu scoate, în 1885, la Bârlad, un *Manual de medicină populară*. Carte didactică autorizată, V.G. Negrescu (născut la Botoșani) realizează lucrarea *Medicina populară*; D.P. Lupașcu tipărește, în 1890, *Medicina babelor*, iar Constantin Gheorghiu editează, în 1892, la Piatra Neamț, *Calendarul femeilor superstițioase. Credințe, obiceiuri și superstiții din țară*, pe care îl va relua în anul 1907. Trebuie menționat și aportul lui G. Ionescu-Gion, a cărui conferință, *Doftoricescul meșteșug în trecutul țărilor române*¹³⁹, ținută la Ateneul bucureștean, avea să fie publicată în 1892.

Curentele culturale de luminare a satelor, cum ar fi *Sămănătorismul* și *Poporanismul*, aduc un nou impuls în elaborarea cărților de etnoiatrie sau de medicină

popularizată. La iniţiativa ministrului Spiru Haret se înfiinţează la sate cercuri culturale şi biblioteci populare, care vor intensifica schimbul de informaţii între mediile cărturăreşti şi cele rurale. Casa Şcoalelor, întemeiată de Petru Poni, începe să editeze colecţia *Biblioteca pentru popor*, care cuprinde 30 de volume, printre care şi o carte de sfaturi medicale.

Noii autori de cărţi iatrice au o atitudine mai binevoitoare faţă de *ancilla* medicinei oficiale. În prefaţa la documentatul său studiu intitulat *Istoria naturală medicală a poporului român*¹⁴⁰, doctorul N. Leon, profesor la Universitatea ieşeană, sublinia: „Scim că aceste prejudecii sunt în general dăunătoare sănătăţii, că sunt un obstacol pentru dezvoltarea poporului, dar nu e mai puţin adevărat că sunt o comoară de mare valoare pentru etnografia poporului român şi acesta a fost motivul care ne-a determinat a le aduna şi a le da publicităţii”¹⁴¹. Acelaşi autor considera că trebuie luat exemplul de la oamenii de ştiinţă străini: „Pe când în alte ţări au apărut nenumărate lucrări asupra prejudecăţilor medicale şi asupra înţelegerii corpurilor din natură ca leacuri de către poporaţiunea rurală, la noi nu s-a făcut nimic în această direcţiune”¹⁴².

Capitolele lucrării elaborate de doctorul ieşean pun la dispoziţia cititorilor, pe lângă o bogată listă cuprinzând denumirile corpurilor anorganice, animalelor şi plantelor medicinale folosite pentru practici terapeutice, terminologia populară pentru boli şi tipurile de preparate farmacologice specifice. Informaţiile sunt obţinute prin intermediul unor învăţători, colaboratori cunoscuţi ai revistelor de folclor, cum ar fi Mihai Lupescu şi C. Teodorescu¹⁴³, sau prin investigaţii personale. Dintre subiecţii pe care i-a chestionat personal, se remarcă negustoresele de plante medicinale, venite la Hala din Iaşi, precum babele Parasca şi Sevastia din Slobozia sau baba Scrisa din Țicău, apoi unii studenţi, ca medicinistul Titel G. Mărzescu, care a cules materiale de la ţăranii internaţi la Spitalul Sfântu Spiridon, sau Amalia Mironescu, de la Litere, ale cărei culegeri de documente etnoiatrice provin din satul Oprişeni – Tecuci.

Un pas înainte în cunoaşterea medicinei populare de la noi, sub toate aspectele sale, îl constituie monografia, în două părţi, *Medicina poporului*, realizată de Gr. Grigoriu-Rigo, pe care am amintit-o mai sus, în contextul culegerilor de descântece. Autorul, băcăuan de baştină, însoţeşte descrierea simptomelor unei anumite boli cu prezentarea leacurilor – ordonate după zonele folclorice de unde provin acestea (Moldova, Muntenia sau Oltenia) – şi a descânteceilor aferente.

Din *Prefaţa* lucrării rezultă că autorul este conştient de valoarea materialului pe care îl pune la îndemâna tuturor celor interesaţi de acest domeniu al etnologiei: „Nevoia unui popor lipsit de cunoştinţe medicale, care caută ca, în caz de boală, să se poată vindeca prin puterea lecuitoare a buruienilor şi a descânteceilor, a dat naştere la o mulţime de credinţe şi obiceiuri pline de învăţămintele şi folos pentru cei ce se ocupă sau se vor ocupa în viitor de această ştiinţă”¹⁴⁴. Infi-

nitul practicilor terapeutice și credințelor legate de acestea îl fac pe autor să conchidă: „Comoara și izvorul folkloric al unui popor nu sleiește niciodată”¹⁴⁵.

Cartea lui Tudor Pamfile despre boli și leacuri, după datinile și credințele poporului român, adunate din comuna Țepu (Tecuci), apărută în 1911, include 132 tratamente pentru boli umane și 15 pentru maladii de animale și păsări. Deși, potrivit celor spuse de autor în *Introducere*, lucrarea are un caracter local, ea aduce în beneficiul etnoiatriei o nouă înțelegere a mentalităților populare. Este vorba în primul rând de felul în care este percepută noțiunea de *boală* în mediul rural, nu numai ca o stare abstractă, opusă celei de sănătate, ci și ca un fenomen mai amplu, integrat răului universal, nenorocirii, neșansei, chiar încălcării unor principii etice și religioase, dezordinii ori abaterii de la viața corectă.

Folcloristul moldovean trage un semnal de alarmă asupra atitudinii disprețuitoare față de practicantele etnoiatriei, calomniate uneori chiar de cei care le înregistraseră informațiile medicale spre a le publica în reviste „pentru vulgarizarea cunoștințelor igienice în popor”¹⁴⁶. Pornind de la unele premise corecte – cum ar fi infiltrarea impostorilor dornici de câștig sub flamura etnoiatriei, mai ales în mahalalele orașelor mari sau în micile târguri, sau de la eșecurile inerente unei astfel de îndeletniciri – s-a declanșat, în publicistică, o adevărată cruciadă împotriva descântătoarelor și moașelor de țară. Chiar distinse personalități ale vremii au accentuat, de multe ori fără intenție, această atitudine.

În memorabila sa conferință, *Medici și medicină în trecutul românesc*, rostită în anul 1919, Nicolae Iorga stabilea o dihotomie netă în sânul etnoiatriei: „În această medicină populară sunt două grupări de făcut: de o parte trebuiesc grupate descântecele, de altă parte rețetele. Adecă, așa-numita medicină băbească a babelor, de o parte, iar de altă parte, acele elemente de poezie populară, în cea mai mare parte *neinteligibile* (s.n.), nici lingvistic, necum psihologic și încă mai puțin tehnic, care se întâlnesc în descântec”¹⁴⁷. Din păcate, această disjunctie între leac și descântec, între latura empirică și cea magică a etnomedicinei a devenit premisă metodologică și pentru unii savanți de mai târziu.

Tabloul sanitar derizoriu al satelor românești din perioada interbelică, marcate de o mortalitate infantilă ridicată, de malnutriție și boli sociale grave, ca hidropizia, malaria ori tuberculoza, a fost atribuit, pe nedrept, etnoiatriei. Acele femei care nașteau pe câmp, lehuzele întoarse prea curând la truda zilnică, acei copii lipsiți de alimente vitale, ca lactatele, carnea și ouăle, erau consecințele unei sărăciri cronice a populației. Dacă vom urmări liniile generale ale etnomedicinei, vom vedea câte principii corecte (cum ar fi intervalul de odihnă postpartum) erau încălcate din cauza nevoilor unei gospodării. Așa cum spunea atât de sugestiv Vasile Voiculescu, într-un manuscris rămas neterminat, viața rurală „se desfășoară răstignită pe cele patru brațe ale crucii anotimpurilor”¹⁴⁸. Iar sănătatea țăranilor era adesea sacrificată în perioadele de muncă intensă, pe ogoare sau la stână.

Rod al unor investigații care au durat douăzeci de ani, monografia de excepție *Contribuțiuni la etnografia medicală a Olteniei*¹⁴⁹, realizată de medicul francez Charles Laugier, impune o percepere modernă asupra fondului etnoiatic românesc. Lucrarea nu se ocupă de Moldova, dar ideile pe care le pune în circulație se integrează, în chip nemijlocit, în problematica pe care o discutăm. Autorul verifică eficiența leacurilor populare, testându-le prin experimente medicale, convins fiind că „nu trebuie dar să ne grăbim a svârli disprețul nostru tratamentelor empirice poporane; nu trebuie să le condamnăm în bloc cu prea multă ușurință și fără a le cerceta”¹⁵⁰. Laugier consideră descântecele remedii psihoterapeutice care țin de sugestionarea pacientului: „căci nu cuvintele bolborosite de vrăjitoare sunt de leac, dar punerea în scenă”¹⁵¹.

Într-o vreme când, din cauza fondurilor insuficiente, revistele de folclor supraviețuiau cu greu, iar muzeele etnografice nu făceau anchete de teren, Vasile Voiculescu, împreună cu Gheorghe D. Mugur, încearcă să lanseze, în 1926, un nou chestionar etnologic. Ghid complet pentru specialiști, acest instrument de lucru rezerva medicinei populare mai multe capitole: *Anatomie, Fiziologie, Boalele și vindecarea lor, Patologie-medicină, Igienă populară, Zoologie* ș.a. Autorii recomandau culegătorului de texte magice „să nu scrie numai versurile lor, ci să descrie practica acestor descântece, cu toate gesturile, căscăturile și tot ce se leagă de aceste descântece”¹⁵².

Medic de mare probitate profesională, Vasile Voiculescu alcătuiește, în 1935, un manual de popularizare, intitulat *Toate lecurile la îndemână*¹⁵³, care a constituit un real succes în epocă, de vreme ce a fost reeditat de șase ori. Dorind să ofere cititorilor „un îndreptar casnic al sănătății, cu sfaturi pentru boale și întâmplări rele”¹⁵⁴, V. Voiculescu realizează un dicționar de leacuri în care, pe lângă plante medicinale, substanțe farmaceutice și practici terapeutice, introduce reguli de viață igienică sănătoasă. Își propune să dezrădăcineze obiceiurile greșite, să deschidă ochii oamenilor asupra buruienilor otrăvitoare, ca *degetărelul, laurul, măselerița, mătrăguna, rodul pământului, spânzul sau zârna*, recomandate de babe și vraci „care n-au măsurat, cum fac doctorii, puterile acestor leacuri otrăvitoare, de dragoste, de urât, de căpială și mai ales de lepădat copii”¹⁵⁵.

Cine urmărește lista articolelor conținute de acest dicționar, poate observa unul dintre aspectele specifice etnoiatriei și anume preluarea, în decursul sutelor de ani, a unor leacuri din medicina *înaltă*. Asimilate de terminologia populară, aceste medicamente, din epoci diferite, se păstrează în compoziția multor tratamente tradiționale. Așa sunt *amoniacul, apa de Breazu (purgativ), argintul viu (mercur), calaicanul (sare de fier), cârmâzul, creolina, esența de terebentină, iodoformul, jalapa (rășină purgativă), piatra acră (alaun), piatra iadului (nitrat de argint), piatra vânăță (sulfat de cupru), pucioasa, saburul (aloe), sacâzul (colofoniu), talcul sau țipirigul (clorură de amoniu)*. Altele s-au pierdut din

medicația curentă, fiind amintite doar în unele descântece. Dictionarul se încheie cu o *listă a bolilor* „care se pot căuta cu leacurile arătate în această carte și locul din ea unde pot fi găsite”¹⁵⁶, deosebit de utilă atât pentru cei care au nevoie să afle tratamentul maladiei de care suferă, cât și pentru lingviști și etnologi.

Apărută în cadrul Bibliotecii „Astra”, la Sibiu, în anul 1936, prima ediție a lucrării lui George Bujoreanu, *Boli, leacuri și plante de leac*, cu prefață semnată de profesor dr. Valeriu I. Bologa, reunește informații din întreaga bibliografie a domeniului, apărută până la acea dată, precum și materiale culese personal de autor din toate zonele României. Cum subliniază distinsul prefăcător, cartea se adresa în primul rând medicului sătesc, pentru a-l ajuta în înfăptuirea operei de ridicare a stării sanitare a poporului. De aceea – cum afirmă în *Întâmpinare* – George Bujoreanu a operat o selecție atentă a materialului: „... n-am luat decât leacurile ce am crezut că pot fi leacuri și am lăsat la o parte mulțimea de bozgoane și descântece, despre puterile cărora noi nu știm deocamdată aproape nimic și despre care nu putem spune nici rău, nici bine...”¹⁵⁷.

Concomitent cu aceste lucrări, numeroase *cărțuții de îndreptări pentru popor* împeștriau rafturile prăvăliilor, fiind căutate nu atât de țărani, cât de notabilitățile rurale ca primari, preoți, notari, moașe cu diplomă și învățători. În casele acestora *cărticica de sănătate* era ținută la mare cinste creându-le iluzia că, folosind sfaturile din ea, s-au ridicat deasupra ignoranței tămăduitorilor locali.

Problema alegerii, din noianul de credințe, obiceiuri și practici etnoiatrice, a celor folositoare, a continuat să preocupe pe medicii care s-au apropiat de acest domeniu. Profesorul V.L. Bologa considera, în articolul său din 1921 *Vrăji, babe și moașe, azi și odinioară*, că empirismul bun și util al medicinei populare a fost năpădit, de multe ori, de „vrăjitoriile iraționale și stricăcioase”¹⁵⁸.

Cel care a impus la noi termenul de *etnoiatrie* pleda pentru o decantare a leacurilor valoroase din mulțimea de eresuri: „Totdeauna a trebuit să începem cu defrișarea terenului – eliminarea învelișului mistic, magic și religios, care de obicei acoperă, până la aparentă dispariție, sămburele de o valoare terapeutică reală”¹⁵⁹. Din perspectiva tagmei medicale, pe care o reprezenta profesorul clujean, era imperios necesar să se poată prelua practica medicamentoasă cu plante de leac. Magia era resimțită ca un balast, cu atât mai mult cu cât ar fi necesitat o perioadă îndelungată de timp pentru a i se studia importanța psihoterapeutică.

Când publica, în 1953, *Despre vrăji, doftoroaie și leacuri băbești*¹⁶⁰, Valeriu Lucian Bologa „nu răspundea unei comenzi conjuncturale, în cadrul ofensivei împotriva superstițiilor, desfășurată pe un front larg în epoca aceea”¹⁶¹, dar oferea, indirect, o justificare autorizată acelei campanii. Discreditarea „doftoroaielor” și descântătoarelor avea să se producă însă, în deceniile cinci-șase ale secolului XX, cu mult mai accentuat și mai violent decât în perioada interbelică. Nu exista revistă umoristică sau program de cămin cultural, cu faimoasele brigăzi de

agitație, care să nu aibă drept țință vestejirea practicantelor de etnoiatrie. Mai erau apoi amenzile și chiar condamnările la detenție. Adăugată unor vremuri tulburi, care au minat, uneori iremediabil, comunitatea sătească tradițională, această amenințare permanentă a dus la traumatizarea multor persoane nevinovate și la dispariția unor practici vindecătoare.

Mult timp, din grabă, dorind să testeze imediat leacurile aflate din ultimele anchete de teren, din ignoranță sau dintr-o cunoaștere limitată, dar mai ales stăpâniți de prejudecățile unui sacrosanct *spirit științific*, unii medici au eliminat din capul locului latura magică și „concepția populară filozofică asupra omului, bolilor, influenței factorilor de mediu etc.”¹⁶².

Lucrările de ultimă oră au adus o modificare sensibilă în atitudinea față de *leacurile băbești*. În volumul colectiv, coordonat de Nineta Crainici, *Bioenergoterapia în tradiția milenară a poporului român*¹⁶³, textele magice sunt cotate printre terapiile probate experimental: „Susținem aspectul bioinformațional cu efecte entropice favorabile la nivel profund celular al tuturor acțiunilor complexe ale descântecului, de ordin psihic, parapsihic, fiziologic și bioenergetic”¹⁶⁴. Realitatea că practicile magiei albe pot induce efecte pozitive sau negative asupra subiectului vizat a putut fi confirmată și de cercetările medicale bazate pe psihoterapie. Astfel, într-un studiu de biofonică¹⁶⁵, fenomene magico-ritualice de tipul deochiului au fost cercetate ca o ipostază a inversării emisiei *laser biologic* în situații de cvasi-stimulare¹⁶⁶.

Medici și botaniști au utilizat câte un sector al datelor de etnoiatrie. Primii dintre aceștia au fost preocupați de selectarea elementelor empirice și raționale ale domeniului, de acel miez pragmatic pe care îl poate prelua medicina științifică (imunizarea activă, opoterapia, organoterapia, galenoterapia, zooterapia ș.a.). După prima etapă a ordonării și descrierii buruienilor de leac, botaniștii au impulsionat pătrunderea în farmacii a unei bogate medicații pe bază de plante medicinale.

Pentru lingviști, bogăția de cuvinte vechi, rare, populare, expresive și sugesive totodată a constituit suportul unor analize etimologice (preponderent comparativist-folclorice sau descriptiviste), dialectologice (din punctul de vedere al geografiei lingvistice), onomasiologice, semantice și interdisciplinare.

Poetica descântecelor, a structurilor sale magico-metaforice, a constituit o preocupare constantă pentru mulți lingviști, folcloriști și etnologi români. Studiile lui Ovid Densusianu, reunite sub genericul *Limba descântecelor*¹⁶⁷ în revista „Grai și suflet”, surprind arhaicitatea, expresivitatea și bogăția semantică a textelor magice și stabilesc etimologii rămase valabile până astăzi. Lucian Blaga urmărește consonanța dintre valoarea lirico-dramatică a descântecelor și cea magică, dintre efectele poetice și mentalitățile arhaice¹⁶⁸.

După o pertinentă analiză a rădăcinilor universale, pe care le relevă fenomenele magice, pornind de la ipotezele lui E.B. Tylor și R.H. Codrington, conti-

nuând cu opiniile lui James G. Frazer, W.I. Thomas, Claude Lévy-Strauss, Th.W. Danzel și încheind cu *teoria cuvântului magic* stabilită de antropologul Bronislaw Malinowsky, Traian Herseni se ocupă de congenialitatea și coexistența primară a poeziei cu descântecul. Metafore, metonimii, sinecdoce, hiperbole, antonomaze și, mai ales, alegorii vehiculate de genul liric au apărut în cadrul textelor magice. Matricea descântatului a asigurat *ab initio* trecerea din *emisfera reală* în *emisfera simbolică*¹⁶⁹.

Apropiindu-se de valorile intrinsece ale cuvântului, de funcțiile primare ale vorbirii încă din studiile sale mai vechi, cum ar fi *Filosofia cuvântului*¹⁷⁰, Alexandru Rosetti amplifică lista de termeni realizată de Ovid Densusianu. Lucrarea sa, intitulată *Limba descântecelor românești*¹⁷¹, chiar dacă nu este exhaustivă, oferă o grilă ordonată pe tipuri de cuvinte, în așa fel încât viitorii specialiști s-o poată îmbogăți pe diferite compartimente.

O importantă analiză asupra terminologiei medicale folclorice realizează și Maria Purdela-Sitaru, în volumul *Etnomedicină lingvistică*¹⁷². Studiul cercetătoarei timișorene depășește limitele lexico-semantică. Îmbinând modalități de abordare specifice lingvisticii structuraliste cu o perspectivă genealogică și comparativă, autoarea stabilește relații constante cu date de antropologie, etnobotanică, etnologie, folclor sau de filosofie a culturii. Terminologia etnoiatică, acest amalgam de cuvinte vechi, populare sau neologisme, trebuie să fie cunoscută nu numai de etnologi și lingviști ci și de cercetătorii care se ocupă de istoria medicinei, pentru că „a servit și servește la vehicularea cunoștințelor de medicină în două momente deosebit de importante ale evoluției științei medicale la noi: în epoca protomedicilor români și azi...”¹⁷³.

Delimitându-și cercetarea la trei categorii terminologice ale magicului – acțiuni, acțiuni și practici vrăjitoarești – Valeriu Bălțeanu aduce o contribuție importantă la mai buna înțelegere a interrelațiilor dintre planul lingvistic și cel etnologic. De la textele vechi la versiunile folclorice contemporane, autorul reconstituie etapele formării terminologiei magice, fenomenele de transfer *intercategorial*, conexiunile cu antroponimia, mitologia și cu sistemul de eufemisme ale limbii populare. Ordonarea materialului după tiparul unui dicționar, cu articole dezvoltate, ușurează accesul la termenul căutat. *Terminologia magică populară românească*¹⁷⁴ este un punct de plecare pentru reconstituirea microsistemelor lexicale care s-au sedimentat de-a lungul vremii în sfera limbajului etnomedical de la noi.

Cunoscute specialistă Sanda Golopenția a organizat, începând din 1987, în cadrul Universității Brawn din Statele Unite ale Americii, o bază de date a magiei populare, axată în jurul *descântecului de dragoste* românesc. Căutând punți și corelații între antropologie, pragmatică și semiotică, între metodologia observației de teren și reprezentarea ei electronică, cercetătoarea a împărțit programul

în patru compartimente: *Formule, Tehnici, Scenarii și Dosare*¹⁷⁵. Un interes special îl acordă analizei descântecului de dragoste din satul Cornova – Basarabia, ajungând la concluzia că „domeniul semantic explorat de descântecele de dragoste din Cornova și descântecele de dragoste românești în general este acela al subiectivității în contrast cu descântecele de boală, care se concentrează, în mod clar, asupra corpului și a stărilor lui concrete”¹⁷⁶.

Etnologii au luat în calcul aspectul esențial că etnomedicina are drept obiect de studiu un fapt de cultură populară, deosebindu-se chiar și de cele mai vechi principii și remedii ale medicilor antici oficiali. În etnoiatrie, inovațiile terapeutice nu le elimină pe cele tradiționale și trebuie să se încadreze tiparelor prestabilite, adesea de natură magică.

Studiile lui Mihail Canianu despre *deochi și fapt*, reunite sub genericul *Din psihologia poporană. Descântece, farmece, vrăji*¹⁷⁷, aduc informații bogate asupra acestor fenomene psihogene și a numeroaselor credințe și superstiții pe care acestea le-au generat. Descrierea detaliată a modului cum are loc îmbolnăvirea *subită* și a terapiei adecvate este însoțită de analiza mentalității universale despre oamenii *cu ochi răi*, urmărită din antichitate până în vremurile moderne. Canianu deschide seria monografiilor asupra tipurilor de descântece românești. Mai mult, la 1893-1894, când au apărut lucrările sale în „Revista pentru istorie, arheologie și filologie“, pe plan european abia se conturau parametrii antropologiei medicale. Primii antropologi care au cules date etnografice despre terapia ca tradițională, punându-le în relație cu medicina oficială, au fost William Halse Rivers (1924) și F. Clements (1932).

Lucrarea alcătuită de Artur Gorovei, *Descântecele românilor*¹⁷⁸, rămâne o sursă de referință în acest domeniu. Corpusul de peste 2.500 de texte este însoțit de un studiu amplu, în care autorul se ocupă pe larg de istoricul speciei la români și la alte popoare, de agenții magici, de modul de transmitere a descântecelor, de spațiul și timpul propice vrăjilor, de obiectele, instrumentele și materialele întrebuințate în actele taumaturgice etc. Sistematizarea textelor magice se face după cele 203 boli sau afecțiuni puse alfabetic, de la *albeață* la *zmeoaică*. După modalitatea de performare, folcloristul moldovean grupează descântecele în unsprezece tipuri: *rugămintă, poruncă directă, poruncă directă cu amenințări și îngrozire, poruncă indirectă, indicare, blestem, comparație, enumerație, gradație, dialog și povestire*, analizându-le apoi pe fiecare în parte. Observațiile care s-au făcut mai târziu asupra acestei prime și *unice* tipologii a descântecului românesc nu au luat în considerație dificultățile muncii de pionierat într-o astfel de cercetare.

O altă scriere importantă pentru cunoașterea medicinei populare de la noi îi aparține eruditului profesor de dialectologie și folclor I.A. Candrea și se intitulează *Folklorul medical român comparat*¹⁷⁹. Apărută într-un an de răscruce, 1944, lucrarea nu a putut impune, cum s-ar fi convenit, direcții rodnice în cerceta-

rea românească. Încercând să deslușească „toate credințele și îndoielile cari s-au strecurat și s-au așezat în nenumăratele cute ale sufletului“ țăranilor, „... să le studieze și să lămurească noima lor tainică“¹⁸⁰, autorul prezintă, în prima parte a capitolului I, *Corpul omului. Anatomia și fiziologia*, așa cum apare din superstiții și mentalități rurale. Următoarele capitole tratează: *Originea boalelor, Personificarea boalelor, Diferite ființe demonice, Farmece, vrăji și blesteme, Deochiul, Boala e pedeapsă cerească, Terminologia boalelor, Diagnoza și prognoza, Mijloacele preventive, Cine poate vindeca și Originea leacurilor*. Partea a doua a lucrării, *Medicina magică*, tratează pe larg despre simbolism în terapia populară, despre specificul descântecelelor și structura tipurilor tematice, stabilite după modelul dat de Artur Gorovei. I.A. Candrea mai analizează obiectele și substanțele utilizate în timpul actului magic, transmiterea maladiei ca mijloc de vindecare și alte gesturi simbolice de alungare a ei, leacuri luate de la morți, răvașe de leac, leacuri imposibile, influența corpurilor cerești și misticismul numerelor.

Cititorul interesat să urmărească numeroasele relații stabilite de autor cu folclorul medical european, antic și contemporan, imensul material românesc, selectat dintr-o bibliografie exhaustivă, diversele principii magice etnoiatrice, urmărite până în cele mai mici amănunte, află aici o bogată informație asupra specificului medicinei populare românești. Candrea dorea să scrie o continuare a studiului, care să trateze *Medicina empirică*. Împrejurările nu l-au mai ajutat să-și realizeze proiectul. Este posibil să se fi oprit în pragul imposibilității de a izola și detașa una din cele două coordonate fundamentale ale etnomedicinei. Pentru că sunt numeroase pasaje din *Medicina magică* în care latura empirică este prezentă. De exemplu, *laptele de mamă*, un leac ales aparent doar pentru implicațiile sale magico-simbolice, are o reală valoare tămăduitoare.

Pentru Mircea Eliade, medicina populară este un ansamblu armonios, în care fiecare practică empirică sau magică are la rădăcină un *fapt inițial* de sorginte experimentală. Astfel, analizând *magia contagioasă*, considerată de cei mai mulți savanți ca fiind urmarea unei *false logici* (mintea primitivă aplicând greșit legile cauzalității), el are o nouă optică: „trebuie să ne întrebăm dacă o asemenea legătură *fluidă* între om și obiectele atinse de el este cu desăvârșire înfirmată de experiența umană, cercetând această experiență umană în toată întinderea ei“¹⁸¹.

Verificarea experimentală a anumitor credințe și superstiții ca *levitația, cryptesthesia* pragmatică sau *incombustibilitatea* corpului uman duce la concluzia că „și la baza *celorlalte* credințe populare stau *fapte concrete*“¹⁸². Pentru ca suferindul să aibă încredere în leacul pe care urmează să-l primească de la vraci, el trebuie să-i cunoască istoria, legenda. Pornind de la Erland Nordenskjöld și J.F. Rock, Mircea Eliade pune descântecul în relație cu această axiomă: dacă nu știi originea unei doctorii, nu poți s-o folosești¹⁸³. În conformitate cu ipotezele lui

C.G. Jung asupra *arhetipului*, savantul român consideră că salvarea *mîthos*-ului, a substratului magico-folcloric al culturii, poate contribui la regenerarea spirituale și psihică a eului uman.

Studiul despre cultul mătăgunei în România, apărut în 1938, rămâne până astăzi cel mai complet și mai bine argumentat în domeniul plantelor halucinogene la noi¹⁸⁴. În capitolul al șaselea din volumul *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, intitulat „*Șamanism la români?*”¹⁸⁵, Eliade analizează documentele din *Codex Bandinus*, polemizând cu presupunerile folcloriștilor unguri Györffi István și Lükö Gabor că s-ar putea vorbi de existența unor incantații de origine șamanică la români. Savantul precizează că un număr considerabil de vrăji și formule magice utilizate în etnoiatria noastră „își au corespondentul în Europa sud-orientală și în Mediterana, și originea lor trebuie căutată în Orientul Apropiat antic”¹⁸⁶.

Fără a se ocupa în mod special de etnoiatrie, profesorul Petru Caraman a urmărit relațiile ce se pot stabili între colinde și descântece: „colindele nu numai au suferit influența descântecelor, dar și-au luat din ele și material de-a gata, adaptându-și-l conform spiritului specific”¹⁸⁷. Formulei *directe* a descântecului de tip *pozitiv* i-ar corespunde colinda-*urare directă*, pe când formei *indirecte* a aceluiași tip de descântec i-ar corespunde colinda *dorinței realizate*.

Descolindatul, privit ca o contra-vrajă care vrea să distrugă efectul benefic al colindatului, îi prilejuiește etnologului ieșean o incursiune amplă în terminologia magică. Punctul de plecare al demonstrației îl constituie verbul *a descânta* „... prin contrast cu *cantare-canticum*, pe terenul latinei populare, mai precis al latinei dialectale – și nu numai în partea est-europeană a imperiului – au luat naștere de la aceste cuvinte, atașându-li-se prefixul *dis-*, verbul *discantare* și s.n. *discanticum*, care sunt prototipurile verbului român *a descânta* și al apelativului *descântec*. Sunt derivate care dădeau expresie ideii antitetice de nimicire a unei vrăji deja săvârșite și anume a vrăjii exprimate prin *cantare-canticum*”¹⁸⁸.

În studiul intitulat *Magia populară ca sursă de inspirație pentru poezia cultă*, eruditul cărturar stabilește relații între descântecele românești și *Idila a II-a* a poetului antic grec Theocrit. Aceste analogii între două popoare „atât de deosebite totuși între ele și cronologic atât de depărtate – sunt în același timp și o mărturie impresionantă de rezistența multimilenară a motivelor și temelor de magie populară”¹⁸⁹.

Gheorghe Pavelescu lărgeste sfera studierii actelor de magie terapeutică, detectând în subtextul acestora viziunea proprie descântătoarelor, integrarea lor în mentalități tradiționale mai complexe. *Cercetări asupra magiei la români din Munții Apuseni*¹⁹⁰ este rodul unei ample cercetări de teren, al cunoașterii din interior a unei comunități arhaice. Semantismul descântatului și al gesturilor care-l însoțesc este o parte a unei mentalități străvechi românești, în care *sinele armonic* poate echilibra universul.

Pentru Ovidiu Papadima, poezia ritualului de însănătoșire reprezintă un tezaur de imagini de viață arhaică, de nume și cuvinte cu sonorități străbune, de metafore meșteșugite, închegate în adâncul vremurilor ca niște picături de ambră. Participarea plină de compasiune a descântătoarei la actul vindecării impulsionează o stare de grație, o comuniune benefică pentru pacient. Deși se ocupă în special de latura estetică a textului magic, autorul studiului *Descântecul. Structura lui artistică* descoperă rădăcinile acestui „spectacol dramatic în miniatură”¹⁹¹ în funcționalitatea descântecului de a crea „un șoc psihologic, care să-l scoată pe pacient din apatia inerentă bolii”¹⁹².

Volumul al doilea al sintezei realizate de Ovidiu Bârlea, *Folclorul românesc*, debutează cu un studiu amplu asupra structurilor de descântec. Pornind de la terminologia de bază a speciei și de la cele două principii cardinale care guvernează magia prin similitudine și cea simpatetică, folcloristul urmărește pas cu pas arsenalul magic, eficiența descântatului dictată de respectarea fidelă a unității numenale de spațiu și timp propice, agenții magici, transmiterea prin învățare indirectă, clandestină, pendularea între cei doi poli ai scării posibilităților, benefic și malefic, relațiile cu alte specii arhaice, îndeosebi cu basmul fantastic și colindele lumești etc. Partea cea mai importantă a lucrării este afectată analizei stilistice și poetice a textelor magice.

Ovidiu Bârlea ajunge la concluzia că „o cântărire statistică ar scoate în relief repartizări inegale ale frecvenței unor procedee compoziționale, motive literare sau imagini specifice”¹⁹³ pe plan zonal. Observă, de asemenea, că descântătoarele moldovence au tendința să folosească texte magice mai lungi, fiind totodată „sensibile la forța de plasticizare a imaginilor mai pline de expresivitate”¹⁹⁴.

Poezia descântecelor este abordată și în volumul *Folclor literar românesc*¹⁹⁵, semnat de Mihai Pop și Pavel Ruxăndoiu. Autorii urmăresc relația rit-poezie, constatând că descântecul acoperă integral secvențele actului ritual ca atare, drept consecință el prezintă, la nivelul compoziției, patru secvențe de bază: „starea inițială (de sănătate); actul de îmbolnăvire; actul de vindecare și starea finală (de purificare)”¹⁹⁶. Studiul semnat de cei doi folcloriști bucureșteni aplică teoriile comunicării acestei practici ezoterice. *Mesaj codificat*, descântecul nu este adresat beneficiarului, ca în colinde, „ci forței malefice, realizându-se astfel o deplasare fictivă a beneficiarului din poziția de destinatar al mesajului în poziția de referent”¹⁹⁷. Capitolul despre descântec va fi reluat de Pavel Ruxăndoiu în volumul intitulat *Folclorul literar în contextul culturii populare românești*¹⁹⁸. Singurul punct discutabil în această abordare modernă a textelor magice îl constituie păstrarea, în toate edițiile studiului, a afirmației ce nu dă nici o șansă fenomenului descântatului în contemporaneitate: „În țara noastră, descântecul este o *categorie dispărută* (s.n.), deși cu o jumătate de secol înainte era încă destul de puternic; existența izolată nu infirmă acest adevăr”¹⁹⁹.

Folosind variante de descântece din marile colecții alcătuite de S.Fl. Marian și Artur Gorovei, ca și din *Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu”*, Nicoleta Coatu propune o nouă paradigmă tipologică pentru un virtual corpus de texte magico-terapeutice²⁰⁰. Demersul etnologic se axează pe modelul de structură organizată interior a descântecului, cuprinzând categoriile discursului magic, semantismul numărului și al culorii, coordonatele spațiale și temporale, sincretismele magico-religioase ș.a.

*În numele magiei terapeutice*²⁰¹ este titlul incitant al studiului realizat de Camelia Burghel, care aduce multe date noi în domeniul descântatului. După o trecere în revistă a principalelor contribuții românești privitoare la cercetarea textelor etnoiatrice, autoarea abordează complexul fenomen al magiei vindecătoare ca pe o *arcă a lui Noe*. Sub acest simbol stau cele cinci părți ale lucrării: *În căutarea baghetei magice, Sub semnul antropologic al feminismului magic, Descântatul terapeutic în casă sau aproape de casă, Când descântatul iese din curte și Sfârșit de mileniu cu... descântece*. Argumentația teoretică asupra avatarurilor actului magic în contemporaneitate, cu mutații și tendințe oscilatorii de desemantizări și resemantizări, mai ales la suprafața ritualurilor, este susținută de anchetele de teren făcute de autoare în mai multe așezări din zona Sălajului.

Fără a fi exhaustiv, excursul bibliografic pe care l-am realizat are scopul de a atrage atenția asupra interesului cu totul aparte pe care l-a suscitat, de-a lungul timpului, acest fascinant compartiment al culturii populare tradiționale românești. Eforturilor de cunoaștere și valorizare cât mai corectă a bogatului fond de practici medicale empirice, însoțite de poezia magico-rituală aferentă, li se adaugă acum modesta noastră contribuție, rod al unor atente și complexe cercetări de teren, ce surprind ipostazele contemporane ale fenomenului investigat.

Remedii terapeutice

Medicina populară din Moldova se înscrie în parametrii specifici etnoiatriei românești. Ea a rezistat uzurii și vicisitudinilor vremii datorită calităților sale de bază: experiența acumulată de generații, promptitudinea în acordarea ajutorului solicitat, utilizarea substanțelor la îndemână într-o gospodărie, cunoașterea personalității pacienților, recurgerea la întărirea apărării naturale a organismului, implicarea afectivă a celor care vindecau și respectul față de trăirea subiectivă de către pacient a maladiei.

Nu putem vorbi în prezent de o identitate între etnoiatria de odinioară și cea contemporană. Chiar dacă tiparele în care funcționează acest fel de terapie empirică nu s-au modificat, în interiorul lor au intervenit mutații importante. Elemente primitive conviețuiesc cu descoperiri de ultimă oră. Condiția principală pentru

ca sistemul etnoiatrie să funcționeze este încadrarea tuturor medicațiilor în vechile scheme rituale. Oricât de nou ar fi un leac, el se va administra după vechiul obicei, în zile faste, la ore potrivite, în momente lunare sau anuale considerate de bun augur, la creșterea luminii, pe pragul casei, lângă fântână, la răspântii de drumuri, pe la poduri, la cumpăna apelor etc.

Medicina populară nu a supraviețuit numai în ținuturile noastre, aflate în estul Europei, ci și în țări vestice, puternic industrializate. O surpriză de proporții a constituit rezultatul cercetărilor efectuate de Jeanne Favret-Saada în Mayenne. Autoarea lucrărilor *Les Mots, la mort, les sorts. La Sorcellerie dans le bocage* și *Corps pour corps*²⁰² a descoperit nu numai existența unor credințe în vrăjitorie ci și a unor practici magice active.

La rândul său, Dominique Camus aduce mărturii asemănătoare din regiunea Haute-Bretagne, îndeosebi din zona rurală de lângă Rennes și Dinan²⁰³. Anchetele desfășurate aici de etnologul francez, între 1980 și 1984, l-au pus față în față cu martori ai unui ansamblu de proceduri magice executate în secret, cu vindecători și vraci, ghicitori adormiți sau în stare de veghe, vrăjitori care fac și desfac farmece.

Dacă pentru etnologii occidentali a fost nevoie de o adevărată revoluție metodologică pentru a se recunoaște că medicina magică este o realitate contemporană *bien d'chez nous*, permanența acestora în satele românești nu poate fi negată în nici un fel. Comunitatea rurală tradițională funcționa, în sfera iatrică, aidoma unor ziduri ocrotitoare. Nu numai leacurile empirice asigurau echilibrul sănătății individului, ci și întregul complex de credințe și acte magice aferente, pentru că „les rites et les mythes donnent tous ensemble une protection systématique contre les dangers surnaturels, les menaces de maladies et du milieu physique, les tensions antisociales et la pression de la société toute-puissante”²⁰⁴. De aceea, în momentul în care ruralii și-au schimbat mediul natal, fiind supuși presiunilor urbanizării și industrializării, și-au pierdut siguranța de sine intelectuală și morală. Acest fapt a dus la refugiul în excese de tot felul și la multiplicarea nevrozelor²⁰⁵.

Fără îndoială, credințele și cunoștințele privitoare la etnoiatrie sunt parte integrantă a personalității omului de la țară și-i asigură un sentiment de încredere în capacitatea sa de a lupta cu boala. Ca și în cazul altor comunități sătești, în așezările din Moldova există mai multe reguli de viață sănătoasă învățate încă din pruncie. O parte dintre acestea sunt legate de adaptarea firească la mediu: să nu te apropii de foc, de râpi sau de ape adânci, să te ferești de tauri furioși, să nu intri neînarmat în pădurea unde sunt lupi și urși, să ocolești locurile prăpăstioase sau mlăștinoase etc. Altele țin de trăirea magico-spirituală a vieții. Într-o lume în care nevăzutele suflete ale morților străbat, la soroace, prin aer, și ar putea fi atinse ori ofensate din întâmplare, unde agenți malefici bântuie spații nefaste iar persoane cu ochi răi te pot deochea, trebuie să respecti vechile precepte.

Pentru a fi feriți de bolile venite din duhuri rele, țăranii obișnuiau să se cântărească la început de an pastoral sau agrar, la Sf. Gheorghe sau la Paști. Ion Rusu, un personaj din scrierile lui Calistrat Hogaș, era convins că nu poate fi lovit de nici o vrajă rea: „D’apoi că doar nu mă tem eu de farmazoniile ei; eu îs cântărit în ziua de Paști și nu se prind de mine drăcoveniile ei”²⁰⁶. Dacă plecau la drum asupra nopții, mai ales când lumina lunii era în scădere, era bine să li se facă un descântec. Eroul sadovenian, Ionuț Jder, se temea să nu-i aducă necazuri luna, aflată în al treilea pătrar: „— Batâr că-s descântat, tot mă tem să nu-mi iasă înaintea Necuratu, într-o formă schimbătoare”²⁰⁷.

Gesturile mărunte, ținând de buna creștere, care au devenit a doua natură în comportamentul ruralilor din neam bun, au o sorginte magică străveche. Sinteza acestora o putem observa într-un fragment din romanul *Frații Jderi* de Mihail Sadoveanu: „La mesele la care te duci, printre străini, nu gusta din mâncări până ce n-ai văzut pe stăpânii casei mâncând din blidul din care ți-ai scos tu. Și când bei vin, lasă întâi pe alții să ieie *credința*. Iar apă când bei, oriunde ai fi, suflă întâi asupra ei și varsă o picătură pentru morți, ca să împaci sufletele cele neli-niștite”²⁰⁸.

Primele roade se dau de pomană pentru sufletul morților, crezându-se că, dacă ar fi consumate fără efectuarea acestei jertfe, oamenii s-ar îmbolnăvi. Primăvara se consumă verdețuri proaspete și vin cu pelin, pentru primenirea sângelui. Până la Sfântul Gheorghe, uneori chiar până la Armindenii, nu se așază nimeni pe iarbă, să nu-l tragă pământul și să capete vreo boală. În același scop, locurile necurate sunt ocolite. Nu trec pe sub scară, pe sub schele, să nu le fie zidită umbra și, astfel, să se săvârșească repede din viață.

Multe dintre preceptele respectate de țăranii moldoveni țin de magia negativă sau *tabu*. Părul rămas pe pieptene se strânge într-o pernă, pentru a nu avea dureri de cap. Cei mai mulți au grijă să nu lase unghiile tăiate sau dinții căzuți în calea celor ce le-ar putea folosi în efectuarea unor vrăji ș.a. Toate aceste reguli sunt respectate aproape instinctiv și nimeni nu ți-ar putea desluși momentul exact când le-a învățat. „Așa-mi spunea bunica”, „așa am văzut pe mama că făcea”, „așa știu că este bine” sunt răspunsurile pe care le primești. Au asimilat spontan credința că trebuie să evite unele gesturi considerate de rău augur, să nu blesteme, să nu înjure, să nu pronunțe acele cuvinte care ar putea genera consecințe nefaste.

Leacurile empirice acționează eficient în cazul accidentelor inerente activităților agrare, de creștere a animalelor sau gospodărești, cum ar fi *arsurile, bătăturile, degerăturile, fracturile, scrântiturile, tăieturile* sau *trântiturile*. În aceste cazuri, prezența gesturilor magice nu este necesară decât în foarte mică măsură. Etnoiatria a rezolvat, la modul optim, vindecarea unor maladii profesionale precum *dezvelirea oaselor, plescaite, scurta sau uima*. La fel de benefice au fost

și intervențiile lecuitoarelor rurale din Moldova în cazul bubelor (*blânde, broască, bube dulci, bube negre, buboaie oarbe, cârtișă, colț de lup, rocii, pâța căței* sau *ulcior*), al *gîlcilor, pojarului*, rănilor sau vărsatului de vînt.

Dimpotrivă, s-au dovedit neputincioase în cazul unor afecțiuni grave, cu evoluție rapidă, cum ar fi atacul cerebral, apoplexia, *aprinderea de mafe, boala grabnică, damblaua*, dropica sau peritonita. O mare parte din bolile ce se tratează pe cale empirică sunt cunoscute de secole și generație după generație a mai adăugat câte un detaliu în ritualizarea practicilor legate de ele. Pentru *albeață, friguri, junghi, orbalț, năjit* sau *vătămătură* există un ansamblu de gesturi adecvate fiecărei maladii în parte, care însoțesc administrarea leacurilor și descântecelor.

Practicile magice devin foarte importante în cazul bolilor psihogene, atribuite acțiunii malefice înzestrate cu intenționalitate: duhuri rele, iele, ștîme, strigoi, vrăjitoare sau oameni cu ochi răi. *Ceasul rău, deochiul, izdatul, speriatul* sau *po-citura* sunt vindecate cu ajutorul descântecelor, a agenților terapeutici de calitate simbolică. Dacă în diagnosticarea bolilor cu cauzalitate naturală se poate stabili imediat etiopatogenia lor, în cazul celor *personalistice*²⁰⁹, de sorginte supranaturală, se recurge la iatromanție. O grijă aparte este acordată bolilor primei copilării, pentru tămăduirea căroro medicația obișnuită este considerată insuficientă. *Baghița, boala câinească, boala copiilor, plînsorile, samca* sau *strînsul* se cer combătute și prin numeroase practici magice. Este una din situațiile în care magia răspunde nevoilor psihologice ale omului aflat în dificultate și care se teme pentru soarta pruncilor săi. Așa cum considera Bronislaw Malinowski, magia asigură încrederea în situațiile de incertitudine tehnică, efectuând o ritualizare a optimismului, formând o punte peste prăpastia amenințătoare a anxietății și neputinței. Ea este „încarnarea sublimei nebunii și a speranței care, cu toate acestea, a fost cea mai bună școală pentru caracterul uman”²¹⁰.

Pentru *boala copiilor*, considerată a fi *bătaia lui Dumnezeu* sau *maladie drăcească*, se încearcă o exorcizare a răului *la hotar*, unde se descântă și se sacrifică o găină neagră, pentru fată, și un cocoș negru pentru băiat (Borosești – Scânteia, Iași), la *răscruce* de drumuri, unde se îngroapă hainele celui suferind (Punțișeni – Costești, Vaslui), pe o *apă curgătoare* în care se aruncă o păpușă îmbrăcată cu straiile copilului bolnav (Buciumi – Ștefan cel Mare, Bacău) sau *în pământ*, în locul unde cădea prima dată, în timpul crizei, cel lovit de epilepsie (Suceveni – Galați).

Molimele cumplite, bolile care au îngrozit prin furia cu care au nimicit mii de oameni, au fost cu timpul mitologizate. *Ciuma* și *Holera* sunt socotite ființe ținute în captivitate de Dumnezeu, Sf. Haralambie, de Moarte sau de Ursitoare, și sunt slobozite pe pământ spre a pedepsi omenirea pentru păcatele săvârșite. Băbele înspăimântătoare poartă cu ele o greblă și o mătură. Pe unde greblează

Holera, mai rămân oameni vii în așezări, dar pe unde mătură *Ciuma*, suflarea morții nu iartă pe nimeni.

Conceperea entităților nosologice în chip de divinități ale morții și pustiirii o regăsim în întreg folclorul european. Astfel, în Suedia, angoasa unei mari epidemii de ciumă este redată în imagini simbolice asemănătoare cu cele din eresurile moldovenești: „... lumea vorbea despre un băiat și o fată care colindau țara și umblau din casă în casă. Băiatul avea în mână o *greblă*. Dacă greblă cu ea în fața unei case, asta însemna că în casa aceea aveau să moară multe ființe, dar nu toate, căci grebla are dinții rari și nu putea lua tot în calea ei. Fata însă avea în mână o *mătură* și dacă mătura în fața unei uși, asta însemna că toți acei care locuiau în casa cu pricina urmau să-și dea duhul, căci mătura e o unealtă care curăță și nu mai lasă nimic în urma ei”²¹¹.

Latura empirică a medicinei populare din Moldova se bazează pe mai multe proceduri terapeutice, unele fiind asemănătoare cu tratamentele medicinei științifice. Printre acestea se numără băile antipiretice și aromatice, cataplasmele umede sau uscate, cu mixturi de plante sau cu alte ingrediente (muștar, nisip, sare, tărâțe), ceaiurile, compresele, frecțiile, fumigațiile, inhalatiile, instilațiile, oblojele și unguentele. *Irurile* realizate în casă, pe bază de ceară curată de albine, se bucură și acum de o largă întrebuințare în lecuirea bolilor de piele.

Dintre tipurile de proceduri specifice etnoiatriei de la noi, se disting *horopsitul* (luarea de sânge din anumite puncte ale șirei spinării), *hultuitul* (vaccinul empiric), plasturele *vezicant*, punerea lipitorilor și a ventuzelor. O practică la care se recurge în cazul crizelor de *sciatică* este cea a călcatului suferindului de către o persoană care provine din frați gemeni (Motoșeni – Bacău) sau care a născut copii gemeni (Belcești – Iași). Mai demult, această operațiune era încredințată unui urs bine dresat. Mihail Sadoveanu redă în mod sugestiv, în romanul *Frații Jderi*, scena tratamentului aplicat comisului suferind. „La porunca ursarului, Vasile a pășit cu mișcări line în spatele comisului și-a început a-l călca, pipăindu-l oarecum, de la șale spre grumaz și iar la șale [...] se mișă iscusit doftoria vie deasupra ciolanelor bătrâne ale comisului”²¹².

Medicamentele de origine animală se bazează în primul rând pe alimente proaspete, ca laptele dulce, smântâna, grăsimea de pasăre sau de porc, ouăle, untul, folosite în *iatrolepsie*, simple sau în combinații. O altă modalitate este fierberea sau arderea unor oase sau organe de animale și aplicarea substanțelor astfel obținute pe locul dureros. Se recurge uneori la remedii opoterapice. Fierea de porc este folosită adesea ca unguent pentru bube și răni, la fel balega de vite sau găinațul de găscă ori de vrabie. Sângele diferitelor animale, amestecat uneori cu vin, se administrează la anemie și *oftică*. Păsări și animale mici (arici, cârțițe, căței, broaște, nevăstuici, porumbei ș.a.), spintecate de vii, se aplicau pe abcese și furuncule. Se practică *bufoterapia*, tratament cu substanța secretată de glandele tegumentare ale broaștei râioase.

Laptele uman este folosit pentru bolile de ochi, practică recomandată și de medicii din vechime, ca Dioscorides, Celsus, Plinius și Marcellus Empiricus²¹³. Acest produs, care intră în compoziția mai multor oblojei, are o conotație magică simbolizând puritatea și puterea dragostei materne²¹⁴. În basme, azima frământată cu lapte de mamă îl apără pe erou de vrăjile rele și îl ajută să-și recunoască surorile de sânge. Laptele anumitor animale-totem, ca și sângele acestora, îl fortifică pe protagonistul narațiunii fantastice, făcând din el câștigătorul probelor inițiatice.

Dintre leacurile de sorginte minerală, cel mai folosit este *apa* în stare pură sau în soluții și fierturi cu alte substanțe. Artur Gorovei face o evidență a tuturor variantelor de apă care pot fi întâlnite în etnoiatria românească, de la *aqua virgo* (apă neîncepută) purificatoare, până la *apa părăsită*, utilizată în vrăjile *pe urât*, ținută timp de trei zile în cotețul găinilor. Pentru diferite tratamente și descânțece se mai folosește apă de la *topilă*, apă din *urmă de viță*, apă în care au stat flori la biserică, apa strânsă din *nouă vaduri*, din *trei pâraie*, de pe *roata morii*, ținută o vreme într-o sticlă îngropată la *râscruce* ori unde *se întoarce apa*, la *îmbinarea* a două pâraie, *apă întâlnită*, strânsă din locul „unde face râul sfredel sau bulboană”²¹⁵. Adăugăm la acestea *apa mută*, pe care o folosesc și astăzi țărâncile din Moldova pentru a lecu *boala câinească* și prin care se înțelege apa adusă pe tăcute, noaptea, în taină, la adăpost de orice privire. Baciul care voia să-și vindece turma se ducea, înainte de răsăritul soarelui, cu 9 linguri noi de lemn, să ia apă din 9 izvoare „numărate îndărăpt” (Sucevița – Suceava).

Apa, substanță primordială, care păstrează o relație strânsă cu inconștientul vieții infantile, prezintă, ca și laptele, o anumită *maternitate*. Un imn vedic pune în evidență valoarea de aliment complet a apei: „Ambrozia este în ape, plantele medicinale sânt în ape... Ape, desăvârșiți toate leacurile care izgonesc bolile, pentru că trupu-mi să vă simtă influența binefăcătoare și eu să pot vedea soarele încă multă vreme”²¹⁶. Apa potolește setea și febra, constituie un vehicul pentru sucurile vegetale și pentru alte substanțe vindecătoare. Timp de secole, iar pentru mentalitatea rurală de la noi chiar și astăzi, sănătatea a fost concepută ca un echilibru între *umiditatea radicală* și *căldura naturală*²¹⁷.

Vindecarea cu ajutorul apei este legată de motivul Fântâna Tinereții Veșnice²¹⁸ și poate fi abordată din punctul de vedere al imaginației materiale și dinamice. Apa are virtuți opuse stărilor maladive. Ea trezește energiile amorțite de suferință, purifică, vindecă și întinerește. Hidroterapia trezește centrii nervoși și dorința de viață. Apa moartă și apa vie desăvârșesc prefacerea și învierea corpului ciopârțit al eroului de basm.

Un alt element mineral utilizat în compoziția leacurilor empirice este *argila*, cunoscută de regulă sub numele de *humă*. În stare naturală, mai ales dacă provine din ruptura malurilor de lângă o apă curgătoare sau de la rădăcina prunilor,

lutul galben sau vânat este bun pentru comprese și legători. Pulberea obținută prin răzuirea oalelor nesmălțuite se pune pe arsuri superficiale, pe locurile inflamate și pe opărituri.

Sarea este un ingredient nelipsit din medicația tradițională, acționând ca un liant pentru celelalte componente. Un vechi precept medical latin, *cum grane salis*, păstrat de la Pliniu cel Bătrân²¹⁹, legat de cumpătarea în prepararea antidoturilor pentru diverse boli, poate fi recunoscut și astăzi în recomandarea „cu un grăunte de sare“. Este laitmotivul diетelor pentru mai multe afecțiuni ale stomacului și rinichilor. Băile cu saramură sunt folositoare pentru reumatici. Dincolo însă de valoarea sa terapeutică intrinsecă, sarea are valențe purificatoare, de alungare a duhurilor rele. De aceea se utilizează frecvent în practicile magico-medicinale contra maladiilor atribuite supranaturalului malefic²²⁰.

Dintre metalele mai des folosite în etnoiatria din Moldova, se remarcă *fierul*, *arama*, *argintul* și *aurul*. Uneltele de fier, mai cu seamă cele *părăsite*, coase, cuțite, fierul plugului, letca, potcoave de cai sau de boi, seceri ș.a., însoțesc descântatul pentru diferite boli. Sub patul lehuzei și al pruncului nou-născut se pune un fier de plug sau o seceră, pentru a-i feri de deochi și de *făcături*. Cel care suferă de incontinență este scăldat „cu hiare găsite“ (Șindrilari – Reghiu, Vrancea). Oile erau trecute prin *focul viu* și puse să calce peste tăișul unui cuțit sau al unui topor, ca să-și recapete *mana* (Sucevița – Suceava).

Multă vreme, în antichitatea mediteraneană și a Orientului Mijlociu, fierul era considerat ca fiind impur, putând să „spurce, să prihănească pe cel ce îl folosea“²²¹. Dar fierul, pe care Pliniu cel Bătrân îl definea ca fiind „optimum pessimumque vitæ instrumentum“, putea servi la alungarea demonilor, a duhurilor rele și a *făcăturilor*, convingere ce se păstrează și astăzi. Pentru descântecul *de desfăcut* și pentru boli grele, se confecționează, din fier, *frigările*. Pentru aceasta se strâng sau se fură 9 bucăți de fier de la 9 case „*nipriminiti*, cari nu au doauî cununii“²²², „*buni* (cari-s cu omu dintăi)“²²³, de la 9 verișori de-ai bolnavului „și macar din gard zmulgi câte-on cui“²²⁴. „Fierâli sî strâng în zâlili cân fimeili-s curati“²²⁵ și se duc unui fierar vădov, care le lucrează înspre Paști (Heci – Lespezi, Iași), „în trii duminici pân'la zăuă“²²⁶ sau sâmbătă seara²²⁷, ținând mâinile la spate.

Ritualul obținerii *frigării* era destul de complicat. „Un fierar vādăoi ia o bucată de fier și-o pune-n foc înainte de miezul nopții, înainte de a cânta cucoșii. Și când cântă cucoșii întâi, cu mâinile la spate îl sucește o dată și-l pune iar în foc, până la al doilea cântat al cocoșilor. Și-l scoate iar din foc, tot cu mâinile la spate, și-l mai sucește o dată. Și iar îl pune-n foc și-l sucește iar încă o dată. Cât l-o sucit când o cântat cucoșii, atât rămâne. Fierul acesta sucit se numește *frigare*.“ (Valea Seacă – Iași).

Pentru *deochi* se făceau „nouă hiare pe-o verigă“ confecționate de un fierar țigan la miezul nopții (Buciumi – Ștefan cel Mare, Bacău). Plata care se dă

fierarului amintește de pomana îndătinată la mormânt (pe care, în acel caz, o primește groparul), doi metri de pânză albă și o găină neagră. Puterea intrinsecă a fierului, aliată cu cea a purității rituale, a magiei numărului 9 și cu ambianța și gesturile neobișnuite cu care li se dau forma finală (la oră de noapte, în ajun de sărbătoare, cu mâinile la spate ș.a.), conferă *frigărilor* o valoare tămăduitoare deosebită. „Și chiar dacă-i aproapei mort, îl îngii !”²²⁸. „La noi, o fimeie o păzât-o cu lumânarea [...] pi la tăț docturii o dus-o [...] i-a făcut frigarea și s-o făcut bine. Îi fimeia lu Cărăbăț; și az trăiești fimeia!”²²⁹

Arama și *argintul* se folosesc în mai multe tratamente etnomedicale, mai ales sub formă de monede. În acest caz, metaloterapia se confundă cu *monetoterapia*²³⁰. Pe rana provocată de mușcătura de câine se aplică un ban de argint sau de aramă, care era de preferat să aparțină stăpânului câinelui cu pricina²³¹, sau un ban *de găsit, părăsit*, pierdut, un ban vechi austriac sau românesc, care „di pi ci tragi veninu, sî faci verdi” (Vidra – Vrancea). Tudor Pamfile comunica o practică asemănătoare: „Când te mușcă un câine, pui la rană o para pe care o dai după tămăduire celui care te-a descântat”²³². Ban de argint curat este bine de pus și la albeață, la mușcătură de șarpe, de nevăstuică sau de helge. Uneori plantele medicinale se detașează din locul unde cresc cu ajutorul unui ban de argint.

Vrâncenii prepară o mixtură numită *priboi*, în compoziția căreia intră pilitură de cupru, provenită de la o monedă sau de la un vas metalic ori de la *pietre roșii* conținând minereu de acest fel. Zeama roșie rezultată se administrează pentru dureri stomacale, *zdrobituri* (fracturi), și lovituri de tot felul. Cine avea dureri de oase purta pe deget o verighetă lată de aramă, confecționată dintr-o monedă *de căpătat*. Acest fel de inel avea și un rol apotropaic, ferindu-l pe cel care îl purta de blesteme și de deochi²³³.

Metal cu simbolistică lunară, *argintul* este folosit adesea ca amuletă împotriva *deochiului* și *pociturii*. Alături de *aur* (metal solar), el sugerează starea de bine, curățirea completă de boală și dureri la care trebuie să ajungă suferindul, după ce a fost descântat: „Nicolae să rămâie./Curat și luminat/Ca aurul de curat/Ca argintul strecurat” (Zorleni – Vaslui).

Bolnavilor de *gălbinare* li se da să bea apă neîncepută, în care s-au spălat bani de aur (Pădureni – Vaslui). Simbolismul magic evident în acest caz, în care incoruptibilitatea și imacularea aurului sunt potențate de culoarea lui galbenă, s-ar părea că are și un suport empiric real. Experiențele au demonstrat că „sărurile de aur au atât o acțiune antiinflamatorie, cât și una de formare a substanțelor de apărare (anticorpi) în organism”²³⁴.

Leacurile vegetale constituie partea cea mai importantă a medicației tradiționale. Pe de o parte se folosesc plantele simple pentru ceaiuri și oblojeli, siropuri și băi. Virtuțile lor antiflogistico-revulsive, anestezice, cicatrizante, calmante, expectorante, antispastice ș.a. se crede că depind de anotimpul când au fost

culese şi de modalitatea de conservare. Pe de altă parte, calităţile vindecătoare ale mai multor plante se contopesc în boabele de polen, în mierea de albine, în *hoştina* de la stupi sau în *strohurile* din fâneţe.

Un rol important în medicaţia rurală îl joacă *grâul*, a cărui valoare nutritivă, vitală pentru supravieţuirea comunităţii umane, este întărită de implicaţiile sale magice şi sacre. Făina de grâu stă la baza a numeroase compoziţii de *turte* pentru oblojeli. Descântecul *de desfăcut*, efectuat de 9 ori cu buruieni de *desfăcătoare* şi de *faptnică* puse în apă, era urmat de prepararea unei copturi speciale. „Mă duc întâi la moară şi când iesi făina-ntăi, acei’ di grâu, eu fur o mânî di făinî di colu, răpidi-o fur. Şi vin şi-i fac llenii o turtî, şi-i torn apî de-acei desfăcutî, şi-i dau ş-o mânânci”²³⁵. Prescura (*anafura*) de la biserică, precum şi pasca sfinţită la Paşti, se crede că pot avea un efect terapeutic miraculos.

În Moldova, *porumbul* este, mai mult decât oricare altă plantă curativă, conceput ca un receptacol al puterilor solare unite cu cele din adâncul pământului. *Cirul*, mămăliga, chiar *alivencile* sunt leacuri ideale pentru bolile interne cât şi pentru oblojirea afecţiunilor externe. Alături de cartofii copti, de pâine şi de lapte, preparatele din făină de porumb stau la baza regimului alimentar cel mai potrivit pentru persoanele slăbite de boală.

Plantă cu reale virtuţi antibacteriene, antireumatice, de stimulare a funcţiilor renale şi hipotensive, *usturoiul* constituie un adevărat panaceu în medicina populară. Se crede că alungă strigoii şi, implicit, fereşte de toate maladiile provocate de aceştia. De asemenea, la moldoveni, ca şi la toţi românii, regăsim „credinţa cea mai persistentă [...] din bazinul mediteranean şi până în India [...] că usturoiul fereşte de deochi. Din această pricină găsim în Sicilia, în Italia, în Grecia şi în India mănunchiuri de căpătâni de usturoi legate cu lână roşie. În Grecia, simplul fapt de a pronunţa cuvântul *usturoi* te păzea de deochi”²³⁶. Mihail Canianu menţiona, în studiul său *Din psihologia poporană*, că, în judeţele Vaslui şi Iaşi, după ce se descânta *de fapt*, era obiceiul să se înfigă 9 fire de usturoi pe 9 ţepuşe de lemn, care se aţezau astfel: „două la căpătâiul bolnavului, două la mânele lui, două la picioare, una în fundul casei, într-un colţ, una la ţâţana uşei dinăuntru şi una la ţâţana uşei de afară”²³⁷.

Culesul plantelor medicinale se face încă după un anumit ritual, mai amplu în cazul *mătrăgunei*. În Basarabia se păstrează prescripţiile de factură magică şi la adunatul unor plante ca *avrămeasa*, *cicoarea* sau *odoleanul*. „Este-o buruiană nantî, într-on şir, cu frundzâli ca mătasa. O culezi la dzî scumpî, mari. Sî sii curatî, primenitî, cu bâcăţâcî di pâni şi di sari şi spui: Eu vă dau pâni şi sari/ Şi tu sî sii di folos”²³⁸. Buruiana *de dânsel*, pentru vindecatul *ologeala* „se sapă în Vinearea Seacă, cu pielea goală, şi în locul rădăcinii se pune pâine în pământ”²³⁹.

Între medicină şi magie, *Atropa belladonna*²⁴⁰ sau *mătrăguna* – termen păstrat la români din substratul dacic (vezi asemănarea cu albanezul *matërgonë*),

frecvent cunoscută și ca *mandragoră* (denumire preluată din grecescul *μανδραγορας*) – a dezvoltat unul dintre cele mai interesante complexe mitice etnobotanice. Această plantă mai este denumită și *beladonă*²⁴¹, sub influența mediilor intelectuale.

Virtuțile curative autentice ale acestei buruieni, numită în popor și *Cireașa lupului*, *Doamna codrului*, *Doamna pădurii*, *Floarea pădurii*, *Iarba codrului*, *Iarba pădurii*, *Împărăteasa ierburilor* sau *Împărăteasa Ileana*, erau suficiente ca să o facă deosebit de prețuită de locuitori. Conținând, ca și alte solanacee, *atropină*, *mătrăguna* este folosită pentru vindecarea astmului, a bolii lui Parkinson, spasmelor biliare, ulcerului gastric și duodenal, precum și a mai multor afecțiuni oftalmologice. În prezent, în Moldova, frunzele de *mătrăgună* se pun pe *buba neagră* (Ibănești – Botoșani, Rusca – Vaslui), pe *buba rea* (Ibănești – Botoșani, Mogoșești – Iași) și pe *bubele oarbe* (Țigănași – Iași). De asemenea, când cineva este bolnav de *călcătură*, i se fac „băi cu buruiana mare, numită *mătrăgună*“ (Brăhășești – Galați).

S-ar părea că medicii daco-geți o cunoșteau bine, la fel ca și, mai târziu, acei „zei de munte“ (*doctorum montium cultrix*) de care amintește autorul creștin Lactantius din secolul IV, în lucrarea sa intitulată *De morte persecutorum*²⁴². Herbariile Antichității și ale Evului Mediu timpuriu au inclus această plantă în descrierile lor. Este destul să amintim de cataloagele după Dioscoride și Pseudo-Apuleius (secolele III-V), precum și de volumul *Institutio divinarum litterarum*, realizat de călugărul Cassidorus, în secolul al VI-lea. Medicii spațiului balcanic, începând cu acei *lêcheis* celto-daci, urmând după ei *viatrii* din Zagoria (aromâni, albanezi și greci), iar apoi discipolii anarghirilor Cosma și Damian, au utilizat *mătrăguna* pentru calitățile sale curative. Până în zilele noastre, *Atropa belladonna* a fost și a rămas nelipsită din farmacopeea cultă și populară.

Dar nu numai aceste calități tămăduitoare au creat aureola mitologică a *mătrăgunei*, ci și puterile sale magice. Rădăcina de *mătrăgună*, frunzele ei late, fructele ei strălucitoare – „Cum îi lumina ochilor negri, neagrî, așa i-i boghița la *mătrăguna* asta“²⁴³ – întreaga plantă are puterea să sporească vitalitatea umană, să aducă noroc fetelor mari și flăcăilor în dragoste și căsătorie, să acționeze benefic asupra fecundității turmelor, să-i ajute pe negustori și cărciumari la câștig etc. În alte cazuri, dimpotrivă, proprietățile sale, utilizate în practici vrăjitorești, pot fi angrenate în acte de magie neagră (*pe urât*), provocând îmbolnăvirea celor vizați, nefericire, nebulie și chiar moarte.

În toate ținuturile locuite de români a existat un cult al *Doamnei codrului*. Cele mai ample investigații în această problemă aparțin lui Simeon Florea Marian (*Mătrăguna*, în „Albina Carpaților“, an IV, 1880, nr. 8, pp. 119-121), lui I.A. Candrea (*Iarba fiarelor*, 1928), lui Mircea Eliade (studiul *Cultul mătrăgunei în România*, redactat în 1938, va fi inclus mai târziu în volumul de studii compa-

native despre religiile și folclorul Daciei și Europei Orientale, *De la Zalmoxis la Gengis-Han*, 1980), lui Gheorghe Pavelescu (*Cercetări asupra magiei la românii din Munții Apuseni*, 1945) și lui Valer Butură (*Enciclopedie de etnobotanică românească*, vol. II, *Credințe și obiceiuri despre plante*, 1988).

Parcurend toate aceste lucrări, putem deduce complexitatea datinilor legate de *mătrăgună*, ritualizarea strictă a culegerii ei în funcție de scopul pentru care urmează a fi utilizată. Vom observa în ce măsură s-a păstrat până în zilele noastre, în Moldova, ansamblul cultic legat de planta regină a poienilor din inima pădurilor noastre de foioase.

În lumea satelor moldovenești, *mătrăguna* este înconjurată de un sentiment de respect și de venerație. Momentul în care cineva se apropie de locul unde crește este însoțit de acea tensiune specială, care este produsă fie de transgresarea unei interdicții, fie de inițierea într-un mister profund. Fascinația se împletește cu teroarea. Dubla încărcătură afectivă care învâluie alegerea și dezgroparea *mătrăgunei* din adâncurile pădurii, *tremendum* (prin conștiința că se încalcă o interdicție) și *fascinās* (însușirea plantei în ciuda riscurilor), indică pătrunderea într-o lume a sacralului care-și păstrează „densitatea ontologică originară”²⁴⁴.

Cu excepția cazurilor în care este pomenită în strigături satirice sau în unele zicători (de exemplu: *Parcă i-a dat cineva mătrăgună, parcă e nebun*²⁴⁵), *mătrăguna* este înconjurată de cele mai reverențioase adresări: *Buruiana cei mari* (Târnița – Bacău), *Coana Ileana* (Răchitoasa – Bacău), *Coana-mpărăteasă* (Dobrovăț – Iași), *Coana mari* (Brusturoasa – Bacău), *Coana Marghioala* (Rădăci-nești – Vrancea), *Cucoana Ileana* (Dumbrăvița și Ruginoasa – Iași), *Doamna mare* (Buciumi și Răchitoasa – Bacău, Gohor – Galați, Vlădiceni – Neamț), *Doamna Ileana* (Iorcani, Tătăruși și Uda – Iași), *Iarba împăratului* (Țepu – Galați), *Împărăteasa* (Oprișeni și Sinești – Iași), *Împărăteasa florilor* (Târnița – Bacău, Liteni și Moara – Suceava).

Aspectul exterior al acestei plante este legat de simbolismul astral, dar și de cel antropomorf. „Iara luna și soarili – ne-arata ie – într-o tulchină. Luna iara așa ca o giumatati și soarili iara cu floriceli așa, roată. Într-o rădăcină iara”²⁴⁶. Dacă părțile aeriene ale buruienii țin de universul divinităților cerești, rădăcina este asemănată cu corpul uman. *Mătrăguna* transcende vegetalul, apropiindu-se de o ființă cu puteri supranaturale. Ea este percepută și ca un model de estetică florală: „Mătrăguna era frumoasă ca o floare di gavanoș” (Brehuiești – Botoșani).

Agent afrodisiac, apotropaion, talisman sau mediu oracular, *mătrăguna* a impresionat imaginația populară, fiind cea mai importantă componentă din sfera plantelor halucinogene intrate în circuitul cultural. Simbolismul său, de recipient al vieții și morții, unește cele mai bogate nuanțe cognitive și psihogene: „Sesizarea unui anumit izomorfism dintre microcosmos și macrocosmos are întotdeauna ceva tulburător și poartă pecetea ambivalenței cunoașterii”²⁴⁷.

În afara momentului ritualizat al culesului, nimeni nu trebuia să fie în preajma locului unde creștea *mătrăguna*: „Ș-apu ni ducé și ni-o aratat acolo buruiana ceea, nantî tari, și trestioasî, ca urzâca moartî; găuritî la mijloc. Și iara cu floarea vânatî, vinefaie, cum sî spun, așa movî. Ș-apu zâcé: – Asta, zâci, sî nu va aprochieț di dânsa, zâci. Mergim așa încetișoru, împregiuru ii, da sî nu va aprochieț cumva de ie. Cî asta sî ie numa cu socoteali”²⁴⁸. Sau: „Buruiana asta nu trebu sî vorgești urât di dânsa, nu nimica, cî asta buruianî-i periculoasî”²⁴⁹. „Îi foarte ră și foarte otrăvitoare. An văzut și eu pin păduri, da n-am pus nici mâna pi ie”²⁵⁰.

Farmecele premaritale și pentru armonie conjugală constituie domeniul pentru care *mătrăguna* este solicitată cel mai des. De obicei, în intervalul de timp cuprins între Paști și Rusalii, femeile și fetele se duc în adâncul pădurii cu vin, miere, pâine, stafide și zahăr, ca să culeagă buruiana *sorocită pentru dragoste*. Numărul de două persoane implicate în ritual este cel mai răspândit în Moldova. Totuși, sunt cazuri în care se preferă o cifră fără soț: „Di mătrăgună știe că trebui s-o iei or’ în trei or’ unu sângur, întri cari sî fii ș-o fatî fecioară” (Costești – Iași). Prezența unei singure culegătoare se constată mai cu seamă în actele de magie neagră, unde instituirea unui secret absolut era necesară.

Prima condiție a reușitei captării puterilor *mătrăgunei* în acte de magie albă o constituie puritatea rituală a culegătoarelor: „Cî zâcé cî, la *Cucoana mătrăgunî*, dacî vroeii sî ti duci ca sî faci ceava, trebuié sî cii tari curatî. Dacî iarai fatî, sî fii curatî, dacî ierai nevastă, iar sî fii curatî. Iara tari gingași”²⁵¹. Sau „Sî cii curat ca lacrâma, c-aceea nu sî ia chiar așa, cî ti poți strâca”²⁵². Am văzut că prezența unei fecioare proteja și mai mult puritatea puizării sacralui. *Mătrăguna* menită pe dragoste și frumos cerea, de asemenea, celor care doreau s-o folosească, o ținută de sărbătoare: „Femeii cari sî ducé de-o sapa, cân sî ducé s-o sapi pentru bini, sî duceu îmbracati curat, frumos, cântând, cu voie bună o scoté”²⁵³.

Momentul ales – al răsăritului de soare – este propice riturilor de bun augur. La fel și zilele de fruct, care sunt favorite pentru îndeplinirea acestor acte magice. Culegătoarele pornesc la drum pe tăcute, dimineața, înainte de a se lua roua. Nu trebuie să întâlnească pe nimeni în cale și, mai ales, nu trebuie să fie văzute de nimeni în timpul îndeplinirii ritualului. Chiar atunci când se știa precis în sat că o fată și-a făcut pe ursită săpând *mătrăgună*, aceasta căuta să alunge orice suspiciuni: „Tinca Ursachi di la noi făcé așa. Di dragosti. Când umbla sî-l iei pi Nihalachi. Da ié o spus c-o luat mătrăgună ca să nu-i moarî găinili” (Rădeana – Bacău).

Pentru a amplifica forțele benefice, se recurge la un surplus de sanctificare a locului ales pentru îndeplinirea ritualului culesului: „Dacî o luau pintru dragosti, sî duceu fimeili cu rachiu, cu pâine, cu zahăr și cu o *icoană*” (Brehuiești – Botoșani). De multe ori, culegătoarele mai luau cu ele pe cineva, de obicei un copil, care să stea de pază: „Eu avem vo cinci-șăsi ani, poati c-avem; și două fete mari

aveu o babî cari li făcă di dragusti la [...] flecăi. Înţălegi mata. Baba era Cerce-loaia, așa îi spuné, cari ie ştié mătrăguna s-o iei. Şî vini Măriuca Bătrânului în-tr-o sarî la mini şî zăci: – Leli Smarandî, dă-ni pi Anica la mini, cî tari ni-i urât. Că mă duc colo, iaca şî Baba Cloanţa. Mă găteşte frumos şî mă ie în păduri, dragî. Mă ie-n păduri, cu ieli, gătiti [...] Ci zăci ? – Țăţăicî, sî ti uiţi sî nu vii nimi...²⁵⁴.

Se ştia că nu este bine să le tulburi pe cele care vrăjesc *mătrăguna*, ca să nu le produci un rău iremediabil: „Ş-an vrut sî trag. Zăci, nu, cî poţ muţi sau po’ sî sî-ntâmpli altî treabî“²⁵⁵.

Mătrăguna este aleasă uneori cu câteva zile înainte sau se stabileşte din timp măcar locul unde cresc cele mai frumoase exemplare: „Găsăşti două buruieni (cî *mătrăguna* nu creşti una niciodată, două cresc), una o ie, una o lasî (c-o ceri una pi ceilantî)“²⁵⁶.

Când ajung în colţul respectiv de pădure, încep un întreg ritual de *captatio benevolentiae*. Una din fete se aşază în partea stângă a florii şi bate mătânii, în timp ce cealaltă, din partea dreaptă, unge tulpina cu miere de albine, o stropeşte cu vin şi pune la rădăcină pâine şi zahăr: „– Doamnă Ileanî/ Eu ti cinstesc cu zahăr./ Cu vin./ Cu pâne şî cu mniere./ Tu sî-ni dai dragostili tali“ (Uda – Iaşi).

Uneori, buruiana luată pentru dragoste este cinstită la o masă improvizată în poiană: „Ca s-o iei di bini, ti duci la ie cu vin, cu nieri di albi, cu pâni, cu măn-cari, cu bani. Sî duc doauî. Stă gios, acolo, amândouî, beu, mănâncî, dă şî ii, udî cu vin, dă şî ii, rîd, vorbesc, ş-apu o ie“²⁵⁷. Alteori, participantele înscenează un întreg spectacol. Fiecare gest – printr-un proces de *similia similibus evocantur* – este făcut să incumbe plantei magice aceleaşi reacţii pozitive: „Şî [...] dac-o săpi di bini, încechi sî cântî, sî vorgheşti frumos, ai măn-cari bunî, te-aşáz, mănânci, bei, râzi, spui, când o săpi...“²⁵⁸. Sau: „... ti duci giucându-te, cântând, sărutându-te“ (Buciumi – Bacău). Trei fete şi o babă au aprins un foc lângă *mătrăgună*, în pădure la Ciohorăni: „Giucau împregiuru focului şî împregiuru tufii ii [...] Şî străgau: – Mătrăgunî, poamî bunî,/ Măritî-mă-n ceea lunî!“²⁵⁹ La Ruginoasa – Neamţ se striga: „– Mătrăgună, doamnă bunî,/ Măritî-mă-n iastă lunî,/ Nu-n aias-ta, -n ceea lantî,/ Cî-i distul di cân stau fatî!“²⁶⁰, iar la Brehuieşti – Botoşani se descântă cu următoarele cuvinte: „– Mătrăgună, mamî bunî,/ Ti iubesc, sî mă iubeşti,/ Eu pâine şî zahăr îti aduc./ Tu să-mi dai noroc la cutare“.

Mai rar apar travestirile propriu-zise, cum rezultă dintr-o relatare consemnată în satul Frumosu, judeţul Suceava: „Ea era îmbrăcată în haine bărbăteşti şî giuca: – Mătrăgună, poamî bunî,/ Tu sî mă gioci,/ Tu sî mă cînsteşti!“ De obicei, fetele dornice de măritiş joacă scene de dragoste, spunând pe nume flăcăului dorit, fără să-şi schimbe straietele şi fără să-şi prefacă vocea: „– Cucoanî mari, ti cinstesc cu nieri şî cu gin şî cu pâni. Tu sî cînsteşti pi Măriuca cu Vasăli şî pi Ileana cu Ion“²⁶¹. În ipostazele arhaice ale practicii, nuditatea celor care vrăjeau *mătră-*

guna în pădure pare să fi fost obligatorie: „Iarau dizbracati tăti, și fetili și baba”²⁶². În prezent, despuierea rituală se întâlnește doar în sfera magiei negre, când *Împărăteasa* este luată pentru scopuri malefice: „Sî duci cu chelea goală, sî displetești, începi-a bati prin copaci, ca sî-l faci nebun”²⁶³.

A doua parte a ritualului culegerii *mătrăgunii* cuprinde rostirea unui descântec în timp ce sunt dezgropate rădăcinile: „– Cinstiți Ileani,/ Eu ti cinstesc/ Cu vin,/ Cu mnieri,/ Cu pâni,/ Cu zahar,/ Tu sî-m dai/ Iubostili tali/ Și dragustea ta mnii,/ Cî ma gasăsc făcutî-n urî/ Cu soțu meu/ Sau cu dragustea me./ Tu sî-ni dai/ Tăti dragustili,/ A codrului,/ A cânticilor,/ Cântî cucu,/ Cântî mnierla,/ Cântî privigitoarea,/ Frumusașîli codrului/ Sî ni li dai tu mniia./ Eu te-am cinstit,/ Tu sî-m dai frumusașă/ Și dragustea ta”²⁶⁴. După aceea se bat „trii mătănii” iar în adâncitura săpată „pui zahăr, pâine, vin” (Buciumi – Bacău). Alteori „lasa pe-tealî di la miresî tot acolo”²⁶⁵, „nierea de albine” (Uda – Iași), „îi pui on francdoi acolo ș-acolo-i lași”²⁶⁶.

Întoarcerea acasă se face pe alt drum decât acela pe care s-a venit, pe un drum neumblat „sî nu sî-ntâlnească cu nimeni” (Uda – Iași). Pentru a se împlini pe deplin cele solicitate prin intermediul unui ritual desăvârșit, se evită opririle și, mai cu seamă, privitul în urmă: „Ș-ai plecat, da-napoi nu ti uiți, cî asta-i cam periculoasă”²⁶⁷.

În cele mai multe cazuri, buruiana sorocită pentru reușita căsătoriei este purtată pe cap de către persoana în numele căreia s-au îndeplinit actele magice²⁶⁸. Comportamentul micului alai diferă de la sat la sat. Unele culegătoare „vineu chiuind și cântând din păduri”²⁶⁹. „O aducé acasă tot așa în cântece”²⁷⁰. Altele, dimpotrivă, respectă tăcerea rituală, protejând astfel misterul actului magic până la sfârșit: „Șî merge-acasă mut, nu vorgești pân-acasă. Ș-acasă, o pui ș-o fierbi tot mut; sau o plămădești, cum o fi făcând, tot mut”²⁷¹.

A treia secvență a ritualului *mătrăguniei* se desfășoară acasă. Aici se pune masă de sărbătoare: „Acea ci-o stat de-o pus zaharu” se așază „dupa masă”, „iastalantî i-aduci acol’ pi masă gin, îi pâni, îi mâncari, mânâncî, cînstești mătrăguna, o spalî, stropești casa, sî spalî ie, ș-o pui dupa icoanî. Ș-accea-i dragustea mătrăgunii; o ari-n casî permenent”²⁷².

Buruiana se fierbe pusă în *hirebii* de câte trei fire, „cum pui la pânzi”²⁷³. Apoi se amestecă în lăutoarea fetelor mari. Frunzele rămase se pun pe coama casei: „S-o lăut ș-o zvârlit-o, cum i-o spus baba ceea, pi streșâna casî, sus tucma, da sî nu chici gios, c-aceea îi buruianî gingașî. O dat-o, cum îi casa, nantî, sî cie și ie văzutî și frumoasă”²⁷⁴.

Alteori, buruienile fierde rămase în oală se aruncau pe ramurile unui pom înflorit, unde rămăneau până se nimiceau de la sine²⁷⁵. În satul Gohor, din județul Galați, s-a păstrat o variantă completă a ritului de acest tip, cu respectarea tuturor practicilor auxiliare la hotarul dintre lumea terestră și cea cerească: „Ti-mbraci

frumos, ti gătești, ti pieptini, te-aranjăz, și ti sui într-on nuc mari. Și zăci: cât îs eu di sus aicea și nu ma agiungi nimi, și nici vântu nu mă bati... (și încechi și cânti și si răzi și si spui, și si-ți iei di mâncari, si mânânci și si bei) și dai drumu, câte-o leaci, din buruiana ceea ciartî, din vârfu nukului. Și curgi într-on lighean jos. Și-aceea cari-o iei, dac-o iei ș-o dai la cineva, aceea-i pintru-îmbogățări și pentru-ndreptari²⁷⁶. Alegerea nukului dintre toți pomii nu este întâmplătoare, fructele acestuia fiind legate de simbolismul fertilității și fecundității universale.

Mătrăguna sorocită în magia albă se răsădește uneori în grădină: „Și cân ai nevoie di dânsa, ti duci la dânsa acolo²⁷⁷. Alteori se „puné într-o baniși și creștă²⁷⁸. Se păstrează pentru un interval mare de timp: „O pui într-o odaie curatî, într-on borcan, și-n fiicari dimineași ti duci acol’ și-ți faci cruci, îi pui zahar, îi pui ap-acolo...²⁷⁹.

Impresionează mai mult ca în cazul altor plante *asclepion* sau *fermecate*, cum ar fi *busuiocul*, *feriga*, *năvalnicul*, *pochivnicul* sau *sânzienele*, înălțarea elementului vegetal pe o treaptă elevată, aproape divinizarea sa. Ținută în pod sau într-o încăpere ferită de ochii străinilor, *mătrăguna* primește ofrande: „Ș-o-nvața pi fomeea ceea, zăcé cî sâmbăta si faci plăcinti, vin, și si si duci s-o stropeasc-acolo uni-o țâné²⁸⁰. „În schimb, îi duci, – am auzât și eu – îi faci prăjături, îi faci și cozonac²⁸¹.

Planta menită și descântată nu trebuia abandonată, pierdută sau distrusă. Povestind o întâmplare din copilărie, când vântul a luat pe sus *mătrăguna* legată într-o pânză albă de mătușa sa Maria, Natalia Ungureanu, din satul Ruginoasa, județul Iași, a fost surprinsă de purtarea reverențioasă a acesteia față de *Cucoana Ileana*: „O fost pusî acasî, cum îi casa făcuti cu grinzâli-așa, o fost pusî pi grindî. Și cân o bătut on vânt, o mânat-o ș-o dat-o gios. Și pi fugî ie: Vaaai, și pupî legătura ceea ie, ș-o ie ș-o duci-napoi, o bagoslovit-o ie acolo [...]. O sărutat legătura ceea ș-o pus-o-napoi acolo²⁸².

Pentru a atrage dragostea flăcăilor, fetele de măritat le puneau în cale, la poartă sau la fântână, câte un fir de *mătrăgună* sorocită pe căsătorie: „La Paști, în Vinirea scumpî, știi mata, vini si mă-nghii iar la: – Hai, lasî pi Anica, si fac olea’ di pascî. Cân mă duc, găsăsc pi Zancira acolo; feti mari, și mă ie, dom’le, si mă duc si duc legăturile celea, cu niști legături cu ași roși, cu [...], si li duc în fântâni la băieți, si bei băieți apă, ca si li gioaci²⁸³.

Dar cultul *mătrăgunei* depășește cu mult conotațiile strict erotice. Planta poienilor din pădurile de fagi conservă în seva ei forțele latente din adâncul pământului – promisiuni de rodnicie și prosperitate. *Mătrăguna* este aureolată de simbolismul proteic al plenitudinii vieții și al speranței într-o fericire desăvârșită. De aceea, ea este invocată pentru a îndeplini orice dorință de realizare pe planul destinului personal – în viața intimă sau în societate. Poate funcționa ca un corn al abundenței sau ca o baghetă magică: „Dacă ti-mpărăști cu dânsa, bani ți-aduci, giti, ai di toată²⁸⁴.

Cu toate precauțiile de rigoare, *mătrăguna* este culeasă și pentru urcarea pe scara socială: „Orșacând sî duceu. Ca sî aibî cinsti omu; să-l puie primari în comună, să-l [...] dă, să fie văzut”²⁸⁵. „Spuni: – Doamnă mari, cum ești tu doamnă mari pi toati florili și pi toati buruienili, așa sî-l faci domn mari pi Vasili, Neculae. Așa. Când o iei di bini. Sî fie iubit, sî fie văzut, sî fie [...] asta-i”²⁸⁶. Efectul benefic se prelungea timp de mai mulți ani și era resimțit pe toate planurile vieții în gospodăria proprietarului: „Șî mergi, ca cuș mergi apa, așa mergi-n casî la om”²⁸⁷.

În medicina populară, *mătrăguna*, ca și alte plante solanacee euroasiatice, este folosită pentru anumite boli de nervi. Rezultatul unui astfel de tratament era incert, fiind bazat pe o testare a reacțiilor suferindului la efectul halucinogen al alcaloizilor conținuți de plantă. S-ar părea că, totuși, au fost numeroase cazuri în care s-au vindecat cu *mătrăgună* bolnavi di *spăriet* și epileptici. „Dom’lea, dacî ai un copchil bolnav di [...] ducî-sî pi pustii, o cerb în vin și-i dau și be”²⁸⁸.

Puterile magice domină însă și în aceste cazuri pe cele terapeutice propriuzise, *mătrăguna* fiind încercată ca un fel de panaceu în orice maladie rebelă și, firește, ca antidot împotriva actelor de magie neagră, în primul rând a aceloră bazate tot pe ea: „Dacî un om îi bolnav, uiti, ca cum îi norî-meă – cî i-am zăs, măi, hai la fimeia cutari – i-o dă di ghini. Ș’atuncea îi treci. Dacî dumneata ț-o dat-o ciniva di rău – și iara o fimeie la Poiana –, atuncea ea ț-o dădea și dumneata ti-ndreptai”²⁸⁹.

Forțele telurice incumbate în *mătrăgună* sunt ambivalente. Ele pot produce influențe malefice din sfera htoniană sau din grădinile răului ale necruțătoarei Hecate Triformis. Declanșarea puterilor negative ale plantei se face prin intermediul unui comportament ireverențios, ostil sau numai indiferent față de aceasta. Dacă te duci s-o *spurci* „... nebunești. Dacî iei o buruianî de-aceea sî porț în mânî, iarî ti bolnăgești, nu-i bun. Dac-o aduci cu căruța, crap-on cal, ori moari omu”²⁹⁰.

Când *mătrăguna* era căutată pentru vrăji de *ură* și *urât*, întregul scenariu ritual se schimba, pornindu-se însă de la același principiu de *similia similibus evocantur*. Cele două-trei culegătoare se porneau la drum înainte de miezul nopții (Brehuiești – Botoșani). Mai potrivită pentru o astfel de întreprindere era o zi de sec, după o noapte fără lună sau cu luna în descreștere (Uda – Iași). Femeile purtau sumane negre, cernite, sau haine zdrențuite și murdare: „sî-mbrăcau urâti”²⁹¹, „sî-mbrăcau urât, sî mângăleu pi ochi”²⁹², aveau părul despletit. Uneori, acestea mergeau în tăcere: „Nu vorbeu pi drum, nu sî opreu și nu-ntorceu capul pânî la cioați, pân’ la mătrăgunî acolo” (Brehuiești – Botoșani).

În cele mai multe cazuri însă, gesturile de magie imitativă începeau încă din această etapă a ritualului: „... sî bat tăt drumu, plâng, țâpî [...], nu vorbesc cu cii cari-i întâlnesc în drum. Îs mânioași” (Uda – Iași).

Când ajungeau în pădure, nu mai cinsteau *mătrăguna* cu bucate și băutură, ci aruncau în jurul ei cărbuni, cenușă părăsită, hârburi și bețe cu care au fost hărățiți câinii prin garduri. Descântecul care se rostește acum cheamă toate necazurile asupra casei dușmancei: „Cum sî mănâncî câni pin gard,/ Sî sî mănânci iel cu fumea,/ Cum îi negru cărbunili/ Șî nu sî uitî nimi la iel,/ Așa sî cii niagrî/ Fumea omului celuia,/ Sî nu poați trăi-n casî cu dânsa./ Cum sî strâcî hârburli și oalili/ Șî nu sî mai fac înapoi,/ Așa sî sî strâci dragostia lor/ Șî gospodăria lor./ În casî sî nu poați trăi amândoi”²⁹³.

Abolirea purității rituale ca gest magic malefic și, în general, consonanța, detaliu cu detaliu, între ceea ce înscenează culegătoarele și ceea ce urmează să pățească victima, sunt potențate de incitarea forțelor negative ale plantei, prin tratamentul ce i se aplică: „Bati mătrăguna, o calcî-n picioari și iau câteva frunzi din dosul ii, nu di undi o bati soarele” (Uda – Iași). Textul care însoțește gesturile rituale este edificator în acest sens: „Cum sî păzăști lumea di mătrăgună,/ Așa sî sî păzascî Vasile de Maria,/ Cum îi călcatî în picioari/ Șî am vinit plângând și nispalati./ Așa sî fie ea calcatî și nispalată [...] Cum îi mătrăguna ră și nebunește,/ Sî nebuneascî ea” (Uda – Iași).

Momentul recoltatului coincide cu punctul culminant al dramei rituale: „.... când o săpi, ti displetești, încechi a țapa, încechi a faci urât, ti tragi di păr”²⁹⁴, „.... sî bătea pisti ea acolo, sî displeteau, sî scârbea pi dânsa”²⁹⁵, „.... o rupé și-n timpul ista sî băteu, sî certau, sî luau di cap, cî o luau pintru răli, ca sî sî disparțascî bărbatu di fimeia lui” (Brehuiești – Botoșani).

Vrăjile care țin de *mătrăguna* răzbunării și urii se fac de cele mai multe ori pe ascuns, chiar de însăși persoana interesată, fără a se mai recurge la medierea unei descântătoare. Aceste acte de magie neagră sunt cu mult mai numeroase decât acelea care se mărturisesc prin bunăvoința protagonistei sau a martorilor accidentali, dar, în același timp, mai puține decât cele bănuite a se fi comis pentru a cauza necazurile îndurate de o familie sau alta. Pe scurt, există tendința de a atribui supărările mari și nefericirea personală practicilor vrăjitoarești cu *mătrăguna*, pe care le-ar înfăptui dușmanii.

Adesea, participanta la maleficiu povestește despre acesta fără să divulge adevăratul rol pe care l-a jucat ea în contextul ritualului. Acest comportament duplicitar are mai multe motivații, cum ar fi teama de opinia satului, de răzbunarea victimei sau de întoarcerea vrăjii rele – odată mărturisită – asupra celei care a urzit-o.

Nu trebuie să omitem nici faptul că orice act magic își pierde efectul scontat de îndată ce se încalcă una din regulile sale de bază, secretul asupra *dromenon*-ului. În Bucovina, după cum relatează Artur Gorovei, fata care pleacă duminică dimineața cu mama sa, ca să sape *mătrăgună*, spre a fi plăcută flăcăilor și jucată des la horă, nu trebuie să spună nimănui ce are de gând să facă. „Întrebată

de cineva ce duce, să nu spuie adevărul, căci atunci mijlocul acela n-ar mai ajuta nimic²⁹⁶.

Nuditatea rituală, atunci când apare în cadrul luării *mătrăgunei* pentru *lucru rău*, vine să faciliteze declanșarea energiilor naturale ale plantei, comunicarea cu forțele inferioare, infernale, ale pământului. Gesturile simulând tragediile menite adversarilor devin, în această situație, și mai eficiente: „... iaram eu di vro câțiva ani, mititicî. M-am ascuns dupa on copac și ie s-o dus acolo și s-o dizbracat cu chelea, s-o displetit, ș-o-nceput a bati pin copaci: ci fac eu, așa sî facî Marghioala! Ș-o vinit la noi la cuptiori ș-o cert-o și s-o dus și i-o turnat-o fimeii. Și s-o înflat fimeia, gata sî moarî ! Întâi o calcat barbatu, da el iara încalțat și n-o pățat nimica. Da când o calcat fimeia, ie iara disculțî²⁹⁷.

În final, actul de magie neagră – atunci când se respectă toate regulile – poate fi considerat un *opus operatum*, pentru că nu-și ratează ținta, oricare ar fi aceasta: „Ți-o pune în poartă, pi undi calci – și-i bătaie, și-i ceartî și urî“ (Buciumi – Bacău); „... ț-o arunca în prag și dacă era minită di rău, ti bătei, ti omorâi“ (Bre-huiești – Botoșani). Pentru a provoca îmbolnăvirea celui dușmănit, „o aducé acasî, o fierbê la un loc dosnic o noapti întreagî, certându-sî, o arunca în fântâna di uni lua respectivu apî²⁹⁸.

Amplizarea dramei declanșate prin acest fel de vrajă poate fi și mai mare: „Îi face și nebuni cu mătrăgună !“ (Frumosu – Suceava), „Poati sî omoari dintr-asta, la o casî, poa' sî facî multi ninorociri²⁹⁹. Aruncată – după epuizarea ritualului magic aferent – în curtea casei, pe horn, în grădină, în prag, la podeșul dinspre uliță sau pe gard, *mătrăguna* își începe influența nefastă asupra familiei vizate: „... nica nu s-alege nici de gospodăria ceea. S-o părăduit tot, uiti, văzând cu ochii³⁰⁰. Putea să fie un proces îndelungat, fie dacă era vorba de consecința unui ritual pozitiv, de magie albă, fie dacă buruiana era menită să aducă nefericire.

Ca și în cazul altor legăminte cu forțele întunericului, *mătrăguna* se poate răzbuna după o vreme și pe autorul maleficiului, ba chiar și pe acela care s-a bucurat de sprijinul ei în acumularea de bunuri materiale: „Făceu averi. Ș-apu, după aceea rămâneu la nimicî³⁰¹, „Ti-mbogăști, da, di la un timp oricari, îți rămâni bătătura pustie³⁰². Aceași soartă nefastă, pe care o impune adversarilor, o va împărtăși și cel care a țesut pânza de magie neagră: „Chiar avem cari s-o părăduit și cari-o avut-o. Și pi ghini și pi rău tot s-o părăduit, cî asta mergi pân-la al noulea neam. Sî distrugi³⁰³. Această credință – impulsională de concepția creștină asupra folosirii solanaceelor euroasiatice – a sporit angoasa și ambivalența contradictorie (cuplu de sentimente de atracție și respingere simultană) pe care le încearcă toți acei care ar dori să profite de sprijinul miraculos al *mătrăgunei*.

Medicament sau otravă, respectată și temută, *mătrăguna* se numără printre ierburile prezente în arsenalul unor divinități telurice și selenare, cum ar fi Isis, Hecate, Afrodita, Bendis sau Circe. Vechiul Testament atribuia acestei plante

(*dudaim* în ebraică) impulsionează natalitatea. Aceeași convingere o aveau și babilonienii, care utilizau *mătrăguna* (numită de ei *Namtar*) și în alchimie:

Mătrăguna a jucat un rol important în riturile dedicate Dianei sau Hecatei Triformis, care s-au prelungit în Europa apuseană până în pragul proceselor de vrăjitorie, iar în răsăritul continentului, în forme disimulate, până astăzi. Documentele anchetelor Inchiziției din Milano (1384-1390) pomenesc despre adeptele Dianei Herodias (*Signora Oriente*) care, în numele unui cult al fertilității, se ocupau cu folosirea ierburilor de leac strânse din locuri tainice, la lumina palidă a lunii. Din cauza asimilării supraviețuirilor mitico-rituale precreștine cu practicile satanice și, în cele din urmă, cu erezia, s-a produs în Europa Occidentală o identificare a cultului *mătrăgunei* cu latura sa malefică.

Anumiți termeni cu ajutorul cărora este desemnată *mătrăguna* în Europa centrală și apuseană ne dezvăluie, în mod limpede, rădăcini funerare. Englezii i-au conferit plantei tenebroasă denumire de *deadly Nightshade* („mortală umbră a nopții”), iar germanii folosesc termenul de *Galgenmännlein*, derivat din *Galgen* = „spânzuratore”. *Doamna codrului* din folclorul românesc se deosebește de *mătrăguna* crescută în *furcării* sau pe mormântul miticului Adam. Pentru că, oriunde s-ar afla, în flora spontană din pădurile de foioase sau în grădina vreunei doftoroaie, este prea puțin legată de cultul morților.

O altă particularitate locală pe care o prezintă ritualurile *mătrăgunei* la noi o constituie ponderea elementului feminin. Planta însăși apare numai în ipostază feminină, spre deosebire, de exemplu, de lumea anglo-saxonă, unde se constată prezența unor denumiri speciale pentru fiecare gen, masculin *mandrake* și feminin *womandrake*. La culegerea ei participă, în toate cazurile, femeii și fete. Bărbații sunt excluși de la efectuarea ritualului, chiar dacă, de multe ori, sunt protagoniști în descântecurile rostite cu acest prilej sau se bucură de binefacerile plantei fermecate.

Continuând un străvechi cult lunar al divinității daco-romane, Bendis-Diana, precum și a substitutei nocturne a acesteia, Hecate, riturile legate de *mătrăgună* au un caracter exclusiv feminin. Încă din Antichitate se putea afirma despre Hecate – așa cum subliniază P. Decharme în *Mithologie de la Grèce antique* – că este „une des divinités favorites des femmes”³⁰⁴. Nu este deloc întâmplător că toate apelativele românești ale acestei plante indică personificarea ei ca femeie.

Plantată în spațiul domestic, într-un ghiveci la fereastră sau într-un colț de ogradă, *mătrăguna* se metamorfozează în spiritul feminin ocrotitor al gospodăriei. Mai mult, ea devine un alter-ego al stăpânei casei sau al fiicelor sale. Astfel, dacă sacrificarea șarpelui casei (un *spiritus loci*) produce, potrivit credințelor populare, moartea gospodarului, vătămarea *mătrăgunei* constituie o amenințare pentru viața soției sau a fetelor lui. În Bucovina se spune că nu-i bine să scoți *mătrăguna* din strat „că apoi moare fata sau gospodina casei aceleia”³⁰⁵.

Păstrând până astăzi în jurul său formele închegate ale unui cult, cum ar fi condensarea mai multor precepte magice, comunicarea simbolică, convenționalismul, credința în eficacitatea vrăjii, redundanța formulelor și gesturilor rituale și stereotipia, *mătrăguna* rămâne, în Moldova, ca și în alte ținuturi românești, cea mai importantă plantă aureolată de puteri supranaturale. Ea constituie un miracol de supraviețuire, aducând din adâncul vremurilor toată fascinația eului arhaic în fața universului vegetațional.

La Sfântul Gheorghe se culeg plante galactofore, bune pentru asigurarea fluxului lactic al vacilor cu viței și al oilor cu miei într-un moment de cumpănă, când sunt amenințate de strigoaice și de vrăjitoarele care fură *mana*. Sub zodia *Mâncătoarei*, paredra sfântului ce descuie pământul, ca să înverzească pajiștile, „lapte și sevă se confundă într-un același flux vital, pe care unii încearcă să îl fure, iar alții să îi favorizeze producerea spre profitul lor”³⁰⁶.

De la Ispas la Sânziene se crede că buruienile nu au putere tămăduitoare, pentru că au fost atinse de Iele. În ziua Sfântului Ioan de Vară se adună plantele galbene, solare (sânziene, pojarniță ș.a.), ca un omagiu adus momentului solstițial, dar care au reale virtuți curative: calmante și antispastice.

Pregătirea leacurilor pentru tot anul și, mai cu seamă, culegerea plantelor medicinale, încărcate de sevele întregii veri, se face la Ziua Crucii (14 septembrie). Pe un gard sau pe peretele grajdului, la soare, se pune la uscat baligă de vacă, în care s-au înfipt boance și busuioc, pentru afumat la nevoie suferinzii de *orbalț*, de *năjit* și de *buba cea rea*. În Bucovina era obiceiul să se culeagă cu gura nouă perje dintr-un pom, înainte de răsăritul soarelui, și să se păstreze pentru vindecarea durerilor de cap și a *dezvelirii mâinii*. Nucile culese la Ziua Crucii sunt bune pentru lecuitorul *osul mort*.

Ziua Înălțării Sfintei Cruci investește plantele cu puteri miraculoase: „Orice iarbă o culegi atunci îi dă leac” (Vama – Suceava). Mănunchiuri de busuioc, crăițe, calapăr și măgheran se usucă la icoane sau se pun în formă de cruce deasupra ușii de la intrarea în casă. Și mai prețuite pentru lecuiri erau florile cu care se împodobeau sfânta cruce, scoasă din altar la această sărbătoare a începutului de an liturgic și așezată în mijlocul bisericii. Fiecare se grăbea să rupă vreun fir de busuioc, vreun lujer de crăiță sau de altă floare care a atins brațele crucii, încărcându-se astfel de forțe magice.

Pentru durere de inimă și vătămătură, se culege acum *cicoarea*. Pentru că înfloarește până toamna târziu, legendele spun că, la judecata florilor, ea le-a blestemat pe celelalte să le pice floarea și numai ea să și-o păstreze până la căderea zăpezii.

Perceperea simbolismului crucii creștine la acest praznic de toamnă se ridică la nivelul liturgic. Sunt tabuate acum fructele care poartă semnul crucii, nucile și strugurii. Cine ține Postul Crucii va fi ferit de boli rele, de friguri. Toată puterea

taumaturgică a ierburilor culese în această zi se datorează umbrei lemnului sfânt. Pentru a afla care este adevărata cruce a Învierii, împărăteasa Elena s-a dus la mormântul unui tânăr îngropat de curând. Din cele trei cruci înclinate, pe rând, deasupra locului de veci, doar una, Crucea Mântuitorului, a săvârşit miracolul învierii din morţi. În predica sa, intitulată *Învăţătură la ridicarea cinstitiei cruci*, Varlaam prezintă astfel această *ciudesă*: „Iară patriarhul dusă tustrealele crucile de punea câte una pri însa [este vorba, de această dată, de o femeie] şi numai cât să apropié crucea lui Hristos de acea muiare bolnavă ce muriia, că îndată învise şi fu sănătoasă”³⁰⁷. Puterea regeneratoare a crucii s-a transmis şi plantelor crescute sub ea din sângele şi lacrimile celui răstignit: busuiocul, grâul şi viţa-de-vie.

Agenţi terapeutici, agenţi ai riturilor magice

În aproape fiecare sat moldovenesc există un număr de persoane recunoscute ca fiind foarte pricepute la vindecă şi descântat. Ca şi în alte regiuni ale ţării, majoritatea o reprezintă femeile, spre deosebire de alte zone europene unde, dimpotrivă, vrăcii, vrăjitorii şi cei care desfac farmecele sunt de obicei bărbaţi³⁰⁸.

Această realitate se datorează, în primul rând, unui anumit tip de educaţie familială, multe fete fiind stimulate să deprindă încă de mici o astfel de îndeletnicire. De exemplu, Lenuţa Gh. Busuioc din Caşin-Bacău spunea că ştie descântecul de la bunica ei de pe tată, Maria Grozescu. Maria Lipovanu învăţase tot ceea ce cunoştea despre leacuri de la mama ei, Marghioala Băiceanu din satul Topile – Iaşi, iar Anica Tudose din Valea Seacă fusese instruită de bunicii materni, trăitori pe vremea când „care cum avea, cu aceea se vindeca; că boale tot erau şi doctorii erau foarte rari”. Altele deprindeau de la vreo mătuşă sau cumnată, ori de la o vindecătoare vestită din satul lor, pe lângă care se întâmpla să se nimerească, în momentul când aceasta săvârşea practicile şi gesturile ştiute. Ilinca V. Balan din Corni – Botoşani, născută în anul 1900, spunea că „a furat” descântecul *de săgetătură* în copilărie de la baba Balaşa, renumită lecuitoare a satului. Pe aceeaşi cale îşi dobândise priceperea în acest domeniu şi Catinca Pălimaru din satul Huţani – Botoşani. Ea îşi amintea de bătrâna de la care prinsese ştiinţa descântatului, „o babî din Hânţăşti”, renumită în părţile locului. Transmiterea se face întotdeauna de la o persoană mai în vârstă la una tânără, niciodată în sens invers.

În ciuda aparenţelor, agentul riturilor etnoiatrice de la care a învăţat descântătoarea era venerat. Mulţi ani după săvârşirea din viaţă a celei care a iniţiat-o în tainele vindecărilor, ucenica respecta cu sfinţenie toate detaliile deprinse cândva.

Dacă i se părea că nu a reprodus aidoma descântecul, nu uita să menționeze la urmă: „Și câți cuvinti nu-s zâși di mini/Vor fi zâși di acel/Ci m-o-nvățat pi mini“ (Rânghilești – Botoșani). Adăuga aceste cuvinte și pentru că se temea să nu strice, în cazul că ar proceda altfel, eficiența leacului băbesc.

În momentul în care se căsătoreau, femeile de la țară își însușeau un fond pasiv de cunoștințe etnomedicale, ce era activat atunci când intervenea o astfel de situație. Experiența maternă se adăuga deprinderilor din copilărie. Toate mamele știu cum să procedeze atunci când li se-mbolnăvește un copil. Biografia personală, cu momentele în care au trebuit să vindece de o anumită boală pe cineva, le întărește priceperea. Totuși, întrebate despre o anumită medicație, se constată că aceste femei o cunosc, chiar dacă spun că n-au avut ocazia s-o folosească până atunci: „Da nu mi s-a-ntâmplatu!“³⁰⁹.

La vreme de cumpănă, aceste cunoștințe străvechi sunt recuperate chiar și din adâncurile subconștientului. Zoița Gheorghianu din Rânghilești – Botoșani povestea că, atunci când i s-a îmbolnăvit copilul de vărsat de vânt, a visat o femeie care o povățuia ce să facă: „Ci, nu știi tu leacu copchilului tău? Îi deasupra ușî, dinculu, la bucătărie. Sunt șapți rădăcini di *odolean*. Du-ti, zăci, și spalî trii rădăcini, cerbi-li și î dă-i-li copchilului cu lapti dulci“. După ce s-a sculat din somn, a respectat cu fidelitate toate indicațiile primite în vis: „Triei zăli i-am dat. Că n' m-am sculat a triia zî – sî deie Dumnezău, sî-ni poarti nie Dumnezău di griji, di bătrânețili mele – dacî n-o fost înapoi chelcuța cum o fost înapoi de-a sî-mbolnăvi!“³¹⁰.

Moășele de odinioară erau bune cunoscătoare în lecuirea bolilor lehzurilor și pruncilor. Ele știau să descante și să facă orice gest magic pentru a apăra mama și nou-născutul „de actele malefice ale *celor văzute și nevăzute*“³¹¹.

Un fenomen pe care l-am putut constata în mai multe localități este acela al acumulării de cunoștințe etnoiatrice de către moășele cu diplomă. Pentru a căpăta încrederea satului, acestea adoptă obiceiurile locului, cunoscându-le uneori la fel de bine ca și bătrânele moășe fără studii. Acest lucru se întâmplă pentru că pacientele lor reacționează pozitiv numai la anumite practici, pe care le-au apucat în mediul lor familial.

Se știe că durerea la naștere este augmentată de mecanismul psiho-dinamic produs de teamă, neliniște, spaimă și alte stări afective. Or, s-a demonstrat că „practicile populare au știut în mod conștient sau intuitiv să aleagă, să inhibe sau să dezvolte anumiți factori subiectivi sau obiectivi, încercând astfel să se apropie de dezideratul contemporan – naștere fără durere“³¹².

Dimpotrivă, când femeia care naște n-a fost inițiată în străvechile obiceiuri și credințe, nu poate fi ajutată în mod eficient de moașa rurală. O renumită moașă din satul Preutești de lângă Fălticeni, Maria N. Rusu, relatează despre un astfel de caz, când s-a întâmplat să asiste o tânără nevastă, crescută la oraș. Deși nu exis-

tau motive de îngrijorare privind naşterea propriu-zisă, pacienta era extrem de nervoasă şi speriată, primind cu ostilitate şi neîncredere toate liniştirile ritualizate, care funcţionau perfect în cazul femeilor de la ţară.

A doua explicaţie, pentru prezenţa prioritară a elementului feminin în medicina populară românească, ţine de aspectul casnic al acesteia. Femeile, păzitoarele vetrei, cele care asigură prepararea hranei, care cultivă grădina de lângă casă şi care se ocupă cu mica industrie a căminului, sunt în mod real cele mai bune cunosătoare ale reţetarului domestic. În plus, ele părăsesc mai rar incinta gospodăriei şi de aceea pot să dea o mână de ajutor ori de câte ori se îmbolnăveşte un copil sau o persoană în vârstă din preajmă.

Celelalte motivaţii ale implicării femeilor în riturile medicinale au rădăcini străvechi în simbolismul matern. Purtătoare de viaţă, femeile sunt legate de fecunditatea şi fertilitatea naturii, de regenerarea spirituală, de puterea revenirii la starea iniţială după eliminarea bolilor. Ele au tainice relaţii cu forţele pământului, cu ritmurile biologice şi cu pulsaţiile vieţii. Din timpuri imemorabile, femeile au slujit culturilor lunare, divinităţilor destinului şi Marii Maici Telurice.

Este important ca vindecătoarea să respecte un statut special de puritate fizică şi morală. Să fie *iertată* de servituţile biologice, să fie *curată*, în sensul igienic dar şi magic, să fie *credincioasă*, din punct de vedere creştin şi paracreştin. „Curăţenia – absolut obligatorie în orice practică magică – are un lung evantai de sensuri, mergând de la primenirea veşmintelor şi spălarea rituală a trupului până la curăţenia spiritului obţinută prin gesturi de purificare, prin *gândul bun*, prin abstenenţă şi, nu în ultimul rând, prin rugăciune”³¹³. În satul Bilca – Suceava, de exemplu, se considera că leacul *de nouă feluri* nu este de ajutor, decât dacă femeia care îl prepară îndeplineşte anumite condiţii: „Tré sî cie-o babî *parasâtî*. Batrânî tari. N-ari om, n-ari [...] îi *curatî* ie, aşă, baba...”³¹⁴.

O caracteristică a agenţilor etnomedicinei româneşti o constituie coexistenţa lor armonioasă cu preceptele creştine ortodoxe. Spre deosebire de vrăjitorii occidentului european, care se declară în marea lor majoritate ateii ori legaţi printr-un pact cu Stana³¹⁵, descântătoarele de la noi se recomandă a fi credincioase, în consens cu voinţa lui Dumnezeu, a Maicii Domnului, a lui Isus Hristos şi a sfinţilor, respectă posturile şi împărtăşaniile cuvenite.

În momentul când descântă, au grijă să nu fie duminică sau altă sărbătoare religioasă, pentru că se tem de pedeapsa dumnezeiască: „Eu am discântat odată la Sânzâieni şi am gisat o fimeii neagrî, naltî pânî-n pod şi ni-o zâs di trii ori cî-ni scoati ochii şi nu mai discânt niciodatî la o zî mari”³¹⁶ povestea baba Onţa din satul Frumosu, ținutul Câmpulungului Moldovenesc.

O seamă din aceste femei se consideră îndreptăţite să vindece, întrucât şi Isus, ca un mare taumaturg, s-a îndelestnicit cu această binecuvântată misiune. După ce a rostit descântecul *de albeaţă*, care este însoţit de gestul umectării

ochiului bolnav cu salivă, Anica Tudose din satul Valea Seacă – Iași a ținut să adauge: „Acest descântec se aprubă cu a Mântuitorului când a scuipat și a făcut tină și a uns orbul din naștere, care s-a vindecat“.

Reprezentanții bisericii au îmbogățit literatura etnoiatrică, alcătuiind rugăciuni și *țidule* pentru friguri, orbalț, năjit ș.a. La *privegherea rugătoare* preoții puneau *stihirile Sfântului Haralampie* „de va fi cererea pentru ciumă“³¹⁷. În finalul bles-temelor marelui Sfânt Vasilie, care se citesc celor năbuni, exorcizarea duhurilor rele se face în termeni foarte apropiați de cei folosiți în descântece: „fugi... duhul vicleșugului, duhul cel de noapte, cel de zi... duhul nălucirii, duhul cel *din întâmpinare*, sau cel de pre pământ, sau din apă, sau din păduri, sau din trestie, sau din prăpăstii, sau din răspântii, sau din trei căi, sau din heleșteie, sau din râuri, în case, în curți și carele umbli în băi și strici și schimbi mintea omenească“³¹⁸.

Preoții, mai mult decât călugării, se bucură de un prestigiu deosebit în ochii agenților terapeutici. Investiți cu rolul de *pater familias* sau de purtători de *mană*³¹⁹, ei sunt adesea implicați, cu voie sau fără voie, în anumite vindecări magice. Ne aflăm în fața unui fenomen general european și chiar universal, a cărui prezență a fost observată încă din Evul Mediu. „Ori ei practică magia pe cont propriu, ori intervenția preoților este judecată drept necesară ceremoniilor magice și sunt nevoiți să participe la ele, câteodată fără consimțământul lor“³²⁰.

Încărcați de sacralitate, preoții se presupunea că au puteri taumaturgice. În general tot ce participa la o consacrare oarecare era privit de oameni ca putând servi la vindecare: „Pâinea și vinul de la împărțășanie, apa de la botez, cea în care oficiantul își înmuiase mâinile după ce atinsese sfintele daruri, degetele preotului însuși au fost privite ca tot atâtea leacuri“³²¹.

Rădăcina raporturilor destul de strânse dintre magia etnomedicală și religie se află în complementaritatea principiilor care stau la baza acestor domenii. Așa cum remarca, în lucrarea sa *Gândirea sălbatică*, Claude Lévi-Strauss, „Nu există religie fără magie, așa cum nu există magie care să nu conțină cel puțin un dram de religie. Noțiunea unei supranaturi nu există decât pentru o umanitate care își atribuie sieși puteri supranaturale și care împrumută, în schimb, naturii puterile supraumanității sale“³²².

Principalul atu pe care îl au descântătoarele asupra medicilor cu carte îl constituie comportamentul lor afectuos față de cel venit să le consulte. Nu-l vor aborda niciodată pe bolnav cu un aer superior, cu o atitudine distantă ori indiferentă. Din contră, îl vor încuraja și consola, coalizându-se cu el împotriva demonilor maladiilor. Îi vor vorbi pe înțelesul său, îi vor induce o stare de bine și de relaxare efectuând, *mutatis-mutandis*, *iatrogenie*, provocând adică pe cale psiho-genă o deconectare psihică a bolnavului, care uită un timp de efectele angoasei. „Îi transmite în primul rând *creștința* că se va vindeca și *voința* de a se vindeca,

ceea ce medicina și psihologia de azi recunosc a fi condiții foarte importante ale însănătoșirii³²³. Suferindul se simte luat în seamă, alinat, ocrotit. Dimpotrivă, în spital, bolnavii se consideră depersonalizați. Ei sunt stresați de un tratament care, deși este de o competență indubitabilă, este asigurat uneori de angajați indiferenți, dezabuzăți și chiar ostili.

În tot acest proces de *captatio benevolentiae* nu trebuie neglijat rolul factorului *placebo*. Cei care apelează la agenții etnoiatriei sunt convinși că se vor vindeca. Eficiența magiei etnomedicale este strâns legată de credința în această formă de tămăduire „care se prezintă sub trei aspecte complementare: în primul rând, credința vrăjitorului în eficacitatea tehnicilor sale, apoi credința bolnavului pe care îl îngrijește sau a victimei pe care o persecută în puterea vrăjitorului, în sfârșit încrederea și exigențele opiniei colective, care formează în fiecare clipă un fel de câmp gravitațional...”³²⁴.

Autosugestia creează adevărate minuni în vindecarea pacienților descântătoarelor. Așa cum menționează Achim Mihu, referindu-se la magie, „*chiar dacă nu are forță cauzală, dacă oamenii cred că are o asemenea forță ea va genera efecte*”³²⁵. Nevoia de a crede în miracole determină fenomenul greu de explicat prin care un *paleativ* dat suferindului are consecințele benefice ale unui medicament autentic. Asemenea mod de gândire e întâlnit nu numai la cei de la sate. Nostalgia după un *panaceu* pe care să-l poți avea la îndemână, fără să fii nevoit să mai treci pe la doctori, este cvasigenerală în mediile tradiționaliste și nu numai.

Câteva din numeroasele lecuitoare rurale se ridică deasupra simplei abilități în mânuirea tradiționalelor practici terapeutice. Acestea, pe care le-am putea numi *profesioniste*, au har, cunosc întregul repertoriu etnoiatic zonal, se adaptează foarte ușor la orice situație dată. Nu există însă nici o asemănare între tămăduitoarele de valoare excepțională și acea imagine prototip, impusă de prejudecățile savanților mărginiți ori de unele opere literare – o ființă malefică, vicleană, înăpoiată, respingătoare și stupidă.

Dimpotrivă, majoritatea au un coeficient de inteligență ridicat, se caracterizează prin afectivitate, sensibilitate și o intuiție ieșită din comun. Toate aceste calități s-ar părea că apar și în cazul lecuitoarelor din societățile primitive. A.P. Elkin, eminent specialist în problemele civilizațiilor australiene, „nu considera preoții, magii, șamanii și lecuitoarii ca pe niște psihotici sau degenerați, ci ca pe niște *aboriginal men of higher degree* (aborigeni cu un foarte înalt nivel intelectual)”³²⁶.

În *Teoria generală a magiei*, Marcel Mauss și Henri Hubert afirmă că magicianul are o „intelență anormală față de mediile mediocre în care se crede în magie”³²⁷. Pentru mediul rural european o mărturie convingătoare o aduce Jeanne Favret-Saada, care, elucidând sistemul vrăjitoriei din vestul Normandiei, respinge

viziunea unei lumi țărănești „înapoiate“ și „imbecile“ impusă de unele orientări ale mass-mediei și observă că „țăranul nu e mai înapt să mânuiască relația de cauzalitate decât oricine altcineva“³²⁸.

Este o situație care, din păcate, o putem observa astăzi pe mai multe posturi de televiziune românești. Se constată o tendință de dezavuare și ironizare a ruralilor aflați la răscruce, siliți să se readapteze noilor situații. După ce au suportat, rând pe rând, împrăștiarile incomplete, spoliierile totale, cooperativizarea, înstrăinarea de sat prin plecarea în orașele industrializate ori în zonele miniere etc., devin acum subiectul preferat al unor emisiuni lipsite de haz și de cea mai elementară conduită profesională.

Pe de altă parte, medicina populară autentică este năpădită de tot soiul de apariții – autoproclamate *vrăjitoare* și *magiciene* – care, chiar dacă nu sunt toate impoastore, falsifică esența practicilor tradiționale. Analizând datele unei performări urbane a descântecului terapeutic, Camelia Burghel observă: „Avem de-a face deci cu o posibilă parodiare a gestului, a praxisului ritualic, care frizează de cele mai multe ori *kitsch*-ul, dar *limita este clară*: parodierea, vulgarizarea sau *kitsch*-ul se opresc la *nivelul performării*, în timp ce auto-reprezentările comunitare își găsesc în continuare relevarea în sistemul ritual“³²⁹.

Descântătoarele la care ne referim au acumulat, pornind de la calitățile lor native, un ansamblu de cunoștințe impresionant privind praxisul etnoiatic și formulele magice. Un anumit talent dramatic le ajută să reînvie scenariile taumaturgice, să le dea credibilitate în ochii suferinzilor.

Ne vom opri asupra unei vindecătoare-tip pentru categoria celor mai alese reprezentante ale etnomedicinei din Moldova. Varvara Ungureanu, zisă *a Cilinii*, din satul Uda, comuna Tătăruși, județul Iași, nu avea în ochi acea lumină ciudată, verde sau albastră, care impresionează pe cei slabi de înger. Și nici vreun *signum diaboli*. Dimpotrivă, privirea cercetătoare, ușor malițioasă, a ochilor căprui se cerea ghicită pe faciesul voltairian, cu pomeții, nasul și bărbia pronunțate. Fiica văduvei Acilina, la rândul ei rămasă văduvă de timpuriu, baba Varvara nu știa carte și acumulasese tot ce cunoștea dintr-un mediu matriarhal. Întrebată despre sursele repertoriului său etnoiatic răspundea că acestea au fost mama ei, bunica maternă și mai cu seamă o mătușă, sora mamei, ajunsă maică la Agapia.

Lupta cu dificultățile vieții (a crescut singură doi copii), cu sărăcia și cu privațiunile de tot felul i-au ascuțit perceperea realității. Conviețuiau în personalitatea acestei femei un talent remarcabil pentru estetica gestului și a textului magic, cu o luciditate ușor autopersiflatoare. Pentru a îndepărta vizitatorii nepoftiți, din aceia care, după ce-și „căutau în cărți“ sau „în bobi“, umpleau satul cu vorbe rele și minciuni, bătrâna se așeza pe prispă cu basmaua trasă pe ochi, cu buzele strânse, închipuind o vrăjitoare rea din basme.

Sprintenă și cu o surprinzătoare agerime a minții, la cei șaptezeci de ani ai săi, Varvara Ungureanu străbătea în grabă drumul până la pădurea din apropiere-

rea satului, pentru a culege buruieni de leac, pentru a descânta de Mama Pădurii sau pentru a pregăti *Noii cei mari*.

Când avea de vindecat pe cineva, pregătea mai întâi ingredientele pentru medicația empirică, după care îndeplinea un ritual complex, respectând până în amănunt fiecare detaliu magic. Astfel, pentru adusul *noilor* în vindecarea bolnavului de *ologeală*, oficia cu gesturi hieratice un scenariu complex. Seara, când se auzea la biserică toaca de vecernie, se îmbrăca într-un suman negru, *cernit*, își despletea părul și pleca la pârau cu o oală nouă pe care o ținea într-o mână, cu gura la spate. Ajunsă pe malul apei, umplea vasul, aplecându-l spre vale. În tot acest răstimp ocolea trecătorii și nu scotea nici o vorbă. Întoarsă acasă, puneă pe plită nouă grămăjoare de cărbuni. A doua zi, înainte de răsăritul soarelui, încheia vraja terapeutică, stropind bolnavul cu apă descântată.

Ceea ce făcea să crească însă valoarea ritualurilor efectuate de Varvara Ungureanu erau descântecele. De o certă valoare literară, aceste *hipertexte* de energizare și vindecare psihică impresiona întotdeauna suferinzii. Nu le pronunța răspicat, clar și bine articulat. Dimpotrivă, le spunea într-o cadență repezită, ca un răpăit de ploaie, adesea abia înțelegându-se cuvintele conținute de descântec. Era preocupată, desigur, de rosturile lecuitoare ale incantației, și nu de impresia artistică. Totuși, imaginile folosite în variantele repertoriului său etnoiatric sunt expresive, bine închegate și rotunjite. Tiparele vechi le-a îmbogățit cu noi imagini, fără însă a da impresia de improvizație nedesăvârșită. La repetare, descântecul de un anumit tip nu era reprodus niciodată identic, baba Varvara putând adăuga, pe parcurs ori la nesfârșit, noi module adecvate contextului dat. Un efect deosebit îl aveau descântecele dialogate, cum ar fi cel *de șopârlaiță*, unde agentul provocator de boală este supus unui adevărat interogatoriu, fiind iscodit, certat și chiar pedepsit.

Descântătoare autentică, nu-și asuma niciodată, în exclusivitate, actele pe care le săvârșea. Aliații ei în acțiunile taumaturgice alcătuiesc o paletă largă; de la zona întunecată cu diavoli, spiriduși și duhuri ale pădurii, până la componenții luminosului Olimp creștin. Pentru a vindeca o femeie căreia i s-a făcut *pe ursită*, erau chemați în ajutor 99 de draci: „– Voi draci, mulți ca frunza,/Iuți ca spuza,/Na-vă vouă frigarea înfrigărată/Cerbinte și-nfocată,/Să vă duceți la vrăjmașa Ilenii de-ndată/La pământ s-o trântiți...”³³⁰. Dimpotrivă, pentru alungat *deochiul* și *potca* imaginează o scenă *sui-generis*, în care Dumnezeu îl pune pe Sfântul Petru să-l tămăduiască pe suferind: „În dealul Garaleului/Șădi Dumnezeu și Sfântul Petrea/Uni s-adunî potca, diochiul/Și toati rălili pământului./– Petre, Petre du-ti la Ion/Sî-i iei potca și săgețili/Și toati rălili pământului”³³¹.

Convinsă de eficiența gesturilor magice și a descântecelor pe care le rostea, Varvara Ungureanu nu-și aroga însă virtuți supraumane. Ancorată la modul maxim în realitatea vieții de zi cu zi, nu separa prea mult sfera etnoiatrică de alte

preocupări mai prozaice. Dar, în anumite cazuri, când se cerea intervenția ei, se izola de ceilalți, învăluind în mister utilizarea unor obiecte magice foarte temute, ca *figurinele de ceară, gura de lup* sau *mătrăguna sorocită*. Nu accepta să săvârșească acte de magie neagră, temându-se că vrăjile făcute pe nedrept sau nu se îndeplinesc, sau se întorc împotriva acelei persoane care le face.

Dacă maladiile umane puteau fi tratate în primul rând de femei, animalele bolnave erau vindecate mai ales de bărbați. Crescători de vite mari, baci sau cio-bani la stână, slujitori pe la grajdurile boierești, potcovari și chiar agenți veteri-nari la crescătoriile particulare sau de stat, aceștia erau mult mai familiarizați cu lumea necuvântătoarelor. Această departajare nu este însă rigidă, multe femei știind să intervină în cazul unor probleme privind sănătatea orășeniilor din gos-podărie. De asemenea, descântătoarele cunosc cele mai complete formule magi-ce pentru *mana vacii*. Bărbații care au fost copii unici la părinți sau n-au avut nici o soră au trebuit să deprindă anumite leacuri și descântece de la mamele sau bunicile lor, mai cu seamă dacă acestea erau vindecătoare pricepute. Dumitru Gh. Pricop din Zănești-Neamț mărturisea că a deprins descântecele de la bunica sa, cunoscută în sat ca baba Irina. „Mă ducem adesea pi la dânsa ș-o auzăm dis-cântând. Și ie o ținut sî-nvăț și eu cî spuné ie – vini vremea-n multi cazuri, chici la nacaz la nu știu ci și-i bini și știu. Ci si ti mai duci pi la altcineva”³³².

Cei mai buni dintre lecuitorii de animale sunt numiți în Moldova *nălbari*. Termenul, care vine din limba turcă, se pare că s-a folclorizat mai ales în această parte a țării. La origine, cuvântul turcesc *nalbant* desemna pe veterinarul curții domnești, care se ocupa atât de grajdurile de cai, cât și de potcovărie. În actele *Uricariului*³³³ se pomeneste despre plata pe care o primea, la 1776, *nalban-bașa* sau *nalbant-bașa*, mai marele grajdurilor domnești, și anume 120 de lei pe an. Termenul, atât sub forma sa originală, cât și în variantele *nălban* și *nălbar*, îl întâlnim numai în operele unor scriitori moldoveni, ca Gh. Asachi, Calistrat Ho-gaș sau Mihail Sadoveanu³³⁴. Pătrunderea acestei denumiri în mediile rurale s-a produs destul de târziu, de vreme ce n-o aflăm nici la cronicari și nici la Dimitrie Cantemir³³⁵.

S-ar putea ca folosirea acestui cuvânt în romanul *Frații Jderi* de Sadoveanu, a cărui acțiune se petrece pe vremea lui Ștefan cel Mare, să constituie un anacro-nism. Dar acest fapt nu împiedică surprinderea exactă a profilului personajului. În primul rând, *nălbaru* nu se confunda cu *vraciul*. Povestind despre intențiile bădiței Simion, Ionuț Jder, eroul principal al cărții, afirmă: „Zice că vrea să facă din mine *vraci* și *nălbar*. Căci măria sa are nevoie de cai buni pentru oaste, și, dacă n-oi fi eu *vraci* bun și *nălbar*, apoi rămân oștile măriei sale fără cai: leapădă iepele și pier mânzii”³³⁶.

Prestigiul *nălbaru* era deosebit de mare într-o perioadă în care caii consti-tuiau o avere neprețuită pentru tracțiune și război. Soarta domnitorului într-o

bătălie depindea, de multe ori, de sănătatea calului său. În același roman sadovenian, cel mai bun lecuitor din ținut este chemat să consulte caii domnești: „Am auzit eu cu urechile mele spunându-se că *nălbar* ca Simion Jder, comisul, nu se află în toată Țara Moldovei”³³⁷. Comisul aduce cu el toate sculele, în primul rând stricelele pentru luat sânge. De asemenea, vrea să aibă la îndemână *spânț*, cea mai nimerită buruiană pentru vindecat *răpciuga* și alte boli de-ale cailor.

Calistrat Hogaș amintește de un lecuitor de animale mai aproape de zilele noastre, întâlnit de prozator prin Munții Neamțului. „Acesta e Gârneață, *nălban* vestit pe vremea aceea până departe”³³⁸.

Nălbarul din satele moldovenesti de astăzi, fie el din județul Iași, Neamț ori Vaslui, se pricepe să vindece tot felul de animale. Are experiență și este chemat ori de câte ori e nevoie de o operație mai dificilă: de scos *curducul*, de slobozit sângele rău, la spart oaia sau vita umflată în *deșert*, la nașteri, la *trânjit* sau la *zâmbrit* caii ș.a. Are mână bună la alinat durerile, știe să *hultuiască* oile sau vitele împotriva vărsatului și cunoaște bine toate plantele medicinale.

Denumirea de *nălbar* s-a păstrat în lumea rurală moldovenească datorită unei etimologii populare legate de *nalbă* (cu cele trei variante ale sale: *Althæa officinalis*, *Althæa rosea* și *Malva Silvestris*), buruiană de leac folosită des în etnoiatria românească. Era de așteptat deci ca bunul cunoscător al plantelor folositoare la diferite boli de animale să poarte numele de *nălbar*. „Un astfel de lecuitor a fost, la Gherăești – Neamț, Petrea Ienășcuț, căruia i se spunea *Nalbariu*, pentru că intervențiile sale se bazau, aproape în exclusivitate, pe efectul plantelor medicinale”³³⁹.

Experiența de zi cu zi în privința creșterii animalelor din gospodărie ori adunate în ceairuri și stâni a determinat apariția mai multor oameni care știau să acționeze eficient ori de câte ori era nevoie. Ceea ce aducea *nălbarul* în plus în aceste conjuncturi terapeutice erau lecurile rare, păstrate de memoria cea mai conservatoare a comunității sătești. Astfel, el știa că pentru tusea oilor trebuia să se ia „un dihor jupuit de piele și, arzându-se carnea cu oase cu tot, să se amestece cu sare, și să se dea oilor primăvara, că din aceea vor cunoaște odihna și leacul”³⁴⁰. Sau, pentru ciurma cailor, va ști să întrebuințeze carne de urs mărunțită și amestecată în tainul de ovăz³⁴¹. *Nălbarul* posedă, de asemenea, o intuiție a diagnosticului corect, un al șaptelea simț al alegerii tratamentului în funcție de caracteristicile animalului bolnav (nu este vorba numai de specificul rasei sau speciei respective, ci și de anumite trăsături individuale ale exemplarului avut în vedere).

Atunci când este cazul, *nălbarul* descântă *de dalac*, *de mușcătură de șarpe* ori *de rășfulg*, așază un ban de argint la *osâșoare* sau la *mușcătura de câine* și strânge cu împlăciul gâtul animalului bolnav de *brâncă* ori de *șopârlaiță*, ca să dea boala înapoi.

Nălbaru l provine adesea dintr-o familie în care meseria s-a practicat mai multe generații, din tată în fiu. Uneori, în aceeași casă în care bărbații sunt buni lecuitori de animale, femeile știu să aline suferințele omenești și să descânte. Nu întâmplător, una dintre informatoarele ieșence chestionate de Dimitrie P. Lupașcu în *Medicina babelor*³⁴² se numea Ioana Raiu Nălbari, ceea ce ne indică în mod sigur o anume profesionalizare în etnoiatrie a familiei din care făcea parte femeia. Și în prezent întâlnim în antroponimia din Moldova numele de familie Nalbaru și Nalbariu.

Spre deosebire de multe vrăjitoare, nălbaru l nu practică *magia neagră* și nu *aruncă* boala pe alte animale din vecinătate. Totuși, este bănu it că știe cum să ia, cu ajutorul unor acte magice, din fructul vacilor din vecini sau cum „să mulgă” lapte din dricul căruței.

Agenți magici auxiliari

Descântătoarele cel mai adesea, iar în unele cazuri și nălbarii au nevoie de asistența unor persoane care posedă, prin naștere sau prin poziția lor în familie ori în comunitatea rurală, caracteristici *uminoase*, adică o anumită energie binefăcătoare intrinsecă. Aceste ființe care au capacitatea de a media forțe impersonale, oculte dar eficiente, se constituie în *agenți magici auxiliari*.

Astfel de ființe sunt *gemenii*. Aceștia au cunoscut, de-a lungul timpului, o prețuire deosebită în spațiul carpato-dunărean. Mulțimea documentelor arheologice atestă prezența cultelor *cabirilor*, *cavalerilor danubieni*, *dioscurilor* și *dolichenilor*. Încărcați cu virtuți excepționale, era firesc ca gemenii să se înscrie în rândul celor mai buni taumaturgi. Perechea gemelară conlucrează spre binele celor vătămați de boală.

Sfinții anarghiri Cosma și Damian, de exemplu, au pătruns în descântecele românești, sporind puterea lecuitoare a acestora. Ei au fost percepuți în popor precum în *Viețile Sfinților*: „ca doi luminători, strălucind pre pământ cu faptele cele bune, pentru care au și luat de la Dumnezeu *dar de tămăduiri*, dând sănătate sufletelor și trupurilor, doftorind tot felul de boale, tămăduind toate neputințele în norod și izgonind duhurile cele viclene”³⁴³.

Incipiturile textelor de magie terapeutică au asimilat în unele cazuri numele vracilor Domnului, dându-le cele mai neașteptate ipostaze, semn al unor metamorfoze îndelungate: *Cosman d'amin*, *Cosmă Dămîn*, *Cuzman de Amin*. Numele *dioscurilor creștini*, printr-o procedare sintetică, specifică vorbirii populare, devine de multe ori *Cosmandin* (transferat și asupra praznicului dedicat lor în calendarul ortodox). Apelativul grecesc de *agioi iamasikoi* = „sfinți doctori” este

comprimat, într-un descântec apărut în revista „Buciumul român“, la forma de *ai iamata*³⁴⁴.

Anarghiri devin, în descântece, personaje mitologice, cărora, în mod evident, li se ignoră originea. Ei au puteri cu totul ieșite din comun, pot alunga duhurile rele și purifica universul: „Amin, Amin/Cosmă Damin./Unde porcezi,/Codrii ciuntezi./Toate fântânile./Toate izvoarele/De mături/Și de gloduri/Să le cureți! (Horodnicul de Jos – Suceava). Mai frecvent sunt invocați în descântecele *de lingoa-re, de răul copiilor și de speriat* – maladii apreciate ca fiind deosebit de grave.

La cunoștințele acumulate prin învățătură și practică medicală, sfinții Cosma și Damian adăugau evlavia, puritatea lor, sfințenia și milostenia creștină. Pornind de la statutul lor de *gemeni*, posedau niște puteri tainice, potențate de dualismul și complicitatea frățască. Simpla lor prezență la căpătâiul bolnavului îi asigura acestuia șanse de vindecare. Sfinții perechi apar, de cele mai multe ori, și în *răvașele* etnoiatrice. De exemplu, un *răvaș de brâncă*, inclus de I. A. Candrea în monografia *Folklorul medical român comparat*, integrează în invocările sale, scrise în spirală, de la stânga la dreapta, numele doctorilor creștini perechi: Chiril și Ioan, Cosma și Damian, Pantelimon și Ermolaie, Samson și Diomid³⁴⁵.

Virtuțile ezoterice ale gemenilor anarghiri îi ajută să stăpânească lumea ca niște magicieni și să poată capta sprijinul unor entități superioare.

În satele moldovenești, gemenii sunt considerați, ca și în basme, *năzdrăvani*. Ei pot ajuta la vindecarea mai multor boli, au puterea de a fermeca, descânta și lecu³⁴⁶. Pe timpul epidemiilor de ciumă, localitatea putea fi ferită din calea morminei dacă se trăgea în jurul granițelor ei o brazdă cu un plug lucrat de doi fierari, *frați gemeni*, din lemnul a doi copaci *îngemănați*, plugul fiind tras de boi *gemeni*, mânați de doi flăcăi *gemeni*. Această arătură magică putea fi eficientă și în cazul altor epidemii. În toate situațiile era esențial să se păstreze condiția ca feciorii care apăsau pe coarnezle plugului „să fie de-a gemeneza“ (Frasin – Suceava).

Credința în capacitatea lecuitoare a gemenilor este generală la români. Atanasie M. Marienescu culegea, la 1870, un *descântec de mușcătura șarpelui*, de la Elena Andrei din Oravița, în care apare un fragment insolit: „Cu piciorul de doi copii/De gemeni, te pripii./Și în aer te gonii“. Aceste versuri au fost introduse de informatoare pentru a-și legitima harul taumaturgic. Folcloristul bănățean specifică într-o notă: „Descântătoarea zice că acele muieri care s-au născut ca gemeni au putere foarte mare de a fărmece, descânta și vindeca“³⁴⁷.

După ce se așeza pe pragul casei, piciorul scrântit era călcat de trei ori de o femeie care a născut copii gemeni³⁴⁸. Formula magică însoțitoare îl punea pe pacient în fața unei alegeri: „– Ci vrei/Picior sclintit/Sau doi copii de gemene?“. Acesta răspundea cum era de așteptat: „– Picior sănătos!“ (Vama – Suceava) sau „– Sanatati vreul!“ (Ciohorăni – Iași). Mai rar, cea care trăgea oasele provenea ea însăși din frați gemeni.

În satele moldovenești, mamele de gemeni sunt chemate întotdeauna când cineva „a călcat rău“ (Sirețel – Iași), și-a scrântit piciorul sau i s-a deplasat vreun os. Pe lângă gestul magic pe care îl îndeplinesc – călcatul locului afectat de trei ori și rostirea descântecului succint specific – mamele de copii gemeni posedă cu adevărat dexteritatea de a pune oasele pe făgașul lor normal. Această abilitate o datorează praxisului îndelungat. Ca și în atâtea alte situații din medicina empirică, latura magică secondează realizările tămăduitoare datorate îndemnării practicantelor.

Harul mamelor care au născut gemeni în vindecarea afecțiunilor sistemului osos este prețuit în multe alte ținuturi europene. Dăinuie astfel până astăzi obiceiuri ale antichității. Marcellus Empiricus era convins că „durerea de șale trec dacă-l calcă o femeie care a născut doi gemeni“³⁴⁹.

Gemenii, care au înfricoșat comunitățile primitive ca o oglindă cu două fețe, una de lumină și alta de întuneric, au adus și speranța în tămăduire. Șerpii gemeni împlețiți pe caduceul lui Hermes puneau la un loc unul miere, altul fiere, unul otravă, celălalt antidotul necesar, preparând împreună mixturi leucitoare. Pentru că „sănătatea este echilibru, armonizarea tendințelor contrarii (simetria volutelor șerpilor), punerea în ordine a afectivității, exigența spiritualității ce prezidează nu numai sănătatea sufletului (dar) ce determină totodată sănătatea trupei“³⁵⁰.

La fel de importantă, pentru universul etnomedical, este și prezența *mezinului*. Acesta se numără printre ființele dotate cu anumite puteri vindecătoare, chiar magice, deși nu aparține tagmei descântătoarelor, vracilor sau vrăjitorilor. Învăluit într-o anume *numinozitate*, el este un focar al activării sacralului, înlesnind medierea privilegiată între omenesc și supranatural. Se crede că este mai bine ca anumite gesturi vindecătoare să fie făcute de copilul „cel din urmă născut într-o familie“ (Eșanca – Botoșani) ori dintr-un neam. În mai multe sate din Moldova, când cineva suferea de *ulcior*, era chemat un mezin care împunea în bubă „c-on hir de orz“ sau „di noui ori cu noui hiri“ (Odaia – Bursucani – Vaslui). Alteori era pus să prindă *ulciorul* în cruce, cu trei degete, spunând în același timp, de 9 ori: „Amu ti vād,/Amu sî pcei/Sî ti întorci,/Sî nu coci !/Așa cum n-au degetele mele copturi,/Așa să nu coci nici tu !“ (Liteni – Moara, Suceava).

Cel care avea pe limbă o *pușchea* pune un mezin să-l întrebe: „– Ce ai pe limbă? Bolnavul răspunde: – O pușchea ! Mezinul, scuipând în sec: – Ptiu, amu sî cheie!“³⁵¹.

Tot copilul cel mai mic din casă era chemat să lecuiască umflătura numită *broască*, „mușcând-o de trei ori“ (Românești – Botoșani). Pentru a desăvârși tămăduirea, era pus și să descante, considerându-se că „numai așa poate fi de leac“ (Răchiteni – Iași). În final, descântecul includea o formulă explicativă: „Cum n-o mai făcut mama mē/Nici un copchil,/Și n-o mai tras nici o durere,/Așa să rămâie Costache curat/Și luminat“ (Dumbrăveni – Suceava).

Un obicei atestat în anul 1885, la Dolhasca – Suceava, dădea drept remediu potrivit, pentru un bolnav de friguri, ca un mezin să pună pe el mâna cu care a omorât țâncul pământului³⁵². În Moldova (Bacău, Covurlui, Tutova, Vaslui) se credea că bolnavul de epilepsie se vindecă numai dacă-l mușcă de deget un mezin sau o mezină (cel din urmă născut dintre frați și surori) în momentul când începe criza (sau accesul)³⁵³.

Prâslea este chemat să asiste descântătoarele la mai multe acte magice, la culesul plantelor medicinale și la procurarea instrumentelor necesare (mături părăsite, pietre fulgerate, fiare de nouă feluri etc.) pentru desăvârșirea practicilor curative. Încheind un ciclu biologic, *mezinul* poate opri un proces degenerativ prin simpla sa prezență. Puterile lui taumaturgice, inclusiv cele magice, cu care este investit de mentalitatea populară sunt date de calitatea pe care o are, aceea de *ființă a răscrucii*. Odată terminată o etapă a vieții, poate începe una nouă sub auspicii mai bune, iar *mezinul* are forța să înfăptuiască acest lucru.

Protagoniste ale vrăjilor de dragoste, pe care le săvârșesc adesea fără asistența descântătoarelor, *fecioarele* sunt chemate uneori să asiste la vindecarea *năjitului*. Ele posedă *in nuce* energia ocultă a purității și sfințeniei, a nonmanifestatului și inaccesibilului. Fecioarele pot asigura o relație cu forțele supranaturale, reîmprospătând unele valențe taumaturgice legate de *sacru*, acel „dat ireductibil, care este experimentat și trăit prin intermediul psihologicului”³⁵⁴ care însă rămâne un mister pentru reprezentările limbajului uman. Ascetismul implicit fecioriei conferă acestei perioade din viață o disponibilitate permanentă spre sferele transcendente.

În ceea ce privește *năjitul*, ca boală umană, el afectează o zonă *gingașă*, cea a urechii, cumulând la un loc mai multe afecțiuni de domeniul otorinolaringologiei: guturai, otită medie, nevralgia trigemenului, gingivită și uneori chiar dureri de măsele. În unele descânțete boala este amenințată, în mod frecvent, că va fi prinsă și lovită de o fecioară: „Fugi, năjâți precăjâți/Că te-agiungi-o fată mare,/Cu chicioarele spălate,/Cu țâțâli bourele/Cum te-agiungi,/Cum te-mpungi” (Mogoșești – Siret, Iași). Sau: „Că vine fată fecioară,/Cum te-ajunge,/Cum te pricăjește” (Gârceni – Vaslui); „Cî te-agiungi/Fată mare,/Cum te-ajunge,/Cum te taie” (Bălușești – Icușești, Neamț); „Cî te-ajungi-n cali/O fată fecioară,/Cum te-ajungi,/Cum te omoară” (Odaia – Bursucani, Vaslui); „Cum te-ajunge,/Cum te frige” (Călimăneasa – Vrancea). Alte variante ale acestui tip de text magic cuprind motivul *călcâiului* sau al *piciorului* de fată mare, la fel de eficient în nimicirea năjitului. Destul de des apar în descânțetele de năjit, ca fiind de leac, *poalele de fată mare* sau de *fată fecioară*. Sporadic, fecioara este prezentată tămăduind năjitul și-n alte moduri decât prin lovirea cu piciorul sau călcâiul: „Că te-ajung/Cu fum/De baligă alinată/Și cu mâna/De fată curată” (Bordeștii de Sus – Vrancea) sau: „Că te-afumă fată mare/Cu baligă de la Sf. Marina” (Oituz – Bacău).

Intervenția fecioarei în structura descântecelor de vindecat năjitul este de dată mai recentă decât cea a unor animale emblematice pentru folclorul din spațiul carpato-dunărean ca lupul, ursul sau bourul. Un argument în acest sens îl constituie faptul că marea majoritate a textelor de năjit au personaje taumaturgice din sfera animalieră.

Când practica terapeutică a solicitat în mod constant prezența unei fecioare, aliații arhaici au început să fie înlocuiți și în descântec. Într-o fază intermediară, motivul *călcâiului de fată mare* este asociat vechiului protagonist al acțiunii magice: „– Fugi, năjite pricăjite,/Că te ajunge ursul mare/Și-un călcăi de fată mare” (Miroslavești – Iași); „Năjit păclișat,/Leși și fugi,/Că vine lupu din pădure,/Cu un călcăi de fată mare...” (Berezlogi – Iași) ori „– Fugi, năjâtă precăjită,/Că te-ajunge Sfântu Soare/Cu călcăi de fată mare” (Blăgești – Bacău).

Ritualul care preceda rostirea acestui fel de descântece, le explică întrutotul simbolistica. O fată fecioară apasă ușor cu piciorul urechea bolnavului, care se află așezat cu capul pe pragul ușii, apoi, după ce s-a descântat locul dureros – de cele mai multe ori de către bătrâna vindecătoare – face cruce cu călcâiul drept pe pământ, în fața intrării în casă (Albele – Bârsănești, Bacău). Uneori însăși fata descântă în momentul în care apasă cu călcâiul pe urechea afectată: „– Fugi, năjite pricăjite,/Că te ajung călcăiele mele...” (Pâhnești – Arsura, Vaslui). În alte localități, fecioara dă de trei ori cu călcâiul îndărăt, ca pentru a alunga boala (Sodomeni – Pașcani).

Când este vorba de o vită ce suferă de *năjit*, adică de o ipostază mai puțin gravă a *răsfulgului*, o fată mare lovește cu călcâiul pulpa inflamată (Dracșani – Sulița, Botoșani). Dacă fecioara, dintr-un motiv sau altul, nu poate veni la căpătâiul bolnavului, îi dă descântătoarei o poală de cămașă (principiul *pars pro toto*) care este de ajutor în vindecarea *năjitului* (Dolheștii Mari – Suceava). În alte cazuri se descântă cu un pantof de fată mare (Huruiești – Bacău). Neîntinarea, neprihănirea, imacularea, puritatea sunt tot atâtea virtuți care ajută la curățirea locului infestat de boală.

Pentru adunarea unor buruieni de leac sau pentru pus balega de vacă, strânsă la Ziua Crucii, într-un gard sau pe „nuielile de la coșer” (Șipote – Iași) erau chemați *copiii*. Se credea că simpla lor prezență ajută la grăbirea vindecării unei boli sau la reușita descântatului. Potențialitatea lor magică este dată de candoarea și nevinovăția acestei vârste. Folosiți de multe ori în riturile magice ale altor neamuri, ca auxiliare speciale, copiilor li s-au atribuit și capacități divinatorii. „Știm că statutul lor social este unul aparte, incert și tulburător, din pricina vârstei și a faptului că nu au trecut definitiv de ceremonia inițierii. Și în cazul lor virtuțile magice le sunt conferite tot de calitățile clasei căreia îi aparțin”³⁵⁵.

Ei învață, adesea, în momentul desfășurării ritualului etnointric, aproape fără să-și dea seama, textele descântecelor. În această împrejurare, vindecătoarele nu

se tem că-și vor pierde harul, cum s-ar întâmpla dacă persoana care le asistă ar fi mai în vârstă decât ele. Numinozitatea copiilor este sporită dacă le trăiesc ambii părinți și dacă măcar timp de zece ani n-a murit nimeni în familia lor.

Și nașii de botez sunt chemați să asiste descântătoarele. Mai ales atunci când se îmbolnăvesc finii lor. La *năjit* se crede că este bine să scuipe nașul în urechea care supurează pentru a grăbi vindecarea (Pojorâta – Suceava). Când finul ori fina aveau atac de epilepsie, nașa trebuia să-i înțepe în degetul cel mic atenuându-le astfel suferința (Glodu – Panaci, Suceava).

O categorie specială de actanți-martori ai riturilor terapeutice o constituie cei bănuți a fi vinovați de apariția stării maladive. Dintre aceștia, cei chemați mai frecvent erau oamenii cu *ochi răi*, deochitorii care fac rău și fără să vrea, aruncându-și doar privirea. „Aceeși credință se regăsește exprimată la toate limbile, încă din cea mai veche Antichitate, prin ebraicul *qinah*, grecescul *baskania*, latinul *fascinum*, sicilianul *jettatura*. În berberă *tit* – «ochiul» – atunci când este întrebuințat singur, ca și în arabă *'ain* conține ideea de ochi răi”³⁵⁶.

Fără a fi invitate să participe propriu-zis la acte terapeutice, o seamă de persoane învăluite de o aură numinoasă, furnizează obiecte cu puteri magice descântătoarelor. Se foloseau astfel pentru rituri lecuitoare bucăți din colacul miresei, flori din cununa ei, fire de beteală, hurmuz de la *Capra* de Anul Nou, fuiorul tors prima dată de o copilă sau împletitura ei „de-nvățătură” ș.a. Animalele *răsfulgite* se mulgeau „printr-un inel de cununie” (Huțani – Vlădeni, Botoșani). Acest inel de aur era și mai bun de leac dacă aparținea unei mirese *cinstite* sau unui tânăr care s-a însurat de fecior (Straja – Suceava).

Când se afuma copilul bolnav de *sperietură*, pe lângă plantele folosite, *avramescă*, *cojocul lupului*, *cristinească*, *sulfină albă*, se mai punea pe foc „o zdreanți di rufi di la mamî, tatî, frați” (Grivița – Vaslui), transferându-se astfel atașamentul, dragostea și intențiile ocrotitoare ale celor din familie.

Cu totul insolită – supraviețuind din adâncul timpurilor – este chemarea în ajutorul bolnavului a unei persoane decedate. Astfel, cel care suferea de amețeli era pus să strige pe nume, la gura sobei, o rudă trecută în lumea dreptilor (Băcești – Vaslui).

Agenți nocivi

O parte dintre bolile tratate de etnoiatrie au cauze bine cunoscute: accidente de tot felul, răceli sau molipsiri. Altele însă, cu implicații psihogene, sunt atribuite unor fapte fantastice, întâlnite în perioade nefaste ale anului și, mai ales, în anumite momente ale zilei, într-un *ceas rău*, în locuri bânuite, necurate. Așa-ziii *solii iezmatici*, acești demoni iatromitici îmbolnăvesc adesea indi-

rect, din motive imprevizibile: „din întâmplare, din reverberația prezenței lor în anumite locuri și momente, ca o consecință nefastă a activităților lor”³⁵⁷.

Categoriile cele mai redutabile de agenți nocivi se circumscriu ancestralelor fobii umane: frica de tenebrele nopții și chiar de zorii zilei, de vijeliile amenințătoare ale verii, de bulboanele adânci ale apelor și de spiritele morților.

Duhurile rele se trezesc o dată cu întunericul, mai temute fiind purtătoarele celor trei conăce de noapte, „cari stăpânesc pământul până la mijlocul nopții, când pe toate și pe toți îi mătură *Îngerii* sau îi împrăștie cântatul cocoșului”³⁵⁸.

Angoasele nopții au originea în preistorie. Primejdiile obiective pe care le-au resimțit primii oameni, în nopțile bânuite de fiare sălbatice, s-au convertit cu timpul în amenințări subiective. Noaptea a devenit momentul epifaniei forțelor malefice. Frica în întuneric s-a continuat cu frica de întuneric³⁵⁹.

Notând comportamentul băștinașilor din Kenya și Uganda, C.G. Jung sesiza-se metamorfoza totală a acestuia la lăsarea nopții: „O dată cu apusul soarelui, domnește o altă lume, lumea tenebrelor, lumea lui *ayâk*; a răului, a pericolului, a fricii. Filosofia optimistă ia sfârșit și începe o filosofie a fricii de fantasme și a obiceiurilor magice care trebuie să apere de rău”³⁶⁰. *Ayâk*-întunericul, originara noapte psihică, era cel care aducea bolile și moartea.

Și pentru mentalitatea românească, noaptea este redutabilă: „Acesta e timpul necurat, timpul rău; atunci umbă urâtul, strigoii, pricolicii, stafiile de tot felul și tot atunci vrăjitorii au puterea mai mare, pentru că conlucrează cu ele. Se spune că în acest timp necurat umblă numai cei ce au legătură cu ființele întunericului...”³⁶¹.

Unele observații asupra comportării organismului bolnav în fiecare moment al zilei au dus la concluzia că toate procesele morbide se accentuează la asfințitul soarelui. După acea oră, boala ajunge la intensitate maximă. Chiar pentru oame-nii sănătoși, noaptea aduce simptome neplăcute: o anumită neliniște, nejustificată de o amenințare concretă, *acmee*, *acoasme* (halucinații auditive), ușoare *agno-zii*, tahicardie, ridicarea tensiunii arteriale și chiar *nictalopie* (cecitate nocturnă). *Nictofobia* a creat duhurile necurate ale nopții: năluciri, diavoli, pricolici, ștyme, care, în anumite condiții, provoacă *amorțeala capului*, *boala copiilor*, *ceasul rău*, coșmarurile, frigurile și insomniile. Până și *pocitura* apare uneori „dintr-o sperietură de noapte” (Alexești – Ipatele, Iași). *Nyx*, „noaptea” la vechii greci, era considerată fiica Haosului. Ea străbătea cerul într-un car tras de patru cai negri, anturată de alaiul fetelor sale, Furiile și Parcele, aducând idei negre, vise, spaime și monștrii devoratori, obsedați, ai muștrărilor de conștiință³⁶².

După căderea serii, țăranii se feresc să purceadă la drum, mai ales marșea sau sâmbăta (Motoșeni – Bacău), iar când nu au încotro, fiind siliți de situații speciale, ocolesc răscrucile de drumuri, hotarele, haturile, locurile unde s-au săvârșit omoruri, sinucideri, ca să nu fie loviți de duhuri necurate, numite și „îngeri răi”

(Icușești – Neamț). Se crede că, chiar dacă ieși numai până în curte, spre miezul nopții, trebuie să-ți faci cruce și „să sumuți câinii“ (Șipote – Iași), că să nu te lovească *izdatul* și *potca*.

O seamă din vedeniile și *iasmele* rele, ce bânuie în nopțile fără lună, sunt spirite ale morților. *Strigoi*, *stafii* sau *moroi* îi înspăimântă pe cei vii și le provoacă îmbolnăvirea. Cei întorși din moarte au obiceiul să strige la fereastra unor rude de ale lor sau a unor persoane „slabe de înger“, vulnerabile, cum ar fi femeile însărcinate sau lehuzele. Dacă cei chemați pe nume au imprudența să răspundă, sunt *pociți*, *mușesc* sau se pornesc, fără voie, spre un loc de pierzanie. De aceea se crede că nu este bine să răspunzi noaptea, când te strigă cineva de afară, decât a treia oară, ca să te asiguri că nu este vorba de un duh necurat.

Cel care cheamă se încadrează în rândul celor mai vechi reprezentări europene ale mortului, care se întoarce din mormânt pentru a-i chinui pe cei vii. În versiunile arhaice ale acestei reprezentări, apelul făcut de ființa supranaturală, de spiritul unui defunct către o anume persoană, ducea la moartea imediată a acesteia. Gautier Map (1135-1209), arhidiacon de Oxford, este primul autor medieval care consemnează o întâmplare din Țara Galilor, circumscrisă credințelor de acest fel. Cavalerul Guillaume Laudun i-a povestit episcopului de Hereford că, în satul său, un galez răufăcător a devenit strigoi, la patru zile după deces, și a început să-și strige pe nume consătenii, în fiecare noapte, unii după alții. „Cei chemați cad bolnavi și mor după trei zile, astfel încât nu mai rămâne multă lume în sat“³⁶³.

În alte țări apare și credința că nu trebuie să răspunzi *prima dată* unei astfel de chemări. Citând după Leon Allatius, Dom Calmet – autorul unei celebre lucrări despre strigoi – spune că, în insula Chios, pe la 1751, locuitorii nu răspundeau la prima voce pe care o auzeau strigându-i afară, noaptea, de teamă să nu fie un spirit sau un strigoi. „Însă, dacă îi strigă de două ori, înseamnă că nu este un *brucolac*: așa numesc ei aceste arătări. Dacă cineva le răspunde la prima chemare, arătarea dispare, dar cel căruia i-a vorbit moare negreșit“³⁶⁴. Denominația întemeiază identitatea individului și reprezintă o legătură intimă cu acesta. Atunci când duhul cel rău știe numele posibilei sale victime, aceasta se află în mare pericol. „A cunoaște numele, înseamnă a putea chema, deci a-ți putea impune voința“³⁶⁵.

Cei mai redutabili agenți nocivi apar în perioada *Rusaliilor*, când aerul este bântuit de sufletele morților. Peste angoasa provocată de aceste spirite damnable s-au suprapus elemente de *anemofobie* (teama de curenți de aer și de vârtejuri), de *agorafobie* (teama de spații deschise) și de *aerofobie*³⁶⁶.

Ielele, numite, în Moldova, și *Bălțatele*, *Dânsele*, *Frumoasele*, *Mândrele*, *Rusaliile* sau *Vântoasele*, pot fi întâlnite în nopți cu lună, până la cântatul cocoșilor, în intervalul de timp cuprins între Paști și Sânziene, când bântuie vânturile rele,

vârtejurile și vârtecușurile. Demoni ai văzduhului, ele se *înfățișează* în ipostaza unor „fete-zâne cu aripi” (Ceahlău – Neamț), în număr de 7, 9 ori 12, care se învârt în horă și cântă deasupra munților și pădurilor, pe cer. Pe unde trec, „rămâne iarba tăiată, grâul ras” (Rădeana – Ștefan cel Mare, Bacău). Înfățișarea lor îmbină trăsături contrastante. Pot fi tinere, frumoase, atrăgătoare sau, dimpotrivă, pocite, urâte, blestemate, nebune, prezentând toate defectele fizice: una gângăvește, alta este holbată, una are spinarea strâmbă, alta este cocoșată, una este șchioapă ș.a.m.d. Ielele apar în straie ori văluri albe, dar pot fi și dezbrăcate, despletite. Mai rar, „se văd în aer, ca niște lumini” (Răiuți – Reghiu, Vrancea) sau ca un „roi de albine, spulberătură de vânt” (Vama – Suceava).

Dânsele au un comportament ambivalent, ca și cel al vânturilor, cu care se identifică, trecând ușor de la blândețe la violență, de la veselie la răzbunare, de la acalmie la mânie și furie elementară. Cântecul lor traduce mirajul sonor al mișcărilor aeriene. Însăși apariția lor se datorează „animismului violent al vântului, animism divizat, opresat, brusc, care creează o mulțime de ființe într-o furtună”³⁶⁷.

Aceste fapte demonice ale văzduhului trebuie evitate, pentru că sunt nocive. *Frumoasele* se arată celor care pasc noaptea caii. Iau bărbații și-i duc pe sus (Cucuteni – Iași), până departe, „îi zăpăcesc și-i poartă pe drumuri” (Orbeni – Bacău) toată noaptea, „prin locuri necunoscute” (Românești – Botoșani), „îi fac să piardă cărarea” (Vânători – Neamț). Cine se apropie de *hora ielelor* este „ghimboșat, strâmbat” (Boboești – Pipirig, Neamț). Dacă însă nu le strici jocul, te lasă în pace (Dulcești – Neamț). Cine le aude cântând, poate muți (Budăi – Iași), iar dacă nu se oprește pe loc și nu tace, în clipa în care se rotesc *Vântoasele*, este paralizat (Bordești de Sus – Vrancea). „Cini-i bolnav di *Dânsele*, nu poate merge” (Bivolari – Iași). Pe vremea lui Dimitrie Cantemir, când se îmbolnăvea un tânăr de paralizie ori de *dambila*, se spunea că a căpătat aceste suferințe de la *Frumoase*, zânele văzduhului³⁶⁸.

O statistică efectuată asupra acestui interval temporal ar constata, într-adevăr, o înmulțire a crizelor reumatice și a parezelor. La acestea s-ar adăuga, în cazul persoanelor anemice sau cu un psihic labil, fenomene de abulie, amețelă, afemie și leșin. Accesele epilepticilor sunt mai dese în acest răstimp.

Pentru a fi feriți de necazurile provocate de *Iele*, oamenii evitau să iasă noaptea din casă, în săptămâna Rusaliilor, să doarmă sub cerul liber sau să răspundă când erau chemați pe nume de aceste fapte iatromitice. Când naștea o femeie în această perioadă a anului, se astupau cu grijă geamurile „să nu privească Ielele înăuntru” (Buda – Râșca, Suceava). Nu se lucrează de ziua lor, a *Rusaliilor* (Dumeni – Botoșani), mai ales nu se deapănă și nici nu se țese (Buciumi – Bacău). Ielele sunt rele și răzbuțătoare îndeosebi față de cei care nu țin a noua joi după Paști (Curtești – Botoșani). Unii se feresc să lucreze la pădure, sau

în locuri mai izolate, până în *joia bulcilor* (*Sfredelul* sau *Bulciul Rusaliilor* – cum i se mai spune în zona Covurluiului), când se împrăștie *Vântoasele* (Bivolul Mare – Dorohoi)³⁶⁹.

Locurile presupuse a fi bânuite de *Iele*, unde se văd *roate* cu iarbă vestejită (Ceahlău – Neamț), *rotocoale* (Bogza – Sihla, Vrancea), *cercuri* de iarbă arsă (Paltin – Vrancea), roșie ca focul (Straja – Suceava), bătucită, necrescută, în poieni, pe haturi, la crucile drumurilor sau *respinteni* (Bolotești – Vrancea), pe dealuri, în lunci ori pe *vatra jocului Înăripateelor* (Viișoara – Vidra, Vrancea) sunt ocolite. Cine calcă pe urmele *Zânelor vântoase* capătă dureri de picioare (Dolhești Mari – Suceava), nu poate merge (Bivolari – Iași), i se iau *vinele* (Moara – Suceava) ori își pierde mințile³⁷⁰.

Zânele patogene sunt contracarate de *Călușari*. Pe vremea lui Dimitrie Cante-mir, mulțimea credea că „ei au puterea de a izgoni bolile cronice” cu jocurile și săriturile lor meșteșugite, călcând ușor, pe rând, toți cei 7, 9 sau 11 tineri din ceată, pe spatele celui *luat din Iele*³⁷¹. Purtând un steag din ierburi de leac (usturoi și pelin mai cu seamă), supunându-se unui regim auster de viață, *Călușarii* ascultau de împărăteasa zânelor, *Irodiada*. Ei imitau zborul și dansul *Ielelor*, vindecând mai ales pe cei loviți de aceste fapte misterioase. Încrederea în darul lor taumaturgic era foarte mare: „... bolile cele mai grele, care multă vreme își răsesea de meșteșugul celor mai iscusiți doctori, dispar ușor în acest fel; atât de mare este puterea credinței, chiar și când este vorba de o superstiție”³⁷².

Unul dintre procedeele vindecătoare folosite de *Călușari* consta în transferul agentului nociv din corpul bolnavului în cel al unui membru al grupului ludic. La un moment dat, călușarul cade la pământ, ca fulgerat, în timp ce, dimpotrivă, suferindul se ridică de jos și începea să fugă. „Intenția terapeutică a sincopei călușarului este evidentă: boala părăsește bolnavul și pătrunde în călușar, care moare pe loc, dar revine după aceea la viață, căci el este *inițiat*”³⁷³. Agenții nocivi și cei taumaturgici se află, în acest caz, într-o legătură foarte strânsă, ca două fațete ale aceluiași fenomen, cu rădăcini în mitologia daco-getică: „... împăcate și apropiate, *principiile* antagoniste (boala și moartea, sănătatea și fertilitatea) sunt personificate într-una dintre cele mai exaltante expresii ale diadei primordiale feminin-masculin: zâna și eroul cathartict pe calul său”³⁷⁴.

Duhurile apelor, care îi trag în adâncuri pe trecători, la anumite ceasuri ale serii, sunt mai puțin temute decât *Ielele*, pentru că intervin mai rar în destinul muritorilor. Știma apei murmură „Ceasul a sosit/Voinicul n-o venit” (Mihoveni – Suceava). Dacă se află cineva prin preajmă, îl poartă în bulboană (Măzănăiești – Suceava).

Soarele poate deveni nociv doar în momentul în care asfințește pe somnul copilului mic sau pe hainele acestuia lăsate afară la uscat, cauzând *plânsori* și vise rele. Substratul acestei credințe se află în timpuri străvechi, în care izvorul

luminii, al căldurii și al vieții constituia un model, impunând oamenilor atât traseul său zilnic cât și cel anual. Soarele poate să ia oamenii cu sine și, apunând, să-i omoare, pentru ca a doua zi dimineată să-i readucă la viață. Pentru unele populații primitive, o simplă privire aruncată apusului de soare poate să provoace moartea³⁷⁵. Cine nu se culca după apusul soarelui și nu se scula o dată cu răsăritul astrului zilei, risca să se îmbolnăvească.

Acte magice

Terapeutica populară îmbină actele curative propriu-zise cu cele magice. Din această cauză, cercetările de etnoiatrie impun necesitatea abordării corelate, simultane, a empiricului cu magicul. Dacă prima categorie oferă motivații clare, virtuțile curative ale remediilor empirice putând fi verificate imediat, în ceea ce privește a doua situație, intervin numeroase necunoscute, legate de faptul că anumite reprezentări magice arhaice și-au pierdut motivațiile inițiale. Relicte ale animismului, ale totemismului și ale tabuurilor primitive alcătuiesc substanța amalgamată a actelor tradiționale de magie.

Ca orice magie pozitivă, magia terapeutică poate fi *homeopatică* sau *imitativă*, bazându-se pe legea *similitudinii* (efectul este similar cu cauza) sau *contagioasă*, bazată pe legea *contactului* sau *contagiunii* (lucrurile care au fost odată în contact continuă să se influențeze unele pe altele, chiar și după ce au fost separate). Aceste principii, stabilite de James George Frazer în primul volum al operei sale *Creanga de aur*³⁷⁶, pot fi distinse în subtextul fiecărui rit taumaturgic, adesea în forme combinate. Aspectele de magie negativă sau *tabu* țin mai ales de sfera preventivă a etnomedicinei.

Există și o a treia lege a magiei, cea a *contradicției*, cu aplicabilitate largă în medicina magică, putând fi considerată reversul primei legi. Dacă, în ceea ce privește *magia homeopatică*, se aplică principiul *simila similibus curantur*, legea *contradicției* susține că „asemănătorul alungă asemănătorul, provocând un rezultat contrar“ sau „opusul este înlăturat de opus“³⁷⁷.

În etnoiatrie se practică o magie albă, protectivă, adesea o *contra-magie*, împotriva magiei negre, pentru diminuarea eventualelor efecte nocive ale acesteia, pentru „desfacerea“ bolnavului din norul de spaimă și de tensiune apăsătoare.

Scenariile magice nu se desfășoară oriunde și oricum. Spațiile preferate sunt acelea ale trecerii, ale pragurilor între două locuri diferite calitativ, în cele mai multe cazuri între suprafețe ocrotite de un cerc magic (incinte curate, apărute, protejate, familiare) și zone neprimitoare, străine, impure, primejdioase chiar. De exemplu: *casă* versus *curte*, *gospodărie* versus altă împrejmuire, *sat* versus *pădure*, *pășune*, malul *drept* al unei ape versus malul stâng. Locurile de interfe-

renţă, ca haturile, hotarele, cimitirele, marginile exterioare ale ogoarelor, poala pădurii, răscrucile sau locul de la întorsătura plugului – sunt ideale pentru efectuat practici magice. Exorcizările se fac mai bine în aceste răspântii dintre două lumi, dintre două târâmuri, două niveluri (pământ şi cer, apă şi cer, pământ şi abisuri subpământene, câmp însămânţat şi teren viran, luminiş şi adânc de pădure deasă).

Este vorba de o preferinţă specifică magicienilor din cele mai diferite colţuri ale lumii. „Locuri predilecte pentru magie sunt şi cimitirele, răspântiile situate în pădure, mlaştinile şi grotele cu *detritus*, locurile bântuite de demoni şi strigoi. Magia se practică la hotarul dintre sat şi ogor, pe pragul casei, lângă cămin, pe acoperiş, pe grindă, străzi, drumuri, ruine, în orice alt loc având o determinare oarecare”³⁷⁸.

Timpul când se fac lecurile nu este nici el indiferent. „Alegerea acestor microtemporalităţi sacre se află în strânsă legătură cu marile conjuncţii cosmice: simbolismul lunar sau solar, solstiţiile sau echinocţiile reprezintă timpuri intense pentru toate diviziunile timpului”³⁷⁹. Sunt preferate zilele de sec pentru a impulsiona procesul descrescător al entităţii nosologice. Pentru bolile psihogene, actele magice au loc la adăpostul întunericului, noaptea, când luna este în ultimul pătrar, ca să se stingă răul. Dimpotrivă, în cazul unei boli ca *albeaţa*, unde este important procesul de *limpezire*, terapia se efectuează la lumina zilei. Uneori se preferă un interval temporal de o anumită calitate: „când îi soare frumos, sănin” (Zăneşti – Neamţ), „nici vânt sî nu batî” (Piatra Şoimului – Neamţ). Valorizarea magică a timpului se adaugă aici unor observaţii de natură empirică asupra nocivităţii pe care o prezintă, pentru bolile de ochi, impurităţile antrenate de curenţii de aer.

Mentalităţile arhaice acordau o importanţă deosebită anumitor obiecte înzestrate cu calităţi speciale. Dintre acestea, cele care posedă îndeosebi o anumită *energie extranaturală* sunt așa-zisele *pietre fulgerate*, folosite în Moldova la vindecarea *năjitului* sau *răsfulgului* oilor şi vacilor. Vechimea credinţei în virtuţile miraculoase ale pietrelor cu provenienţă ocultă este considerabilă. Probabil că a fost prezentă în sânul populaţiei dacice iar ulterior la dacii romanizaţi. Datele cele mai explicate asupra acestor obiecte cu efecte numinoase le avem de la Plinius cel Bătrân, care pomeneşte, în *Istoria naturală*, de existenţa unor pietre sacre: *galactita*, care dă lapte doicilor şi salivă copiilor; pietrele fulgerului (*ce-rauniae*), cele ale tunetului (*brontea*), care cad pe pământ când tună, şi *glossopetra*, pietrele care se credea că ar veni din cer în timpul eclipselor de lună³⁸⁰.

O importanţă deosebită este acordată gamei cromatice specifice obiectelor magice şi lecurilor utilizate pentru vindecarea anumitor maladii. De exemplu, se folosea *galbenul* pentru *gălbinare* şi friguri, *albul* pentru *albeaţă* şi *poală albă*, *roşul* pentru *roşează*, *pojar* şi *vărsat de vânt*, *negrul* pentru *buba neagră* şi

brâncă ș.a.m.d. Culoarea emblematică a tratamentului pentru o anumită boală devine, în unele cazuri, obsesivă, folosindu-se de la cel mai neînsemnat adjuvant în îngrijirea bolnavului până la textele magice caracteristice. Astfel, copilul suferind de *cori* este afumat cu brâu roșu (Priponești – Galați), petică roșie (Păltiniș – Botoșani); spălat cu rachiu înroșit cu *boia* (Dumeni – George Enescu, Botoșani) sau cu *cârmoz* (Vidra – Vrancea); îmbăiat cu fiertură de buruieni roșii numite *beșăcuri* (Cavadinești – Galați); uns cu *chinovar* (Gohor – Galați) sau cu alifie de 9 feluri de „sămânțuri roșii” (Vama – Suceava); frecționat cu *comanac* roșu (Mihoveni – Suceava) sau cu fes roșu (Răuseni – Udești, Suceava); înfășurat în flanele roșii (Găiceana – Bacău), năframă sau haină roșie (Cucuieți – Solonț, Bacău), *ogheal* roșu (Berzunți – Bacău), plapumă roșie (Ibănești – Botoșani), postav roșu uns cu miere (Ghidigeni – Galați), tulpan roșu (Oțeleni – Iași) sau cu *zof* roșu (Icușești – Neamț, Orbeni – Bacău) și descântat cu *adamască* roșie (Păltiniș – Botoșani). Cromatica specifică unei entități nosologice este reluată de atmosfera poetică a descântecului aferent.

Magia vindecătoare păstrează un spectru larg de gesturi, rituri și ritualuri simple sau complexe, însoțite sau nu de descânțece. Unele acte ale vindecătorului de la țară sunt atât de legate de momentele administrării medicației, încât cu greu pot fi observate ca fiind de natură magică. Printre acestea se înscriu atingerea ușoară a locului bolnav cu un simulacru de baghetă magică, scuipatul de trei ori, *spurcarea* bubei, folosirea constantă a mâinii stângi pentru „secatul răutății” și a mâinii drepte pentru „dat sănătate”, plecăciunile, mătăniile, măturatul în urma suferindului, ca să plece duhul cel rău, ori lovitul cu o mătură aprinsă ș.a.

Mai complexe sunt riturile magice: adusul apei neîncepute, adunatul crengilor pentru prepararea *noilor mari*, aruncarea fierturii folosite pentru *ologeală* într-un loc părăsit etc. Leacul pentru *junghi* este procurat printr-un rit care se circumscrie semnificativ legat de numele bolii. „Se duceau boii la malul unei ape curgătoare, erau lăsați să scurme pământul cu coarnele, iar țărâna rămasă pe vârful coarnelor se lua și se pune pe locul dureros” (Dracșani – Sulița, Botoșani). Oblojelile cu lut sunt folosite în sine. Dar modul în care se obțin sporește, pe plan psihic, încrederea bolnavului în puterea lor magică.

Scenariile cele mai simple presupun o simbolistică mai amplă, numai în parte exprimată, un cod pe care îl cunoaște femeia care lecuiește. Astfel, în cazul bolii numite *spăriet*, descântătoarea mătură de la copil înspre ușă, ca să măture spaima copilului (Oituz – Bacău). Pentru vindecatul *scurta* se trec 9 cărbuni aprinși prin gura cămășii celui bolnav. Gestul este explicat în mod laconic: „Focu-n sân/ Și scurta-n foc !” (Motoșeni – Bacău). La *întoarcerea stomacului* se așază copilul cu fața în sus, i se presară cenușă pe buric, spunându-se, în același timp: „Mere coapte pe pârllog,/Hop buric la loc !” (Șipote – Iași). În acest caz, lecuirea binedispune bolnavul, antrenându-l într-un fel de joacă.

Maladii mai puțin primejdioase din punctul de vedere al riscului posibil (incumbat), cel puțin în forma lor cea mai cunoscută, impulsionează reactivarea unor practici medicale arhaice din fondul pasiv al memoriei colective. Așa se întâmplă în cazul hemoragiilor nazale, când, după ce suferindul este așezat cu fața în sus și i se acordă îngrijirile adecvate (comprese cu apă rece și oțet, instilații cu ceai de pelin și cu fiertură din rădăcini de urzică, inhalatii cu fum din coji de ouă etc.), se recurge la două gesturi rituale cu o semnificație aparte.

După cum indică informațiile existente în fondurile *Arhivei de Folclor a Moldovei și Bucovinei (AFMB)*, culese în intervalul de timp cuprins între anii 1970 și 1990 din peste 500 de localități rurale, se obișnuiește adesea, ca un remediu suplimentar, să se „ascundă” câteva picături din sângele hemoragic. Locul ales pentru efectuarea acestei practici este, de cele mai multe ori, *pragul casei*. Se face o gaură în pragul ușii de la intrarea în locuință și se pun acolo trei picături de sânge, după care se astupă orificiul cu un dop de lemn (Lipova și Godinești – Bacău, Bălțați – Iași). În același timp cu închiderea locului, descântătoarea spune: „Când a sări dopul, atunci și mai curg sânge din nasu lui cutare” (Huruiesti – Bacău). Uneori, pe lângă sânge, se mai pun în gaura respectivă: piper, tămâie și păr de pe cap (Băsești – Bacău).

În alte cazuri, după pecetluirea picăturilor de sânge, pacientul era așezat pe prag cu fața în sus (Parincea – Bacău). De regulă, pragul se găurește cu sfredelul duminică dimineața, până a nu răsări soarele, după care se pun înăuntru „9 chicușuri di sânge” (Vulturești – Vaslui) și se bate deasupra „un ciocan di popușoi sau un bățu” (Gohor – Galați). Alteori, „faci trii găuri cu sfredelu în prag și pui trii chicături di sânge și pui dop di lemn ș-astuchi” (Pogonești – Vaslui). În câteva localități din părțile sudice ale Moldovei, orificiul care adăpostește picăturile de sânge este închis cu ajutorul unui cui de fier (Praja – Bacău, Țepu – Galați). Mai rar, locul respectiv se încercuiește: „Se bate o potcoavă de cal în pragu ușii, să curgă sângele acolo” (Buciumeni – Galați).

Un alt reper spațial, utilizat pentru adăpostirea sângelui hemoragic, se află în preajma focului domestic: „Se scoate o cărămidă din vatra sobei. Sângele ce-i picură să cadă pe locul unde a stat cărămida. Se pune la loc cărămida cu cealaltă față și se lipește acolo” (Dărmănești – Bacău). În părțile Neamțului, practica are altă modalitate de înfăptuire: „Scot din vatră un cărbuni di fag și stai și curg trii chicușuri di sânge pi cărbuni” (Ceahlău – Neamț). Prin alte locuri există credința că, dacă lași să cadă câteva picături de sânge pe jăratecul din vatra cu plită, hemorinia se oprește imediat (Ciorani – Vrancea). Într-o altă așezare vrânceană (satul Răiuți, comuna Reghiu), cărbunele pe care s-au picurat trei stropi de sânge se îngroapă în pământ, după care se rostește formula următoare: „Când va ieși tăciunele, atunci să mai curg sânge” (AFMB, *Chestionar*). Tot pentru a stopa hemoragia nazală, se caută o piatră „fulgerată” (găurită de fulger), prin orificiul căreia trebuie să curgă trei picături de sânge (Vlădești – Galați).

Îngroparea rituală a sângelui are drept scop oprirea procesului nociv pentru organism prin întreruperea simbolică a fluxului hemorinic. Substanță pneumatică, purtătoare de forță vitală, sângele nu trebuie risipit, pentru că, potrivit mentalității arhaice, o dată cu el se pierde și sufletul celui bolnav. Pe lângă valoarea tămăduitoare, inhibitoare, a gestului de a ascunde o parte din sângele hemoragic, se evidențiază supraviețuirea credințelor legate de sufletul exterior corpului. Între sângele din corpul suferindului și cel pe care îl pierde prin hemoragie există o relație simpatetică, greu de sesizat de către omul contemporan, dar simțită la nivelul subconștientului de țăranul satului tradițional.

Pragul casei constituie recipientul cel mai adecvat pentru a adăposti sufletul uman înglobat în picăturile de sânge. Limită la trecerea din casă către lumea de afară, din mediul familial în cel comunitar, pragul este un spațiu încărcat de o putere numinoasă, care favorizează protecția. Din cele mai vechi timpuri, pragul a fost considerat un loc sacru (vezi gr. *abaton* – „care nu trebuie călcat“). Așa cum sublinia Jean-Jacques Wunenburger, „Curtea din față a unui templu (*pro-naos*-ul grecesc) sau pragul clădirilor dispun de potențialități speciale: romanii interziceau staționarea pe pragul unei porți, a doua piatră din fața templului din Ierusalim era interzisă străinilor³⁸¹ etc. La români, pragul, sub care altădată se îngropau placentele și căițele nou-născuților, constituie incinta sufletelor strămoșești, locul pe unde se poate comunica între cele două lumi.

Focul din vatră și cărbunii încinși purifică morbul hemoragic. Forța ignee acționează mai eficient în spațiul vetrei, care, pe planul mentalității populare, constituie inima incintei domestice, locul unde se adună, alături de cei vii, spiritele străbune. Vatra favorizează supraviețuirea alimentară și protecția, dar, în același timp, păstrează o *legitimare supranaturală*³⁸². Tănuț în spatele cărămizilor vetrei, principiul vital al sângelui va fi adăpostit și va aduce în sprijinul bolnavului – ca urmare a unei logici hierofanice – pe una dintre divinitățile casnice, ocrotitoare ale familiei.

Îngroparea sângelui în pământ se înscrie în șirul de practici prin care boala este transmisă altui mediu decât cel uman. În lucrarea sa *Folklorul medical român comparat*³⁸³, I.-A. Candrea semnalează această modalitate de a scăpa de anumite maladii (friguri, epilepsie, sperietură, buboae) prin înhumarea unor obiecte care au venit în contact cu bolnavul (păr și unghii, haine etc.) la o răspântie sau la un hotar. În cazul altor boli, cum ar fi *buba rea*, *mătricea*, *izdatul*, *deochiul*, se obișnuia să se înfigă în pământ cuțitul cu care s-a descântat. Pământul elimină posibilitatea contagiunii cu alte persoane și oferă un nou început suferindului, o nouă naștere în chip de om sănătos. Imaginată ca mamă a omenirii, glia (*Dea sancta Tellus*) poate avea această capacitate regeneratoare.

Credințele vechi interziceau vărsarea de sânge omenesc pe pământ, la lumina soarelui, ca fiind un act de maculare universală, cu consecințe nefaste pentru

comunitatea respectivă: „... pământul este o divinitate puternică, care, pângărit și rănit de sângele omenesc vărsat, trebuie îmblânzit prin sacrificii”³⁸⁴. Pe de altă parte, acest lichid biologic, „împregnat în întregime cu aura individuală a donatorului”³⁸⁵, trebuie ferit de eventualitatea efectuării unor acte de magie neagră.

Cea de a doua practică magică utilizată în scopuri hemostatice, despre care I.-A. Candrea afirma, în cunoscuta sa monografie asupra medicinei populare românești, că este răspândită „în toată țara”³⁸⁶, constă în înnodarea părului din creștetul capului. În cele mai multe cazuri, se leagă câteva fire de păr sau câteva șuvițe din vârful sau din moalele capului (Cașin și Lichitișeni – Bacău, Ibănești, Românești, Răuseni și Sulița – Botoșani, Cujești, Gârcina, Nemțisor și Traian – Neamț, Horodniceni și Preutești – Suceava, Grivița și Rânceni – Vaslui). Uneori tot părul se adună în creștetul capului: „se leagă părul moț” (Valea Mare – Vaslui), „îi înnozi părul în vârful capului” (Buhalnița – Neamț), „legam părul ciot în vârful capului” (Dumeni – Botoșani). Alteori, șuvițele de păr din vârful capului sau doar câteva fire se leagă în formă de cruce (Concești, Curtești și Mănăstirea Doamnei – Botoșani, Mihoveni și Vama – Suceava, Obârșeni – Vaslui).

Numărul firelor de păr strânse cruciș este, în majoritatea atestărilor din Moldova, de trei (Berzunți, Rădeana și Șendrești – Bacău, Leorda – Botoșani, Tudor Vladimirescu – Galați, Berezlogi, Cucuteni și Rediu Mitropoliei – Iași, Grumăzești, Grințieș și Vulpășești – Neamț, Puntîșeni, Stâncășeni și Valea lui Darie – Vaslui, Repedeș – Vrancea). Când se înnoadă nouă fire de păr, acestea se împart în trei legături de câte trei fire (Ciurea – Iași). Se mai împletesc „patru legături de păr în vârful capului, sub formă de cruce. Se ține așa legat trei zile” (Perieni – Iași). Întâlnim și situații în care se strânge părul în jurul capului (Hălțeni – Iași), se leagă trei noduri din el (Oțeleni – Iași), „îi înnozi păr în trei locuri pe cap” (Târnița – Bacău), sau tot părul este prins „în cioturi pe cap” (Vlăsinești – Botoșani).

Acțiunea de împletire a firelor de păr în cruciș este suplimentată de alte gesturi magice: „se pune bolnavul cu fața în sus, se presară cenușă de 3 ori, cu cele 3 degete de la mâna dreaptă în cap și se înnoadă părul în vârful capului” (Șipote – Iași). Alteori se ia un inel de cununie prin care „pitreci 9 picături de sânge”, după care se leagă trei fire de păr în capul suferindului, iar apoi „îi dă și *Epistoliile* să le citească” (Perieni – Vaslui). Părul se leagă în creștetul capului împreună cu un inel de cununie (Icușești – Neamț) sau cu câteva fire de lână roșie (Valea Seacă – Iași).

Efectul terapeutic al legării firelor de păr este considerat a fi deosebit de puternic: „nu-i mai curgi sânge niciodată” (Corni – Botoșani). Se înlătură în acest fel cele mai nocive vrăji, întrucât pacientului „i se înnoadă părul în vârful capului pentru că îi *răsdiochiar*” (Heleșteni – Iași). Este vorba de o practică prezentă nu numai în cazul hemoriniilor, ci și în cel al altor tipuri de hemoragii, cum ar fi

cele care însoțesc nașterile dificile, când se crede că suferindelor li s-a făcut *pe ursită* (Brehuiești – Botoșani).

Spre deosebire de ascunderea picăturilor de sânge, unde gestul magic este însoțit și de o ofrandă *sui-generis*, înnodarea părului constituie un rit de magie activă în stare pură. Pragmatismul acestui act nu exclude însă vehicularea unui simbolism arhaic. La prima vedere, este greu de decelat relația dintre strângerea în cruciș a șuvițelor de păr din creștetul capului și procesul hemostatic scontat. Ca și sângele, părul era considerat în mentalitatea primitivă ca fiind o substanță esențială pentru existența individului și chiar ca sediu al vieții³⁸⁷.

Analizând episodul biblic despre Samson și Dalila, J.G. Frazer sublinia că numeroase populații consideră că pletele conțin în ele forța vitală a unei ființe umane. Numeroase mituri și povești au drept eroi oameni puternici, conducători de oști, de cetăți, de state ș.a., care nu pot fi învinși decât după ce li se smulge din cap anumite fire de păr. Așa se povestește despre Laubo Maros din insula Nias, la vest de Sumatra, despre Nisus, regele Megarei (tatăl Scyllei), sau despre Pterelaus din Taphos³⁸⁸.

Mai târziu, în perioada medievală, se spunea că toată puterea vrăjitoarelor sta în părul lor lung, revărsat pe umeri. Obiceiul de a lăsa copilului mic, până la un an, părul netuns și de a i-l scurta mai apoi cu mari precauții, printr-un întreg ceremonial efectuat de nașii de botez, constituie o altă dovadă a supraviețuirii convingerii că există o relație strânsă între firele de păr și viața omului.

Când, prin hemoragie, este amenințată una dintre porțile sufletului, se recurge la apărarea integrității ființei umane prin blocarea celeilalte substanțe pneumatice, prin intermediul unui nod protectiv. Simbolismul nodurilor, ca semne ale vieții și, mai ales, ca modalități apotropaice de stopare a unor procese nocive, intervine astfel în potențarea actului magic. Părul înnodat în formă de cruce constituie în acest caz un talisman, un semn de ocrotire, ca și antrelacurile, spiralele și torsadele din cadrul numeroaselor culturi universale.

Nodul, ca magie de închidere, oprire și chiar involuție, este considerat atât de important încât, atunci când există un pericol real pentru viața persoanei respective (cum se întâmplă în cazul hemoragiilor parturientelor), este utilizat chiar dacă se află în contradicție cu logica hierofanică a împrejurării date. Se știe că, pentru a ușura nașterea, moașa are grijă să dezlege orice nod din hainele femeii aflate în chinurile facerii și să-i despletească părul. Or, în momentul în care apare primejdia unei hemoragii, ea va fi nevoită să recurgă la un act de magie *transgresivă*.

Acționând pe cale magică pentru ocrotirea pierderii de substanță vitală, persoana inițiată (descântătoarea, terapeutul rural) se folosește de două practici bazate pe legea contiguității. Puterile vindecătoare se obțin prin intermediul principiului *Totum ex parte*.

În cazul bolilor grave, scenariul magic este mai dezvoltat, are coerență în identificarea cu simbolul ales. De exemplu, în cazul ritualului *datul în cuptor*, efectuat pentru unele variante ale bolii numite *socote*, fiecare amănunt imită coacerea optimă a unui aluat de cea mai bună calitate: „Dai oleacă di paie-n cuptiori și li dai foc. Dupa ci ard paili, tragi șperla ceea afară, pui copchilu pi lopatfi și zâci: Nu bag în cuptiori pâni, bag un copchil slab, păcătos, uricios și sî-l scot ca o pâni crescutfi, rumâni și frumoasfi“. Se urmărește o metamorfoză, o îmbunătățire a materiei inițiale (copilul bolnav) prin trecerea ei prin cuptor. Sugestia vindecării este imensă: „Uite, fata asta o fost *datfi în cuptiori* și trăiește. Mă-sa o mai avut mult copchii, da numa ie trăiești“³⁸⁹. Ritualul de acest fel are rădăcini comune cu diverse legende europene despre vindecarea bolnavilor sau despre întinerirea bătrânilor prin introducerea lor într-un cuptor. „Cuptorul este acel creuzet unde se înfăptuiește unirea [elementelor], sânul matern în care se pregătește renașterea“³⁹⁰.

Reînvierea copilului bolnav, reîntoarcerea la starea multumitoare de dinaintea celei malade, se obține și prin imitarea unor rituri funerare. Astfel, pentru vindecarea bolnavului de epilepsie (*boala copiilor*), se înscenează, detaliu cu detaliu, înmormântarea suferindului. „L-o discântat, o luat on costum di haini de-a lui și o-mbracat on copac, așa cum sî faci la *Grijf*. O leagat o pasări vie lângfi copac, i-o dus priminelî, i-o dus tot, ș-o tras cloputu-n cimitir la 12 noaptea. Le-o dus și le-o lasat tăti-acolo, ca sî sî lepidi boala lui. Cini ie lucrurii celea, ie și boala lui“³⁹¹. Motivația magică a acestui ritual este dată, pe de o parte, de înșelarea maladiei personificate, sugerându-i-se că trebuie să părăsească o persoană care și-a dat sufletul, iar, pe de altă parte, de a abandona boala o dată cu hainele suferindului.

Elementele din sfera riturilor funerare apar de multe ori în magia terapeutică. Copiii bolnavi de *baghiță* se dau peste mormânt sau se descântă în trei duminici în cimitir. Cei care au *boala copiilor* sunt înțepați în degetul mic de la mâna stângă cu un ac folosit la cusutul giulgiului. Pentru bolnavii de *strâns* se face scaldă cu fiertură de fân cosit în cimitir sau chiar cu *apa mortului* (Valea Seacă – Iași).

O modalitate de a păcăli boala este aceea de a trece suferindul printr-o groapă cu două ieșiri. La descântecul pentru epilepsie și pentru alte boli grele se construiesc așa-zisele *poduri de pământ*, pe sub care este trecut bolnavul. Acestea se sapă în pădure, pe sub o rădăcină de copac (Glodu – Panaci, Suceava), la malul unei ape sau chiar pe sub talpa casei (Frumosu, Fundul Moldovei, Pojorăta și Vama – Suceava). Printr-un ritual complex, bolnavului i se schimbă identitatea: este îmbrăcat în haine noi (cele vechi, rămase la intrarea pe sub pod, se aruncă pe apă), este *vândut* și i se dă alt nume. Podurile speciale sunt uneori multiple, pentru a se întări eficacitatea actului magic: „Prin Bucovina, pociții de

Muma-Pădurii, ca să se tămăduiască, trebuie să-și ia apele. Se mai zice că e bine să le petreacă prin trei gropi săpate în țărâmbura unui pârâu³⁹². Scopul urmărit de aceste gesturi rituale este de a reda celui suferind starea de dinainte de îmbolnăvire, de a-l întoarce la *celălalt capăt al podului*, acolo unde s-a produs nenorocirea, căci acolo se află agentul nociv. „În pământ a trântit-o/ Pe sub talpa casei a dat-o“ (Răiuți – Vrancea).

Apa folosită la vrăjile *de desfăcut* se ia din trei trecători de pârâu (de sub poarte), împreună cu câte trei pietricele, după un ritual complicat – descântătoare ținând ochii închiși și prinde pietrele fără să se folosească de mâini (Agăș – Bacău). După terapie, apa impură, despre care se crede că a absorbit agentul bolii, era aruncată la hotarele dintre sate și la răspântiile dintre poduri (Miclăușeni – Iași). La fel se procedează cu *păpușa* epilepsiei: „apoi păpușa este aruncată sub un pod, pe trei pietre reci“ (Piatra Șoimului – Neamț). Toate aceste practici magice, legate de un anumit tip de pod, se efectuează ca o replică la unele vrăji malefice, făcute „... cu lut/ De la capătul punților/ Și i-o sorocit:/ Cât’ s-or tâlni capetele/ Unul cu altul/ Atunci să se tâlnească/ Cei ce-s de Dumnezeu dați...“³⁹³.

Schimbarea numelui, mai ales după ce copilul bolnav a fost *vândut* pe fereastră „unei femei cu noroc la *gloată*“ (Frumosul – Suceava), este o practică des folosită. Și astăzi, în multe sate, învățătorii sau profesorii sunt avertizați să nu-i strige la catalog pe acești copii cu vechiul lor prenume, ca să nu-i *întoarcă* boala de care au suferit. *Numele-mască* pentru înșelarea duhului maladiei era folosit în multe civilizații arhaice. Obiceiul este atestat, în Moldova, de cronicari. În cazul domnitorilor sau boierilor, numele celui grav bolnav se schimba după ce acesta era călugărit. S-ar părea că aceasta a fost motivația *popirii* lui Alexandru Lăpușneanu, în celebrul episod descris de Grigore Ureche³⁹⁴.

Un alt act magic, a cărui funcție este aceea de a feri de duhurile rele, este trasarea unui cerc în jurul spațiului consacrat, pentru a se stabili o limită peste care nu se poate trece. Toate fumigațiile se efectuează circular. Suferinșilor de *dureri de cap* sau de *pocitură* li se strângea creștetul cu un cerc de sfoară (Răiuți – Vrancea). Această operațiune de circumscriere a locului afectat nu are numai rosturi apotropaice. Când se *cercuiește* (Paltin – Vrancea) bolnavul, se adună răul pentru a fi aruncat, o dată cu sfoara, pe o apă curgătoare sau într-un loc părăsit. Practica are aceeași funcționalitate ca și măsuratul suferindului cu trestia ori ca *legatul* junghiurilor. În județul Teleorman, *cercuitul* capului se făcea pentru vindecarea epilepsiei. După ce se descânta, ața de cânepă folosită era aruncată pe un mormânt sau la un hotar³⁹⁵.

Circumambulațiunea concentrează întreaga valoare pozitivă în interiorul ocolului efectuat. Așa se întâmplă și atunci când se făcea o brazdă în jurul satului amenințat de vreo molimă. Cercul arat avea un rol apotropaic, cu atât mai mare cu cât era figurat de mișcările plugului tras de doi boi gemeni și mânat de doi

flăcăi gemeni. Orice element nefast era astfel îndepărtat: „Se tăia boala ce ar fi fost în sat“ (Deleni – Fălciu); „credeau că boala se opreşte la brazdă“ (Cătămăreşti – Botoşani). Încrederea în eficacitatea acestui *fossatum sui-generis* era foarte mare, locuitorii satului fiind convingşi că peste brazdă nu vor trece nici „boala oilor sau boliştea de vite“ (Zăpodeni – Vaslui)³⁹⁶. Un rol asemănător îl juca, în alte localităţi, „cercuşul vrăjitoarelor în pielea goală, în nopţile cu lună, în jurul satului“³⁹⁷.

Molimile ameninţătoare, accidentele din viaţa socială, marile evenimente nocive mobilizează întreaga comunitate sătească la îndeplinirea unor acte magice apotropaice de excepţie. În aceste situaţii, scenariul complex este activat de acţanţi, care se identifică întru totul cu agentul nociv. În timpul epidemiei de holeră din 1864, în satul băcăuan Buciumi, din comuna Ştefan cel Mare, a fost aleasă o femeie mai în vârstă, văduvă, pe care au îmbrăcat-o în haine rele. A fost dusă apoi în pădurea de la Găureana, unde, o vreme, până a trecut molima, a jucat rolul Holerei. Oamenii din sat îi duceau în fiecare zi mâncare şi vin, ca să o îmbuneze. Convertind ăduhul nevăzut al bolii într-o prezenţă concretă, palpabilă, ritualul magic putea deveni mai eficient. Presiunea necesităţii a sugerat lecuitorilor o soluţie novatoare.

Variante ale acestui scenariu magic au existat, probabil, şi în alte locuri bântuite de epidemie, de vreme ce o tradiţie de la 1830, comunicată într-unul din răspunsurile la chestionarele lui B.P. Hasdeu, menţiona că, în preajma Galaţilor, „unii se prefăceau (costumau) în *coleră*, ca să jefuiască lumea“³⁹⁸. Această informaţie, transmisă la mai bine de jumătate de secol de la petrecerea evenimentelor, a suferit poate unele modificări, transformând un ritual magic într-un act de tâlhărie. Dar, chiar dacă faptele s-au petrecut astfel, ele au pornit de la un anumit obicei iniţial, al interpretării actoriceşti a agentului morbos, care i-a inspirat pe acei răufăcători.

Este limpede că şi în ipostazele sale contemporane, după atâtea prefaceri şi degradări la care a fost supusă de-a lungul timpului, gândirea magică rămâne la fel de fascinantă. Ea ne apare, aşa cum sublinia Jean Servier, „ca o înţelegere a lumii de către om, cu ajutorul tehnicilor Invizibilului, fundamentale tehnicilor materiei. Ea este moştenirea a numeroase civilizaţii, în care fiecare gest a fost o cugetare sau o rugăciune, până la deriva occidentală a unui *materialism* care s-a dorit *ştiinţific*, lăsând în întuneric o imensă parte a cosmosului şi spiritului uman“³⁹⁹.

Magia cuvântului

În etnoiatrie, cea mai mare parte a *riturilor manuale* (aşa cum le numesc Marcel Mauss şi Henri Hubert) sunt completate de incantaţii. În astfel

de cazuri, efectul terapeutic nu se manifestă decât dacă ambele tipuri de acte magice sunt performate.

Primul descântec a fost probabil o amenințare mimată împotriva demonului maladiei, a cauzei răului. Simplul fapt de a *gândi* acele cuvinte de exorcizare declanșa acțiunea magică, pentru că „tăcerea aparentă nu acoperă incantația subînțeleasă, constituind conștientizarea dorinței [...] gestul este un semn și un limbaj”⁴⁰⁰. Ulterior s-a rostit o onomatopee sau un singur cuvânt. Cel amenințat de *Iele* trebuie „să spună *tămâie!* de trei ori și învârtelușul se îndepărtează” (Berezlogi – Sirețel, Iași).

Au urmat formule magice simple, a căror expresivitate este dată de vehemența cu care sunt rostite. Astfel, când sunt aruncate în sicriu unele lucruri aparținând bolnavului de malarie, descântătoarea spune: „Cu mortul să mergeți, frigurilor!” (Pădureni – Vaslui).

Înainte de a ajunge la formele artistice elaborate, în care metafora, metonimia, sinecdoca, hiperbola, catahreza, antonomaza și alegoria ajung să acționeze puternic asupra imaginației celui supus procesului terapeutic, *descântecul* a avut o implicare directă în potențarea anumitor acte empirice. Doctorul Ioan Cantacuzino a constatat, după o verificare atentă, că durata rostirii unei formule incantatorii corespundea exact intervalului de timp în care fiertura preparată de descântătoare putea dobândi virtuți terapeutice⁴⁰¹. Experiențe asemănătoare au fost efectuate de medicul Mihai Sefer în laborator, pe baza unor selecții din arhiva Grigore Crețu, operate de Mariana Sefer. Concluziile au fost că descântecele constituie un suport eficient pentru ritualul magic, pe care îl secondează și completează.

În cazul mușcăturii de șarpe, rostirea descântecului „într-un suflet” (Dealul Morii – Bacău), de trei ori „într-o suflare” (Hălțeni – Iași), de 9 ori „dilaolaltă” (Uda – Iași), pe lângă faptul că îl liniștește pe suferind, testează stoparea avansării veninului în corp. Evident, este vorba de o acțiune intuitivă la origine, dar care a fost verificată de-a lungul generațiilor. Ea nu trebuie detașată de celelalte gesturi magice efectuate în acest caz. Astfel, cel mușcat de șarpe este pus „să numere o mie de boabe de păsat” (Godinești de Jos – Vultureni, Bacău; Priponești – Galați), „o baniță de mei” (Ibănești – Botoșani) sau „99 de fire de mac, înainte și înapoi” (Dumbrăvița – Ruginoasa, Iași). Cât timp i se aduc ramurile de alun, firele de iarbă din *rostul* gardului și apa neînceptută, necesare pentru descântat, vindecătoarea nu se mișcă din locul unde se află „să nu se miște veninul” (Vicolul de Jos – Suceava).

Dominique Camus observa că „structura anumitor invocații și *ritmul* pe care ele îl provoacă în timpul recitării lor creează un fel de *ritmică vibratorie*, care îi cufundă pe vrăjitori într-o stare apropiată de transă”⁴⁰². Am putea să adăugăm la acestea faptul că același ritm se răsfrânge asupra celui descântat, calmându-l și eliberându-l de încordarea stării de stres.

Sunt şi cazuri în care, dimpotrivă, vivacitatea intrării într-o acţiune (în care cea mai bună apărare este atacul) împotriva agenţilor nocivi, mobilizarea suferindului să se alăture descântătoarei îl ajută să depăşească momentul dificil. Când bolnavul de friguri este pus să alerge în cimitir, la căderea întunericului, printre morminte, strigând: „Cine m-aude, cine m-aude,/ Că vin frigurile la mine!/ Nu vin ziua,/ Omeneşte,/ Că vin noaptea,/ Tălăhăreşte“ (Dorna Candrenilor – Suceava), are convingerea că în ajutorul său vor sări sufletele morţilor, îndepărtând criza de malarie.

Un rol important, pe lângă tempoul şi cadenţa textelor magice, îl are numărul rostirilor. Cifrele preferate au la bază triada. În etnoiatrie, numărul 9, această triadă a triadelor, simbol al desăvârşirii unui proces tămăduitor, este cel mai adesea folosit. Fie că se spun, de 9 ori la rând, în acelaşi moment al zilei, practică justificată de o criză morbidă acută, ca şi de un descântec de dimensiuni reduse, fie că sunt jalonate pe parcursul unui interval de 24 de ore (înainte de răsăritul soarelui, la asfinţit şi în tăria nopţii), incantaţiile îşi potenţează rosturile leucitoare.

Un nucleu arhaic pe care îl păstrează descântecul este cel al blestemelor şi exorcismelor. Blestemul, această „formă violentă sau în tot cazul impulsivă a magiei cuvântului, sub imperiul unui sentiment dinamic, la înaltă tensiune“⁴⁰³, acţionează rapid şi eficient împotriva agentului nociv, oricât de puternic ar fi acesta. Astfel, descântecul *de deochi* sancţionează, prin formule sacramentale, cu efect punitiv chiar, forţe cosmice: „Dac’o fi diochiat de vânt,/Să-i moară calu,/Să fie de mirare la toată lumea./Dac’o fi diochiat de soare,/Să-i piară razele,/Să fie de jale şi de mirare“⁴⁰⁴. „Descântecul cu blestem refacă o stare pozitivă, *năruind* integralitatea atentatorilor; întregul complex ajută distrugând, reconstruieşte anihilând într-o dialectică a *contrariilor* care nu se anulează ci dimpotrivă“⁴⁰⁵.

Exorcismele urmăresc alungarea duhurilor din corpul şi din preajma suferindului. De această dată, formulele sacramentale sunt mai ample şi mai nuanţate. Unele variante de descântec conţin o primă parte a exorcismului, în care se urmăreşte eliminarea agentului nociv în totalitate, specificându-se fiecare parte a corpului, fiecare organ al suferindului, ori mai multe fiinţe care trebuiesc ocrotite şi purificate: „Fugi, de la nevastă cu prunc,/ De la vaca cu viţel,/ De la oaia cu miel,/ De la albinile cu stupi,/ De la porumbel cu porumbiţă,/ De la păunel cu păuniţă“ (Bogza – Sihlea, Vrancea). Cele mai multe texte prezintă numai partea a doua a formulei sacramentale, alungarea răului într-un spaţiu cât mai îndepărtat de cel unde se află persoana bolnavă. Analizând una dintre formulele de exorcism frecvente în descântecul românesc („Să te duci unde cocoş negru nu cântă,/ Mâţă neagră nu miaună,/ Câne negru nu bate“ – Valea Seacă, Iaşi), Vasile Bogrea o pune în relaţie cu un *defixio* din secolul II e.n. adresat Demetrei. Aici apare cocoşul infernal, consacrat Persefonei, soţia lui Hades.

Sintagma spațiului funerar de-pe altă lume a avut o largă circulație în literatura medievală europeană. Într-un vechi cântec francez („Chanson de geste”), al lui Huon de Bordeaux, se menționează ținutul blestemat unde „Ciens n’i aboie, ne kos n’puet canter”⁴⁰⁶. Dar țara stranie, revers al lumii celor vii, este descrisă mai pe larg în unele descântece românești, indicând, evident, o viziune autohtonă: „Unde popa nu toacă,/Unde fete mari nu joacă,/Unde căruța nu urnește” (Lupești – Vaslui).

Exorcizarea se face și în munți și codri, dovedind acea concepție, specifică țărilor septentrionale, despre un *eremum* împădurit, loc al spaimelor legendare⁴⁰⁷. Răul este aruncat „... în coarnele cerbilor,/În urechile ciutelor” (Rusca – Vaslui); „... la cerb și la cerboaică,/Că are sânge de adăpat/Și carne de mâncat” (Bordeasca Veche – Vrancea). Locul exorcizării este în consens cu păgânitatea și impuritatea agentului nociv: „Și te voi trimite peste Marea Neagră,/La fata craiului,/Că fata e nebotezată/Și necreștinată/Și tu acolo să viețuiești,/Și tu acolo să locuiești”⁴⁰⁸.

Există, pe lângă această exilare forțată a duhului maladiei, o notă de *captatio benevolentiae*. Într-un descântec dintr-un *zapis* de la 1809, *Plecatele plecacioase* sunt trimise la fata lui Rai Împărat, unde sunt așteptate cu bucate: „Că v-au poruncit, că au lăsat o vacă grasă să vă ospeteze”⁴⁰⁹. *Năjitului* i se promite că acolo, în depărtări, va fi primit „Cu mese-ntinse,/Cu făclii aprinse,/Cu pahare pline,/Cu cuvinte bune” (Goești – Iași).

Funcția magică a scenariului inclus în unele variante este întărită de absurdul acțiunilor descrise. Textele moldovenești ale tipului de descântec al *imposibilităților* indică unitatea cu trunchiul românesc. Într-un descântec *de gușter*, cules din satul Puhăcenii⁴¹⁰, la 1946, *gâlcile*, păzite de un orb, un surd și un mut, cad pradă lupilor. Procedul de eliminare a bolii este susținut de eșafodajul unui joc justificativ, prin care descântătoarea este absolvită de orice vină. O variantă a acestui descântec, înregistrată în satul Botoșana, județul Suceava, prezintă, în final, aceeași soartă rea a *gâlcilor*: „Lupii le luară/Și le molfocară”⁴¹¹. Într-un text similar, cules din Cernișoara – Vâlcea, păzitoarele *gâlcilor* sunt patru mătuși, prea puțin apte să izbândească în confruntarea cu lupii: „Una oarbă/Nu văzu,/Una surdă/N-auzi,/Una mută/Nu vorbi,/Una șchioapă/Nu fugi,/Lupu veni/[...] Luă gâlcile/Și le dusă”⁴¹².

În repertoriul descântecelor *de mătrice* apar adesea, așa cum sublinia I.-Aurel Candrea, lucruri imposibile, acțiuni de neconceput, adevărate capcane pentru demonul maladiei. Variantele din Dolj și Vâlcea ale acestor texte rituale au drept personaje ciobănași sau vânători care luptă împotriva *mătricei mătricate* într-un mod insolit, pe care l-am putea socoti o sugerare a caracteristicilor magiei. În textul cules din Dolj de Ch. Laugier⁴¹³, acțiunile de necrezut sunt expuse astfel: „Fără ochi te văzură,/Fără urechi te auziră,/Fără mâni te prinseră,/Fără cuțit te

tăiară,/Fără foc te friperă,/Fără sare te sărară,/Fără gură te mâncară“. Varianta vîlceană, din colecția Tocilescu, aduce în plus scena suprarealistă a vînzării *mătricei*: „Făr’ de ogari o goniră,/Făr’ de gură o chiotiră,/Făr’ de puști o’mpușcară“. Versiunea motivului imposibilităților, din culegerea moldovenească de față, aduce un nou personaj, *podarul*, care prinde *mătricea* transformată în capră (meta-morfoză ce o găsim și în descântecul doljean): „Podaru fără ochi te-a văzut,/Fără mâni te-o prins,/Fără cuțit te-a tăiet,/Fără foc te-a fiert,/Fără gură te-a mâncat“ (Grivița – Galați).

Arhaicitatea acestei teme magice ni se dezvăluie atunci când cercetăm descântecul latin comunicat în secolul V e.n. de Marcellus Empiricus în lucrarea *De medicamentis*: „Pastores te invenerunt,/Sine manibus colligerunt,/Sine foco frixerunt,/Sine dentibus comederunt“. Atât conținut textului de etnomedicină, cât și destinația sa pentru colici indică o filiație certă cu versiunile românești. Candrea întărește ipoteza că aceste descânțe sunt o „moștenire directă de la romani“⁴¹⁴, aducând încă un argument în sprijinul ei. Într-un descântec „at dolorem ventris“, din traducerea latină a tratatului lui Pelagonius despre bolile animalelor, apare același motiv: „Tres scrofæ de caelo ceciderunt,/Invenit eas pastor,/Occidit eas sine ferro,/Coxit eas sine dentibus...“⁴¹⁵.

Dacă, în acest caz, sorgintea romană a textelor magice este indubitabilă, cele mai multe descânțe au rădăcini mai adânci în timp. Asemănările evidente observate de Constantin Daniel între descânțele sumeriene și cele românești țin în primul rând de scenariul structurat pe aceleași coordonate tematice. Un text sumerian-tip debutează cu incursiunea demonului maladiei și descrierea ravagiilor pricinuite de el. În ajutorul bolnavului vine zeul vindecător Asalluchi, care obține, de la tatăl său, zeul Enki, cunosător al plantelor medicinale, al apei vii și al tuturor leacurilor din lume, toate informațiile necesare. Incantația se încheie de obicei cu formula: „Te descânt în numele cerului, te descânt în numele pământului!“⁴¹⁶

Structura descântecului românesc cel mai reprezentativ cuprinde impactul maladiv al omului, care întâlnește în drum cumplitele arătări nocive, jeluirea bolnavului, intervenția divinității taumaturgice (a Maicii Domnului, în majoritatea cazurilor), acțiunea vindecătoare și întoarcerea la stadiul de puritate inițială. În unele variante lipsește descrierea îmbolnăvirii și tânguirea suferindului. În schimb, apar ajutoarele solicitate de Doamna Cerului, pe care aceasta le întoarce din calea lor pentru a-l vindeca pe cel descântat. Omul de piatră, nouă fete albe, nouă frați cât nouă brazi, nouă zâne, vulturul cu aripi de fier, „patruzăci și patru de lupchi ai codrului/Și patruzăci și patru de lupchi ai câmpului“ (Mogoșești – Siret, Iași) ascultă de porunca Maicii Domnului, coborâtă pe scară de aur sau de argint, sprinținită de torțile cerului. Divinitatea creștină a preluat în mitologia taumaturgică atributele zeitelor-mame ale antichității și, în special, ale *Meditrinei*,

zeița alegorică a vindecărilor, celebrată de romani pe 11 octombrie⁴¹⁷. Nici un tratament, nici un act magic etnoiatric nu are sorți de izbândă fără intervenția Sfintei Maria, „Maica bunului Dumnezeu,/Din porțile raiului,/Din porțile cerului“ (Rusca – Vaslui).

Descântecul *de mana vacii* oferă animalului suferind consolarea intervenției divine. Într-o variantă înregistrată în satul Polvancicăuți (Cernăuți), Maica Precista: „Veste-a-implinit,/În toiag s-a sprijinit,/Pe scări de aur a coborât“, aducând leacul „dulce ca mana,/Ușor ca pana“. Descrierea raiului campestru, în care este dusă la păscut vaca, se face cu o anumită duioșie, susținută de frecvența diminutivelor: „De cornul drept/Te-a apuca/Și te-a purta,/Unde-i iarba/Necălcăță,/Roua nescuturată./Toată buruienica, toată florica/În pulpușoară/Ți le-a așeza“⁴¹⁸. Mai rar, Maica Domnului îl trimite pe Sfântul Gheorghe în căutarea manei pierdute. „Și Sfântul Gheorghe a alergat/Și a găsit într-un fund de bordei/Mana vacii,/Cu 99 cercuri cercuită,/Cu 99 lacate lăcătuțită./Sfântul Gheorghe a dat cu săcurea/Ș-a fărmat cercurile și lacatele/Și mana a luat-o/Și a dus-o Maicii Domnului“⁴¹⁹.

Utilizând puterea magică a cuvântului, descântecul devin adevărate poeme, cizelări poetice subtile. Fabulația simplă a farmecelor de dragoste tip – fata afectată din cauza vrăjilor rele solicită ajutorul Maicii Domnului, al apei line, al soarelui sau al lunii pentru a se putea întoarce în rândul celor frumoase și dorite de flăcăi – este învăluită într-o aură feerică. Precista o poartă de mână „La fântâna lui Iordan/ Unde se cunună/ Cununiile/ Și unde se botează/ Botezurile“ și o *miruiește* și o *pristuieste*. Darul Maicii Domnului depășește cu mult cele mai frumoase vise ale fetei. Obiectele miraculoase, adunate de descântătoare, slujesc pe deplin potențării sprijinului divin: „Dragostele/De la miri,/De la mirese,/De la popi,/De le preotese,/Cu banul le-a uni,/Cu stebluța de busuioc/Grămăjoară le-a strânge/Și-n apă le-a așeza,/Ura de pe față a scutura/Și toată lumea la dânsa s-a înturna“⁴²⁰.

Pe lângă temele și motivele stereotipe ale descântecelor, care slujesc efectului psihoterapeutic, întâlnim și referiri la tradiții istorice locale sau la interrelații toponimice zonale. Un text din satul Vidra, județul Vrancea, are drept erou taumaturgic cel mai popular voievod moldovean: „A plecat Ștefan cel Mare/Pi cali,/Pi carari,/Calari pi șapte cai,/Ca sî cati oastea,/Oastea n-a găsit-o/Și-a găsit junghiu/La Ion,/Cu cuțitu l-a tăiat“. Personajul fantastic dintr-un descântec *de tătar-că*, fiind interpelat de Maica Domnului, răspunde: „– Mă duc în Buceag/Să iau fata cea frumoasă!“ (Covasna – Costuleni, Iași). Pe când un text înregistrat de curând, în satul Dumeni, raionul Noua Suliță, regiunea Cernăuți, face elogiu Prutului: „– Voi nu vă duceți la Prut,/Că Prutu-i curat,/Din munți vărsat,/De Dumnezeu lăsat,/De el binecuvântat“⁴²¹.

Strâns legate de ritualul magic circumscris, descântecul redau, cu fidelitate, cromatismul specific acestora, cadența gesturilor femeii care vindecă și transfi-

gurează, metaforic, obiectele folosite de aceasta. Mai rar, obiectul magic este personificat în aceste texte, devenind chiar agentul principal al lecurii. Pentru vindecă *orbălu*, descântătoarea spune, în timp ce face cruce cu secera deasupra unui vas plin cu făină de grâu: „Săceroaică, pîrjoroaică,/Câti cîri di grâu/Ai săcerat,/În vara asta,/Atâtea săgeți sî tai/În sara asta!“ (Ruginoasa – Dulcești, Neamț).

Repertoriul moldovenesc de descântece cuprinde toate tipurile de formule magice specifice folclorului nostru, de la ritualuri de îmbunare a bolii, prin rugăciuni, implorări, incantații, flatări sau hiperbolizări, până la reversul acestui comportament, reprezentat de ocări, blesteme, porunci, sugerări ale unor pedepse cumplite sau exilări în spații îndepărtate, nelocuite de oameni, pe tărâmuri stranii.

Note

¹ Nicolae Vătămanu, *Medicină veche românească*, București, Editura Științifică, 1970, p. 9.

² Silviu Sanie, *Din istoria culturii și religiei geto-dacice*, ediția a II-a (revăzută și adăugită), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza“, 1999, p. 257-259.

³ *Istoria gândirii și creației științifice și tehnice românești. Din antichitate până la formarea științei moderne*. Sub redacția acad. prof. Ștefan Pascu, București, Editura Academiei, 1982, p. 123-124.

⁴ Silviu Sanie, *op. cit.*, p. 184.

⁵ Ioan Horațiu Crișan, *Spiritualitatea geto-dacilor. Repere istorice*, București, Editura Albatros, 1986, p. 308.

⁶ Platon, *Dialoguri*. După traduceri de Cezar Papacostea, revizuite și întregite cu două traduceri noi și cu „Viața lui Platon“ de Constantin Noica. București, ELU, 1968, p. 46. Tot în *Charmides (sau Despre înțelepciune)* se subliniază: „Eu îi spusei că este o anumită buruiană, dar că în afară de leac mai era și un descântec care, dacă era rostit o dată cu folosirea leacului, îi dădea putere deplină de tămăduire, pe când fără descântec buruiana nu servea la nimic“ (p. 44).

⁷ Ion Horațiu Crișan, *op. cit.*, p. 309.

⁸ Varlaam, *Opere*, I, Chișinău, Editura Hyperion, 1991, p. 51.

⁹ Gheorghe Crăiniceanu, *Literatură medicală românească*. Biografii și bibliografie. București, Edițiunea Academiei Române, Institutul de Arte Grafice „Progresul“, Ploiești, 1907, p. 4.

¹⁰ Radu Florescu, Hadrian Daicoviciu, Lucian Roșu, *Dicționar enciclopedic de artă veche a României*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980, p. 149-150.

¹¹ Silviu Sanie, *Civilizația romană la est de Carpați și romanitatea pe teritoriul Moldovei. Secolele II î.e.n.-III î.e.n.*, Iași, Editura Junimea, 1981, p. 209.

¹² Radu Florescu, Hadrian Daicoviciu, Lucian Roșu, *op. cit.*, p. 149-150.

¹³ E.R. Dodds, *Dialectica spiritului grec*. Traducere de Catrinel Pleșu. Prefață de Petru Creția, București, Editura Meridiane, 1983, p. 231-232.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Johan Huizinga, *Amurgul Evului Mediu. Studiu despre formele de viață și de gândire din secolele al XIV-lea și al XV-lea în Franța și în Țările de Jos*. În românește de H.R. Radian. Cuvânt introductiv de Edgar Papu. București, Editura Univers, 1970, p. 386.

¹⁶ N. Vătămanu, *Originile medicinei românești*, București, Editura Medicală, 1979, p. 27-28.

¹⁷ Silviu Sanie, *Din istoria culturii și religiei geto-dacice*, p. 154.

¹⁸ *Ibidem*, p. 284.

¹⁹ N. Vătămanu, *Originile medicinei românești*, p. 35.

²⁰ Vasile Bogrea, *Sfinții-medici în graiul și folclorul românesc*, în *Pagini istorico-filologice*. Cu o prefață de acad. Constantin Daicoviciu. Ediție îngrijită, studiu introductiv și indice de Mircea Borcilă și Ion Mării, Cluj, Editura Dacia, 1971, p. 124-134.

²¹ *Viețile sfinților cari sunt prăznuți de sfânta noastră Biserică creștină de răsărit*, volumul al III-lea, 1903, p. 2-3.

²² André Grabar, *Iconoclasmul bizantin*. Dosarul arheologic. Traducere, prefață și note de Daniel Barbu, București, Editura Meridiane, 1991, p. 174.

²³ Dan Gh. Teodor, *Creștinismul la est de Carpați. De la origini și până în secolul al XV-lea*. Iași, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, 1991, p. 101.

²⁴ Victor Spinei, *Moldova în secolele XI-XIV*, Chișinău, Editura Universitas, 1994, p. 134.

²⁵ Georges Ory, *Originile creștinismului. Eseuri critice*. Traducere, cuvânt înainte și termeni de Octavian Chețan, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981, p. 174.

²⁶ *Ibidem*. Vezi și Varlaam, *Învățătură [...] pentru pogorârea lui Hristos la iad*, Opere I, p. 84-91.

²⁷ Dan Gh. Teodor, *op. cit.*, p. 101.

²⁸ Jacques Le Goff, Jean-Claude Schmitt, *Dicționar tematic al Evului Mediu occidental*. Traducere de Denisa Burducea, Nadia Farcaș, Marius Roman, Mădălin Roșioru și Gina Puică, Iași, Editura Polirom, 2002, p. 450.

²⁹ Dr. Pompei Gh. Samarian, *Medicina și farmacia în trecutul românesc, 1382-1775*, vol. I, Tipografia Moderna, Călărași – Ialomița, 1935, p. 8-13.

³⁰ Apud Alexandru I. Gonța, *Un spital de mănăstire la Putna în veacul al XV-lea*, în *Studii de istorie medievală*. Texte selectate și pregătite pentru tipar de Maria Magdalena Székely și Ștefan S. Gorovei. Cu un cuvânt introductiv de Ioan Caproșu, Iași, Editura „Dosoitei”, 1998, p. 249.

³¹ Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*. Traducere după originalul latin de Gh. Guțu. Introducere de Maria Holban. Comentariu istoric de N. Stoicescu. Studiu cartografic de Vintilă Mihăilescu. Indice de Ioana Constantinescu. Cu o notă asupra ediției de D.M. Pippidi, București, Editura Academiei Române, 1973, p. 59.

³² Ion Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei și O samă de cuvinte*. Ediție îngrijită, cu glosar, indice și o introducere de Iorgu Iordan, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1955, p. 194.

³³ N. Vătămanu, *De la începuturile medicinei românești*, București, Editura Științifică, 1966, p. 64-75, 90.

³⁴ *Codex Bandinus. Memoriu asupra scrierei lui Bandinus de la 1646 de V.A. Urechia*. Extras din „Analele Academiei Române”, seria II – Tom XVI. Memoriile secțiunii istorice, București, Tipografia Carol Göbl, 1895, p. LVI-LVII.

³⁵ *Ibidem*, p. LVI.

³⁶ Petru Caraman, *Descolindatul în orientul și sud-estul Europei. Studiu de folclor comparat*. Ediție îngrijită și postfață de Ion H. Ciubotaru, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 1997, p. 456.

³⁷ *Ibidem*, p. 457.

³⁸ *Codex Bandinus*, p. LVII.

³⁹ Dr. Pompei Gh. Samarian, *op. cit.*, p. 283-285. Termenul este folosit în documentele oficiale până în secolul XIX, când apare în articolul 74 din *Regulamentul organic al Moldovei*, care cerea doftorilor „de a hultui pe la sate vaccina” și în articolul 80 al *Regulamentului Sfatului doftoricesc din Moldova*: „... fieștecare doftor va fi îndatorit a hultui fără plată”. În prezent se poate auzi în vorbirea curentă din mediul rural. Apud Dr. Pompei Gh. Samarian, *op. cit.*, vol. II, 1775-1834, București, Tipografia Cultura, 1938, p. 371.

- ⁴⁰ *Ibidem*.
- ⁴¹ Nicolae Vătămanu, *Dohotari și pătimiși* (până la 1800), București, Editura Științifică, 1974, p. 10-11.
- ⁴² Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 59.
- ⁴³ *Idem*, *Istoria ieroglifică*, I. Ediție îngrijită și studiu introductiv de P.P. Panaitescu, I. Verdeș, București, Editura Pentru Literatură, 1965, p. 176.
- ⁴⁴ *Ibidem*, vol. II, *Glosar*, p. 279.
- ⁴⁵ Nicolae Vătămanu, *Originile medicinei românești*, p. 80.
- ⁴⁶ Ion Neculce, *op. cit.*, p. 194.
- ⁴⁷ Dr. Pompei Gh. Samarian, *op. cit.*, vol. I, p. 61.
- ⁴⁸ Jacques Le Goff, Jean-Claude Schmitt, *op. cit.*, p. 452.
- ⁴⁹ Dr. P. Gh. Samarian, *op. cit.*, vol. I, p. 47.
- ⁵⁰ Vasile Bogrea, *op. cit.*, p. 131.
- ⁵¹ Dr. P. Gh. Samarian, *op. cit.*, vol. I, p. 49.
- ⁵² *Ibidem*, p. 55.
- ⁵³ S.G. Longinescu, *Medicina legală în legile vechi românești*, în „Curierul judiciar“, 1923, p. 23.
- ⁵⁴ Dr. P. Gh. Samarian, *op. cit.*, vol. I, p. 49.
- ⁵⁵ *Ibidem*, p. 16.
- ⁵⁶ *Ibidem*, p. 32.
- ⁵⁷ N. Vătămanu, *De la începuturile medicinei românești*, p. 153.
- ⁵⁸ V. Bogrea, *op. cit.*, p. 131.
- ⁵⁹ D. Cantemir, *Istoria ieroglifică*, vol. I, p. 25.
- ⁶⁰ Alexandru I. Gonța, *Studii de istorie medievală*, p. 260-263.
- ⁶¹ S.G. Longinescu, *Legi vechi românești și izvoarele lor*, vol. I, București, 1912, p. 97.
- ⁶² G.T. Kirileanu, *Credințe populare în cărți bisericești*, în vol. *Scrieri*, II. Ediție îngrijită, note, comentarii și bibliografie de Constantin Bostan, București, Editura Minerva, 1997, p. 79.
- ⁶³ *Idem*, *Leacuri și descânțece adăogate pe un calendar vechi*, în *Scrieri*, vol. II, p. 97.
- ⁶⁴ D. Cantemir, *Istoria ieroglifică*, vol. I, p. 176.
- ⁶⁵ *Ibidem*, p. 17.
- ⁶⁶ *Idem*, *Descrierea Moldovei*, p. 345.
- ⁶⁷ *Idem*, *Istoria ieroglifică*, vol. II, p. 158.
- ⁶⁸ G.T. Kirileanu, *Scrieri*, II, p. 104-105. C. Stoicescu, profesor la Facultatea de Drept, în *La magie dans l'ancien droit roumain (rapprochements avec le droit romain)*, spunea despre acest document că este „le seul que nous possédions sur les procès de sorcellerie dans l'ancien droit roumain“ (p. 392).
- ⁶⁹ Johan Huizinga, *op. cit.*, p. 384.
- ⁷⁰ Apud Dr. Pompei Gh. Samarian, *op. cit.*, vol. II, p. 620-621.
- ⁷¹ Dr. Gheorghe Crăiniceanu, *op. cit.*, p. 6.
- ⁷² N. Vătămanu, *Medicină veche românească*, p. 38-39.
- ⁷³ Constantin C. Giurescu, *Istoria pădurii românești din cele mai vechi timpuri până astăzi*, București, Editura Ceres, 1976, p. 75-84, 257.
- ⁷⁴ Valer Butură, *Enciclopedia de etnobotanică românească*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979, p. 22.
- ⁷⁵ Apud Dumitru Bejan, *Nume românești de plante*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1991, p. 10-12.
- ⁷⁶ Burduja C., Papp C., Dobrescu C., Filipescu Gh., Răclaru P. și Răvăruf M., *Flora principalului Moldovei de J. Szabó (Notă preliminară)*, în „Analele științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași“ (serie nouă), secțiunea a II-a, tom I, 1956, fasc. I.
- ⁷⁷ Cuprinsă în lucrarea *Limba română și tradițiunile ei*, Galați, 1872, p. 127-147.

⁷⁸ Elena Bercea și Livius Bercea, *Observații asupra bibliografiei românești de etnobotanică, în Studii și materiale privitoare la terminologia românească de etnobotanică*, Timișoara, Tipografia Universității, 1986, p. 25-41.

⁷⁹ Simeon Florea Marian, *Botanică românească*. Ediție îngrijită, cuvânt înainte și note de Antoaneta Olteanu, București, Paideia, 2000.

⁸⁰ Zach. C. Panțu, *Plantele cunoscute de poporul român. Vocabular botanic cuprinzând numirile române, franceze, germane și științifice*. Ediția a II-a, București, Editura Casei Școalelor, 1929.

⁸¹ Apărută la București, în 1902.

⁸² „Buletinul Facultății de Științe” a Universității din Cernăuți, XI, 1937, p. 217-224.

⁸³ „Buletinul Grădinii Botanice”, Cluj, 1939, nr. 3-4, p. 127-142.

⁸⁴ „Revista V. Adamache”, 33, 1947.

⁸⁵ Cernăuți, 1943.

⁸⁶ *Ibidem*.

⁸⁷ Apărută în „Revista critică”, Iași, V, 1931, p. 42-54 și VIII, 1934, nr. 1, p. 111-147.

⁸⁸ „Buletinul Institutului Societății Române din Basarabia”, 1937, nr. 1, p. 62-124. Tot A. Arvat realizează, în colaborare cu G. Bujorean, lucrarea *Contribuție la cunoașterea plantelor de câtre popor*. Vezi „Studii și cercetări științifice”, Timișoara, III, 1956, nr. 1-7, p. 79-108, unde apar 477 de nume populare inedite pentru 344 de specii, varietăți și soiuri.

⁸⁹ *Dicționar etnobotanic cuprinzând denumirile populare românești și în alte limbi ale plantelor din România*, București, Editura Academiei, 1968.

⁹⁰ *Ibidem*, p. 6.

⁹¹ *Ibidem*, p. 110.

⁹² Valer Butură, *Enciclopedie de etnobotanică românească*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979.

⁹³ Nerej, un village d'une région archaïque. Monographie sociologique dirigée par H.H. Stahl, II. Les manifestations spirituelles, Bucarest, Institut des Sciences Sociales de Roumanie, 1943, p. 111-133. Vezi și *Enquête sur la connaissance des plantes utilisées par les vieilles femmes de Nerej*, în „Archives pour la science et la réforme sociale”, an XVI, București, 1943, nr. 1-4, p. 275-282.

⁹⁴ Valer Butură, *Enciclopedie...*, p. 7.

⁹⁵ Idem, *Enciclopedie de etnobotanică românească*. Vol. II, *Credințe și obiceiuri despre plante*, „Sociétés européennes”, 4, publié par Paul H. Stahl, Paris, 1988.

⁹⁶ *Ibidem*, p. 1.

⁹⁷ Valer Butură, *Etnobotanica. O schițare a problemelor care se pun în acest domeniu*, „Sociologie românească”, 4, 1939, nr. 1-4, p. 30-40.

⁹⁸ Vezi *Folclor vechi românesc*. Ediție îngrijită, prefață, note și bibliografie de C. Ciuchindel, București, Editura Minerva, 1990, p. 94-134.

⁹⁹ G.T. Kirileanu, *op. cit.*, p. 142. Articolul a apărut prima dată în revista „Șezătoarea”, vol. XXXVI, 1928, nr. 5-7, mai-iulie, p. 65-89. Cum autorul însemnărilor din calendar, ieșean prin naștere, a locuit o vreme în satul Cordun și la Fălticeni, e de presupus că descântecele le-a aflat din acele localități.

¹⁰⁰ Elena Petrescu Căndea, *Manuscrisul Gârneață (1890-1900), un receptar de medicină casnică românească din secolul XIX*, teză de doctorat în manuscris, redactată în 1947. Vezi Maria Maior, *Lucrări de etnografie medicală la Catedra de Istorie a medicinei din Cluj în vol. Probleme de etnologie medicală*. Lucrările simpozionului de etnologie medicală, 27-28 mai 1972, Cluj, 1974.

¹⁰¹ Vasile Alecsandri, *Poesii populare ale românilor*. Adunate și întocmite de, București, Tipografia lucrătorilor asociați, I, 1866, p. 10, 271.

¹⁰² „Buciumul român”, an III, Iași, 1878, la p. 135 și 175.

¹⁰³ „Aurora română”, an I, Cernăuți, 1881, p. 57.

¹⁰⁴ Cap. *Descântecele*, București, I.G. Haimann Librar-Editor, 1883, p. 406-429.

¹⁰⁵ Anul III, 1879, p. 376.

¹⁰⁶ Moses Gaster, *op. cit.*, p. 406.

¹⁰⁷ *Medicina babelor. Adunare de descânţete, reţete de doftorii şi vrăjitorii băbeşti*. Cu un raport de prof. I. Bianu, membru corespondent al Academiei Române. Extras din „Analele Academiei Române”, seria a II-a, tom XII, Bucureşti, Tipografia Carol Göbl, 1890.

¹⁰⁸ *Ibidem*, p. 127.

¹⁰⁹ S.Fl. Marian, *Descânţete poporane române*, culese de, Cernăuţi, Tipografia R. Eckhardt, 1886.

¹¹⁰ Totuşi, în general, prelaţii români ortodocşi au avut o toleranţă mai mare faţă de folclor decât clericii altor confesiuni. Nu surprindea pe nimeni, de exemplu, că episcopul Melchisedec publica, în „Revista pentru istorie, arheologie şi filologie” din 1884 (an II, vol I, fasc. II, Bucureşti, p. 382), un număr de cinci descânţete reproduse după manuscrisul monahului Porfirie, completat în 1839 la mănăstirea Bisericiani.

¹¹¹ S.Fl. Marian, *Descânţete*, p. XI.

¹¹² *Ibidem*, p. XII.

¹¹³ *Ibidem*.

¹¹⁴ *Ibidem*, p. X.

¹¹⁵ *Ibidem*, p. 26-27.

¹¹⁶ *Ibidem*, p. III.

¹¹⁷ S.Fl. Marian, *Vrăji, farmece şi desfaceri*, adunate de. Extras din „Analele Academiei Române”, seria II, tom XV, Bucureşti, Tipografia Carol Göbl, 1893.

¹¹⁸ Bucureşti, Ediţiune oficială, 1878, 61 p.

¹¹⁹ În „Analele Academiei Române”, seria II, tom VII, secţiunea I, Bucureşti, 1884-1885, p. 21-34.

¹²⁰ „Columna lui Traian”, an. VII, Bucureşti, 1876, p. 336.

¹²¹ Ion Muşlea, Ovidiu Bârlea, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B.P. Hasdeu*, Bucureşti, Editura Minerva, 1970, p. 51. Scrisoarea fusese redactată la 10 februarie 1885.

¹²² Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Soarele şi luna. Folclor tradiţional în versuri*, I-II. Ediţie critică, prefaţă, note, comentarii, variante şi indici de I. Oprişan, Bucureşti, Editura Săcucul, I.O., 2002.

¹²³ Adrian Fochi, *Datini şi eresuri populare de la sfârşitul secolului al XIX-lea*. Răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densuşianu, Bucureşti, Editura Minerva, 1976.

¹²⁴ „Românul”, an XXXIII, 27 mai 1889, p. 525-526; „Foiţa Românului”.

¹²⁵ Artur Gorovei, autorul unicei monografii asupra descântecului pe care o avem până acum, nu-l pomeneşte.

¹²⁶ În „Revista pentru istorie, arheologie şi filologie”, an III, 1893-1894, vol. VII, fasc. I, p. 115-191.

¹²⁷ Mihail Canianu, *Studii şi culegeri de folclor românesc*. Ediţie îngrijită de Al. Dobre şi Mihail M. Robea. Cuvânt înainte de Dan Horia Mazilu. Studiu introductiv de Al. Dobre. Glosar, indicii subiecţilor anchetaţi şi bibliografie de Mihail M. Robea, Bucureşti, Editura Minerva, 1999, p. 141; *Idem*, „Faptul”. *Studiu de psihologia poporană*, în „Calendarul bucureşcian ilustrat”, an VI, 1894, p. 66-76. Vezi şi Gr.G. Tocilescu, *Materialuri folkloristice*. Culese şi publicate sub auspiciile Ministerului Cultelor şi Învăţământului Public, prin îngrijirea lui..., Bucureşti, Tipografia Corpului Didactic, vol. I, Partea I, *Descânţete*, Bucureşti, 1900, p. 594, 643.

¹²⁸ Nicolae Păsculescu, *Literatură populară românească*, adunată de... Cu 30 arii notate de Gheorghe Mateiu, Bucureşti, Academia Română, col. *Din viaţa poporului român. Culegeri şi studii*, V, Libr. Socec şi Comp., 1910, p. 124-152.

¹²⁹ Tudor Pamfile, *Boli şi leacuri la oameni, vite şi păsări după datinile şi credinţele poporului român*, adunate din comuna Ţepu (Tecuci), Bucureşti, Academia Română. Seria *Din viaţa poporului român*, nr. XIII, Librăriile Socec, C. Sfetea şi Librăria Naţională, 1911.

¹³⁰ Revista a debutat în anul 1926. Începând cu 1932 (anul VI, nr. 49) s-a subintitulat: *Revistă școlară și cercetășească a Societății de cultură „C.N. Iancu”*.

¹³¹ *Puncte extreme ale spațiului românesc*. Ediție critică și prefață de I. Opreșan, București, Editura Vestala, 2003.

¹³² Ștefania Cristescu, *L'agent magique dans le village de Cornova (Bessarabie) par...*, în „Arhiva pentru știință și reformă socială”, an XIII (1936), p. 119-137; *Descântatul în Cornova – Basarabia*. Volum editat, introducere și note de Sanda Golopenția, București, Editura Paideia, 2003.

¹³³ Petre V. Ștefănuță, *Folclor și tradiții populare*, vol. I. Alcătuire, studiu introductiv, bibliografie, comentarii și note de Grigore Botezatu și Andrei Hâncu, Chișinău, Editura Știința, 1991.

¹³⁴ Lucia Cireș, Lucia Berdan, *Descânțele din Moldova. Texte inedite*. Iași, „Caietele Arhivei de Folclor”, II, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, 1982.

¹³⁵ Radu Răutu, *Antologia descântecelor populare românești*. Ediție îngrijită și prefață de ..., Editura „Grai și Suflet – Cultura Națională”, 1998.

¹³⁶ Cati Motea, *Practici străvechi la sfârșit de mileniu*. Descânțele și folclor medical, vol. I, Galați, Editura Dominus, 2001.

¹³⁷ Gh. Crăiniceanu, *op. cit.*, p. 325. Evident că, în acest context, termenul de *laic* are înțelesul de *profan*, adică neinițiat.

¹³⁸ *Ibidem*, p. 59-88. În această perioadă mai apar volumele: *Medicina populară* de Dimitrescu-Severineanu, București, 1880; *Medicina populară* de Dr. I. Baniciu, Craiova, 1884; *Micul magazin de medicină populară* de Dr. D. Ionescu de Buzeu (sau Ioannescu-Budian), în trei volume, București, 1892-1897.

¹³⁹ G. Ionescu-Gion, *Doftoricescul meșteșug în trecutul țărilor române*, București, Socec, 1892.

¹⁴⁰ Dr. N. Leon, *Istoria naturală medicală a poporului român*, în „Analele Academiei Române”, tom XXV, seria a II-a, Memoriile Secției Științifice, 1902. Același autor a realizat și studiul *Zoologia medicală a țăranului român*, apărut în „Arhiva Societății Științifice și Literare” din Iași, pe anul 1897.

¹⁴¹ *Ibidem*, p. 1.

¹⁴² *Ibidem*.

¹⁴³ Alți învățători de la care a primit Dr. Nicolae Leon date etnomedicale sunt: G. Balaban din Bălăbănești – Tutova, Ion I. Bondescu din Borca – Suceava, Bradea din Cărpăcești – Tutova, A. Cazan din Corbasca – Tecuci, Mihăilescu din Crucea – Sârca, Iași, N.I. Mîrcea din jud. Iași, I. Teodorescu din jud. Suceava și Eug. Tîsescu din Odobești – Bacău.

¹⁴⁴ Gr. Grigoriu-Rigo, *op. cit.*, p. 2.

¹⁴⁵ *Ibidem*, p. 3.

¹⁴⁶ Tudor Pamfile, *op. cit.*, p. 6.

¹⁴⁷ Apud Gheorghe Brătescu, *Concepția profesorului V.L. Bologa între corelația empiricului și magicului în medicina populară*, în vol. *Probleme de etnologie medicală*, Cluj, 1974, p. 14.

¹⁴⁸ Vasile Voiculescu, *Biologia satului*, în vol. *Gânduri albe*. Ediție și cronologie de Victor Crăciun și Radu Voiculescu. Studiu introductiv, note și variante de Victor Crăciun. Cu un cuvânt înainte de Șerban Cioculescu, București, Cartea Românească, 1986, p. 191.

¹⁴⁹ Dr. Ch. Laugier, *Contribuțiuni la etnografia medicală a Olteniei*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, f.a. Lucrarea a fost precedată de volumul *Sănătatea în Dolj. Monografie sanitară*, Craiova, 1910, realizat de același autor.

¹⁵⁰ *Ibidem*, p. 8.

¹⁵¹ *Ibidem*, p. 17.

¹⁵² V. Voiculescu și Gh.D. Mugur, *Chestionar folcloristic*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, f.a., colecția «Din publicațiile Direcției Educației Poporului», p. 3.

¹⁵³ V. Voiculescu, *Toate lecurile la îndemână*, București, Fundația Culturală Regală „Principele Carol”, colecția „Cartea vremii”, nr. 4, cu o copertă după Luchian și numeroase figuri în text, 1935.

- ¹⁵⁴ *Ibidem*, p. 3.
- ¹⁵⁵ *Ibidem*, p. 5.
- ¹⁵⁶ *Ibidem*, p. 7.
- ¹⁵⁷ George Bujorean, *Boli, leacuri și plante de leac cunoscute de țărâtimea română*. Ediție îngrijită de Antoaneta Olteanu, București, Editura Paideia, 2001, p. 13.
- ¹⁵⁸ Vezi „Revista Sănătății”, nr. 5, Cluj, 1921, p. 2. Subiectul va fi reluat și în *Florile spurcate ale medicinei populare în lumina științei*, „Revista de obstetrică, ginecologie și puericultură”, an VI, București, sept.-oct., 1926.
- ¹⁵⁹ V.L. Bologa, *Etnoatrie – iatrosomie* în vol. *Despre medicina populară românească*, București, 1970, p. 9-19.
- ¹⁶⁰ București, Editura Științifică, 1953.
- ¹⁶¹ Gh. Brătescu, *Concepția profesorului V.L. Bologa despre corelația empiricului și magicului în medicina populară*, în vol. *Probleme de etnologie medicală*, p. 16.
- ¹⁶² Ioana Ionescu Milcu, *Coordonate etnologice ale cercetărilor de medicină populară*, în *Probleme de etnologie medicală*, p. 69.
- ¹⁶³ București, Editura Miracol, 1997.
- ¹⁶⁴ *Ibidem*, p. 132.
- ¹⁶⁵ Traian Stănculescu, Daniela Manu, *Metamorfozele luminii. Biofotonica, știința complexității*, Iași, 2000.
- ¹⁶⁶ *Ibidem*, p. 247.
- ¹⁶⁷ Ov. Densușianu, *Expresivitatea în descântece*, în „Grai și suflet”, an IV, 1929-1930, p. 351-356; *Forme și înțelesuri noi*, în „Grai și suflet”, an. V, 1931-1932, p. 125-157 și *Creațiuni proprii descântecelor*, în „Grai și suflet”, an. VI, 1933-1934, p. 75-162.
- ¹⁶⁸ Lucian Blaga, *Despre gândirea magică*, București, Fundația Regală Pentru Literatură și Artă, 1941.
- ¹⁶⁹ Traian Herseni, *Literatură și magie*, în vol. *Literatură și civilizație. Încercare de antropologie literară*, București, Editura Univers, 1976, p. 105-147.
- ¹⁷⁰ Al. Rosetti, *Filosofia cuvântului*, București, Fundația Regală Pentru Literatură și Artă, 1946.
- ¹⁷¹ *Idem*, *Limba descântecelor românești*, București, Editura Minerva, 1975.
- ¹⁷² Timișoara, Editura Amarcord, 1999.
- ¹⁷³ *Ibidem*, p. 200.
- ¹⁷⁴ Valeriu Bălțeanu, *Terminologia magică populară românească*, București, Editura Paideia, 2000.
- ¹⁷⁵ Sanda Golopenția, *Arhitecturi ale memoriei sau despre o bază de date a descântecului de dragoste românesc*, în vol. *Intermemoria. Studii de pragmatică și antropologie*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001, p. 66-100.
- ¹⁷⁶ *Ibidem*, p. 140.
- ¹⁷⁷ Mihail Canianu, *Studii și culegeri de folclor românesc*, p. 127-216.
- ¹⁷⁸ Artur Gorovei, *Descântecele românilor. Studiu de folclor*, București, Editura Academiei Române, col. „Din viața poporului român”, 1931.
- ¹⁷⁹ I.-Aurel Candrea, *Folclorul medical român comparat. Privire generală. Medicina magică*, București, Casa Școalelor, 1944. Vezi și *Folclorul medical român comparat. Privire generală. Medicina magică*, Studiu introductiv de Lucia Berdan, Iași, Polirom, 1999.
- ¹⁸⁰ *Ibidem*, *Folclorul*, p. 9.
- ¹⁸¹ Mircea Eliade, *Folclorul ca instrument de cunoaștere*, în vol. *Insula lui Euthanasius*, București, Editura Humanitas, 1993, p. 28.
- ¹⁸² *Ibidem*, p. 39.
- ¹⁸³ *Idem*, *Ce înseamnă „a cunoaște miturile”*, în vol. *Aspecte ale mitului. În românește* de Paul G. Dinopol. Prefață de Vasile Nicolescu, București, Editura Univers, 1978, p. 16-17. În cânturile

rituale *na-khi*, publicate de J.F. Rock, se spune: „Nu trebuie vorbit despre ea decât numai dacă se povestește originea ei“ (p.17).

¹⁸⁴ *Idem*, *Le culte de la mandragore en Roumanie*, „Zalmoxis“ 1, 1938, p. 208-225; *Cultul mătrăgunei în România*, în vol. *De la Zalmoxis la Genghis-Han*. Studii comparative despre religiile și folclorul Daciei și Europei Orientale. Traducere de Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980, p. 206-222.

¹⁸⁵ În vol. *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, p. 193-205.

¹⁸⁶ *Ibidem*, p. 205.

¹⁸⁷ Petru Caraman, *Colindatul la români, slavi și la alte popoare. Studiu de folclor comparat*. Ediție îngrijită de Silvia Ciubotaru. Prefață de Ovidiu Bârlea, București, Editura Minerva, 1983, cap. *Descânțete și colinde*, p. 428.

¹⁸⁸ *Idem*, *De la terminologia descolindării la sistemul terminologic al magiei*, în vol. *Descolindatul în orientul și sud-estul Europei. Studiu de folclor comparat*. Ediție îngrijită și postfață de Ion H. Ciubotaru, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza“, 1997, p. 347.

¹⁸⁹ *Idem*, *De la instinctul de autoorientare la spiritul critic axat pe tradiția autohtonă. Reflecții asupra conceptului despre specificul etnic în literatură, ca emanație a sursei folclorice*. Ediție îngrijită și prefață de Ovidiu Bârlea, București, Editura Academiei Române, 1994, p. 196.

¹⁹⁰ Gh. Pavelescu, *Cercetări asupra magiei la românii din Munții Apuseni*, Institutul Social Român. Institutul de Cercetări Sociale al României, București, 1945.

¹⁹¹ Ovidiu Papadima, *Descântecul. Structura lui artistică*, în vol. *Literatura populară română*. Din istoria și poetica ei, București, Editura Pentru Literatură, 1968, p. 363.

¹⁹² *Ibidem*, p. 389.

¹⁹³ Ovidiu Bârlea, *Descântecul*, în *Folclorul românesc*, vol. II, București, Editura Minerva, 1983, p. 58.

¹⁹⁴ *Ibidem*.

¹⁹⁵ Mihai Pop, Pavel Ruxândoiu, *Folclor literar românesc*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978; ediția a II-a, 1990.

¹⁹⁶ *Ibidem*, p. 172.

¹⁹⁷ *Ibidem*, p. 170.

¹⁹⁸ Pavel Ruxândoiu, *Folclorul literar în contextul culturii populare românești*, București, Editura „Grai și Suflet – Cultura Națională“, 2001, p. 349-361.

¹⁹⁹ *Ibidem*, p. 354.

²⁰⁰ Nicoleta Coatu, *Structuri magice tradiționale*, București, Editura ALL, 1998.

²⁰¹ Camelia Burghel, *În numele magiei terapeutice*. Coordonatorul colecției: Dr. Cornel Grad, Zalău, Editura Limes, 2000.

²⁰² Jeanne Favret-Saada, *Les Mots, la mort, les sorts. La Sorcellerie dans le bocage*, Paris, Gallimard, 1979, în colaborare cu J. Contreras, *Corps pour corps*, Paris, Gallimard, 1981.

²⁰³ Dominique Camus, *Puteri și practici vrăjitoarești. Anchetă asupra practicilor actuale de vrăjitorie*. Traducere de Muguraș Constantinescu, Iași, Polirom, 2003.

²⁰⁴ Kluckhohn, *The influence of Psychiatry on Anthropology in America*, apud Roger Bastide, *Ethnologie générale*. Volume publié sous la direction de Jean Poirier, L'Encyclopédie de la Pléiade, nr. 24, Bruges, Gallimard, 1968, p. 1163.

²⁰⁵ Jean Copans, *Introducere în etnologie și antropologie*. Traducere de Elisabeta Stănculescu și Ionela Ciobănașu. Prefață de Dumitru Stan, Iași, Polirom, 1999, p. 113.

²⁰⁶ C. Hogaș, *Pe drumuri de munte*, I. Amintiri dintr-o călătorie în Munții Neamțului. Cu o introducere de Vladimir Streinu, București, Fundația Regală Pentru Literatură și Artă, 1944, p. 129.

²⁰⁷ Mihail Sadoveanu, *Frații Jderi*. Roman istoric, vol. I, Ediția a IV-a, București, Editura Tineretului, 1960, p. 55.

²⁰⁸ *Ibidem*, vol. III, p. 34.

- ²⁰⁹ Pierre Bonte, Michel Izard, *Dicționar de etnologie și antropologie*. Traducere de Smaranda Vultur și Radu Răutu (coordonatori), Dana Buglea, Mihaela Ioncica, Constantin Jinga, Cătălin Adrian Lăzuncă, Ciprian Nicolae Vâlcă, Iași, Polirom, 1999, p. 665.
- ²¹⁰ Bronislaw Malinowski, *Magie, Știință și Religie*, Iași, Editura Moldova, 1993, p. 76.
- ²¹¹ Selma Lagerlöf, *Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia*. În românește de N. Filipovici și Dan Faur, București, Editura Tineretului, 1961, p. 574.
- ²¹² Mihail Sadoveanu, *op. cit.*, vol. III, p. 25.
- ²¹³ I.A. Candrea, *op. cit.*, p. 84.
- ²¹⁴ Lucia Cireș, *Magia laptelui matern*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei”, nr. 1, Iași, Editura Junimea, 2001, p. 73-79.
- ²¹⁵ Artur Gorovei, *op. cit.*, p. 84-85.
- ²¹⁶ Apud Gaston Bachelard, *Apa și visele*. Eseu despre imaginația materiei. Traducere de Irina Mavrodin, București, Editura Univers, 1995, p. 135.
- ²¹⁷ *Ibidem*, p. 146.
- ²¹⁸ *Ibidem*, p. 166-167.
- ²¹⁹ Hans Biedermann, *Dicționar de simboluri*, vol. II. Traducere din limba germană de Dana Petrache, București, Editura Saeculum I.O., 2002, p. 379.
- ²²⁰ Valer Butură, *Cultura spirituală românească*. Ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu, București, Editura Minerva, 1992, p. 145.
- ²²¹ Constantin Daniel, *Interdicția magică a fierului în Egiptul faraonic și cauzele sale politico-sociale*, în vol. *Orientalia mirabilia*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976, p. 12.
- ²²² AFMB, *Mg.* 524, I, 43. Inf. Ioana Z. Ajușeanu, 75 de ani (1983), satul Priponești de Jos, județul Galați.
- ²²³ *Ibidem*, *Mg.* 511, I, 27. Inf. Maria V. Dinu, 53 de ani (1983), satul Țepu, județul Galați.
- ²²⁴ *Ibidem*.
- ²²⁵ *Ibidem*, *Mg.* 213, I, 6. Inf. Maria C. Cristea, 68 de ani (1975), satul Poieni, județul Vaslui.
- ²²⁶ *Ibidem*, *Mg.* 511, I, 27. Inf. Maria V. Dinu, 53 de ani (1983), satul Țepu, județul Galați.
- ²²⁷ *Ibidem*, *Mg.* 524, I, 43. Inf. Ioana Z. Ajușeanu, 75 de ani (1983), satul Priponești de Jos, județul Galați.
- ²²⁸ *Ibidem*, *Mg.* 511, I, 27. Inf. Maria V. Dinu, 53 de ani (1983), satul Țepu, județul Galați.
- ²²⁹ *Ibidem*, *Mg.* 524, I, 43. Inf. Ioana Z. Ajușeanu, 75 de ani (1983), satul Priponești de Jos, județul Galați.
- ²³⁰ Ion I. Drăgoescu, *Date noi despre rolul banilor în etnoiatrică – metaloterapie și monoterapie*, în vol. *Probleme de etnologie medicală*, p. 259-270.
- ²³¹ În toate localitățile anchetate. Vezi și Artur Gorovei, *Credințe și superstiții*, Editura Academiei Române, București, 1915, p. 387.
- ²³² Tudor Pamfile, *Boli și leacuri...*, p. 47-48.
- ²³³ Ion I. Drăgoescu, *op. cit.*, p. 264. Artur Gorovei, *Credințe și superstiții*, p. 24. Vezi și I.A. Candrea, *Folklorul...*, p. 54.
- ²³⁴ Ion I. Drăgoescu, *op. cit.*, p. 265. Acțiunea antireumatismală a acestor săruri este mult mai fiziologică decât a unor tratamente moderne ca acelea cu cortizon.
- ²³⁵ AFMB, *Mg.* 81, II, 43. Inf. Jenița Gh. Acasandrei, 60 de ani (1972), satul Sirețel, județul Iași.
- ²³⁶ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere. Volumul III, București, Editura Artemis, 1995, p. 421. Vezi și James Hastings, *Encyclopaedia of religions and ethics*, 13 vol., Edinburgh-New York, 1908-1921, art. *Evil Eye*.
- ²³⁷ Mihail Canianu, *op. cit.*, p. 172.
- ²³⁸ Petre V. Ștefănuță, *op. cit.*, p. 324-325.

²³⁹ Adrian Fochi, *op. cit.*, p. 112. Informație din Sălceni – Tutova, comunicată la 1896 de referentul Petru Ghinea.

²⁴⁰ În mai multe dicționare și, mai ales, în culegerile de documente etnologice, se face adesea confuzie între *mătrăgună* (*Atropa belladonna*) și *mandragoră* (*Mandragora officinalis*). Ambele plante sunt solanacee, alcaloide și halucinogene, și au semnificații deosebite în contextul magiei populare. Precizăm că în studiul de față ne vom ocupa numai de *mătrăgună*.

²⁴¹ Astfel, o informație din satul Suharău – Dorohoi, județul Botoșani, datând din anul 1896, ne spune: „... fac rău cui poftesc; fie prin *beladonă*, fie prin altele” (Adrian Fochi, *Datini și eresuri...*, p. 5).

²⁴² Apud N. Vătămanu, *Originile medicinei românești*, p. 36.

²⁴³ AFMB, *Mg.* 649, I, 27. Inf. Ioana T. Iacob, 78 de ani (1988), satul Dulcești, județul Neamț.

²⁴⁴ Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*, p. 134.

²⁴⁵ Iuliu A. Zanne, *Proverbele românilor*, București, Editura Librăriei Socec & Comp., I, 1895, p. 218.

²⁴⁶ AFMB, *Mg.* 446, I, 21. Inf. Suzana Cătană, 72 de ani (1981), satul Dobrovăț, județul Iași.

²⁴⁷ Ivan Evseev, *Cuvânt-Simbol-Mit*, Timișoara, Editura Facla, 1983, p. 199.

²⁴⁸ AFMB, *Mg.* 446, I, 21. Inf. Suzana Cătană, 72 de ani (1981), satul Dobrovăț, județul Iași.

²⁴⁹ *Ibidem*, *Mg.* 469, I, 3. Inf. Elena I. Burlacu, 70 de ani (1981), satul Dumbrăvița, comuna Ruginoasa, județul Iași.

²⁵⁰ *Ibidem*, *Mg.* 649, I, 27. Inf. Ioana T. Iacob, 78 de ani (1988), satul Dulcești, județul Neamț.

²⁵¹ *Ibidem*, *Mg.* 471, I, 21. Inf. Aglaia Șt. Dupalău, 69 de ani (1981), satul Ruginoasa, județul Iași.

²⁵² *Ibidem*, *Mg.* 649, I, 27. Inf. Ioana T. Iacob, 78 de ani (1988), satul Dulcești, județul Neamț.

²⁵³ *Ibidem*, *Mg.* 509, I, 31. Inf. Maria I. Chirvăsuță, 61 de ani (1983), satul Gohor, județul Galați.

²⁵⁴ *Ibidem*, *Mg.* 650, I, 48. Inf. Anica V. Pavel, 83 de ani (1989), satul Vlădiceni, comuna Bârgăuani, județul Neamț.

²⁵⁵ *Ibidem*, *Mg.* 655, I, 11. Inf. Mircea Gh. Țibucanu, 65 de ani (1989), satul Bârgăuani, județul Neamț.

²⁵⁶ *Ibidem*, *Mg.* 650, I, 48. Inf. Anica V. Pavel, 83 de ani (1989), satul Vlădiceni, comuna Bârgăuani, județul Neamț.

²⁵⁷ *Ibidem*, *Mg.* 502, I, 8. Inf. Maria C. Ursei, 70 de ani (1982), satul Răchitoasa, județul Bacău.

²⁵⁸ *Ibidem*, *Mg.* 509, I, 20. Inf. Marița T. Onica, 60 de ani (1983), satul Gohor, județul Galați.

²⁵⁹ *Ibidem*, *Mg.* 655, I, 11. Inf. Mircea Gh. Țibucanu, 65 de ani (1989), satul Bârgăuani, județul Neamț.

²⁶⁰ *Ibidem*, *Mg.* 641, I, 20. Inf. Catinca I. Dumitruț, 79 de ani (1988), satul Ruginoasa, comuna Dulcești, județul Neamț.

²⁶¹ *Ibidem*, *Mg.* 650, I, 48. Inf. Anica V. Pavel, 83 de ani (1989), satul Vlădiceni, comuna Bârgăuani, județul Neamț.

²⁶² *Ibidem*, *Mg.* 655, I, 11. Inf. Mircea Gh. Țibucanu, 65 de ani (1989), satul Bârgăuani, județul Neamț.

²⁶³ *Ibidem*, *Mg.* 502, I, 8. Inf. Maria C. Ursei, 70 de ani (1982), satul Răchitoasa, județul Bacău.

²⁶⁴ *Ibidem*, *Mg.* 384, I, 22. Inf. Varvara I. Ungureanu, 73 de ani (1979), satul Uda, comuna Tătăruși, județul Iași.

²⁶⁵ *Ibidem*, *Mg.* 504, I, 21. Inf. Petru D. Grigoreanu, 63 de ani (1982), satul Tarnița, comuna Oncești, județul Bacău.

²⁶⁶ *Ibidem*, Mg. 606, I, 8. Inf. Maria I. Macovei, 83 de ani (1986), satul Rădăcinești, comuna Corbița, județul Vrancea.

²⁶⁷ *Ibidem*.

²⁶⁸ *Ibidem*, Mg. 462, I, 27. Inf. Sofica Gh. Plop, 82 de ani (1981), satul Prisăcani, județul Iași.

²⁶⁹ *Ibidem*, Mg. 446, I, 21. Inf. Suzana Cătană, 72 de ani (1981), satul Dobrovăț, județul Iași.

²⁷⁰ *Ibidem*, Mg. 509, I, 31. Inf. Maria I. Chirvăsuță, 61 de ani (1983), satul Gohor, județul Galați.

²⁷¹ *Ibidem*, Mg. 504, I, 14. Inf. Elena Gh. Savin, 76 de ani (1982), satul Tarnița, comuna Oncești, județul Bacău.

²⁷² *Ibidem*, Mg. 384, I, 22. Inf. Varvara I. Ungureanu, 73 de ani (1979), satul Uda, comuna Tătăruși, județul Iași.

²⁷³ *Ibidem*, Mg. 509, I, 31. Inf. Maria I. Chirvăsuță, 61 de ani (1983), satul Gohor, județul Galați. Aceeași modalitate de aranjare a firelor de mătrăgună a fost observată și în zona Vasluiului de către Artur Gorovei și Mihai Lupescu (*Botanica poporului român*, „Șezătoarea“ XV, 1915, Fălticeni, p. 78-80).

²⁷⁴ AFMB, Mg. 469, I, 3. Inf. Elena I. Burlacu, 70 de ani (1981), satul Dumbrăvița, comuna Ruginoasa, județul Iași.

²⁷⁵ Artur Gorovei și Mihai Lupescu, *loc. cit.*, p. 80.

²⁷⁶ AFMB, Mg. 509, I, 20. Inf. Marița T. Onica, 60 de ani (1983), satul Gohor, județul Galați.

²⁷⁷ *Ibidem*, Mg. 684, I, 48. Inf. Const. Gh. Teleman, 85 de ani (1989), satul Bahna, județul Neamț.

²⁷⁸ *Ibidem*, Mg. 462, I, 27. Inf. Sofica Gh. Plop, 82 de ani (1981), satul Prisăcani, județul Iași.

²⁷⁹ *Ibidem*, Mg. 606, I, 8. Inf. Maria I. Macovei, 83 de ani (1986), satul Rădăcinești, comuna Corbița, județul Vrancea.

²⁸⁰ *Ibidem*, Mg. 446, I, 21. Inf. Suzana Cătană, 72 de ani (1981), satul Dobrovăț, județul Iași.

²⁸¹ *Ibidem*, Mg. 511, I, 31. Inf. Maria V. Dinu, 53 de ani (1983), satul Țepu, județul Galați.

²⁸² *Ibidem*, Mg. 465, I, 18. Inf. Natalia I. Ungureanu, 73 de ani (1981), satul Ruginoasa, județul Iași.

²⁸³ *Ibidem*, Mg. 650, I, 48. Inf. Anica V. Pavel, 83 de ani (1989), satul Vlădiceni, comuna Bârgăuani, județul Neamț.

²⁸⁴ *Ibidem*, Mg. 511, I, 31. Inf. Maria V. Dinu, 53 de ani (1983), satul Țepu, județul Galați.

²⁸⁵ *Ibidem*, Mg. 462, I, 27. Inf. Sofica Gh. Plop, 82 de ani (1981), satul Prisăcani, județul Iași.

²⁸⁶ *Ibidem*, Mg. 502, I, 8. Inf. Maria C. Ursei, 70 de ani (1982), satul Răchitoasa, județul Bacău.

²⁸⁷ *Ibidem*, Mg. 606, I, 8. Inf. Maria I. Macovei, 83 de ani (1986), satul Rădăcinești, comuna Corbița, județul Vrancea.

²⁸⁸ *Ibidem*, Mg. 465, I, 5. Inf. Anica N. Tiron, 73 de ani (1981), satul Opișeni, comuna Țuțora, județul Iași.

²⁸⁹ *Ibidem*, Mg. 511, I, 31. Inf. Maria V. Dinu, 53 de ani (1983), satul Țepu, județul Galați.

²⁹⁰ *Ibidem*, Mg. 473, I, 22. Inf. Catinca A. Nedelcu, 86 de ani (1982), satul Costești, comuna Târgu Frumos, județul Iași.

²⁹¹ *Ibidem*, Mg. 504, I, 21. Inf. Petru D. Grigoreanu, 63 de ani (1982), satul Tarnița, comuna Oncești, județul Bacău.

²⁹² *Ibidem*, Mg. 509, I, 31. Inf. Maria I. Chirvăsuță, 61 de ani (1983), satul Gohor, județul Galați.

²⁹³ *Ibidem*, Mg. 384, I, 20. Inf. Varvara I. Ungureanu, 73 de ani (1979), satul Uda, comuna Tătăruși, județul Iași. Vezi și Lucia Cireș, Lucia Berdan, *op. cit.*, p. 124.

²⁹⁴ AFMB, Mg. 509, I, 20. Inf. Marița T. Onica, 60 de ani (1983), satul Gohor, județul Galați.

- ²⁹⁵ *Ibidem*, Mg. 512, I, 27. Inf. Safta T. Chiscop, 66 de ani (1983), satul Țepu, județul Galați.
- ²⁹⁶ Artur Gorovei, *Credințe și superstiții...*, p. 366.
- ²⁹⁷ AFMB, Mg. 502, I, 8. Inf. Maria C. Ursei, 70 de ani (1982), satul Răchitoasa, județul Bacău.
- ²⁹⁸ *Ibidem*, Mg. 504, I, 21. Inf. Petru D. Grigoreanu, 63 de ani (1982), satul Tarnița, comuna Oncești, județul Bacău.
- ²⁹⁹ *Ibidem*, Mg. 504, I, 14. Inf. Elena Gh. Savin, 76 de ani (1982), satul Tarnița, comuna Oncești, județul Bacău.
- ³⁰⁰ *Ibidem*, Mg. 512, I, 27. Inf. Safta T. Chiscop, 66 de ani (1983), satul Țepu, județul Galați.
- ³⁰¹ *Ibidem*, Mg. 446, I, 21. Inf. Suzana Cătană, 72 de ani (1981), satul Dobrovăț, județul Iași.
- ³⁰² *Ibidem*, Mg. 511, I, 31. Inf. Maria V. Dinu, 53 de ani (1983), satul Țepu, județul Galați.
- ³⁰³ *Ibidem*, Mg. 512, I, 27. Inf. Safta T. Chiscop, 66 de ani (1983), satul Țepu, județul Galați.
- ³⁰⁴ P. Decharme, *Mithologie de la Grèce antique*, Paris, Librairie Garnier Frères, 1906, p. 140.
- ³⁰⁵ Artur Gorovei, *op. cit.*, p. 201.
- ³⁰⁶ Marianne Mesnil, *Etnologul, între șarpe și balaur*. Marianne Mesnil și Assia Popova, *Eseuri de mitologie balcanică*. Cuvânt înainte de Paul H. Stahl. Traducere în limba română de Ioana Bot și Ana Mihăilescu, București, Editura Paideia, 1997, p. 190.
- ³⁰⁷ Varlaam, *op. cit.*, I, p. 318.
- ³⁰⁸ Dominique Camus, *op. cit.* p. 21. Una dintre informatoarele autorului, Doamna Le Men, încearcă să explice cauza acestei situații: „Sunt femei care desfac vrăji, asta-i sigur. Dovada, uitați-vă la mine. Sunt chiar multe. Dar bărbații sunt mai mulți. Eu cred că bărbatul are mai multă forță decât femeia. Și forța este ceva primordial, fiindcă, să știți, în afacerile de vrăjitorie, cel care nu are forță poate să moară”.
- ³⁰⁹ AFMB, *Anexă chestionar*, inf. Busuioc Gh. Lenuța, n. 1923, Cașin – Bacău.
- ³¹⁰ *Ibidem*, Mg. 125, I, 8, inf. Zoița Gheorghianu, n. 1896, din satul Rânghilești – Botoșani.
- ³¹¹ Ioana Ionescu-Milcu, *Coordonate etnologice ale cercetărilor de medicină populară*, p. 67. Materiale culese din Mehedinți, Caraș-Severin, Argeș, Vrancea și Țara Moșilor.
- ³¹² Lia Stoica Vasilescu, Radu O. Maier, *Analgesia la naștere în medicina populară*, în vol. *Probleme de etnologie medicală*, Cluj, 1974, p. 135.
- ³¹³ Vasile Avram, *Constelația magicului*. O viziune românească asupra misterului existențial. Editată prin Universitatea Creștină Năsăud, Casa de presă și editură Tribuna, Sibiu, 1994, p. 194.
- ³¹⁴ AFMB, Mg. 561, I, 21, inf. Zamfira P. Puha, n. 1910.
- ³¹⁵ Dominique Camus, *op. cit.*, p. 32-33.
- ³¹⁶ AFMB, *Anexă chestionar*, inf. Veronica I. Huțuleac, n. 1894.
- ³¹⁷ G.T. Kirileanu, *op. cit.*, p. 86.
- ³¹⁸ *Ibidem*, p. 85.
- ³¹⁹ Alfred Bertholet, *Dicționarul religiilor*. Inițiat de... în colaborare cu Hans von Campenhausen. Ediție în limba română de Gabriel Decuble, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 1995, p. 353-354, s.v. *preot*.
- ³²⁰ Marcel Mauss, Henri Hubert, *Teoria generală a magiei*. Traducere de Ingrid Ilinca și Silviu Lupescu. Prefață de Nicu Gavriluță, Iași, Polirom, 1996, p. 39.
- ³²¹ Marc Bloch, *Regii taumaturgi*. Studiu despre caracterul supranatural atribuit puterii regale, în special în Franța și în Anglia. Prefață de Jacques Le Goff. Traducere de Val Panaitescu, Iași, Polirom, 1997, p. 55.
- ³²² Claude Lévi-Strauss, *Gîndirea sălbatică*. Totemismul azi. Cu o prefață de prof. Mihai Pop, București, Editura Științifică, 1970, p. 386.
- ³²³ Ioana Ionescu-Milcu, *Emoiatria. Considerații teoretice și metodologice* în „Revista de Etnografie și Folclor”, tomul 18, nr. 6, București, 1973, p. 459.
- ³²⁴ Claude Lévi-Strauss, *Antropologia structurală*. Prefață de Ion Aluș. Traducere din limba franceză de J. Pecher, București, Editura Politică, 1978, p. 199.

- ³²⁵ Achim Mihu, *Antropologia culturală*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002, p. 244.
- ³²⁶ Apud Jean Servier, *Magia*. Prefață de Nicu Gavriluță. Traducere de Bogdan Geangalău, Iași, Institutul European, 2001, p. 69.
- ³²⁷ Marcel Mauss, Henri Hubert, *op. cit.*, p. 35.
- ³²⁸ Jeanne Favret-Saada, *Les Mots, la Mort, les Sorts*, Paris, Gallimard, 1979, p. 16.
- ³²⁹ Camelia Burghel, *op. cit.*, p. 335.
- ³³⁰ AFMB, *Anexă-chestionar*, sat Uda, comuna Tătăruși, jud. Iași.
- ³³¹ *Ibidem*.
- ³³² *Ibidem*, Mg. 65, II, 13.
- ³³³ Theodor Codrescu, *Uricariu sau colecțiune de diferite acte care pot servi la Istoria românilor*, vol. XIX, Iași, Tipografia Buciumului Român, 1891, p. 390.
- ³³⁴ *Dicționarul Limbii Române* (D.L.R.), Serie nouă, tomul VII, partea 1, litera N, București, Editura Academiei R.S.R., 1971, p. 11 (art. *nalbând*) și p. 86 (art. *nălbar*).
- ³³⁵ Alte denumiri vechi, cu înțeles asemănător, cum ar fi *gerah* (turc.) „chirurg“, *buiuc* – *imbrihor* sau *imbrivor* (turc.) „intendent al grajdurilor sultanului“, ori *țirulic* (pol.) cu varianta *firig*, „medic primitiv, vraci“, nu s-au păstrat până astăzi.
- ³³⁶ Mihail Sadoveanu, *op. cit.*, p. 38.
- ³³⁷ *Ibidem*, vol. III, p. 30.
- ³³⁸ Calistrat Hogaș, *Cuconu Ioniță Hrisanti*, București, Cartea Românească, [1938], p. 30.
- ³³⁹ Ion H. Ciubotaru, Anton Despinescu ș.a., *Gherăești un sat din ținutul Romanului*, Iași, Editura Presa Bună, 2003, p. 305-306.
- ³⁴⁰ Dumitru P. Lupașcu, *op. cit.*, p. 87.
- ³⁴¹ *Ibidem*, p. 111.
- ³⁴² *Ibidem*, p. 126.
- ³⁴³ *Viețile sfinților carii sunt prăznuiți de Sfânta noastră Biserică creștină ortodoxă de răsărit*, vol. al III-lea, Luna noiembrie, București, 1903, p. 1-2.
- ³⁴⁴ Vasile Bogrea, *op. cit.*, p. 124, 135-138.
- ³⁴⁵ I.-Aurel Candrea, *Folklorul medical...*, p. 418.
- ³⁴⁶ S.Fl. Marian, *Nașterea la români*. Studiu etnografic. Edițiunea Academiei Române, București, Carol Göbl, 1892, p. 59.
- ³⁴⁷ Atanasie Marian Marienescu, *Poezii populare din Transilvania*. Ediție îngrijită de Eugen Blăjan. Prefață de Ovidiu Bârlea, București, Editura Minerva, 1971, p. 738. Textul a apărut prima oară în revista „Familia“, IV, nr. 47, Pesta, 22 nov. – 4 dec. 1870, p. 553-555.
- ³⁴⁸ Vezi și I. A. Candrea, *op. cit.*, p. 352.
- ³⁴⁹ *Ibidem*, p. 354.
- ³⁵⁰ Paul Diel, *Le symbolisme dans la mythologie grecque*. Préface de G. Bachelard, Paris, 1966, p. 233.
- ³⁵¹ „Sezătoarea“, II, 1893, p. 130. Vezi și Artur Gorovei, *Literatură populară*, II, Ediție îngrijită, introducere, note, comentarii, bibliografie și glosar de Iordan Datcu, București, Editura Minerva, 1985, p. 80.
- ³⁵² Ion Mușlea, Ov. Bârlea, *op. cit.*, p. 500.
- ³⁵³ „Ion Creangă“, IV, 1912, p. 215.
- ³⁵⁴ Rudolf Otto, *Sacral. Despre elementul irațional din ideea divinului și despre relația lui cu raționalul*. Traducere de Ioan Milea, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1992, p. 20-41.
- ³⁵⁵ Marcel Mauss, Henri Hubert, *op. cit.*, p. 38.
- ³⁵⁶ Jean Servier, *op. cit.*, p. 61.
- ³⁵⁷ Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, București, Editura Academiei Române, 1985, p. 319.
- ³⁵⁸ Tudor Pamfile, *Dușmani și prieteni ai omului*, București, Librăriile Socec-Sfetea, 1916, p. 236.

³⁵⁹ Jean Delumeau, *Frica în Occident (secolele XIV-XVIII). O cetate asediată*, vol. I. Traducere, postfață și note de Modest Morariu, București, Editura Meridiane, 1986, p. 153. „Căci noaptea pune în primejdie atât trupul cât și sufletul, ea este anticamera morții și a infernului” (p. 165).

³⁶⁰ C.G. Jung, *Amintiri, vise, reflecții*. Consemnate și editate de Aniela Jaffé. Traducere și notă de Daniela Ștefănescu, București, Editura Humanitas, 1996, p. 274.

³⁶¹ Ernest Bernea, *Cadre ale gândirii populare românești*. Contribuții la reprezentarea spațiului, timpului și cauzalității. Cu o postfață de Ovidiu Bârlea, București, Cartea Românească, 1985, p. 180.

³⁶² Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, vol. II, p. 343.

³⁶³ Apud Claude Lecouteaux, *Vampiri și vampirism. Autopsia unui mit*. Traducere din limba franceză de Mihai Popescu. București, Editura Saeculum I.O., 2002, p. 52.

³⁶⁴ *Ibidem*, p. 53.

³⁶⁵ Jean Servier, *op. cit.*, p. 82.

³⁶⁶ *Dicționar medical*, vol. I, A-H; vol. II, I-Z. Redactor responsabil Dr. P. Simici. Redactori coordonatori: Dr. A. Mincu, Dr. G. Ionescu-Amza, Dr. Stela Cărnaru, București, Editura Medicală, 1969.

³⁶⁷ Gaston Bachelard, *Aerul și visele*. Eseu despre imaginația mișcării. Traducere de Irina Mavrodin. În loc de prefață: *Dubla legitimitate* de Jean Starobinski. Traducere de Angela Martin, București, Editura Univers, 1999, p. 239.

³⁶⁸ Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 343.

³⁶⁹ Ion Mușlea, Ov. Bârlea, *op. cit.*, p. 373.

³⁷⁰ Vezi și Lazăr Șăineanu, *Ielele, Dânsele, Vântoasele, Frumoasele, Șoimanele, Măiestrele, Milostivele, Zânele*. Studiu de mitologie comparată, București, Tipografia Academiei Române, 1886, p. 49. „Dar cea mai mare asemănare cu Ielele o au la grecii moderni Nereidele.”

³⁷¹ Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 343.

³⁷² *Ibidem*, p. 315.

³⁷³ Mircea Eliade, *Simboluri și ritualuri ale unui dans cathartic*, în vol. *Istoria credințelor și ideilor religioase*, III. De la Mahomed la epoca Reformelor. Traducere de Cezar Baltag, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988, p. 238.

³⁷⁴ *Ibidem*, p. 247, nota 39.

³⁷⁵ Mircea Eliade, *Traité d'histoire des religions*, Paris, Gallimard, 1964, p. 124.

³⁷⁶ J.G. Frazer, *Magia simpatetică*, în *Creanga de aur*, I. Traducere, prefață și tabel cronologic de Octavian Nistor. Note de Gabriela Duda, București, Editura Minerva, 1980, p. 30-105. Vezi și *Principes de la magie*, în vol. *L'Homme, dieu et l'immortalité*, traduit par Pierre Sayn, Paris, Librairie Orientaliste Paul Geuthner, 1928.

³⁷⁷ Achim Mihu, *op. cit.*, p. 242.

³⁷⁸ Marcel Mauss, Henri Hubert, *op. cit.*, p. 60.

³⁷⁹ Jean-Jacques Wunenburger, *Sacral*. Traducere, note și studiu introductiv de Mihaela Căluț. Postfață de Aurel Codoban, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2000, p. 65.

³⁸⁰ Apud Huguette Fugier, *Recherches sur l'expression du sacré dans la langue latine*, Paris, 1963, p. 88-106. Vezi și Julien Ries, *Sacral în istoria religioasă a omenirii*. Traducere din limba italiană de Roxana Utale, Iași, Polirom, 2000, p. 143.

³⁸¹ Jean-Jacques Wunenburger, *op. cit.*, p. 64.

³⁸² *Ibidem*, p. 62.

³⁸³ I.-Aurel Candrea, *Folklorul...*, p. 389-391.

³⁸⁴ Sir James George Frazer, *Folklorul în Vechiul Testament*. Traducere și adaptare de Harry Kuller, București, Editura Scripta, 1995, p. 41.

³⁸⁵ Hans Biedermann, *op. cit.*, vol. II, p. 385.

³⁸⁶ I.-Aurel Candrea, *op. cit.*, p. 401.

- ³⁸⁷ Alfred Bertholet, *op. cit.*, p. 337.
- ³⁸⁸ Sir James George Frazer, *op. cit.*, p. 143-144.
- ³⁸⁹ AFMB, Mg. 295, I, 30. Inf. Maria F. Tăbușcă, 89 de ani (1978), satul Suhuleț, județul Iași.
- ³⁹⁰ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, vol. I, p. 420.
- ³⁹¹ AFMB, Mg. 520, I, 11. Inf. Aftinia V. Grigore, 76 de ani (1983), satul Băltăreți, comuna Cosmești, județul Galați.
- ³⁹² Tudor Pamfile, *Duşmani...*, p. 232.
- ³⁹³ S.Fl. Marian, *Vrăji...*, p. 85.
- ³⁹⁴ Dr. Pompei Gh. Samarian, *op. cit.*, vol. I, p. 306.
- ³⁹⁵ I.-A. Candrea, *Folklorul...*, p. 400.
- ³⁹⁶ Ultimele trei exemple sunt date după A. Fochi, *Datini...*, p. 137.
- ³⁹⁷ Romulus Vulcănescu, *Fenomenul horal*, Craiova, Editura „Ramuri”, 1944, p. 103.
- ³⁹⁸ Ion Muşlea, Ovidiu Bârlea, *op. cit.*, p. 497.
- ³⁹⁹ Jean Servier, *op. cit.*, p. 120.
- ⁴⁰⁰ Marcel Mauss, Henri Hubert, *op. cit.*, p. 73.
- ⁴⁰¹ Apud Valeriu L. Boţoga, *Emoiatrie...*, p. 18.
- ⁴⁰² Dominique Camus, *op. cit.*, p. 125.
- ⁴⁰³ Petru Caraman, *Descolindatul...*, p. 394.
- ⁴⁰⁴ Nicolae Păsculescu, *op. cit.*, p. 151.
- ⁴⁰⁵ Dan Horia Mazilu, *O istorie a blestemului*, Iaşi, Polirom, 2001, p. 219.
- ⁴⁰⁶ Vasile Bogrea, *O străveche formulă de exorcism în descântecele noastre*, în vol. *Pagini istorico-filologice*, p. 477.
- ⁴⁰⁷ Jacques Le Goff, *Imaginarul medieval. Eseuri*. Traducere şi note de Marina Rădulescu, Bucureşti, Editura Meridiane, 1991, p. 103-105.
- ⁴⁰⁸ N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 140-141.
- ⁴⁰⁹ Moses Gaster, *op. cit.*, p. 420.
- ⁴¹⁰ Arhiva Institutului de Folclor (AF) al Academiei din Chişinău, F19, inv. 3, d. 5.
- ⁴¹¹ AFMB, Mg. 76, I, 16. Inf. Toader I. Muşână, 53 de ani (1968).
- ⁴¹² Gr.G. Tocilescu, Christea N. Ţapu, *Materialuri folcloristice*, III. Ediţie critică şi studiu introductiv de Iordan Datcu, Bucureşti, Editura Minerva, 1981, p. 202.
- ⁴¹³ Dr. Ch. Laugier, *Contribuţiuni...*, p. 120.
- ⁴¹⁴ I.-A. Candrea, *op. cit.*, p. 371.
- ⁴¹⁵ *Ibidem*.
- ⁴¹⁶ Constantin Daniel, *Civilizaţia sumeriană*, Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1983, p. 206.
- ⁴¹⁷ Jean Vertemont, *Dicţionar al mitologiilor indo-europene*. Traducere de Doina Lică, Lucian Pricop, Timişoara, Editura Amarcord, 2000, p. 214.
- ⁴¹⁸ Inf. Simion Govorceanu, n. 1915. Culegere realizată de Dr. Tudor Colac în anul 2000.
- ⁴¹⁹ AF, Chişinău, F-19, inv. 3, d.6, Bulbea, 1946.
- ⁴²⁰ Inf. Liuba Sârbu, n. 1911, sat Costiceni, Cernăuţi. Culegere realizată de Dr. Tudor Colac în anul 2000.
- ⁴²¹ Ioana Vasilos, n. 1928. Culegere realizată de Dr. Tudor Colac în anul 2000.

(Boli și leacuri)

A. La oameni

ALBEAȚĂ Afecțiune a ochiului. Apare „din lovitură“ (SSjSj), „din pălitură“ (IȘpH), „din vânt“ (IHrP). Vederea se încețoșează, „se pune o pată albă pe lumina ochilor“ (BCșCș), apar „pohăieli“ (ITtU). Vindecarea depinde de promptitudinea administrării leacurilor: „Dacă-i în pripă, sî treci într-o stămânî, dacă sî-nvechești, sî treci greu. Altu rămâni așa, cu albața pi ochi“ (ITtTt).

Remedii Leacul cel mai răspândit este *zahărul*, care „roade albeața“ (BLPr) sau „o mănâncă“ (SFnFn). După ce este bine pisat (BLO, BBjBs, BtCIP), mărunțit (IHH, SVjVj) sau făcut pudră (BCșCș, IMB, NBhI, SȘdȘd), zahărul se pune în ochiul bolnavului (toate localitățile investigate). Se folosește o *țevă* (BCV, BPTf, GVIVI, IȘpȘp, NPșPș, SAA, SGIGI, SSdSd, VȘtCt, VrBIBI, VrTCI), se suflă „printr-o țagie zahăr praf pe lumina ochiului“ (ITtTt), printr-un *tub* (BtCIP, BtCuCu), prin gaura unui *stuf* (BtCuM, BtII, BtRsRs, GCoCo, ICpB, IVsVs, NȘC), printr-o bucată de lemn de *soc* (SPtPt, SStSt) sau printr-o *trestie* (GCzB, GPP, GSvSv, ICsC, IPșS). Există și alte modalități de introducere a zahărului în ochiul afectat: „se suflă printr-un cornet“ (IBtM) sau „pe-o hărtiuță“ (NIcA). Se mai suflă în ochi și zahăr ars în foc, „măcinat și dat printr-o sătișcă“ (IMșMș). Practica este semnalată și în alte localități (BCbV, GBhBh, IMIMI).

O metodă străveche de preparare a leacului consta în introducerea zahărului pisat într-un lemn de corn, care se aprindea. La sfârșit, zahărul amestecat cu cenușa rezultată se măcina și se sufla în ochiul bolnavului (IPiB). La fel se procedează și cu *sarea* pregătită în acest scop, care se arde „într-un lemn de stejar, se pisează și se toarnă în ochi“ (VBcB). Sarea se mai pune „în lemn de mestecăn“ (NHB) ori „se arde o creangă de nuc plină cu sare“ (GCțCț), rezultând așa-numita *sare de nuc*. Praful de zahăr se amestecă uneori cu pulbere din *albine uscate* (VBcBc), „cu măcinătură de cuișoare“ (SSjSj), „ochi de sare bine pisat“ (SCP), „făină de porumb cernută mărunț“ (ILnG), cu „răzătură de pe o pară de argint“ (VTR) sau „de pe unghii“ (NZZ). Valoarea curativă a leacului sporește dacă se folosește *zahăr de gheață* (GCdCd, GCoCo, GCzB, SFsFs) și, îndeosebi, *zahăr sfințit* (BtMiC, BtȘtȘt, BtVIVI, IBV, ISrB, SCpI, SDM, SHrHs, SZC), de la Paști (BtSISl, BtVdB, ISrSr, SPIC, SȘM, SZL), „di la Înviere“ (BtUșS) sau „di la sfânta pasci“ (IȘpH).

Alte remedii Se pune pe ochi albuș de ou fiert, pe care s-a presărat zahăr bine pisat (BBaB, BBzBz, BGfB, BOH, BOnTț, BLPr, BȘtcmR, BtDaE, GCoCo, GGG, ICuB, IPșB, ISL, IVsVs, NBrBr, NII, NZZ, SHM, SVmVm, VGrGr, VrMM, VrRȘ); „Se ard buci de in și cenușa se amestecă în albuș crud. Pasta poate fi făcută mai subțire și atunci se suflă, cu o țevușoară de la stative, direct în lumina ochiului pe albeață“ (NBdP). „Pe ochiul închis sau chiar direct [pe pupilă] se pune albuș de ou bine fiert, călduț“ (BPșB). „Într-un ou crud se pun cuișoare mestecate în gură. Se obține un aluățel care se pune la ochi“ (BVGd). Se fierbe un ou tare, „se scoate gălbenușul și în locul lui se pune sare și puțină făină. Se arde până se face ca praful și se suflă în ochi“ (IMIMI). Pe albușul de ou fiert se pune miere de albine (GBhBh). „Pui albuș di ou copt când te-ai lovit, atunci. Jumătati o ungi cu nieri caldi, o pui la ochi ș-o legi“ (GNN). La fel de eficace sunt și ouăle nefierate. „Zbăté bini un albuș di ou și-l puné la ochi“ (BtCuCu) sau îl amesteca cu miere de albine (BtRmRm). Mierea se utiliza și în stare pură (BHD, BtCoCo, GCU, IVnVn, NBhI). „Pui în ochi o boghiță di nieri“ (GGhGh).

Se ia *scoică* de râu, „de Siret“ (IHO) ori „de gărlă“ (VPuC), se arde bine și se cerne printr-o sită deasă. Cenușa obținută se suflă peste *a.* „pi țăgi di stuh“ (IHO). La fel se procedează și în alte localități (BCbV, BCțBo, BGIM, BLpLp, BOrOr, BUU, BtTrD, BtVdB, BtCIP, GCțCț, GUT, IHH, IMnMn, IMșMș, ISrB, ITT, NDIDl, NSC, NVA, NVnL, SBrM, SHH, SHR, VȘtB, VVoS, VrTG). Al-teori, scoica arsă se pisează și se amestecă cu zahăr în proporții egale. „Se pune sara în ochi, iar dimineața se spală ochiul cu apă caldă“ (NUU). Un remediu favorit pentru *a.*, ca și pentru alte boli de ochi, este *laptele de mamă* (BPjBs, BtDaB, BtRtC, GNP, NUU, SCfCf, SCIB, SMM, VLR, VMIL, VȘtCț, VTuTu), al cărui efect sporește în funcție de proveniență: să fie la prima naștere (BDrDr), copilul să fie băiat (VrRRț), „să aibă copii gemeni“ (IPIB), „să fie cununată fată mare“ (SSjSj).

Când *a.* este la început, „sî puni sâmânți di bosâioc“ (VBzBz). Practica este semnalată pe arii întinse (BMtMt, BOH, BtDnH, BtȘtȘt, BtVIVI, GGT, ICsCz, IMIMI, NGmGm, NGnC, NPeT, NZT, SBaBa, SZL, VGvGv, VrBIBI). Dimpotrivă, la formele grave ale bolii se folosesc prafuri corozive. „Se pune în ochi sare, amestecată cu făină de pop'șoi, și se freacă pleoapa de două ori pe zi“ (VZrZr). Alte atestări (BPșA, BȘtcmB, IEB, ITgBz, NCCn, SMhMh). Se acoperă *a.* cu *ométiță* (NChCh) sau cu făină de porumb cernută prin sită deasă (BtUțS, ICuCu, IMnU, VDMV). Se pisează „casa melcului“ și se suflă în ochi de trei ori (BAA, IȘpȘp, SMOA). Se mai foloseau: „coajă de ou rășnită sau chiatrî di tocili chisati“ (BOO), „praf di pușcă“ (IHH) și pulbere de *piatră vântă* (GCzFv, NVnVn, SBiBi, SCpI, SPnG, ȘȘdȘd).

Dacă *a.* persistă, „se arde un șarpe viu și cenușa se pune în ochi“ (VPgM). Alte atestări (GPP, VPrPr, VVoA). „Pui cap de șarpe ars pe tavă și pisat“ (VICs)

sau „venin de șarpe“ (VVoO). Se suflă în ochi pielea de pe rânza de pasăre, uscată și mărunțită (GBșP, IScSc) sau cheag de iepure, uscat și pisat (IHlHl). Se pune untură de iepure pe pleoapa de deasupra (SGIGl, SPTPt, SVvVv), se suflă în ochi cenușă din os de cap de câine (BtSlSl, BtVdHt), ori se face un amestec din inimă de pătrunjel, os de pasăre ars și zahăr sfințit; „face o pleșcuți și-o pui la ochi“ (SLRt). Puneau într-un borcan cu apă „zahăr bucăți și o broască di mocirlă, vie, spalată bini. Lichidu ceala îl strecura și-l puné în ochi; puné și zahăr, di curgé albața ca smântâna“ (SFrFr). „Se ard ghimpiei de la un arici, se pisează, se cern și se amestecă cu albuș de ou și morcov fiert, după care se aplică pe ochi“ (VAP).

Dintre plantele medicinale, pe lângă *busuioc* se mai folosesc: *nalba sălbatică* (BLO, BtPIPl), rădăcina de *cinci degete* fiartă în oțet (VPdR), *pelinița* (ICsC, IRR), *pelinul* (VPdR), *mesteacănul*, frunzele care ies întâi, uscate și frecate cu zahăr (BSoc, NDH), *crinul de grădină* – „îi rupi galbenul, îl pui într-o sticlă cu spirt, astupată bine, o ții nouă zile la-ntunerice, pui în ochi câti un chioruș la trii-patru orî și ții la ochi o batistă curată“ (SVaVa), *spinul albastru* (IOO) și *ovăzul* (BtSID).

Acte magice Leacurile se prepară de o persoană curată (VRV), cel care le folosește „trebuie să fie priminit“ (VrVVș) și se administrează „când îi soari frumos, sănin“ (NZZ), „nici vânt și nu bat“ (NPșPș). Se descântă luni dimineața (BDmDm, GCzB, SLL, VZrZr), în trei zile de sec (BDmDm, ITtU, IMșMș, ITgC, SHrHs, VrVV), „trei luni și trei vineri de câte trei ori dimineața“ (VrShB), duminica, înainte de răsăritul soarelui (GTvTv, GVIVl, SBtBt), numai în zilele de vineri (BUV). Descântătoarea folosește: „un păr de câine alb, o pană de păun și un ban de argint“ (NChB), „șărvet curat și mătură nouă“ (BDmDm), mătură acoperită cu o cârpă curată – „Cu mătura te-am măturat./Cu cârpa te-am șters“ (BOrOr), „un ban de argint și prosop curat“ (BMtș), „ceapă albă, ban de argint și mătură nouă“ (GGrGr), un ban de argint și pelin (GTvTv, VrRRt), „o bucăciță di busuioc di la Zăua Crucii și o batistă albă“ – „Am un câmp alb/Și-n câmp alb/Am o covată albă/Și-n covată albă/Am turnat lapti“ (BtVdHt). Alteori, se atinge *a.* cu o broască – „Cum fuge broasca pe apă./Așa și și duci albața di la ochi“ (NCoM), se descântă cu apă neîncepută (BUV, BtLL, BtVdB, NBdBd, NBdG), „la pârâu“ (SLL), pe malul unui râu – „Cum spală apa pietrele/De tină/Și de rugină./Așa să se spele ochiul“ (NTTj), „cu rouă de pe grâu“ (SBtBt), cu agheas-mă. „Când și pui aghiazmă la ochi, nu se descântă, ci se rostește Tatăl Nostru“ (ITnTn).

Descântecul-tip pentru *a.* este cel în care *9 fecioare* (ISrB), *feciorele* (NUU), *fete* (BOnTt, NIB, ISnS), *fetișoare* (BPpI), *fetițe* (ICpB), *fete de împărat* (ITuTu), *zâne* (ILB), *albe* (BtCIP, BtCuA, BtRmRm), *curate* (BOrOr, BtHdHd, GBhBh, IMsMs), „de-o mamă născute“ (ICsC), „de o mamă și de-on tată“

(GBhBh), „din negară“ (VRR), *fete mari* (GNP), *preacurate* (BtRpR), *rotate* (SDhDhM), *surori* (SML) sau „Trii surori ale soarelui./Cu trii rochii mohorii/Și cu trii rochii albastrii“ (ICsC), „cu 9 năfrămi albe“ (BtHdHd) și cu tot atâtea *greble*, *frigări*, *furci*, *lopeți*, *mături* – toate albe – se duc „La bisericile albe./Să măture bisericile./Să spele laghițele./Să șteargă icoanele“ (VRR), la câmpul mare, „Să-l curețe de schini și ciurlani./De chietre și bolovani“ (ICsC), la o fântână, „să o curețe de ciumă și holeră“ (VDmV), la fântâna lui Adam (GNP), la fântâna lui Iordan (BPpPp, BtHdHd, IMsMs, SHM), la fântâna lui Irod (BtCoCo), „să rânească fântâna Maicii Domnului“ (NŞG), „Să curețe imașurile/De spini și de mărăcini“ (IMIMl), „să sape mănăstirea lui Adam“ (VPgM), „La nouă mănăstiri albe./Să le măture./Să le curățească“ (BtRmRm), la mare (BCuM, HIS), „la munții albi“ (BtCuA) ori „Să curețe pădurea roasă/De putregai/Și de mucegai“ (NUU).

Maica Domnului (în cele mai multe variante ale descântecelor), Sfânta Luni (ILB, NIB, VrShB), Arhanghelul Mihail (BtRmRm) sau Sfântul Ioan (NIPr) le opresc pe fetele-fecioare, îndrumându-le la casa suferindului, pentru a-l scăpa de necaz: „Să rămâie ochisorul frumos/Și curat/Și luminat./Ca busuiocul./Când îi în floare!/Să rămâie ochiul curat./Cum o fost de Dumnezeu lăsat“ (ISnS).

AMEȚEALĂ Stare de disconfort manifestată prin dureri de cap (BtCIP, BtDbB, BtTrD, IHRp, ISS, NVnN, SGIGI, SSaP, SVRs, VDmV, VICș), grețuri (BtCuA, NBdBd, SŞTm, VPdR) și amețeli (BtDnH, BtLL, BtVdHt, GVIvI, IBB, ILnG, NPET, SDcDc, SPjD, VVeVe). Omul „sî trezăști buimac“ (BtPIPl), „îi îmbatat di cap așa ca di rachiu“ (SDhDhM), „îi năucit di cap“ (SHH), „sî scoalf din somn tahui“ (SPIC), „este zăpăcit de cap“ (NZZ), „se zvârcolește pe jos de rău ce-i este“ (BtCuCu), cade în leșin (BtHdHd, SSfSf).

Cauza acestei stări este atribuită intoxicației cu monoxid de carbon. Pentru că se astupă cahla cât timp mai este jar în sobă (BtDaE, BtŞtŞt, BtVIVl, ISnS, SDC, SPIC, VRGi), „se închide gârliciul și cărbunii sunt netopiți“ (IVsC), „se stă prea aproape de focul din cuptor“ (SDBDb), soba este necurățată (SPP), „pi plitf o ramas jâcnealf“ (GPcPc), „o folosât mai mult timp mașina di calcat cu cărbuni“ (VŞtB). Despre cei afectați se spune că *i-a bătut cahla* (BtGeD, BtRpR, ILH, IRgRg, SBiBi, SFvFv, SMşB), *i-a bătut hoarna* (IPIB, NPtG, NVnVn, NZZ, VGVGv) sau *i-a bătut soba* (ITtTt, NŞG, VIvPg, VRbD, VrVVş).

Remedii Se deschid ușile și ferestrele, iar bolnavii sunt scoși afară la aer (toate localitățile investigate). Sunt stropiți cu apă rece (BtCoCo, IBB, IEE, ISrB, NPpB, NPşPş, SPnPn, SUIUl, VBcBc, VBzBz, VPdPd), li se pun comprese cu apă rece la cap (BPjBs, GGrGr, GNN, GŢŢ, IMgH, IPrPr, IScB, SBrM, SPjD, SSmŢ), la piept (BtCIP, ICpCp) sau la stomac (ICuB), li se fac frecții cu apă rece pe tot corpul (ILB, SŞdŞd), li se pune zăpadă după cap (IEB). Sunt

spălați cu apă caldă (BtRsRs, NVnVn, NZT, SPtPt, SȘTm) ori li se dă să bea multă apă caldă (BtHdHd, BtMiMi, IȘpȘp, ITuTu, NVnL, SSaP, VAP). Li se fac frecții cu oțet (majoritatea localităților), cu oțet în care s-au macerat flori de trandafir (BMtPr, BPtG, BVGd, BtCuA, GBșP, GCțCo, IOO, IRgD, ITgC, NDH, HIBt, SMoA, VBcB, VOIT, VMIL, VrBPr, VrVV), cu spirt medicinal (BBuB, NZZ, SBtBt, SVmVm, VlvIv), cu „rachiu cu pelin“ (SFnFn). Legători la cap cu foi de varză murată (BBuB, SBtBt, SDaO), cu huște (BtRmRm, SDC), „cu făinî di pop’șoi încălzâți“ (BtVdHț), cu „hoștinî din știubei, fiartî cu tărâți pânî sî îngroași și stropiți cu spirt“ (VCC). Dacă *a.* persistă, li se dă apă cu zahăr (BtRțC, ILH, NCCn, SSaP), zeamă de lămâie (SPIC, SVRs, VlvPg), lapte dulce (BDMdM, NGtGt, NVA, SBiBi, SSjSj) sau moare de varză (IPrPr, NIR, SVsVs).

Alteori, suferindul este întins pe trunchiul de tăiat lemne (IVsVs, NBțG, SCIB, SFsFs), „i se pune trunchiul sub cap“ (NPșPș), „este așezat pe o piatră rece“ (SUIUI) ori „se îngroapă în pământ până-n gât“ (ILH). Deosebit de eficient era socotit „luatul sângelui“: se puneau două lipitori la ceafă (BLpLp, GCC, VPdPd), se cresta vena frunții (GCU, GTvTv, IPiB, VBzR), se tăia puțin sub limbă și se freca locul cu sare (BPTf, BtRmRm, VCsPt, VPdR), se înțepa pielea de la pavilionul urechii și „sî făce horopsali“ (IBIM).

Plantele medicinale utilizate – sub formă de ceaiuri, siropuri sau legători – sunt: *amarnicul* (IMgH), *argintărușul* (GGG), *bozul* (BPrPr, SVaVa), *brusturele* (BLPr, SBrM), *cătușnica* (VPdR), *cimbrul de câmp* (IȘpH, NPtS, SSjSj), *ciubofica cucului* (NPtT, SRB), *mășălarița* (IMnV, IPșB), *menta* (BtDnH, BtSID, NȘG, SBiBi), *odoleanul* (BOrOr, GNP, VPdR), *pelinul* (BtDaB, ISnS, NHB, NVnVn, SVmVm) și *zburătoarea* (BSoc, GGG, VrBIBI).

Acte magice „Străgi la gura sobei o rudă decedată“ (VBcBc). „Sî spalî, aruncî apa afarî, puni ulcica pi plitî, cu gura în gios, și zâci: cum sî scurgi apa din ulcici, așa sî sî scurgî răul“ (IȘpH). Cine îl vede mai întâi pe cel suferind, „să-și împungă cu un ac degetul mic, să lase trei picușuri de sânge în gura ace-luia și-i trece“ (NChCh). Se descântă „cu apă neîncepută“ (BtȘtȘt), se sting în apă nouă cărbuni (IMcMc, IPșS, IVsC, NGmT, SDhDhM, VVoA), se afumă cu o cârpă (BUV), se topește cositor (NȘȘ), se suflă peste capul suferindului (Nica, NSgV). Cuvintele folosite sunt luate din repertoriul descântecelor *de ceas rău* (GTvTv), *de desfăcut* (BtLL), *de deochi* (BPpI, NGnC, VrRȘ), *de orbalț* (NPeT) sau *de spăriet* (ICsCz). Se spune *Tatăl Nostru* de 3, 5, 7 sau 9 ori (BCțBo, GCzB, VLL, VLR), bolnavul este spălat cu agheasmă (NCnV, SDL, SDM, SFrFr), este dus la preot să i se citească (BtPIPI, NțTj, SHM) sau „la racla Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava“ (SHH).

AMORȚEALA CAPULUI Se manifestă prin dureri de cap (IMB, VCC), amorțirea pielii capului (NVnVn, VrBIBI) și „împăienjenirea ochilor“ (SHM).

Apare din cauza unei răceli puternice (BPrPr, BTtTt, BUV, BtCIP, BtCuM, BtVdB, GCtCt, GCU, ICpB, ITtTt, IVsVs, NIR, NPPb, NVnL, SFoT, SGIGl, VAP, VLR, VVoA), a dormitului în curent (IBIM, ISnS, NUU, NVnN, SDcDc, SFaO, VBcB, VrPfC), pe fondul unei crize reumatice (BLO, BtSID, GNN, IHH, NZZ, VCsPt, VrRŞ) sau ca urmare a unui efort fizic dificil (BtDaB, IPşS, SPnG, VPdR). Alte cauze: „iuŭala“ (GPcPc), „obrinteala“ (NPeT), „orbaltul“ (VGvGv), „sângele rău“ (BtŞtŞt), „slăbeala“ (BBnB). Agenŭii nocivi mai pot fi de natură magică – „ceasul rău“ (NGmGm), „deochiul“ (VrVV), „lichitura“ (GGG) – ori se datorează încălcării unor interdicŭii: „se spală pe cap pe timp ceŭos“ (ILB), „se piaptănă în timpul înmormântării unei rude“ (VRGi).

Remedii Comprese cu apă rece (GGrGr, IBtM, ICpB), cu oŭet (SHB) sau rachiu (GRR, NCCn, VBcBc), oblojeli la cap cu frunze de hrean, fierte în tărâŭe de grâu şi stropite cu rachiu sau oŭet (BGfB, ILH, ITnTn, VrPfC), cu rădăcină de hrean dată pe răzătoare (BtCuM, IPşS, VrPfPf), cu cartofi cruzi tăiaŭi felii (BtVdB, NGnC, SBtBt, SDM), „cu frunze de brustur“ (IVsC), cu varză murată (BLO, SCpI, VLL, VLR), cu frunze de *nuc* sau de *coada calului* (SVmVm), cu *hoştină* caldă (NGrGr) sau cu *huşte* (BtGeA, VPdPd) şi legători cu *sare* calduŭă (BŞtcmB, GCtCt, IOO, VBzR), ori „ceapă chisată şi frământată cu lut galbân“ (NVnVn). Se mai folosesc: freŭiile cu *oŭet* (BtII, BtMiC, GPcPc, SPnG, VIVPg) – amestecat uneori cu flori de *crin* (ILL), cu spirt medicinal (BtCuCu, ITtTt, SHR, SVsVs) – în care se pun *furnici* (IVsVs) sau *furnicari* (ITtU), cu *mujdei* (IBIM) sau cu *saramură* (SCIB, SSvSv), băile calde sau reci (GCU, ISnS, NBdBd, SHM, SMhMh) – în care „se amestecă usuc de oaie“ (VIVv), „fiertură de iovă şi buruieni fără vârŭ“ (VCsPt), frunze de *nuc* (SZC), de *romaniŭă*, *rozmarin* şi *sovârŭ* (NHB) şi „fiertură de cimbbru“ (BUU) şi inhalaŭiile. Se înfierbântă pietre albe de rău peste care se toarnă apă rece (BOOr, BtRmRm, IMIMl, VAP) sau „se pune uncrop peste lână de oaie cu usuc“ (SDC).

Plantele medicinale utilizate pentru ceaiuri: *brusturele* (ICsC), *buruiana neagră* (BtDbDb), *buruieni de săgetătură* (BMtMt), *cimbrul* (NPtS), *ciuboŭica cucului* (NPtS, SDcDc), *cârceii de vie* (GNP), *coada şoricelului* (SPIC), *menta* (BPrPr), *otrăŭelul* (ICsC), *romaniŭa* (ILB), *secărica* (SDcDc), *troscotul* şi *vâscul* (SPIC). Pentru oblojeli, se folosesc: *bobornicul*, „amestecat cu rachiu“ (NUU), *brânca*, „tăiată mărunŭ, pisată şi fiartă“ (VrBIBl), *iarba mare*, „plămădită cu miere de albine şi vin alb“ (GTvTv), ramurile de *salcie* (NZZ), *untul pământului* (VrRŞ) şi *vipera* – *iarba şarpelui* sau *viperina*, „o plantă înaltă, ŭepoasă, care seamănă cu bradul“ (BPjBs).

Acte magice Se freacă pe cap cu ţărână de pe mormânt (BŞtcmR, VRGi), se spală pe cap cu apă din *apausul* folosit la înmormântări (BtGeD, BtHdHd), „cu apă neîncepută“ (IŞpŞp) sau „cu aghiazmă“ (SDL). Bolnavului „i sî stâng cărbuni într-un ulcior cu apă ni-ncepută“ (SVaVa), „i se stinge frigarea“

(NPșPș) sau „i se frige orbalțul“ (BtCuM). „Făceu noaui păliti di cânipî, îi legau capu cu o cârpî roși, punéu câte-o pălitî pi cârpi și-i dădeu foc. Tot așa roa-tî-mpregiur, pânî ardeu tăti pălitili. Și-i trecé“ (BtCuCu). Pentru *a.c.* se descântă *de bubă* (VrSR), *de ceas rău* (NGmGm), *de deochi* (BHrHr, ICuCu, SBiBi), *de obrinteală* (NPeT) și *de orbalț* (BtCuM, IBB, VrSR).

ANGHINĂ Se mai numește *șopârlaiță* (NUU) sau *gâlci albe* (BtCuM, VVeVe). Apare din răceală (BLO, BMtPr, BtDnH, GCU, GCȚCȚ, ISrSr, IȚuȚu, IVsVs, SDL, SSmȚ, SVvVv), prin agravarea amigdalitei (BtCIP, NGmT), de la gâlcile care puroiază (BPtG, VrBIG).

Debutează cu dureri mari în gât (BBzBz, GCȚCȚ, IHH, SSmȚ, VrBdBs), fierbințeli și dureri de cap (BLpLp, BtCuM, GCȚCo), umflarea și bobotirea gâtului (BBL, BDrDr, BVGd, IOO, ITgBz, NPPB), „dureri di chept“ (ISrB).

Remedii Comprese calde cu „făină de in și ceapă cu ceară“ (BLO), „ceapî hiarți, o mânî di cătăi di usturoi și tărăte de grâu, prăjite toate cu său de oaie“ (VrVV) și „tărăte de grâu prăjite“ (IMsMs). Legători „cu tărăcuți, mați di bos-tan și cartofi dați pi răzătoare, prăjati oleaci“ (IOO), „cu sfeclă și ulei cald“ (BLpLp), cu sfeclă tocată și coaptă (BGfB), „cu cucută sau gulii“ (BVGd), cu rădăcină de *leuștean* și *spirt* (IVsVs), „cu mutătoare pisată cu sare, amestecată cu țuică și cartofi dați pe răzătoare“ (VrBIG), cu rădăcină „de otrățel, tărăte de grâu sau huște“ (ITgBz), cu „zamá de var strecurată prin două cârpe“ (ISrB), cu „hârb de oală nouă, mărunțit și încălzit“ (BBzBz) și „cărămida pisată și încăl-zită“ (ITnS). Oblojeli „cu lână nespălată, îmbibată cu țuică și hoștină de la pris-a-că“ (BMtPr) sau numai „cu hoștină fierbinte“ (VLL), cu *făină* caldă (GCU, SDL), „cu cartofi cu gaz“ (IȚuȚu) și „mămăligă cu sare“ (VBcB).

Gâlcile inflamate se clătesc prin gargară cu *busuioc roșu*, *sânișoară*, *năpras-nică* (GCȚCȚ), *lemn galben*, *pojarniță* și *mac de grădină* (VPdA), cu *piatră acră* (ISrSr) sau cu *gaz* (IHH). Bolnavul trebuie să bea, de mai multe ori pe zi, „cir fierbinte“ (BBL), „ceai sau lapte fiert“ (BtCuCu) și „să poarte la gât camforă“ (NVnVn). Uneori se acționa direct: „sî ie o linguri di lemn, i sî-ncerbânti coada în foc și sî frigi umflătura ceea“ (IȘpH). Pentru a-i scădea temperatura, suferin-dul este „învalit în cearșafuri ude“ (NPPB) ori „i se fac frecții cu gaz“ (GCȚCo), cu *spirt* și cu *oțet* (GPePe).

Acte magice I se sting cărbuni în apă neîncepută, în care se dă cu cuțitul și se descântă: „Într-o putinea/Esti-o pietricea,/Sub pietricea/Esti-un pui di balaur,/Cine-o bea apa/I-a trece./Nu dau cu cuțitul/În gâtul bolnavului./Dau în gâtul ba-laurului,/Bolnavul să rămână curat,/Luminat!“ (NUU). Sau: „Șopârlă mâră,/Izvor de fântână,/Gātu să nu-ntinzi,/Rădăcină să nu prinzi,/În vârful te-i usca,/Rădăcina ți-a seca,/Chei,/ Răschei,/Ca roua de soare!“ (ICpB). Se mai descântă în momentul în care se așază oblojelile în jurul gâtului: „Păsat nisarar,/Anghina o

sacat!/Anghinî micî,/Anghinî mare,/Să te usuci ca o cicoare,/ Din vinili gâtului,/ Din umerii obrazului,/Sî nu rămâie di leac,/Ca on cir di mac,/Peste 99 de mări aruncat!/Acolo-i cinstea/Şi dragostea/Şi băutura./Cutare să rămâie curat,/Cum Maica Domnului l-o lasat !“ (IPşB).

APENDICITĂ I se mai spune *vătămătură* (ITgBz, ITT, SBtBt, SFsFs) sau *vătămătură grea* (BtCuA). Se manifestă prin dureri acute în zona ombilicală (toate localitățile investigate), însoțite, mai rar, de apariția unei umflături (IBIBI, NGrGr).

Remedii Comprese cu apă rece (BtCIP, BtSID, GVV, ICpB, IMnMn, NVnN, SZL, VBcBc, VBzR, VrPfC), cu gheață așezată în zona ombilicală (BtMiMi, IHO, ISsSr, NPtT, SBiBi, SPjD, SVmVm, VRV), cu lut ud – „sî-nfășura burta cu lut ud, pânî ci trăge tătî cerbințala“ (BtRmRm), „cu pământ și oțet“ (SPIC), „cu nisip“ (VRV), „cu oțat și lămâie“ (SPnG). Se foloseau și comprese calde: „lespezi încălzite“ (SBtBt), „cărămizi fierbinți“ (NCCu), sticle cu apă caldă (BCșCș, IBB, SFoO) și *făină de porumb* încălzită. Bolnavului i se da să bea ceai de *sulfină albă* (BtDaB).

Alte remedii „Se ardea cap de câine, s-amesteca cu otrățel și ceapă hagimă, sî stropea cu oțat sau rachiu, sî făce plească și se pune la buric“ (Işpşp), „sî puné harbuz copt“ (ISnS), iar în cazurile grave „se punea ulcica“ (NGnGn). În timp ce se punea oala de lut, sub care „se aprindea o lumânare ca sî tragî“ (ITT), se rostea și un descântec (IHHm, SFoO).

APRINDERE DE CREIERI Denumirea acoperă o sferă largă de afecțiuni: apoplexie, atac cerebral, insolație, meningită, stări depresive, surmenaj. Provine „din inimă rea“ (majoritatea localităților), „din necazuri mari“ (NDH), „din scârbă“ (BMtMt, BtUşS, ICuB, SMhMh, VGvO), din spaimă (BPtF, BtVdB, IVsVs, SDL, SSjSj, VRV, VrBdBs), dintr-o stare de neliniște permanentă (BtSmR, GPcPc), „din valuri multe“ (SVmVm), din răceală grea (BtCuM, BtDaB, GGG, NVnL, SPIC, SPnPn, VRGi, VrPfC), din expunerea îndelungată la soare (ILB, IMB, ISrSr, NPtT, SBiBi, VrSR), din beție (BVGd, BtDbDb, VLL, VPdPd), din deochi (BVL, NPşPş, VPdR), din efort intelectual foarte mare (BtSID, BtSISI). Se manifestă prin dureri de cap (majoritatea localităților), amețeli (SHB), leșinuri (VrPfC) și paralizie (BtDbDb). Bolnavul are „privirea rățacită“ (NşG), „fața congestionată“ (SPIC), „este foarte nervos“ (BPtF), se plânge că „i se zblocolesc creierii în cap“ (SFnFn).

Remedii Ceaiuri calmante: de *avramească* (VCsPt), *brăduleț* (ISnS), *bujor alb* (NşG), *buruiana cea mare* (VCsPt), *buruieni de dânsel* (Nşş), *buruieni negre* (SLRt), *busuioc* (BtGeD), *cicoare* (IOO, SCIBr), *cimbru de câmp* (GCzB, SDhDhM, SVmVm, VTvS), *ciuboșica cucului* (ITtU, SPtPl, VGC, VPdR), *coa-*

da mînzului (IOO), *coada șoricelului* (GCzB, GNP, NVnN, SȘdȘd, SURs, VPdR), *coada vacii* (BtSID), *rădăcină de frăsinel* (VPdR), de *hamei* (SFrFr), de *iovă* (VCsPt), *laba găștei* (BSoc), *lămâiță* (BMtPv), *levănțică* (BtDaB), *lojniță* (VrRS) și de *lumânărică* (IPșB, SPnG).

Se foloseau, de asemenea, fierturi din: coji și semințe de *mac* (BLO, BMtPr, BȘtcmR, BtAB, BtCuA, BtGeD, GCoCo, GGG, ICuB, IMgMg, NChB, NDIDl, NVA, SFsFs, SPsA, SVvVv, VICș, VRV), flori de *măceș* (BDrDr, NBdBd), *mă-sălar* (BVGd), mătase de *porumb* (SVmVm), *mătrăgună* (BPTf, IMnU, VRGi), *mintă bună* – *izma cu picături* (BȘtcmB), *sevă de molid* (SBaBa), *nalbă* (SPnG, SVjVj, VrTCl), *niercureancă* (ITtU), *nodurile* (VCsPt), *olison* (BMtPr), *orbăn-țică* (BBnB), *orbâlcică* (IPșS), paie de *ovăz* (ITnTn, VPrPr), *pana zburătorului* (VCsPt), boabe de *păducel* (NlCA), *păpădie* (IOO), *părul porcului* (ISnS), *podbal* (SPnG), *potroacă* (SCIB), *secărică de câmp* (NVA), floare de *soc* (NDIDl), *sovârf* (IRR, SDhDhM), *sulfină albă* (VrVVs), floare de *tei* (majoritatea localităților), *troscot* (GNP, VrTCl), *urzică moartă* (SPnG), coajă de *ulm* (SMhMh, VrRȘ) și *vâsc* (ICpB).

Amestecuri pentru infuzii: *cimbru de casă* cu rădăcină de *pătrunjel* (BDrDr, VPdR), *cimbru de câmp* cu nouă feluri de *zburătoare* (SBtBt), mătase de *porumb* cu semințe de *mac* (IBIM), mlădițe de *tei*, de la tulpina copacului, cu *sulfină albă* (BtRsRs), floare de *tei*, *lojniță*, *ulm* și *zburător*, fierte împreună (VrRS), *sfredelul pământului* și *buruienile cele mari* (GVIVl), *captalanul* și *feriga* (BDmDm), *laba găștei* și flori de *tei* (BSoc), *ferigă*, *iarbă mare* și *miere de albine* (VGvGv). I se mai dădea să bea apă rece cu zahăr (BOrOr, GCC, IVsC, NGmT, SHM), apă cu miere de albine (IBtM, ITgBz, SPsA), lapte dulce nefiert (BOnTț, SFmFm, SPIC, SVaVa), ori era pus să înghită, timp de mai multe zile, câte cinci-șase boabe de fasole nefierte (BVL, VrPfpf).

Alte remedii Oblojeli la cap cu rădăcină de *iarba lui Tatin* amestecată cu grăsime de porc (BtȘtȘt, SVaVa), zeamă de *iarbă roșie* (VPdPd), de *luminos* (BOrOr), de *zburător* (VlVpg), frunze verzi de *brusture* amestecate cu oțet și rachiu (NIBt, SHB, SPnG, VGvO, VrPfc). Băi în apă rece (BtIl, GCțCț, IEE), în „fiertură de coji de mac” (SDcDc), de flori de *bobornic* (IPIB), de *boz* (BtTrD), de *lucit* (SFsFs) ori „din nouă crenguțe rupte din nouă pomi diferiți” (VCsPt). I se pune sub cap o pernuță umplută cu flori de *tei* (VrRȘ), se înfierbânta un ac și i se ardeau vinișoarele negre de sub limbă (IȘpH), era înțepat sub unghie „sî curgî sângili rău” (SHM), se înroșea un ac la lumânare, cu care era înțepat de nouă ori în degetul mic de la mîna stîngă și se pune sare (IȘpC, IȘpSp).

Acte magice Înainte de apusul soarelui era așezat pe prag, cu fruntea legată și ochii la cer, ținând pe cap o strachină cu apă, și nu vorbea cu nimeni până la asfințit, „să nu i se aprindă creierii” (BtSmR). I se da să mănânce inimă de lup (GBșP) și era descântat *de soare sec* (BVL, BtDnH, GCoCo, GPcPc, IVsVs,

VrSR) sau de *a.d.c.*: „Mergé Gheorghe pi cale,/Pi cărare,/Plângând și oftând./Nimeni nu-l vidé,/Nimeni nu-l auză,/Numai Maica Domnului/Din porțali cerului/L-o văzut/Și l-o-ntrebat:/– Ci-i cu tine, Gheorghe?/Ci plângi,/Ci oftezi?/– Ci sî cie, vai di mini,/Fetili celi moi m-o-ntâlnit,/Sângili ni l-o băut,/Fața ni-o vestejât,/Ochii ni-o-mpainjânit,/Boala în tât corpu ni-o vârat./Maica Domnului l-o luat di mâni/Și l-o dus la fântâna lui Iordan,/La izvorul lui Adam;/Cum l-o spalat,/Cum s-o ușurat/Și di tât răul o scapat./Discânticu di la mini/Și leacu di la Maica Domnului!“ (IȘpH).

Era dus la preot „să-i citească“ (IVsVs), să fie spălat cu agheasmă (SDL, SDM, SML), uns cu mir (SML), să i se aprindă „lumânări de la Vinerea Mare“ (SDM). Călugări îi făceau slujbe la miezul nopții (NCnV, NGnC, SAA). O slujbă importantă se făcea la mănăstirea Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava, unde preotul „îi făcea carte“ și „își dezbrăca hainele sfinte, aruncându-le una câte una peste el“ (SML).

APRINDERE DE MAȚE Se mai numește *legare de mațe* (BtGeA, BtHdHd, IȘpH, SGIGI) sau *încălcire de mațe* (BBzBz, BSoC, BtRȚC). Se manifestă prin dureri acute de burtă (majoritatea localităților) și constipație (BSoC, BtPIPl, GGG). Este urmarea consumării, cu lăcomie, a alimentelor fierbinți (BtHdA, BtHdHd, BtRȚC, IPșS), îndeosebi a aluaturilor (BTtTt, BtGeD, ICuB, ITgBz, ISnS).

Remedii Să bea, de patru ori pe zi, ceai concentrat de *arnică* (SPjD), de *leuștean* (SBtBt), de *mentă neagră* (SPjPj, SStSt), de *mușețel* (cele mai multe localități), de *sămânță de in* (SBtBt) sau de *rădăcină de trandafir sălbatic* (BLO). I se dă să mănânce *chișleag* (BCbB, BFBz, BHRPr, IPpPp, IȘCb, SVvVv), i se fac frecții ușoare „pe pânțec“ (IPșS) și clisme cu apă caldă și săpun (BSoC, BSoSo).

APRINDERE DE OCHI Apare din cauza căldurii foarte mari (BTtTt, BtCuA, GBșP, NTPr, VLL, VLR), din curenți (BtCuM, GCU, SSjSj), din oboșeala ochilor (BȘtcmB, IBtM, NGmT), din plâns repetat (IHrP, SHB), de la țesălatul cailor (BURUr, GRR), de la transpirația de pe frunte care curge în ochi (BtCIP, BtDaB, BtȘtȘt, GCC, VAP), „din peri răi“ (NDIdI), „dintr-o pară de foc“ (SLRt). Se manifestă prin înroșirea ochilor (BMtMt, BOrOr, BSoC, BtVdHt, IBP, IHrP, NGmGm), lăcrimare (BtCuA, ISrSr, IVsVs, SFrFr, SPnG), mâncărime (BPjBs, BtGeA, BtPIPl, VVoS) și usturime (BURUr, ICuB, IPșSt). Bolnavul simte „o arsură în ochi“ (BȘtcmB), „arșiță în luminile ochilor“ (VGrGr), „junghiuri la tâmple“ (NGmT), „înțepături în priviri“ (BtRpR).

Remedii Comprese cu apă rece (majoritatea localităților), cu ceai de *mușețel* (BGfB, BURUr, BtCuM, BtȘtȘt, ICuB, IȚuȚu, SMOA, SPsA, SVjVj,

VGC) și spălături cu *apă de vie*, adunată primăvara (GBșP, ILH, ISrSr, VBcB, VrPfC), cu fiertură de *albăstrele* (BBzBz, BtClP, ITtU), de *dediței*, *isop* și *lumânărică* (BTtTt, BtFdHt, GCU), de *nalbă mare*, *sita zânelor* și *sulfină* (SPsA, VPdR), cu rouă adunată „de pe schinii voinici” (SHB) sau cu *lapte de mamă* (BOrOr, GRR, SDC, VCsPt). Oblojeli cu *aluățel* făcut din albuș de ou și miere de albine (BștcmB, BtHdHd, IPșS), cu castraveți verzi și buruiană de *cel pierit* (IVsVs), *cartofi cruzi* (ILB), *chișleag* amestecat cu tărațe de grâu și făină de porumb (BtRpR), miere de albine (VRV) sau de bondari (SUIU), pâine muiață în vin alb (ICiCi), sămânță de cânepă, pisată și muiață cu apă (BPjBs). Se mai foloseau iruri din untdelemn, ceară de albine și tămâie albă, „încălzite la lumânare într-o hârtie de desen” (IȘpȘp).

Acte magice Se spală, în fiecare dimineață, cu apă neîncepută descântată (NGmT, VCC), în care se pun stible de busuioc (IMIC). Bolnavul este descântat *de deochi* sau *de poceală* (BMtMt, GCțCț, GPcPc). Se strâng „ciurcelele de la trunchi, se ard înaintea de răsăritul soarelui, iar jăraticul se dă pe apă” (ICsC). Suferindul spune rugăciuni (cele mai multe localități) și se spală cu agheasmă pastrată de la mai multe sărbători (BtDbDb, BtVdB, SDL).

APRINDEREA PLĂMÂNILOR Este cunoscută și sub numele de *pneumonie*. Apare din alergătură (BOH, BtRmRm, IPiB, IVnVn, VBcBc), când cel înfierbântat bea apă rece (BTtTt, SPsA), din eforturi deosebite (BtGeD, BtPIPl, NChB, NTțTj, SȘTm, VLR, VTR) sau din răceli foarte mari (BSoc, ICuB, ISnS). Se manifestă prin dificultăți de respirație (BtCuM, NCCn, NTțTj, SPnPn, VAP), arsuri în coșul pieptului (BSoc, SPnG, VBzR), durerea plămânilor (SBtBt), junghiuri în spate (VBcBc), tuse violentă (GCțCț), zbaterea plămânilor (SFrFr).

Remedii Ceaiuri din flori de *anison* (SFoț), de *avramească* (ITgC), de *cristinească* (ICuB), din flori de pe fânaț (ITgBz), de *hamei* (SZL), de *ienupăr* și *isop* (SFoț), de *lumânărică* (SPnG, SPnPn, VAP), de *măceș* (BSoc), din mătase verde de *porumb* (NȘG), flori de *nalbă roz* (SPnPn, SSM), frunze de *patlagină* (BtCuCu), muguri de *pin* (SFrFr), frunze de *podbal* (SPnG), floare de *soc* (BSoc, NVA). Se mai recomandă: miere de albine, „în care s-au plămădit muguri de brad” (VrRRt), lapte fiert amestecat cu grăsime de gâscă (BONTț, GCU, SDC), untură de bursuc cu lapte cald (IPșS, SDaO), lapte dulce cu miere de albine (NPșPș, NVA, SFrFr), cu lăptișor de matcă (SMșB), în care s-a bătut un ou (SVjVj), sirop „din cucuruzi di brad” (NPtT), de muguri de molid cu gălbenuș de ou (SAA), „unt proaspăt și gălbănuș di ou bătut cu nieri” (SVmVm) sau „cu lapti dulci” (BtRmRm).

Alte remedii I se dă să înghită bucățele de slănină proaspătă, nesărată (NChB) și, mai ales, i se făceau împachetări în zona pieptului cu: „aloe amestecată cu vin și miere de albine” (ICuCu), „boștină fiartă cu lapte dulce și tărațe de

grâu“ (BpTf), „boștină înfierbântată“ (VrShB), „hoștină di la știubei“ (VPdPd), oțet de trandafir (BpTf), „prapur de porc plin de unsoare“ (BtLC), său de oaie, mere rase și tărâțe de grâu (GRR, SFrFr), un amestec din răsătură de hrean și trei pumni de mălai prăjit, stropit cu rachiu de tescovină (VrRȘ). Uneori, bolnavul era dus la stână, să stea culcat pe bălegar de oaie (NTPr, VrBIBI) sau „să respire mirosul bălegarului de oaie“ (NGrGr).

ARSURI Sunt urmarea unor accidente. Se manifestă prin dureri și usturimi foarte mari.

Remedii În toate cazurile se acționa foarte repede. La copiii mici, *a.* se ungeau cu lapte de la sânul mamei (ILnG). Comprese cu albuș proaspăt, bătut bine, până se obținea așa-numitul *unt de ou* (BBzBz, BLPr, BȘcmR, BtCuM, BtDnH, BtTrD, NȘG, NZZ, SDbDb, VrPfPf), cu apă de var, limpezită, și albuș de ou (BCșCș, BtRpR, NCnV), cu *iruri* sau *melhemuri* – preparate din „albuș de ou, ulei de in și smântână“ (ISnS), „albuș de ou și untură de pasăre“ (VrBPr), „ulei, tămâie, coajă de soc și ceară de albine“ (GUT), „muguri de plop și untură de porc“ (VPdR), „frunze de mărar dulce cu smântână“ (VRbD), „ceapă albă, ceară albă și ulei“ (BtVdVd). Se mai aplica: baligă proaspătă de vacă (BtCuA, BtSID, ISnS), uneori muiată cu lapte dulce crud (BOnTt, GTvTv, NPpB), plească din cartofi cruzi dați pe răzătoare (BȘcmB, BȘtȘt, SȘdȘd), cerneală (BLpLp, BpTf, BtCuM, BtDnH, BtVtHt, ICuB, IEB, IScB, NHB, SFoT, SPnPn, SZL, VGC, VrTG), cenușă de cârpă arsă (BCtBo, BtHdHd, ITgTg, NDIDl, VlvPg) și prafuri dintr-o ciupercă numită *bășina porcului* (majoritatea localităților) sau *prahaghiță* (GBhBh).

Alte remedii Se spală locul cu *leșie moartă* și se unge cu fier de porc (IHHm, IOO, NBhI, SPP, VrBdBs, VrPP, VrRRt, VrRȘ, VrVVș), cu lut frământat în apă clocotită și apoi răcit (BHRHr, GCzB, GCoCo, GGrGr, GNP, IRgRg, VRGi), mai ales cu lut de la rădăcina unui perj (BCbV, ICsC, IMnM, IPbP, ISS, NIR, VAP, VrTCl), de lângă izvoare (BTtTt, IȘpH, NUU, NVnL, SBrM, VVșVș) sau de lângă fântână (NBtG). Se mai folosea: *mătasea broaștei* (IMIMl, VDMV), *mătreață* de pe baltă (SVmVm, VGrGr, VVoO), „di pi heleșteu“ (SPjD), „di pi iaz“ (SDC), de la izvor (NTPr, SBrM), de la *budăi* (NCsM, VCrR), de la fântână (NII), de la cișmea (VLL, VLR), „di pi păreș ulucului“ (VPrPr), *mâl* de heleșteu (SBtBt), de pe pârau (SCpI, SPjD), *plămădeș* de pământ (BVGd), pământ negru, ud și rece (BMtMt, BVL, VMIL), turtă de pământ galben (VrPfC), *mușchi* din fântână (BURUr), puf de *papură* amestecat cu grăsime de porc (VVeVe), cu lapte dulce (ISBr) sau prăjit cu ulei (BAA, NBrBr), „său di oaie nisarat“ (BtCuCu), care se amestecă, uneori, cu frunze de *mătrăgună* (VRR), *ulei de floarea soarelui* (VCsPt, VGvGv), din sămânță de *in* (SMșB, SUIUl, SVmVm) sau de *pojarniță* (BtCuM, BtVIVI, NCCn). Uneori, *a.* se

spălau cu soluție de piatră acră (BPjBs, BSoC) și se ungeau cu „coajă de ulm fiartă în lapte dulce“ (ITtU).

ASTMĂ I se mai spune *năduf* (BPtS, VCSPt, VrRȘ) sau *nădușală* (BMtMt, NUA). Se manifestă prin dificultăți de respirație și dureri în piept. Se recomandă evitarea efortului fizic, a căldurii prea mari și a supărilor.

Remedii Ceaiuri din beteață sau mătăse de *porumb* (toate localitățile investigate), din spice de *porumb* (BBIBI, ICpP, NBdBd, SHH), „din mătăse de păpușoică, cu grăunțe și cu ciocan cu tot“ (GGrGr), „din măduva strujanului“ (NGnC), din porumbul *bărbos* (BAA), *flocos* (BHB, IVnVn), *păros* (VRGi) sau *pletos* (BOROr). Ceaiuri „din cucuruz de brad“ (ILH), din nodurile plantei numită *cinci degete* (NSgV, NVnN), „din cozi de cireșe“ (BtCIP), *strohuri de fân* (BtGeD, SDhDhM, SSdSd), frunze de *gutui* (ICuCu), de *hamei* (NCnV), de *Lumânărica Domnului* (BtCuA, IIA, ISC, ITT), din fructe de *măceș* (BSoC, NBdG, VGvO, VVeVe, VrPP, VrRRț, VrRȘ), din floarea *Marțea Paștelui* (BUV), din *mușchi de copac* (VȘtCț), „mușchi luat de pe case vechi“ (VAP), din *nalbă albă* (IȘpH), „buruieni de năduf“ (BPtS), de *nădușală* (BMtMt, VCSPt), semințe de *ovăz* (BtRmRm, ILH, IPrPr, SPsA), *patlagină* cu tot cu rădăcină (IȘpȘp, NAA, NTPr), din găciulii de *salcie* (GGhGh), gogoși de *salcie* (BTtTt), floare de *salcâm* (BtCuCu, BtCuM, NȘG), *scai voinicesc* (VRR), *siminoc* (VGvO), floare de *soc* (majoritatea localităților), din „vâsc di pi vârvu fagilor“ (NHB).

Siropuri din „noitură di brad“ (ITgC), „ceapă albă cu zahăr“ (ISrB), „răzătură di hrean“ (NPET), muguri de *molid* (SCP, SPIC, SVjVj), *ridiche neagră* (BȘtcmR, VȘtCț).

Alte remedii Lapte dulce crud, amestecat cu gălbenuș de *ou* (mai multe localități), lapte de *iapă* (IMgH) sau de *măgăriță* (Nțțj), ceaiuri cu *miere de albine* (majoritatea localităților) sau cu *hoștină* caldă (NBdP, VStB). I se mai dă untură de *bursuc* (IMgH), untură de *gâscă* (SHR, SSjSj, VrRȘ) și „sânge de hulub“ (BtRmRm). Oblojeli cu făină de păpușoi prăjită, așezată pe o pânză de tort îmbibată cu ceară de albine (VLR), tărate de grâu și ceapă prăjită (GMtMt), tărate de grâu și untură de porc (NPtPv, NVnL), „hrean răzăluit“ (SPsG), „mămăligă pripită“ (VIvIv), *muștar* (GCU), *sare* încălzită (BtSmR), „prapurul de la porc“ (BGfG), foi de varză dulce „pârpălite pe plită“ (BLPr), varză verde fiartă în borș (BPtG), *hoștină* îngroșată cu tărate de grâu (BPtPt). Inhalații cu aburii de pe pietrele înfierbântate, peste care s-a turnat apă rece (BtRțC, GCțCț), cu fum „din frunze de ciufai“ (NGnGn), de *mătrăgună* (ITtU), de *podbal* (BtII), de *sulfina* (VRGi).

AVORT Pierderea sarcinii nedorite. Se foloseau fierturi cu însușiri corozive, planta favorită fiind *oleandrul* (majoritatea localităților investigate). Ceaiuri

din frunze și rădăcini de *bujor roșu* (BLPr, IPIB, IVsVs, NChB, NPpB, NPtG, NRdB, VPT), de *busuioc roșu* (BCbV, GGhGh, VPuC, VZiZz, VrBdBs), dintr-o buruiiană numită *cherzâniile* (VCsPt), din crengi de *cireș amar* (NCsH), flori de *crin* (BtAB), *cuișoare* (SDcDc), din rădăcină de *leuștean* (BGIM, VrBIG), flori de *liliac* (NVnVn), frunze de *mătrăgună* (GMtMt, NCnV), flori de *nasul curcanului* (NPeT, VrSR), frunze și flori de *mușcată* (BtVdB, GCzB, GMnMn, NVA, SVvVv, VTnTn, VVoS), muguri de *plop* (ISnS), rădăcini de *pătrunjel* (GCtCo), de *pelin* (IBtM), coajă de *scorș* (VCsPt), „scradî di păduri“ (VPrPr), de *slăbănog* (VrShB), de *spânț* (VPtS, VrRȘ), „din buburuze de sosnari verzi“ (SSjSj), din coajă de *stejar* (VPT), *trandafir roșu* (SDC), *troscot* (IMcMc), *tutun* (BBL, BȘtcmR), *floare de urs* (SDC).

Consumau *drojdie de bere* simplă (BPtG, BȘtcmR, ISrSr, IȘpȘp), amestecată cu vin (BPjBs, NIR, VZiZr) sau cu băuturi tari – „beau țaică cu țaică“ (GCzCzv). Mai foloseau: *chinină* (BtLC, IBtM), *cărmâz* (VVșVș), *cristal pisat mărunț* (BUU, GBșP), plămădeală din rachiou sau miere de albine cu *gândaci de frasin* (GCtCt, IBIM, NȘȘ, SBrM, VLR, VrMrP), *oțet cu ceară roșie* (IȘpȘp) sau cu *sare* (GBhBh, GVIVI, ILnG), *sticlă neagră* pisată (GGrGr, GNP, VGrGr, VrVVș), ceai de *stirigie* de pe cahla (IRgRg) sau de pe stuful afumat (BtCuA, BtII, BtPIPI, ISnS, NCsM). Amestecuri: se fierbeau trei frunze de *oleandru* cu funingine, se lăsau trei zile pe sobă și apoi se beau.

Alte practici Introduceau în *mitră* frunze de *mușcată* (GVIVI, NGnC, NIR, VIvIv), cozi de *nalbă de câmp* (BtVdB, VRbD, SMhMh, VrTtBv), rădăcini și frunze de *oleandru* (BDrDr, NGnC, NIR, VIvIv, VRbD), rădăcini de *pătrunjel* (BtVdB) și *spânț* (SMhMh). Făceau băi fierbinți la picioare și șezut (BOH, BOO, BPjBs, BSoC, BtCIP, BtHdHd, BtLL, GRR, ILL, IMB, IScB, ITnS, NVnL, SBtBt, SSmT, SVvVv), puneau în apă *zeamă de var*, *oțet*, *sare* și *tărâțe de grâu* (ISrB, VVoS), pietre înfierbântate (ISnS) sau cărmizi înroșite în foc (BVGd, SDM). Se urcau de câteva ori, cu o greutate mare, în pod (NBdBd, SZL), ridicau greutatea peste puterile lor (toate localitățile investigate), se așezau cu burta pe *paieziul* prispiei (NBdBd), se legau strâns cu o funie peste burtă (VAP), săreau din gura podului (BDrDr, GVIVI, IBtM, SDbDb, SSjSj, SVtVg, VLR), de pe scară (BtGeD, SSdSd), de pe gard (ISrSr) sau de pe masă (BtUșS).

BAGHIȚĂ Formă a *dizenteriei*, numită și *răhnî* (NHB) ori *socute* (BtSID). Apare la copiii mici (BMtMt, BOnTt, BtCIP, BtCoCo, GSrSr, IsbR, NGrGr, SGIgl), de trei-patru luni (BtUșS, GGrGr), „la copiii de piept“ (BPtS), la sugari (BtCuA), în perioada înfărcării (BOnTt), mai rar „până la doi ani“ (BLpLp), „din țată ră“ (BtVIVI), din răceală (BHRHr, NTmTm), din cauza *strânsului* (BPtS, IOO, NSgSg). Se manifestă prin *dureri de burtă* (BLpLp, BtCIP, BtCuM), „diaree cu fluturi“ (BMtPr), învinețirea pleoapelor (BtCoCo, BtCuA, IbtBt), *slăbire*

(BSoC, BVL, BtII, GGrGr, ImcR), *treapăd* (BOrOr, BtSmR, IBvBv), *subțierea picioarelor* (BOnTț, BtDbDb, BtMiMi) și *umflarea burții* (BBuB, BtMiC, IHIHL, NTmA).

Remedii Ceaiuri din „buruieni de baghiță” (ITT), rădăcini de *căpșuni* (BtTrD), de *coarne* (BtCuA, IMșMș, IPrPr), din *dimcă* (SVjVj), de *pojarniță* (BtCuA, IPrPr, SȘM), de *spini albi* (IPbP), din floare și rădăcină de *ștevie* (SȘM), din *cârcei de vie* (IPbP). Oblojeli „cu bubolnic fiert și prăjit, amestecat cu său de vită” (BHRr), cu făină prăjită (SGlGl), „cu odraslă de pelin verde, amestecat cu ou și oțet” (VAP), „pelin, ceapă, oțet și spuză” (BOrOr), cu *zârnă* (BUU). Comprese la burtă cu oțet (BtTrD, NZZ) sau cu *juică* (BtGeD, ISnS, ITgBz).

Alte remedii „Se cerne cenușă pe dosul sitei și se fierbe de trei ori până n-o răsărit soarele” (SSStSt); „Se trage cenușă din vatra focului sau din gura cup-torului, se întinde pe o lopată și se fac nouă urme cu gura unui pahar mic. Din fiecare cerc se ia cenușă cu vârful cuțitului și se pune la fiert” (BtCIP); din orice fiertură de apă cu cenușă i se dă copilului să bea (BtDaB, SAA, SDhDhM). Se unge copilul pe burtă, roată, cu *cenușă* și i se dă de nouă ori câte un pic de cenușă cu apă (ICpP). I se mai dă cenușă amestecată cu *oțet* (NZZ, VPdR) sau cu *borș* proaspăt (GCoCo, ICsCz, ILnG, IRR, VAP). Bolnavul este îmbăiat în fier-tură din buruieni de *baghiță* (ISrBr), de *zârnă* (BUU) sau „în leșie amestecată cu ruptură de mal” (IBB).

Acte magice I se pune în baie un cățel, despre care se crede că va lua boala asupra sa (BtDbDb, IBB, VLL, VVoS), mai ales un cățel negru (GGrGr) sau măcar „o blană de nevăstuică” (ITbPs). Se descântă *de baghiță* (toate localită-țile), *de cei răi* (VAP), *de socote* (BtCoCo), *la trei lumini* (BMtMt), se pun *în cheptini* (BMtMt, BVL). Se pun într-un vas cu apă „nouă chetricile, un fus, o lingură, un cuțit și un ac”. I se dă să bea de nouă ori și se descântă: „Cu acu să vă coaseți./Cu fusu să vă toarceți./Cu lingura să vă hrăniți./Din pânțele copchilu-lui/Să ieșiți./Să vă duceți în codrii pustii./Acolo să viețuiți./Acolo să trăiți./Și el să rămâie curat./Luminat!” Se ia apă din vas de nouă ori și se scurg „câte trei chicușuri” pe fus, pe lingură, pe cuțit și pe ac, apoi i se dă copilului s-o bea (ICpP).

Alteori se folosesc 9 fuse, 9 linguri, 9 cuțite și 9 pietre (BtLL, IBvBv, IPșS, NȘS). „Și ie cu vârful cuțatului cenușă di trii ori și și puni-n apă ni-nceputi. Bolnavu-i culcat pi spati și cu lingurili și fusăli tăpșăști pânticili lui. Celi 9 fusă și 9 linguri și ci fost certi-n apa ceea ni-nceputi. Și zăci așa di trii ori: Cu fusăli oi suci./Cu lingurili oi tăpși./Baghița di la cutari a fugi!” (IȘpH). Se fierbe păsat de porumb, se pune într-o strachină, se iau nouă fuse și cu fiecare fus i se dă bolna-vului păsat, atât cât se ia pe vârful fusului, de trei ori pe zi. Se repetă trei zile (VTnTn). Se fierb în ceaun cuțite, linguri, culșer, ace, foarfece și tărățe de grâu. Zeama se strecoară, se descântă și i se dă copilului să bea (SZC).

Se alungă *carnea slabă*. „Iei o bucată di carni di vită, o legi di degitu di la picior, mergi la părau și zăci: – Hai la baltă./Carni slabă! Pi urmă clătești picioaru-n apă și spui: Nu spăl carnea./Spăl copchilu/Di rău./Di baghiți./Di toată răutatea! De-acolo zăci-așa: – Hai acasă/Carni grasă./Grasă ca slămina./Rumână ca călina! Faci scaldătoare copchilului, pui carnea-n scaldătoare și spui: Scald copchilu di tăti celea! Și verș apa undeva la părau, într-on dos, și nu calci tăț printr-însă“ (BtSmR). Se scaldă copilul în pragul casei. Mama încalecă pe *pământuf* și merge împrejurul casei. Când ajunge la ușă, întreabă: „– Ce faci, babă, acolo?/ – Scald copilul!/ – Îți dau carni grasă./Și-ni dai carni slabă!“ (GSvSv). Sâmbătă dimineață, înainte de-a răsări soarele, i se face baie copilului. Mama iese afară cu *cociorva* și *lopata*, înconjură casa de trei ori și vine la ușă. Copilul este dat afară cu gunoiul care s-a măturat din casă: „– Du-te-afară./Carne slabă./Vino-n casă/Carne grasă!“ Se zice de trei ori (BtII).

Se descântă bolnavul la mormânt în trei duminici: „Ț-am adus carni moartă./Și-ni dai carni vie !“ (GCoCo). Copilul este dat peste mormânt (BtSID), „tăvălit pe mormânt“ (ITnS). Se făcea o groapă în casă și se așternea peste ea un sac pe care se așeza copilul. Alături de el se puneau: „sămânți di cânipă, unturi di porc, brânzi di vaci și grâu“. Se trăgea copilul de trei ori peste groapă și se freca apoi cu semințele și alimentele aflate alături. Toate acestea se îngropau, iar „copilul se vindeca“ (NCsM). Uneori i se făceau *Noii*, ca la *strâns* (BtSID). „Și ieu din noauă feluri di copaci câti trii crengi. Și faci baie di trii ori pi ză, trii zăli pi săptămână“ (BONtț). Copilul era trecut printr-un cerc dintr-o mladă de măceș (ICuB). Era dus la preot „să-i citească“ (BtRsRs).

BĂTĂTURI Li se mai spun *păducei* (BtCoCo, BtVdHț, ICuB, SVmVm), sau *bătucei* (SVmVm). Se manifestă prin îngroșarea pielii, îndeosebi la degetele picioarelor, însoțită de dureri acute.

Remedii Băi cu coajă de *arin* (SMM), frunze de *aloe* (BHrHr, IOO, SURs), de *boz* (BLO, BNbVs, IMcR), de *iederă* (VPdR), cu mlădițe de *măceș* (ICuB, IPșB), lemn de *pădureț* (SMM), *apă fierbinte* (BtDnH, IțgTg, NPtS, NPtT, VMIL), *uncrop sărat* (BCșCș, BtRmRm, SFoO, VOIț), fiertură de „tărățe de grâu cu chiatră vânăț“ (IBvBv), „leșie din cenușă de ciocane“ (GUU) sau „de ciucălăi“ (SDC), leșie tare și sodă (BOrOr, BtUțS), apă în care a stat lână de oaie cu *usuc* pe ea (BBsA, BHrC, BtȘtȘt, IMIC) sau paie de *ovăz* (BBsA).

Oblojeli cu *mere pădurețe* „coapte în spuză“ (BtVdHț), „în ruli“ (BtCoCo), „pi plită“ (BtCuCu), „chisate“ (VrVVș), fierbinți cât poate suferi omul (BtVdB, BtVdHț, IHO, ILnG, NCnCn, NTmTm). Se mai aplică *găinaț de găscă* (BLpLp, BMtȘ, BPpI, IHIHl, IMșMș, IRR, NBrBr, NIR, NCsPt, VLR, VrBD, VrPfC), proaspăt sau înfierbântat (NII, VGvO), amestecat cu *untură* (ITgBz) sau cu *var stins* (GGrGr, Ițuțu), *ceapă coaptă* (BPjPj, BtAB, BtMiMi, IHOHo, NSbSb,

SDbDb), amestecată cu *ceară* (ITtTr, SRB, VVoO), cu *huște* (VBcBc), cu *oțet* (BtDaB, GGHh, SDL, SPIC), cu *grăsimă* (NChB), cu *sare* (BVGd), cu *săpun topit* (ICpP, IMIMI, VRV) sau cu *untdelemn* (NHB, VBcB).

Legători cu felii de lămâie (BtPIPl, BtSISl, GMnMn, SȘTm, VTvS, VrPfC), frunze de *iarbă grasă* (BtVdVd), frunze de *patlagină* (BLO, NChB, NIR, VICș), *pelin verde* pisat (VrRȘ), *troscot* mărunțit (BBuB), foi de *urechelnită* plămădite în oțet și alifie de *umbra nopții* (BPdR), „cu scoică chisată” (NTPv), cu *usturoi*, după ce s-au ținut picioarele în apă caldă (BCV, BtCuM, GBhBh, NPtG), cu *usturoi* copt (IȘpȘp). Se ung cu *alior* (SSSt), *rășină de brad* (NPtS, NPtT), suc proaspăt de *negelariță* (VPdR), *zeamă de răstopalniță* (BOH, VrBIG) și de *scrântiță* (BOH). Se ating cu *melesteul* bine încălzit (SSjSj, SVMVm), cu coada unei linguri de lemn înfierbântată (BtGeA, IȘpȘp, NGrGr), cu o piatră fierbinte (BtDaB), se taie cu *briciul* (BBzBz, BtCuA, IȚgȚg) sau cu lama (GPP). Locul curățat se acoperă cu *său de oaie* (BHD, BLPr, BȘtcmB, BtCpCp, IMsMs, SSaP).

Amestecuri Legători cu „ceapă, său de oaie și tărațe de grâu” (VrVV), „ceapă prăjită, său și păcură” (BMtMt), „ceapă coaptă, tărațe de grâu, usturoi și ulei” (NSgV), „ceară și mămăligă caldă cu sare” (SPrPr), „hoștină amestecată cu tămâie înmuiată” (IBIM), „humă cu pudră de orez și ulei cald” (BtGeD), „pastă din răsătură de pe corn de vită și zahăr” (SVvVv).

Acte magice Se pune pe *b. țărână* de unde s-a tăvălit un cal (GPcPc, SCIB).

BLÂNDE Sunt cunoscute și sub numele de *focușor* (IOO, SFmFm). Apar când se schimbă vremea (BPtG, BUV, NAA), „când vine negură” (IHH), „pe vreme nouroasă” (GBșP), „când îi a ploaie” (GPP), prevestesc ploaia (BBsA, BHB, BȘtCm, GMtMt, IsdSd), se fac din cauza ploii (BLPr, GBhBh, GNN, NIS, SBrM, VrCrR, VrTG), trec o dată cu ploaia (BHD, IPrPr, IsdSd). Se manifestă ca o formă de *urticarie*, prezintă îndeosebi pe mâini, pe picioare și pe burtă (BPrPr, BSoC, GCdCd, IpșB).

Remedii Compresse cu apă rece (majoritatea localităților), cu saramură (BtGeD, GBcBc, GCC, ILL, NȘG, SBaBa), borș proaspăt (NChCh, NTmA), chinovar (GTVtV), gaz lampant (SȘdSd), leșie de ciocălăi (BtVdHȚ, GPcPc, IIA, IHH, SMhMh), oțet (GCC, IEB, NDH, VRbS, VrTCl, VrTtBv), soluție de piatră acră (IScSc), rachiu (BLPr, GRR, IȚuȚu, NCCn, SFsFs, VTnTn), cu rouă (ITtU), spirt (BPtS, GCdCd, IMB, SRB, VLL), spuză de cenușă (IMnU, NAA, VDeV, VrBPr), cu „sudoare de pe geam” (ISrB), „șipirig amestecat cu unt de migdale” (SDcDc), țuică (ISnS, VrRȘ), urină (BSoC, BtCuM, GMtMt, NPtT, SZL).

Spălături cu „fiertură de arsânică” (NUU), de *blândă* (GBhBh, GȚȚ), de *boz verde* (ICpB), cu rădăcini de brusture fierte în tărațe de grâu (ISrSr, VPdR), cu

apă sărată în care se pun trei fire de busuioc (GBșP), cu *cimbrisor* (IHO, IMșMș), zeamă de *gutui* (BMtMt) sau de *măr dulce* (BBIBI, BMtMt). Ceaiuri de *brâncuță* (VPdL), de *năsturel crud* (VPdPd), *patlagină* (IBtM), *păpădie* (IMșMș), frunze de *pătrunjel* (BPrPr, NBdBd), *pojarniță* (IVsC), *plescaite* (IVsC, SCP), de *romaniță* (IBtM, IPIB), *sovârf* (BMtMt, IHO), coajă de *stejar* (ILB) sau de *urzică* (NCnV, VrPfc).

Se tamponau cu *zeamă de ridichi* (VPdR) sau de *trandafir negru* (NBtG). Se frecau cu *brâu roșu* de lână (ILH, VDMV), cu *ațe din păr de cal* (BtGeA, VBzBz), din *păr de capră* (VRGi), cu un sac în care a fost făină de porumb, întors pe dos (IHRp, IȘpH, NGnC, SCP), cu *traista* din care mănâncă grăunțe caluț (BȘtcmB, GCU, VVoO, VZrZr), cu o *traistă* țesută din păr de cal (VAP) sau cu un *țol de lână* (IciCi).

Acte magice Sunt crestate cu unghia în formă de cruce (BtGeD, IBtBt, SDM, VGvO), se freacă cu grăunțe, care apoi se aruncă la păsări (BCV). „Te dai cu rouă de pe grâu, luată înainte de răsăritul soarelui, în ziua de Sânziene“ (SBtBt), „dai pi blândili copilului cu un *coștei*, în cari-o fost farinî di popușoi, și apoi scuturi pi plitî și spui: – Fugi foc, cî ti țap pi foc !“ (SFmFm). Se descântă. Merge femeia cu sare și cu mămligă, duminică dimineață, la o apă curgătoare și spune: „– Bună dimineața./Apă curgătoare,/În gios mergătoare./Am auzit că ești lecuitoare./Lecuire-mă și pi mini./Cî eu ti cinstesc/Cu pâine și cu sare./Cu darul Sfinției Sale!“ Dă mămliga cu sare pe apă și se întoarce acasă fără a mai privi în urmă (SVjVj).

BOALA COPIILOR Este cunoscută și sub denumiri ca „boala cei’ re“ (SPoPo), *ceas rău* (GCtCt, GPP, IBB, IȘpSp), *cei răi* (VrShB), *epidepsie* (BtLC), *răul copiilor* (BtDbDb, BtSID), *samcă* (NDbDb) sau *socote* (BtCoCo). Apare „din bătaie“ (BLO), „dintr-on blestem“ (BOO), „din deochi“ (BOrOr), din *frică* (BVV, GBhBh, VrTtBv), „din moștenire“ (SPnG), „din nascari“ (SSdSd), „din sânge“ (VCsPt) ori dintr-o *spaimă mare* (BPTf, BȘtcmB, BVGd, BtHdHd, BtLC, BtRmRm, GCtCt, IPIB, NCsM, NPșPș, SFmFm, VRbD). Se manifestă prin stare de nervozitate, lipsa poftei de mâncare, slăbire, convulsii, pierderea cunoștinței.

Remedii Li se dă să bea apă dintr-un vas în care se pune planta *Mâna Maicii Domnului* (VrBlBl) sau în care se fierb „noaui motoșcuți di cacadâr“ (IOO). Prin *horopsală* (mai multe localități), *horopsare* (IScSc), *oropseală* (ICuCu). „I se lua sânge cu briciul de după cap până la șale. Sângele era șters și aruncat pe o apă“ (GBșP). Îi făcea „trii tăieturi cu briciul pe spate, pentru lăsare de sânge“ (ITT). „Îi discântî și-i horopsăști“ (IBB).

Acte magice În timpul crizei, bolnavul trebuie mușcat de degetul mic de la mână stângă (BCșCș, BUU, NGnGn), strâns de degetul cel mic (majoritatea localităților), înțepat cu un ac în degetul respectiv (BOnTt, BȘtcmB, SCfS, SPnG).

Mai rar, se înțeapă cu un ac în toate degetele de la mâna stângă, se stoarce puțin sânge și i se dă să bea (BLO). Este dus pe câmp, la miezul nopții, și-i trecut pe sub un măceș, de vârful căruia se leagă un fir de mătase roșie. La rădăcina măceșului se îngroapă o pasăre. Din hainele cu care a fost îmbrăcat se face o *păpușă* (cu ochi, nas și gură), care se dă pe o apă curgătoare. Copilul este adus acasă, închinat la icoane și descântat cu untdelemn, tămâie și mătură părăsită de la biserică. Descântecul se spune în trei zile de luni, când se termină luna, pentru că atunci sunt crizele mai mari. În timpul descântecului, i se schimbă numele (BȘtcmB). „Îl dezbraci de toate hainele, le îngropi la rădăcina unui măceș și spui: Cum nu se lipește nimenea de măceș/Și de țările lui./Așa să nu se lipească boala de cutare!” Se zice prima oară de 9 ori, a doua oară de 7 ori, a treia oară de 3 ori. Se face o fiertură cu floare de măceș și se spală copilul (VrBIBI).

Se pun haine noi pe un măceș și „sî îngroapî o găini neagrî la hotaru dintri sati” (BȘtcmR). În noaptea dinspre Sfântul Ilie, este scos bolnavul *la răspânteni* și „i se ard hainele cu care a fost îmbrăcat” (ICsC). „Când l-o prins boala întâi, sî faci o *momâie* pe trestie cu hainele lui, se duce la hotar, fără să se vorbească, și se îngroapă” (NCsM). Bolnavul se descântă la hotar – cu găini negre, dacă-i fată, și cu cocoși negri, dacă-i băiat (ISBr). Hainele „se îngroapă la o răscruce” (VCsPt). Unde cădea prima oară, se săpa, căutându-se trei cărbuni, care se puneau în apă și apoi se dădeau pe pârâu. În locul rămas se îngropau hainele bolnavului (GSvSv).

Când îl apuca boala, straietele suferindului erau duse și lăsate în pădure. Se credea că „cine ia hainele, ia și boala” (BMtR). „Sî treci pin zgorgini haina lui și sî n-o iei de-acolo” (BMtȘ). Mergea mama seara, cu copilul în brațe, spre pădure, și spunea: „– Mama murelor,/Mama pădurilor,/Eu te strig,/Tu să-mi răspunzi,/Eu îți dau,/Tu să-mi dai,/Eu îți dau plânsu copilului meu,/Tu să-mi dai odihna ta;/Cum dorm păsările-ntinse,/Așa să doarmă copilul la mine” (BtSİD). Alteori, copilul era dezbrăcat până la piele, iar hainele se aruncau peste casă de trei ori. Unde cădeau ultima oară, li se dădea foc (VDeV). „Se descânta cu cămeșă, pe care o arunca peste casă” (GGhGh).

Alte practici Se trecea bolnavul pe sub pământ: „săpi o groapî în păduri și-l treci pi sub pământ” (SSdSd). „Săpi o groapî cu două ișări, dacă sî poati pi sub talpa casei, și-l treci pi copchil” (SPoPo). „Pitreci copchilu, la sfârșatu lunii, prin pământ, cu o cămeșuică curatî, albî, noauî. Cămeșuica sî lasî acolo” (SVmVm). „Sî-l treci pi sub pământ, și pi undi ai mârș sî nu ti mai întorci” (SFmFm). „Îl vindei pi câțiva bani, pi geam sau pi sub pământ” (SFrFr). Se apelează și la elemente ce țin de cultul morților. Bolnavul este scăldat „cu fân din cimitir” (IVsVs) și chiar cu apa mortului (VTR). „Sî ieu ciurceluți di la cruci di la morminti, sî ard în foc, cenușa s-amesticî în apă și i se dă copilului să bea” (SFnFn). Când suferindul doarme, este bătut ușor la tălpi cu o creangă de salcie, crezându-se că astfel boala poate fi alungată (VrPfc).

Se descântă de *b.c.*: „Sânicat, mânicat,/La Maica Preacurata m-am închinat/Și de descântat m-am apucat,/Și din rău în rău/De spaimă l-am scăpat!“ (BtRmRm). Se afumă cu buruiana numită *cojocul lupului* (GCtCt). Se descântă *de deochi* „cu aripă de liliac, inimă de lup și de vidră“ (BOrOr). „I se dă să guste inimă de lup sau de vidră cu sâneală“ (VCsPt). Se descântă cu gheară de uliu, oase găsite și bani de la mort (BGIM). „Îl descântă *de desfăcut*, la începutul și la sfârșitul lunii, și îl afumă cu cuib de cucuveaucă“ (BtVdB). Se descântă *de răul copiilor* „cu crengi de măceș, furcă, ață, o găină și ulei“ (BBzBz). I se face copilului *cărticică de rugăciuni*, care se pune în leagăn sau în scutece (SBtBt). „Sunt anumiți oameni care știu să scrie cartea. La nouă zile i-o citește și copilul se vindecă“ (NBdP). „La cartea și o coasă în pernuța copilului, unde rămâne până acesta crește mare“ (SHM). „Se scrie strânsoarea Sfântului Sâsoie și se pune sub cap“ (NBtG) sau „se face carte de Sancă“ (NDbDb).

Suferindul era dus „prin preoți“ (BOO, BtHdHd, IPiB), unde i se făceau slujbe (VRbD), i se citeau rugăciuni (NPșPș), „din Cartea Sfântului Vasile cel Mare“ (NPpPp), „i se citea seara, la miezul nopții și în zori de zi“ (VrBIBI). I se citea „la nouă biserici“ (ISrB), „la schimbarea lunii de pe cer“ (SDaO) sau „de trei ori la trei sfârșituri de lună“ (SȘTm). Preotul îi păsea în biserică pe cei suferinzi (BȘtcmB), se dezbrăca deasupra lor de veșmintele sfinte (BPtF, VIvIv, VrShB), „la sfârșitul liturghiei“ (SFnFn), uneori chiar „la ușa altarului“ (BLPr).

BOALĂ CÂINEASCĂ Sunt afectați îndeosebi copiii mici (BHRPr, BUrUr, GCtCo, GȚȚ, IOO, SAA, VDMV, VVeVe). Se manifestă prin lipsă de poftă de mâncare (BBuB, BtRsRs), slăbire (BMtPr, BOrOr, GPP, IHIHI), încetinirea creșterii (VPdR), apariția excesivă a părului pe pielea corpului (BMtPr, VRR, VrVV), stare de moleșeală (VPdPd, VPdL).

Remedii Băi repetate, în care se pun: „căline, un ou și untură de porc“ (GNP), „sămânță de cânepă, un fus, grăsimi de porc și un ou“ (BBuB) sau „pălămidă, limba oii și zeamă de mesteacăn“ (VPdR).

Acte magice I se pune în baie un *cățel mic* (GGG, IHIHI, NII, VrTCl), „luat de la haită“ (IBB), care nu a deschis încă ochii (VrBIP, VrRȘ). Se crede că „dacă moare cățelul, copilul se vindecă, dacă nu, moare copilul“ (BOrOr). Alte atestări: GPP, GȚȚ. Bolnavul este scăldat în apa în care a fost spălat un cățel (GCtO, GNN) sau un mât (BOrOr, IOO). Se descântă în *apă mută*. Apa este adusă noaptea, fără a se vorbi cu cineva, lemnele se taie „pe muțiș“, apa se încălzește cu un singur foc, „se-nrochește“ cu apă rece, se pune-n ea *cenușă* – dată de 9 ori pe fundul cofei – apoi *șuncă, varză, ou, piper negru, pâine, sămânță de cânepă* și *hlinj* de cânepă de vară. „Bagi bolnavu-n apî, spargi un ou acolo și spui: Ca cânipa sî crești,/Ca varza sî ti-nvălești,/Ca pâinea sî ti ruminești,/Ca cașu sî ti doschești,/Ca chiperiu sî ti iuțăști,/Ca porcu sî ti-ngrași !“ Se spală până nu

răsare soarele, apa este dusă „la răspânteni“, și tot acolo se lasă *oul*, „sî-l iei-on câine“ (VrVV). Copilul „se descântă cu un ou, cu puțin grâu și slănină de porc“ (VDmV).

Alte practici Se iau trei crenguțe din nouă copaci diferiți și nouă paie de pe drum, numai cele de deasupra. Se ia apoi o mlădiță de *cacadâr*, care se despică în două, se face un cerc și se trece copilul prin el de trei ori. Se taie apoi mlădița în nouă bucăți și se pune la fierț împreună cu crenguțele, paiele de pe drum, precum și cu o cărămidă nouă. După ce fierbe apa, se păstrează un sfert de litru din care i se va da copilului să bea, iar cu restul îi face baie în zilele de luni, miercuri și vineri, înainte de a răsări soarele. La sfârșit, apa este aruncată într-un loc ferit (BtRsRs). Se face o gaură cu două ieșiri „la lutărie“ și se trece copilul prin ea (VDmV).

BOALĂ GRABNICĂ I se mai spune *atac* – „boala grovnică-i atacu“ (ITtTt), *bătaie de inimă* (BtII, NGnC), *boală de inimă* (BMtȘ, SSvSv, VLL), *deochi* (VrTCl) și chiar *socote* (BtVdB). Se numește astfel, pentru că „îl lovește pe om pe neașteptate“ (ISrB), „îl ia pe neașteptate“ (SPnG), este „boala care vine de-odată“ (ILB). Apare din cauza fricii (VLR), „din întunchinătură“ (BtCuCu), „din spaimă“ (BtCuA), „din vânt“ (BtCuM) sau „din cauza sângelui iute“ (BOrOr). Bolnavul „se chircește“ (BOO).

Remedii Ceaiuri din buruiana numită *grabnică* (VCsPt). Suferindul „este tras cu ulei pe tot corpul“ (BOO), se descântă *de deochi* (BtVdB) și *de pocitură* (BtCuM).

BOALĂ LUMEASCĂ Este cunoscută și sub numele de *freață* (ITtU) sau *sfrenție* (BtGeA). Apare la organele genitale (VrPfC), *pe canal* (cele mai multe localități), „gios, sub formă de spuzături“ (BOrOr). Se ia de la om la om (BtTtT).

Remedii „Preparate din gândăcei verzi“ (ITtU), numiți și *gândaci de frasin* (BMtȘ, BSoC, BtCuM), *căței de frasin* (BtDaB, BtDaE) sau *gândaci de turbă* (VPdL). Câte puțin *ceai* din *gândaci de frasin* (BtDbB, BtDbDb, GCC, GMtMt, IEB, ITnS, IVsVs, VCsPt, VRR, VȘtB, VrTtBv), „se înghit doi-trei gândaci de frasin“ (BPtF), „se pisează și se amestecă într-o cană cu apă“ (IMcMc). Câte o linguriță de rachiu în care au fost plămădiți, mai multă vreme, *gândaci de turbă* (BCbV, BȘtcmB, BtVdVd, GBhBh, GCtCo, GNP, ICsCz, IIA, IPșP, NDIdI, NGmT, NPtS, SCIB, VAP, VPT). Rachiu „cu sâneali și gândaci de turbă care cresc pe frăsiniță“ (ICsC), „patru gândaci de frasin fără cap, uscați, pisați și puși în rachiu“ (VTnTn), „piciorușăli di la noauî gândăcei di frăsân puse în rachiu“ (IMIC), *gândaci de frasin* arși în foc și puși în rachiu (NBhI), nouă *gândaci de frasin* pisați și păstrați în rachiu opt zile; „se bea câte un pahar la trei zile“ (NDIRg).

Alte remedii Într-un litru de vin roșu se puneau nouă *gândaci de frasin* și trei bucăți de cretă albă. După trei zile i se da bolnavului câte o linguriță (BtRmRm). Se mai foloseau: „gândaci de frasin plămădiți în fâșchia (bălegarul) oilor“ (GPP) sau în bălegar de cal. La sfârșit, se strecura zeama printr-o pânză deasă și i se da să bea (BtPIPI). Alteori, gândacii se amestecau *cu borș* (NSgV), *cu lapte dulce* (IVC), „credî, crohmalî crudî, coji di ouî certi, cărămidî chisatî și rachiu di drojdîe“ (ITtU). Spălături locale cu fiertură de *gândaci de frasin* ori amestec de cantaridă și rachiu (BtVdB, GCzB, IMIMI, SFrFr). Se foloseau și „gândaci de pe frunzele de arțar“ (IȘpH), „gândaci de mesteacăn“ (BtVIVI), „gândaci roșii“ (GGG), precum și „viermi de copaci“ (BOH).

Plante medicinale Ceai de rădăcină de *pătrunjel* (BtDaB, BtCoCo, NȘG, SDhDhM), în care se puneau, uneori, „o mână de ovăz și una de orz“ (NVA), rădăcină de *pătrunjel* fiartă în lapte dulce (BCtBo, SMoA), ceai de *alior* (GMnMn), de „coada șoricelului și hierea pământului“ (VrVVș), de *omag* (NCnV), *nalbă albă* (IPșB, SAA), *pelin* (BtGeD), rug cu *pomușoară albă* sălbatică (VBcBc), flori de *sânziene albe* (IPșB), *trifoi alb* (NZT, SAA) și de *volovatec* (SPnPn). Amestec de pătrunjel, lapte dulce, gălbenuș de ou și ceai de trandafir sălbatic (SVvVv), de lapte dulce, rădăcină de pătrunjel, praf de cretă și apa ce se strânge de la ascuțitul toporului pe piatră, fierte împreună (SDaO).

Se mai foloseau: *sticlă* pisată mărunț (ISrSr, NPtS, IVsC, FPNc), amestecată în ceai de *oleandru* (SHB), rachiu sau spirt în care se puneau, mai întâi, *piatra sălimanului* pisată (SDC, SMhMh), *sticlă de cristal* făcută făină și descântată (BtSID, BtSISI, IPșS), *mărgelile* pisate (NIR). Spălături cu *piatra iadului* (BORor, ISnS, ITtU, VBcB), „aburi de var opărit“ (VDeV) sau cu o fiertură din două kilograme de apă, în care s-au pus 10 fire de *iarbă*, 10 fire de *crușân* și *piatră vântată* arsă pe plită și pisată mărunț (SUIU). Unsori din „fasoli oloagi (lungi) arse, dos di catrinfi, coajî di bostan și unt di mesteacăn făcut pi topor“ (ITtU), „din cenușă de opinci, piatră acră și piatră vântată“ (SVmVm).

BOLI DE INIMĂ Diverse afecțiuni, tratate empiric în funcție de gravitatea fiecăreia în parte.

Remedii Împotriva *palpitațiilor*, numite și *bătăi de inimă*, se folosesc: *apă rece* cu zahăr sau cu dulceață (BCșCș, GCC, IMIC, ISBr, NVA, SGIGI, SMoA, SStSt, SVtVg, VPrPr), o linguriță de *făină de grâu*, amestecată cu apă îndulcită (BtDnH, NBdG, NCCn, NVnVn, VCsPt) sau „cu miere de albine“ (GCtCo), *miere de albine* simplă (BtVdVd, VTvS) ori „plămădită cu iarbă mare“ (GVIVI).

Ceaiuri „de afiniș“ (NPpB), de *barba împăratului* (SBiBi), de *barba ursului*, numită și *brădișor* (SVjVj, SVaVa), conuri de *brad* (BtMiMi), păstăi de *fasole albă* uscată (BBzBz, NȘG, VrBIG), din rădăcină de *iarbă mare* (GRR, GVIVI, IOO, IPșS, SHB), din *iarba lui Tatin* (IPșS), de *lumânărică* (BtCuCu, BtCuM,

VrBIG), bețe de *mărar* (BtBB), *măghiran* (SVmVm), *mentă* (BȘtcmB, BtCuM, BtDnH, IVsC, NPtPv, SMhMh), *păducel* (SPnG), mătase de *porumb* (NDlDl, VrVVș), rădăcină de *pir* (SVjVj), „di rozmalin di geam“ (SVmVm), de *strugurii ursului* (ITgB, SPnG), „talpa găstii de munte“ (VrBIG), rădăcină de *valeriană* (BtDaB, BtDbDb, BtMiMi, IBlM, IBvBv, ISL, SURs, VBcBc) sau de *vâsc* (VrBIG).

Pentru afecțiunile grave, se foloseau leacuri cu evident substrat magic: i se dă *inimă* de porumbel (BHB, BLpLp, BtGeD, GPcPc, IMșMș, IPrPr, IVsVs, NBhI), „dischici on porumb și-i înghiț inima așa zbătându-sî“ (VIvPg), „se scoate inima de la un porumbel viu și se înghițea“ (GUT), „i se dă inimă de porumbel vie“ (VrBIBI), „se scoate inima dintr-un porumbel viu și se înghite caldă“ (NAA), „să înghită inimă de porumbel crudă, tăvălită în zahăr“ (BPTf), „inimă de porumbel crudă, dată pe vamă, ori pe geam“ (BOROr), „se taie trei porumbei, li se scot inimile și bolnavul le înghite“ (BBIBI). Se mai folosea *inima* unui pui spintecat de viu (BDmDm, SRB) sau „inimă crudă de prepeliță“ (IPiB).

BRÂNCĂ Boală contagioasă de care suferă porcii. La oameni apare foarte rar: „din supărare mare“ (VrBIBI) sau când cineva „a mâncat carne de porc bolnav de brâncă“ (BBuB). Se manifestă prin umflarea capului și a venelor de la gât (BPTs), umflarea feței (BOROr), dureri de cap (VrBdBs), umflarea gurii (BȘtcmB), dureri la încheieturi (BPjBs), dureri de picioare (IOO), lipsă de poftă de mâncare (ISrB).

Remedii Oblojeli cu rădăcină de *brânca porcului* săpată din pădure, fiartă și îngroșată cu tărâte de grâu (BMtPr, VrBIBI), cu rădăcină de *brânca porcului* dată pe răzătoare și amestecată cu *untdelemn* (BPTs) sau plămădită cu *rachiu* (VrBIG), „cu mațe de bostan prăjite“ (BBuB) ori cu coajă de *tei* macerată în rachiu (VrMrP). Se mai aplica pe bube sau pe umflături *placenta* de la scroafă (BȘtcmB) și se făceau spălături cu ceai de *brâncă* (BPjBs, GBhBh, ISrB).

Acte magice Descânțece de *brâncă* (VrBdBs, VrMrP).

BROASCĂ Este o umflătură nedureroasă (BBL, BBIBI), mare „cât o nucă“ (BȘtcmR), „o gălcușoară“ (BtSmR), „sub forma unei boalfe“ (VOIT), „o ghindură“ (IIA), „o motochină“ (SHH), „o nioagî“ (NTPr), care umblă pe sub piele (BHRHr, BtSmR, GCC, IȚgȚg), „sî plâmbi di colo-colo“ (GPcPc), chiar și la nivelul gâtului (BȚBo).

Remedii Se înțepă cu un *spin* (BMtMt, BtVdVd, IMIMI), un spin de *cătină* (GȚȚ), de *holeră* (IMIC, VAP), de *măceș* (IBP, ICpP, ILB, ITtU, SPP, VTnTn), de *mălin* (GVIVI), de *perj* (BtDbB) sau de *porumbel* (IOO, NTPr), „cu un spin de grapă“ (VOIT) și chiar „cu noauî schinișori“ (VȘtȘt), ca să dea înapoi (BPpI), să coacă (BtGeD, ITtTt), „să coacă și să se scurgă“ (VȘtȚt), să iasă „răutatea strânsă în buboi“ (VGrGr).

Alte remedii Se pune pe bubă o *broască* tăiată în două (BtMiMi, BtSID, ICuCu, IMnMn, ItgB), o *broască* de apă (GCC), o *broască* neagră, răioasă, tăiată și pusă acolo (SHM), „sânge de *broască*“ (ITgC) sau „o *broască* uscată“ (ILH). Se unge „cu sânge de hulub tăiat proaspăt“ (SDcDc), ori se leagă cu un fir de păr din coada calului (GMnMn, IPiB, VPdR). Oblojeli cu cenușă din coajă de frasin amestecată cu rachi (BOrOr), turtiță de ceară de albine pe care se pune cenușă de plop (NVnL), cenușă din coajă de arțar pusă într-o coajă de nucă verde și ținută la bubă (BȘtcmB).

Acte magice Duminică dimineața, atunci când se aude toaca la biserică, se lovește umflătura cu o *lingură părăsită* și se spune: „Popa toacă,/Broasca sacă!“ (BMtȘ). Alte atestări: BtBB, BtRțC, BtTrD, IBvBv, IEB, VBzR. Se bate în pragul de afară cu o *lingură* de lemn (GCțCo), în trei duminici la rând (VGvGv) și se spune: „Popa toacă,/Broasca sacă,/Popa o tocat,/Broasca o sacat!“ (VGvO). Se lovește umflătura și se zice de 9 ori: „Popa toacă,/Eu pâlesc cu *lingura*/Și *broasca* sacă!“ Se zvârle apoi *lingura* pe gunoi și se spune: „Cum putrezește/Și cum se părăsește/Lingura asta,/Așa să se părăsească/Și *broasca* de la cutare“ (SML). Când toacă la biserică duminică dimineața, se descântă pe pragul ușii „cu arceriu“ (NCsM), cu *barda* (GBhBh), *cutea* (ICpP), *cuțitul* (ICsCs), cu un colț de *grapă* (ICsC), un *fier* (GGrGr) și „se spune de nouă ori într-o suflare: Popa toacă,/Broasca sacă!“ (ICsC).

Tot când se aude toaca la biserică, se face cruce pe locul cu pricina și se spune de mai multe ori: „Popa toacă,/Broasca seacă!“ (NBdP) sau „La biserică toacă,/ Broasca seacă!“ (ICpCp), „S-o terminat de tocat/Și *broasca* o secat!“ (ICpB), după care se adaugă: „Cum popa nu toacă,/Broasca să nu se mai facă!“ (BtSmR). Dacă se descântă într-o altă zi, se spune: „Cum nu-i duminică acuma,/Așa să nu fie *broasca*/La gâtul lui Gheorghe!/Și Gheorghe să rămâie curat,/Luminat,/Ca aurul curat,/Ca argintul strecurat,/Dă-i, Doamne, leacul!“ (VZrZr).

Umflătura se lovește cu un *os părăsit*, luat de lângă un pârâu. Se atinge *b.* cu partea care a stat pe pământ și se spune: „- Bună dimineața!/Cum nu-i acuma dimineața,/Așa sî nu fii tu/Pânî mâni dimineață!“ Osul se pune la loc, așa cum a fost găsit (NCCn). Tot cu un *os părăsit*: „Cum o sacat carnea di pi os,/Tot așa să sece *broasca*!“ (BtCuM). Alteori, „Dai cu un ciolan și zâci: Cum o scăzut carnea di pi ciolan,/Așa sî scadî *broasca* me!“ După care se adaugă: „Pai săc,/La vârf ești săc,/Din rădăcină/Fă-ti făină/Ptiu, duci-te-ai pi pustii,/La mini sî nu mai cii!“ (SHH). „Duminică dimineața bolnavul stă cu capul pe un hat și este lovit peste bubă cu un *os părăsit*“ (NPșPș). Se bate *b.* de trei ori cu *dosul mâinii*, zicându-se: „Amu te-i făcut,/Amu să-ți sece rădăcina!“ (BtPIPI).

Umflătura se atinge (BBL, BtLC), se lovește (BBIBI) ori se strânge (BPjBs, BtVdB, SZL) cu mâna unui om mort, gestul fiind însoțit uneori de cuvintele: „Cum o sacat mâna mortului,/Așa sî săci *broasca* di la cutari!“ (IȘpH). Se înțepa

b. cu acul folosit la cusutul hainelor pentru mort (IIA). Se lua o broască moartă (uscată) de pe drum și se freca umflătura, zicându-se: „Cum s-o uscat broasca./Așa să se usuce și boalfa!“ (ILH). Se mai descântă și astfel: „Di la măr și pân-la păr/S-o ntâlnit broasca cu șarpili./Cum s-o ntâlnit, cum s-o trântit,/Broasca pi loc o plesnit!“ (VRGi). Dacă trecea greu, era pus un mezin să o muște (BtCuA, BtPIPI). „Strângé umflătura cu dinții cât puté di tari“ (VPdR) sau: „Un copil mezin trebuia să muște umflătura de trei ori“ (BtRmRm).

BUBĂ NEAGRĂ I se mai spune *dalac* (BtDaB, ITgBz, NBrBr, NCsM, SMhMh, VGC, VȘtB, VrMM, VrShB), *bubă grabnică* (BtRtC), *buba morții* (BBzBz), *limba morții* (NRdB), și chiar *ducî-sî pi pustii* (ITtU). Apare din blestem (IVsC), din cauza sângelui rău (BLpLp), din sânge stricat (BCșCș). Se face la deget (NVnVn), la încheieturi (NII), pe mâini sau picioare (SDM), pe cap și la gât (NPșPș), pe spate (NPșL). Este „ca o căpușă neagră“ (ISrB), „ca un hir di mălai“ (VRGi), „ca o sămânță de cânepă“ (ISnSn), „neagră și dureroasă“ (ISnS), „neagră-n mijloc și roșie de jur-împrejur“ (BtUșS), „neagră de înnegrește locul“ (GCC).

Remedii Oblojeli cu frunze de *mătrăgună* (BtII, ICpB), pisate și amestecate cu *mășălarită* și rădăcini de *brusture* (VPdR), cu *nalbă* fiartă în lapte (BPjBs) sau cu zeamă fierbinte din buruiana numită *negrușcă* fiartă înăbușit (NChCh). Se arde cu un fier înroșit în foc (GMtMt, GRR, ITT), cu cărbuni aprinși (SCIB) ori cu cleștele înfierbântat (ITnTn). Iruri din ceară curată, ceapă coaptă, untdelemn și gulii fierte (BtGeD), *usturoi* pisat, făină de grâu, miere de albine și praf de pușcă (ITnTn), *turtă* de ceară, ceapă coaptă și ulei (VVoS), *turtă* fierbinte de făină de grâu cu miere (ITT), *alifie* de fasole neagră arsă în foc (SDL), *scrum* de la o cârpă de câlți, imediat după ce a fost arsă (BVGd).

Se puneă, de asemenea, o găină neagră ruptă de vie (SHM, SSaP, SURs), „pui negru scos în februarie“ (SVtVg), „mai de găină neagră“ (SBtBt), *fiere* de porc (BtGeA) și „sămânță de in fiartă în lapte dulce“ (SGIGI).

Acte magice „Se frige de trei ori cu trei ceri (frigări), apoi se fac trei turțițe din făină de grâu, unse cu miere de albine, se înfierbântă și se tot pun acolo“ (BtDaB). Se descântă (BtUșS, NBrBr) cu miere de albine și făină de grâu, în care s-au stins „ceri înroșăți în foc“ (ImgMg), „cu petică de câlți și crenguțe de busuioc aprinse“ (BCșCș), precum și „cu buruieni de pe morminte, strânse de o femeie curată înainte de răsăritul soarelui“ (BtVdB).

BUBĂ REA I se mai spune *abubă* (VrShB) sau *floarea bubei* (BtGeD). Este o bubă mare (BtDaE), „roșie și de-acolo sî-nvinățăști“ (BȘtcmB), „o beșă-cuși coaptă-n vârf, foarti dureroasă“ (BtSISl). Se face „la rădăcina măselelor“ (BMtPr), „la încheieturii degitilor“ (BtDaB), la toate încheieturile (BMtPr,

BȘtcmB, NVnVn). Apare din *deochi* (BUV, GCC, VPT, VRV, VrBPr), la persoane care nu țin posturile (BtȘtȘt, NDIDl), „mănâncă de fruct în zile de sec“ (NVnVn), „mănâncă de dulce miercurea sau vinerea“ (BSOc), „nu postesc sau lucrează în ajunul zilei de vineri“ (ILnG).

Remedii Oblojeli cu „rădăcină de brustur, usturoi și găinaț de găscă“ (VrTCI), buruieni de *bubă rea* (mai multe localități), bureți sălbatici „pi cari-i moi și-i aplici“ (GGT), cu *buretele pucios* (BȘtcmB, GNP, ISrB, SȘtȘt), numit și „burete de bubă rea“ (GMnMn) sau *păpălog* (BtCnM), „cu burete pucios, coajă de mesteacăn arsă și șapte fasole arse, amestecate cu coji de bostan de câmp și spirit“ (NDH), „turtiță din ceară bună, făină de grâu, miere de albine și ceapă friptă pe șparhat“ (SVjVj), „turtiță de ceară amestecată cu in fiert în lapte dulce și ceapă coaptă“ (ISnS), „ceapă cu săpun sau hoștină“ (BtVdVd), *floare de crin* amestecată cu miere de albine (BtRmRm, IMgMg), cu „ciupercuțe gelatinoase care cresc în pământ“ (VrShB) și „cu turtițe de cicoare“ (BtGeD).

Dintre *plantele medicinale*, se folosesc: *frunza bubei* (NHB), *iarba tâlharului* (SRB), *împărăteasa* (IMnMn), *mătrăguna* (BtII, IMgMg), *nalba*, amestecată cu ceapă coaptă, miere de albine și făină de grâu (SPnG), boboci de *nalbă mare*, fierți în lapte dulce, îngroșați cu tărațe de grâu și unși cu ulei (VrVV), *frunze de patlagină*, amestecate în *in fiert* cu lapte dulce, miere de albine, *gulii fierte* și turtițe de *cicoare* (BtGeD), *poama vulpii* (NHB), *păpădie* amestecată cu smântână și făină de grâu (GCoCo), *usturoi copt* pisat și amestecat cu păcură (VrVVs), *vâzdoage* fierte în lapte, amestecate cu ceapă și seu de oaie (IPbP).

Se mai pune: *oloșel* făcut din „făină de grâu, un gândac de frasin și lapte de mamă“ (SCpI), „ceară, făină de grâu și lapte de mamă“ (VCsPt), „rășină, său de oaie, ceară de albine și lapte de femeie“ (NPtT), „turtiță de grâu unsă cu miere sau plească de hoștină“ (BtPIPI), „plească de muștar fiert în lapte dulce“ (BtII), semințe de in fierte în lapte dulce (SDbDb), „albuș zăbătut cu făină de grâu, unt-delemn și zahăr pisat“ (ITnTn), „perje uscate cu usturoi“ (VBcB), „nucă, usturoi și ulei de sămburi amestecat cu petrol“ (SDcDc), „alifie din pucioasă, piatră vânăță și grăsime“ (BtDaB), „alifie din chiatra iadului, sacâz di gurî, unt di vacî și di oaie“ (ILH), „scrum de la cârpă și de la busuioc“ (BOnTt).

Alte leacuri „Cățel rupt în două“ (SDH), „porumbel despicat de viu și lipit acolo“ (BtGeD), viperă omorâtă, pisată și amestecată cu lapte dulce (SBaBa).

Acte magice Prin descânțece (BCtBo, BUV, VRV, VrBPr), cu o cârpă de cânepă aprinsă (BBzBz, BCIV, BtȘtȘt, GBcBc, GCU, NBhI, VPT), se afumă, iar la urmă se presară scrumul rezultat (BDrDr, GCzB, NIC, VGC). Se descântă cu busuioc aprins și baligă de vită uscată de la Ziua Crucii (cele mai multe localități), cu fire din busuiocul folosit pentru agheasmă (IȘpH), „cu perje de la Ziua Crucii“ (VMIL), „cu spin ars de perj“ (NIcA), „cu ceapă coaptă, zahăr și făină de grâu“ (ICsCz) sau cu ceapă coaptă și cenușă (BtVIVI, VIvIv). Se mai folosesc:

trei *sfredede* înfierbântate în foc – stinse în ceară sau miere de albine, cu care se unge *b.r.* după terminarea descântecului (IMșMș) – „o bucată de sfredel înfierbântată” (ICsCz), „sfledere fierbinți” (NVnN), „un colț de grapă înroșit în foc” (BtCuCu) sau „un cer înroșat în foc” (IȚuȚu). Descântătoarele foloseau, de asemenea, *trei pietricele* de pe drum, care, la sfârșit, erau aruncate, apoi „pământ di la 9 moșânoaie, cânepă de la 9 fuioare, cimbrisor di pi zonî și stirigie”. La sfârșit, toate acestea se fierbeau, iar apa cu care se spăla *b.r.* se arunca într-un loc părăsit (BtVdB).

BUBE DULCI Apar mai ales la copii (BGfB, BtDnH, BtUȚS), uneori și la vârstnici (BOrOr, BtII), împrejurul gurii și pe bărbie (cele mai multe localități), sub forma unor spuzeli care se lădesc (BSoc, BtGeA, GCC, ISrB, NPșPș, SBiBi, VRGi). Provin din necurătenie (BBIBI, BLPr, BOrOr, GCȚCo, GRR, ICuB, NIS), din sete și vânt (BtMiMi, GPcPc, SPsG), din cauza consumului unor alimente vechi (BPpS, ISrB, SSvSv, VLL, VPdR), a acriturilor (BBuB, IBtBt, IMcR, NTmA), din cauza febrei (BtȘtȘt) și „din scărchinături” (IȘpH).

Remedii Luate din pripă, se vindecă repede, dacă sunt unse cu: *spumă* de pe laptele dulce nefiert (BtCpCp, BtDnH, BtGeD, IHRP, ITgBz), *grosrior* (SPsA, SPsG), *smântână* proaspătă (BtGeD, VRbD), *funingine* (ITgBz, NPeT, SPsA), *spuză albă* de pe cărbuni (BBuB, NPpB), *spuză* de la cârpă și potlog ars (BBIBI), *scrum* de la țigară (NPpB), „cir de mămăliguță” (NPeT).

Alte remedii Alifie din fasole arse și pisate mărunț (BtRsRs, SDbDb, SSaP), îndeosebi din cele negre (SBiBi, SGIgl), puse în *grosrior* (NGmT), în *smântână* dulce (NIBt, SCP, SFvFv) sau amestecate cu unt și grăsime de porc (NGnC, NGnGn). Se mai ung cu *cenușă de fasole albe* amestecată cu *spumă* de pe laptele dulce nefiert (BtCuCu, BtCuM, BtDaB, BtPIPI, BtRȚC, SVmVm).

Ihuri din *piatră vânăță* arsă pe plită, măcinată și plămădită în *smântână* (BVGd, GCvCv, IMIC, IRR, NBrBr, NIS, NȚȚj, VPdPd, VVoO), în *spumă* de lapte dulce (IHO) sau în *grosrior* (SCIB), ori amestecată cu unt de vacă sau untură de porc (BPtF, GVIVl, NUU), cu *cârpă arsă* și *smântână* (BLPr), cu *mentă neagră* și *smântână* proaspătă (BOnTȚ). Ihurile se mai făceau din: „piatră vânăță și gurgui de opincă de vită arse în foc, țurțuri de stirigie, fasole negre, miere de albine și unt de oi” (NHB), *smântână* proaspătă amestecată cu cenușă de coadă de *bostan*, coji de *nuci* arse și puțină *piatră vânăță* (BHrHr, VTnTn), „piatră vânăță, trei cozi de bostan și trei nuci, arse și amestecate cu smântână” (BDmDm), nouă *fasole negre*, două coji de *nucă*, o coadă de *bostan*, un pic de *piatră acră* și *piatră vânăță*, pisate mărunț, arse, amestecate cu puțin *zahăr* și înmuiate în *spumă* de lapte dulce (IEB), „frunze de trandafir negru, grosrior, piatră vânăță, potlog de opincă ars” (NBȚG), „piatră acră, albuș de ou și nuia de gutui arsă” (VrSR), „mintă neagră prăjită, fasole neagră pisată și coadă de bostan arsă-n foc, amestecate toate cu smântână dulce” (SML).

Oblojeli cu fierturi din: mlădițe de *măr dulce* (BtMiC, BtTrD, BtUșS, SBtBt, SCpCp, SHB, SSStSt, SZL, VPT), coaja *merelor* dulci (BtPIPI, IMIMI, NCnP, SMoMo, SPjD), crenguțe de *măr dulce* și *lapte dulce* (IHrP, ISrB), crengi de *măr dulce* și *sovârf* de câmp (BtRmRm, IIA, IPbP, ISdSd, NBdP). După ce sunt spălate, *b.d.* sunt unse cu „mâzgă de pe crenguțele de măr dulce“ (SSvSv). Se folosesc, de asemenea, oblojeli cu sămânță de *cânepă* pisată (NGmGm, NPtT, VLL, VLB), sămânță de *in* (VLR) și sămânță de *mac* fiartă în *lapte dulce* (BSOC).

Plante medicinale Alifie „din buruieni de bube dulci“ (BOO), din *busuioc* uscat pe plită, măcinat și amestecat cu *smântână* (ITtTt), *dumbravnic* amestecat cu spumă de *lapte dulce* (ITtTt), „sovârv făcut făinuși și spumă dulce“ (SURs), rădăcină de *ștevie* și *smântână* (BMtMt), cenușă de *tutun* amestecată cu *smântână* (NTPr). Alte unguente se făceau din: *praful* rezultat în urma frecării a două oale de lut, amestecat cu *grosior* (SVmVm), mai ales a două vase făcute de același olar (IPșS), sau din frecarea a două ceaune înnegrite (SDM). Ceaiuri „din nodurile de sovârv“ (BPjBs) și de *urzicuță creastă* amestecată cu *zârnă* – „niște boabe negre căroră li se mai spune și dinții babei“ (BDRDr).

Acte magice Se descântau, cu baligă de cal, la asfințitul soarelui (BMtȘ, GGT, IRgRg). Se spunea: „Soarili îi pi deal./Bubili dulci în baligă di cal./Soarili o scapatat/Și bubili s-o uscat!“ (VrVV). După descântec, „trei bucățele de baligă se aruncau spre locul unde apune soarele“ (BtDbDb). Se descânta cu baligă de cal la gura sobei (IMoH) sau „cu scrum di la 3 băligi de cal arse în gura cuptorului“ (BVGd). La sfârșit se arunca baliga în foc: „Cum ardi baliga în foc./Așa sî sî treacă bubili“ (BtSmR). Se mai descântau duminică dimineața, până a nu răsări soarele, cu creangă de *măr dulce* (BMtR, GBhBh, GRR, IMșMș), cu *cenușă albă* din vatră (BBsA), cu *lână arsă* (GSS), *piatră vânăată* (BGIM), *piatră acră* (BGIM) și zeamă de balebă de cal (GTvTv).

Se făceau spălături cu zeamă de *urzică moartă* sau cu buruieni de pe un mormânt cunoscut. La sfârșit se spunea: „Cum mortul nu mai poati grăi și îngie, așa sî săci boala copchilului!“ (BtVdB).

BUBE OARBE Li se mai spune *buboaie chioare* (BtRțC, BtSmR, BtVdB, IRgR, SSmț) sau *bube mocnite* (VDeV). Sunt bube mari, fără cap (BtGeD, BtLC, BtUșS, VRbD) și se fac sub piele (BUB, BtRțC), la încheieturi (BOnTț, IȘpH, NPtPv, SSmț), pe ceafă (BtCuCu, GBșP, GGrGr), la gât (BCbV, BtCuM, NRdB, VIViv), pe coapse (BtCuA, VIViv), pe fese (BtGeA, BtCuM), subsuori (GBșP, GGrGr, NDIDl, VIViv) și la stîngii (GGrGr, NDIDl). Apar din sânge stricat (BOrOr, BtII, BtPIPI, GNP, NAA, SSdSd, VOIT, VrPFC, VrRȘ), sânge rău (BMtMt, BtDnH, GBhBh, SȘM, VrVVș), „din vânt“ (IBB), sau din cauză că „n-au păzit sărbătorile Sfinților Haralamb, Spiridon și Andrei“ (IȘpȘp).

Remedii Legători cu: *ceapă coaptă* (BtSmR, GNN, IȘpȘp, SSmț, SȘM), *ceapă coaptă* și *săpun muiat* (BMtMt, GBhBh, GMnMn, ISrB, ITnTn, SSStSt),

turtiță de *ceară curată* (BBIBI, BtLL, GCȚCȚ, IPbP, IScB, NIBt, SȘTm, VCsPt, VRBd, VȘtB), *rășină curată* (ScpI), *miere și săpun* (IHlHI), *ulei și ceară curată* (BtUȚS, NVnN, VOIT), *seu de oaie* (BtDbB, VrRȘ), „ceapă, său și albuș de ou“ (VrVV), „ceapî, ceapî, sămânță de in fiartă, 6 gălbenușuri de ou, făină de grâu și ulei“ (BȘtcmB), „turtiță făcută din ceapă rasă și sfeclă roșie, prăjite și amestecate cu lapte dulce și făină de grâu“ (GSvSv), „ceapă, săpun, ceară, păcură și făină de in“ (VIvPg), sămânță de in fiartă cu lapte dulce (BOO, BtGeD, BtRpR, GCȚCo, GVV, IEB, IMIC, NAA, SFrFr, VPT), „sămânță de in chisată, ceartă cu lapte dulce și ceară de albine“ (ICpP), sămânță de in amestecată cu *smântână* (VrShB) sau „cu lapte, gălbenuș de ou și făină de grâu“ (VBzBz).

Oblojeli cu: *usturoi zdrobit* (BOrOr, NPtPv, NRdB, VrRȘ), amestec din „trei căței de usturoi și trei cărbuni din fruntea focului“ (BOnTȚ), frunze de *brusture* „să tragă rămășițele“ (SDcDc), „frunze de ciunăfai“ (SLRt) sau „de durducan“ (BtCuM), foaie de *mătrăgună* (BtII, IȚgȚg), „nalbă sălbatică fiartă cu lapte“ (VPdPd), frunze de *patlagină* simple (BtCuM, SLRt) sau „fierte cu lapte“ (BtPIPI), „puf de gâscă muiat în spumă dulce“ (IȚgȚg), „zeamă de pelin“ (VrTtBv), „frunze de poama soldatului“ (NChB), *urzică* pisată cu *sare* „sî coacă mai repidi și sî spargi“ (BCbV), „miez di tărtăcuți fiert în lapti duci“ (SVaVa), „frunze de zară“ (BtCuM).

Iruri făcute din: *ceară curată, tămâie albă și ulei* (NDIDl, SSdSd), *ceară de albine, miere, hoștină și alcool* (IMB), *ceară și pătatră vânăată* (VVoo). Pentru a grăbi coacerea, se puneau: „mămăligă fierbinte presărată cu sare“ (IHmHm) sau „balegă de vacă fierbinte“ (GNP).

Acte magice Se ungeau cu usturoi și se descântau „în fața focului“ (GGG) de trei ori pe zi: „Visec, visec,/La vârî te sec,/La rădăcină/Te fac făină“ (IBIM). Când apărea, „se descânta cu un câțel de usturoi, făcându-se cruce deasupra lui: Buboî orb,/Să nu apuci/Nici să te faci,/Nici să te coci/Și-napoi să te-ntorci!“ (VrSR). După ce se ungea cu usturoi, „făceai cruce cu unghia mică și spuneai: Cruci cu unghia nică ți-oi face,/Napoi te-oi întoarce!“ Apoi descântătoarea scuipa și zicea: „Cu stuchit te-oi stuchi/Și-n pomânt te-oi vârî!“ (BCșCș). Se luau câteva fire de *busuioc* și *garoafe* de câmp, se uscau, se aprindeau și afumau bubele cu ele în timpul descântecului: „Nu ti îmfila,/Nu ti-mbujora/Cî eu cu busuic te-oi afuma,/Di la vârî te-i apleca,/Di la rădăcinî te-i usca/Și di la cutare ai pleca./Discânticu-i di la mini/Și leacu di la Maica Domnului“ (IȘpH).

Alte acte magice Se pune un ban pe bubă, se trece cu vârful cuțitului pe marginea lui și se zice: „Nu tai banul, ci buboiul“. Apoi „se înnoadă banul în colțul unei batiste și se aruncă pe drum“ (NVnVn). „Se leagă un ban la buboi, după care se aruncă, spunându-se: N-am aruncat banu./Am aruncat buboiu!“ (NGnT). „Când cineva găsește un ban de metal, măsoară cu el buboiul și îl lasă pe drum“ (IHRp). „Se taie o bucată de lemn cât buba de mare și se azvârle pe o

apă curgătoare“ (ICpB). „Se taie un carton cu formele bubelor și se dă pe o apă mergătoare“ (BtTrD). „Se taie hârtii rotunde, de mărimea bubelor, și se aruncă pe pârâu“ (IMnU). „Se stoarce un buboi pe o cârpă, apoi se merge cu ea în pădure și se numără trei brazi. În al treilea brad se face o gaură cu sfredelul, se bagă cârpa înăuntru și se astupă cu un dop de lemn, spunându-se: când s-a întoarce cârpa asta acasă, atunci să mai aibă (cutare) buboaiă“ (SFsFs). „Se pun comprese cu agheszmă de la Bobotează“ (BtCuCu).

CĂDEREA PĂRULUI Se spală părul cu *borș proaspăt*, făcut cu țărâțe de grâu (în aproape toate localitățile), se clătește cu oțet (BGfB, NGmGm, SCpI, VPrPr) și se unge cu gaz (majoritatea localităților). Uneori, înainte de spălare, se făceau frecții cu *gălbenuș* de ou (GCC, ITnS, NVnN, SSdSd) sau cu „un ou zbatut în apă și oțet“ (BtLC).

Lăutori cu fierturi din: coajă de *arin* (BLO, SBiBi), rădăcină de *boz* (BȘtcmB), de *brăileancă* (SPtPt), de *brusture* (majoritatea localităților), de *busuioc* (GVIVI), de *captalan* (NPtD), de *cătină* (ICpB, ICuB, VCsPt, VRGi), de *cătușnică* (ISdSd), fire de *câneapă*, atunci când a crescut mare (NGtGt), *coada calului* (NBrBr, SSdSd), buruiana numită *cosița fetei* (GVIVI), frunze de *crucea pământului* (IRgD), *curpeni de pădure* „care se întind pe copaci“ (SPoPo), planta numită *duminicuță* (BMnS, VrJP), *foi de dafin* (ScpI), scuturătură de fân (BtLL, ISdSd) sau *stroh* de fân (BtRsRs, BtRtC, NGnC), buruiana numită *gâtoaică* (BHRrHr), *iarbă mare* (BtMiMi, VrRȘ), *iederă* (IMgH, VDMV), *măr dulce* (BLO, NHB), coajă și frunze de *mesteacăn pletos* (BLO, SBtBt, SVjVj), sevă de *mesteacăn*, numită și *mustireafă* (BAA, BDrDr), *menta broaștei* (ICuCu), frunze de *nalbă* (VVoO), frunze de *nuc* și coji verzi de *nucă* (toate localitățile), crengi de *nuc* presărate cu sare (NCnP), paie de *ovăz* (ISrSr), *paltin* (SBaBa), *pelin* (BCȘCȘ, BLpLp, VZrZr), frunze de *plop* (BHD, BMtȘ), buruiana numită *Poala Sântămăriei* (SPtPt), mătase de *porumb* (SSdSd), frunze de *podbal* (VVoO), *răchită pletoasă* (ILnG, NGnGn), *salcie pletoasă* (BLO), *sovârf* (BtHdHd, NHB), *spini albaștri* (BtRtC), coajă și frunze de *stejar* (BLO, BtGeD, NDH, SBiBi), rădăcini de *stuf* (VrPP, VrRȘRȘ), de *sudoarea calului* (ICuCu, IHRp, VRbD) și de *urzici* (cele mai multe localități), *râpci de vie* – adică ramurile tăiate primăvara (ITnTn), *vâsc de stejar* (ISrSr).

Acte magice „În ziua de Sfântul Toader, înainte de răsăritul soarelui, se taie puțin din capetele părului și se pune în ieslea calului, să crească părul ca în coada calului“ (NCnV). La aceeași sărbătoare, „se spală capul bine, se piaptână părul, se taie o şuviță și se agață într-un copac, zicându-se să crească părul cât crengile de la copaci“ (IEB). La Sfântul Gheorghe se spală pe cap cu apă de răchită“ (IȘpH) sau cu fiertură din floare de *busuioc* răsădit în ziua de Sf. Gheorghe (SRB). „Părul care-ți cade să-l pui într-o răchită“ (NGnC). Se iau câte trei

crenguțe din nouă pomi, se fierb, iar cu apa aceea se spală pe cap (BVGd). „Te speli pe cap cu apa în care a fiert o creangă pe care a stat să cânte cucul“ (ISrSr). Se spală pe cap cu agheasmă de la Iordan (IVsVs, NChCh, NHB, SPjD, VGrGr).

CĂLCĂTURI Apar atunci când cineva calcă desculț pe locul unde s-a tologit un cal (BBIBI, BtMiMi, ISrB, NChB, NPșPș, VVoO, VrBdBs), unde a dormit un cal (NGnC), într-o urmă de cal (ITnTn) sau „undă s-o tăvălit o vită bolnavă“ (VBcBc). Se mai crede că provin din *farmece* (cele mai multe localități), din cauză că suferindul a călcat *în fapt* (ITtU, SFrFr), „în turnături rele“ (IMIC), „în ceva nicurat“ (BtCoCo), „în murdării“ (ICpB), „în cenușă sau os de liliac“ (SFmFm), „în ceava spurcat – broaști-mpiedicati sau lut di pi mormânt“ (SVaVa), în *cenușă* sau *tărățe vrăjite* (IPbP, SSdSd) ori pe un *băț* „cu cari o duș-mancă o hărățat un câne rău“ (BtVdB). Se manifestă prin oboseală (VrBIP), amețeli (SFrFr, SVaVa), indispoziție (BtVdB), dureri de mâini și de picioare (SVaVa), crăparea călcăielor (NCsM), apariția unor bube pe corp (mai multe localități).

Remedii Băi cu fiertură de *albăstrele* (BtDaB), de *argințică* (GBcBc), rădăcini de *boz* (NRdB, SZC), cu *buruiana cea mare* (ITtU), numită și *mătrăgună* (GBhBh), *mușetel* (BtMiMi), *zeamă de siminoc* (BtDaB), de *sânziene* (BtCoCo), de *șapte date* (GBcBc) sau cu buruieni de *turnătură* (BtGeD, BtVdHt). Oblojeli cu frunze de *brusture* pisat (BHgHg, IBtBt, IOO, ISrB), *ceapă* prăjită (VCsPt, VVoO), cu *buruiana* numită *cinci degete* (GBcBc), cu *huște de borș* (BtDbB, ITnTn, VBcBc, VCsPt), cu *ovăz fiert* (SZC), cu *faptnic* (SLRt), *lumânărică de munte* (VrBIP), *lut de perj* ori *hlei* (IOO), *coji de pădurețe* (NII), cu *pădurețe coapte* (IVsVs). Alifii din rădăcină de *oleandru* cu *ulei* (BLO), „usturoi chisat cu ceară bună“ (NIR), *seu* de oaie (BtTrD, IVsVs, NCsM) sau *șmir* (BtPIPI).

Acte magice Prin descântece (IBvBv, ICpB, ITtU, NptPo, NVnL, SFmFm), mai ales *de desfăcut* (ILnG, VBzR, VPrPr) sau *de fapt* (BBuB, ILH, NBtB). „Erau fimei cari-ț dezlegau. Ti țaneu 9 zăle-ntr-o cameră întunecată și mâncai, în timpu ista, numa chișleag și turti nisarati“ (BȘtcmB). Alteori, „trebuie să aduci apă di pi roata morii ori di pi stânci, usturoi și slănină. Îl discânta ciniva. Împungé cu un ac în slănină și în usturoi, puné cărbuni aprins în apă și spuné așa: Fapt înflat,/Fapt beșicat,/Eu te-mpung,/Eu te străpung,/Tu și scazi/Din trupul robului lui Dumnezeu,/Sî ti duci în pustii,/Pi locuri niumbati di om!“ Apoi îl spăla cu apa descântată, iar a treia zi, până a nu răsări soarele, se urca pe gunoi, întorcea pe dos săculețul în care fusese făină, îl scutura și spunea: „Eu nu întorn tăfâlca./Eu întorn boala./Să să duci/Pi capu cui o trimes-o!“ (SFrFr).

Descântătorul lua un recipient cu lapte dulce și pleca împreună cu bolnavul, „până a nu răsări soarele, la întorsătura plugului. Acolo, al bolnav ridica mâinile în sus și al curat îi da pă gât să beie“ (BCșCș). „Te duci la pârau, nu vorbești cu nimeni și te speli luna, miercurea și vinerea“ (IPbP). „Dacă bănuie că cineva îți a

dat ceva, aceeași persoană trebuie să-ți dea apă din pumn, cu mâinile la spate“ (BPtG). „Pe cel bolnav îl spălau cu agheazmă“ (IMIC) și-i citea preotul (BtGeD, SFrFr). „Ti speli cu agheazmă di la Bobotează, cu busuioac di la Zâua Crucii și-ți treci“ (BtVdB). „Te speli cu agheazmă de la Sfântu Ion“ (SVaVa).

CÂRTIȚĂ I se mai spune, pe alocuri, *bubă oarbă* (BtDaB, VBzB). Se crede că apare din sânge stricat (BPtF, IPrPr, VVoS), din sânge rău (GPP, IOO, NGnC), din cauză că suferindul a dormit pe un mușuroi de cârtiță (NZZ, VRV), „a călcat în mușuroiul cârtițelor“ (SSjSj), „dintr-o călcătură rea“, pe drum, unde a fost aruncată de altcineva (ITtU). Este o bubă mare (BDmDm, GTT, IMșMș, VBzR), „cu gang“ (BtDaB), care se face după cap (BtDaB, GBșP), pe gât (BBL, BBzBz, GBșP), sub braț (BDmDm, GBșP) sau la încheieturi (BBL, IPrPr).

Remedii Oblojeli cu „făină di grâu, smântână proaspătă, ceapă coaptă cu slănină și floare de bostan prăjită cu unt“ (SSjSj), „ceapă friptă, aluat cu fanină di grâu și smântână“ (SPtPt), „ceapă coaptă cu ceară bună“ (VPrPr) sau „huștină fiartă, amestecată cu lapte dulce și îngroșată cu tărâțe de grâu“ (BPtF).

Acte magice Se spală buba cu apă în care s-au ținut labe de cârtiță (IPrPr, SFnFn, SPtPt), se unge cu pământ de la mușuroaie (BBL, GPP, IRR, SCjCj, VBzR), se leagă cu țărână de la nouă mușuroaie (VVoS) sau „numai din ultimul, după ce s-au numărat nouă mușuroaie la rând“ (BVGd) și chiar cu țărână „luată de trei ori din nouă mușuroaie“ (SZC). Dacă nu se găsesc „nouă mușuroaie de gurlani orbi“, se ia țărâna „de la unu de nouă ori“ (VrTCl). Pământul din cele nouă mușuroaie „se ia cu mâinile la spate, fără să vezi“ (BHRHr) și „se amestecă cu apă neîncepută“ (VTvS), „adusă de la trei fântâni“ (ILnG). Cel care aduce țărâna „vine îndărăt, ca să dea buboiul înapoi“ (BBuB). Țărâna se fierbe și se unge c., iar apa rămasă se toarnă pe mușuroaie, în sens invers de cum a fost luat pământul (BtDaB, SZC).

Se mai folosesc: sângele de cârtiță, „omorâtă cu mâinile la spate“ (BștcmR), „ghiurlanii chiori, tăiați și aplicați pe bubă“ (BBzBz), „pielea de cârtiță aplicată pe buboi“ (BSOC), spălăturile cu blană de cârtiță (BtCuCu, BtDaB). Uneori, cel ce prindea cârtița o omora între degete, iar „cu degetele respective strângea buba în cruciș“ (NGnC).

Alte remedii Bolnavul „se scâldea în trei vaduri de apă și nu se întorcea pe aceeași cărare“ (SPtPt), era descântat până a nu răsări soarele: „Cârtiț unsă./ Pi sub pământ dusă./Cu acu împunsă./Cu soarili dusă!“ (VPvPv), se descânta cu țărână de la un mușuroi de cârtiță (GPtF, ITtTt), „cu foarfeca“ (GTT) sau „cu un ou legat cu ață roșie: Cârtiță, mârțiță./Cu ou și cu ață roșie/Te-oi descânta./La mușuroi te-oi îngropa./Cutare să rămâie curat./Luminat./Ca argintu strecurat./Ca maică-sa ce l-o făcut./Ca Dumnezeu ce l-o lăsat“. Se spunea de nouă ori, apoi oul se îngropa într-un mușuroi de cârtiță (GBșP).

CEAS RĂU I se mai spune *lichitură* (BMtMt, BMtPr, BtCuM, VIvPg, VVeVe, VrBIP, VrTCl), *boala copiilor* (BCșCș, BMcMc, BtSISl, IPiB, SDbDb, SSmȚ) sau *strânsoarea copiilor* (IOO, IRgRg, ITT). Sunt afectați în primul rând copiii, dar și unii oameni mai în vârstă. Apare din spaimă (cele mai multe localități), din supărare (SURs), din cauza nălucirilor (VBcBc), din duhuri necurate (GBșP, GCoCo, IIA, NBdBd, VAP, VRV, VrRȘ), duhuri rele „care apar la răscruci de drumuri marțea și sâmbăta” (BMtMt), până la douăsprezece noaptea (BTtTt). „Te-ntunchină la intersecția drumurilor, prin locuri necurate” (BtVdB). Sunt lucruri rele ce-l găsesc pe om „când călătorește singur prin locuri neumbrate: hotare, păduri, ponoare” (BtCuM).

Ceasurile rele „sunt năluci, diavoli. Umblă prin locuri stinghere” (BVGd), „prin locuri pustii” (VPrPr), „sunt piedici care încurcă oamenii” (BOrOr), „sunt fapte rele” (IBP), „umblă noaptea prin locuri singuratic” (GCțCț), „umblă peste tot” (VLL). Vin „din vânturi rele” (BȘtcmB), din vârtejuri (GCoCo, NChCh, VIvIv, VrBdBs, VrPP, VrVV). Sunt ceasurile în care omului i se întâmplă ceva rău (BUV, NDIDl), „nenorociri” (BSOc), „e greu să te ferești de ele” (BtDaE), „nu știi când vin” (GPP), „ori le ajungi, ori te-ajung” (BBzBz). Pe copii îi afectează „numai noaptea” (BBuB), dacă sunt lăsați singuri (majoritatea localităților). „Ca să nu-l prindă ceasu rău, punem lângă copil o icoană, o cruce, mătură părăsă, foarfece și cuțit” (SSdSd). Copilul „n-ari stări” (NGrGr), „sî zbuciumî” (IGS), „plânge tot timpul” (NSgSg), „plânge la gătitul luminii și la sfertul luminii” (SDhDhM).

Se manifestă prin dureri de cap (mai multe localități), „dodgeali” (VrPP), „dureri sub coaste și în piept” (BtII), „furnicături în tot corpul” (ITnTn), tremurături (BSOc, BOrOr, IOO, VrShB), zvâcnirea mușchilor (BBuB, BtGeD, SLRt).

Remedii Băi cu *buruieni de ceas rău* (BPjPj, GPP, VrVVș), cu *buruiană neagră* (BtSID, BtSISl, BtTrD), cu *cătușnică* (BPjPj), cu „cele șapte daturi” (BOrOr), *ferigă* (VrVVș), *stroh de fân* (BPjT), de *iovă* (VCsPt), cu *buruieni de lichitură* (BtGeA, GPP), floare de *nalbă* (VGC), *sfredelul pământului* (BOrOr) și *zburător* (GCțCț). Toate plantele enumerate mai sus se fierb în apă neîncepută. În timp ce i se fac băi, bolnavul „se afumă cu lemn trăsniț” (SBiBi). Uneori, copiii bolnavi de c.r. sunt *horopsiți* (ICpB, ITgBz).

Acte magice Prin descântece *de ceas rău* (toate localitățile), dar și *de lichitură* (VrBPr, VrBIP) sau *de trimes* (GCU). Se descântă cu trei pietricele, luate cu gura de la trei trecători de pârâu (BAA), cu „busuioc de la Sfânta Cruce” (BtCuM) și cu „pelin de la Rusalii” (VrRȘ). Se mai descântă și cu *cămașa* în care l-a apucat boala, apoi aceasta „se îngroapă la răspântene de drum” (VIvIv). Se vindecă și „prin închinăciuni” (VrRȘ), „prin post și rugăciuni” (NPtT), „cu ajutorul crucii” (BVGd) și al Tatălui Ceresc: „numai Dumnezeu te scapă!” (VrBdBs).

CEI RĂI Boala se întâlnește numai la copiii mici (toate localitățile). Apare din cauza mâncării (BCșCș, BOrOr, BtPIPl, BtGeA, IHlHl, IOO, NGrGr, VPdPd), „di la fâță“ (VBcBc), „din deochi“ (GBșP), din răceală (BPtF, BUrUr, VAP), „dintr-o spaimă“ (NTPr), „din vânt rău“ (BBuB). Se manifestă prin: dureri mari de burtă (BCșCș, BOO, GCC, ICsC, ITT, NDN, NșG, VBcBc, VVoS, VrSR), de stomac (BSoc, IHoHo, NBtB, VIViv), umflături în burtă (BLO, BMtPr, BștcmB, BVGd, GVșP, VrRș). „Îi bosolé pin pântici“ (IBvBv), „îl farmî în pântici“ (NGmGm), „îi forfoiești pin pântici“ (ITtU), „îi huruie mațele“ (VrRRț), „are pocnituri în burtă“ (VrTG), „îl rupe în burtă“ (VIVPg), „are tăieturi“ (IȘpȘp), „copenhilu și încârceie“ (NSgV), „îl ia cu încârligături“ (NCsM) sau „cu săgetături“ (BtCuM).

Remedii Cărmizi calde la burtă (BPtF), „legători din cărpe calde la șale“ (BOrOr), *cutea* înfierbântată se pune pe locul dureros (BștcmB, VrRș), „și freacă pi burtî cu cutea încălzită“ (BOO), „se atinge umflătura cu o tigare de aramă încălzită“ (BVGd), „se bate pe burtă cu o căciulă cu dos de capră și cutea de la coasă“ (BUrUr), se dă copilul „de-a pânza-ntoarsă“ de trei ori și „i se pune cenușă la buric“ (NCnV), i se dă să bea, timp de trei zile, „câte puțină apă amestecată cu cenușă din râpcă sau cu cărămidă arsă pisată“ (IȘpȘp). I se mai dădea ceai din *cimbru* de grădină (IOO), dintr-o buruiană numită *fata crăcoasă* (BtCuM) ori din semințe de *mărar* (BtCIP).

Acte magice Se descântă *de cei răi* (BCșCș, BHD, BLO, GCC, IBvBv, NGmGm, VrBPr, VrSR), „cu 9 fuse sau cu un ac mare“ (ICpB), în borș de puțină proaspăt, după care i se dă bolnavului câte puțin să bea (NCsM, NDIDl, NUU, NZZ, IMIMl, VDMv, VIViv, VrRRț), cu borș acru și cenușă din vatră (ISrB, ITgBz), „cu cimbru în borș și i se dă copilului să bea“ (BAA), „cu borș, de nouă ori în trei zile: Răii boilor/Răii vacilor/Răii ai tuturor/Tăți cii răi s-o adunat,/Ș-o-ncălicat pe-o cuti./ Și treacă marea./Și cutea s-o cufundat,/Și cei răi s-o-necat,/Ș-o ramas (cutare) curat,/ Luminat!“ (VBcBc). Se descântă în borș cu o cute folosită: „O plecat cii răi la mare,/ Pi cute-o-ncălicat,/Cutea s-o cufundat/Și cii răi s-o-necat,/Și Ion di boal-o scapat!“ (NCsM). Se descântă cu cenușă în jurul buricului: „Cei răi,/Cei înveninați,/Cei plecați,/Ieșiți!“ Se repetă de trei ori. A treia oară se zice: „Cei răi,/Înrăiți,/Ieșiți din burta lui (cutare)!“ (BHD).

În alte descânțete *de cei răi* se spune: „O plecat Sfântu Gheorghe/La arat câmpurile/Și viile./- Nu ti mai duci./Sfântu Gheorghe,/La arat câmpurile/Și viile./Du-ti la (cutare)/Și-l tămăduie/Di cii răi./Și rămâi curat/Și luminat!“ (VGvO). Bolnavului „i se face crucea cei mari pi pragu ușii“ (NTPr) sau „băi cu mătșori sfințiți la biserică“, în zilele de luni, miercuri și vineri (IPbP).

CEL PIERIT Se crede că este urmarea consumării, în exces, a brânzei de oi foarte vechi și a ardeilor iuți (toate localitățile), a peștelui stricat (BonB, BtMiC,

GCvCv, NTPr), a semințelor de cânepă mucegăite (BMtPr), a nucilor verzi (BDrDr, BtHdHd, NII), a alimentelor alterate (BLO, BOO, BHRHr, BtCuA, SPIC, VrTCl) sau acre (BtDaE, BtRpR, ISrSr, SDhDhM). Mai apare din cauza fierbințelilor mari (BBL, BOnTt, BtUșS, GPcPc, ICuB, ISnS, SBrM, VBzR), dar și din sânge (BDmDm, BLpLp, GBșP, NTtj, VVoO), îndeosebi din sânge stricat (BPtS, BtGeA, GGhGh, ISS, NCCn) ori „sângi slăbit“ (ITtTt). Se manifestă prin apariția în jurul nasului și al gurii a unor „bubuțe mânântăli“ (BtGeD), „niște borbonele“ (BDmDm), „niște beșicuțe“ (VTvS), „niște bubușoare roșii“ (ICuCu), care „ti mânânci“ (BȘtcmB), „mânânci nasu“ (SFrFr), iar bolnavul arată „ca și cum ar fi bătut cu urzâca“ (ISBr) sau „parcă ar avea un fel de pasat pi fați“ (BtRtC).

Remedii Se spălau bubele cu fierturi din *buruieni de cel pierit* (majoritatea localităților), care „primăvara ies și tot atunci se trec“ (GGhGh), „îs buburuzati“ (ITgC), „stufoasii“ (GPcPc), „nântuși, cu trii crăcușori și cu câte-o floriciță galbă-nî-n tăt crăcușoru“ (ITtTt). I se mai spune „d-ăl pieritu“ (BCșCș) sau „iarba pieritului“ (SPsA). Spălături cu *dunbăț* de pădure (BtTrD), căruia i se mai spune și *durubăț* (ScpI), cu *faptnică* (ITtU), crengi de *gutui* (BHRc, BHRHr, BOnTt), crenguțe de *măr dulce* (BBuB, BDmDm, BȘtcmR, ICuB, IMIMl, NBdP, NTPr, SGIGl, SVvVv, VGrGr), cu *miercurele* (ITtU), zeamă de *pălămidă* (BtBB), de *păpădie* (VPdR), de *păsatul vrăbiei* (VBzBz), *pelinul calului* (ICpB), din coajă de *slodein* (VPrPr), de *sudoarea calului* (BtPIPl), *ștevie sălbatică* (BtII), frunze și ramuri de *trandafir negru* (NBtG, NGnGn), din vârfuri de *usturoiță* și *urzică iute* (VPdPd) sau de *volovatic* (BtPIPl).

Oblojeli cu frunze și scoarță de *arin*, fierte și amestecate cu cenușă (BSoc, NChB, NPtS, NPtT), cu *cimbrisor* de pădure (BOnB, BOnTt, BUU, IPșB, IVsVs, VGrGr, VVoO), *cimbru* de câmp (ICuCu, ILnG, IMIMl, ItgB, NCCn, NPPb, NTPr, SBrM), frunze de *cimbru*, *calapăr*, *cel pierit* și *sovârf*, uscate, măcinate și amestecate cu *groscior* (SAA), „flori de ciuboțica cucului amestecate cu spumă dulce“ (SURs), „rouă de laur“ (BOO), zeamă de *lemn* (ICsCz) sau de *Lemnul Domnului* (SPjD), mlădițe de *măr dulce* (IBtM, IPșB, IScB, NAA), de *prăsad* și *măr dulce* (BHB, NCCn, NGnGn, VrRȘ), cu *mentă neagră*, uscată, măcinată și amestecată în *groscior* (SFsFs, SML), *pelin* mărunțit în *smântână dulce* (SGIGl, SPnPn), „țarni di la perj negru“ (IHO). Bolnavului i se dădea să mănânce o *jolfă* făcută din *culcușul vacii*, *cimbru de câmp* și *sămânță de cânepă* (BVL) și să bea, de trei ori pe zi în trei zile, ceai din *cimbru* de câmp cu mlădițe de *măr dulce* și *sovârf* (IȘpȘp).

Se ungeau bubele cu *lapte* din *sămânță de cânepă* (BtDbDb, BtRpR, GBsP, VPgM, VVoS, VrTCl), „cu lăptișor din *sămânță de haldan*“ (IHRP), cu alifie din *fasole negre*, arse, pisate și amestecate cu *smântână* (BtVIVl, SSaP) sau din „lemnus uscat, rășnit și amestecat cu spumă dulce“ (SVjVj). Mult mai frecvent

se întrebuițau irurile *de post*, numite și iruri *de sec*: „O litră de untdelemn, ceară curată cât un ouș, și tot pe-atâta rășânî curatî, albî și fierbé și s-amestica bine cu un băț di tei. Pui trei pchicușuri di tintiuri di iod și mai fierbi cinci minuti și-l iei de-oparti. Și faci o alifie galbânî“ (SVaVa). „Din ulei, ceară bună, rășină albă, miere, tămâie de la biserică, toate topite la un loc, într-un vas nou. Irurile le prepara o femeie curată“ (SSjSj).

Acte magice Prin descânțete (BPtG, BtUșS, GCC, GTvTv, ISS, ISdSd, VAP, VBzR, VPdPd, VȘtȘt), mai ales *de roșafă* (BBuB, BtGeA, GCoCo), cu „buruieni de cel pierit“ (VrVVș), floare de *măr dulce* (NZZ, SBaBa), „mîntă neagră“ (NZZ), *sovârf* (BPtS, NZT) sau „tei de la Duminica Mare“ (SBaBa). Se mai descânta cu *cenușă*: „Cum și duci cenușa-n vînt./Așa și și duci cel pierit!“ (VTvS), cu sămânță de *cânepă* (BtII, IHH, ISBr, NBhI, SFnFn, VGvO, VRbD), „trei bețe de mătură părăsită“ (BUV), „cu fum de călți – se unge locul cu cenușă“ (GCzB), „cu *său* de oaie albă, rachie și sămânță de cânepă“ (BBzBz) sau cu pânză pe ochi și călți care se pârlesc deasupra (GCdCd). Se ung bubele cu *mir* de la biserică (SDL).

CIUMĂ Denumirea se referă la „o boală grea“ (BtȘN), despre care „vorbeau ai bătrîni“ (BCșCș), „un duh rău“ (SSjSj), căruia „i se spunea Ciumăhaia“ (SDC), „adusă de la păgâni“ (NCCu). Apărea ca „o bătrîni înalți și urâtî“ (ITtU), „o femeie bătrînă îmbrăcată în alb“ (VVșVș), „o fimei albî, îmbracați în alb, cari îmbla noaptea și bocé: vai di mini și di mini, da-i mai rău di ceal ci m-o făcut pi mini“ (SFnFn). Alteori, „umblî prin sat și strigă: îmbrăcați-mă, încălțați-mă, hrăniți-mă! Cini-o amenință cu căinele, nu mai scapă nimeni din familie cu viață“ (NDH). Era ca „o momâie care bocea noaptea la răspantie și se îmbolnăveau toți oamenii din sat“ (NCsM). Uneori se metamorfoza: „Ciuma e o femeie. Mergea pă drum, s-așeza jos, ruga pe cineva să-i caute în cap și pleca. Dacă te uitați după ea, se făcea scroafă“ (VrShB).

Spun bătrîni că „uni s-arata, muré lumea pi capiti“ (IOO). „La noi esti-aici on imaș cari și cheamî medeanu ciumașilor. Zăci cî-ntr-o vreme o murit atâta lumi di ciumî, cî n-o mai încăput în cimitir“ (NCdP). Ca să o îmbune, „femeile îi dăruiau o cămașă: într-o noapte toarsă, într-o noapte țesută, într-o noapte cusută“ (BȘtcmB). Pentru a o ține departe de sat, se săvârșeau practici magice: „Doi feciori de-a gemenea o visat că, dacă ar încongiura satu cu doi boi de-a gemenea la plug, nu mai vine ciuma. Au făcut așa și n-o mai venit“ (SFnFn).

Se crede că Dumnezeu o stăpânește și tot el o sloboade în lume (BtII, IHHm, NGnC, NHB, SSsP, VBzR), „să pedepsească oamenii pentru nelegiuirile lor“ (ISrSr). O dă „dacî-i lumea ră“ (IBB), „când oamenii sunt păcătoși“ (GRR), „sunt răi“ (VrTtBv), „săvârșesc multe greșeli“ (VDeV), „când lumea își pierde credința“ (ITtTu). Se mai spune și că „diavolul o sloboade“ (ITtU), când vrea să

se răzbune pe oameni (BtCIP, IPşS, VLR). Relatările din cele mai multe localităţi atestă însă că Sfântul Haralamb este cel care ţine ciuma legată cu lanţul: „poartă ciumili“ (BMtMt), „le calcă în picioare“ (ICpP), „le strânge de gât“ (VrTCI), le dă drumul „când s-adună pre multi pacati pi pământ“ (BtGeD), „când şi-nmulţasc, pisti măsurî, nelegiuirili omeneshi“ (SSdSd), când lumea se face foarte rea (BPTf, BUrUr). O sloboade „împotriva celor care nu-i ţin sărbătoarea“ (BVGd). „Când lucrezi în ziua lui, ti-mbolnăveşti di ciumî“ (BŞtcmB).

Se spune, de asemenea, că Sfântul Petru o ţine legată în lanţ – şi „îi dă drumul când oamenii nu mai au credinţă“ (VrJP) – ori că „e stăpânită de ursitoare“ (NŞG) şi chiar de *moarte*, care „o are de ajutor când este mâniaoasă“ (ISrB). Pe alocuri, i se mai spune *ciuma pădurii*, despre care se crede că „vine din 7 în 7 ani să omoare oamenii“ (VŞtB).

COLŢ DE LUP Este o bubă mare (BHP, BPpI), „ca un ou de puică“ (SFsFs), „un fel de rac“ (VVşVş), „o bubî ră“ (BtGeD), cu „o spărtură în mijluc“ (NGrGr), „o borticică albă, adâncă“ (VlvPg), „parcă-i răcăit cu colţu di lup“ (BŞtcmB). I se mai spune *pai sec* (SBtBt), *cance de uli* (BBzBz) sau *plisc de cioară* (VBzBz). Se crede că bolnavul a mâncat *carne încolţită de lup* (toate localităţile), „carne de oaie mursocată de lup“ (VrVVs), „muşcată di lup“ (BCşCş), muşcată de un câine (GCţCţ, IPIB), „începută di lup sau de un câine“ (BtVdB) şi chiar „pasări începută di uli“ (BBzBz).

Apare la gât (BLO, VZrZr, VrRş), pe cap (GCţCo, GGT, CUT), „pe obraz“ (NZZ), „la mână“ (IPiB), pe corp (BDvDv, BtCIP), subsuoară (GPcPc, IMnMn), „la încheieturile şoldului“ (NSgV), la pulpa piciorului (BMcMc, ICuCu). Frecvent, apare în acelaşi loc în care a fost încolţit animalul din a cărui carne s-a consumat (BBsA, BMtPr, BOH, BOrOr, VrBIBI).

Mai expuse îmbolnăvirii sunt femeile însărcinate (majoritatea localităţilor). Ele fac *c.d.l.* la gât (BHRr, BMtş, GBhBh, ICsC, NChCh, NDH, NGnC, VDeV, VRV) sau pe sâni (BOnTţ, VlvPg, VrBIG). În astfel de situaţii, boala li se transmite copiilor: apar bube şi la copii (BPjBs, BPTg, IRR, ISL, NRdB), „face copilul cu bube“ (IBB), „iesă copchilu încolţat“ (SSdSd).

De teamă, femeile însărcinate evită şi carnea de vânat: „La noi o mâncat o fimeie brânduşi [găină sălbatică] împuşcată ş-o născut copilul tăt numa găuri pi corp“ (SVaVa). La fel se credea şi în zona Neamţului: „Răsuflătura-i din puşcătură“ (NHB). Semnele respective puteau avea însă şi altă cauză: „La noi o avut așa o fată. Poati s-o mirat mama ei di izvor cum izvorăşti“ (BOO). Se spune că este o strânsă legătură între vârsta lupului şi momentul în care apar bubele la copii: „Dacă o femeie însărcinată mănâncă din carnea unui animal încolţit de lup, îi vor apare copilului bube după atâtea ani, câţi avea lupul când a muşcat animalul“ (VVeVe). Alteori, vârsta lupului este pusă în relaţie cu suferinţa copilului: „Dacă-i lupu di cinci ani, cinci ani sufiri, dacă-i di şăsî, şăsî sufiri“ (VPdPd).

Remedii Toate au un evident substrat magic. Se spală bubele cu fierturi din buruienile numite *colțul lupului* (BHRPr) și *mărul lupului* (IHlHI) sau i se fac băi bolnavului cu apa în care au fiert *colți* și *oase de lup* (BBuB, IBB, IBvBv, ICpB, VCSPt, VDeV). I se dădea apoi „ceai în care au fiert colți de lup“ (BȘtcmR). Se ungeau bubele cu alifii, în compoziția cărora intra, obligatoriu, *colț de lup ars* și pisat (BHB, GTvTv, GUT, VAP, VrVV). *Colți de lup* „cu chiatrî vînatî și unt proaspăt“ (VrVVș), cu *smântână* (BCbV, BLpLp, VCC), „cu untură sau smântână“ (BMtS), „cu grăsime de porc“ (ICsCz) sau „cu miere de albine“ (GCtCo).

Se presară pe bube cenușă de *colț de lup* (toate localitățile), „se freacă cu colț de lup ars“ (VrTCl), „se afumă cu colț de lup“ (VRV), „se pune cenușă de la colțul unui lup de o vîrstă cu bolnavul“ (GGT), „de la mai mulți colți de lup“ (BPtG), luați „de la atîția lupi câți ani are copilul“ (GSvSv). Se foloseau și colții de la alte fiare din pădure (NDH), dar mai eficient era *colțul de lup* descântat, chiar și atunci când nu se ardea, ci „se pisa și se pune pe bubă“ (ICsC) ori „se lega întreg peste bubă“ (IPiB). La nevoie, *colțul de lup* era înlocuit cu oricare dintre oasele animalului respectiv: „Am avut ciolan di lup și când scaldam copilul, mai cu samî miercurea și vinirea, la întorsu lunii, îl pâlém la bubî cu ciolanu și zâcém: Cum sî-nvârți luna,/Așa sî și ducî buba!“ (SFmFm). „Dacă găsești falcî di lup, o arz și pui la bubî“ (BMcMc). „Se face alifie din ciolane de lup arse, amestecate cu unt, și se pune la bube“ (NGnC). „Eu păstrez os di lup în ladî, sî nu-i iasî băietului colț di lup“ (BȘtcmB). Mai rar, se ardeau și oasele animalului încolțit de lup (BBuB, VrRȘ). „Sî vindicî cu cenușî din oasâli di la același animal“ (BOnTt). Se ard oasele animalului încolțit de lup și se presară cenușă pe bube (BPjBs, NChCh, NCrP). În lipsa oaselor, se folosește și blana de lup: „Îi bini sî ai în casî o bucatî di çheli di lup. Scalzi copchilu, moi chelea di lup și-l înfășî în ie“ (SSdSd).

Oblojeli cu „încolțitură mîncată de aceeași jivină“ (VTR), „mursicături di lup“ (VrTtBv), „blană de oaie morsocată de lup“ (GCoCo). „Când rupe lupul o oaie, de unde apucă el cu gura se ia și se pune pe rană“ (GPcPc).

Dacă infestarea se făcea cu „carne începută de uli“, bubele se ungeau „cu praf din oase de găină albă amestecat cu ulei“ (NRdB) sau „cu os de găină mîncată de uli. Se ardea și se punea praful pe rană“ (BPjPj). Alte atestări: BtGeA, ICpP, NZZ. În situații asemănătoare, „se ardea cance de uli și se presăra pe rană“ (BBzBz). Când bubele apăreau din cauză că s-a mîncat carne încolțită de câine, „se ungea rana cu lapte acru și se da să o lingă un câine“ (IPiB).

Alte acte magice „Se taie trei bucăți de carton cât forma bubei (sau cinci, șapte, nouă), se leagă într-o batistă frumoasă și se aruncă la cruce de drumuri. Cine le găsește, ia bubele“ (NUU). Se iau câteva *boance*, puse pe peretele grajdului și fixate cu baligă de vită la Ziua Crucii, se aprind și se descântă. Dacă este seara, se spune: „- Bună dimineața, colț de lup,/Cum nu-i amu dimineață,/ Așa

să nu ajungi tu/Până dimineată!“ Seara se spune invers. Apoi „se afumă cu boancele și cu baliga de trei ori în cruciș“. Cenușa rămasă „se întinde pe bube“ (SFsFs). Uneori, descântecelor sunt însoțite de iruri (SDbDb) sau de *usturoi* și *sare* (GCȚCȚ).

COMĂ ALCOOLICĂ Stare de inconștiență determinată de consumarea unei mari cantități de alcool. I se mai spune *aprinderea rachiului* (BBuB, BtGeD, IOO, NGrGr, SDhDhM, VPdL, VrVIVr).

Remedii Celui afectat i se toarnă pe gât zeamă de baligă de cal (toate localitățile), cât mai proaspătă (BDrDr, NHB, VTnTn, VVeVe), „baligă de mână“ (SML) sau de măgar (SPoPo). I se mai da să bea: lapte dulce de vacă (BOrOr, BPjBs, BVV, BtCoCo, BtVdB, ICuCu, NIBt, NPșPș, SDaO, SPIC, VICș, VVoA), „lapte de capră“ (VrTG), „o oală de chișleag“ (BtRmRm), „lapte acru“ (BȘtcmB), cafea amară (BtDnH, BtRpR, IHO, NBdBd, NPtT, NRdB, NVnL), „zeamă de ceapă“ (NGnGn), cenușă amestecată cu apă caldă (BLD, BUV, GCȚCo, GPcPc, IHO, VICș), moare de varză (BCșCș, BtVIVI, IMIC, ISL, SZL), precum și „oțet prefăcut cu zgură pisată“ (BtDaE).

Era pus apoi să inhaleze „fum de cârpă arsă“ (IȘpȘp), să bea „ceai din rădăcină de podbal“ (IVsVs), „multă apă rece“ (NUU), „lapte din sămânță de câneapă“ (NSgV), „albuș de ou“ (GBhBh) și *ulei* (BtDnH, BtGeD, NVnL, SURs), după care „îl freca pe burtă cu făcălețul“ (GGG). Cel mai adesea vomă și scăpa.

CONSTIPAȚIE Stare ce se manifestă prin dificultăți de evacuare normală a intestinului, cel mai adesea din cauza consumării inadecvate a unor alimente. Despre cel ce suferă de o asemenea afecțiune se spune că este *încuiat* (cele mai multe localități).

Remedii Se apelează mai întâi la cele de natură alimentară: „lapte proaspăt, abia muls de la vacă“ (BOO), *lapte* crud, rece (ISL, IȚuȚu, IVsC, SSvSv), „lapti cu api“ (IScB), „lapte de putinei amestecat cu unt“ (BMcMc), *chișleag* proaspăt (BLO, BȘtcmB, BtȘtȘt, IMIMI, IMȃB, ITtU, NVnN), „chișleag acru, vechi“ (SDC), „chișleag bătut cu api“ (NChCh), „lapti prins pi stomacu gol“ (BtCIP), „caș dulce, nestors“ (BPrPr), o linguriță de *untdelemn* (BBL, BHD, BHrO, BVGd, BtRpR, IMȃB, IScSc, NIB, NVA, SPP, VPuC), „ulei de câneapă“ (SMoA), „ulei de in“ (NGrGr), „ulei di răsărit“ (BtRȚC), *ulei* cu apă caldă (IBvBv, IHO), „ulei cu borș“ (VBzBz), „ulei cu lapte“ (BMtMt) sau „ulei cu vin“ (GCoCo).

Sunt folosite apoi *prunele* proaspete (cele mai multe localități), compotul de *prune* (BOO, BtPIPl, GCzB, GVV, SCfș, SGIGI, VGC, VrVV), „zeama de prune uscate și afumate“ (BLpLp), „poami certi“ (ITtU), compotul de *zarzăre* (IMtB, VRR), „poame uscate ținute în apă“ (SMM). I se dă, de asemenea, *miere de albine* cu apă rece (BȘtcmB, IBtM, SRB, SSaP).

Ceaiuri de: *barba ursului* (SFrFr, SSvSv), *cătușnică* (NSG), *holeră* (VrVV), *in* (SPIC), *leuștean* (VrRȘ), *rădăcini de mure* (SPjD), „mătase de păpușoi“ (VrRȘ), *pătrunjel* (BPjBs, SCpI), *secărică* (SRB), *flori de șofran* (VGC) și *troscot* (SFrFr).

Alte remedii Boabe de *ricin*, numit și *căpușă*, prăjite și pisate mărunț (IPbP, IPrPr, IȘpSp, IVnVn, NBhI, NSgV, VBzR), *ulei* de ricin (mai multe localități), „unt de rățână“ (IBB), „de rețină“ (GNP), „de rițin“ (GMtMt), „de rițină“ (BtRtC). I se mai dă făină sau rumeguș de *cari*, amestecată în apă rece (BOrOr, BPtF, BPrPr, BUU, NGnC, VrVVș), „pusă în ceai“ (VVoo), „în lapte dulce“ (SVtVg), „în lapte bătut“ (BCșCș) sau „în ulei“ (VCsPt). În cazurile grave, se folosește *găinașul de vrabie* (ISrSr, NGmT, NZZ, VBcBc): „pisat și amestecat în apă“ (NtTj), „în lapte“ (NȘG), „în miere de albine“ (IHlHl) sau într-o „fiertură din nouă cepe, pintrinjei și lapte dulce“ (SVaVa).

Supozitoare din *săpun de rufe* (BPtF, BUV, BVL, BtCuM, BtHdHd, GCoCo, GSvSv, IHO, ISrB, SDL, SPnG, VrShB), *săpun de casă* (BMtPr, BMtȘ, IOO), „săpunel cu păr de mătă“ (SBrM). Tot ca supozitoare se mai foloseau: codița unei frunze de *mușcată* (BHrC, BOH, BtCoCo, GCtCo, GGHgh, IMcMc, ISS, SDcDc, VrTG), „floarea de glastră“ (IEB), frunzele de *mășcat* (VGvGv, VlvIv, VZrZr), frunzele de *mușcată* unse cu ulei (BPtG, GGG, VrBlG), „nalba de geam“ (BvVr).

Acte magice Se descuie un lacăt în apă și i se dă să bea (BPjPj, BtDaB, IBV, ISnS, NBtG, SHR), „în apă neîncepută“ (SSdSd), „un lacăt nou în scaldătoarea copilului“ (BTtTt), „se descuie de trei ori într-o farfurie cu apă și i se dă să bea de trei ori“ (NVnVn), lacătul „se descuie într-o farfurie cu apă în care este o nucă“ (NPeT), „discui lacătul di trii ori în apă neîncepută, în care s-o pus rugumătură di cari și pi urmă îi dai să bea“ (NlCa). Se descântă cu un lacăt într-o strachină cu apă. Se încuie și se descuie de nouă ori, spunându-se: „La fântână la Iordan/Nouă fete de jidan,/Trei încuie,/Trei descuie,/Trei dau drumul la izvoară,/Să iasă c...afară!“ Se bea din apa cea descântată (IBIM). „Îi dai apă neîncepută, în care ai discuiat un lacăt cumparat atunci. Zăci: Vin trii fete mari/Di la apa Iordanului./Una încuie,/Una descuie/Și una varsă!“ (SFmFm). În alte descânțete se spune: „La fântâna lui Iordan/Sunt trei fete de jidan./Una încuie,/Una descuie./Una zice leac să fie!“ (NDIdI). Se descuie *lăcata* de nouă ori în apă. „O-ncui afară ș-o descui în apă: Cum sî descuie lacata,/Așa sî ti discui tu!“ (IOO).

CORI I se mai spune *focușor* (BSoc, BtGeA, IBvBv), *pojar* (mai multe localități) și *rujeolă*, ultima denumire având sorginte cultă. Apare la copii și se manifestă prin prezența unor erupții (pete roșii) pe întreaga suprafață a corpului. Pe alocuri se spune că „este un cori roșu și unul negru“ (BDmDm), tratamentul făcându-se în funcție de culoarea fiecăruia. Evoluție: „trii zăli ari temperatură, în

trii îi iesî pi corp și în trii s-ascundi“ (SFrFr). Alteori, se crede că „în trii zâli iesî, în trii zâli dă înapoi“ (IRR).

Remedii Bolnavul trebuie să stea la căldură (toate localitățile), într-un loc unde nu este multă lumină (BtRmRm, IOO, NGrGr), „să nu fie scos afară din casă“ (BOH), „să nu iasă la vânt“ (ȘȘM). La început, „ca să iasă coriul“ (BOrOr), i se dă *moare* de varză (BVGd, BtCIP, IEB, NBdP, NDeV, NGmT, NTPr, SBrM, SPP, VAP, VLL, VOIT), „moari chiparați, sî iasî mai repidi pi dânsu“ (SPoPo), „zeamă de castraveți murați“ (NAA), „acrituri, pentru a ieși repede corii“ (NPtS). Alte atestări: BȘtcmB, SCpI, SLRt, SPjD, ȘȘM, SURs, SVsVs. Să bea *borș* acru (NPtD, SCP), „zeamă de merișoare“ (SDcDc), „ceai de pelin“ (VGvO) și „din rug de mure crescut, în pădure, peste putregai“ (SUIUI), „să mănânce chișleag“ (BtPIPI) sau *lapte acru* (ILB, SCP, SDM).

Oblojeli „cu tărâte încălzite sau cu balegă de vacă, înfierbântată în vatra focului“ (BtPIPI), „cu boabe de linte fierte și făcăluite“ (VGvGv), „cu bob fiert amestecat cu rachiu și pus sub formă de legătoare pe stomac“ (GNP). Băi „cu moare de varză“ (ITnTn), frecții „cu rachiu“ (BBL), comprese „cu rachiu și moare de curechi“ (IBV). „Se unge după sobă cu humă, apoi cu moare și se pune copilul în aburul care iese“ (VBzR). „Se unge cuptorul cu humă, se culcă copilul și se acoperă“ (SZC). „Se înfășoară bolnavul într-o pânză, pe care s-a presărat mai întâi humă de la izvor“ (SVtVg) sau „rachiu cu cenușă“ (BDaB).

Alte remedii relevă un evident substrat magic. Bolnavul este înfășurat într-o *cârpă roșie* muiată în rachiu (toate localitățile), „ca să scoată mai repede corii“ (VȘtB), „să iasă tot coriul odată“ (BtBB), „într-o bucată de jof“ (BPtG) sau *zof* (BLO, BOrOr, IPșB, IRR, NGmGm, NZZ, VrCrR) ori „într-o bogazî roșăie“ (BtVdB), finalitatea actelor fiind aceeași: grăbirea producerii erupției. În același scop, copilului i se da o *cămașă roșie* (NGrGr), era încins cu un *brâu roșu* (BVRvR, SPP, VRbS), îmbrăcat cu o *haină roșie* (IMIC), îmbrăbodit cu un *tulpan roșu* (SVjVj), băiatului i se pune pe cap un *comănac roșu* (SDH), iar la mână sau la gât „i se lega o cordică roșie“ (BtII). Frecțiile se făceau cu o *cârpă roșie* (BCșCș, BOH, BtCoCo, IMB, ITgC, NGnGn), adesea muiată în *rachiu roșu* (BSoC, BtGeD, IBtBt, IOO, NBtB, NTmA, SSjSj, SVjVj, VPdPd), iar la buric i se pune „o năframă roșie muiată în spirt“ (BtDaB), „o petică roșie cu rachiu“ (NBdBd) sau „o bucată de zof roșu cu rachiu, sî iasî coriu“ (NGmGm).

Planta medicinală preferată pentru grăbirea erupției este *cârmâzul*, care are fructele roșii: „îi dai sî beie cârmâz cu rachiu, ca sî-i iasî bubili mai repidi“ (BtGeD), „cârmâz plămădit cu țuică“ (VrBIG), deoarece „cârmâzu cu rachiu scoati *coriu* repidi și tăt odată, nu pi rând“ (BtCuCu). *Cârmâzul* se mai folosește la frecțiile cu alcool (GVV, ICiCi, IVnVn) și la comprese (ISS, ISrSr, VrBdBs). În rachiu sau în țuică se mai dizolvă uneori *chinovar*: „Se unge corpul cu rachiu și chinovariu“ (GCțCț), „pui cârpă roșie muiată în rachiu cu chinovar“ (VTvS), pui la stomac cârpă roșie umezită „în rachiu cu chinovariu“ (GBșP).

Alte acte magice „Sî freca bolnavu cu un brâu roșu, cari sî da pi urmă în gura podului“ (SDhDhM). Pe o pânză roșie cu care a fost învelit copilul, „sî lua spulberătură viniță di pi vânt și o scuturai pi foc“ (SVaVa). „Se aprindea lumânarea de la botez și se punea copilul s-o privească, să nu-i iasă coriul în ochi“ (VrRȘ).

CREȘTEREA PĂRULUI Este vorba de preocuparea părinților de a le crește copiilor părul des și uniform. În acest scop, erau tunși zero (toate localitățile), „tunși la cheli“ (NBtB) sau îi rădeau pe cap (BBuB, IBtBt, IMcR, NTmA, VRV), „ca sî sî înfrățască păru“ (BtRtC), „sî crească frumos“.

Alte remedii În apa de lăut se fierbeau buruieni, cum ar fi: *barba ursului* (ITgC, SDM), *bobolnic* (BVL, GBhBh), numit și *bobornic* (NVnL, SML), *borcuțe* (ITtI), frunze de *boz* (GBhBh, IBP, IRgD, ITtT), *brădișor* (SPnG), *busuioc de câmp* (BtGeD, BtVdB, IȘpȘp, ITgC, SBrM) și, mai ales, rădăcini de *brusture* (majoritatea localităților). Se făceau și legători la cap cu *brusture* fierț amestecat cu tărâțe de grâu (GTtT). Se mai puneau: frunze de *calapăr* (BPtF, BtCIP, BtGeD, NBdG, SAA, SSaP), rădăcini de *cătină* (BtLL, ICuCu, IRgD, ISnS), frunze de *cătușnică* (BVGD, GCoCo, IMșMș, ITnTn, NBhI, NIS, SCpI, VLL, VLR, VTvS, VrTCl), flori de *cimbrisor* (IHO, IMIC, SAA, SPP, VAP), flori de *cinstițel* (VGrGr), buruiana numită *cinci degete* (SVtVg), tulpini de *coada calului* (BtCoCo, IRgRg, NIS), de *coada vacii* (BSISl, BtCuA, IPșB, NHB, VBcBc), frunze de *cornișor* (SPsA, SPnG), frunze de *crăpușnic* (IRgRg, SBtBt, SPIC), flori de *crucea cea mare* (BHRo, IHH, VDeV) sau de *crucea pământului* (NGrGr, NTmA, VDeV), frunze sau flori de *cucută* (IScSc) și tulpini de *culcușul vacii* (GPP).

Foarte căutate erau plantele culese la Ziua Crucii: *desfăcătoarea* (BtVdB), *duminicuțele* (BMtȘ, GPP), *dumbravnicul* (NVnL) și *strohurile* de fân (BLpLp, BMtPr, IEB, NGtGt, SBiBi, SVtVg, ViViv). Se utilizau, de asemenea, fierturile de: *faptnică* (ITgC), *ferigă* (NZZ), *feriguță* (NGnC), *gâțișoară* (BVL), *gunii* (BPtG, VrBPr), *hărăgele* (BOROr), *holbură* (ITtU), *iarbă grasă* (BtTrD, VrPfc), *iarbă mare* (SGIGI), *iarba lui Tatin* (ISrSr), *iederă* (GBșP, VCsPt, VGC), *lemnul Domnului* (VBcBc), *lumânărică* (GCoCo, ICuB, IVnVn), rădăcini de *leuștean* (GSvSv), crengi de *măr dulce* (BPtG, IHO, NPeT), *menta broaștei* (BVL), *mentă* „chiparată“ (SHrHs), *mentă rece* (BtCIP, SBrM), *mentă neagră* (SDC), crengi de *mesteacăn* (SRB), frunze și coajă de *nuc* (BMtPr, BtII, BtLL, ILH, NBdG, SCfS, SDM, VrTCl), *odolean* (VAP), *ovăz* (ISrSr), frunze și ramuri de *păr* (ISnS, NGmT), *pelin* (BVIVI, GBhBh, GSS, IRR, VrBIBI), *Poala Sfintei Mării* (ICpB, ICuB), *pochivnic* (BtDbDb, VOIT), crengi de *plop* (BBL, NDIDl), muguri de *plop negru* (VPdR) și coceni de *porumb* (VrBIBI).

Se puneau în lăutoare „crengi dintr-un arbore cu pleată“ (VrShB), că „aceala prindi răpidi rădăcini“ (NGrGr): *mesteacăn pletos* (BAA, NtTtJ, NVnVn,

SVjVj), „răchită albă, cu crengili lasați“ (NTmTm), *salcie pletoasă* (BGfG, NCsM, NŞG, VGvO, VVoO). Se mai spală părul cu: *sovârf* (BPrPr, BtCuCu, ICsCz, NZZ, SPP, VAP, VrBIP), *sudoarea calului* (BtSID, IŞpŞp), *coajă de stejar* (BVGd, GVV, VBcBc), *troscot* (BOnTt, BtVdB, ITtU, VGvGv), *urzică moartă* (ITnTn, NDH, VBcBc), *urzică vie* (BPpI, BUV, IEE, NBrBr, SCfS, SMM, SPsA, VrVV), *vetrice* (BtVdB) și *zburătoare* (BOrOr, VrTCI).

Tot pentru a se îndesi, părul este spălat cu *borș* proaspăt (BPjBs, BUU, BtCIP, ILB, IVsC, SMhMh) sau cu borș în care se fierbeau ramuri de răchită și zahăr – după care „păru sî facé ca stuhu“ (SVaVa) – cu lapte de *iapă* (BtII, BtMiC, ITgBz, NBdP, SDAo, SDcDc, SŞdŞd), cu *leşie* din cenuşă de *gârneață* (GTvTv) sau din ramurile arborilor pletoși (IMcR, NBtN, NTtj). După spălare, părul era clătît cu apă de ploaie (BHrHr, SHrHs, SPjD) sau cu oțet (mai multe localități). Uneori, se ungea cu *gaz* (BGfB, BtVdHt, IPbP, NPtS, SMoA), cu *ulei* (GPcPc, IBtM, ITgB) sau cu *gălbenuș de ou* (IBIM, ITnS, VŞtB). Fetelor li se da să mănânce *splină* de porc, sau de la alte animale, ca să le crească părul frumos (BMtMt, BVGd, GGG, IVsC, NCsM, NII, VrPfP).

Acte magice Când era tuns pentru prima oară, părul copilului „era pus într-o baligă de vacă“ (IBV), „ca să fie slobod, să crească“ (VDMv), să crească repede și frumos (GBşP, IOO, NSgSg). Alteori, baliga respectivă „se îngropa în sură“ (BtVIVI). Bătrânii luau puțin păr din coada calului sau a vacii și îl puneau în baia copilului, spunând: „cum crești coada la cal și la vacă, așa sî crească păru la copchilu neu“ (VrVVs). Și mai eficace era părul tăiat din cozile cailor în ziua de Sântoader, gestul fiind însoțit de următoarea formulă: „Toadere, sfinte Toadere,/Dă cosița fetii/Cât codița iepii!“ (GNP). Tot atunci li se puneau copiilor în lăutoare „stroh de la vite“ (SHR) și „resturi din fânul cailor“ (IMcR), după care „li se lua din păr“ (BNbVs). Fetele erau trase de cozi în sus de trei ori, spunându-se de fiecare dată: „Sfinte Toader, sfinte Toader,/Dă codița fetii/Cât codița iepii!“ (VVeVe).

Copiii foarte mici erau tunși când începea să crească luna pe cer. Se așezau pe un cojoc, iar cel ce îi tunde spunea: „Cum crești luna sî sî umpli, așa sî crească perişoru la copchilu neu“ (BtSmR). Când copiii erau tunși de nași, aceștia luau câteva fire de păr și le puneau în scorbura unei sălcii pletoase (BCşCş), într-o răchită (NHB) sau într-o gaură din trunchiul unui păr (BBuB, ISnS, NGmT). Se obișnuia, de asemenea, să se spele copilul pe cap când cânta cucul (NRdB) și să se pună în apa respectivă o bucată din ramura pe care a cântat cucul (BBzBz, BDrDr). În lăutoarea copiilor se mai puneau: tei de la Duminica Mare, flori culese în ziua de Sânziene sau la Sântămăria Mică (BHgHg, IbtBt, IVsVs, NBtB, SGIGI).

CURĂȚIREA SÂNGELUI Se practică primăvara, în scopul întăririi organismului. Pentru înnoirea sângelui se consumă verdețuri (BOrOr, BVGd,

BtGeA, BtRpRp, IHoHo, NBtN) și zarzavaturi proaspete (majoritatea localităților), zeamă de *grâușor* (ICiCi), de *hațmațuchi* (BtCoCo), de *lobodă* roșie (BtCuCu, BtGeD, BtRtC, IOO, ITnS, SDhDhM, SFrFr, SŞM), de *păpădie* (GCC, GPcPc, VrTtBv) și de *pătrunjel* (BtGeA, IHIHl, NTmA, SDhDh). Alții fac borș de *sfeclă* roșie cu *lobodă* (BtBB, ITgB, NGmT, SBrM), mîncărică de *sfeclă* roșie cu *hrean* (BMtŞ, BtCuM, VRbS), borș de *ștevie* (BtCuCu, GCC, GCtCo, GGhGh, ISdSd, ITgB, NBrBr, SFrFr, VrPfc).

Cea mai prețuită pentru primenirea sîngelui este *urzica*. Se spune că *zeama de urzici* „curăță sîngele“ (IMIC), „înnoiește sîngele“ (NVA), „subție sîngele“ (IBvBv), „înnoiește maiul“ (BOO), de aceea „e bine să bei câte un pahar de zeamă de urzici în fiecare dimineată“ (VVoS). Borșul cu *urzici* și mîncarea de *urzici* sunt atestate în toate localitățile. Se mai fac, în această perioadă, ceaiuri de *barba ursului* (SGIGl), de muguri de *brad* (BPTf), *rug de mure* (NChB), *coji de mesteacăn* (BBsA), cu „buliheli di săcărici“ (SVjVj) ori din *susai* (GPcPc) și de *pelin negru* (NChCh, SDaO), care se amestecă adesea cu vin roșu (GRR, IVsC, NGmT, SŞM).

Tot pentru revigorarea puterilor, se bea *borș de puțină* proaspăt (BtAB, ICuCu, SVmVm), *lapte dulce* fiert cu *pătrunjel* (IVsVs) și se mîncă *drojdie de bere* (aluătel), întotdeauna dimineata, pe inima goală, „iei câte-o felioară di țaic“ (GTt). Alte atestări: BMtMt, ICpP, IPşS, NAA, NGnC, NZT, VICş.

DAMBLA I se mai spune *nepuțină* (BtŞtŞt). Este un fel de paralizie (BtLC, ICuB, NVnN, VVşVş), care se manifestă prin tremuratul mâinilor și picioarelor (BMtPr, BOrOr, BtDbDb, NŞG). Bolnavul „merge rău“ (BSoc), „mişcă urât din mâini“ (BŞtcmR), pierde „toate puterile“ (NHB). Se crede că boala vine „din deochi“ (GPcPc), apare în urma unor blesteme (IBtM), „îi trimeasî di mîni di om“ (BMtMt), „de Dînsule“ (NtTj), vine dintr-un *vînt rău* (BtGeD, BtII, BtVdB, ICpP), este dată de *ceasul rău* (VVoO), pentru că suferindul „a trecut pe lângă un loc necurat“ (BtII) sau „a făcut fapte rele și l-a damblagit Dumnezeu“ (VrBIBl). Boala mai poate veni „din poceală“ (VrVV), „din frică“ (NGrGr), dintr-o sperietură mare (BSoc, BtŞtŞt, GBşP, IMcR, VRGi), din supărare (BOrOr, ICsC, NSbSb, SBiBi, VBzR) și din beție (BMtPr, BMtŞ, BtCuA, BtGeA, IHoHo, NBtB, VRbS).

Remedii Băi fierbinți cu fiertură de: *crucea pămîntului* (BtCuA, BtCuCu, BtGeA, IOO, NBtM), *curcubeică* (VAP), frunze de *măr pădureț* (BLC), *măcută* (BMtPr), mlăzi de *nuc* (BtLC, BtSID, VAP), paie ori semințe de *ovăz* (IBtBt, NTmA, VPdPd, VRGi), *slăbănog* (BMtPr), coajă de *stejar* (BtSID) sau *zdrențele* (BMtPr). Se mai folosește apă neîncepută amestecată cu sare (BtCuCu) și „apă din gărlă, fiartă cu cenușă făcută din viță de vie“ (GPcPc).

Acte magice Băi cu buruieni *de lele*, care cresc pe pârâu: „sî spalî dimineata, pân-a nu răsări soarile“ (ITgC). Se descântă *de desfăcut* (ILuG), *de lele*

(VAICo) sau *de lichitură* (VrBIP). Se mai fac: „cetăanii la preot“ (BȘtcmR), *mo-lifte* (VVoO), rugăciuni spuse de preoți (BBuB, BSoC, GMtMt, IHIHI, IMuMu) și alte slujbe bisericești.

DEGERĂTURI Toate referirile se fac la afecțiunile mâinilor și ale picioarelor. Se manifestă prin inflamații, mâncărimi și ulcerări.

Remedii Părțile degerate sunt ținute în apă rece, după care se oblojesc cu foi de varză crudă sau murată (toate localitățile). Se pun frunze de varză verde încălzite pe plită (NIR, VrVV), „înfierbântate“ (NII), opărite (IRgD, ISdSd, VrPfPf) sau „coapte pe jar“ (NȘȘ). Frunzele de varză se țin pe plită până „sî slăjăsc“ (IPrPr), adică până se înmoaie bine. Înainte de a fi aplicate pe degerături, foile de varză verde se ung cu: *grăsime* de pasăre (GBhBh, VDMv), „măduvă din oase de porc“ (NDIDl), „miere de albine“ (NlCa), „spumă di pi lapti dulci nicert“ (IBvBv), *seu* de oaie (BtCpCp, NTPr, VRV), „slănină proaspătă“ (NChB), *untură* de porc (BSoC, GTvTv, ICsC, IMcR, VAICo), *untdelemn* (NBtG, SȘM, VrRȘ) ori cu *unt* de oaie, vechi de patru-cinci ani (NPpB, SFrFr). Pe varza verde se pune uneori lână de oaie, nespălată (IHrP), „făină di păpușoi“ (SDhDhM), se ungea cu gaz sau untură și se presăra cenușă (GMtMt, NGmGm, SDbDb).

Oblojelile cu varză murată se aplicau după ce locul afectat era spălat cu *moare* (BBuB, BFaFa, IMcR, NBtN). Se puneau foi de varză murată ținute în vin cald, în care se dizolvase un pumn de sare (BPtF) ori „stropite cu spirt“ (BHgHg) și „schimbate foarte des“ (NBtB), ca „să tragă din răutate“ (IHIHI). Se făceau apoi băi cu *saramură* (GBșP, GUT, NBdG, NIBt, SFoT, SȘTm, VLR, VZrZr) sau băi de aburi, „cu chetri din fântâni încerbântati-n foc“ (IOO).

Alte oblojeli se făceau cu: *cătușnică* (VTnTn), *ceapă coaptă* (BLpLp, BtAB), *hrean* ras și încălzit (SSmT), *huște* (IMcMc), *mazăre* fiartă și făcăluită (SHH, SPtPt), *mere pădureșe* coapte (BOH, VMIL), amestec de varză murată, morcov și pătrunjel (SBaBa), *baligă* de cal opărită, amestecată cu multă sare (BOH), frunze de *nuc* (GGhGh, VrMM), de *patlagină* (BtDnH, ICuCu), de *podbal* (VGvO) sau de *rostopască* (ITgC), coajă de *stejar* (VrBIG), „mătreacă din topliță“ (SFsFs), rădăcini de *untul pământului* (GCU), „vâsc de răchită“ (NIC) ș.a.

Alte remedii Locul degerat se ungea cu *fiere* de animale (majoritatea localităților), îndeosebi cu *fiere* de porc (BGfB, BLO, GCtCo, IMsMs, NȘG, SBiBi), amestecată uneori „cu unturi di pi chiște“ (SHM). Se mai făceau legători cu *cenușă* (BBzBz, BtCuCu, BtCuM), cu *lut galben* (IIA), *pământ ud* (SVvVv), *carne* crudă (VCsPt), „piele de iepure proaspăt jupuită“ (ITgTg), *lut*, *gaz* și *câlți* (IMșMș) sau „curechi murat, ca sî iasî focu, și pi urmî mămăligă caldă“ (SFnFn).

DEOCHI Afecțiune despre care se crede că este provocată, pe cale magică, de privirile unor oameni. Aceștia „au ochi răi“ (NBtG), „priviri rele“

(BDrDr), se miră necontrolat (VGrGr), „ti străpung cu privirile“ (IMtB), „te pot poci“ (ITtV). De multe ori este vorba de o acțiune involuntară (ITnTn, SCfS) a celor care, în pruncie, au fost „înțărcați de două ori“ (BtGeA), „întorși de la piept“ (NPtT), „întorși de la țâță“ (VTR), adică alăptați din nou după ce fuseseră înțărcați (mai multe localități).

Despre astfel de oameni se spune că deoache și cu privirea și cu vorba (BLO, BMtMt, BPtF, BtCuM, GCzCo, GGG, ILuG, IPiB, VrTG), nu numai pe semenii lor, ci și animalele din gospodărie (BBuB, BSoC, IMcR, NBtB), mobilul reprezentându-l atât calitățile fizice, cât și defectele potențialelor victime (IPrPr, NBdG, SCIB, VBzR). Mai vulnerabile sunt femeile însărcinate (BCjCj, BGrL, BNbNb, NSbSb), lehuzele înainte de îmbisericie (BGrL, IBtBt, NSgSg), miresele și persoanele care se cunună prima dată (BNbVs, BtGeD, NTmA, SBiBi), oamenii sau animalele ce se remarcă prin aspecte fizice deosebite (majoritatea localităților).

Cel deocheat se simte rău (BAP, BtBB, IFFn), are dureri de cap (BBsA, BTDbDb, IIA, ISrB, VȘtB, VVoS), stări de vomă (BPjBs, GCzFv, IHHm, IȘpH, VCsPt, VrBiBi), amețește (BMtR, IPșB, SFoO), este cuprins de somnolență (BOO, ISdSd, VDMV), tremură (GPP), „ari cerbințali și-l scuturi frigurilor“ (IMtB). Alteori, „îl ciumurhuesște în trup“ (ICpI), „esti-așa ca bătut di cahli“ (BtHdHd), „îl giunghie prin cap și-i iese foc pe ochi“ (NVnVn), „nijăști, cascî“ (VPdPd), „sî moaie, găbenești, ofteazi“ (SVaVa). În formele grave, bolnavul are febră (GPcPc, IBP), este dezorientat (SFmFm), „nu poati grăi“ (NGtGt), cade jos (ITtV), leșină (SStSt) și poate chiar să moară (ISrSr, SPnG).

Remedii Toate acțiunile menite să alunge *d.* țin de sfera magiei. Cele mai multe au caracter preventiv iar altele curativ. Precauțiile se manifestă îndeosebi în cazul copiilor. Li se face un *benchi* în frunte (majoritatea localităților), cu un cărbune (NPtD), „cu pământ moale“ (ICuB), cu pământ luat de pe călcâi (BtAB, IBP, ICiCi, ITnTn, SCjCj), sau „din talpa chiorului“ (GNN), cu funingine de la cahla (BTtTt, BtSID), de la gura sobei (BȘtcmR, VRV, VrRRt), din horn (BBuB, BtGeA, IHoHo, VIvPg) sau cu cenușă din vatră (VrMM). Formulele rostite în astfel de împrejurări întăresc eficacitatea gesturilor protectoare: când s-a deochea călcâiul, gura sobei, hornul sau talpa piciorului, atunci să se deoache copilul (GNN, IMIC, SBiBi, VrBdBs).

Copiii mici li se leagă un fir de *lână roșie* sau o *panglică* de aceeași culoare la mână ori la gât (toate localitățile), semne înlocuite uneori de o *cruciuliță* sfințită (BiII, BiLL, IOO, IVsC, VrRȘ). Pe vremuri, li se lega „un ban de aur“ (SPnG), de argint (SVaVa), „un ghioc mic“ (SFsFs), „melci sau creastă de usturoi“ (VrTtBv), un obiect frumos de care „să se mire întâi cel ce îl vede“ (BBzBz), „o veriguță de fier“ (BȘtcmB), ori li se puneau *cercei* sau *ținte* în urechi (mai multe localități).

Copiilor mai mari, precum și adulților, despre care se credea că sunt expuși deochiului, li se puneau *usturoi* în buzunar (BSoC, BtGeA, IBtBt, NBtN, SMoA, SStSt). Celui care se uita nefiresc la ei, i se spunea: „Usturoi între ochii tăi“ (NDH), „Usturoi de nouă ani în ochii tăi“ (NSgV), „Usturoi roșu în ochii tăi“ (NHP). Li se mai puneau în buzunare *inele* (SȘM), *monede* (NSbSb), un *cui* sau un alt obiect mic de metal (SUIUI) ori li se dădea să poarte la ei *cărticică* (SFsFs). Purtau, de asemenea, *baieră* – o legătură cu *tămâie*, *piper negru*, *cruciuliță* și *lână roșie* (BOrOr) – o împletitură (*zgărdiță*) făcută din câteva fire de păr luate de pe capul mamei (BȘtcmB), îndeosebi de la ceafă (NIR), o haină întoarsă pe dos (BCȘCș), ori *jinir* „din ceva roșu, cu pământ din urma celui pentru care îl făcea“ (VrPP).

Înainte de a pleca de acasă, adulții care se temeau de *d.* spuneau: „Când se va deochea cerul și pământul, atunci să mă deochi eu“ (BBIBI). Apoi rosteau o rugăciune (NZT) și își făceau cruce de trei ori (SDC). Prin alte sate, oamenii obișnuiau să-și pună sare pe creștet (BHrC, BPtS, SBhBh, GBșP, GGG, VrVPr, VrTCl, VrTG). Gestul era însoțit uneori de următoarele cuvinte: „Cum sî moaie sarea di apî sau de-o vreme jălăvoasî, așa sî sî moaie ochii [răi] care-or privi asupra mea“ (VGvGv).

Când sensibilitatea cuiva la *d.* era foarte mare, se recurgea la practici străvechi. O eficacitate deosebită li se atribuia *ochilor de șoarece*. Aceștia erau cusuți „în bata fustei“ (VBzR), „la haină, în astar“ (ICsC), la gulerul cămășii (VPdR), în una din hainele ce se îmbrăcau zilnic (VDeV), ori se purtau legați într-o cârpă (GCvCv). Mai rar, se foloseau și ochii de broască, aceștia fiind puși între mărgelile (NVnL).

Practici curative Toate se bazează pe descântece, actul magic fiind însoțit de stingerea cărbunilor (majoritatea localităților). De regulă, se sting nouă cărbuni în apă neîncepută (BHgHg, IHlHl, IPșȚ, SDhDhM, VDmV), numărătoare făcându-se de la nouă la unu (BNbVs, BSoC, ILH, IMcR, NTmA, SML, VAlCo). „Dacă ești deocheat, sfârâie cărbunii în apă“ (VrVV). Cu apa în care s-au stins cărbunii se spală bolnavul pe față și pe cap (mai multe localități), o parte din ea fiind folosită pentru a fi băută (BDrDr, BtII, IOO, SVjVj). Se spune, de asemenea, că bolnavul de *d.* nu trebuie lăsat să adoarmă fără a fi descântat, deoarece „îl cuprinde cuprinde boala cei re“ (SFrFr), se trezea cu pocitură (BSoSo) și poate chiar să moară: „Așa a pățit omul meu. Visa că se luptă cu un urs. Ăla era moartea! Și de nu-l trezeam să-l descânt, murea!“ (BCȘCș).

DEZLEGAREA FARMECELOR Constă în eliberarea bolnavului de consecințele unor acte de magie neagră. Se crede că dezlegările sau desfacerile pot fi săvârșite doar de cei ce știu să le înfăptuiască (BHrPr, IPșS, NVnL, SBiBi, VrVIVr): „Cel ce le leagă, acela le și dezleagă“ (BtII); cine știe să le facă, le

poate și dezlega (SCpI); le dezleagă „cu alte descântece“ (SDM). Alte atestări: BVV, BtCIP, IMB, SMoMo, VTnTn. De obicei, sunt solicitați alți descântători (SdbDb, SSmT, VLL) sau descântătoare (BMtR, GCdCd, IVsVs, NCnP, VrRRt), mai căutate fiind babele care știu să desfacă (BDrDr, BȘtcmB, GSS, VrPP). Dacă nu se găsește „un vrăjitor mai puternic“ (SMȘB), trebuie căutat chiar cel ce a făcut farmecele (SDcDc).

Vrăjile puteau fi anihilate prin *descântece de desfăcut* (BtVdB, ICuCu, SFmFm), prin *stingerea fiarelor* (IBV, NPpB, VVoO) sau a *frigărilor* în apă neîncepută (VrVV). Erau de leac mai ales frigările făcute noaptea (VAICo), meșterite de fierar „cu mâinile la spate“ (VrVIVr).

Preoții și călugării puteau dezlega farmecele prin rugăciuni (BȘtcmR, BtRmRm, GCzCzv, IHHm, IIA, NGnGn, SBtBt, SDL, VVoS, VZrZr), prin slujbe multe (BboA, BLO, BtAB, NUU, VGC, VrBdBs), făcând „agheazma farmecelor“ (NHB), citind *Molifițele Sfântului Vasile* (ISrSr) sau *Carte de dezlegare* (BtCuCu), ori stropind peste tot cu *agheazmă mare* de la Bobotează (BLPr, NHB, VrBIBI).

DEZVELIREA OASELOR Mai este cunoscută și sub numele de *pricheală* (BOO, ITtU, VrTCI). Se manifestă prin desprinderea mușchiului de pe os, îndeosebi la încheietura mâinii (BȘtcmR, BtDbB, IMsMs, IPiB, NBdG, NVnN, SSStSt, VDMv). Carnea se dă la o parte (BtCuA, BtDaB, ITtU), oasele se dezvelesc (BCșCș, BOO, SPP, SȘM), locul de jur-împrejur se umflă (BBuB, BtGeD, IOO, NGrGr, VAICo) și devine foarte dureros (toate localitățile).

Apare din cauza unei munci îndelungate, făcută adesea în forță (BCșCș, BtȘtȘt, BtVdB, SDcDc, SSaP). Este o afecțiune de care suferau mai ales secerătoarele (BtMiC, IEB, ILH, SPP): „Dacă săceram mult, sî discleșta mâna“ (BtRtC); „Mâna cu care se apucă mănunchiul capătă durere la încheietură“ (BtPIPl); „Ti prindi-a săgita mâna și sî umfli“ (BtGeA). Alte cauze: prășitul (SdbDb, SȘTm), melișatul cânepii (NBtB), săpatul cu hârlețul (BtMiC, SHB), tăiatul lemnului la pădure (BtDbB), mulsul oilor (SSdSd) și chiar torsul (IMcR, NSbSb).

Remedii Locul dureros era legat strâns cu o batistă (BtCuM, BtRpR, BtȘtȘt), „cu lână roșie“ (SȘM), „cu o petică roșă“ (SȘTm), „cu un fir de păr din cap“ (BtBB), „cu trii fire de păr din coada calului“ (SVmVm), „ca sî sî prindî carnea la loc“ (SdbDb). Se înfășura mâna „cu miriște de orz“ (ITtU), cu „țărână de la un pom pusă într-o cârpă“ (SHB), „țărână de la perj“ (BBuB), „cu lut sărat“ (SPsA), „caș dulce de oaie“ (BtGeD), „cu pâine muiată în vin alb“ (BCșCș) sau „cu roiniță muiată în apă“ (BtDaB). Se foloseau, de asemenea, compresele cu apă rece (majoritatea localităților), „cu salamură“ (NVnN), precum și cu *dreanță* pisată, o buruiănă culeasă de la cioatele de arin (SLRt).

Acte magice Se leagă mâna cu ața folosită la *întorsul* (castrarea) taurilor (BtMiC, SFnFn, SPtPt, SSjSj). Locul umflat era călcat de o femeie care avea copii gemeni (BHgHg, IEB) ori se înfășura cu carnea unui pui de furat, spintecat de viu (GCoCo). De cele mai multe ori se spunea și descântecul *de mână dezvelită*.

DRAGOSTE Iubirea manifestată față de o persoană de sex opus. Este vorba, în primul rând, de preocuparea fetelor de a-și afla *ursitul* ori de a fi pe placul celor pe care îi îndrăgeau. În acest scop, se săvârșeau acte de divinație, a căror eficacitate se credea că sporește simțitor în ajunul marilor sărbători, adică la trecerea dintr-un ciclu temporal în altul. Gesturile și practicile rituale săvârșite – în intimitate sau cu aportul unor persoane inițiate – erau, în totalitate, de natură magică. Suferințele din dragoste generau, uneori, forme depresive.

Acte magice Se ardeau trei lemne de plop, cenușa era pusă pe o farfurie, iar aceasta „pe un doliu negru“. Pe farfurie se mai punea un pahar cu apă, între două câni în care se aflau două lumânări de la Înviere. De la ora douăsprezece fără un sfert, fata nu vorbea cu nimeni. Lua un *inel de cununie*, îl lega cu o ață și-i dădea drumul în mijlocul paharului. Privea apoi prin inel și „își vedea ursitul“ (IMB).

Alte practici „Ti duci duminică dimineață la fântână, înaintea di a răsări soarili, și spui: – Bună dimineață, apî albî./Curatî./Luminatî/Șî-ntrebatî!/Cum ești tu/Curatî./ Luminatî/Șî-ntrebatî,/Așa sî mă curăț pi mini/Di dat,/Di făptari,/Di ura cei mari;/Sî mă faci jâjâi-n floari,/Ca soarili cân răsari,/Ca câmpu când înverzăști,/Toată lumea îl iubești!“ (VPdPd); „Ti duci la o fântână și spui: – Bună dimineața, apă curgătoare!/- Mulțumesc, Mariță floare!/- Ci te-aș ruga,/Cum ai spalat toate pietrele/De pământ și de nisip,/Așa să cureți pi Marița/De rele și de urât!“ (BtMiMi); „Fata sî scoalî dimineața, pi la ora trii, sî duci la fântână, nu vorghești cu nîmi, și zăci: – Buna dimineața, apî sânzianî!/Am vinit sî-ni dai/Trii chicușuri di apî!/Unu sî ni-l pun în cap,/Ceal di dragusti,/Ceal di frumușafi/În fați,/Șî unu-n mâna dreaptî! Ie apî, vini-acasî și sî spalî înaintea de-a mergi la horî“ (IMtB).

Alteori, fata mergea la fântână înainte de răsăritul soarelui, da drumul căldării și sta cu fața spre amiază până aceasta ajungea la apă. Atunci „sî-ntorcé cu fața spri sfântu soari și zăcé: – Buna dimineața, apî linî!/- Mulțumesc, fatî bătrânî!/Șăzi./- N-am vinit sî șăd./Am vinit sî-ni dai sloinili tali;/Sî mă speli cu apă neîntoarsă./Sî par la băieț frumoasă./Sî ciu pi placu domnilor,/Ca apa peștilor,/Ca libertatea păsărilor,/Ca laptili pruncilor!/Șî sî ciu mândrî tari,/Ca soarili când răsari,/Ca vișinu când dă-n floari,/Ca un păun împăunat,/Di toată lumea lăudat,/Ca soarili în senin,/Amin!“ Se spăla apoi cu apă neîncepută și cu busuioc din agheasmă. Busuiocul îl purta în sân (IȘpH). Într-un alt sat, fata mergea la fân-

tână, dădea ciutura în apă, iar când răsărea soarele începea să o scoată, zicând: „Răsai soare./Frăţioare./Nu răsări pe păduri./Nici peste cârduri de boi/Sau de oi./Ci răsai pe faţa mea/Şi pe vocea mea!“ La sfârşit se spăla de trei ori cu apă neîn-cepută, iar cea rămasă o păstra, urmând să o folosească „la ocaziile potrivite“ (IŞpSp).

Se mai descânta cu inel de argint, pană de păun, o crenguţă de busuioc, o bu-căţică de lemn de corn şi o cârpă roşie. Toate acestea se legau împreună, erau puse în apă neîn-cepută, adusă de la fântână duminică dimineaţa şi se spunea: „Cum îi mai ales păunul/Din toate păsările./Argintul din toate alăturile/Şi busuiocul din toate florile./Roşul din toate culorile./Aşa să fie (cutare)/Din toate fetele“ (VOIT). În acelaşi scop, se foloseau crenguţe dintr-un cuib de rândunică, din care se făcea o *grebluţă*, cu care să fie adunaţi băieţii la fată, şi o *furcă*, pen-tru îndepărtarea celorlalte fete. Actul magic era însoţit de următorul text: „Fugiţi voi, coşărca băligate./Peste garduri aruncate./Să vie vişinul înflorit./Soarele răsă-rit./Zâna zânelor./Draga tuturor!“ La horă, fata scotea grebluţa din batistă şi fă-cea semne pentru a se apropia flăcăii de ea, iar spre fete îndrepta furca, pentru a le îndepărta de flăcăi (IŞpSp).

Fata bătrână, dornică să se mărite, lua „un brâu încolăcit“ şi i-l ducea unei ba-be care ştia să facă astfel de vrăji. Aceasta ieşea afară, într-o noapte cu lună pli-nă, arunca brâul spre răsărit, desfăşurându-l, şi spunea: „Brâu de nouă coturi./Fă-te şarpe cu nouă colţuri./Cu nouă aripi zburătoare/Şi porneşte la (cutare)/În căutare./De lî-i găsi pe pat./Să-l dai sub pat./Cu ciocul să-l ciocneşti./Cu aripile să-l loveşti/Şi la mine să-l porneşti“ (SFsFs). Vrăjile de dragoste chemau, de ase-menea, în ajutor, astrul nopţii, stelele din ţăriile cerului, focul nepotolit din vatră şi, mai ales, *mătrăguna*, socotită Doamnă mare şi Împărăteasa plantelor de leac.

Vrăjile de dragoste sunt menite uneori să întărească legăturile conjugale: „Se caută o potcoavă sau chiar un pretcar, se înroşesc în foc, se sting în apă şi se spun cuvintele: Cum trage puiul la cloşcă, alghina la roiul ei, mielul la oaie, ghi-ţălu la vacă, Gheorghe să tragă la femeia lui, pe străine să le urască“ (GCoCo).

DROPICĂ I se mai spune *dobrică* (GGhGh, GȚȚ, IMgH, IRgD, VGvGv), *doplică* (IOO), *doprică* (BtRȚC, IIA) sau *drobiţă* (VrBIP). Se crede că apare „din năcaz“ (VPdPd), „din cauza mâncării stricate“ (VrBIP), „din scârbă“ (VVeVe), din supărare (BOrOr, BPtF, BtVdB, GCoCo, SMhMh), „din plecate“ (BtHhI), „sî-ndopricî din năduf“ (VIvPg). Pe alocuri, se spune că provine din mâncare multă (BBF, BtNbNb, IDD, IIA, IOO, NTmA, VAlCo) sau din somn (BBuB, IMcR, NBtN).

Cel „dat în dobricî“ (IMgH) sau *îndopricat* (GCoCo, VrCrR, VrTCl) se um-flă foarte mult (BonTt, GGhGh, IVnVn, VBzR), i se umflă burta (BtAvAv, BtLnZ, GGT, IHH), faţa (BHgHg, BtMeS, GȚȚ, IHoHo, VPdPd) şi, mai cu

seamă, picioarele (BVGd, BtMM, GGT, ICsC, IPiB, NSgSg, VrVIVr). Bolnavul se umflă „ca un bostan“ (BtRȚC), se îngălbenește (IIA, VPdPd), nu are poftă de mâncare (BTrP, BtML, IBtBt, VVeVe) și „suflă greu“ (ICpP).

Remedii Împachetări cu nisip la picioare (BtGG, BtPP, IIA, IMnV, NTmTm, SBiBi) sau cu sare (BNbVs, BUU, VVoO). Băi cu zer de oaie (VVeVe), cu fiertură de droghiță (VrBdBs), din crengi de salcie (BTmG, BtFrB, IHlHl), mai ales din ramurile de salcie cu muguri mari, numită *iovă* (VGvGv), din „trei mlădițe de măr sălbatic“ (ICpB), din tulpini de *mătrăgună* (BHgHg, VVeVe), din crengi și frunze de *nuc* (BUU, ITgBz, VVoO), din paie de *ovăz* (BCjCj, BUU, IMcR, NGrGr), din „părul ciutei“ (ICpB), putregai de *răchită* (IVnVn), din „rădăcină de schin“ (IACȘ), din *slăbănog* (GMtMt), din coajă și rădăcini de *soc* (BNbVs, BtRiRiv, IBtBt, VPdR).

Oblojeli cu rădăcini de *brusture* (VLL), foi de *ceapă* (ICsCz), cu *doprică* (BMtȘ) sau *dropiță* (ISrB), cu *harbuz* copt în foc și pus „la pânțec“ (IHH), cu „rădăcină di mutătoare, rasă pe răzătoare și amestecată cu ou bătut“ (ITgC) sau cu frunze de *nalbă sălbatică* (ILnG). Se fac, de asemenea, ceaiuri de *coada vacii* (GGrGr), de *lumânărică* (BTrP, BtSmSm, IDD, NBtB), *rozmarin* (ISnS), din mătase și spice de *porumb* (BVGd, BtDrDr, BtVfVf, ICpP, VrTCl), de *siminoc* (ICsCz, IIA), de *soc* (BBuB, BNbNb, BtTdTd, IDD, NGrGr) și de *urzică* (BtVdB).

Acte magice Se fierbe buruiana *șăpti daturi* cu vin alb și se bea în trei locuri: prima dată în fundul casei, a doua oară în mijloc și a treia oară lângă ușă (BOrOr). Se fac ceaiuri „cu câte trei crengi din nouă feluri de copaci“ (BOnTt).

DURERI DE CAP Suferințe provocate de migrene, precum și de toate formele de *cefalgie*. Despre cele mai multe se crede că sunt cauzate de *răceală* (majoritatea localităților), de *deochi* (BPjPj, BUV, GCC, GGT, GMtMt, IȚuȚu, NSgV, VCSPt), de *soarele cel mare* (BOH, BȘtcmR) sau de *soare sec* (VrShB). Se manifestă prin amețeli, stări febrile, indispoziție generală.

Remedii Legători cu felii de *cartofi cruzi* (toate localitățile), tăiați sub formă de *roticele* (SPP) ori *scrijele* (NPtD, SPIC, SSdSd, SȘTm), dați pe răzătoare (BBiBl, BCv, BGrL, BtAvAv, GFrFr, IGS, NSbSb), pe *hrănar* (BȘtcmB), presărați cu sare (SDhDhM, SȘdȘd, VRV), stropiți cu oțet (BBiBl, BRșP, GCuCu, ICiCi) sau cu spirt (BRR, BTrP, BtMM, BtVăVă, VBzR). Legători cu frunze de *hrean* (BtCuM, BtHdHd, ITT, NDH, VGvGv, VrBiBl), cu rădăcini de *hrean* date pe răzătoare (BtVdB, GUT, IBP, IRR, NGnC, SCfCf, VBcBc, VrTCl), coapte și stropite cu oțet (ITgC), opărite și amestecate cu tărațe de grâu (GVIVI), cu huște (GCzFv, GNN, ITtU, NRdB, NȘȘ, SBaBa, SFoO), cu făină de păpușoi încălzită (BtDbB, GSvSv, IBV, ILB), prăjită (BtLL, IHH, NPET) sau opărită (NBdP) și cu felii de *sfeclă roșie* (SCfȘ, SUIUI).

Oblojeli cu frunze și rădăcini de *boz* (BLO, BSoC, IȚbPs, IVsC, NȘG, VPdR), cu frunze de *bobolnic* (ILH, IMIMI, SFnFn), plantă cunoscută și sub nume ca *bobovnic* (SURs), *bubohnic* (BtBB, BtMIMI) sau *pobolnic* (SBiBi), cu frunze de *brusture* (BMtȘ, BtTrD, GBcBc, ILnG, NHB, SVjVj), cu *buruieni negre* (SRB), cu frunze de *captalan* (BtCuA, NGȚGȚ, NPtT), cu *cetină de brad* (SFsFs), *cicoare* (NHB), *ciucite* (GGG), cu *clopoței albaștri* (SFsFs), *curcubețică* (IPrPr), *gulii* (IHrP), cu rădăcini fierte de *iarba lui Tatin* (ICuCu), rădăcini de *iarbă mare* pisate (BtCuA, SBrM, SPIC), cu *laba ursului* (IHrP), *lemnul Domnului* (SPjD), cu frunze de *leuștean* (BAA, IpșB, NPtPv, SCIB, VrBdBs), de *mentă neagră* (ISnS, SVaVa), de *nijelnic* (NBdBd), de *nuc* (NGnGn), de *odolean* (BOrOr, GBhBh), de *oleandru* (GMnMn), cu tulpini și rădăcini de *păpădie*, pisate și amestecate cu lapte dulce (BtRmRm), cu frunze de *patlagină* (BtRsRs, NZZ), de *podbal de baltă* (BHRHr, BOnTȚ, IȘpȘp, NGrGr), cu *siminic* (IMșMș), rădăcină de *tămâiță* fiartă (BtDbDb), flori de *trandafir* puse în oțet (NPșPș), frunze de *vetrice* (BBzBz, VLL) sau cu frunze de *varză verde* puse la frunte (majoritatea localităților), la ceafă (IPșS, NPpB, SGIGI, VrVV) ori în jurul capului (BtHdHd, BtMeS, ITRd, VPdL).

Alte remedii Comprese cu *apă rece* puse în creștetul capului (cele mai multe localități), comprese cu *oțet* (BCȚBo, BRcRc, BVL, BtȘtȘt, GCoCo, IGIGI, IVnSs, NBȚG, VVoA, VrCrR), cu *rachiu* (GPcPc, ICsC, GScS, VrVVș) sau cu *spirt* (BMtMt, BtRpR, GCoCo, VICș). După ce se răsturna mămăliga, se ținea ceaunul cu gura în jos deasupra capului (BSISl, BtLC, BtFrB, NBhI, NIR, SVvVv, VAP).

Acte magice Cu caracter preventiv: „Când tună prima dată, să te lovești ușor cu un fier peste cap, căci atunci nu te doare capul tot anul“ (SBiBi). În scop curativ, se folosesc descântecul: *de deochi* (mai multe localități), *de soare sec* (VrShV), *de soarele cel mare* (BOH, BȘtcmR) și *de soare în cap* (VrSR). Descântecul *de deochi* sunt însoțite de stingerea a 9 cărbuni în apă neîncepută. La sfârșit se suflă peste capul suferindului, pentru a se alunga boala, și i se dă să bea câteva picături din apa respectivă (BBF, BMtR, BtMIMI, GScS, ICpB, IȚuȚu, NPșP, SVsVs, VAlCo, VrVIVr).

Se descântă „cu găteji la o apă curgătoare“ (VrPP). Descântătoarea ia „nouă surcele de la trunchi, nouă bucățele de sare, nouă de pâine sau de mămăligă“ și pleacă împreună cu bolnavul, dimineața ori seara, la un râu. Acolo spune: „— Bună dimineața (sau Bună seara),/Apă curgătoare!/Te cinstesc cu pâine/Și cu sare,/Mata cu sănătate!“ Aruncă apoi peste cap prima surcică și primele bucăți de pâine și sare, adăugând: „Intră sarea în apă/Și sănătatea în cap!“ Formula se repetă după fiecare din cele nouă aruncări. La sfârșit, suferindul se spală cu apă din râu. Actul ritual se repetă timp de nouă zile (SFsFs).

Pentru descântecul *de soarele cel mare* erau folosite „nouă așchii de la tăietor“, luate din gospodăria unei văduve. Se mergea iarăși pe malul unui râu și se

lua apă „De trei ori cu câte trei așchii“, lăsând-o să picure pe capul bolnavului. De fiecare dată se spunea: „Apa pe cap/Și soarele în apă!/Să chei soare./Să răschei./Din capul Ilenei să chei!/Să nu-i rămână Ilenei/Soare în cap./Nici di leac./Cât un hir di mac!/Ileana să rămână curatî./Luminatî./Ca argintu cel curat./Ca Dumnezeu ce-o lasat-o./Mă-sa ce-o făcut-o./ Nașă-sa ce-o botezat-o!“ Așchiile folosite se aruncau, de fiecare dată, în râu (BȘtcM). Tot la o apă curgătoare se descânta și *de soare sec*: „Te duci la trei vaduri de apă cu nouă surcele. Mergi spre izvor, te speli de trei ori și arunci surcelele în spate. Faci așa de trei ori“ (SPtPt).

Alte practici În unele sate „se strângea cu cercu“ (VrPP). I se puneă bolnavului o cană cu apă pe creștet și i se lega capul cu o sfoară, care „se strângea cu făcălețul până când începea să se miște cana“ (VrRRt). Suferindul era spălat pe cap cu fierturi din buruieni culese la Ziua Crucii (BRșP, BtNbNb, GVIB, IDD, NVnN, SML), cu *apă sfințită* (BBuB, NGrGr) sau cu *agheasmă* (BPtF, BtMiC, BtVIVl, IOO, NBtB, VAlCo, VrVIVr). Se spunea *Tatăl Nostru* de trei ori (BVV, IMV, VrTtBv) sau de nouă ori (GSS).

DURERI DE GINGII Boala este cunoscută sub numele de *gingivită*. I se mai spune *strudelniță* (GCC), *studelniță* (VVeVe) sau *studenită* (VAP). Se manifestă prin inflamarea gingiilor, iritații și usturimi. Acestea se înroșesc și, uneori, supurează. Apare din avitaminoză, dar poate fi produsă și de unele infecții dentare.

Remedii Freccii cu *sare* (toate localitățile), „cu sare grunzur“ (SȘTm), „până se încruntau gingiile“ (NChCh), „cu sare mărunțită“ (IACș), „cu sare și cenușă“ (GCtCo) sau „cu cărbune de tei“ (VrVV). Spălături cu: „apă saramurată“ (VTnTn), „salamură di sari arși-n foc“ (SBaBa), „slatină“ (BBL), fiertură de oțet și sare (VrBIBl), soluție de *piatră acră* (BtMiMi, BtUțS, GNP, ISBr, NTmA, VrBdBs), numită și „țipirig țigănesc“ (IMB), zeama în care au fiert cuie ruginite (BBuB), „ceai de stirigie“ (BtII) ș.a.

Tot pentru spălături se folosește apa în care s-au fiert diferite componente vegetale: scoarță de *arin* (SFnFn), ramuri de *boz* (NPșPș), *bobovnic* și *brad* (SȘM), *burete pucios* (SPIC), bețe de *cătină* (BtPIPl, GBșP, VBzR), *cimbru* (BRșP, BVGd, BtGG, IMP, SBtBt, VML), *coarne* (BtCoCo, BtCuCu), coji de *nucă* (SVjVj), coji de *mac* (SFmFm, SFrFr), crengi de *măr dulce* (BVsVs, BtFrB, NPșPș), scoarță de *mălin* (SFnFn), *măsălar* sau *măsălariță* (BCbV, BLO, BtDbDb, GBșP, GCU, GPcPc, IPșS), ramuri de *pelin* (IHH, IȘCb, NBtN), de *peliniță* (BtPIPl), frunze de *podbal* (BZZ, BtMM, IDIP), flori de *romaniță* (BtDaB, BtGeA, ILB, NBtG, NIS, SFrFr, VLR), buruiana numită *săgetătură* (BHrHr, VrMM, VrRRt), *scumpie* (BȘtcM, GBșP), *scorțișoară* (VIVPg), *smântânică* (VCsPt) și *soponel* (NDIdI).

Pentru întărirea gingiilor se foloseau fierturi din frunze de *stejar* (BtCuCu, SSdSd), scoarță de *stejar* (BCșCș, BOO, BPIC, BtCIP, BtVdHț, SPtPt, SSSt, StSt).

SVaVa) și, mai ales, din *stuginiță* (NChB), numită și *strudenită* (GVIVI), *struginiță* (BOnTt), *strujăniță* (VrPP), *strunginiță* (IOO) sau *struniță* (BMtMt). Era utilizată, de asemenea, zeama „din corșali di tâș” (SFmFm) sau de *tutun* (BCșC, BtCuCu, SDbDb, SSdSd).

Acte magice Se descântă *de studeniță* (VAP) sau *de strudelniță* (GCC), cu *iarbă din gard*. Iarba respectivă se aprinde, se stinge în apă de râu și cu apa aceea se clătesc gingiile (VrMrP). Bolnavul se ducea la *vale* și zicea: „Io-ți dau iarbă din gard/Si tu-mi dai apă din vad!” Se freca apoi cu iarba pe gingii și o arunca în râu. Lua apă și își clătea gura (BOH). Se afumau gingiile „cu petică de la ouăle de Paști” (SHR).

DURERI DE OCHI Se manifestă prin înroșirea ochilor (BBF, BtDaE, GTT, IppPp, NTmTm), usturimi (toate localitățile), fierbințeli (BCtBo, BtSID, GCzCzv, IMIMl, SFmFm, VrTtBv) și senzația de „nisip în ochi” (BTrP, BtGeA, ICI, NPșPș, SPjPj, VAlCo). Apar din necurătenie, din cauza curentului sau a unor lovituri (cele mai multe localități).

Remedii Comprese făcute din pânză curată, umezite cu: *apă rece* (BCtBo, BtCuMd, GSCc, ICI, ITtTt, NCCn, SHB, SPnPn, SZL), *picături de grindină* (BtUtS, GSS), *rouă* (IMIMl), *lapte de vacă* (GCoCo, NGnC, SSdSd, VrTtBv), *chișleag* (BtLC, BtRsRs, BtRtC), *rachiu* (BSoC, GSvSv), *țuică* (VrBIBl, VrVV) sau *vin alb* (BVL). Se folosesc, de asemenea, comprese cu *lapte de mamă* (majoritatea localităților), îndeosebi de la femeile care au născut băieți (ICsC, VBzR, VRbD, VrRRt). Preventiv, lehuzele stropesc ochii copiilor cu lapte, pentru a nu suferi de dureri de ochi (BtCuCu, BtCuM, IHIHl, NBtB).

Oblojeli cu *albuș* de ou crud bătut bine (BMtS, BtDaE, NBrBr, SMoMo), pus pe „fuior de cânepă sau de in netors” (SUIUl), pe „prisne sau paucele de in” (SPtPt), cu *albuș* de ou fiert, amestecat cu *zahăr* (BtCuA, BtSID, BtVdB, IBV, ICpI, SFsFs, SVtVg), cu *albuș* de ou crud, amestecat cu praf de *piatră acră* (IȘpH, IȘpSp), cu *miere de albine* (BDMdM, BOrOr, BtRpR, IPiB, SMșB), cu *pâine muiată în vin alb* (GGG, VrBIBl, VrTCl), cu *zeamă de lămâie și ficat de pește* (SDaO, SPsA), cu *mătasea broaștei* (SUIUl) sau cu *unt* proaspăt (ICsCz, SVMVm). Ochii se mai oblojesec cu o *alifie* făcută din *morcov* fiert, *mere* date pe răzătoare, *zeamă de lămâie și zahăr* (BGfB, BtRtC), cu *pastă de pătrunjel* fiert în lapte dulce (VRV), *sămânță de cânepă* pisată și muiată în apă caldă (BPjBs) sau cu amestec de *făină albă și cartofi fierți* (BOO, VPrPr).

Cea mai folosită este *seva* de la corzile de vie tăiate primăvara, cunoscută sub denumiri ca: *apă de vie* (cele mai multe localități), *apă de viță* (VBcB, VrPfC), *lacrimă de coardă* (VICș), *muștireată* (BDrDr, NPșPș) etc. Despre acest leac se spune că „dai la ochi și sî lumnî ochii” (GSvSv).

Se fac spălături cu ceai de *albăstrele* (ITtU, NGnGn, SZC), de *aloe* (IBIM, ISnS, SSvSv), din rădăcini de *boz* (IVsC), de *bunghișor sălbatic* (NIS), din

semințe de *busuioc* (ILL, ITgB, NGtGt, NRdB, NVnN, SPnG), de *cimbrisor* (SHM, SHR), de *coada boului* (BtDaB), de *crăițe* (VPrPr), de *lemnul Domnului* (SAA), *lumânărică* (VPdR), din frunze de *măr dulce* (BOnTt), de *măturică* (VTvS), *mierea ursului* (IHrP), *nalbă* (SDC), *ochesele* (BtII), *Poala Sântămăriei* (SDhDhM), *coajă de soc* (SDcDc), de *sovârf* (ITgC), de *sulfină* (BtDaB), dintr-o buruiană de fâneță numită *turturică* (SFsFs), a cărei floare se aseamănă cu un ochi.

Ochii se clătesc apoi cu *apă adunată* „de pe frunzele brusturelui“ (IBtM), cu *rouă* de pe frunzele de porumb (IBP), *rouă* adunată în cupele frunzelor de spin (BtLL, IOO, SBrM, SVjVj), mai ales de *spin voinicesc* (BBuB, BtTrD, NCsM, NPșPs) ori de *spin albastru* (NSV), cu *zeamă de crin* (BFaFa) sau cu apă de *trandafir* (NVnL).

Acte magice Suferindul este descântat *de deochi* (BDmDm, BtLnZ, GPpPs, IMcR, NII, SHR), *de roșată* (SPoPo) și *de săgetătură* (VPT). Se ducea dimineața la pârâu, înainte de a răsări soarele, prindea o broscuță cu burta galbenă și o ținea la ochi (SCP). Bolnavul se spăla cu apă de la streășină, adunată în ziua de Stratenie (SPjD), cu *agheasmă* (mai multe localități), cu *agheasmă* de la Bobotează (IMșMs), de la Vinerea Seacă (SSjSj) sau de la Ziua Crucii (NChB, NPtPv). Se ungea la ochi cu *mir* (SML).

DURERI DE ȘALE Afecțiuni ale mușchilor și ale coloanei vertebrale, localizate cel mai adesea în regiunea lombară. Apar din cauza eforturilor fizice, a frigului și umezelii, riscurile cronicizării fiind foarte mari. Se manifestă prin senzația de înțepenire a zonei respective și dureri acute ce iradiază frecvent spre membrele inferioare.

Remedii Oblojeli cu *tărâțe* de grâu opărite (BGrL, BtCoCo, GSvSv, IDIP, NRdB, SPsA), unse cu *ou* (GCoCo), amestecate cu *ceară* curată și *hacie* (GGG, GPP) ori cu *hrean*, *gândaci de frasin* pisați și *găinaș*: „Pune legătoarea sara, stai încins pânâ dimineața și a doua zi prindei iepuri!“ (ITtU). Se mai făceau oblojeli cu: *sămânță de muștar* (BtII), *mămăligă* prăjită (IHIH), *ovăz* prăjit (SBiBi, VrTtBv), *hrean* ras, stropit cu *rachiu* (BHrC, GCoCo), *hoștină* de albine (BȘtcmB, BtVăVă, GVG, ICsC, IPrPr, NGrGr, NIS, VBzBz, VVeVe), *sfeclă roșie* fiartă și dată pe răzătoare (IPrPr), *spuză* din vatră și *seu* de oaie (NIS), *făină* de porumb înfierbântată (BDrL, BtSmSm, IAcȘ, NBtN, SVjVj, VAlCo) și *nisip* cald (mai multe localități).

În cazurile grave, se făcea *legătoarea cea mare*, „cu parafină, iarbă mare, buruieni fierte, hoștină de la albine și tărâțe de grâu“ (VrBIG), dar și alte legători, cu: *hrean*, *tărâțe* de grâu, *borș* proaspăt, *hoștină* de *ceară* și *oțet* (GȚȚ), *baligă* de cal caldă (GCdCd) – coaptă în vatră (BBL), amestecată cu *huște* (BSOC) sau cu *tărâțe* de grâu (BCșCș) – *baligă* de vacă amestecată cu mălai (VrVV), cu *șperlă*

din vatră (BUU), cu *zâte* de grâu (BBzBz) și stropită cu *rachiu* de căldare (BHgHg). Se mai folosea *găinașul* de găină, fiert în oțet și îngroșat cu tărațe de grâu (BOrOr) sau un amestec de *huște*, *baligă* de cal și *găinaș*, prăjite toate într-un vas. Conținutul se împărțea în cantități egale și se ungeau două cărpe. Una se aplica pe burta bolnavului și cealaltă pe spate (ILnG).

Locul dureros se lega, de asemenea, cu „tort de cânepă opărit“ (SȘTm), *țără-nă* de la trei perji, muiată și înfierbântată (IȘpH), „cheli di niel juchiti atunci“ (IVsVs) ori piele de *iepure* (mai multe localități), nedubită (BTrP, BtMeS, GSS, IȘCb), crudă (NSgSg), verde (IPbP, NChB), abia jupuită (BZZ, BtHhI, IGIGI, NHB), stropită cu *rachiu* alb (IPbP), cu *spirt* (BLpLp, BUV, NGnGn), cu *țuică* (VrPfc, VrRS) sau presărată cu *sare* fierbinte (BNbVs, BtFrB, NGnGn).

Alte remedii Legători cu: rădăcini și frunze de *boz* pisate (BLPr, NVA, SHR), cu *brusture* (SBrM), *cartofi* dați pe răzătoare (NCsM), *castane* macerate în gaz (NBrBr, NGnC), *ceapă* hagimă și *tărățe* de grâu (BCbV), *crăpușnic* și *crucea pământului* (IRgRg), *drențe* frământate cu albuș de ou, înfierbântate și stropite cu spirt (VTvS), alifie de *hrean* (GMnMn, IBP, ICuB, ISBr, NPpB, NPtS, SȘdȘd), rădăcini de *iarbă mare* (IMnU, SLRt), *iarba lui Tatin* (mai multe localități) – amestecată cu trei *cepe* și *făină* de secară (GVIVl), cu *untură* de porc (SFrFr) ori stropită cu *rachiu* (ITgC) – cu *leuștean* (SCpI), *menta calului* (SPjD), *mutătoare* (GGrGr, IMnU), frunze de *otrăfel* (NChB), rădăcini de *racoină* „bine curățate, amestecate cu trei cepe albe fierte în grăsime. Se pun pe o cârpă albă, se leagă la șale și se acoperă cu brăul“ (SVaVa).

Se mai fac legători cu *ruptoare* (VrVVș), „cu mângă di socru și rădăcini di petrinjăl, certi-n lapti dulci și îngroșati cu tărațe di grâu“ (GGhGh), cu *trifoi* (SMșB), *troscot* (IHH), cu *untul pământului* (SLRt) și cu *urzici* (BPtG). După ce i se făcea baie cu frunze de *măr* verde, de *salcâm* și *pelin*, șalele bolnavului erau înfășurate într-o legătoare făcută din *sfeclă* roșie, rădăcini de *brusture* și *cucută* (date pe răzătoare), amestecate cu *scorțișoară*, *cuișoare*, *praz*, trei *cepe*, trei *căpățâni* de *usturoi*, câteva fire de *piper negru*, *ismă neagră* (pisate toate), peste care se puneau un *ou* și *hoștină* de la albine, fierte în *vin* alb ori stropite cu *țuică*. Toate aceste ingrediente se întindeau pe o cârpă și erau unse cu miere de albine (VrBIBl).

Pentru ameliorarea durerilor, se pun sticle cu apă caldă (BMtȘ, BtRtC, SVtVg, VAP), cărămizi fierbinți învelite în șervete de cânepă (BAA, BtCuM, BtLC, BtVdB, SZC), lespezi de piatră înfierbântate (IVsC), ventuze *oarbe* (BHRhR, GCtCt, IȘpȘp) ș.a. Bolnavului i se fac băi cu „teci de fasole albă“ (NIcA), frunze de *nuc* (NCnP, SDM) și paie de *ovăz* (BtHdHd), frecții cu *gaz* (mai multe localități), cu *oțet* (BtCuA, NDIRg, SPnG, VPT), *saramură* (NGnC, SHB), *zeamă* din rădăcini de *hrean* (ISnS, ISL), cu *mujdei* (BRșP, BtUU, IEB, NTmA) sau cu unsoare de *bursuc* (NDIRg) și i se dau să bea ceaiuri de *barba*

ursului (SȘM), din cozi de *cireșe* amare (NDH, SVjVj), *rădăcini* de *grâu* (BBuB, BtGeA, IOO, VTnTn), *mătase* de *păpușoi* (SGIGl, SȘM, VPdL, VrVIVr) sau de *sânziene* (BNbVs).

Acte magice Să-l calce o persoană născută din gemeni (GMtMt) sau care a născut gemeni (IBIBI). Primăvara, când încep să umble șopârlele, bolnavul trebuie să pună brâul jos, ca să treacă o șopârlă peste el. Atunci spune: „Cum n-o doari nimic pi șopârlă, așa să nu mă doară pe mine șalele!“ (ISpȘp). Să facă băi cu buruieni strânse la Ziua Crucii (IRgRg) și să-și lege mijlocul cu „o mușama făcută la biserică din pânză și ceară“ (IIA).

FĂLCĂLARITĂ I se mai spune *falcari* (BtRȚC) sau *falcarniță* (VVeVe). Se manifestă prin umflarea fălcilor (cele mai multe localități), a feței (GVIVl, VBzR, VLL, VLR) sau a gâtului (GTvTv, IPIB), prin încheștarea maxilarelor (GBcBc, IDD, NBtB, NCnV, VGvO), zvâcnirea obrazilor (BBF, BtMM, GBȘP) și dureri foarte mari în toate oasele feței (BTrP, BtCIP, BtCuA, GCȚCȚ, VAP, VMIL, VrBIBI, VrSR).

Remedii Procedeeul cel mai folosit, cu evident substrat magic, constă în atingerea locului umflat cu o *falcă de vită* (GGT, VDeV, VPdPd), o *falcă de cal* înfierbântată în foc (BRȘP, BtLnZ, GBcBc, GRR, GȚȚ, VBzR, VrSR) sau cu o *falcă de porc* (VRV), păstrată de la Crăciun (BHgHg), din care se scoate uneori măduva și se unge fața umflată (BCȘCȘ) ori se arde, se pisează și se face legătoare (ILH). Locul umflat se lovește cu *oase* găsite (GTvTv, VML), cu *colți de lup* (GVIB, IAcȘ), cu o *cute* (VrSR) sau cu o *tigaie* de aramă înfierbântată (GCȚCȚ). Alteori, se pune o *cărămidă* fierbinte (VrTCI), *nisip* ținut pe plită (SBaBa), o legătoare cu *huște* calde și *sare* (GSvSv, VLL, VLR, VVeVe) ori se unge fața cu rachiu, se acoperă cu o pânză roșie, iar deasupra se poartă câlți aprinși, până se înfierbântă pielea (ICsCz).

Oblojeli cu *mămăligă* caldă (BCȘC, BtGG, IPIB, SMhMh), cu rădăcini de *boz* pisate (BVGd, BtSmR), rădăcini de *brusture* (BVGd), de *ciumăfaie* (VPdR), cu semințe de *cânepă* (BtCuA) sau de *cucută* (BTrP, BZZ, VPdL), cu buruiana numită *dalaparniță* (VrVIVr), cu „gălbinele hierti-n lapte dulce și tărate de grâu“ (VrVV), cu *fălcariță* de câmp plămădită în rachiu (IVsC, VrVV), cu „mafi di bostan caldi, undilemn și tărafi di grâu“ (BtRȚC), „mațe de bostan și scrumbie prăjită“ (BOrOr), cu *măsălar* de pe prund (SPtPt), *pojarniță* și *studeniiță* fiartă (NUU). Se mai făceau inhalții cu aburi din semințe de *măsălariță* (GCU, VrPfC) sau cu „fum de masalar pus pe jărat“ (NII).

Acte magice Se descântă cu *falcă de cal* (toate localitățile) sau cu *falcă de porc* (BFaFa, BtHhI, VAP, VRV). De unde lua descântătoarea *falca de cal*, tot acolo trebuia să o pună (GNP), pe aceeași parte (VrVIVr). „O aduceai trei seri la rând și o puneai pe umflătură cu partea care a stat pe pământ“ (VrBdBs). După

ce termina descântecul, „neteză umflătura cu falca di cal mort“ (GNP). Se mai descânta cu coji de ouă roșii păstrate de la Paști. Era chemat preotul să facă *ageasmă* (NCnV).

FRACTURI Afecțiuni, îndeosebi ale mâinilor și picioarelor, constând în frângerea (ruperea) oaselor, ca urmare a unor căderi sau lovituri puternice.

Remedii Se așază osul la loc, potrivitându-se capetele rupte în poziție normală, apoi „se pune în lopățele (atele)“ și se leagă strâns cu o fașă (toate localitățile). De regulă, se folosesc patru bucăți de *scândură* (BTtTt, GPcPc, VrJP) ori *scândurele* subțiri (BOH, BOO, BtML, GMtMt, GRR, VrPP, VrRRt), de *draniță* (BCV, BCșCș, NZT), de *stejar* (BUU, BtVfVf, IHoHo) sau de *tei* (BCjCj, BtML, GCoCo, IHO, VVoVo). Odinioară, oasele fracturate se legau în *scoarță* (mai multe localități), des folosită fiind cea de *tei* (BPtG, BVGd, BtVdVd, GGhGh, VBzR, VTnTn), apoi de *cireș* (BBuB, BtDaE, VCsPt, VRGi), de *salcie* (VAlCo, VRGi, VrShB, VrVIVr) și de *stejar* (BPtF, IPbP, VMIL). Partea afectată se ținea în scoarță „până să hierbé osu“ (BCbV), adică în jur de 40-50 de zile (GCtCt). Oasele rupte se mai puneau și „în beldii de tei“ (GNP).

În același scop se folosea și *legătoarea cea mare*: „cu sămânță de in, untdelemn, păr de pe cap, săpun, ceapă hagimă, răsătură de pe pieptene de os și albuș de ou“, amestecate toate și bătute bine (ITtU) ori „strujitură de pe acoperișul de stuf afumat, păr de pe cap, săpun, albuș de ou și spirt“, la care se mai adăuga „mămăligă de orz fierbinte“ (IMgH). Astfel de legători, care se întăreau ca *ghipsul*, erau ținute timp de două săptămâni. Alte ingrediente folosite: praf de *cărămidă* roșie nouă (BDmDm, BPtS, GTt, IHH), *pășișele* de câlți (NGnC, VGrGr), *caș dulce* de oaie „ca să nu se umfle locul“ (BtGeD), *păr* de capră roșie (BGrL, VCoPt, VFF, VGvGv), *făină* de secară făcută pastă (VGC), *frânghie* neagră (BHgHg, GBșP), *grăsime de porc* (SPIC), *lână* de oaie, nespălată (IBB, NHB), *țărână* de la rădăcina perjului (BtUȚ, ICpP, IRgD, ITnTn, VGrGr), *miere* de albine (SPsA, SSdSd, VCsPt), *smântână* (IMcMc) și *unt* de oaie (GGIGI, NChB, SFrFr, SPtPt, SSjSj). Se făceau, de asemenea, oblojeli cu rădăcini de *boz* (BtCuM, ICsCz, SDbDb, SFrFr), de *captalan* (NChCh), de *holeră* (BtPIPI), *iarba lui Tatin* (BtCIP, BtLC, IBP, ICpB, IHRP, NPeT, SPIC), de *mentă* (NIR), *mutătoare* (ICsCz) sau de *otrăfel* (ILH). Toate acestea se fierbeau și se amestecau cu țărâțe (ICsCz, NBtN, SVjVj) sau cu *hoștină* (NGrGr, SUIUI, VRGi, VrVIVr).

Acte magice Se pune pe ruptură „un cățel mic fără ochi“ (BLO), „luat di la haită“ (NTtj), „fatat de o săptămână“ (BtCuCu), un cățel spintecat (BBIBI, IBvBv, NșG, SAA, SCP, SVvVv, VrRș). Sub lopățele se așternea o pastă subțire făcută din „țărâțe de grâu, oștină, ulei și cenușă din cap de câine“, toate fierte și amestecate (BSOc). „Baba Nedelea lui Șerban din Bordești, născută în 1895,

da oasele la loc, făcea un brusture cu țuică și căpățână de câine arsă, puneă cărămidă, sacăz și călți de fuior și lega locu între două scândurele“ (VrBdBs). Locul fracturat se învelea, uneori, „cu o piele de cățel“ (SVIVI). Se mai credea că oasele rupte trebuie puse la loc de „o femeie curată“ (GNN) sau de o femeie care a născut copii gemeni (BLPr, NVA).

FRIGURI Boala este cunoscută și sub denumiri ca *friguri galbene* (majoritatea localităților) sau *luate prin spaimă* (BHgHg, GCdCd, IOO, VAlCo, VrVIVr). Se manifestă prin tremurături, senzații de frig alternând cu altele de căldură, nădușeală și dureri de cap. Se spune că provin dintr-o sperietură (cele mai multe atestări) sau din mâncare rea (BRcRc, IMcR, NBtB, NTȚj).

Remedii La începutul bolii, suferindul trebuia speriat, turnându-i-se, pe la spate, o găleată cu apă rece pe tot corpul (IRgRg, NZZ, SFrFr, VrBIBI, VrSR). Se credea că efectul era cel scontat, dacă apa rece se arunca „pi nibagati di samî“ (GPcPc), fără veste (BOO, SDaO), pe neștiute (NPpB, SBiBi, VML, VrPfPf), pe neașteptate (ITtU), prin surprindere (BUU). În același scop, era împins într-o baltă (NVnVn, VrJP) sau într-un vas mare cu apă rece (BBIBI, BVGd, BtDbDb, SFOȚ). Bolnavul era sculat noaptea și pus să se scalde (BtHdHd) ori se turna peste el apă rece în timp ce dormea (BUV, IBP, ITtTt, NCCn, NHB, SSaP), „ca să sperie frigurile“ (VVoS). Alteori, era învelit într-un țol muiat în apă rece și rămânea așa până se usca țesătura respectivă. Gestul trebuia repetat de trei ori (NDIRg).

Alte remedii I se lega la încheietura mâinii (BNbNb, BtML, IAcȘ, NTmA), îndeosebi a mâinii drepte (NUU) – timp de o noapte (VrPfC) sau o zi și o noapte (SVvV), până se beșica ori se rănea pielea (BTrP), – buruieni de *friguri* (BtRsRs, NII), plante cu *floare galbenă* (VBcBc, VDMv), *floarea broaștei* (NChB), *friguriță* (ISrSr), *leușteanul broaștei* (BBsA, SVvVv, VIVPg, VrPfC), *luminos* (ICpP, SVtVg), coajă de *nucă verde* (VrVIVr), *otrățel* (NIR, VPdL), *ouăle găinilor* (IPIB), *piciorul cocoșului* (IMIC), *rostopască* (SZC), *scânțeuță* (NIcA), *traista țigăncii* (ILH) sau *usturoi pisat* (GBșP, GVIVI, NUU, VRV). Mai rar, buruienile de *friguri* se legau la încheieturile mâinilor și ale picioarelor (BtRsRs, BtTdTd, IDIP).

Bolnavului i se dădeau ceaiuri de *arin* (BtBB), de *arnică* (VPrPr), din buruieni cu *flori galbene* (BBuB), buruieni de *friguri* (GPP, GRR, IBV, IPuC, VRGi), de *coada iepei* (VrShB), *coada racului* (NDIDl), *coada șoarecului* (BtCuCu), *corn* (BtBB), *dumbăț* (BtClP), de *floarea Doamnei* (BLO), *holbură* (IPrPr), *lostopaniță* (BPrPr), *mutătoare* (VIVPg), *odolean* (BtBB), *oleandru* (BBuB, IPbP, SBtBt, VrSR), *otrățel* (IOO), de *pelin* (mai multe localități), *pelin alb* (IHlHl, IHO), *pelin sterp* „care nu face băț“ (IBvBv), de *pir* (BtGeA, GCU), *potroacă* (BCV), *puturoasă* (ICpB), *rostopască* (IScSc, SCIB), de *scornuț*

(GBșP), *traista ciobanului* (GGrGr, SPnG), *troscot* (GCU, ICsC), de *șintaură* (BtBB, VrBIG) numită și *centaură*, „o buruiiană cu floarea roz, amară ca fierea“ (VrVV), de *untul pământului* (VrTCI) sau de *vilențică* (IOO).

I se mai da să bea *rachiu* plămădit cu buruieni – *antonească* (BtII), *limba vacii* (SGIGI), *pelin* (BtDnH), *stroh de fân* (NPșPș) – și *vin roșu* fiert cu *sare* (mai multe atestări), cu rădăcini și odraslă de *pelin* (ICsCz, ITnS) sau *curpeni de pepene galben* (VGvGv). Rachiu era amestecat uneori cu *lapte dulce* fiert (VBcB, SSjSj) ori cu *mujdei* (BtVIVl, IMșMș). Era folosit, de asemenea, rachiu în care a stat o *broască* de fântână (BMtPr, BtCuM, GCoCo, GTȚ, IVsVs), un *brotăcel* (BOrOr, BtVdB), numit și *brotac* (BtRpR) sau *buratec* (BtPIPl). I se mai da să înghită cocoloși din frunze de *pelin* pisate (BtRȚC, IȘpH, VZrZr) și, bineînțeles, *chinină* (toate localitățile).

Acte magice Se descânta *de friguri* (GCzCzv, NȘG, VRGi) cu apă neîncepută (VrBIP), cu nuia de alun, căciulă neagră, foi de oleandru și rachiu (VrRȘ). Se descânta cu mămligă rece la rădăcina unui pădureț, spunându-se: „– Priscălavniș!,/Ti-ngrop/O datî cu frigurili!/Sî nu mai ieș,/Sî nu-l mai supiri pi cutari,/Sî nu-l mai înfrigorez,/Sî nu-l mai scuturi,/Sî nu-l mai asuz./Sî rămâie sănătos/Sî voios!“ Se spunea de trei ori și, de fiecare dată, se îngropa mămliga la rădăcina pădurețului (VPdPd). Alteori, bolnavul era culcat afară, pe iarbă, cu fața spre răsărit. La cap i se punea o bucată de frânghie, la picioare o găleată cu apă, în față un cuțit, iar la spate un vas cu jăratic. Descântătoarea spunea de trei ori: „– Bună seara, Dumitrel!/Ai friguri?/ – Da!/Eu de la cap ți le spânzur./De la picioare le înec./De la inimă le tai/Și de la spate le dau foc!/Tu să rămâi curat./Ca aurul cel strecurat./Ca soarele-n senin,/Amin!“ (BtCuB).

Uneori, se folosea porunca directă: „Friguri friguroase,/Ieșiți de la Gheorghe din oase,/Că Procira cu mâna dreaptă le-o descântat,/Maica Domnului leac i-o dat./Cu ață le-o legat/Și la gard le-o lepădat!“ (VDmV). Se mai lua o ață, cât lungimea și lățimea bolnavului, se făceau nouă noduri, se strângea și se îngropa ori se punea într-o gaură făcută într-un lemn și se astupa. Gestul era însoțit de următoarele cuvinte: „Cum nu mai văd eu ața,/Așa să nu mai vadă (cutare) frigurile!“ (VȘtB). „Se lua un băț de alun, se despica, se puneau în el unghiile tăiate de la bolnav și se da bățul într-o fântână pustie“ (NVnL). Descântătoarea lua câteva fire de păr de pe capul suferindului și le pecetluia într-o gaură de copac (IPșS), scria numele bolii pe *bilețele* și le da pe apă (BPtG), lua un ou fiert, pe care bolnavul îl purtase la piept trei zile, și „il îngropa la crucile drumului“ (SSSt) ori lua de lângă bolnav o mână de grăunțe și le arunca pe drum, zicând: „Nu lepăd grăunțele,/Lepăd frigurile!“ (IRgRg).

Alte practici Cel bolnav de friguri era pus să alerge prin cimitir, peste morminte, stringând: „Cine m-aude,/Cine nu m-aude,/Că vin frigurile la mine!/Nu vin ziua,/Omenește,/Ci vin noaptea,/Tălharește!“ Se tolegea apoi, de nouă

ori, peste morminte „ca să rămâie frigurile acolo“ (SDcDc). Se obișnuia, de asemenea, ca bolnavul să fie spălat cu apa în care a fiert *calapăr* cules de pe morminte (NCnV). Pe alocuri, suferindul era măsurat cu două bucăți de sfoară: una pentru înălțime și alta pentru grosime. Când murea cineva, cele două sfori se aruncau, spunându-se: „Cu mortul să mergeți, frigurilor!“ (SDcDc). Cineva din casă mergea la mormânt, „lua puțină țărni îndărăpt și spunea: Îți ieu on țol și-o permî, cî ni-o vinit musafiri! O țani bolnavu legați la gât trii zâli, și pi urmî o dai înapoi“ (IIA).

Alteori, descântecul era scris pe o foiță de țigară, cu mâinile la spate, și i se lăsa bolnavului (BBsA), care „îl purta legat la mână“ (IȘpȘp). Ținea trei zile la gât „greuruși legați cu ață“ (VrRȘ), i se lua sînge de la degetul cel mic (NRdB) etc. Se fierbea *untul pământului* și se spăla bolnavul cu apa aceea „la trei lumini, când îi lună veche“ (VrTCl), i se da, înainte de răsăritul soarelui, ceai din nouă fire de *pelin* tânăr fiert în apă neîncepută (BtCuM) ori se adunau 99 de feluri de buruieni, se lua câte o frunză din fiecare, se tăia în nouă, se fierbea înăbușit și i se da să bea (BtDaE). „Se băga bolnavul în apă, când ieșea preotul de la Înviere“ (SBrM).

GĂLBINARE Se manifestă prin lipsă de poftă de mâncare, senzații de vomă, oboseală accentuată și dureri în zona ficatului. Bolnavul se îngălbeneste la față (toate localitățile), pe albul și în jurul ochilor (BCjCj, BPpB, BtMIMl, GVV, NGrGr), în jurul gurii și pe limbă (BBuB, BtGeA, GVIB, IAcAc, VAlCo) și, în final, pe tot corpul (mai multe atestări). Apare din osteneală (BBL, BBIBl, BtGeD, BtLL, GMtMt, IBIM, NPșPș, SȘM), din supărare (majoritatea localităților), din spaimă (BOH, GPP, ISL, NVnVn), din mâncare rea (BtTrD, IOO), mai ales din cauza ouălor vechi (BPtF, BUV, BtVIVl, GPcPc, ICuB, NPtD) sau a peștelui alterat (BtȘtȘt, BtVfVf, GVIB, IAcȘ). Este transmisibilă de la o persoană la alta.

Remedii Bolnavului i se lua sînge de la frunte (BCșC, BNbVs, BtLnZ, GBaBa, IHIHI), „dintre sprâncene“ (NBtN), unde „sî tăie di galbanari“ (VBzR), în formă de cruce (VrBdBs, VrVV), se creșta (BCV, GGhGh, VPdL) cu briciul (BBzBz, GMnMn) sau „cu un cuțit mic“ (ICsCz), „ca să curgă sângele cel rău“ (BCV), „sângele stricat“ (VrVV). Se înțepa vena din frunte (BȘtcmR, NChCh, VBzR), după care se lovea locul cu coada unei linguri de lemn (BCsCs, SDL) ori „cu gavanul“ (IPrPr), până când suferindul se răcorea (VIVlV). I se scotea bolnavului sînge de sub limbă (BGrL, GCoCo, GMtMt, GRR, VrBIBl, VrPfc), „de la cotorul limbii“ (VrBdBs), „i se tăia sub limbă o bășicuță care zice că este gălbinarea“ (BtCIP) ori i se tăia „o vinișoară di sub buzî“ (BtSmR), o pieleță de sub buza superioară (ITT). I se mai lua sînge „de după cap“ (VrMrP), „di la urechi și di la sfîrcu nasului“ (VGvGv).

Ceaiuri din rădăcină sau mazăgă de *agud alb* (VrBdBd, VrPP), de *boance* (SAA), floarea *cornului* (BOrOr), *crăițe* (BMtMt, GBhBh, GGrGr, VCC), *crini galbeni* (BCșCș, BHD, GBcBc, SPjD), de *dumbăț* (ICuB), *flori galbene* (SBtBt), de *gălbenele* (majoritatea localităților), flori de *gălbinare* (BMtȘ, SPtPt), de *gălbiori* (SCfS), de *lumânărică* (mai multe atestări), *măceșe* (VPrPr), din rădăcini de *măcriș* (GBhBh, VrJP), de *nalbă galbenă* (BȘtcmB, SCIB), de *nodurele* (ICuB), *patlagină* (BGG, VrBIG), *părul ciutei* (IPrPr), *pelin* (BMcMc, BOrOr, SAA, SBtBt, VrSR), de *Poala Sfintei Marii* (SFmFm), *pojarniță* (BOnTt, GCtCo, SCfS, VGvGv), *rabarbur* (SVmVm), de *rostopască* (NChB, NVnVn, SFrFr, SMșB, SPnG), numită și *lostopaniță* (VRGi), *lostoparniț* (VPdPd, VrPpP), *rostogalniță* (VrJP), *rostopalniță* (BMcMc, VrBIBI, VrRRt) sau *rostopaniță* (VGvGv), de *rozmarin* (SURs), *ruginele* (SBtBt), *siminoc* (mai multe atestări), *stângen galben* (VrVVș), *șofran* (BGIM, NIB), din rădăcini de *ștevie* (NPtD, VVoO, VrTCI), de *trandafir galben* (BPePr), *țintaură* (VrBIG), din rădăcini de *urzică creastă* (BBuB, SFmFm, SPtPt), de *vâzdoage* (BtPIPI, ILH, NIB), din orice plantă cu flori galbene (BtDnH, BtGeD, NTPr, SHR). Se bea zeama de la „nouă feluri de flori galbene“ (GGhGh).

I se da să bea, înainte de fiecare masă, câte o linguriță de țuică sau de rachiu, în care se plămădeau buruieni cu flori galbene (BRcRc, BtCtC, ICI), *gălbinele* (IHlHl), flori de *gălbioară* (IMcMc), de *lumânărică* (BPjPj), *rostopască* (SPjD, SPnG, VPdPd), de *sglăbă* (BCV) sau de *siminoc* (BMtȘ, BOH, IBvBv, IȘpȘp, VGrGr, VVoS). Bea *borș* de puțină, în care erau ținute, timp de șapte zile, buruieni de *gălbinare* (VCsPt), *crini galbeni* (BBuB), *crăițe* (BMtMt), *lumânărică* (BDrDr, BsoC, NPPb), *rostopalnică* (VOIT) ori *ștevie* (SPIC). I se mai da: *lămâie cu zahăr* (BOO, IPbP, VBcBc) sau cu *miere* de albine (ISrB, VrPP), *lămâie cu sâneală* (IPșS), *rânză* de găină neagră, „pisată și amestecată cu rachiu“ (GBcBc), *zeamă de morcov* (BtMiMi) și *morcov* dat pe răzătoare, fiert în vin alb într-o oală înfundată (BCșCș). Pe alocuri, bolnavul era pus să înghită unul până la nouă păduchi (SBiBi, VDeV), în ceai de *siminoc* (NCCn), într-o bobită de dulceață de *cireșe amare* (BtSID, BtVdB), în *lapte dulce* (BtRtC, NPtS), în *rachiu* (BtCuCu, BtDbDb, GCU, IBB, IMIC, SFsFs, SSjSj), în *miere* de albine (BtRpR, BtUșS), în *mujdei* cu *siminoc* (IBV). „Înșăra usturoi pe-o ați și-l purta la gât, sî tragî gălbinarea“ (SPoPo).

Regim alimentar: *cartofi* copți (toate localitățile), *cartofi* „fripti înapoia focului, nesărați“ (SSM), „barabuli coapti-n ruli și samatiș“ (SVaVa), *chișleag* (BBuB, BtGeD, NUU), *lapte acru* (BHgHg, BRșP, BtVfVf), *pâine prăjită* (BPtG) etc.

Acte magice Bolnavul era pus „să se uite la un covor galben“ (VPrPr) ori „să bea apă neîncepută, în care se spălau bani de aur“ (VPdPd).

GÂLCI Boala se manifestă prin inflamarea amigdalelor. I se mai spune *migdalită* (BDrL, BtGeA, IstF). Zona internă este congestionată, inclusiv *omulețul* sau *împărătușul*, iar pe dinafară, în stânga și în dreapta gâtului, apar umflături (majoritatea localităților). Bolnavul nu poate să înghită (BtFrB, BtGeA, GVV, IHIHI), are febră și dureri mari (BSoc, BtIL, GBșP, ITRd, SPnG), însoțite adesea de înțepături în gât (BNbVs, BRcRc, BtML, GTȚ, IDD, NGrGr). Apar din cauza răcelii (cele mai multe atestări).

Remedii Oblojeli cu mațe de bostan prăjite (VBcBc, VCSPt, VGC), în *seu de oaie* (BHRr, BtCoCo, GBhBh), amestecate cu *cartofi* pisați (IFFn), cu *ceapă* (VTvS), *hrean* (BOnB) sau cu *usturoi* (NGmT). *Cartofi* cruzi dați pe răzătoare (mai multe localități), unși cu *gaz* (BVL, VDeV, VTR, VVeVe), stropiți cu *oțet* (IIA, IMnMn, SVaVa, VOIT), amestecați cu *seu de oaie* (SPIC), cu *rachiu* (ITuȚu, VrPP) ori *spirt de căldare* (VGrGr), cu *unsoare* de porc (SPoPo), cu *castraveți* murați (BCbV, VrPFC), cu *ceapă* prăjită în grăsime (GMtMt, SSdSd) ori pisată cu sare (GCȚCȚ, GGG, VVoO).

Se făcea „o alivancă din mămligă crudă cu chișleag, apă, farină și trei cepi rasiți pe răzătoare“, se puneau pe *cârță* albă și se lega la gât (SVaVa). Se mai oblojeau cu: *guli* crude rase, date cu *gaz* sau cu sare (IMnU, NBH, VrVV), *guli* *hrencuite* (BDrDr), coapte (IȘpH, IȘpSp) sau prăjite cu *hagimă* (SFsFs, VrRS), „în său“ (BPtG) sau „untură de porc“ (ITgBz); făină de *porumb* prăjită (IEB, NBtG, SDbDb, SPsG, SSjSj, VRbS), *hoștină* de la faguri înfierbântată (SBiBi, VBcB), numită și *boștină* (IPșB, ITT) sau *huște* de la albine (SDC), sămânță de *in* fiartă în *lapte* (NCnP, NGmT, SUIUI), *mămliguță* fierbinte (toate localitățile), unsă cu *fiere* de porc (IBV), cu *gaz* (BCȚBo, BtMiC, GCȚCo, ISS, ITtTt, SBaBa, SPtPt, VBzR), cu *sare* (BPtF, BtClP, BtCuA, ICiCi, NlCa, NIS, VVoA), cu *slănină* (BtCuCu, ITnS), cu *untdelemn* (VrTtBv), *untură* (ISrSr) și învelită într-o *cârpă roșie* (GBșP), *napi* tocați (ICsC, VGvGv), *sfeclă roșie* dată pe răzătoare (BtVIVl, VVșVș), prăjită cu *grăsime* (BHRr, NCnP, NRdB, NUU) și pusă pe un *ciorap* întors pe dos (NAA), *șoric* de porc (NPpB, NRdB, NZZ), amestecat cu mațe de *tărtăcuță*, *hoștină* și *in* prăjit (BLO), cu *tărâțe* de grâu (IOO), cu *mațe de tărtăcuță* prăjite în *untură* (IHIHI). Se mai pune *colțun negru* (IPpP), de *bumbac* (NVnVn), *talpă* de ciorap (NChCh) sau *batistă roșie* udată cu *urină* (BtVIVl).

Alte remedii Gargară cu ceaiuri de *romaniță* (IHRp, SSvSv) sau de *peliniță* (IMgMg), cu *gaz* (BPjBs, BVrV, GCzB, VBcBc, VrSR) și cu *piatră acră* (IPIB). Frecții cu *camfor* (NCsM), cu *fiere de porc* (BMcMc, BSoc, BtCoCo, BtLL, NGȚGȚ, SSdSd, SSStSt), cu *gaz* de lampă (toate localitățile), cu *măduvă* de la falca porcului (IVsVs, NVnL), *unt de naft* (NCsM), *untdelemn* cald (BtCoCo, ILH, ITnTn), *untură* (BtGeD, ISnS) sau cu *usturoi* (NPtD, SFnFn).

Se *călcau* (BDmDm), cu o coadă de lingură fierbinte (IBV, NCnV, VICș, VMIL, VrTG), cu *melesteul* înfierbântat în foc (NBdBd, NCnV, VPuC), se

frecau cu *monturile* (NPtPv) sau cu *nodurile* degetelor (BHgHg), se *păleau* cu *cutea* înfierbântată (IRgRg) sau cu o *piatră* (SVvVv), erau *stâlcite* cu *degetul* arătător (GCdCd), muiat în *gaz* (BMtMt, BPrPr, GCdCd), în *rachiu* (VrTCl), în *sare* (BCV, VMIL, VZrZr, VrBdBs) ori în *spirt* (GGrGr).

Acte magice Se descântau (majoritatea localităților) cu o *cute* încălzită în foc (BtRsRs, ITtTt), mai ales de către cineva care a omorât cu mâna un *orbete* (BtRpR), numit și *fâncul pământului* (IMnMn, NȚȚj, SPP). Se credea că are leac „cel ce a omorât un ghiorlan cu mâinile la spate” (BBzBz). „Dacă uciz unu de-aceala, ai leac la discântic” (BtSmR). „Omori un cățal di pământ fără ochi și cu mâna ceea freci gâlcili și sî trec. Cum o pierit cățalu, așa să piară gâlcile!” (BtRsRs). Se trag gâlcile și se descântă: „Gâlcă, gâlcă cât un bou/Fă-te mică cât un ou,/Cât un fir de mac,/Peste mare aruncat!” (SURs). Se pune un pui de *gușter* în spirt și se unge gâtul pe dinafară (BUU). Se prinde o *șopârlă* primăvara, se pune într-o sticlă cu untdelemn și cu untdelemnul se ung gâlcile (BHrHr). Se pune pe umflături o *broască* tăiată (VDmV). Se crede că dacă o femeie însărcinată șade pe un mușuroi de *cârțișă*, copilul va face gâlci. Se vindecă folosind țărână de la mușuroi (ICpP). Gâlcile „se trag îndărăpt cu undelemn de candelă” (IMșMș).

GRIPĂ I se mai spune *troahnă* (cele mai multe atestări), *trohniță* (GPP) sau *troană* (VrShB). Apare din cauza frigului, a umezelii, dar se poate căpăta și prin molipsire. Bolnavul manifestă o stare de sfârșeală, are fierbințeli, guturai, dureri de cap și amețeli.

Remedii Frecții cu *gaz* (BLPr, BMtMt, GPP, IRgD, NChCh, VDeV, VrVVș), cu *zeamă de hrean* (VrVV), *oțet* (BSoc, BUU, BtBB, BtDnH, ICsCz, IHrP, NGnGn, NVnL, VGrGr), *oțet* din floare de trandafir (BAA, BtCuCu, GBhBh, IȘpȘp, Nlca), *rachiu* (BPjPs, IRgD, VAP), *salamură* (SHR), *spirt medicinal* (BOO, IPiB, NBdBd, SȘTm) sau cu *muștei* (BtBB, ICsCz, NPpP, SMoa, VȘtB). Băi fierbinți la picioare (toate localitățile), cu apă și *cenușă* (SBtBt), cu *tărâțe* de grâu (GCzB), *stroh* de fân (BtVdHț), *zeamă de hrean* (BCbV, GȚȚ) sau cu *sare* (GSS, ICpP, SFmFm, VPrPr). Inhalații cu *aburi* (GCoCo, GGHgH, VTnTn, VTvS), cu *fum* de făină de *porumb* (mai multe localități), de *busuioc* (NBțG), *coji de ceapă* (IMlMl, NIR), *coji de usturoi* (ITgBz) și *flori de romaniță* uscate, puse pe jar (VALCo, VrJP). Se puneau și *ventuze* (BOO, BtIl, IȚgȚg, SȘTm).

Ceaiuri de *boance* (SPjD), *boz* (SPnG), *busuioc* (BtRțC), din *cozi de cireșe* (VrPfC), *frunze de gutui* (IHO), *rădăcini de iarbă mare* (SPiC, VPdR), de *lemn galben* (VPdR), de *lumânărică* (BNbVs), *mentă neagră* (BtRțC, GCțCț, SML), de *nalbă* (BtGeA, VPdL), *patlagină* (VrPfC), *pelin* (SsaP), de mătase ori *spice de porumb* (ILnG, NȘȘ, SMM), de *mușețel* (toate localitățile), din floare de

salcâm (SML), de *spin* (NŞŞ), de *soc* (GCȚCȚ, ISrSr, ITnS, NPtS, SPnG, VrPfC), de *sudoarea calului* (SDcDc) și de *tei* (BLO, BtVIVI, IHO).

I se dădea câte un pahar de *rachiu* (NZT, VrVVş) sau de *vin fier* (BtDbB, BtSID, ISrB, SpsA) amestecat cu *ardei roșu* (GBhBh, VVoS), cu *piper negru* (BPtF, GGG, NAA, VBcBc, VZrZr), *scorțișoară* (SCfŞ) sau cu *zahăr* (GCdCd). I se mai da un amestec de *lapte dulce fier*, *ou proaspăt* și *zahăr* (BHrC, NDIRg), *must de pădurețe* (SFsFs), *mujdei* (BMtPr, BtMiMi, IPiB, IPşB), *zeamă din rădăcini de hrean* (BVGd, BtDaB, NCnV), *sirop de ridichi negre* (ILH, IMcR, NSbSb) sau din *rădăcini de patlagină* (NVA).

Acte magice Bolnavului i se făceau oblojeli cu plante culese la *Ziua Crucii* (SPIC) și era spălat cu *agheasmă* (SVMVm).

GUTURAI Boala este cunoscută și sub nume ca: *gutunari* (BtCuCu, BtHH, BtHID, GScC, ITtTt, IȚgȚg, NIL, NTT, SHM), *troahnă* (BDmDm, BRşP, GCoCo, GPPj, IOO), *trohnărie* (NVnVn) sau *bâhniță* (BSOc, BZZ). Apare din cauza răcelii (BBF, BHgHg, BtLnZ, IGIgI), a timpului friguros (BDrL, GII, IVnSS, NSbSb) și a umezelii (toate localitățile).

Remedii Inhalații cu *fum de făină de porumb* (cele mai multe atestări), de *coji de ceapă* (BBhI, BCbI, BCv, BtAB, GPPj, IACş, IVH, NBgG, NCdCd, SMhMh, SSaP, VAlCo), *coji de usturoi* puse pe cărbuni (IVsVs, NII, NTPr, SPsG, VAP, VPdR), din *stible* și *semințe de busuioc* aprinse (BBsA, BtBB, BtPIPI, IMIMI, NBȚG, SGG, VrBdBs, VrVV). Se mai afumă nasul cu *ardei iute* (VBcB), pus pe cărbune (BCbM) sau pe *șparhat* (BtRoC), cu *floare de bujor roșu* (SVaVa), *flori de cimbru* (NGȚGȚ, SDaG, VTR), cu *sămânță de cânepă* (NZT, NZZ, NBcBc) ori de *hrean* (ITtTt, NBtM, NCsD), cu *pleavă de fân* (VrPP), *cotor de mărar* (BCşCş, BOO), *putregai de răchită* (NŞŞ), cu *fum de tă-mâie* (ITtU, SDL) și, mai ales, de *tutun* (BtDaB, BtII, GScC, GVIVI, IBP, IPşS, NSgSg, SCP, VBcB, VRGi, VrVIVr).

Fumigații se fac, de asemenea, cu *pene de găină* puse pe jărat (BHrO, BNM, BtAB, BtMiC, GSS, ISrB, ITgC, NPtT, SML, SVvVv), uneori *de găină neagră* (SCpI, VAlCo) sau *de cocoș* (BBrCa, SMşB), cu *lână de oaie* (NChCh, NGnC, NVnVn, SHH, VVoO), *petică de fuior arsă* (BBF, BCşC, BtRpM, GVIB, IPşB) ori *catrință aprinsă* (BBzBz), *păr din coada pisicii* (BHgHg, BtVăS, NBtN), *fum de la copita calului*, când i se pune potcoava fierbinte (BtSmR, BtVdVd, ICpP, NIR, SBaBa, SMoMo, SPIC), de la *corn de vită ars în foc* (SMoA) sau de la o *unghie de vită* pusă pe jar (BtRsRs).

Inhalații cu *aburi de la pietre de râu* înfierbântate în foc, peste care se toarnă apă rece (BCH, BtAT, GCoCo, VPrPr, VŞtB, VrTCl), de la *cărămizi noi*, înfierbântate, udate cu oțet (BCbV, NRdB, VPdPd, VrBIBI), *fiertură din frunze de nuc* (BBIBI, BtGeA), *fiertură din flori de romaniță* (BLO, BUV, SFoFo) sau de la

apă fiartă, în care s-au pus nouă prafuri de sare, atât „cât poate fi luată cu trei degete“ (GSS).

Alte remedii Instilații cu *apă rece* (IBvBv, NPtS, NTȚj, VOIT), *oțet* (BBuBu, ICsCz), *saramură* (BGfB, BtUȚBu, SMM), *spirt* (SUIUI), *țuică* de cazan (IMcR, NTmA, NȘȘ) sau cu *zeamă de ceapă* (BtHdHd). Băi fierbinți la picioare, cu *apă sărată* (BHRo, BtUȚS, BtVdB, GVV, IHO, VrPfC), cu apă fierbinte în care se pune *spuză* din vatră (NVnN) sau *muștar* (NȘG), *pleavă de fân* (BOO), *menta broaștei* (SFOo), frunze de *nuc* (mai multe localități), *sovârf* (ISL) etc. Oblojeli cu *hrean* macerat în *oțet*, pus în moalele capului (GBșP, NHB), cu *mămăligă* fierbinte (BȘtcmB, GNN, NZZ, VGVo) ori cu *tărâțe de grâu* opărite (BAC, BtDnH, IHIHl, NGrGr), puse pe piept. Freccii în zona gâtului și a pieptului, făcute cu *gaz* (BVGd, IPbP), cu *oțet* (BTrP, BtCuA, GCoCo, IOO, VLR), *zeamă de usturoi* (BtUȚM, GȚȚ, IHOHo, SVS, VDeV, VrRcV), *ra-chiu* (ILB, NCCn) sau *țuică* (VLL, VrTtBv).

Bolnavului i se dădeau ceaiuri fierbinți din coji de *ceapă* (IMsMs), *tărâțe de grâu* (BUU), flori de *gherghină* (BMtPr), frunze de *leuștean* (IMsMs), de *mentă* (BMtȘ, IHIHl), de *nalbă* (BMtPr), din semințe de *ovăz* (NGmT), flori de *romaniță* (IMnMn), de *salcâm* (GMtMt), de *soc* (ITTu, IDbDb), de *trandafir* (GMtMt), de *tei* (toate localitățile) sau de *trifoi alb* (SGIGl, SZL). I se mai da să bea *vin fiert* cu *ardei iute* (BMtȘ, GMtMt), cu *piper negru* (BtDbDb, GBhBh, GGrGr, VRV, VrJP), *scorțișoară* (IBtM) sau cu *zahăr* (BHD, VIvIv), *rachiu fiert* cu *piper negru* (BDrDr, BTtTt, GCȚCȚ) și *lapte dulce* fierbinte, amestecat cu gălbenuș de *ou* (BLpLp) sau cu *untură* de pasăre (BAA). Bolnavul consuma *terci* fierbinte din făină de porumb (BBL, GBcBc, VVoA) și *hrean* dat pe răzătoare, amestecat cu *oțet* (BHRHr, BPjBs, BPtS, GNP, VGVGv, VMIL, VrTG).

Acte magice „Vinzi guturaiul la altul“ (VScPt). „Te duci la altă casă, pui mâna la nas și apoi pe clampa ușii“ (BtRpR). Alteori, gestul este însoțit de următoarele cuvinte: „Gutunariu neu pe cleampa ușii“ (SFnFn). Bolnavul inhalează un miros urât de putregai și-i spune guturaiului: „Poftim, musafire, că dacă-i mai yeni, iar te-oi cinsti!“ (IHH). Suferindul aruncă un fir de ață roșie pe drum, spunând: „Nu arunc ața, ci troahna!“ (VVoS).

HEMORAGII Scurgeri abundente de sânge apărute ca urmare a ruperii unui vas sangvin, dar și din alte cauze. „Pierderi roșii“ (BBbBb) sau „pierderi de sânge“ (BtMtMt) „la soroacele femeiești“ (BCBI), „când merg rândurile prea tare“ (BtBrBr). Pot fi provocate, uneori, și de eforturile fizice exagerate.

Remedii Compresse la burtă cu *apă rece* (BȘtcmR, IPiB, ITnS, NBhI, SMM, SMoA, VBzR), cu *gheață* (IVsC, VrRRȚ), cu *oțet* (cele mai multe localități) – *oțet* amestecat cu *cărămidă* pisată (SPIC) sau cu *ceapă* (GCU), *oțet* în care a fost ținut *mușchi* de copac (ILnG), *oțet* amestecat cu *sare* (IScB), „cu zăr

cald“ (SVaVa), cu *rachiu* (GCC, SDcDc, SMoA), *spirt* (SCfCf), *țuică* (VrPfC), – cu *cârpă roșie* muiată în *oțet* (NDIdI, NGnGn, SHH, SSmT), *piatră acră* dizolvată în *oțet* (SSM), comprese la tălpi cu *oțet* (SSaP, SVvVv) sau cu *slatină* (BBuB, IHIHl, NTmTm, SStSt).

I se da să bea *apă rece* (majoritatea localităților), apă în care fuseseră dizolvați *cărbuni* pisați (NGnC, NPtS), apă amestecată cu o soluție de *piatră acră* (BMtR, BNbNb, BtUU), fiertură de *borș de budăi* cu rădăcini de *căpșuni* (NBdG), *rachiu de drojdie* cu albuș de ou (NIR), cu *cafea* (BCbV), cu *cretă* (IBvBv), cu „spuză de cenușă caldă din sobă“ (GGhGh), cu *dumbravnic* (NAA), plămădit cu *iarba lui Tatin* (VCsPt) sau în care s-a fiert rădăcină de *închegățică* (NPpB), cu *mătuță* (BBzBz), „amestecat cu piatră de cojoace“ (NZT), fiert cu *sare* (NCnV), cu rădăcină de *turta lupului*, dată pe răzătoare, și *miere de albine*, după ce s-au lăsat la plămădit două-trei zile (NVA), amestecat cu *untdelemn* (NBtB, NCnV, NGmGm, SDL), amestecat cu fiertură de „țarnă de la rădăcina curcudelului“ (BMtȘ) sau „de sub perj“ (BtȘtȘt), *țuică* (SDhDhM, VLL) cu frunze de *bujor roșu* (VrBIBI) sau în care s-a plămădit rădăcină de *roghie* (VrShB), *vin roșu* sau *negru* fiert cu *căline* (BtII), cu *sare* (VDeV), cu *scoțîșoară* (SVaVa) ori amestecat cu *sânge* de porc (BLO).

Ceaiuri din buruieni cu floare roșie (majoritatea localităților), „frunze de barba ursului“ (VPdR), „cozi de bostan“ (IBvBv), rădăcini de *brăileancă* (BOROr), de *bujor roșu* (BCșCș, BtCoCo, BtFrB, BtVdB, SDbDb, SUIUI), *buruieni pătate* (NHB), *busuiocul câmpului* (NPșPș), de *captalan* (BBuB), *cimbru* (GBcBc), din flori de *cireș* (SZL), frunze de *coacăze* (VRGi), flori de *gălbenele* (VPdR), de „holbură care crește printre nuielile gardului“ (BVGd), *iarba lui Tatin* (BOROr), *iarbă mare* (BNM, BtNbNb, IȘpȘp), *iederă* (VPdL), *lămâie* (SCIB), *lemnul Domnului* (BtDnH), din flori de *liliac* (BMtPr, SZL), de *mac* (ILB), *mătuță* (GBcBc), din frunze de *nuc* (ICsP), de *pelin* (IȘpH), de *pojarniță* (BSoc, ICsP), *Poala Sântămăriei* (GPP, VRGi), din rădăcini de *porumbel* (VRR), de *roșcova pământului* (NIR), din *roșcove* de salcâm (GPP), din „rupturi bune și rupturi rele“ (VGvGv), de *scoțîșoară* (SSjSj), floare de *secară* (BCtBo, SMhMh), de *secărică* (SCIB), *sfeclă roșie* (SBtBt, SStSt), *sânger roșu* (BMtMt), *sovârf* (NİcA), de coajă de *stejar* (BBIBI, BCbV, BtPIPI, SZC), din *stânjenel albastru* (NIR), de *surguși* (GCtCt), *traista ciobanului* (BtCuCu), *trandafir roșu* (SFrFr), *trifoi roșu* (NVnN), *troscot gras* (BVGd, VTnTn), de *vâsc* (SPnG), *unghia găii* (VZrZr), din rădăcini de *urzică moartă* (BRșP, BtRtC, IPbP, VrBIG).

Acte magice Îi înnodea trei fire sau trei șuvițe de păr în creștetul capului (BtVdHt, IȘpȘp). Bolnavul trebuia să bea ceai din cenușă de *noduri de pânză* (NCsM, SVmVm), din *cruci* de la miezul de *nucă* (SVmVm), din *vreascuri* sau *găteje* care se opresc la pârâu (BȘcmR, SDM), „din cioplături de lemn de la propteaua gardului, tăiate îndărăpt“ (VVșVș), „sî rad în sus câți trii surceli di la

noauî propeli di gard şi sî faci ceai“ (VPrPr), din „rădăcini de urzici cu chir şi trei surcele de la trei propte de gard, cioplite în sus“ (GBşP), „frunze de stejar fierte împreună cu trei surcele, tăiate în sus de pe trei propte de la gard“. Ceaiul se bea rece şi se spune: „Cum opreşte propteaua gardul, aşa să proptească boala!“ (IŞpŞp). I se mai da să bea „zeamă din ramuri de liliac. Iei câte o mlădiţă de pe fiecare creangă, ori cinci, şapte, nouă, şi le fierbi înfundat“ (NChCh).

HOLERĂ Afecţiune gastrointestinală acută, foarte gravă, contagioasă. Epidemiile de *holeră*, care au bântuit cândva, au rămas în amintirea oamenilor ca nişte pedepse dumnezeieşti. I se mai spune *coleră* (BŞtcmB) sau *cotârcă* (ITtU). Apărea prin molipsire (toate atestările). Se manifesta prin dureri de stomac foarte mari. Bolnavul, „se încârliga de atâta durere“ (NBB), „îl chinuia treapădul“ (BtML), „vărsa necontenit“ (VZZ). Apariţia molimei era precedată de anumite semne: eclipse (BSoc), cutremure (VAICo) şi, mai ales, războaie (BHRHr, BVL, BtVdB, GNP, IŞpH, NCsM, SFoT, SFnFn, VBcB, VrCrR).

Holera este imaginată ca „o bătrână urâtă, despletită, care umbla prin sate cu furca ori cu secera“ (NBB). Se oprea pe la case şi „cerea de mâncare ori să fie apărută de câini“ (IMcR). „Cine n-o ajuta era pedepsit“ (SVaVa). Se însoţeşte uneori cu *ciuma*, dar este mai puţin rea. „Ciuma-i o boală; ie-i cu mătura. Dacă vini boala ceea, puţânî lumi rămâni. Îi măturî cam pi tăţi... Rar cari rămâni di la ciuî. Şi holera-i tot o boală. Holera-i cu grebla. Di la holerî mai rămâni. Pin greblî mai rămân, oricât îi ţani ie. Mai rămân“ (NStSt).

Pentru stăvilirea *ciumei* şi a *holerei* se lucra o cămaşă: „Nişte femei mai bătrâni, primeniti, făceau o cămeşi nouă di cânipă, lungî până-n pământ. Acu au ţăsut-o, acu au croit-o, acu au făcut-o. Una o croia, una o cosa cu pui, încheietî cu mâna, ş-o puneu la respinteni, acolo, gios pi iarbî. Cari-o găsa zăcé bodaprosti, sî niera di ie, o lua, ş-atunci sî zăcé cî sî pierdă ciuma şi holera“ (BOO).

Remedii Bolnavii erau trataţi cu fiertură din buruiana spinoasă numită *holeră* (mai multe localităţi) şi oblojiţi cu *zârnă* (BHgHg). Copiii li se puneu la gât o legătură cu *piper*, *usturoi* şi *pucioasă* (IŞpH, SBiBi, VrVIVr). „Sî lua cămeşa di la un copchil bolnav di holerî, sî luau şi hainili şi sî-ngropau la răspinteni“ (BŞtcmB).

IMPOTENŢĂ Neputinţă bărbătească (BBF, BtBrBr, BtPP, IRR, NBgT), lipsă de vigoare, secare a puterilor trupeşti (BBzD, BtVIVI, SIC, VRbD), imposibilitatea săvârşirii actului sexual. Despre cel neputincios se crede că a fost *legat* (mai multe localităţi) „cu chedică de la mort“ (BtML), „cu aşă de la întors viţei“ (BtVdB), prin farmece (BCV, ITtU, GŢŢ) sau că a fost *înfrânt* (GCzCzv, VFC), din cauză că „nu i-o dat când i-o trebuie“ (VGvGv).

Remedii Ceaiuri din buruieni de *frânt* (BVL), de *coada calului* (VrBIG), *frânturică* (BBsA), *iarbă mare* (VrVVş), *laptele câinelui* (ICuCu), *osul iepure-*

lui (SFoT), *pătrunjel* (BBsA, BBuB, IVsVs, NGnC), din *găciului de scai voinicesc* (VGvGv), din buruiana numită *sculătoare* (BAA), *sculătei* (NChB) ori *sculătică* (SMșB), ceai amestecat cu lapte de *susai* (IPbP). I se mai dădeau: *gândaci de frasin* cu rachie (BBsA, BtCuM, ICuB, VDMV, VPT), „nouă gândaci de tur-bă plămădiți, două săptămâni, într-o jumătate de kilogram de țuică“ (NVA), *vin roșu* (SDaO), *inimă crudă de găină* (NGmT), *fudulii* de berbec (BtRpM) sau de porc (BtCuM) și friptură de *găină neagră* (SDaO, VAICo).

Acte magice Se descânta *de dezlegat* (cele mai multe atestări), cu un fir de păr de la persoana bănuită că l-a *legat* (SDbDb), adesea la un *hotar*, unde suferindul se dezbrăca și își lăsa hainele acolo (ISBr). Efectul dorit îl putea obține doar „bătrâna care l-a legat“ (BBzBz). „Cine l-o legat, aceea trebuie să-l dezlege“ (SSdSd). Descântătoarea „îi scotea acul de la mort pe care i l-a înfipt în haină“ (IMIC). Era descântat cu *acul* cu care s-au cusut hainele mortului (NSgV, VrVIVr). Se înroșea acul în foc și se îndoaia până intra cu vârful în urechi. Acul îndoit se păstra (IPșS). Pentru *dezlegat* se folosea și *piedica* de la mort (NȘG, SVMVm) sau *țărână de pe mormânt* (GTȚ, IDIP, NCdCd, VDeV).

În același scop se folosea și *legătura* cu care fusese castrat un tăuraș (VTnTn). Bolnavul se încingea cu sfoara respectivă, iar după ce se termina descântecul, o da pe apă (GTȚ). Se folosea, de asemenea, frânghia de la coarnele vacii. Aceasta era pusă la muiat, iar apa i se dădea celui descântat să o bea, în timp ce femeia spunea: „N-am dezlegat vaca,/Ci pe cutare bărbat!“ (BtRmRm). Uneori se descânta și cu *țarușul* de care fusese legat un cal (VrRȘ). Descântecul *de dezlegat* se spunea „la crucea căruței“ (NPșPș) sau „la una din roțile căruței“ (IHIH), unde femeia implicată „spăla pușca și 9 cepuri de la butoailor cu gin și li trecă prin sphișali căruții“ (ITtU). Dezlegarea se făcea cu „vin fiert, 9 mlăji de la vie și o găină roșie descântată“ (VCsPt) sau cu o *găină neagră* (VrTCI).

„Cel neputincios mergea la o punte peste pârâu, făcea în ea o gaură cu sfredelul (cu mâinile la spate), trecea apă prin gaura aceea, strângea apa și se spăla pe organul genital“ (BSOc). Lua seara un *car de lemn* și, până la ziuă, îl desfacea: „Cum am dislecștat caru, așa sî sî dizlegi boala“ (IIA). „Dezlega noaptea altoiuri“ (BPjBs), adică „nouă hultuoane de măr, păr sau butuci de vie“ (BOrOr). Era dus „prin popchi“ (SSdSd), i se făceau rugăciuni (BȘcmR), slujbe la biserică (NHB); „îl ducea la mănăstire sau la sfânt“ (BtRȚC).

INCONTINENȚĂ Se are în vedere numai afecțiunea de care suferă copii. Apare din spaimă (BCȚBo, BtCuCu, NGmGm, NII, SVjVj, VDeV), îndeosebi din cauză că bolnavul s-a jucat cu focul (BUrUr, BȘtȘt, GSvSv, NVA, SVtVg, VrBlG). Se manifestă prin eliminarea involuntară a urinei. I se mai spune *scăparea udului* (cele mai multe localități) și *zăpreală* (VrVIVr).

Remedii Cele mai multe leacuri prezintă un substrat magic. Excepție fac doar ceaiurile: din semințe de *anason* (VPdR), de *barba ursului* (SSmȚ), cozi de

cireșe amare (BPtF, BtBB, SDC), *cojocul lupului* (GMtMt), din rădăcini și frunze de *pătrunjel* (IPiB, VZrZr), rădăcini de *sudoarea calului* (VPdR), din vrej de *tiutiunaș* (BMtPr) și rădăcină de *zmeu* (SBtBt).

Copilul era bătut ușor cu o mătură părăsită (BCșCș, BLL, GCțCo, GPP, ICuB, NpeT, NVnVn), în trei seri consecutive (BBuB, BtVdB), îl atingea de trei ori și îi spunea: „Cum îi mătura părăsăti./Așa sî-ți părăsăști tu naravu“ (VrVV). Se descânta cu mătura părăsită în jurul patului (IOO, IRgRg, NșG), apoi se afuma copilul cu mătura aprinsă (BVGd, BtCIP, ISnS, NVnL, VrTG). Se folosea și mătura de la biserică (BtVdB, ISC, Ișpșp, ITgC, VrBIP) sau o mătură de cetină (NCCn), „înscănteiată“ (IPbP), cu care bolnavul era lovit „pe neștiute“ (VrPfC) sau chiar în timpul somnului (ICpP, VrBIP).

Copilul era atins la spate cu mătura aprinsă, de trei ori, mai ales dimineața, la sculare (BPtF, GBșP, VCsM), înainte de a se fi spălat (VrVVș), zicându-i-se: „Lasă năravul vacii/Și ia năravul porcului!“ (VrBdBs). În timp ce era lovit, i se mai spunea: „Eu nu bat copchilu./Bat frica/Sî sî ducî di la copchilu neu“ (SVtVg). Alții „puneau copilul cu capul în puiă și-l băteau la fund cu mătura părăsită“ (NPtS). La sfârșit, se mătura de la copil înspre ușă: „Cum sî măturî gu-noaiele, așa sî sî măture spaima di la copchil“ (BOO). „Luai o măturî părăsăti și bătei în pat, sî părăsascî naravu. Dupa aceea, mătura o puneți pi foc“ (SFrFr).

Tot împotriva spaimei, copilul era afumat cu cârpa cu care fusese spălat un mort (BPjBs, BștcmB, BUrŪr), cu *tămâie* de la biserică (cele mai multe atestări), cu o așchie din rama unei *icoane* (Ișpșp), cu câteva fire de păr de la câinele care îl speriasc (BtCuCu, NVA) sau cu frânturi de *cuiburi* părăsite de păsări (VrRRț, VrRș). Când dormea, îl afumau cu „nouă păpuși făcute din cârpe părăsite“, după care păpușile erau aruncate (VrBiG). Bolnavul mai era afumat și cu o bucată din funia clopotului de la biserică (IPșS).

Dacă suferindul era băiat, se scotea din pământ „un pripon părăsăt“ (BtAvAv) ori un *țaruș* (mai multe localități) și era pus să urineze în gaura respectivă. Apoi se bătea la loc priponul sau țarușul (BtSID, IIA, NBhI, NCsM). „Se ducea tata cu el la arie, scotea parul din mijloc, de care se legau caii când trejera, și punea copilul să se urineze în gaură“ (VrPfPf). Bătea un *țaruș*, apoi îl scotea, punea copilul să se urineze în gaură, punea țarușul la loc și zicea de trei ori: „Cum stă țarușul, așa să stea și udul copilului“ (BOROr).

Prin alte sate, duceau copilul la cotețul porcilor și-l tologeau de trei ori în așternutul lor (VGrGr, VTvS). „Puné copchilu sî facî curat la porc și-l tăvăle pe-acolo, zicând: Lasî obiceiu tău/Și ie obiceiu porcilor“ (VPdPd). I se dă *stroh* de la porc și i se spune: „Cum nu se scapă porcul în stroh./Așa să nu se scape copilul în pat“ (VștB). Se ia *culcuș* din așternutul porcului, se duce în locul unde doarme copilul și se zice: „Așa cum porcul nu se udă în așternutul lui, tot așa și copilul ista“ (BtII).

În același scop, li se da copiilor să mănânce *coadă* de purcel friptă (IEB, IPiB, ITnS, NAA, VRGi, VRbS), *rât* prăjit (SSaP), numit și *surlă* (ICsC, ISrB, VVoS), *nagâță* de scroafă (NPtPv) sau *mitră* de purcică neagră (NCfB, VIVPg). Li se mai da să mănânce capătul înnodat care rămâne de la *chișcă* (BOnTț, NSgV, SFnFn), *bășica porcului* friptă (BVL, IMIMi) și *pielița* de la *rânza găinilor*, uscată și pisată (BPjB, IPșB, NGmT, NTPr, SZL). Se ard *noduri* de sfoară sau de frânghie și li se dă copiilor *scrumul*, să-l bea amestecat în apă (NBțG, SURs). Copilul era pus să înghită un *nod* de ață de la începutul pânzei (ICpI).

Alte remedii Bolnavul era scăldat „cu hiare găsite și cuiburi părăsite de păsări” (VrRȘ), ori i se trecea un *cărbune* aprins, de nouă ori, prin gura cămășii (GSvSv). Un loc aparte îl ocupau descântecurile *de spăriet* (BCțBo, BVGd, NGmGm, NII, NSBj), spuse mai ales *vinerea* (BCH, BOO, IScS) „la trei lumini” (BMtMt) sau „la trei sfârșituri de lună” (NPtS). Descânta: „Cârța te-o făcut,/Cârța te-o născut,/Mânî dreaptî ți-o dat,/Sî fii voinic a te-apara/De leu și leoaică./Spăriet din brați,/Spăriet din fați,/Spăriet di gios,/Spăriet di bataia cânilui,/Di troscātu lemnilor,/A gardului,/Di cotcodacu găinilor,/Spăriet di 99 di feluri!/Sî ti legi,/Sî ti culegi/Di la Domnica,/Din creștitu capului,/Din auzul urechilor,/Din rădăcina dințâlor,/Din fața obrazului,/Sî rămânî curatî,/Luminatî,/Ca Dumnezău/Și Maica Domnului!” (SPjD). Sau: „Dimineța mă sculam,/Pe ochi mă spălam,/La câmp alergam,/Toți spărieții-i adunam,/În hârtie îi împachetam/Și în Marea Neagră îi aruncam!/Și acolo vor odihni/Și acolo vor proslăvi/Și acolo vor închili,/Dar cutare să rămâie curat,/Luminat,/Să nu se mai ude în pat” (BtCuM). Descântătoarele se foloseau de „o cârpă arsă” (BtGeD), „buruieni de pe trei morminte” (IVsVs), „paie de la fulgerătură” (NBrBr) etc.

Erau duși să le citească un preot (BtUțS), „îi stropea popa cu agheazmă” (SVjVj) ori se dezbrăca preotul pe ei (NHB, NZZ).

INIMĂ REA I se mai spune „buba inimii” (VrBIP), *alean* (mai multe localități) și „amărăciune” (IVH). Se manifestă prin „supărare mare” (BtVP), omul *tânjește* (BtCuCu, IȘpSp), se ferește de lume (BCBl), „umblă anevoie” (BTrP), nu are poftă de mâncare (BtDeDe, IBtBt, NBgT). Suferindului îi apare, uneori, „ca o jupuială pi mâni și pi chicioari; îi crapî buzâli” (GPcPc). „Îl doare inima” (BtUțS), „se topește pe picioare” (SRdL), „nu-l poati agiuta nemi” (VRGi). Este o suferință care apare din *năduf* (BtVdB, GGG, ISrSr, SSjSj, VAP, VrVVș), din *scârbă* multă (ITtTt, NPșPș), „dintr-o pagubă mare” (BtII) sau „așa, cum spune cântecul: Codru di ci-ngălbenești,/Omu di ci-mbătrânești ?/Codru di zapadî grea,/Omu di inimă rea” (NChCh).

Remedii Nu prea sunt (mai multe localități). Să uite omul de supărare (BBbI, BUBb, BtVIVi, IVV, NCsD, SCISm), „sî-și faci sângur inimă bună” (BtSID). Se vindecă cu bucurii, cu mângâieri și multă răbdare (BtCIP, BtPIPI,

IOO, NGrGr). „Nacazu-i pintru oameni, ii îl duc“ (ŞDhDhM), dar omul nu trebuie să uite că „supararea cum vini așa sî duci“ (VAICo), „voia bunî-i leacu“ (BtDaE).

IZDAT I se mai spune *ceas rău* (ITtU), *di dat* (BVGd) ori *soarte de mătă* (GVIVl, ICsC, NŞG, VPdPd, VRGi, VŞtB). Se manifestă prin dureri de stomac (BTtV, BtRoRo, ITtU) şi greţuri (BVV). „Sî sui un boţ di la stomac, ti zgârâi pi gât, tuşăşti şi nu poţ varsa“ (VRGi). Apar bube pe tot corpul (BOnTţ, BVGd, BtShSh, VRR, VrBIG), „omu slăbeşte pe picioare“ (VŞtB).

Se capătă din *dat* (BCBl, BHrO, BOnTţ, VrBIG), din *bolmoaje* (BVGd), din *farmece* (BOrOr, ISC), din cauza unei călcături „în ceva spurcat“ (NPtS). Se credea că cineva i-a dat bolnavului o băutură otrăvitoare (BŞtG, BtTdTd, GCdCd, GMtMt, ISpSp, VGrGr, VrBIP), i-a pus în mâncare sau în apă „plod de mătă“ (VŞtB), un praf făcut din *culcuşul* în care a fătat pisica (GVIVl), *soartă* (placentă) de mătă (ICsC, NŞG, VRGi) ori *sălămăzdri* – „on fel di nişcoriţ di gunoi sau di apî, cu chicioari multi“ (VPdPd).

Remedii I se da suferindului *argint viu* (GVIVl, VRGi, VŞtB), apoi ceaiuri de *arginţică* (VrBIG, VrBIP), din buruiana numită *cinci degete* (NŞG), *de dânsese* (NŞŞ), *patlagină* (ITgC, NRVa, VrBIP), *podbal* (BtVdB, VrBIBl), din buruiana *şapte daturi*, care „are floare galbenă şi înfloreşte pe vremea prăşitului din-tâi“ (BVV) sau din seminţe de *varză* (VrBIG, VrBII).

Acte magice Cel ce i-a provocat boala trebuia să-i dea suferindului *apă din pumni* (VGrGr): „be trii zâli, di câti trii ori pi zî, apî din pumnii celui bănuat că i-o dat“ (VPdPd). Se puneau trei fiare, înroşite în foc, în apă rece, şi îl spăla pe bolnav cu zeama aceea (NPtS). Se descânta *de desfăcut* (GMtMt), urmărindu-se alungarea diavolului: „La cap,/Cap de comanac,/La inimă,/Inimă de vidră,/La picioare,/Picioare de gligan;/Cocoşu făcu ouă roşii;/Gospodi Cosmina,/Cine n-are cruce,/Să nu vie la cruce/Să fugă de cruce,/Cine n-are cruce,/Să nu treacă peste cruce./Fugi, sabie diavolească,/Că vine sabia îngerească,/Cinci săbii ascuţite,/Câte cinci sunt sorocite/Să taie Necuratul!“/(...)/Izdat nebotezat,/Ieşi din inima lui,/C-ai intrat nechemat;/Cu crucea te voi boteza,/Cu tămâie te voi tămâia,/Cu apă mare te voi spăla,/Ieşi, drace,/Că n-ai ce face!“ (VMIL).

ÎNEC Imediat ce a fost scos la mal, cel salvat de la înec este aşezat pe un loc înclinat (BtPIPl, NGnGn, SMşB, VPnC), i se deschide gura, să-i curgă apa (IVsC), apoi i se face respiraţie artificială (BBsA, BUV, BVV, BtLC, BtVIVl, GCdCd, GCoCo, ISrSr), mişcându-i-se mâinile (mai multe localităţi), îndeosebi „mâna dinspre inimă“ (VPdPd). Este ținut cu capul în jos şi picioarele în jus, până curge apa din el (majoritatea localităţilor), „îl leagă de un pom, cu picioarele în sus şi cu gura deschisă“ (BLO) sau „îl leagă pe o scară, cu capul în jos“

(NPtT) și îl scutură bine, să iasă apa din el (BOO, NII). „Îl pui pe umăr, cu capul în jos, și mergi cu el“ (VRbS). „Se ia omul în spate, cu picioarele în sus, și se aleargă cu el până iese apa“ (SCjCj). Îl apucă de picioare și îl învâрте, ca să dea afară apa înghițită (BPtG, GBhBh, GNN, GPP, VDeV, VIvPg, VPrPr, VrBPr, VrPfC, VrTCl). Îl scutură (SAA) și-l vântură (NPtPv).

Este așezat cu burta pe brațele salvatorului (BtMiMi), pe genunchii acestuia (SFoO, VPdPd) sau pe umărul lui (BHrP, GGG) și este apăsător pe spate (IPiB). Este apăsător pe burtă sau pe stomac, să iasă apa afară (IBP, IHIHl, NŢŢj, VrTG). Se pune cu fața în jos (BHB, NAA, NVnVn), pe un teren înclinat (VTnTn), cu burta pe un mușuroi (BtSID, VGvO). Este așezat cu capul spre apă, „ca să iasă apa“ (IPrPr), cu burta pe un drug (IVsC), pe un lemn (ITuŢu) sau „pe scoarța cotigarului“ (BOOr).

JUNGHI Durere musculară acută, care „apare fulgerător“ (SUP) într-un punct de pe suprafața corpului. Se simte mai cu seamă sub coaste (BBIBl, BtRpM, GCoCo, IMIC, NVnVn), adesea în partea stângă (BAC, BtMeS, IMcR, VZrZr), dar și sub piept (SFnFn, SPoPo, VAP, VRGi), „în coșul pieptului“ (BtCuCu), în spatel plămânilor (BCșCș, GCC, GGrGr, IPrPr, NBhI, NIL, VGvO, VrBPr) și în zona șalelor (BBsA, IVnVn, SFoO). Specificul acestei nevralgii constă în intensitatea ei și în durata relativ scurtă: „doare pătrunzător“ (NChCh), „o dureri saci, ascuțit“ (GBșP), care „te încheață într-un loc“ (BtPIPl), te înțepă (BtCuCu, GCzCzv, VRbD, VTnTn, VrPfC), te săgeată (NPtT, SDL, SFmFm, SVaVa), „ti spargi durerea“ (SFnFn), „ti strângi“ (BtGeD), îți taie răsufarea (BSoc, ISrSr, IȘpȘp, NPpB, VRbS), „ti țâni tari, da nu mult timp“ (GPcPc), „apari și dispari“ (BUV), „cum vini, așa și duci“ (BtȘȘ). Apare din răceală (cele mai multe localități), mai rar „din pălitură“ (NPtD).

Remedii Se căuta locul dureros cu ajutorul unui gălbenuș de ou proaspăt. Se purta gălbenușul pe pieptul sau pe spatel bolnavului, până se spârgea (BȘcmR, GCC, GCŢCo, GGhGh, VBzBz, VrMrP, VrRRŢ). Acolo era junghiul (BUrUr, VGrGr, VIvIv, VZrZr), „în locul ăla-i durerea mai mare“ (BCșCș). Peste gălbenușul spart se punea o legătoare de câlți cu: *cărămidă arsă pisată* (VrBIBl, VrMrP), *ceapă fiartă* (IPiB), *tărățe de grâu* (BBzB, SDaO), *hoștină prăjită* (IPiC, VGrGr), *hrean* dat pe răzătoare (ICuB, ITT, NȘG, SCIB), *piper negru* (BȘcmR, VCsPt, VGrGr), *rachiu* (GGhGh, VrMrP), *tămâie* (BȘcmB, VCsCs, VrVIVr), *tutun mărunțit* (VrBIBl) sau *țuică* (GCzB, VrBIG). Se mai făceau oblojeli cu *boz* (NCnV), *lemnul Domnului* fiert în vin alb (SDcDc), *rădăcini de leuștean opărite* (VPdR), *pojarniță* (NCnV), și *săgețică* (VPdL, VPdR). Pe locul dureros se punea o *cărămidă fierbinte* (BOH, BPjBs, BtUŢS, IHIHl, ILnG, IȘpH, NRdB, VȘtB), *nisip* înfierbântat (BtCIP, SDbDb, SSmŢ, SSrZ), o *sticlă* cu apă fierbinte (BtRsRs, ITgB), un săculeț cu *făină de porumb fierbinte* (SUIN, SSmŢ) ori cu *sare* încinsă (BUV, GCzB, VVșVș).

Acte magice Junghiul se leagă cu *ață* (BDrDr, IMIMI, SDL), „cu un curmei“ (VBzBz), „cu fuior“ (BvV) sau „cu sfoară de cânepă“ (VAlCo), *în cruciș* (BBuB, IRgD), *în curmeziș* (BBIBI), *în diagonală* (BSOC), *de la umăr la brâu* (BDrDr, BtHhI, IMIMI, SDL), cu *sfoară de cânepă* „sucită îndărăpt“ (BtRtC), cu „cercătură din cânpa pusă la murat“ (IMsMs) ori cu *fuior* uitat în cânepă (BHgHg, SCP, SVjVj). Uneori, *ața* de cânepă „se împletea cu mâinile la spate“ (IMsMs), se muia într-o ulcică cu apă neîncepută și se descânta cu ea“ (BtLnZ), apoi „i se făceau nouă cioturi“ (BtDaB), nouă *noduri* (BVL, BtCuM, BtGeD, IBIM, NBtG, SCP, SZL, VBcBc, VrMM) sau „nouă unghii“ (NIR). Mai rar, se înnodea de trei ori (BBzBz, IMIC, IRgG) sau „de atâtea ori câte munci are cânepa“ (SBrM).

Când se legau nodurile, se spunea, pe rând, după câte noduri erau: „Nu înnode ața,/Ci înnode junghiul“ (NguC). Sau: „Tu, junghiule, eu te-oi lega,/Tu, junghiule, nu junghia“ (BtCuM). Apoi se descânta: „Cânepa într-o dzî s-o samanat,/Într-o dzî o crescut,/Într-o dzî s-o cules,/Într-o dzî s-o uscat,/Într-o dzî s-o dus la tochitoari,/Într-o dzî s-o tochit,/Într-o dzî o spalato,/Într-o dzî o uscat-o,/Într-o dzî o bătut-o,/Într-o dzî o răgelat-o,/Într-o dzî o făcut-o caiere,/Într-o dzî o tors-o,/Ș-o spalato-o,/Ș-o țasut-o,/Ș-o făcut-o pânzi,/Într-o dzî o făcut-o cămeși/Ș-ntr-o dzî o rupt-o./Așa să se rupă junghiul/De la [...] cutare!“ (VȘtȘt).

Ața cu care era legat junghiul, „pân-a nu asfinți soarili“, se dezlega a doua zi „pân-a nu răsări soarele“ (SBrM). Uneori se purta însă *trei zile* (BBzBz, BVL, BtCuM, IBIM, IHRP, NBtG, NUU, VBcBc, VrMM), *o săptămână* (ICuB, SFmFm), *nouă zile* (BtGeD, IVsC, SVjVj) sau *până îi trecea durerea* (BtDaB, BtRtC, SFrFr). După ce o dezlega, *ața* se arunca pe foc (BtDaB, IBvBv, NBtG), pe o apă mergătoare (BVL, BtVdB, IHRP, NIR, SFrFr), „să se ducă boala pe apă“ (ICuB), se ascundea „într-o trestie“ (IRgD), se lăsa „în crucile drumului“ (BtGeD), „la răspânteni“ (VrMM), „se arunca într-un loc ascuns“ (NII), „într-un loc părăsât“ (SFmFm), se lega la un par din gard (IBIM), se punea „pe o propté di gard“ (ITnTn) ori „sub treucă la porci“ (IMIC).

Se descânta cu cuțitul: „A plecat Ștefan cel Mare/Pi căli,/Pi carari,/Calari pi șapți cai./Ca sî cati oastea./Oastea n-a găsit-o,/Și-a găsit junghiu/La Ion./Cu cuțitu l-a tăiat,/El pe loc s-o-mprăștiat/Și Ion a rămas curat,/Luminat,/Ca Maica Domnului/Ce l-a lăsat!“ (VrVV).

Se duceau boii la malul unei ape curgătoare, erau lăsați să scurme pământul cu coarnele, iar țărâna rămasă pe vârful coarnelor se lua și se punea pe locul dureros (BtSID). Se scoteau *nodurile* din trei scânduri de brad, se ardeau, se amesteca cenușa cu apă neîncepută și i se da suferindului să o bea (NChB, NPtPv, VrRȘ). „Bolnavu scoati trii *cepuri* din scândurili di la gard, li cerbi și be apa ceea“ (NZZ).

LEȘIN Pierderea temporară a cunoștinței. Afecțiunea este cunoscută și sub numele de *bătaie de inimă* (BtRțC). Persoana respectivă amețește, devine palidă, simte vâjâituri în urechi și cade jos. „Își iese din sâmbări“ (IStF).

Remedii Prima intervenție, care trebuie să fie promptă, constă în stropirea suferindului cu apă rece și lovirea cu palmele peste față (toate localitățile). I se dă pe la nas cu *oțet aromat* (BCbV, BHD, GCțCo, GPP, IBV, ICcCc, NBrBr, NTmA, VLL, VrBPr), *oțet tare* (BtCIP), *oțet de trandafiri* (BLO, IȘCb, VPdPd) sau cu *fum* de la cârpă aprinsă (GGG, NGrGr, SMM, VGrGr), de la *baligă de cal* (GMtMt), plante ori substanțe cu miros înțepător (BMtPr, VCSPt, VTnTn). Trebuie mișcat din locul unde a leșinat (BtVdB, GNB, IPIB) și scos la aer curat (BUU, GCțCț, IBB, IMnMn, NicA, NSgV, SZL, VOIT). I se agită mâinile în sus și în jos (BtDaE, GPcPc, ILH, ITgBz, IVsC, NVnN, SFnFn, SHB, VAP), i se face respirație artificială (BLpLp, GCU, IBIM, NȘG, SFoȚ, VȘtB, VrBIBI, VrRȘ).

Alte remedii Freccii cu apă rece și oțet în dreptul inimii (BPjB, BPjT, BtȘtȘt, BtVdHț, SMșVț, VRR, VrBdBs), la *tâmples* (BOnTț, BtGeD, ICpB, SSdSd, VrJP, VrPfC) și la *încheieturile mâinilor* (SVaVa, VBzR, VrSR). Comprese cu apă rece la *inimă* (BOROr, IMIC, NGnGn, NPtD, SDbDb, SPnG, VRbD) sau la *furca pieptului* (VTR). Este strâns de *degetul cel mic* (GUT, IMșMș, VCC, VPT), înțepat cu acul în *degetul mic* de la mâna stângă (BtCuCu, BtFrB, NBdG, SDAO, VCC) sau mușcat de degetul respectiv (BCțBo, BMtMt, GCC, NBdBd, NGmT, NVnL, VAlCo). I se înțepă buricele degetelor de la mâini (BtII, BtUțS, GNP, IMIMI, ISrBr, ITT, NChB, SLRt), „să-i deie drumul la sânge“ (ITgB), este tras de nas (SDM), de urechi (VBcB), „i se trage limba afară de două-trei ori“ (VrTtBv) ori este mușcat de ureche (IȘpȘp). I se dă să bea *apă îndulcită* (BtPIPl, BtRmRm, NȚȚj, NZT, SBtBt, SDhDhM, SSjSj, VGvGv), *lapte dulce* (SBrM) și *zeamă de lămâie* (BtRpR, SSStSt).

Acte magice I se dă să bea agheasmă (SȘM), mai ales „agheasmă de la Bobotează“ (BBF) și „este spălat pe față cu apă sfințită“ (NSbSb).

MĂTREAȚĂ I se mai spune *hâră* (BtGeA, BtȘnȘn, SHrHj, SDhDhM). Se manifestă prin descoamarea pielii capului, care „se cojește“ (BHrO), „se macină“ (SClBr), „se scâmoșează“ (VPnC). Apare din cauza necurăteniei (BCțBo, BSoC, BtCoCo, BtDaE, BtII, ICpP, SML, SPsG, VVoS), a unor griji mari (BPtF, BtMiC, BtȘtȘt, ICuCu, ILL, NPeT, SCpI, SDM, SDcDc, VVoS), din supărări (ICuB, IPșB, ISnS, NChB, SDbDb, SPsA), dureri de cap cronice (BCbV, BPjP, BtAB, GPcPc, ILnG, NAA, NRdB, SLL, VAP, VPgM, VȘtB), din oboseală (BtPIPl, SPIC), dintr-un lucru spurcat (VPT) sau pentru că „o pus capu pi sacu cu făină“ (SBiBi).

Remedii Se curăță părul cu ajutorul unui pieptene de os, cu dinții mărunți (BtDbB, IHHm, VOIT), numit și „pieptăn de lăut“ (NVnL) sau „țigănesc“ (ILH), cu pieptene *împiedicat* (GTvTv, VAP), în dinții căruia „esti împletit, di două ori, on hir di ați subțări“ (VPdPd). Spălături pe cap cu fierturi din rădăcini de *boz* (BtLC), de *boncane* (SGIGI), de *brusture* (BMtPr, BtCIP, IBIM, ICuCu, SMșB, VPdR, VrSR, VrTCl), de *busuioc* (SVjVj), *cimbru de câmp* (BtPIPl, ICsCz, SSaP), *cornișor* (SFsFs, SȘdȘd), din vrejuri de *fasole* (GCțCț), *stroh de fân* (SPsP), *iarba lui Tatin* (VivIv), *iarbă mare* (VrBPr), coajă de *măr dulce* (SMhMh), de *măturică* (NPtPv), din mazăgă de *mesteacăn*, adunată primăvara (NBțG, SDcDc), de *netoață* (SFsFs), din frunze de *nuc* (BOrOr, BPrPr, BtCoCo, BtRțC, GGhGh, GVIVi, IMB, IRR, VPtT, VrSR), de *ochiul boului* (SGIGI), din foi și rădăcini de *omag* (VPdR), de *orbali* (NCCn), de *părul ciutei* (SLRt), de *pe-lin* (BOH, BtUțS, GGG, GNN, IBB, VZrZr, VrBIBI), de *peliniță* (BtDaB), de *plutaș* (BDrDr), *Poala Sântămăriei* (ITnTn), *pojarniță* (BȘtcmB, IPiB, NPtS, SDL, VrJP), *romaniță* (BtPIPl, NBhI, NHB, NIcA, VrVVș), *rostopască* (SVaVa), din crengi de *salcie* (VVoO), de *soc* (IRgD), *sovârf* (GBșP), din scoarță de *stejar* (SFmFm), de *sulfină* (BȘtȘt), din frunze și rădăcini de *urzică vie* (BtDaB, GGG, IBIM, IRR, NBdBd, SFoț, SVtVg, VdMv, VPgM), din vrej de *usturoi* (VrTCl), de *vâzdoage* (SPIC) sau de „volul miresei“ (NVA).

Lăutori cu *borș* de puțină (majoritatea localităților), „abia atunci umplut“ (BBuB), în care se pune puțină *sare* (BPjBs, NII), cu *leșie* (BCțBo, BLO, BtAB, ICpB, NGmT, NSgV, SUIUI, VȘtCț), numită pe alocuri *luh* (BtMiC) sau *leșie moartă* (SȘTm), de *frasin* (SDhDhM), de *nuc* (IRgRg), de *plop* (GBhBh), de *salcâm* (IRgRg), din *ciocani* (VDeV, VICș, VTvS) sau „ciucălăi de păpușoi“ (BBuB, BtRsRs, GPcPc, ICuB, IMIMI, IPbP), strecurată printr-un *leșier* (ILH, VrVV), – cu „săpun de casă, de cel bun“ (NTmTm) ori cu „sopon di pucioasă“ (BtSID).

Frecții cu *gălbenuș* de ou bătut (BtTrD, IBvBv, ILB, SPIC, SVmVm, VCsPt, VVoA, VrPfc), cu *gaz* (BCbV, BVV, IEE, NUU, SHB, SURs, VGvO, VrTtBv), cu o soluție de *oțet și sare* (BHrO, BOrOr, GPP, Gțț, ISrB, NGnGn, SPsA, VGvGv, VrScSc), *păcură* de Câmpeni (BSoc), *saramură* (BHrPr, BtRpR, GRR) și cu *untură* de găscă (SMoA). Părul se clătește apoi cu *apă de ploaie* (BBIBI, BCșCș, BtCuCu, BtDbDb, IBV, SStSt, VRbD) ori cu o soluție de *oțet și apă*, două părți apă și una oțet (majoritatea localităților).

MĂTRICE Boală femeiască (mai multe localități), numită pe alocuri „de matcă“ (SFrFr). Sunt afectate mai ales femeile care au avut nașteri multe și grele (BOO, BAA, BtDbDb, SDbDb) sau „pierderi care nu au fost grijite“ (BtDaB). Apare din „greutatea sarcinii“ (NHB), dar și din oboesală (VAP), din ridicături grele (BSoc, BtCIP, NVnL) ori dintr-un efort, depus prea repede după naștere

(NVnVn). Se manifestă prin dureri de burtă (GCzFv, NCsM, NIR). „Se lasă mătricea în gios“ (SUȘ), „din cauza nașterilor multe“ (BTCj) sau „de bătrânețe“ (BOO).

În multe localități din sudul Moldovei, *mătricea* denumește o maladie stomacală pe care o fac copiii (VFB, VVeVe), „din plâns, din răceală ori sare prea multă“ (GPcPc).

Remedii Comprese la burtă cu *apă rece* (BtGeD), cu *cenușă caldă* (BPtF, BtClP, SFrFr), *tărâțe* de grâu înfierbântate (IMB, SHB), frunze de *masalari* (IRgD), *vetrice* pisată, amestecată cu *ceapă* și *pelin* (GCzFv). Bolnava este pusă să stea pe *cărămizi* sau pe *pietre* încălzite (BOO, ILH, SDbDb).

Băi cu fierturi de *cătușnică* (ICiCi), din coajă de *gârneață* (VrBIG), frunze de *mac* (IMB), de *măcuță* (SVtVg), de *mătrăgună* (VPdR), de *mătrice* (GCoCo, VBcBc, VCsPt), numită și *poarta raiului* (NCsM), din rădăcini de *patlagină* (SVjVj), de *sulfină albă* (IMnMn), de *știr roșu* (NVV), de *urzică albă* (VrBIG), de *vetrice* (ICiCi).

Ceaiuri de *anason* (VPdR), *brebenei galbeni* (VAP), de *chimen* (VPdL), *cimbru* de grădină (IMIMl, VPdPd), *cinci degete* (BLO), din semințe de *câneapă* (IRgD), de *dumbravnic* (NVnL), din semințe de *mac* (IRgD), de *măcuță* (BSoc, NSgV), *mătreacă* (NHB), *roșcove* (NIR), de coajă de *stejar* (BtDaB, NVnVn), din *trifoi* „cu cănăcei albi“ (NHB). Bolnavei i se da să mănânce *inimă* de vidră, ținută în *rachiu* (BBuB, BOrOr).

Acte magice Se descânta „cu legătoare de mătrice“ (VPT), „cu *sâneală*“ (GCdCd, VIVv) și *ulei* (VVeVe). Se descânta *de mătrice* (IIA, NPșPș, SHB) și *de samcă* (VrRȘ). Spală icoana Maicii Domnului, bea puțin din apa aceea, iar cu restul se spală pe tot corpul (ITtU).

Copilul bolnav este descântat astfel: „Trecere mitrice,/Capră te făcuși,/Pe pod că trecuși,/Podaru fără ochi te-a văzut,/Fără mâni te-a prins,/Fără cuțit te-a tăiet,/Fără foc te-a fiert,/Fără gură te-a mâncat!“ (GGrGr).

MUȘCĂTURĂ DE CÂINE

Remedii Se acționa cât mai repede posibil, mai cu seamă atunci când exista riscul ca animalul să fie turbat. În astfel de cazuri, se lega mâna sau piciorul mai sus de mușcătură (BAP, BtGG, IMcR, NBtN, VrTtBv), se storcea rana (NDIDl) și se ardea locul cu un fier înroșit (majoritatea localităților). Se foloseau apoi *gândacii de frasin* (BTGd, BtLnZ, GFrFr, IHIHl, VAlCo), numiți și *gândaci de turbă* (IBvBv, IHH, SPnG, VRbS), uscați și pisați. O parte se presăra pe rană (IMșMș, NBdG, SPnPn, VrVIVr), iar alta se amesteca în *borș* proaspăt (NGnGn, NVnVn) sau într-un pahar cu *rachiu* și i se da bolnavului să bea (IBvBv, IEB).

Celui mușcat de un câine turbat îi apăreau sub limbă niște bășicuțe (BBuBu, BtGeA, IOO) sau *burboane* (BVGd), numite *căței* (BDrDr, BtSISl, NPpB) ori

„cățăi de turbare“ (BUrUr), care se spărgeau cu un ac fierbinte (BVGd, BtSlD, BtSlSl), „cu coada lingurii ținută în foc“ (BBsA) sau cu fierul roșu (BDrDr, BPrPr, BUrUr, NPpB).

În celelalte situații, se punea pe mușcătură o legătoare cu *păr* de la câinele respectiv (cele mai multe localități), părul fiind amestecat cu *ceară* curată (BOnB, NCCn, SDaO, SPoPo) sau cu *miere* de albine (NChCh, NVnN, VRV, VrVIVr). Alte oblojeli se făceau cu: *cenușă* rezultată din arderea unui smoc de păr de la câinele vinovat (BBzBz, BGfB, IMtB, IPșS, NChCh, NIS, SDL, SHM, VMIL, VrBPr), *cenușă* „de ciolan de câine“ (VLL), de *colț* de câine (VRGi, VrVV), de *câlți* (NȘG), de *cârpe* luate de la stăpânul câinelui (BCV, BGIM, BtLC, IBV, VDMV), *cărbune* pisat (IPșS), *gaz* (NBdP), *grăsime* (BHgHg, IBV, VrVVș), *lapte dulce* (NDIDI), *pâine* muiată în vin roșu (BPtF), *sacâz* pisat (NUU), *tutun* (NPtS, NPtT), *țuică* (BHB), *usturoi* (VrRRt).

Se folosea, de asemenea, un *spălător* de blide luat de la casa celui cu câinele (cele mai multe atestări), care era stropit cu apă și aplicat pe rană (BPpI, BtDnH, IHRp, NBdG), muiat în *gaz* (ICpB) sau în *lapte dulce* (NAA), tocat mărunt și amestecat cu răsătură de *pieptene* și *grăsime* (IMIMl, NBdBd), cu o mână de *fasole* negre, arse și măcinate (BUV, VRV, VrBdBs) sau cu boabe de fasole umflate în apă și despicate (BtUșS, VrMM, VrTCl), legate împreună cu un *ban* de metal (mai multe localități).

De cele mai multe ori, banul de *aramă* (BHgHg, BMtȘ, BPtS, IHO, SVjVj, SVsVs), de *argint* (GTțț, NPtPv, SGIGl, SZC, VrVV) sau din alte metale (BtGeD, BtMiC, SPjD, SȘM), banul *vechi* (IȘpH, SVMVm), fie că era românesc ori austriac (SCfȘ), un *franc* (ITnTn), o monedă de 5 *bani* (NZZ) sau de 2 *lei* (SFnFn), trebuia să provină de la stăpânul câinelui (BHrHr, BMtMt, BOnTț, GGhGh, GPP, VGvO) ori măcar să fie *de găsit* (BtMiMi, ICiCi, SVtVg), un ban *părăsit* (NSgV) sau *prăpădit* de cineva (IPrPr). Acesta se aplica pe rană și era ținut acolo nouă zile (BtRmRm). „Di pi ci tragi veninu, banu sî faci verdi“ (VrVV). Rana se spăla cu o fiertură din frunze de *boz* (ITtTt), de *mături* de grădină, culese la Ziua Crucii (NUU), de *romaniță* (SFrFr) și *romanița calului* (GVIVl).

Acte magice Bolnavul era afumat cu păr de la câinele care îl mușcase (BCșCș, BHD, BLpLp, BtRțC, GCdCd, IBB, IPiB, NII, SDbDb). „Câinele era pus să lingă rana“ (SUIU). Se descânta *de speriat* (BHgHg, BOrOr, GMtMt, SVaVa), *de turbăciune* (GNN) „cu spălătucă de la casa omului cu câinele și cu un ban“ (GBșP). Se făcea o *turtă* de făină de grâu, din care mânca și cel mușcat și câinele (GBșP).

MUȘCĂTURĂ DE ȘARPE

Remedii Se lega strâns locul de deasupra mușcăturii (BUV, BtDaB, BtSlD, SDbDb, VML), pentru a nu circula veninul (BHD, IMșMș), „să nu plece veninul

la inimă“ (BtCuA). Se suga sângele contaminat și se scuipa (BtCuM, BtGeD, BtSID, BtVdVd, GNP, IBtM, SGIGI), se tăia carnea de pe locul mușcăturii (BPtS, GBhBh, SPnPn) și se ardea rana cu fierul înroșit (majoritatea localităților). Mușcătura era spălată cu apă rece, în care fuseseră ținute frunze de alun (BSoc, NPpB, NPtT), cu lapte dulce fiert (BtVdB, BtPIPI, IRgD) și se ungea cu mușdei (SGIGI, SSvSv). Celui mușcat de șarpe i se dădea să bea lapte dulce (BHD, ITgBz, NCnP, SAA, VMIT, VrSM).

Legători cu frunze de alun muiate în apă neînceptută (NPtS, NPtT), cu caș dulce (BCV, BtVdB, IHIHl, ISnS, NPșPș, SHB, VLL, VrJP), cu leuștean (SMoA) și, mai ales, cu piele de șarpe, muiată sau fiartă în apă (BtCuM, IHH, NBdG, NCCn, SBiBi, VLR, VrBIG). Pentru astfel de cazuri se păstra în casă „cămașa șarpelui“ (IPbP): „Se jupoaie un șarpe, se pune pielea pe un băț să se usuce și se folosește la nevoie“ (SFnFn). La fel se proceda și cu pielea de năpârcă (IHH). Se obișnuia, de asemenea, să se afume rana cu os de șarpe (BtCuM).

Acte magice Se credea că mușcătura șarpelui putea fi inofensivă, dacă persoana respectivă reușea să numere o mie de boabe de păsat (BVGD, GPP), o stamboală de păsat (ITtU), o baniță de mei în 24 de ore (BPtG) sau „99 de fire de mac, înainte și înapoi“ (IRgD). Cele mai bune descântătoare erau socotite „babele din creierii munților“ (VrBdBs). Se descânta cu crengi sau vergi de alun, numite și „de tufă“ (BUV, IMșMș, ITbPs, NUU), cu o nuia de alun (GCC, GGG, GGrGr), îndeosebi de alun roșu (NGtGt), în apă curată de izvor, neînceptută (SDbDb, VrTCl), luată „din trei izvoare de unde nu bea nimeni“ (NUU), cu două bețe de alun (BCtBo), cu trei bețe (GBșP) sau cu crenguțe (VAP), nuiete (BCșCș, BștcmB), vergele (GNN), mlăzi (ICpP) ori mlădițe (ICuB, IScSc, NPpB) de alun: „Ieși, mușcătură de șarpe./Iediță prestiță/Nu mușca./Verinu nu ți-l vărsa./Că cu trei vergele de alun/Te-oi descânta/Și veninu tău/L-oi depărta!“ (GNN).

Alteori se descânta cu nouă nuielușe de alun (NChCh, SHB) în „apă curată adusă de la nouă fântâni“ (NTPr). „Cel mușcat mergea la descântătoare cu ramurile de alun în mână, fără să vorbească“. Când ieșea afară descântătorea, el îi arăta ramurile, iar ea începea să-l descante „cu fiecare lamură de trei ori: Liț di peliț, Peliț chestriț./ Peliță de os./Din lucru sănătos./Să se facă Ion sănătos!“ (BOROr). Mai rar, mlădițele de alun întrebuințate se aprindeau la un capăt (IScSc) ori se ardeau în întregime (BVL). Se mai descânta „cu cruce de boz“ (IPșS), „cu nouă fire de boz și apă neînceptută“ (BSoc) sau „cu piele de nevăstăuică“ (GVIVI), cu boz și o cofă cu apă adusă cu gura înainte: „Ostriț pestriț/Mușci di peliț./Pelița di os./Osui sănătos./Așa cum ni-o adus nie/Apa și bozu./Si-i aducî lui sanatatea/Și leacu!“ (IșpH).

Se mai descânta „cu 9 vârfuri de harag“ (NGmGm), „cu lapte dulce și leuștean“ (SVmVm), „cu 3 nuiete de alun și 3 fire de mătură părăsită, muiate în apă“

(BVV), cu *iarbă din gard* (ITT, SRB) „cari avé schic“ (ITtU), luată dintre *leăturile* gardului (IBIM), dar, mai cu seamă, „din rostul gardului“ (ISBr). Se spunea: „Mâzdriță pâzdriță/Hatină pestriță,/Sare din tufiță,/Mușcă de peliță!/Desfă, șarpe, ce-ai făcut,/Că de nu-i disface,/Sfârghii te-i face!“ (BtRmRm). Sau: „Sălămendriți pestriți/Mușcă di pيليță,/Pيليță di os,/Os sănătos./Fatî vălășanci/Șădi pi piatrî,/Șărpili-n 44 crapî!“ (BVL); „Sulimendriță pestriță/Se ține de pيليță,/Pيليță de piele,/Pielea de carne,/Carnea de os,/Osu rămăie sănătos./Cine a adus vestea,/Să bea apa/Și șarpele/Să-și bea veninul!“ (VrBIBI); „Păsărici pestricioari/Pi butuc s-o pus,/Butucu s-o aprins;/Frunzi di alun,/Frunzi di boz,/Frunzi di viți di vie/Pisti gard aruncați,/ Mușcăturî di șarpi/Vindicatî!/Ion sî rămăi curat,/Luminat,/Cum Maica Domnului/L-o lasat!“ (IHrP).

Pentru ca descântecul să aibă leac, performerul nu se mișca din locul în care se afla în momentul când venea la el bolnavul cu ramurile de *alun*, cu *firele* de *iarbă din rostul* gardului și *apa* neîncepută (BBzBz, BtSID, ICpP, ICuB, IHrP, IMB, NII, NTPr, NTvS). Rămânea pe loc până termina descântecul, „să nu se miște veninul“ (SVjVj). Alte condiții de reușită a actului magic erau: rostirea descântecului „într-un suflet“ (BDmDm), „de trei ori dintr-o suflare“ (IȘpH) sau „de nouă ori dilaolaltă“ (ITtU).

NAȘTEREA GREA Ca să fie ferită de necazuri la naștere, femeia însărcinată trebuia să nu vorbească despre lucruri necurate (BSoc), să nu asiste și, mai ales, să nu se implice în certuri (VrVVș), să nu pornească noaptea la drum (BtII, BtMiR, IHoHo, IMcR, NTmA, SPoPo), pentru a evita astfel nălucirile (mai multe localități), întâlnirile cu *moroi* (BtCIP), *strigoi* (BSoc, BtGeA, SHB) ori cu *samca* (BMtȘ, VCsPt). Dacă o striga cineva noaptea la fereastră, nu era bine să răspundă „pân'a patra oară“ (BtCpCp), pentru că astfel „da ceas rău pisti ea“ (VBzBz), se speria (BtLC, BtRțC, BtSID, BtVdB, NChCh, SZL) și visa urât (BOH, BȘtcmR, BtRmRm, GCdCd, IHIHL, NGrGr).

Ca să evite astfel de vise, precum și alte necazuri ce s-ar fi putut abate asupra ei, femeia gravidă se ruga la Maica Domnului (toate localitățile) sau la Sf. Mina (VCsPt), „atămăia prin casă“ (VrVVș) ori punea sub cap *carte de samcă* (BMtȘ, VGvGv, VVeVe, VVoA, VTR, VrTCl). Când pleca de acasă, lua cu ea zahăr și pâine (BtMiR, IOO, NVnVn) și avea grijă să nu-i toarne cuiva apă să se spele pe mâini (BDfC, BDmDm, BDrDr, BLO, BtCnCn, BtGeD), gestul fiind socotit dăunător. Dacă avea vreo bănuială că i s-au făcut vrăji pe ursită (BHmHm, BPtG, BUV, BtGeA, IMțMț, ISbSb, SSdSd), „vrăji băbești“ (SUIL), trebuia să se ducă la o descântătoare să-i desfacă (BOO, BOrOr, BPtG, BUU, BtCuM, BtSID, BtVdB, IHrP, NBtB, SVaVa, VrBPr).

Femeia însărcinată se ferea să știe mai multe persoane când îi va veni *sorocul* (majoritatea localităților), pentru a nu i se face vrăji (BBsBs, BCP, BHgHg,

BtRpM, IMcR, NTmTm): „Sî nu ştie nouă fete mari, cî sî chinuie“ (BŞtcmR); „sî n-audî fetili celi mari, cî ti trudeşti mult când naşti“ (BMcMc); „unele fete bătrâne i-ar putea trimite gânduri rele“ (BLO), „trudeşte pentru toate care ştiu ziua când va naşte (BtCuM) sau „se vaietă pentru toţi oamenii care ştiu“ (BtLL).

Dacă naşterea se arăta a fi dificilă, *moaşa de sat*, numită şi *bunica* (BtCuCu, BtDaE, BtGeA, BtRpR, BtSmR), *mamaia* (BtŞnŞn), *mămuşa* (BtSID), *moşălica* (IMşMş, IRR), *moşăca* (NDIRg, NIcA) sau *nănaşa* (IBtBt, NBtN, NGrGr), o aşeza pe femeie pe paie, în mijlocul casei (mai multe localităţi), „să nască uşor, ca Maica Domnului“ (IMsMs). Îi făcea apoi băi calde la picioare sau „aburi di bolovani alghi“ (BCV), „ca s-o-nţeţascî dureri mai repidi“ (BCşCş), „o descheia la haine“ (IOO), „îi scotea cerceii din urechi, inelu din deget şi o despletea“ (BŞtcmB). O punea apoi să umble prin casă (BOH), îi aşeza „călepe de cânepă calde la spate“ (NCnP), îi da să bea ceai de *mărar* (GBcH), ulei fiert cu ceapă (BOH), rachiu cu miere de albine şi ulei (BtCuCu, ICuB, ITgC, NIcA), vin fiert cu zahăr (BCV) sau ceai din rădăcini de *mătuţă* (BtCIP, BtVIVI, IMnMn, ITnTn, SFmFm).

Acte magice Moaşa o pune să lovească cu piciorul în pragul uşii (BŞtcmB) de trei ori (NPeT, NTPr) sau „să sară peste prag“ (ITnTn), „îi da să bea apă din pumni“ (IBV), „zeamă de pe icoană“ (VrTCl) ori apa cu care a fost clătită ţeava puştii (BtVdB). Trimitea apoi pe cineva să tragă un foc de armă pe deasupra casei (NCnV, VrTCl), iar femeia sufla într-un mosor, „să iasă locul copilului“ (NZZ). Tot pentru a naşte uşor, moaşa „îi puné un ou pi la gura cămeşii şi-l lasa sî tcici gios“ (SDhDhM). Dacă naşterea se prelungea, femeia însărcinată era descântată *de deochi* (cele mai multe localităţi), *de iele* (BtŞtŞt), *de lichitură* (VrVV) sau chiar i se stingeau *frigările* (BBsA, BVGd, VAA).

NĂJIT I se mai spune şi *nejit* (BBuB). Este o afecţiune a urechilor. Apare din curent puternic (toate localităţile) sau „din vânt“ (VrVV). Urechile sunt înfundate (BDrL, BHgHg, BtDaE, IHRp, NBtN, VAlCo) şi, uneori, curg (BBuB, IBtBt, SBiBi). Se manifestă prin dureri acute (mai multe localităţi), înţepături (BtFrB, IAcŞ, VrVIVr) şi pocnituri în timpane (BCbP, BHbVs, IHoHo, GVIB). Bolnavul are febră, dureri de cap, ameţeli.

Remedii Într-o fază incipientă, se fac spălături cu apă caldă (IHmHm, VICş), fiertură de *busuioc* (SLL), *cimbru* (NSgV), *coada şoricelului* (VrVVş), *lumânărica Domnului* (VAP), *patlagină* (VTnTn), *pojarniţă* (BtRmRm, IBIM, ICuCu, SZC), *romaniţă* (toate localităţile), *soc* (VrJP, VrPpC), *sovârf* (NSgV, SDC), de *Urechea Maicii Domnului* (BHD), *urzică moartă* (SPnG) sau de *ventrilică* (ITnTn, NUU). Se fac apoi instilaţii cu *untdelemn* încălzit (majoritatea localităţilor), pus „pe o foaie de ceapă“ (BtRpR) sau de *praz* (IPşS), cel mai bun fiind socotit *untdelemnul* din *candela* de acasă (BtCoCo, BtGeD, ICpP, IMcMc,

ISrSr, NBdBd, NPtG, VGrGr, VVeVe, VrBIBI), picurat pe coada lingurii (BtVdB, IScB, NVA) sau pe vârful cuțitului (BtȘtȘt, NGmGm).

Se mai folosea: fiertură din *pene* de găină neagră (VdMv), zeamă caldă de *iarba turcului* (SBtBt), din floare de *mușcată* (IMșMș, NGnC), de „praj copt pe plită“ (BOrOr), de „bube de stejar“ (VGrGr), *ulei* de nucă (GBșP), de *ricin* (SSrZ), *ulei* „stătuț în flori de pojarniță“ (VTnTn), *unt* proaspăt, turnat în ureche „pe un pieptene de os încălzit la foc“ (VrVV) sau așa-numitul *unt de râme*, compus din câte cinci picături de *suc* de *măselariță*, ceai de *romaniță*, zeamă de *urechelniță* și o buruiănă care crește pe acoperișul caselor (BPjBs). Alte atestări: GTȚ, VrPP, VrRRȚ, VrSR. Ca să tragă infecția afară, se puneau în urechi: „o bucăciță de hrean“ (VrVVș), frunze de *mușcată* (BBL, BGfG) sau de *nalbă* (VBcBc) și, mai ales, câte un *cățel de usturoi* copt pe plită (BDmDm, BMtMt, BVL, GGHGh, GSS, ICsCz, IRR, NII, SBrM, SPnG, VOIT, VVoA, VrCrR, VrTG).

Se afuma urechea bolnavă cu *baligă de vacă* (IScB, IVsVs, NCsM, NTTj, SMhMh, SZC, VMIL), păstrată de la Ziua Crucii (BMtȘ, BUV, BtDbDb, BtPIPl, GUT, ILnG, VPT, VrPpC) sau „de la Sfânta Marina“ (BOO), lipită „pe o cruce de boance“ (SVaVa) ori de *busuioc* (BBF, BtDnI, GSISl, ITRd, NTmTm, VAlCo, VrVIVr). Mai rar, se afuma cu *baligă de cal* (VVșVș), aprinsă împreună cu florile numite *boncani* (SVsVs) sau *popci* (SVșVș). În același scop, se mai ardeau: cozi de *bostan* (NGȚGȚ), *busuioc* (IPIB, ISnS, NIC, VRGi), semințe de *cânepă* (VVșVș), rășătură de *corn de cerb* (ITgBz), rădăcini de *Iarbă Mare* (VrRȘ), capsule de *mac* (VVoS), *mutătoare* (ITnTn), *orbălțoaică* (SVjVj), *sfredelul pământului* (GVIVl), *smirnă* (ITgC), coji de *usturoi* (BMtPr, ISnS, NCC, SUIN), „o găciulie de viespar“ (NlCA), „lână brumărie din boandă“ (SSjSj), *lână laie* „tunsă de sub pânțelecele oii“ (NBȚG) și *pânză de călți* (BLO). Bolnavul „era pus să ție urechea la ușa sobii, când îi jărăticul bun“ (SHrHs).

Legători cu *baligă* de vită (BȘtcmB, GBhBh, GNN), coaptă și amestecată cu *tărâțe* de grâu înfierbântate și stinse cu *borș* proaspăt (VGvO), cu „hoștină di stuchi“ (VPdPd), „buci de in în albuș“ (BȘtcmR), *nisip* fierbinte (BtVIVl, IBV, SDbDb) ori *sare* încinsă (BBIBl, BtCIP, GCzTv, IBP, NBrBr) și „mâzgă de tei fiartă în lapte dulce“ (SDcDc).

Pentru formele grave ale bolii, se recurgea la confecționarea unui *bucium* (BOnTȚ, BtLL, BtMiMi, GSvSv, GTvTv, ISrB, ITnS, NChB, NDIDl, SAA, VAP, VPrPr), – cunoscut și sub denumiri ca *bucin* (NBȚG, NChCh), *ciubuc* (BMtR, IScSc), *ciuciulete* (BtGeA, SCfCf), *feștilă* (BtII, SMoMo), *fofază* (SFmFm, SSdSd), cu variantele *fufază* (SDcDc, SPsA, SVaVa), *foșază* (SPnFn) sau *pupază* (SSdSd), – făcut dintr-o bucată de pânză de circa 10 cm. lungime (SSvSv), pânză de *cânepă* (toate localitățile), de *in* (BUU, BtDaB, GTvTv, ISL, NChCh, SBiBi, SVjVj, VBcBc, VrVIVr), „de in prisni“ (SFnFn), numit și

prismic (SVaVa), adică „de tort curat“ (BtCoCo), „tort în tort“ (ILH) sau „fuior în fuior“ (BtVIVI), apoi „din tort bătut în bumbac“ (BMtR), din pânză de *câlți* (BSoC, BtGeD, IHRp, ITgBz, VrScSc), „câlți în câlți“ (SPP), „pânză neghilită“ (NSbSb), *neopărită* (SCfS), „nizolită“ (NTmA), *învăluită* (SPP) sau muiată în *ceară* bună de albine (toate localitățile), în „ceară di roi“ (IOO), o bucată de pânză care „se înfășoară“ (VAP), „se învârtește“ (SDcDc), „se rulează“ (IPșB), „se sucește“ (ITtU) ori „se suluiește“ (BtHdHd) pe un *fus* mic. Capătul îngust se pune în urechea bolnavului, iar celuilalt capăt al *buciumului* i se dădea foc. În timp ce ardea, trăgea „înfundarea“ (SVvVv) și „toată răutatea“ (BtSID) din ureche. *Buciumul* se folosea mai ales atunci când era senin afară (IOO, NPșPs, SCpI).

Acte magice Bolnavul era descântat *de năjit* (majoritatea localităților), cu *baligă de vacă* păstrată de la Ziua Crucii (GNP, VRbS), cu *busuioc* aprins (BtVdHț, IPIB, SDL, cu *poala* de la *cămașă* (SDhDhM), cu o *cârpă* aprinsă (BCbV, ITgC) sau cu frunze de tei de la Duminica Mare (IIA). Se spunea: „Fugi năjâti./Pricăjâti./Că vine buhai galben/De la munte./Cu coarnele te-a-mpunge./Cu limba te-a linge./Cu picioarele te-a călca./Cu coada te-a mătura/Și-n ostrovurile mării te-a arunca“ (BBsA). Uneori descânta o fată mare, apăsând ușor urechea bolnavului – care sta cu capul pe pragul ușii (BBsA) – sau dând cu călcâiul de trei ori îndărăt (BtCIP, ICuCu, IPșS, ISnS, VPgM, VrBdBs): „Fugi năjâte./Pricăjâte./Cî te-agiungi-n cali/O fati ficioari./Cum te-agiungi./Cum te-omoari“ (VGrO). Apoi făcea cruce cu călcâiul drept pe pământ (BBsA). Suferindul se ducea la fântână duminică dimineața, până a nu răsări soarele, muia *cârligul* în apă și picura în ureche trei picături (BMtPr, IMșMș). Uneori, picăturile de apă erau lăsate să se prelingă în ureche de pe *sfredel* (GTvTv). Dacă sufereau de *năjit* copiii mici, acestora li se afuma urechea cu *fașa* de la botez (BSoC, BtII) ori cu *panglica* de la lumânarea de botez (BtCuM, IBtBt, NGrGr).

Alte acte magice I se picurau în ureche câteva picușuri de *agheasmă* (BGfB, BtRpR, ITtTt, SAA, VLL), două-trei picături de *mir* de la biserică (BDmDm, BtBB, GCoCo, ICpB, NII, SFvFv, VVoO), „de la o mănăstire“ (SVjVj), „de la Sfântul Ioan de la Suceava“ (BtPIPI) ori „de la un sobor de 7 preoți“ (SFrFr). Pânza pentru *bucium* se tăia, uneori, din cea folosită la sfințirea unei biserici (ISnS, NBtN, SFoT), numită *moaștină* (NCnV) sau *mușama* (BBL, BOO, BtCuCu, BtRțC, IMIMI, IȘpH, NGnC, NVA). Se folosea, de asemenea, o bucată din mușama de la *masa altarului*, pentru a se afuma urechea bolnavă (BtDaE, BtLC, ILB, NCCn, NGmGm, NHB). Se mai afuma cu *pânză de câlți* aprinsă de la *lumânarea pască* (BRcRc, BRșP, IȘCb, NSgSg, SBiBi) sau cu *tămâie* (BtRpR).

NEGEI Umflături rotunde, mici și tari, nedureroase, care apar pe piele, mai ales pe mâini și pe față. Denumirea cunoaște cea mai largă răspândire. Se

mai numesc *nege* (îndeosebi în zonele sudice ale Moldovei), *nijei* (ITnTn, VPgM, SLS) și *nejele* (BHRrHr, BȘtcmB, GPP, IMIC, NPeT). Apar din necurățenie (majoritatea localităților) sau pentru că persoana respectivă a călcat pe o broască râioasă (VrVV).

Remedii Oblojeli cu baligă caldă de vacă (SFmFm), cu castraveți murați (NTPr), ceapă cu sare (GPP), praf de cetină de *ienupăr* amestecat cu untură de porc (VrBdBs), cu spumă de pe lemnele verzi puse pe foc (GPP), cu burete de *iască* (VrBPr), suc de *laptele cucului* (NGmT, NTȚj, VVoA), suc de *rostopască*, numită și *negelariță* (cele mai multe localități) și cu *mujdei* (majoritatea satelor investigate).

Acte magice Se descântă duminică dimineața, stând pe prag. „Ungi nigeii cu pravu care rămâne de la gunoi și zici de trei ori: Popa toacă,/Nigeii sacă“ (ITnTn). Tot când toacă la biserică, se descântă cu mătura sau cu o lingură părăsită: „La biserică toacă,/Nigeii sacă“ (BtCoCo). După ce se pune pe negei o ceapă tăiată în patru, presărată cu sare, se spunea: „Nu sî topește ceapa/Și cu sarea./Sî topește negelu“ (GPP). Cel cu *negei* se urca pe un măgar și „arunca, de-a lungul drumului, bucături de mămăligă“. În felul acesta se vindeca (VrVV).

NESOMN Starea de veghe din inima nopții ori somnul neliniștit erau atribuite, de cele mai multe ori, impurității locului de dormit.

Remedii Se înfăptuiau diferite acte magice, pentru alungarea duhurilor rele și ocrotirea patului cu perna și așternutul de pe el. Sub pernă se puneă „o batistă legată cu două noduri“ (IMcMc), *brâul* (IScSc, NBhI, NGmGm, SBiBi, SCfCf, SGIGI, SVvVv), *cordonul* (NȘG, VAIco, VrVIVr), *cureaua* (ICuCu, NȘG, SCfCf, VVșVș), o *frigare* (VBzR), o bucată de *pâine* (IVsVs) ori *prescuri* cu sare (IMnU). La geamuri, la ușă și la gura sobei se atârnavă cruci de paie, numite *pecetluiri* (IRgD). Lângă patul celor ce nu puteau să doarmă liniștiți, al lehzelor și, mai cu seamă, al copiilor, se puneă o *frigare* (VBzR), un *clește* (BCbV, BCjCj, BtAvAv, IMcR, NBtB, VCsPt, VPgM, VRR), *cociorva* (BtSID, VVoO), *melesteul* (BBuB, BSoC, IBtBt, NSbSb, NTmA), numit și *culișar* (BtBB, BtCȚC, BtLnZ), un *cufiț* (BMTPr, GGG, GGrGr, GPcPc, GVIVI, VBzBz, VPgM, VrPfC, VrShB, VrTtBv), *foarfecele* (GȚȚ, VrShB, VrTtBv), *mătura* (BUV, BtCoCo, GVIVI, ISC, ITgBz, SSaP, VBcBc, VDeV, VVoA) sau *vătraiul* (NTȚj).

În același scop, se puneă sub pernă o *stebă* (BtCuCu) sau o *cruce de busuioc* (VPuC), *busuioc sfințit* (BBsA, BBuB, BtGeD, GCzCzv, GNP, ISrSr, ITT, SMșB, VRGi), *avramescă* (BUrUr), *cristinească* (BNbVs), *mentă sfințită* (IVsC), *somnoroasă* (BtRpR), o bucată de *tămâie* (BMTPr, BUV, BtCuCu, BtGeA, ITtU, VTnTn, VrTtBv) sau o sticlă cu *agheasmă* (NCnV). Se puneă, de asemenea, „o carte religioasă“ (BVGd), o carte de rugăciuni (BSoC, GBhBh, IPbP, NPtT, SHR, SȘTm), „o carte sfântă“ (BtLL), cel mai adesea *Epistolia*

(BȘtmB, BtCuA, IȘpȘp, NGnC, SZC, VrTtBv) ori *Visul Maicii Domnului* (BBuB, BtNbNb, IȘpH, NGnC, NTmA, VPdPd) sau măcar o *cruciuliță* (BSoC, GMtMt, IOO, VBcBc, VRV, VrVIVr).

Înainte de a se culca, făceau cruce pe pernă (BPrPr, BTtTt, BtDaE, BtPIPl, GCC, ILB, SGIGl, VLL, VrBIBl, VrVV), adică „închinau perna“ (IMIMl), spunând: „Cruce-n cer, cruce-n pământ,/Cruce-n locul unde mă culc“ (NCCn). La fel se proceda și în alte localități: „Cruce-n casî, cruci-n masî,/Cruce-n așternutu meu,/ Dumnezău la capu meu“ (SVtVg), „Cruce-n masă, cruce-n casă,/Dumnezău cu noi în casă“ (ICpB), „Cruce-n casî, cruci-n masî,/Cruce-n patru colțuri di casî,/Dumnezău și Maica Domnului/Sî mă păzascî“ (BtCpCp), „Cruce-n cer, cruci-n pământ,/Cruce pi perna undi mă culc,/Îngeru sî mă fereascî,/Dumnezău sî mă păzascî,/Maica Domnului la fereastră,/Dumnezău cu noi în casî“ (GMvMv) etc. Se obișnuia, de asemenea, să se facă o rugăciune (BCȘCȘ, BtPIPl, BtRiRiv, IDD, ITgB, VȘtCt), să se spună *Tatăl Nostru* (majoritatea localităților) ori să se pună sub limbă un fir de busuioc luat „de la crucea popii când umblă de Bobotează“ (NPȘPș).

OFTICĂ. Boală de plămâni, tuberculoză pulmonară. Suferinzii „slăbesc pe zi ce trece“ (BTrP), „nădușesc noaptea“ (NSgSg), au febră în timpul zilei (BFaFa, BtDaB, IȘpȘp, VAlCo), iar spre seară „sunt cuprinși de friguri“ (VPdR). Nu au poftă de mâncare (majoritatea satelor investigate) și adesea nu pot dormi (BCȘC, BNM, BTrP, GSISl, IAcȘ, VrVIVr), tușesc foarte mult (toate localitățile) și „le ard ochii în găvane“ (BtSmSm). În formele grave, scuiپ sânge.

Remedii Ceaiuri de *barba ursului* (BDrDr), *cucuruz de brad* (NPtPv), numit și *păpușoi de brad* (NIR), din vârfuri de crengi de brad (IVsC), de *iarbă mare* (VrTCl), *lumânarea Domnului* (VLL), *lumânărică* (BMtȘ), de *măceșe* (BSoC), din muguri de *mesteacăn* (IPiB), de *mugurași* (SPnG), de *plămână* (IVsVs), numită și *plămânăriță* (VrBlG), de *peliniță* (IMlC), mătasă de *porumb* (BDrDr, BMtPr, BOrOr, BtHhI, GCtCo, ITnS, VrVV), îndeosebi de la știuleții roșii, deoarece este foarte deasă (BVGd), mătasă și spice de *porumb* (IBvBv), de *scaieții pământului* (VrTCl), din floare de *soc* (IBvBv, SBrM, SSmT, SVvVv, VBcBc, VLL, VLR), de *troscot* (VrTCl), *tușnică* (SPnG), *urzică* (IVsC), *vâsc de pădure* (GBșB, SBrM), îndeosebi de *stejar* (BBoA), de *vâsc împușcat*, „ce cade de la pușcă se fierbe“ (BOrOr), de *zgorghine* (BMtPr) sau *zgorghiu* (GCtCo).

Siropuri din *cucuruz verde de brad* (NCCn, NȘG), muguri de *brad* (BBIBl, BBzBz, BPșBs, NGnC), *noițe de brad* (ITgBz, NGmT, SBrM), „noiturî di brad sau di fag, crești un fel di venișnoiturî în vârf“ (ITgC) sau de *molid* (SBtBt). Se folosea, de asemenea, siropul de *ceapă* (IBvBv) și de *patlagină* (BPtF). Bolnavului i se mai da câte un păhăruț de vin alb sau roșu, în care fuseseră plămădite buruieni ca *plămâna* (IVsVs) ori *ungurașul* (VPdR).

Alte remedii Miere de albine (toate localitățile), în care se amestecau: *argințică* (VrVVș), *sămânță de busuioc* (GMtMt), muguri de *brad* (BPrPr), *hrean* dat pe răzătoare (GGrGr, GNP, IMgMg, VRR), rădăcini de *iarbă mare* (GNP, GTvTv, GVIVI, ITtU, NChCh), *iarba lui Tatin* (SVaVa), *lăptișor de matcă* (SMșB), *lapte dulce* (IHRP, VBcBc), două-trei gălbenușuri de *ou* (GNP, ITtU), *untură de găscă* (IHRP). Lapte dulce de vacă, în care se băteau câteva ouă crude (BOO, BOnTt, NTtTj), adăugându-se apoi puțin *zahăr* (SURs), un pic de *pucioasă* (NUU) ori *praf de pușcă* (ICuB). Lapte de capră nefiert (BCV, BHRPr, NCnV, NGtGt, SDcDc, SPtPt, SVMVm, VLL, VLR), mai ales de capră roșie (VCsPt), lapte de iapă (SSjSj), de măgăriță (SLRt), de oaie (BPtF), îndeosebi „lapte apus“, de la sfârșitul mulsului (NChB).

Bolnavului i se dădea să consume, zilnic, grăsimi de *bursuc* (BtHdHd, BtSID, ILB, IPiB, SPIC, SSaP, VGvO), de *câine* (BtDbDb, BtML, GPP, IBIM, ICpP, IPșS, NPtT, SDL, SPIC, SSaP, VrPfc), de *găscă* (BtGeD, SSjSj, VTR), de *pește* (ILH, SHM) sau de *urs* (SPoPo, SUIUI), pusă în terci de făină de porumb (BtCuCu). Alteori, era pus să înghită, unul după altul, până la douăsprezece hapuri de slănină crudă (GTVTv, IVsC, VȘtB) sau trei inimi de porumbel (IPbP). I se mai făceau oblojele la piept cu „său de oaie, o mână de țărățe de grâu și două-trei cepe în ulei cald“ (GCzB) sau „cu muștar și țărățe de grâu“ (VIVPg). Era dus să stea la stână, culcat pe bălegar de oaie (VrBIBI) sau în usuc de oaie și „să mănânce fruct de oaie“ (IPșB).

OLOGEALĂ I se mai spune *reumatic* (BHRc, BtHdHd, ILH, IVsVs, VBzR) sau *reumatism* (BtCuM, GMtMt, IPbP, NBtG, NGmGm, SSaP, VVoS, VrRbD). Sunt afectate îndeosebi membrele superioare și inferioare, ca urmare a unor inflamații ce duc uneori la anchiloze. Se manifestă prin dureri acute și înțepături ce se resimt mai ales la schimbarea vremii. Provine din *răceală* (cele mai multe atestări), din *ridicături* (BSoc, BtCuM, BtGeA), din *umblătură* (BHRc, BtCIP, GVIVI, VPdPd), din *umezeală* (BOO, BtCoCo, BtDbB, BtGeD, SDM, SFsFs, SPIC). Uneori se crede că este rezultatul unei vrăji, „din cauză că a călcat în ceva“ (GMtMt).

Remedii Băi cu fiertură de *ardei iuți* (ITuTu), tulpini de *argințel* (VGvGv), rădăcini de *boz* (BtVdHt, GMnMn, IBvBv, IVsC, NBtG, NVA, NRRt), din conuri de *brad* (mai multe localități), rădăcini de *brusuture* (BBsA, ITnTn, VAP, VrTCl), „buruieni albastre de pădure“ (ICsC), „buruieni negre“ (SBrM), *curcubetică* (BtCuM, BtDnH, BtTrD, VAP), de *dânsele* (GCoCo, NCnV, VGvGv, VrBlG), *drenițe* (IRR), numite și *drențe* (BȘtcmB), *feriga ursului* (NVnL), *flori de fân* (SMoMo, SMșB, SȘtm), *pleavă de fân* de la clăi (BCtBo, BDrDr, VrRȘ), *scuturătură de fân* (ICuCu, VPdPd, VrBIBI) ori *stroh de fân* (BtRtC, SFrFr, SPoPo, SSdSd, SVvVv), frunze de *frasin* (NDH), *pleavă de grâu* (BGfB), frunze

de *hrean* (BHB, BMtP, IPşS, SŞM, VDeV, VGrGr, VOIT), *iarba lui Tatin* (BŞtcmB, BtRţC), *iederă de pădure* (BOnTţ), *ilovăţ* (SVvVv), numit şi *izlovăţ* (SVjVj), fructe şi frunze de *jneapăn* (SFrFr, SFsFs, SMoMo, SPIC), *laptele câinelui* (BHB), *lemnici* (BSoC), flori de *liliac* (BOrOr), *măceş olog* (BŞtcmR), *menta broaştei* (NRdB), *mesteacăn* (VrGrGr), *vârfuri de molid* (SMoMo, SVjVj), *muma pădurii* (VRRţ), rugi de *mure* (NPtG, NPşPş, SVV), ciucuri de *nuc* (SPIC), floare de *nuc* (BVL), *mâţâlei* (VLL, VLR), muguri (BtDaB) sau *rânză de nuc* (IMşMş, NVnL), frunze de *nuc* (majoritatea localităţilor), paie de *orz* (BtRţC, NDH) sau de *ovăz* (BLpLp, BtCuM, BtHdHd, GCoCo, IMşMş, NDH), de *pălămidă* (BŞtcmB), *pelin* (BBsA, ITnTn), *pin* (SBrM), *podbal* (VRRţ), seminţe de *secară* (BLPr), *slăbănog* (BLO, SVtVg), floare de *soc* (BBsA, SŞTm), coajă şi frunze de *stejar* (BtGeD, BtII, IRR, VOIT), *cecină de tîrş* (SSdSd), *troscot* (SURs), *rădăcini de urzică vie*, *creaţă* sau *moartă* (BMtPr, BtDnH, BtLC, IHH, IMşMş, IRR, NPşPş, NAA), *umblătoare* (GPcPc), *unghia găinii* (NGmGm), *unguroaică* (VGvGv), *zdravezi* (SVmVm), cunoscui şi sub numele de *zreviţă*, „copăcei de pe prund“ (NChCh). Se mai făceau băi cu *saramură* (BOH, BSoC, BŞtcmR, GCC, NGnC), numită şi *salamură* (BtDbDb, ISnS, SHR) ori *slatină* (BHgHg, SCC, SDC), cu *stirigie* (BtGG, IBvBv), cu *usuc* din lână de oaie (BUrUr, BtGeD, BtRţC, BtSID, GSS, ICpB, IMţB, NBdG, SFrFr, VPT), cu *zăr de oaie* (BtŞtŞt) sau cu *zară* (BtDbB).

Oblojeli cu *argilă* (VICş), *baligă de cal* (BtCuCu, GUT, NVA, SBrM, SPoPo, VCsPt, VLL), *baligă de oaie* (BtVdHţ, GŢŢ, ILH, NCN), *boz* crescut la rădăcina unui *nuc* (BtCoCo, BtVdB), *bureţi iuţi* plămădiţi cu multă sare (BLO), *cecină* plămădită cu gunoi de cal (BOO), *dubală* de la pieile de oi (BtTrD), *fasolea ciorii* cu *hrean* ras, plămădite cu gaz şi sare în gunoi de grajd (BBzBz), *hoştină* (IPşS), *hrean* ras pus cu oţet (ICiCi) ori spirt (BCşCş, BtGeA, ILnG, ITgBz, NSgV), flori de *liliac* dospite cu gaz (BAA, BGfG, BtBB, BtRmRm) sau în ulei (BOrOr, IOO), *muşuroaie de furnici* (BBuB, BOH, BUrUr, IMIC, SŞdŞd, SVjVj, VCsPt, VrRŞ), *păcură roşie* din ardei şi *hrean* pisat (BPjPj), *piei crude de iepure* (NPtT, SStSt, SVmVm), unse cu untură de *bursuc* (BPrPr), *rânză de nuc* plămădită cu sare şi gaz pe loc gunoios (BMţŞ, BOnTt, BPtG, ITnTn, NDH, SDM), *rânză de pământ*, numită şi *crefuşcă* (BHRPr), *romaniţa calului* (BŞtcmB), *sfeclă roşie* dată pe răzătoare, fiartă cu rachiu (BtSISl), *untul pământului* plămădit cu sare, rachiu ori spirt (BCV, VICş), *urzici* tocate (BtAB, IŞpŞp), ramuri de *viţă de vie* (GCzB).

Frecţii cu *spirt* în care s-au ţinut *albine* (ISrSr), cu *benzină*, *rachiu* ori *spirt medicinal* în care s-au macerat *ardei iuţi* (GGG, ICpP, IPşS, VrPP), cu gaz în care s-au pus castane pisate (mai multe atestări), cu *fiere de porc* (IHO, IRGd, NPtPv), mai ales de porc negru (GCoCo), sau de vacă (NIC, VrRRţ), plămădită cu gaz ori spirt (NSbSb), cu spirt sau oţet în care au stat, mai multă vreme, ace

sau lame de ras (BtRtC, IŢuŢu, SFoŢ, SSmŢ, VBcBc), cu sevă de *nuc* strânsă de la o singură mlădiță (VGvGv), pusă în spirt (GND) sau în ulei (IBIM), iar sticla respectivă păstrându-se îngropată la rădăcina nukului de la începutul primăverii și până toamna, când se scutură frunzele (GND, IBIM), cu suc obținut după ce se tăia un cep în trunchiul nukului (IMIC, VBcBc), amestecat cu spirt sau cu gaz și plămădit timp de o lună de zile (VRbD, VVşVş, VrTtBv), cu gaz în care s-au macerat frunze de *oleandru* (NZZ, SCpI, VGrGr, VOIT, VrPP, VrVVş), cu benzină în care s-au plămădit rădăcini de *mătrăgună* (VrBIG).

Alte remedii Pe locul dureros erau puse câteva albine vii, să-și lase acele (BŞtcmB, BtLC, IŞpŞp, SAA, SPIC, SŞdŞd, VDeV, VRbS), se purtau brățări de aramă la mâini și la picioare (GMtMt), încheieturile bolnave se loveau cu *urzici vii* (BUrUr, BtGeA, NDIDl, NGmT, NIBt, SBrM, SVjVj, BBcB, VrMM) etc.

Acte magice Se descântă de *dânsele* (NŢŢj, VIVPg), sau de *călcătură* (GMtMt), cu buruieni pentru ologeală, numite de *dânsele* ori *sucitele*, săpate în ziua de Paști, în locul căroră se lăsa cozonac și vin (GPP). Buruienile se fierbeau într-o oală nouă (GCoCo) iar când se foloseau, se spunea: „Hu nimăţ./În 99 de feluri./În 99 de chipuri./Nu împungi./Nu străpungi./Nu înghimpa./Nu ustura./Nu lăcrima./Cu cuțitu tăie-te-oi./Cu abur sufla-te-oi./ În munți săci./În pietrele reci./ La Maria să nu te mai întorci“ (IHlHl).

Împotriva *ologelii* se făceau și *noii cei mari*. Femeia „mergea în grădină vineri dimineața și lua câte trei crenguțe din nouă pomi diferiți. Se ducea în casă, le punea după icoană, făcea uncrop, lăsându-l să fiarbă un ceas. Se făceau apoi băi: dimineața în fundul casei, la amiază în mijlocul casei și seara, înainte de apusul soarelui, la pragul ușii. După ultima baie, se arunca apa în grădină. Se repeta în trei vineri“ (BtRmRm). „Când toacă sara popa la biserică, tci-mbraci cu-n suman negru, cernit, tci displetești, iei o oală nouă cu gura la spate, o țăi într-o mână, nu grăiești cu nimini, tci duci la pârau și iei apă la val, nu la deal. O pui pe plită, faci nouă grămăjoari de cărbuni, apoi îi tragi în strachină și pui strachina pe oală și pui cheptinii deasupra. Apoi gunoiu îl măture și-l dai afară spri răsărit. A doua zi dgimineați, până a nu răsări soarile, pui omu ceta pe gunoi și-i torni apă dgiscântați, în cari ai pus și cărbunii ciia. Și-i trecă până-n sar“ (ITtU).

Plantele folosite pentru lecut *ologeala* se culeg la Rusalii (VrTCl) sau la Duminica Mare (SŞTm). Pentru a fi feriți de ologeală, oamenii țineau sărbătoarea lui Grigore Teologu (BDmDm, ITgBz).

OPĂRITURI Iritații sau inflamații ale pielii, localizate, cu precădere, la încheieturile mari. Numite și *opăreli* (BGrL, BRcRc, BVsVs, BtMIMl, IMcR, NTmTm), aceste pete de roșeață apar mai ales la copiii mici, din cauza transpirației sau a lipsei de curățenie. Se manifestă prin arsuri și usturime în zonele afectate.

Remedii Spălături cu apă rece (toate localitățile) sau cu fierură de *romaniță* (BtMiC, GCȚCȚ, IMIMI, NVnVn, SCP, SPoPo, SVsVs, VBzBz, VPdPd, VrBlG). „Ca să scoată focul“ (BUU) se puneau comprese cu albuș de ou (BLO, BLPr, BtTrD, ICuB, IPiB, ISdSd, NDH, NIB, SBrM, VPuC, VrTtBv), bătut cu ulei (SURs), cu unt proaspăt (SDcDc), apă de var (GBșP, NVnN), cartofi cruși dați pe răzătoare (BDrDr, BUU, ITnS, NGnC, SSaP, VCC, VGvGv), *cerneală* (BLO, BtCpCp, BtMiC, BtRsRs, IIA, IRgD, IȚuȚu, NHB, NpeT, SFoȚ, VICș, VRbD, VrSR), *chișleag* (BtMiMi, BtVIVI, SBiBi, SFsFs, VrRȘ), amestecat uneori cu *făină de porumb* (GVIVI, NVA, VrMM), *drojdie verde* (BtCoCo, BtLL), *fiere de porc* (VrPP, VrTCl, VrVVș), *humă* (IMnMn, IPrPr, ISrB, NTPr, SBtBt, SDbDb, SPjD, SVsVs, VOIT, VRV), strânsă în ziua de Sf. Marina (SHR), lut frământat cu apă rece (BCȚBo, BtRmRm, GGhGh, IBIM, IVnVn, NBdBd, VGvGv, VlvPg, VrMrP), mai ales lut galben (BtVIVI, GCoCo, GMtMt, IHIHl), scos din fântână (SFOO), adus de la izvor (NBrBr, NGnC, NPeT) ori săpat de la rădăcina prunului (BPpI, ISS, IVsVs, VrTG), cu *sămăcișă* (SPsG), *smântână* proaspătă (IRgD, VrMrP), *untdelemn* fiert și răcit (BBIBl, GBcBc, GSS, ILB, ISdSd, ITgBz, NGnGn, SAA, VRbS, VrBdBs), *untură* de pasăre (BVGd, NDH), mai ales de *gâscă* (NPeT, VPrPr, VrPfC), *untură* de porc nesărată (BtDnH, GCȚCo, VZrZr), *zeamă de var* amestecată cu gălbenuș de ou (SFsFs, VBzBz) sau cu ulei (BPtG, IMșMș, IPiB, SSaP, VPdPd, VVoS).

Oblojeli cu frunze zdrobite (SPnPn, SPsA, SȘdȘd) sau cu mușchi de *arin* (SPnG), cu ciuperca numită *bășica porcului* (BMtMt), *bășina porcului* (GNP) ori *bășina calului* (NCCn), cu *boz* fiert (NIR), „poamă de brustur“ (SMhMh), „sămânță de chedicuță“ (VPdR), floare de *cicoare* ținută în untdelemn (NPtS), alifie din *fierea pământului* amestecată cu smântână (GGG), *mătasea broaștei* (ICpP, IHRP, SVMVm), *mătreață* de pe baltă (IEB, ITgC, ITnTn, NDH, SDaO, VCsPt, VTR), „de budăi“ (NII), de la fântână (NȚȚj) ori „dă pân șuvoaie“ (BCșCș), cu fructe de *măsălarică* macerate în untdelemn (BtCuCu), *mentă* (VGC), flori de *nalbă* de fereastră (BSOC), puf de *papură* (VVIVI), frunze de *patlagină* (BtDaB, SGIGl), *zeamă de pelin* (BOrOr), frunze de *podbal* opărite (SMhMh), cu praf de *sovârf* (SPnG, SUIUI), frunze de *tei* fierse în lapte dulce (SDhDhM), în *ulei* (NlCa, SBiBi) sau muiate în *smântână* (SCP, VPdPd), *varză* verde unsă cu grăsime de pasăre (GCvCv, GSvSv, VrVV).

Se mai foloseau iruri din ceară curată cu ulei (GȚȚ), cu miere și untură (VrJP) sau cu *mlehemuri* (GCzFv), numite și *mehlemuri* (VrCrR), din ceară topită, apă de var, *sacâz* și *ulei* de candelă (VrCrR), *tămâie* albă, *ulei*, *ceară* albă și *sacâz* (GCzFv). Locurile inflamate se pudrau cu *cenușă* de cârpă arsă (GNN) sau de oase (GPcPc), *colb* de pe jos (BOnȚȚ, VLR, VVoO), de pe drum (SPIC), de pe vatră (BBzCz), cu *humă* măcinată dată prin sită (majoritatea localităților), numită și *marnă* (ISnS), îndeosebi *humă* cenușie (ITT, SDL), luată din mal

(NUU) sau din dosul hornului humuit (ITtTt, SFmFm, VrPfPf), praf de *lutișor* de la vatră (BHRc, NZZ, VGvO), *ometiță* de făină (BBL, BtRcC, NGtGt, NPtPv, SFRfr, SPoPo, SSdSd), *pudră de orez* (BtDbDb, BtVdB), *pământ* de pe pragul ușii, cernut prin sită deasă (BHRhr), *praf de cărbune de tei* (IHH), *praf* de la moară (VVșVș), *pulbere* de pământ (BURur).

Acte magice Ca să nu facă *opărituri*, copilul trebuia să fie „suflat de nașă, cu bosâioc și cu zahăr, la Scăldătoare“ (NGmT).

ORBALT Boală infecțioasă caracterizată prin inflamarea unei porțiuni de piele și printr-o stare febrilă. I se mai spune *orbareț* (GBcBc, VIVpg, VrSR) sau *orbanț* (BCșCș). Se face la cap, la membrele superioare și la cele inferioare. Se umflă o parte a *capului* (BPtG, IHH, VGvO, VIViv), o jumătate de *cap* – *urechea*, *ochiul*, *nara*, un *obraz* (BtSISl, BtȘtȘt, BtVdVd, IPiB, NCnV, VRbS), numai *fața* (BBL, BLPr, BVGd, BtCuCu, BtCuM, GUT, NȘG), *fălcile* (ITgC, NBtG, NCsM, SHM, ȘȘM, VVeVe, VrCrR, VrMrP), *gâtul* (BPjBs, ISrSr, SGIGI), în jurul *urechilor* (BtDnH, BtPIPl, GGG, IHIHl, IRgD, NVnN, SFoO, VGvGv), una dintre *stinghii* (GGrGr), *laba piciorului* (BBuB, NGrGr) sau „la călcâi“ (VrCrR). Se manifestă prin dureri de *gât* (BBzBz), de *dinți* (BtCoCo, IBP, IHRp, SBtBt, SVvVv, VAP, VTnTn) și, mai ales, de *măsele* (BMtȘ, ILnG, ISrB, IVsVs, NCCn, NŢŢj, SPjD, SStSt, SVmVm, VRV, VVșVș, VrTCl), boala afectând însă și *gingiile* (IOO, ITnTn, SHR) sau *ochii* (BOnTt, BSoC, ICsCz, NBdBd).

Locul afectat se înroșește (BBsA, BDrDr, BȘtcmB, SMoMo), bobotește (BPpI, SPsA), face puroi (SDcDc), toate acestea fiind însoțite de mâncărimi și usturimi (BPtS, BtPIPl, BtTdTd, GFRfr, IBtBt). Apar bube (GCtC, GCvCv, GNP, GVIVI, SDcDc, SStSt), bășicuțe (BDrDr), „bubuțe cu apă“ (BtPIPl), „care se tămăduieu greu“ (SPoPo).

Boala provine din *răceală* (toate localitățile), din *curent* (BtBB, BtCoCo, IMB, IScSc, ITnS, NȘȘ, NVnVn, SVjVj), dintr-o *înțepătură* (BTtTt, SSdSd) sau din *deochi* (BHRo, BMtMt, BMtPr, BURur, GNN, GPP, GRR, VCC, VTnTn, VrCrR, VrSR). „Ti orbălțai și din pălituri“ (ITtV). „Ti orbălțai la picioare din udat, din umblat prin mocirlă, belți reli“ (SSdSd).

Remedii Legători cu *bob* fierț (GGT), rădăcini de *boz* (VGvGv), frunze de *captalan* opărite (IMnMn), *castraveți* murați (BHRc), frunze de *frasin* fierțe (BtDaB), *iarbă roșie* de pe baltă (GBșP, VGvGv), *sămânță de in* cu lapte dulce (VrRȘ), *mășălariță* (VBcB, VrTG), „mătreafi di pi topliți“ (NVA), frunze de *mesteacăn* și de *nuc* (BtDaB), *buruiana orbălțului* (BBuB, BSoC, GCU, ITtV, NChCh, NHB, NPtG, SMhMh, SPsA, SSdSd), numită și *orbanț* (VrVVș), *orbălță* (IBtM), *orbălțică* (BDrDr, ILH, IPșB, IVsVs), *orbălțoaică* (BHRc, SPtPt), *orbostoaică* (BPtS) sau *orbălțoi* (BHRhr), cu frunze și rădăcini de *podbal*

(BVL, BUV, IMgMg, IMnMn, VGC, VGvGv, VVoS), cu amestec de „9 boabe de fasole negre, 9 de bob, 9 coarne pisate și fierte cu varză verde și podbal. Se adaugă lut de la roata căruței, luat în cruciș, trei picături de lapte dulce, 3 de ouet și apă, îngroșate cu tărâte de grâu“ (GBșP).

Oblojeli cu *boștină* de miere (VrMM), *ceapă* roșie stropită cu *ouet* sau cu *rachiu* (GUT, VIVv), *ghindă* fărâmițată și prăjită (NCnV), făină de *porumb* înfierbântată (BtUșS, IBP, ILL, IMnMn, SFoO, SFoT), opărită (BPtF, VAP, VRbD), prăjită (BTtTt, BtRsRs, BtVdB, IHH, ISrB, NBdBd, NȘȘ, SFrFr, SHR, VOIT, VTnTn), pusă în două săculețe (SȘM) ori săcușori (BtCuCu), sub fiecare ureche (IACș, NBtN), stinsă în apă rece (VTR), cu *borș* proaspăt (BONtș) sau amestecată cu *chișleag* (ICuCu, IMIMI, IȘCb, NGrGr, NVnVn, VCsPt, VȘtB, VVoO). Oblojeli cu *huște* de păpușoi (BcoCo), cu *tărâte* de grâu (GBșP, VRR, VRV), *mămăligă* fierbinte (IScSc, IȚȚ, VRGi) ori prichită (NȘG, NTPr), cu *nisip* (BtVdVd) sau cu *sare* caldă (BtGeD, IȚgȚg).

Orbalțul se pârlește cu *câlți* (BtPIPl, ICsCz, SStSt, VrMrP), *buci* (BAA, BtRpR), *puzderie* de cânepă (BLPr). „Se pune pe fața bolnavului o cârpă roșie stropită cu rachiu“ (BtCuCu), „un prosop de pânză“ (NZZ) și se „aprindeau nouă pășișăli de buci, de trei ori câte trei“ (NCsM). Se întindea „un șervet de cânepă, iar peste el se puneau păcișăli, motoceli di cânipî di in, cari rămân după pieptănat“ (BtSmR). „Îi stângi noauî pălitî di cânipî, așa roatî, în giuru capului“ (BtCuCu). Se da foc la *crucițe* din fuior de cânepă (BtTrD), „i se pune pe față un prosop de cânepă, apoi o hârtie albastră, peste care se turna făină de porumb, iar pe făină câlți de cânepă și li se da foc“ (BtRmRm) sau „un țol ud și sî ard 9 turtiți di buci di cânipî pisti țol“ (ITuȚu). Alteori, se acoperea capul și fața bolnavului cu un *brâu* roșu (BBL, BPjBs, BtCuM), apoi se aprindea o grămăjoară de sămânță de cânepă (BBL) sau câteva bucăți de cânepă (BtCuM) și se afuma orbalțul.

Alte remedii După ce se răsturna mămăliga, se ținea ceaunul fierbinte, cu gura în jos, deasupra creștetului celui bolnav (BtDaE, BtII, BtMiC, BtPIPl, BtSISl, NIR, NTmA, SCfCf, SZL), de trei ori pe zi (NBtB, VAlCo), „până trecea boala“ (IBIM). Făcea inhalații cu fum de *orbalț* (NCCn, SCP, SVsVs) sau de *măselariță* (BLpLp, VVșVș) puse pe jărat. Gargară cu fiertură din frunze de *ciumafai* (NDH), *măsălar* (VGrGr) sau *orbalț* (NChB).

Acte magice Se descânta (cele mai multe atestări) în făină de păpușoi (BPtF, BtUșS, GRR, ICpP, IMB, NBtG, NPșPș, SVtVg, VTvS) sau într-o soluție de zahăr (VrSR), cu un brâu roșu (VrSR), afumându-se cu o bucată de *cânepă* de vară (BBsA, BtVIVl, ICCcC), cu buci de *cânepă* (ITgB) ori de *in* (BHD), cu câlți de *cânepă* (ISdSd, NBrBr) sau cu o cârpă cu care s-au șters ouăle roșii la Paști (SHR). Se descânta cu *cuțitul* (IPrPr, VȘtCț, VrSR), cu *foarfecele* (BDmDm), cu *furca* de tors (VrSR), cu o *lumânare* (BBsA), cu un fir de *orbalț* (SURs,

SVmVm), cu *pieptenii* pentru câlți (BDmDm, GBhBh), cu o *seceră* părăsită (BBsA, BtCuM, BtSID, IHRP, IȘpȘp) sau cu *secrea* (GSvSv, VIVPg, VrTCl). Se zicea: „Săceroaică, pârjoroaică/Câți cîrî di grâu/Ai săcerat/În vara asta./Atâtea săgeți și tai/În sara asta“ (NDIRg). Sau: „M-am dus pe cale./Pe cărare./C-un topor în spinare./Piei orbalț!/Cu toporu te-oi ciopli./Cu barda te-oi bărdui./Cu cuțatu te-oi cuțatoi./Piei orbalț!/La drum te-o pornit./Cu foc te-o pârlit./ Piei orbalț!“ (VLL); „Orbalț, nu te cățăli/Nu te obrinti./Eu te-oi coace./Eu te-oi frige./ Eu te-oi scoate/Din măsele./Din urechi./Din picioare/Și din tot trupul“ (BtHdHd). „Se afumă de mai multe ori cu lână sau se pârlește cu brâu de in. Se dă foc, în patru părți, la câteva fire de păr din cap: Oaie laie./Bucălaie./Ciobănelu străga./ Oile zghiera./Obrintitu înceta“ (NGmT).

Se făcea cruce cu seceră peste făina de porumb, se zicea Tatăl Nostru de trei ori, se făcea iar cruce ce seceră, apoi se descânta de trei ori în trei zile, înainte de culcare (IȘpȘp). Se scriau cu cerneală pe fruntea bolnavului literele ISHS (BHgHg).

OTRĂVIRI Indiferent care este natura elementului toxic bănuît (ciuperci otrăvitoare, buruieni nocive etc.), se încearcă, „dacă bagî di seamă în pripi“ (VIVPg), să i se provoace vărsături persoanei afectate (BMTMt, BtCoCo, BtCuM, GCU, IIA, IPȘS, ITuTu, NȘG, NȚȚj), fie dându-i să înghită *albuș* de ou crud (BGfB, BtVdVd, BCȚCȚ, GMTMt, IBB, IHO, ILnG, SMoMo, VRGi, VrMrP) ori zeamă de *baligă* de cal (ISL), fie prin iritarea vălului palatin: „îl gâdilă în gât cu o pană“ (VPuC), „i se gâdilă cerul gurii și înghițtoarea“ (BGG), „i se apasă cu degetul împărătușul“ (BtCIP, SBiBi, SMhMh, SPIC, VBcB, VȘtB, VVoO) sau este apăsă pe burtă (BLO, VIVlv).

I se dă apoi să bea cât mai mult *lapte dulce* nefiert (toate localitățile), dacă se poate proaspăt muls, pentru că se crede că acesta „taie otrava“ (BAA). Pentru obținerea efectului scontat, *laptele* se amesteca uneori cu *miere* (IMșMș, NChB, NGnGn, NGȚGȚ, SHM), *rachiu* (GCȚCo), *sare* (BBsA, BLO, NPpB), *tutun* (SMoA), *untdelemn* (IMșMș, VPdR, VPuC, VrPfC, VrVV), *untură* (ITnS), *usturoi* (BCbV), *vin roșu* (VrPfPf), *zahăr* (GCzB, NChCh, NPtPv, VOIT, VZrZr) și chiar cu „miez de cucută“ (BCbV).

Tot în scopul provocării depurăției, se mai foloseau: *apă îndulcită* (NCCn, SFrFr), *borș* (BBuBu, BGIM), *chișleag* (BSoc, BtDbB, BtPIPl, BtȘtȘt, GGG, IPbP, ISBr, IȘpȘp), *lapte* din sămânță de *câneapă* (NIR), *oțet* (BCbV, BOO, IPIB, VrTCl), ceai din frunze și coajă de *stejar* (BHrC, SPnG), *ulei* (GBhBh, IBV, VrBlG) sau *untură* de porc (BtGeA, GGrGr, VPdPd).

PĂR Umflătură congestionată, cel mai adesea purulentă, care se face în țesuturile din jurul unghiilor. Este foarte dureroasă (BBuBu, BHgHg, BtDaB, IOO, NSbSb). I se mai spune *sugel* (mai multe atestări).

Remedii Se ține degetul în apă caldă sărată (toate localitățile) ori se fac legători cu *albuș* de ou (BGrL, BRșP, BVL, BtGG, BtRiRiv, BtVfVf, IBtBt), *castravete* murat (ICuB), *frunze de calapăr* (GPP), *ceapă albă* coaptă (BtPtF, BtGeA, BtHnHn, BtNbNb, GCU, GFrFr, GVIB, IBIM, IMgMg, ISfF, NBdHbD, SFmFm, VAlCo), *chișleag* (ICiCi, ICuB, SDcDc) și *păcură* (BtCoCo). Se petrece, cu ajutorul unui ac, un fir de ață prin mijlocul bubei și se scoate din ea tot răul (BtVdB, IVsC, NChB, SSaP, VPT, VrCrR).

PECINGINE Boală de piele contagioasă, cunoscută și sub numele de *curu găinii* (majoritatea satelor investigate). Se manifestă prin erupții circulare: „roțițe cu bube coapte pe margini” (SFnFn), „așa ca un cerc, mare cât barmul” (BBuB), „niște bubulițe mici și multe la un loc” (SFsFs). Pielea se irită (VrPtfC), apar mâncărimi (SSjSj), eczema lăindu-se cu repeziciune dacă nu este tratată: „pecingenii îs umplutori” (SGlGl), sunt ca niște „răsuflători din corpul omului” (BVGd).

Se ia de la animale (BBIBI, BGfB, BUV, BtUșS, GBșP, GCdCd, GVtIVt, NBdG, NGnGn, SPnG, VPdPd, VRV), de la vitele mari (BBL, BDrDr, BLPr, BtCIP, NCCn, SDaO, SFrFr, SMoMo, SPsA, VGrO, VIViv), de la viței (BCCV, VrCrR), de la câini (IPbP) și, mai ales, de la păsări (mai multe localități): dacă te speli în treuca păsărilor (IIA, IMIC, Nșș), dacă dai cu mâna prin apa găiniilor (BtDbDb, BtGeD, BtLC, SDbDb, SFmFm), „dacă ti uiți la cucuș când calci găina” (Ișpșp) sau dacă atingi pielea de pe față ori de pe mâini cu ouă de găină luate calde din cuiar (BtCuM, IVsVs, SCfB, SDcDc). Se mai face din cauza mizeriei (BtPIPl, BtRmRm, GCC, ICpI, SDL, SVjVj, VAP), a spălatului cu apă murdară (BHrO, BOrOr, Btștșt, VML), din cauza vântului de primăvară (BHrHr, GCtCo, GMtMt, GRR, ICuB, SSaP), pentru că bolnavul a rupt buruiana *laptele câinelui* și apoi a dat cu mâna pe față (BtCuM, IEB, NBtN) sau „au trecut broaște peste el” (VLR).

Remedii Se ungea cu *smoală* de alun, obținută prin arderea a trei crenguțe de alun pe muchia toporului (ICsCz, ICuB, NGmT), cu *funingine* de la „9 beștișoare de alun” uscate „pi sobî ori pi vatra cuptorului” și arse, la 9 zile, pe muchia toporului (BtCuCu), cu *smoală* ori *rășină* rezultată din arderea unei crengi de corn, al cărei tăciune se freca de *ceafa* (BOnTt, BSoC) sau muchia toporului (BPjPj, IIA, ITuTu, NRdB) până apărea *smoala de corn* (BCtBo, BPjEBs, VGvGv), *rășina* (ITnTn) și *scrumul* care se puneau pe bube (BBuB, BOnTTt, BUV, BBcBc, VTR), cu „spumă de gutui verde pus pe foc” (VrBIBI), cu *măzgă* (SDC), *smoală* (IPșS), *ulei* (ICfi), *unt* (IHO, NVnVn) ori *zeamă* (ITtTt) din crenguțe de mesteacăn verde, ars și dat pe muchia toporului, cu „jmoali di penrj” (NZZ), *must* din crengi de nuc scurs pe muchia toporului (IMnMn) sau cu *alifție* din tulpini de trandafir pârlite la foc (VTR).

Se mai foloseau: sevă de *alior* (SVjVj, VrShBh), praf de *bășica porcului* (BCV), fiertură din rădăcini de *brusture* (SSvSv), zeamă din *bureți de gunoi* (SGIGI), sevă de *calapăr* (VrRȘ), fiertură din rădăcini de *ceapa ciorii* (BHRHr), din sămânță de *cornuț alb* (BtDaB, NIBt), de *gălbenele* (SPnG), *laptele câinelui* (ITgB, SFoȚ, SPjD, VPdR), de *lăptucă* (VIViv), „lapte de măcrișul câinelui“ (SPoPo), „frunze de mușcată pisate și amestecate cu untură de porc“ (SMoMo), coji de *nuci verzi* (BOO, BȘtcmR, BtII, IPrPr, VRV, VrMM, VrRRȚ), *orez* rumenit în ulei (VIViv), lapte de *păpădie* (IMșMș, IȘpȘp), numită și *curu găinii* (mai multe localități), buruieni de *pecingene* (ICpB, NGnC), numite și *pecingina* (VTV) ori *picinginăriță* (IRR), zeamă de *pelin* (ITgBz), de *piciorul cocostârcului* (ITuȚu), de tulpini de *pojarniță* (NUU), lapte de *rostopască* (NGmT, SPoPo, SSdSd, SVaVa), cunoscută și sub numele de *rostopalniță* (BCȘCș, VrBIG), *lostopască* (VCnV), *lostopastă* (NHB) sau *lotopaxă* (NGnC), *scurmături* de găină (BVGd) și *ștevie* (ISrB, VPdR).

Alte remedii După ce se spăla cu *leșie de ciucălăi* (BtCpCp, BtHdHd, BtLC, ICiCi, VrPfPf) sau cu apa folosită la clătirea doniței de muls vaca (NPtS, NSgSg, SBiBi, VrVIVr), se freca cu *ceapă* și *sare* (SDcDc), apoi se ungea cu *baligă* caldă de cal (ILL), de vacă (BTtTt, ISnS, NII, SFnFn, SSdSd, SUIUI) sau „muștirează de la viței“ (SVtVg), cu cenușă de *ciocani* de păpușoi (BMtMt, GGhGh, GRR, GTvTv), de *fasole* (IScB), cu *cenușă părăsită* (IVsVs, NBdP), muiată cu *lapte dulce* (BtDbDb) sau cu *salivă* (GMtMt, NȘȘ), cu *cenușă de ziar* (BMtPr, GSvSv, GUT, NBdG) ars pe o farfurie de marmură (IBP, VGvGv, VrRȘ), de sticlă (SFvFv) sau deasupra unei căni așezate cu gura în jos (BDrDr, IPiB, VrVV), cu *miere* proaspătă (SFnFn, SMhM) amestecată cu *usturoi* de toamnă (majoritatea localităților investigate), cu cenușă de *gândaci de frasin* (VAP), numiți și *de turbă* (NCsM) sau *de turbăciune* (GMnMn), amestecată cu *smântână* (NCsM, VPT), cu *dohot* de la căruță (SFsFs, SML), *găinaț* de vrabie (IPșS), cu *praful* rezultat din frecarea a două oale de lut (BtMiMi, ITnTn), una roșie și alta neagră (BtHdHd), care „să nu fie lucrate de același olar“ (BtFrFr) – praful respectiv fiind amestecat cu *mujdei* (BtII, VVșVș), cu *pucioasă* și *lapte dulce* (BtVdHȚ, IIA, SSRZ) – cu *scrum* de la Țigară (BGfB, BtCuA, BtUȚS, BtVIVI, GCdCd, IBvBv, SDM, SMoA), „smoală scoasă din muștiucu de la pipă“ (SVmVm), *spuză* albă de pe cărbunii din vatră (BtDmDm, BGG, BPrPr, BPtS, BUV, IRgD), *sudoare* de pe geam (BtII, BtRpR, SCfB, VBzR), *unsoare* de la fusul morii (VrTtBv), *usturoi* vechi (ISS, NIR, NVnN, SDbDb, SURs, VrCrR, VrPfC), amestecat cu *cenușă* (BHRo, BLpLp, VBzBz), cu *geandă* (BȘtcmB), *grăsime* de pasăre (VrTG) sau cu *zahăr* (BMtȘ).

Alifii din *ceară* curată, *tămâie* și *ulei* (BVL, BtRsRs, NPtD, SCIB), *fasole negre* arse și pisate, amestecate cu smântână (BtMiMi) sau cu ulei (IMB), *piatră vânăță*, arsă și pisată pe muchia toporului, *piatră acră* și coadă de *bostan*,

amestecate toate cu *spumă de lapte* (BtSID), cu *smântână* (BVGd, VAP) ori cu *osânză* (IVsC), din coajă de *mesteacăn*, nouă *fasole albe lungi*, coadă de *bostan alb*, *stofă neagră*, arse împreună cu o bucătică de *piatră vânăta* și amestecate cu *spumă dulce* (BtVdB, ICiCi), la acestea din urmă adăugându-se uneori *streang* de cal, guler de *suman*, *găinaș* de vrabie și *untură* nesărată (ILB), „său de tufă” (IMgH), *urină* de cal (SMM), de om (GGhGh, VCsPt) ori de porc (GSS).

Acte magice Leacurile se puneau la începutul săptămânii (majoritatea localităților), „luni dimineață înainte de răsăritul soarelui” (BBsA), *aburul* de pe geam trebuia „luat cu degetul cel mic de-a-ndoaselea” (SCfB), *negreala* „se pune în formă de cruce” (SȘM), iar *colbul* de la ușă era strâns „în ziua de Dumini-
nica Mare” (SDL). Se descânta cu *cenușă* de ciocani (GCC, GRR, SȘM, VrSR) sau „din spini di grapi” (VDeV), „la gura cuptiorului cu trii băligi di cal, spunând: Cum ard băligii di cal./Așa sî ardî picingina/Di pi chelea me./Di pi trupu neu” (VPdPd). Se descânta luni, miercuri și vineri, până a nu răsări soarele: „Când s-a face nisipu stâncă./Stânca se va face piatră./Atunci și nici atunci/Să se mai facă pecingine/La (cutare)./Să rămâie curat./Luminat./Ca aurul de curat./Cum Maica Domnului l-o lasat” (BBzBz). Se descânta seara: „Bună dimineață./Cur de găineată!/Cum nu-i acu dimineață./Așa să nu fii/Măine dimineață./Să chiei./Să te usuci./Ca cenușa-n vânt/Să te duci” (VȘtB). Se descânta de trei ori: „Luni dimineață au plecat/Mățele la arat./Cenușă au semănat./Pecingenii lui (cutare)/S-au uscat” (GGrGr).

Luni dimineața, înainte de răsăritul soarelui, „mergea la fântână cu o peticuță, le spăla, apoi părăsea peticuța spunând: Eu nu lăs peticuța./Lăs pecingenii” (BtRȚC). „Se taie felii de cartofi cruzi, cât un bănuț, se pun pe fiecare pecingine și se acoperă cu o batistă curată. Se leagă și se dezleagă de nouă ori, apoi se aruncă în mijlocul crucilor de drum și se zice: Din drum am luat-o./Pe drum să se ducă!” (SZC).

PELAGRĂ Boală de piele cunoscută și sub numele de *jupuială* (VrTtBv), *liprică* (BtRmRm, BtSID, BtSmR, SRB) sau *roșată* (BDmDm, BMtȘ, BPtG, GGhGh, ICiCi, IMgH, IPrPr, IRR, VGC, VlvPg, VPrPr, VVeVe, VrTCl). Se capătă din *hrană* proastă (GBhBh, GCȚCȚ, GVIVI, ITT, NPȘPș, NVnN), *mâncare stricată* (BPtS, BtHdHd, BtVdB, GBșP, GCoCo, NHB, SCfCf, SZC, VrBIP, VrRȘ), mai ales din *făină de porumb aprinsă* (toate localitățile), *făină* obținută din măcinarea *porumbului necopt* (BtCuM, BtLC, NVA), din *mămăligă crudă* (BCȚBo, IRgD), *mucegăită* (BOH), *stricată* (BMtM, BtPIPl, GPcPc, ISdSd, NZT, SDC, VBzR, VrPfc, VrVV), din *porumb mucegăit* (GGG, SCpl, VBcBc, VVoA), abuz de *băuturi alcoolice* (BPtF, BtTrD, GGT, VPT), dintr-o *frică* (BPjBs, GTȚ), din *scârbă* (BtCuA, BtRȚC, IHRP, VGrGr), din *spaimă* (BBsA, GNN), din *supărare* (mai multe localități) ori din *trai rău* (IMIMI). Apare îndeosebi primăvara (BSoc, ITT), după o iarnă grea (VrBIBI).

Se manifestă prin apariția unor *pete roșii* pe tot corpul (GGG, IIA, ISrSr, NChB, VBcBc, VPdPd, VrBIBI), *mâncărimi* (BtRmRm, GVIVI), *crăpături* ale pielii de pe mâini și picioare (BȘtcmR, BtAB, BtVIVI, ITnTn, NCsM, NPpB, NUU, SBiBi, CVvVv, VrBPr) și chiar ale celei de pe corp (BtHdHd, IMB, NPpB, VBcB), *cojirea pielii* (BȘtcmB, IBIM, IHIHI), *jupuirea* acesteia (BPtG, BSoC, GND, ILB, ISnS, NBhI, NRdB, VrMrP), *umflarea, crăparea și sângerearea* buzelor (BLPr, GPcPc, IPbP, VGC), limbii (BHRHr), *înnegrirea* locurilor din jurul zonelor sângerânde (ICpB). Bolnavul avea amețeli (IȘpH, SMhMh, VPdR, VVșVș, VZrZr), *dureri de cap* (BtCuA, GCC, IȚbPs, NVA, SSdSd), *febră* (BtDnH, VVeVe), *slăbea* (SMhMh, VZrZr), devenea nervos (VrMrP), vorbea lucruri nepotrivite (BtII), vedea și auzea tot mai greu (VPdR), iar dacă „pilagra sî urca la cap“ (SLRt) ajungea să înnnebunească (VPdR, VrMM).

Remedii Regim alimentar (BtRȚC, NGmT, SZL), mâncăruri grase și nesărate (BtHdHd, GCC, SFsFs, SHB, SPIC), alimente de fruct (NȚȚg), *brânză de vaci* (SBiBi, SMhMh, SPnG), *chișleag* și *cartofi copți*, fără sare (IȘpH), *lapte dulce* (GNN, IScB, VrBIBI), hapuri de *slănină crudă*, dimineța pe inima goală (ICpB, ISS, NZZ), „supă de broască cu troacă“ (VBzR), *unt* (NȘȘ, NUU), *zer* de oaie proaspăt (BBsA).

Ceaiuri de *culcușul vacii* (GCzB), *faptnic* (BtSISI), *harbujică* (ILnG), *holbură* (NPpB), *iarba lui Tatin* (GCzB), *limba boului* (GCzB), *lumânărică* (SDC), *nuci verzi* (IMșMș), *ochișele* (BtSID, BtSISI), *patlagină* (BHD), *pelin* (BBuB), *rostopască* (SVvVv), *troscot roșu* (IPsS), *urzică* (BtCIP, VBcBc) și de *vânzdoage* (NGrGr). Fierturi și amestecuri de *bujor* cu lapte dulce (VTnTn), *buruieni albe* cu lapte dulce (BPtS), *călin* cu vin alb (BMtPr), *rădăcini de căpușnic* cu lapte dulce (SPjD), *harbujică* în lapte dulce (IBP), *limba boului* cu vin de butuc (GȚȚ), *floare de pojarniță* cu untdelemn (ISnS), în care se puneau picături de *fier* (BtCuCu, NCsM, NUU). „Se fierbea un kilogram de vin de casă cu un kilogram de cuie noi și se bea“ (BȘtcmR).

Se pârlea pielea crăpată și uscată cu un brâu roșu aprins (BCbV), cu *câlți* (VIvIv, VPdPd), *câneță* pregătită pentru tors (BVGd) ori bucăți de *pânză de in* (BUV), apoi se ungea cu *hlei* (SDM), *lapte dulce* (SbaBa), *miere de albine* (BCbV, VIvIv) amestecată cu *rachiu* (VVeVe), cu *rășină* de la un brad alb (NHB), „său de oaie“ (BOrOr), „său de vită“ (GRR), sânge de *broască* (IPrPr), *untdelemn* și *praf de var stins* (IVsC), *untură de bursuc* (BLO) ori *untură* de porc nesărată (BHgHg, BtRpR).

Oblojeli cu *boz* „fiert într-o ulcică acoperită, care să nu se mute din loc în loc“ (BOrOr), *cimbru* (SVtVg), *ciuntele* (GPcPc), cu *buruiena cuibul lor*, zisă și *gulioare* (GGrGr), cu *iarbă roșie* (GCU, VOIȚ) fiartă în apă neîncepută (GCȚCo), cu *iarbă vie* plămădită în vin alb (GTvTv), cu *buruieni de liprică* (BtCuA, BtRmRm), cunoscute și sub numele de „buruieni flocoase“ (ILH), cu

„buruieni moi“ (GBșP), „buruieni di pilagri“ (IOO), de *pelăgră* (ITgB, VCsPt) sau de *roșăță* (VBcB), fierte în lapte dulce (ITgBz), „stătuti în smântână“ (ILH) sau fierte în vin alb (GBșP), cu frunze de *nuc* (GCU, SVtVg), „mătreață de pe pârau“ (IRgD), cu *pelin* (BOROr), *pojarniță* (VGvO), *salcie* (SBtBt), *sfredelul pământului* (GVIVI), cu rădăcină de *strigoaie* ținută în smântână dulce (IBB), cu *sudoarea calului* (VGvO), *șopârcaniță* fiartă în vin alb (GGrGr), *ștevie* plămădită în vin roșu (GBhBh), cu *talpa ursului* (GBcBc) și *umbra iepurelui* (GVIVI).

Acte magice Unele din plantele de leac se culegeau la Sf. Gheorghe (GTȚ), iar după folosință se dădeau pe o apă curgătoare (BtSID, BtSISl). Se descânta (IMIMl, VZrZr, VrBPr) de *roșăță* (GCoCo, IȚuȚu, VIVPg), cu *brâu roșu* (GGhGh), cu *jof roșu* (GPtG) sau cu *cârpă roșie* (VVeVe), pe care „se puneau 9 mogiluțe de cânepă și li se dădea foc, spunându-se: Fugi roșafi, cî ti ardi pârlolu!“ (VGvGv). Se mai descânta cu *miere de albine* (BPtF), cu *sâneali* (GGT), cu *smântână* sau cu *unt* (VVoO).

PERI RĂI Boală de ochi ce se caracterizează prin inflamații ale conjunctivei, datorate iritării globului ocular (albul ochiului) de către unele fire ale genei de pe pleoapa inferioară, care cresc anormal. „Când ti mânâncî ochii, ai peri răi“ (VGvGv). „Îs mai lungi și mai cârligați decât ceilalți“ (IEB).

Remedii Se clătesc ochii cu ceai de *romaniță* (SURs, VGvGv) sau de *busu-ioc* (mai multe localități). Cine se pricepe scoate perii cei răi (IGIGl, ISTf), într-o zi cu cer senin (IMtB, SPtPt, VrVV), „cu ajutorul unui cuțitaș“ (SURs) sau al unui ban de argint (GBcBc, IEB, NChCh, VGvGv).

PIATRĂ LA RINICHI Se încerca, folosindu-se ceaiuri diuretice, atât împiedicarea formării de calculi renali, cât și eliminarea lor într-o fază incipientă. Celor afectați li se dădeau ceaiuri de *barba ursului* (BtLC, ILH, NPtT, SBiBi, SMhMh, SStSt, SVjVj), *cicoare* (ILH), *cinci degete* (NRdB), din cozi de *cireșe amare* (toate localitățile), de *chir* (GCȚCȚ, GNP, GVV, ISrSr, VrBIG), *coada șoricelului* (BOROr, BSoC, NDIRg), din boabe de *ienupăr* (SFsFs), bobite de *măceș* (BDrL, BNbVs, BZZ, BtDeDe, BtLnZ, BtPP, BtUU, GPsPs, GVIB, IDD, IMcR, NBtN, NGrGr, VAlCo, VrVIVr), căroră li se spune și *zgorghine* (GCzB, VGvGv), din frunze de *mesteacăn* (BBsA), *rugi de mure* (NChB), boboci de *nalbă de câmp* (VrVV), de *ovăz* (BLO, GCzB, ICpB, ISnS, NGnGn), de *părul ursului* (BChV), *pătrunjel* (mai multe localități), *Poala Sfintei Mării* (BcȚBo), *pojarniță* (IMcMc, IMIMl), din mătase de *porumb* (majoritatea satelor investigate), de *rostopască* (SUIUI), *troscot* (BtBB, IMcMc, ISnS, NUU, VrBIG, VrPfC) și din cozi de *vișine* (BHgHg, BtGeA, GRR, IBtBt, NSbSb).

Li se da să mânânce multe *cireșe* (BtRȚC), *harbuji* (BtHdHd, BtUȚS), *ridichi* rare, amestecate cu gălbenuș de ou, *morcov* și *ulei* (GCzCv), să bea zeamă de

ridichi de toamnă (IHHm), *să ia miere și ulei de măsline* (VrBdBs). Li se făceau, de asemenea, legători în dreptul rinichilor cu *nisip* opărit (BȘtcmR, GPcPc) ori cu *sare* încălzită (mai multe localități).

PLÂNSORI Stare de nervozitate pe care o au unii sugari, îndeosebi până la șase săptămâni. I se mai spune *boală de vânt* (SVjVj, SVmVm), *fapt de vânt* (NBdD) ori *soare sec* (VrTtBv). Se crede că pruncul se îmbolnăvește pentru că a adormit la asfințitul soarelui (ISrH, NVA, VBzR, VrTCl, VrTtBv), i-au fost lăsate scutecele afară, peste noapte, și *a apus* ori *sfințit* soarele pe ele (BHRh, BMcMc, BOH, BtSISI, GMnMn, GTT, ICuB, IMsMs, IRgRg, NBdT, NGtGt, NStSt, SAA, VBcBc, VBzBz, VrSR) ori s-au pus pe ele duhuri rele (BHRo, BtDbDb, BtȘnȘn, NDH, NȘG, SBzBz, SDbDb, VrBdBs, VrVV), *duhuri necurate* ale nopții (ITuTu, VGrO), *ielele* (BSoc, GMtMt, IBtM, NSG), *îngerii răi* (NII), *pricolici* (IBtM), *păsări necurate* (BBsA, VrBdBs), *strigoi* (BtLC, BtLL, GMtMt, NChCh) sau *vânturi rele* (GMnMn, SFmFm, SSrZ, VrBdBs), pentru că a fost scaldat copilul la apusul soarelui (BȘtcmR, BȘtȘt, NSgV, SFoT, VGvO, VrBPr) ori i s-a aruncat apa din scaldătoare afară după asfințitul soarelui (BBsA, BtDbDb, ISL, NDV, NRcO, SPoPo, SSdSd, VBcBc), pentru că i-au fost făcute vrăji *de urât* (BUrUr) sau *de plânsori* (BtAB, ISnS) unele femei ai căror copii nu au somn noaptea (BtClP, BtCuCu, BtRtC, ICsCz, IVsVs, SSrZ, VrVV) ori „i s-au făcut vrăji la lună, la lumină și la stele“ (IRR).

Copilul *căzut în plânsori* (IBB, ICsC, IMB, NII, SVjVj) nu are somn (BBIBI, BGfB, NBdG), plânge noaptea (toate localitățile), plânge neconținut și răcnește (BtGeA, BtVdB), are dureri de cap (BDrDr, BMtMt, GBhC, IBP, ICsC, ITnTn, NIR, NȘS, NVA, VrMM, VrRȘ), „se frământă cum sunt frământate scutecele de vânt“ (BtCuM). În unele cazuri, boala este însoțită de apariția, pe tot corpul, a unor „bubușoare roșii“ (SPoPo) – numite și *spulberături* (SMoMo, SPnPn), *focușor* (SFmFm) sau *foc viu* (SFrFr, SSdSd) – care dau mâncărimi.

Remedii Unele dintre acestea au caracter magico-preventiv. Nu se lăsau rufele sugarului afară, „să nu asfință soarele pe ele, că soarele, de când răsare, multe vede și să nu le lase asupra copilului, că se îmbolnăvește“ (VTgB). Să nu *asfințească* (IRR, ISL, ITnTn, VBcBc), „să n-asfință“ (BtCoCo) ori să nu *sfințască* (BBsA, BMcMc, GMnMn, GTT, NGtGt, SSdSd, VrTCl) soarele „pe pelințele lui“ (IMsMs), ca să nu-i ia somnul. Până la botez, cărpele și scutecele copilului se uscă în casă, pentru a nu le vedea soarele (GGhGh, IPrPr, IRgD, NZZ, VIvIv, VTvS). Dacă le-a apucat seara afară, „sî presoari cu cenușă înainte de-a li pune la uscat în casă“ (VGvO), „sî scuturi di trii ori asupra soarilui“ (BtUșS) sau „se scutură deasupra focului“ (SFrFr), pe *plită* (SVaVa), la *gura so-bei* (SSdSd), „deasupra șparhatului“ (SFmFm), „sî sî ducî pi foc ci-i rău“ (SVaVa).

Nu se lasă sugarul să adoarmă înainte de asfințit, „că apunea soarele în capul său“ (VBcBc). Dacă se întâmpla să-l apuce soarele la asfințit dormind, se puneă o bucăciță de mămăligă cu sare la fereastră (BtDaE, BtGeA, BtRpR, BtȘnȘn, GCdCd, IHO, IVIVI, NBdD, NVA, VGvO), „la crucea ferestrei dinspre soare“ (NBgBg) sau la capul copilului (IHO, VVșVș), ca să apună (VGvO) ori „sî asfințască soarile pi măligî, sî nu-i poată faci di plânsori“ (IVIVI). La asfințit, „se zvârlea mămăliga după soare“ (NBdD). Nu se scălda pruncul la apusul soarelui și nici nu se arunca scăldătoarea afară după asfințit, ca să nu i se fure liniștea copilului (BBIBI, BCbV, BDmDm, BtCpCp, BtDbDb, GSS, NDV, SBiBi, SPoPo, SSdSd, VBzR), „să nu-i rămână somnul afară“ (NBdG). Dacă se scotea, totuși, scăldătoarea afară, se stingeau în ea trei cărbuni (BCșCș, BLO, BtSmR, ISL, NTPr), un cărbune (GBcH, VVoS) sau „un jăratîc“ (BtCuCu). Se acopereau apoi geamurile, „să nu se vadă lumina de departe, ca să nu i se facă vrăji de plânsori“ (ICrCr).

Copilul bolnav se scălda în apă neîncepută, adusă de la trei fântâni, noaptea, pe neștiute (BtGeD, NGmGm), cu apă în care se puneau câteva paie din bârlogul porcului (BtGeD), trei pene de găină (BtRpR) ori puțină zeamă de zărnă (BștcmR). Mama mergea cu pruncul în brațe, privind spre asfințitul soarelui, și descânta: „– Vezi tu, Ion, zarea cei di soari acolo ?/– O vād./– Du-ți strânsorile și plânsorile/Și ie somnu și hodina ție./Sî rămâi limpidi/Și curat,/Ca di la Maica Domnului lasat!“ Spunea așa de trei ori, în timp ce învârtea roată, împrejurul capului copilului, trei băliguțe de cal luate de pe drum. Apoi le arunca după soare (SHM). Copilul mai era dus la poiata porcului, „să lase plânsu acolo“ (BDfC).

Alteori, după ce se culcau păsările, „mama lua copchilașu cela în brați, lua o bucăciță di mămăligă, o rupea și o arunca în trei rînduri, spunând de trei ori: – Măi cucoșule, măi,/Na-ți plânsu copchilului ista/Și dă-ni cina/Și odihna găinilor tale“ (BtVdHț). Sau: „– Cucoșule, dă-ni cântecu tău,/Și-ți dau plânsu copilului meu“ (BștcmB); ducea pâine și sare la poiata găinilor și spunea: „Eu vă dau pâine și sare,/Voi dați-mi somnu copilului“ (BBsA); „Cucoșule, să-mi dai somnu nevestelor tale“ (NBrBr).

Mama ieșea noaptea afară cu copilul în brațe și „îi făcea de plânsori la o casă luminată“ (ITgTg), undeva în vecini (NRcO), adesea tot la o casă unde era un copil mic (BtCuCu). Ea „învrtea un tăciune roată, cu cleștele, și zicea: Dă-i, Doamni, somn,/Di la vecinu,/Di la pădure,/Di la lună,/Di la soare!“ (NRcO). Zvârlea apoi, spre fereastră acelei case, pâine și sare, spunând: „Eu îți dau pâine și sare/Și tu să-mi dai/Somnu copilului“ (NBgBg). Arunca mămăliga și sarea unde vedea o lumină aprinsă și spunea: „Să-mi dai somnu mătușii Anica,/A lu moș Costachi/Și eu îți dau mămăligă cu sari“ (BștcmR). Sau „Somnu di la tini/Și vii la copilu meu/Și plânsorile copilului meu/Să se ducă la cutare“ (BtCuCu). În dreptul unei ferestre, fără să o vadă cineva, împingea de trei ori copilul spre

lumină, spunând: „Du-te și te încălzește/La fina și vecina,/Încălzește-ți picioarele/Și mânuțele/Și vină la mămuța,/Să te culce“. Făcea așa de trei ori și copilul nu mai plângea (SFsFs).

Mama pruncului descânta *de plânsori* la stele, cu o mătură, ori se ducea, tot cu o mătură, pe malul Prutului, și zicea de nouă ori: „— Mama Pădurii, îți dau plânsu copilului meu,/Dă-mi somnu și hodina ta“ (IBvBv). Uneori cerea somn de la pădure, de la toți copacii, numai de la *carpen* nu cerea, „pentru că acesta este mai cărpănos, mai rău și mai vișos“ (NRcO). Se mai ducea mama la un lemnar, până a nu răsări soarele, și lua într-un castron cu apă „noaui ciurceli și li zvârlé în noaui părți. Acelea sî numeu noi. Lua noi la băat, ca sî doarmă“ (ITtU). Îl descânta pe copil cu o bucățică de *slănină* sau de *mămăligă*, pe care o pune la piciorul patului sau într-o gaură de scândură, zicând de trei ori: „Cîia ci ni-o luat somnu,/Sî nu mai aibî somn/Și băietu neu sî stei liniștit,/Ca scândura di la pat“. Mergea apoi afară cu bucățica descântată și o arunca într-un loc părăsit (BtVdB). În același scop, „îi da copilului să sugă pe prag, când bătea toaca la biserică“ (BtCuM) ori pune lumânarea de la botez pe un scaun, în mijlocul casei, o aprindea și o lăsa să ardă o zi sau două (BPjPj).

PLECATE Numită și *aplecate* (mai multe localități), boala se datorează unei digestii dificile: fie pentru că suferindul a mâncat lacom (BBsA, BȘtcmR, BBșP, GCzCz, GMtMt, IMB, NSS, VBcBc, VPdR, VrBdBs, VrJP, VrTG), foarte repede (BBuBu, GCȚCȚ, VPdPd), cu poftă (GCdCd, VIvIv, VrVIVr), pe ostenit (BCșCș, BMtȘ, BOO), prea mult (BOrOr, BPtF, BUV, GGG, ISL, NPtS, SSjSj, VBcBc, VDeV, VVșVș), mâncare grasă (BMcMc, IȘpH, NVnVn, VGvO, VrJP) ori mâncăruri grele (BGrL, BSS, BTrP, IMcR, NBtN), fie pentru că a mâncat în silă (BCȚBo, BSoC, BtGeD, NVA, VrBIBl, VrBlG), nu i-a plăcut mâncarea (BLPr, BVL, BtȘtȘt, GCȚCo, GPP, GUT, ICuB, ITnTn, VBzR, VIvPg, VZrZr, VrRȘ), nu i-a priit (BDrDr, GNN, IIA, IPșS, SSdSd, VVeVe) sau a fost alterată (BDaB, BDrDr, GNN, IIA, ISdSd, SSdSd, VrPfC).

Se manifestă prin dureri de cap (BPtF, BSoC, BtCuCu, GCzCz, GMtMt, VBzR, VPrPr, VVoO, VrBIBl), de stomac (BSoC, GCC, GCzCz, VPdPd), dureri în tot corpul (VPdR, VZrZr), frisoane (VRR, VVeVe, VZrZr), amețeli (VIvIv, VrPfC), grețuri (BPtF, BtCuCu, IIA, IPșS, NȘG, VBzR, VPrPr, VrBIBl) și vărsături (GCC, GMtMt, NCnV, VAlCo). Bolnavul se umflă (BHgHg, BVL, GBșP, IOO), „îi apar niște dungi tari pe brațe“ (BMtMt), *ghinduri* pe sub pielea mâinilor (GBșP, GGrGr, GPP, VrBdBs), numite și *ghionduri* (VrBlG). „Sî mocești sângili pi la închieturi“ (IPrPr).

Remedii Freccii pe la încheieturile mâinilor (BBsA, GNN, VBzR), mai ales în dreptul pulsului (GCzCz) și la degetul mare (VVeVe), „la vinele de la mâini“ (VrVV), pe picioare (VrPfC, VrTtBv), la tâmples (BCșCș, BtGeD), pe față

(VrTG), la vinele gâtului (BCŞCŞ, BOO), cu *apă sărată* (VGvGv, VPrPr, VRGi), *apă şi săpun* (BCjCj, BMcMc, VBzR), cu *oţet* (BOrOr, BtGeD, GCoCo, GMnMn, GUT, VVeVe, VVoS, VrBdBs, VrTG, VrTtBv), *ulei* (BMtMt, BOO, IPrPr, VrBIG) şi cu *usturoi* pisat (BCV, BŞtcmR, VLR, VOIT, VTnTn, VrVVş).

Oblojeli la burtă cu amestecuri de *cartofi* tăiaţi şi *rachiu* (VrMM, VrPfC, VrVIVr), *ceapă* pisată şi *cenuşă* (BOH, VrMM), *ceapă* pisată şi *oţet* (GCU, GMtMt, GTvTv, GVV, VrBIBI, VrPP, VrTtBv), *ceapă* pisată cu *pelin* şi *rachiu* (VrVVş), „*turtă făcută din ceapă pisată, făină, oţet şi izmă*“ (VrShB), *ceapă, oţet, sare, şperlă, brusture amar, aguridă şi troscot*, amestecate toate, puse pe o frunză de brusture şi apoi la burtă (VrRŞ), „*ceapă, ulei, trei vârfuri de lingură de huce, trei băleguţe de cal, stropite toate cu rachiu*“ (GCoCo), cu *sare* încălzită (BPpB, BVsVs, GPPj) ori cu *spuză* din vatră (BCŞCŞ, BPtG, BRcRc, BtMeS, BtVfVf, ICI, ISfF).

Ceaiuri de *coada calului* (BDaB), *coada racului* (BSoC), *coada şoarecului* (SFrFr), *mentă* (cele mai multe localităţi), *păpădie* (BCŞCŞ, BtDrDr, BtNbNb, GCzCz, SFrFr), *pelin alb* (IMB, VPdR), *peliniţă* (GCzFv, IOO), *pojarniţă* (VBcBc, BtGeA), *romaniţă* (BSoC, BtLnZ, GII, IGIC, NGrGr, VPdR), amestecate uneori cu *lămâie* (BtCuCu, IMB).

Acte magice Se descânta de *plecate* (BCŞCŞ, BHrPr, BVL, GBşP, GCdCd, GCzCz, VDeV, VIVv, VPrPr, VVeVe, VrVV). „*Plecati plecăcioase./ Fugiţi de la (cutare)/Din oase./Că v-oi lua cu o nuie groasă/Şi-nainte/Şi-napoi/Şi nu s-a alege/Nica de voi!*“ (VRGi). Sau: „*Plecati mâncăcioasă!/Plecati vărsăcioasă!/Plecati rudăreşti./Plecati ţiğăneşti./Plecati din seti/Sau din foami./Plecatili lu (cutari)/La fund să se lase!*“ (VrTtBv).

PLESCAIŢE Pete roşii acoperite de băşicuţe (erupţie, spuzeală), care, uneori, capătă aspecte purulente. Sunt cunoscute şi sub numele de *bube cătărătoare* (BtLL, ITT), *plescaghiţe* (GPP, GŢŢ, NZZ), *plescarniţe* (BCŞCŞ, BOO, BtTtTt), *plescaviţe* (GSvSv) ori *plescăjiţe* (VrShB). Apar pe mâini (BLpLp, BtLC, IPbP, NGrGr, VLL), dar mai ales pe picioare (majoritatea satelor investigate), de la genunchi în jos (BMtMt, SPIC, VRGi, VŞtB), pe fluierile picioarelor (IPiB, NŞŞ, SURs, VTnTn), pe glezne (BtCuM) şi pe pulpe (BOrOr, NIR, NŞG, VBzR, VGC). Se manifestă prin mâncărimi (BHgHg, BtGeA, IBtBt, NCCn), usturimi (mai multe atestări) şi prin tendinţa de a se întinde (BCŞC, BFaFa, IAcŞ), de a se „căţeli“ (BVL, BtRtC, BtUşS, GCC, IHHm, IMIC, SSdSd, SPP, VCC, VMIL). Provin din cauza umblatului desculţ prin miriştea de grâu (aproape toate localităţile), a zgârieturilor produse în timpul seceratului (BHrC, BŞtcmR, BVV, BtCuA, BtII, NDIDl, NII, NZT, VOIT) ori „când se leagă snopii“ (IŞpŞp), din înţepături de mărăcini (BPP, GGT) sau de fânţari (NPtPv), „din pălituri“ (SZL). Mai apar „la scos cânepa din topilă“ (SML) şi „la tăiat păpuşoi toamna“ (ITtTt).

Remedii Spălături cu *zeamă de boz* (VivIv), de *castravete* (NIR), *cătușnică* (IMIMI, NZZ), *gușa porumbului* (GMtMt), cu apă de pe *hlandani* (NII), fiertură de coajă și crengi de *măr dulce* (BLO, BLpLp), fiertură de *miriște* (BHRo, BMtMt, BPTG, ITnTn, VrTCl), de *pelin* (BMtR, BRcRc, GGT, IMcR, VivIv), de „*pelinul calului*“ (IRR), fiertură de *plescaită* (cele mai multe localități), de *pojarniță* (BLpLp), *sovârf* (NZZ), *sulcină* (BLO), din *coajă de tei* (BtLC), cu *zeamă de tutun* (NTPr) și de *volbură* (BMtMt).

Oblojeli cu *bobolnic* fiert (NDH), *boz* (VrCrR), *ulei de cicoare* (SVtVg), cu *crăpușnic* (NPșPș), *fasolea ciorii* fiartă în lapte dulce (SSaP), *zeamă de fiera pământului* (BPdR), *miriște* fiartă (BGG, BMtș, BPTs, BVGD, GMnMn), *miriște* de grâu (BGIM, VșTCt) sau de *ovăz* (BChV, IBvBv), amestecată cu lapte dulce (BGIM, BtVdB), cu *mușchi* de pe acoperișurile caselor (VVeVe), *mutătoare* (VBcB), frunze de *patlagină* fierte în lapte dulce (ISrSr, ITT, VGC), cu *zeamă de păpădie* (VPdR), de *pelin* (GCC, VrCrR), cu *plescaită* fiartă în lapte dulce (cele mai multe localități), *lăptiugă plescăitească* (IBP), cu struguraș de *poama câinelui* (BMtR), *pomușoară neagră* (ICsCz), *rostopască* (NBdP), fiertură de *stroh* (Nșș), *tutun* cu lapte dulce (ISrB), fiertură de *zârnă* (BBzBz, IMnU).

Legători cu *bălegar* de oaie (VRV), „*chișleag și farină*“ (SVaVa), cu *grosior* (SFoO), numit și *grușțior* (SHR), amestecat cu *cărbune de tei* sau cu *pelin* (SFoO), cu *fiere de porc* „amestecată cu grăsime de pe chiște“ (IMtB), cu iruri „din ceară curată, ceapă albă, săpun de față și un pic de ulei“ (NVA), „*untdelemn*, ceară curată și ceapă coaptă“ (BștcmR), cu *leșie* (GCtCt, VrPfpf), cu *pătimăș* – spuma care se face deasupra, „cân se fierbe carnea la foc, până a se pune sare“ (SDcDc), cu *piatră acră* pisată (IRgD) sau cu praf de *piatră vântată* (BPTf, ICiCi), cu *smântână* (BUV, IMsMs), amestecată cu praf de fasole de harag (ICiCi), cu *spumă de lapte dulce* (BtSID, IPbP, ITnS, NIR, SML), amestecată uneori cu frunze de *sfeclă* (IBIM), cu *sudoare de fereastră* amestecată cu făină de pe dosul sacului (SPP), cu praf de *șparhaiță* (SURs), *untură de pasăre*, nesărată (IVsVs), *ulei* amestecat cu *piatră vântată* (ITgB) ori cu *sare* (BtRsRs) și cu *vaselină* de uns pușca (SCIB).

Se credea că leacurile pot fi mai eficiente dacă se recurge la ajutorul unor animale. Astfel, bubele se ungeau cu *smântână*, apoi era lăsat un câine să le lingă (VGG, VLL) ori „erau linse de căței și pisici“ (VLR), se ungeau picioarele cu grăsime fără sare și „le lingea câinele“ (VRbD), „și ungeau cu unturi și lăsa și lingi câinii“ (VBzBz).

Acte magice Bubele se spălau cu „*miriști di undi era începută săcirea*“ (VPdPd), de unde s-a secerat întâi (GSvSv, VAP), „de la prima secerătură“ (VZrZr) sau „cu pazele cu care te-ai zgâriat“ (GCoCo). „*Plescăjiți-lă și discântau cu baligă de cal*“ (VrShB). Se spunea de trei ori: „*Popa toacă, Plescaite seacă*“ (GGrGr). „*Luai o ulcică nouă de lut, cu apă neîncepută, pelin și foarfece și te*

făceai că le tai: Marți de dimineață m-am sculat./Cu foarfecele dă vârf v-oi lua./Cu mătura dă pelin v-oi mătura/Și-n pământ v-oi băga! Ziceai așa de trei ori“ (BCșCș).

PLESNE Boală de gură cunoscută și sub numele de *mărgăritărel* (mai multe localități) sau *plescaie* (NVnL, SPjD, SPnG). Suferă numai copiii (toate satele investigate), din cauză că bagă pieptenele în gură (BtHdHd, SAA, SFnFn, SFrFr, SPjD, SPtPt, VrBdBs) sau pentru că mănâncă bucate sărate și pipărate (BBuBu, BtGeA, IMcR, NGrGr, SVMVm, VrBdBs). Apar pe limbă (BtII, SFsFs, SGIGI, SMOmo, VrBIG, VrTtBv) „niște bubuțe albe“ (SSvSv).

Remedii Se freacă limba cu păr de pe cap (SFsFs), mai ales „cu vârful părului de la cozi“ (VrBIG), cu „pudră de romaniță“ (BBuBu), *zahăr* (SAA) sau cu coada unei linguri de lemn înfierbântată (VrTtBv). Spălături cu *zeamă de pelin* (SPnG, VrTtBv), de *plescaie* (BtII, NVnL, SPjD) sau cu *salvie* (SFsFs). Se ung cu *groscior* (SFrFr), numit și *groștior* (SPnG), cu *miere de albine* (SSvSv, SVsVs), amestecată cu *găinaș* de pasăre (SPtPt) ori cu *mujdei* (SGIGI).

Acte magice Se descântau (VAICo, VrBdBs), de trei ori în două seri (VrVIVr): „Eu te tai din căpățână,/Tu să seci din rădăcină“ (VrTtBv). Sau: „Plescaie, plescaie,/- Când ai făcut-o ?/- Amu!/- Amu sî pcheie,/Sî răscheie,/Ca un cir di mac,/În mare aruncat/Și-napoie neînturnat“ (SVMVm).

POALĂ ALBĂ Boală femeiască, numită și *flori albe* (BOROr) sau *leucoree* (BPjPj, SPnG). O capătă femeile după *nașteri neîngrijite* (BtGeD, BtPIPl, VAP), *nașteri grele* (NVnL, SDbDb, VOIT), *pierderi de sarcină* (BBsA), din *muncă multă* (BSOC, VOIT), *necurătenie* (NIR), *neodihnă* (ILH), *oboseală* (BsoSo, SDM, SFrFr, SVaVa, VAP), *răceală* (BMtMt, BtVdHf, BtLL, IMIC, IPIB, ITnS, SFmFm, VBcB, VBzBz) și din *ridicături* peste putere (BMtPr, BOO, BștcmB, BtHdHd, BtRsRs, GCtCt, ISrB, NBdG, NGmGm, SFsFs, SSjSj, VRGi). Apar secreții albicioase (BSOC, SFOT), scurgeri albe (BtLL, NIR, NVnL, SFnFn, VAP), urât mirositoare (SSjSj), care produc usturime (BtDbDb).

Remedii Cele mai multe păstrează ecourile unui substrat magic. Ceaiuri din plante cu flori albe: *brebenei albi* (BtRsRs, VAP, VPrPr, VTnTn), *bujor alb* (BtSID, NGnGn, NVșVș, VrPP), *bună dimineața albă* (BtRmRm), *cireș alb* (SCfș, SZL), *clopoței* (ISnS), *coada cucoșului* (VTvS), *coada șoricelului* (SFnFn), *crin alb* (GCtCt, ISnS, Ișpșp, VGvGv), *curpân alb* (GTt), *dediței* (ITgC), *holbură albă* (SZC), *lăcrămioare* (BtSID, GGG, IBvBv, ISnS, VOIT, VTbS), *liliac alb* (ITgC, NBdG, NGnGn, SșTm), *luncă albă* (SFnFn), *nalbă albă* (BtGeD, BtHdHd, BtRmRm, IPșS, IRgRg, NICA, SSdSd, SZC), *pătrunjel* (IșpH, SCfș, SFnFn, SPnG), *pelinul calului* (VBcB), *poală albă* (NPșPș, NVnVn), *Poala Maicii Domnului* (ITgC), *prun alb* (SCfș), *rujă albă* (BtPIPl,

BtVdHt, SVmVm, VrRŞ), *floare albă de salcâm* (GCtCt, GGG, GGhGh, GTT, NGnGn, VGvGv, VrBdBs, VrPP, VrRŞ), *floare de secară* (BCtBo), *soc* (BtRtC), *spin cu floare albă* (NBdBd), *sulfină albă* (NGnC, SCfŞ, SSjSj, VGrGr, VrVŞ), *trandafir alb* (SPIC), *trifoi alb* (BtPIPl, ISrB, NBdG, NChCh, SBtBt, SDhDhM, SPP, SSSt, SVmVm), *urzică moartă* (BtGeD, SBtBt, SFrFr) și *vârfuri de zgorghin* (VPrPr).

Poțiuni din apa în care s-a spălat orezul (toate localitățile), din flori de *bujor* și de *salcâm* plămădite în *rachiu* (VVşVş), *cretă* pisată și fiartă în *lapte dulce* (SFsFs), *grâușor* fiert în *vin alb* (ISnS), *buruiana flori albe* pusă în *rachiu* (NUU), *iarbă mare* plămădită într-un pahar de *țuică* (BCşCş), *pătrunjel* fiert în *lapte dulce* (SFmFm), *poală albă* fiartă în *vin* (NVnVn), *rădăcină de sulfină albă* plămădită în *rachiu* (NCsM), flori de *sulfină* fierte în *vin alb* (VBcBc, VPdR), *coji de ouă* de la o *găină albă*, pisate și amestecate „cu un degetar de cucută“ (GTT).

Spălături cu fierturi de: *bujor* (NGmT), *buruiană de arici* (ITtU), *foi de ceapă uscată* (VrShB), *coada racului* (SfoT), *coada șoarecului* (SPtPt), *curpân alb* (BCV), *drăgaică* (VrShB), *floricică albă* (SBrM), *lăsnicior* (VPdR), *liliac alb* (SVtVg), *lumânărică* (IPiB), *nalbă albă* (BtCIP, BtCoCo, ILH, IRgRg, NBtG, SDbDb, SSmT), *nalbă* de pe haturi (SVtVg), *nalbă sălbatică* (VRbD), *niercureli* (ITtU), *rădăcini de nufăr alb* (VPdR), *odolean* (VCsPt), *rădăcini de pătrunjel* (SPtPt, VBcBc), *buruieni de poală albă* (BPtG, IOO), *Poala Maicii Domnului* (VrBIP), *Poala Sântămăriei* (ILH), *romaniță* (majoritatea localităților), *sânziene albe* (BHgHg), *floare de salcâm* (BMtŞ, BŞtcmR, GVIVI, VrShB), *spin alb* (BŞtcmB), *coață de stejar* (IMIMI, IPşS, IRgD, NŞG), *sudoarea calului* (BBsA), flori de *trandafir* (VPdR), de *urzică albă* (VrBIG) sau *urzică moartă* (SDBDb).

Oblojeli cu pânză de câlți muiată în *oțet*, pe care s-au pus *cărbuni de tei* stinși în *oțet* (BPjPj), *crocmală* plămădită cu *rachiu* (BOROr), *hoștină* de ceară și *tărâte* (VBzBz) și cu *sevă de mesteacăn* (SURs). Fumigații cu *coji de ouă* (IOO), *ceapă*, *oțet*, *secărică* și *zahăr* puse pe *fărașul cu jar* (SSjSj).

Acte magice Băi cu fiertură de „poprele de la gard“ (NGmGm). „Iei un kilogram de zamă de orez, ti sui pi scarî și pânî ajungi în pod trebuie să bei toată zama“ (BtVdB).

POCITURĂ Cunoscută și sub denumiri ca *potcă* (ICuCu, ITgBz, ITtU, NDA, NGmT, NŞG, SVmVm), *întunchinătură* (mai multe localități), cu variantele *întrunchinătură* (BtDeDe, IMşMş, IŞpŞp) și *tunchinătură* (BtŞnŞn, ICpP, IMB), boala este considerată a fi o formă foarte gravă de *deochi*. Provine în primul rând din *deochi* (BOROr, BVGd, GTT, IIA, ILnG, IOO, ITgC, ITtT, VGrGr), „când nu te-i catat de deochi“ (ITtU), „n-ai fost descântat la timp“ (BCşCş), „zice că te-o străpuns pocitura“ (IMIC). Este „un deochi rău“ (VrTCl).

„un deochi zdravăn“ (BtGeD), o boală mai rea decât deochiul (BBuB, GBșP, ICuB, SSdSd), „mai periculoasă“ (ISdSd), un amestec de *deochi* cu *friguri*, „o zălăzală așa, o amestecătură“ (BOO). „Amu i se zice paralizie“ (VrBIG).

Se capătă dintr-o *sperietură* de noapte (IIA, IRgD), „din cauza știmelor de noapte“ (SSM), a *pociturii* de noapte (SHH, SSjSj), din *potcă* (mai multe atestări). Dacă noaptea, când dormi, te strigă cineva afară, „să nu răspunzi, că te pocește“ (BtUșS), „ti străgă duh necurat“ (BHgHg), „ti străgă mai tari cân ești îngreunată ori ai copil de făță“ (SFnFn). „Dacă ieși afară, muțești“ (NBtB), „poate să te ducă în iaz“ (IRgRg). „Pi una o pocit-o pintru cî o ișât afară înainti di miezu nopții, nu și-o făcut cruce și o sumuțat câinii“ (IȘpȘp). Mai poate fi cauzată de *Iele* (BȘtcmB), de *Rusalii* (SUIUI, VrMM), de un *vânt rău* (BtRțC, SVjVj, VrBIP, VrVV), de *vârtecușuri* (BNbVs, BtHhI, IBIBI), mai ales cele de primăvară (IGIGI, NTmA, SDM), ori de *vârtejuri* (SUIUI).

Se manifestă prin *amețeli* (BMtPr, BVGd, IScSc, ISrSr), *dureri de cap* (BPTG, GCU, GCțCo, GVIVl, ISrB, NPșPș, NȘG, SSjSj, VLL, VPdPd, VRGi), *dureri în tot corpul* (BTrP, GVV, NRdB, VPdR), *fierbințeli* (NPșPș, NȘG, VRGi), *lânzezeală* (GMtMt), *somnolență* (BCbV, BOnTț, GCzB, GGG, IHRP, IȘpȘp, SCfCf, SMhMh, SZC, VIViv), „scurtări de vedere“ (VRGi) și *tremurături* (GGG, ISrB, SSjSj, VLL, VLR). Bolnavului i se desfigurează chipul (GCzB), i se moaie o mână sau un picior (BMcMc, GPcPc), i se schimonosește fața (SFmFm, VrPfC), i se strâmbă gura, gâtul, mâinile sau picioarele (BtDbDb, ILB, IPiB, NDH, NGnGn, VrPP, VrRRț). Omul este pocit și sluțit (mai multe localități), „nu-i di nimic“ (SFmFm).

Remedii Exceptând frecțiile cu *oțet* (BOO, BOROr, BtGeA, ILB, IOO) sau cu *spirt* (BtHnHn, BtMIMI, BtSmSm, GScS, GVV, IBIBI, IStF, NSbSb), leacurile folosite pe bazează pe acte magice. Se descântă (toate satele cercetate), *de deochi* (ILH, IPP, IRR, NBtN, SBiBi, VPdPd, VrVIVr), *de pocitură* (GMtMt, IOO, SSdSd) ori *de potcă* (ICuCu, NDH, NGmT, NȘG, SVmVm), cu *usturoi* (BBuB, BHgHg, SRB, SZL). „Se taie bucăți mici din nouă căței de usturoi, se trec prin gura cuiului de la un *jug părăsit*, se face mujdei cu oțet, se frecționează bolnavul și se spune: cum nu mai poate fi întrebuințat jugul, așa să nu stea răul, pocitura la Ion“ (IȘpȘp). „Se sting cărbuni și se spală cu apa aceea“ (SCfCf), se numără cărbunii „o dată până la nouă și de cinci ori îndărăt, pentru fiecare potcă“ (NȘG).

Se ia o *trestie* și se măsoară bolnavul, după care trestia se rupe în patru și se descântă în apă. Cu apa se spală bolnavul, apoi se aruncă pe un câine, iar cele patru bucăți de trestie se aruncă spre cele patru puncte cardinale (GVIVI). „I se pune cerc pe cap și îl cerčiuiește ori îl măsoară cu trestia, o aprinde și o dă în apă“ (VGvGv). Se măsoară bolnavul cu trestia, se aprinde și se stinge în apă neîncepută, adusă de la trei fântâni, apoi se descântă: „Nu sting trestia/Sting

didiochiu/Și pocitura lu (cutari)/Didiochi cu pocituri/Didiochi cu ceas rău./Didiochi di 99 di feluri./Și cheie./Și răscheie./Ca spuma di mari./Ca roua di soari./Cutari sî rămâie curat./Ca argintu strecurat./Ca Dumnezău ci l-o lasat“ (GBȘP). Iei momâi (de crengi sau de frunze) din trei locuri părăsite și-i faci baie cu ele“ (VrVVȘ).

Bolnavului i se spală fața cu *agheazmă* (BtDbDb, BtVdB, SPsA, VrRȘ), „i se făceau cetanii“ (ISrB), rugăciuni la preoți (BCȚBc, SDhDhM, SFrFr), „i se spunea Tatăl Nostru“ (VVoS) și „i se făceau Sfintele mase“ (ISrSr).

RAC Tumoare malignă, cancer. Se crede că există *rac*, *răcoaică* și chiar *răcușor* (GȚȚ). *Racul* este socotit mai puțin primejdios: „de e rac, se îndreaptă“ (VGrGr), „el nu sî-mpânzăști“ (IBvBv), „îl operează“ (BOO); „dacî-i rac, mai scapî“ (ITtTt). Dimpotrivă, „dacă-i răcoaică sporește“ (BOO), „face bube mai multe“ (NBrBr), „sî-mpânzăști“ (IBvBv); „dacă-i răcoaică, se lățește“ (BHgHg), carnea-i mâncată până la os (IRgRg), „nu are leac“ (VGrGr). Dacă are *racotiță* (ITtTt) sau *răcăriță* (SRB), nu mai scapă.

Remedii Se arde locul infestat (BtMiC, IMșMș, NPtS), „cu fierul roșu“ (VAlCo), „cu chiatra iadului“ (NCCn) sau „cu soluție de piatră vânăță“ (IPiB). Oblojeli cu „rugi de bostan, de castravete și cu locul copilului“ (IVsVs), cu „frunze de oleandru amestecate cu untdelemn“ (ILH), fiertură de „rădăcini de rac“ (BpTf), „de răcoaică“ (SDM) sau „de răcușor“ (GȚȚ). Se pune peste bubă un *rac* spintecat de viu (BOnTȚ, GBȘP, IVsVs, NHB) ori „se prindeau 7 răcărițe, se ardeau, cu cenușa aceea se făcea leșie și se bea“ (SRB).

RANĂ

Remedii Se spală cu *leșie* (NȘG, SSaP) și se fac oblojeli cu: frunze de *aloe* despicate în două (GRR, ITnTn, NGnC, NPtS, NPtT, NVnL, SSvSv, VVoS), zăcute în ulei (VAP), frunze de *anghinar* (IMșMș), de *arnică* (ISnS), praf din ciuperca numită *bășina porcului* (BtVdHȚ) sau *prahaghiță* (BtȘtȘt), frunze de *bob sălbatic* (IMșMș), *boz* (IMIC), *brusture* (ITnTn), floare de *cicoare* plămădită în *ulei* (majoritatea localităților), *ciuboșica cucului* plămădită în *ulei* (BMtPr), frunze de *ciumăfai* (ICuB, IVsVs), *ciumăfaie* (ITnTn), *ciumăhaie* (SLRt) sau *ciumuhaie* (BtAB), flori de *crin* plămădite în *spirt* (BUU, BtMiC, SDC) sau *ulei* (BtVdVd), frunze de *curcubetică* (ICpB), *fierea pământului* (NSgV, VrSR), *frâsinică* (SBaBa), *iarbă mare* (VrBIG, VrSR), *iarba lui Tatin* zăcută în *spirt* (BtCuM, BtDnH, SDM, SStSt), *iarba tâlharilor* (NChB, NChCh), frunze de *limba câinelui* (SFsFs), *limba cucului* (SBaBa), *limba vecinei* (NVnL), semințe de *mătrăgună* (NDIDl, VLL), *mentă neagră* (NCnP), foi de *mușcată* (VrTG), frunze de *nalbă creață* (IHH, SȘM), de *nuc* (ITbPs), de *patlagină* (BtCoCo, BtCuA, GCU, IMșMș, IScB, IVsVs, NIS, SPjD, SȘM, VIVv, VrTG, VrTtBv),

tulpini de *pelin* (BȘtemR, GGT, GPcPc, GVV, ILB, SFoO, VrBdBs, VrJP, VrRȘ), floare de *pojarniță* zăcută în *untdelemn* (cele mai multe atestări), frunze de *piersic* (VrRȘ), praful ciupercii *răsuflătoare* *pământului* (IBIM, ILL, ISrSr, IVsVs, SAA), turtă din flori de *romaniță* (NGnGn, NȚȚj, VGvGv, VIVPg, VPrPr, VTvS), *rostopască* (BtGeD, SȘM) sau *rostopalniță* (VrBiG), *schinoasă* (NVnL), *scumpie* (VrBiBi), frunze de *tăietoare* (NVnL, VGC), miez de *tărtăcuț* prăjit cu grăsime (NVnVn), „rășânî di târș, di asta ci curgi ca mnierea“ (SFmFm), *unghia găii* (VRGi), foi și coajă de *ulm* (VPdR), *ulmușor* (BAA), foi de *varză* (NICa), foi de *vătămătoare* sau *vetrice* (VPdR) și de *zarnă* (NIS).

Legători cu *buricul pământului*, „o pânză de păianjen mai groasă, care acoperă, pe izlazuri, gaura unui păianjen mare. Se pune cu partea interioară, care este mai curată“ (NDIRg), cu praf de *cari* stropit cu *ulei* (NICa), scrum de *câlți* (NȘG), de *cârpă arsă* (BOH, BtDaE, BtVdB, BtVdHț, GCU, IPbP, ITgBz), scrum de *lână* amestecat cu *smântână* (NCnP), *cărbune de tei* pisat și „pus în groștior“ (SPsG), *fiere de porc* (IMIMl, SFoO), „hoștină, iarbă mare amestecată cu lapte și tărațe de grâu“ (BPtF), *măduvă* din falcă de porc (BBzBz, BMTȘ, ICuCu, NII, NPcT, SFoO, VrRRț), *slănină* (ICpP), *său* de cerb (SMoA), *său* de oaie (BPrPr, BtMiC, IOO).

Rănilile grave se ardeau cu *fierul* înroșit (IHHm, IVsC, NGțGț), sau cu *piatra iadului* (ITtU, NCCn), apoi se ungeau cu *alifie vânăță* făcută din „fasole negre, coadă de bostan și smântână“ (IIA), „potlog ars, chiatră vânăță și nouă fasole negre pisate, amestecate toate cu unt“ (BOO) sau *piatră vânăță* arsă, pisată și pusă în *grăsime* (BtRpR, NZT, SStSt, VTR), cu iruri din *ceară* curată, *ceapă albă* și *ulei* (BtTrD, BtVdVd, IPrPr, NIB), din *ceară* curată, *rășină* de brad și *ulei* (NGnC, SPsA) sau din „ceară, busuioc, cicoare, cimbru, un gălbenuș de ou, miere de albine, său, untură și ulei“ (SGIGI).

Legători cu un *arici* spintecat de viu (BtSID, ITnTn), o *broască* despăcată (IBB, IMnMn, SPjD), o *piele de cârțiță* (BBuBu) sau de *cățelul pământului*, abia jupuită (SVtVg).

Acte magice Se foloseau buruieni de la Sânziene, culese până a nu răsări soarele (BCșCș, SPtPt), *slănină*, *ulei* și *zahăr* sfințite la Paști (BtPIPl, SPtPt, SStSt). Uneori se descânta: „Ranî ca rana./Dulci ca mana./Ușoari ca pana./S-o dus Dumnezău la păduri./Și taie cuie și răsteli./Cuie și răsteli n-o tăiet./Ș-o tăiet degitu ceal mic./Ș-a duré nu l-o durut/Ș-a tămădui s-o tămăduit./Așa sî și tămădui/Și rana lui (cutare)“ (BtRpR).

RÂIE Boală de piele ce se ia prin molipsire (toate localitățile), fiind favorizată de mizerie (BfaFa, BTrP, BtML, BtVăVă, IDD, NBtN), de necurătenie (ITRd, SBiBi, VrVIVr). Apare în părțile mai sensibile ale pielii, între degete (BGrL, BVsVs, BtDeDe, IOO), subsuoară (IMcR, NBtB, SPnG), pe piept

(VPdR, VrVIVr), sub forma unor „zgârieturi roșietice“ (BSoS) care produc mâncărimi greu de suportat (toate satele investigate).

Remedii Freccii cu *leșie* din *ciocani* de păpușoi, numiți și *ciucălăi* (majoritatea localităților) sau *bucălăi* (SVmVm), *leșie* amestecată cu *ardei iute* (GGG), *leșie* moartă (NPpB) amestecată cu *usuc* de oaie (BtRpR, SStSt, SŞdŞd), *dohot* de mesteacăn (NBdBd, SGIGI, SPIC, VrJP), freccii cu *gaz* (BUrUr, GGrGr, NPeT), cu soluție de *piatră acră* (SFvFv, SLRt), soluție de *piatră vânăță* (IMnV, NRdB, NŢŢj, NVnVn, SVjVj), *păcură* (BtDaB), soluție de *praf de pușcă* (ICsCz), soluție de *pucioasă* (mai multe localități), amestecată cu *dohot* (SMşB) sau cu *grăsime* nesărată (BBuB, BCbV, BtRmRm, BtTrD, GUT, IMIC, NGnC, SFOO, SVmVm, VLR, VrRRt), freccii cu *zeamă de tutun* (BMtR, BtLL, BtSID, GMnMn, IOO, IPIB, SURs), cu *urină* (BtDbB, BtSISl, GSS, ICuCu, IŞpH, NSgV).

Oblojeli cu fiertură de surcele de *brad* (ISnS), buruieni de *râie* (BHgHg, SUIUI, VPdR) cu sămânță de *cânepă* pisată (BPjBs, BtBB, SLRt), rădăcini de *iarbă mare* (BHrC, BPtS, BtCuM, GTŢ, IHH, NBtG, NDlRg), *lemnul câinelui* (SPjD), *păpădie* (ITgC), *pălămidă* (BBL), *părul ciutii* (BDmDm), *pelin* (GNP), *romanița calului* (GVIVI), *strigoaie* (BBL), numită și *stirigoaie* (NGmGm, NGmT, NŞŞ, NZZ, SBaBa, SCIB, SPnPn, SŞdŞd), rădăcini de *ștevie* (BMtPr, BVGd, ICpB, VVeVe) și crengi de *velniș* (GNN).

Alifii din *piatră vânăță* topită în *grăsime* (GCtCt, GSvSv, IBIM, ILnG, NPtPv, SMoA), mai ales în *untură* de porc negru (BUU, NDH), *pucioasă* amestecată cu *grăsime* de vită (NCnCn, VZrZr), cu *untură* de porc (BtCIP, GCC, ILL, IPşB, IRgRg, ITgBz, VDMV, VPuC), cu *seu* de oaie (IPbP) ori cu *usuc* (IMtB, NPtS, VrPfC), alifie din *grăsime* de porc, *piatră vânăță* și *pucioasă* (BBsA, BPtF, BSoC, ISrB, VOIT, VPdPd, VrBPr, VrTtBv), *ceapă albă*, *grăsime* nesărată, *piatră vânăță* și *pucioasă* (GGhGh, ITgC, ITnTn, VBcBc, VDeV, VTnTn, VTvS, VrRŞ, VrVV), *grosior*, *piatră vânăță* și *pucioasă* (SVaVa), apă de var, *piatră vânăță* și *pucioasă* (SDL), din *pucioasă*, *untură* și *cenușă* de la o opincă părăsită (BtII), *praf de pușcă* amestecat cu *ceapă albă*, *piatră vânăță* și *pucioasă* (GPP, IEB).

Acte magice Se descânta cu *piatră vânăță* (BBzBz, NII), cu *pucioasă* (GCdCd, VPrPr) și *mătură părăsită* (BCşCş, ITtTt, ITtU). Uneori, „cine descânta sta cu pchelea goală“ (BCşCş). Se descânta „dimineața, până n-a răsări soarili, la amiază, până-n amiază și sara, până a nu asfinți. Se spunea de trei ori: Ieși râie di la Ion./Cî cu mătura te-oi mătura./Cu unsoarea te-oi ungi./Cu pucioasa te-oi împuși./Cu mătura te-oi mătura./Și pi uși afară te-oi da“ (ITtTt). Se mai spunea: „O făcut Sfânta Vineri/Un praznic./Ș-o chemat tăți zgâncili./Bubili./Bubaili./Tăți guzganii./Tăți broaștili./Tăți gângăniili./Numa pi sfânta râie/N-o chemat-o./Și ea s-o înciudat./Și s-o înfocat./Ca baliga din gard/S-o uscat./Di pi tăți

vinili s-o uscat./Și Ion o ramas curat,/Luminat,/ Cum Maica Domnului l-o lasat“ (IHRP).

ROCII Sunt cunoscute și sub denumiri ca *rochii* (BMtMt, IMșMș), *rocini* (GCoCo, NBrBr), *rofii* (SBzBz), *rohi* (BDmDm, GGhGh, SUL), *rohini* (GPP, VGvGv, VTvS, VrCrR), *ruji* (ISrSr), *bube de spurcat* (BDfC, NRcO), *spurc* (BOH) sau *spurcăciuni* (BBL, BCșCș, GBcH, GMoMo, GSvSv, VrVVș). Erau afectați copiii mici, care, până la 40 de zile, făceau bube pe cap (BRșP), pe față (BGrL, BtFrB, IOO) și, uneori, pe tot corpul (VAICo). Apăreau din cauză că pruncul, înainte de a fi botezat, „era vizitat de o femeie necurată“ (BtGeA, ITgTg, NMdMd, NStSt), spurcată (BCșCș), „care se afla la ciclu“ (BOH), „cari o stat cu barbatu“ (SVjVj) sau „avea ochii răi“ (IPșS). Se credea că „femeia cari nu-i curată nu trebuie să ieie copchilu în brațe, cî faci bubî“ (ITtTt) și „nu-i bine să se așeze pe patul în care a născut lehuza“ (NBdD, SHR).

Remedii Cele mai multe dintre leacuri au substrat magic. Ca să nu facă bube (majoritatea localităților), să fie curat toată viața (BBzBz, BPjBs, IRgRg, NBdT), să nu facă *rocii* (ILH, NZT, VBcBc, VDMV, VȘtCt), să fie ferit de far-mece (NBgT), să nu se deoache (BȘtcmR, VVoO), să fie păzit de rele (IEB, SGIGI), să nu aibă *pete* (BLO, BLpLp, NGtGt) și să nu fie *spurcat* (BBL, IpIP, ISrB, NHB, NPtPv, NVnVn, SPsA), pruncul era trecut prin gaura cămășii pe care a purtat-o mama sa când l-a adus pe lume. Acest lucru se făcea la opt zile de la naștere (IRgD, NGnC), „înainte de a merge la botez“ (SSjSj) sau „până la 6 săptămâni îl trecea, în fiecare duminică, prin cămașa mamei. Îl trecea când era preotul la slujbă“ (SPoPo). „Îl trecea mamî-sa prin cămașă“ (BOO) o dată (BDfC), de trei ori (BMcMc, BSoC, BȘtcmR, BtVdB, ILH, IPiB, NDIDi, SBzBz, SHM) sau de mai multe ori (BBL, BLpLp, BtBB) și spunea: „Copchilu neu sî cie curat ca lumina ochilor“ (SPoPo).

Moașa puneă un hârb cu *păcură* sub patul lehuzei (BDfC, ILH, IRgRg, ISrB, NII, VPT), o oală cu *păcură* (BtBB, BtGeA, BtVdB), o *păcorniță* (BtCoCo, BtSmR, BtVdHt, IVIVI, SFnFn) ori un vas cu *dohot* (SȘM), să nu facă noul născut *bube* pe corp (BtSmR, BtTdTd, VLR), *roci* (BtCoCo, BtMiPn), *rohi* (BtBB), *rohini* (VrCrR), *spurcăciuni* (BDfC), „să nu se prindă de el necurătenii“ (BtVdHt), „să nu se lichească ceva rău de el“ (BtVdB, IRgRg). În același scop, se puneă sub laiță ori sub pat o cutie cu *cremă de ghet* (NII), o cutie cu *humă* și un *topor* (BtSISI), iar în blana ușii (SFnFn) sau în perdea (ILnG) se înfîgea un ac cu ață roșie (SFvFv, VCtCt). Se puneă pe geam un pahar cu apă și o felie de pâine (ILnG).

Trei zile după naștere nu intra în camera copilului nimeni în afară de moașă și soțul lehuzei (BUU, BVGd, IgjGj). Alteori, se obișnuia ca până la botez să nu viziteze casa mamei femei *necurate* (IPrPr, VDMV), *neprimenite* (BMtMt) sau

căsătorite de curând (BOrOr). Moaşa nu primea în casă persoane străine, iar rudelor le atrăgea atenţia să intre în camera copilului numai dacă sunt curate (VrBPr). Vizitatoarele nu aveau voie să se așeze pe patul lehuzei (ICuB, NMdMd, VȘCț, VrVVș). Dacă intra o femeie care nu era curată, trebuia să-i mărturisească lehuzei (IMnMn, SVaVa). În astfel de situații, când femeia respectivă lua copilul în brațe, zicea: „Băățul cie cum l-o lasat Maica Domnului, eu sî ciu cum sunt“ (ITtU). Altele strângeau copilul de nas și spuneau: „Tu sî cii curat și frumos, cî eu îs spurcatî“ (BtGeD) sau ștergeau copilul cu poalele cămășii (BtGeA, ITtU, NBrBr), adăugând: „Tu ești curat/Cum te-o zămislit Dumnezău/Șî eu îs cum îs eu“ (SLS). Pentru a preveni astfel de neplăceri, când intra cineva în casă, mama spunea de trei ori: „Copilul meu să fie curat“ (NIS).

Dacă se îmbolnăvea, pruncul era trecut prin cămașa de lehuzie (NPtPl, NRcO, NZZ, SFmFm, SHBr, SVjVj) de trei ori (BtVdB, NPPB, SDL), „de la gură spre poale“ (SFrFr) și se zicea: „Cum n-o știut când s-o născut,/Așa să nu știe/Cine-o vinit în casă“ (BtVdB). „Dacă-i ieșea bube, îl da pă cap cu poalele cămășii în care l-a născut mama“ (VrShB). În acest scop, cămașa de lehuzie rămânea o lună (SDL), sau chiar 40 de zile, nespălată (NVnL). Mai rar, copilul bolnav era trecut printr-o cămașă curată, „să rămână necurătenia pe cămașă“ (ITtTt). Dacă se știa femeia vinovată de apariția bubelor, i se cerea cămașa și se trecea copilul de trei ori prin ea (BCșCș, NMdMd, SVaVa) ori „îi dădea femeia ceea mamei o cămașă curată și-l trecea prin ea de la poale la guler“ (ITtU). Se obișnuia, de asemenea, să se ardă „cârpa pi cari-o făcut copchilu și sî păstrezi cenușa“, pe care o puneă în baie când acesta avea bube (VRGi).

Alte remedii Se dezgropa „locu copilului“, se trecea apă prin el, „spăla copilu pi cap și-i treceau bubili“ (NBtB), se lua din *placenta* copilului și se puneă în scăldătoare (BOO, IPșS), îl spăla cu țărână de la rădăcina pomului unde fusese îngropată „casa copilului“ (BCșCș, IPșS), ungea bubele cu *unt* amestecat cu cenușă din „casa copilului“ (BȘtcmB) sau „cu cenușă de bureți de rouă amestecată cu unt proaspăt“ (VrVVș). Se făceau ceaiuri și spălături cu buruieni de *roci* (SLS) ori de *spurcat* (SRB), numite și *drențe* (SLS).

ROSĂTURI Leziuni ușoare, căpătate din cauza unor încălzări noi (mai multe localități), prea strâmte (BCșCș, BRcRc, BVsVs, GFrFr, GVIB) sau „cu marginile tari, scorțoase“ (VZZ). Apar mai ales deasupra călcâielor.

Remedii Oblojeli cu foi de *aloe* (BHRHr, GUT, SPnG), gelatină de *bobarău* (BPtF), *bobușor* (GPP), *boz* (BȘtcmR, BVL, VICș), *burete pucios* (ILnG), *calapăr* (NHB), *ciumuhoaie* (VPT), *crin alb* (VICș), *curcubetică* (BtRsRs), *stroh de fân* (NPtD), frunze de *hrean* (BOO), *mere pădurețe* (VrVVș), *nalbă* de fereastră (BSoc, BtCuA), *patlagină* (majoritatea satelor investigate), *pelin* (BȘtcmR, BVL, SPnG, VrRș), *pojarniță* macerată în *untdelemn* (BGfG, BtLC, BtMiMi,

ICuB, IHlHl, NPpB, VPdR, VRGi), praf de *prahaghiță* (VLL, VLR) și cu *romaniță* (BtRtC).

Se ungeau cu albuș de ou (BtUșS, SPIC), praf de *cărbune de tei* (IpsS, IVsC, SDM), *ceară* din urechi (BLpLp, BVGd), *clei de prun* (BtCoCo, BtGeD), *colb* (BtCuCu), praf de *cretă* (BtRmRm), *grosior* (SBrM, SPnG), iruri din *ceapă coaptă* și *ceară* de albine (GPcPc, SFrFr), din *fiere* de porc, *untură* și *ceară* de albine (NTTj), din *miere de albine*, *patlagină* și *propolis* (IBtM), din *sacâz*, *tămâie* și *ulei* (VCsPt), cu *miez de lămâie* (ICiCi), *măduvă* de oase de porc (GCtCo), *mămăligă* caldă, mestecată în gură (BtDnH, GGrGr, GVV, GVIVl, NGvO, NZZ), *muci* (toate localitățile), „pământ proaspăt“ (BtLL), *petică arsă* (IPiB, IPșS, ISrB, ITtU, NPșPș, SBrM, SHR, SUIUl, VlvPg), *scurpat* (BAA, BTtTt, BtCuCu, ISnS, IVsVs, VPrPr, VRV), *seu* de oaie (mai multe localități), *smântână* (BȘtcmB, BtHdHd, GCzB), *unt* de oaie (SMoA), *untdelemn de candelă* (ITuTu, VȘtB), *ulei* crud (GCtCt, GVIVl, IOO), *untură* de gâscă (SPjD, VPdPd), *untură* de porc nesărată (BUU, IBV), „de pe brezărul porcului“ (SHM) sau de pe *chiște* (ISrSr, NGtGt), amestecată cu *fiere* (NII) și *var* de pe perete (BLPr, BtCuM) amestecat cu *gaz* (BRcRc) ori cu *spirt* (BtRpR).

ROSURI Se mai numesc și *răsuri* (BtCuCu, ICpB, SFmFm). Dureri pe care le simt lehuzele „în locu în cari o fost prinsî casa copilului“ (IMcR). Începând de la a doua și a treia naștere, suferințele se accentuează (BCjCj, BTrP, GPPj, ITRd).

Remedii Moașa pune pe burta femeii „un boț de lut ud“ (VDeV), luat de la rădăcina unui prun (BVsVs, IMtMt), „un bulgăre“ (IMșMș), „un chirtuc“ (BBsA) sau „o bucată de clisă“ (BVGd), care se învelea într-o pânzătură și se lega deasupra cu *brâul* (IVsVs) sau cu o *chingă* (BtSID). Legătorea cu lut trebuia ținută timp de trei zile (NCsM, NStSt) sau chiar opt zile (BBsA), pentru a nu face *rosuri* (GFrFr, VDeV). În același scop, la puțin timp după naștere, lehuza era încinsă cu *brâul* (BDrDr, BVGd, BtGeA, BtGeD, ICrCr, IPșB, ISrB), iar moașa „îi spuné sî-l poarti șási săptămâni“ (SFrFr). „Dacă lehuza ave răsuri, puneu pi pacheștile di in rachi cu un ou bătut bine și o încingeu“ (SFmFm). „Îi mai puneu în juru mijlocului un ștergar muet în rachi“ (SVaVa).

Dacă avea dureri și după ce era încinsă cu *brâul*, i se da să bea *rachi* cu *untdelemn* (BtCuA, BtDbDb, IBtM, ICuB, IMsMs, NBtG), *rachi* de drojdie cu *miere de albine* (ICpP, IMgMg, ITgC), „țuicî di smochini“ (BtCuCu) sau „țuicî încălzâtî, aluni și piper“ (VrVIVr). „La trii zâli cerbé mătcuți și îi da sî beie“ (ICpB).

SÂNGERAREA NASULUI

Remedii Cel afectat este așezat cu fața în sus (toate localitățile), cu o mână ridicată (BMtMt, BtDaE, ICpB, IMsMs, SFOO, VrTG), cel mai adesea *mână*

stângă (BtHdHd, BtLC, GCdCd, GCoCo, NCCn, SfoȚ, SPnPn, SSvSv), dar și *dreapta* (IBvBv, IOO, IRgD, ISdSd, NBdBd, SDhDhM, VrVV), mâna dinspre nara care curge (BVL, IBtM, ILH, IMșMș, NPtS, NRdB, SHR) sau din partea opusă: „dacă-i curgi sânge din nara stângi, rădici mâna dreaptă și invers (VPdPd). Uneori, „ține ambele brațe ridicate în sus“ (BtTrD).

Comprese la ceafă cu *apă rece* (majoritatea atestărilor), cu *oțet* (IMnMn, ITT, IȚuȚu, SBiBi, SFvFv, SPtPt, VrVVș) ori *saramură* (BBL, BtDnH, GNP, ITnS, SSdSd), comprese cu *apă rece* sau *oțet* în *creștetul capului* (BUV, NBrBr, NBtG, NUU, SSdSd, SSjSj), în *moalele capului* (BDmDm, BOO, BOrOr, BSoC, BȘtcmB, GBhBh, GCU, GCȚȚ, GMnMn), în *vârful capului* (BtGeA, SPoPo) sau la *nas* (BtAB, BtDbDb, BtMiC, IHIH, SAA, SHB, SMhMh, VOIT). Legători la *ceafă* cu *cartofi tăiați mărunț și stropiți cu rachiu* ori *spirt* (BLO), cu *ceapă mărunțită* (VPdR), *zâte de grâu* stropite cu *oțet* (BLO), frunze de *hrean* udate cu *țuică* (VrBIP), rădăcini de *hrean* date pe răzătoare (VLL, VLR), „câlțșori de in și albuș de ou“ (SGIGI), „o felie de pâine muiată în vin“ (SVmVm), cu frunze de *patlagină* (NIS), fiertură din nuiete de *sânger* (ISrSr) sau din „vâsc de pe stejar“ (BBuB).

Instilații cu *apă rece* (BCȚBo, NIBt, SVjVj), *saramură* (BPtF, IBIM, IHO, NȘG, VRGi, VrTCl, VrTtBv), soluție de *oțet* (IVsC, NȘS, SPsG, VBcB, VGrGr), *rachiu* (IHHm, ISBr), *zeamă de coada calului* (SPsA), *coada șoricelului* (SFsFs), frunze de *nuc* (VGC) ori *sămânță de ștevie* (VCC). Bolnavul era pus să tragă pe nara care sângera *cărbune de tei* pisat mărunț (SVvVv), praf de *cimbru* (GNN), *scrum de cârpă arsă* (IPiB, NCnV), praf obținut din două-trei *găoci de ouă*, arse și pisate bine (BCbV, NVA, SZL, VPdR, VVoS) sau fire de *tutun* (NIR). În nara respectivă se mai puneau frunze de *pelin verde* (BtCuA, GMtMt, GPcPc, VrSR). Se foloseau, de asemenea, ceaiuri de *ciuboșica cucului* (ILB), de *coada calului* (VPdR), *coada șoricelului* (SPIC), *măceș* (SMșB), *coajă de stejar* (ICuB), *ștevie* (NZZ), de *vintre* (SBaBa) și de *vâsc* (NİcA).

Acte magice I se lega bolnavului părul de pe cap „în cioturi“ (BtVIVI), *două-trei fire* de păr (BtSISl, ICpP, ITtTt), „câteva hiri“ (VGvGv), *trei fire* (BBzBz, BȘtcmR, BLL, GTvTv, ICuCu, ITgBz, NGmGm, VCsPt, VrSR), *nouă fire* (BtCoCo, ICiCi) sau *câteva șuvițe* (BCșCș, BVL, IOO, NGnGn, NTPr, SHH, SPP). Se legau *ciot* (BtGeD), *moș* (VDmV), *nod* (SFrFr), *cruciș* (BtCuM, VVoO), în *cruce* (BtCuCu, BtSID, SȘM, SVaVa), uneori împreună cu puțină *cenușă* (IȘpȘp), cu un *inel de cununie* (NII) sau „un inel cu lumină roșie“ (IVsVs). Părul se ținea legat timp de trei zile (IPbP), iar pe alocuri se smulgeau două-trei fire (SCpI) sau „câteva hiri din vârful capului“ (VPdPd).

Se făcea cu sfredelul o gaură în pragul ușii de afară, se puneau trei picături de sânge și se astupa „cu un ciocan de păpușoi sau cu bățul“ (GGhGh), se puneau un dop (BLpLp, BVGd, IBB, VVșVș) ori „se bătea cep“ (IȘpȘp) și se spunea:

„Când a sări dopul, atunci sî-i mai curgî sânge din nas“ (BHrHr). „Faci trii găuri cu sfredelu în prag și pui trii chicături di sânge, pui dop di lemn ș-astuchi“ (VlVpg). Uneori se bătea o *potcoavă* de cal în pragul ușii, se lăsa să curgă sângele acolo (GBcBc), iar suferindul se așeza pe prag cu fața în sus (BPrPr, VPT). Se scotea o cărămidă din *vatra* sobei, se picura sânge pe locul descoperit, apoi se fixa cărămida la loc cu cealaltă față (BDrDr). Se credea că dacă lași să picure câteva picături de sânge pe jăratec, se oprește hemoragia (VrPfC). Se lua un cărbune din vatră, lăsa să cadă pe el trei picături de sânge, după care se îngropa, spunându-se: „Când va ieși tăciunile, / Atunci să mai curgă sânge“ (VrRRt). Se făcea o gaură în pământ, lăsa să curgă trei picături de sânge în ea și se astupa (VrRȘ).

Alte practici „În zăua di Paști dimineața, când sî umblî cu Hristos o înviat, prima nucî pi cari o capiț o aduci acasă, o disfaci și îi mânânci niezu, iar în coajî, când îți curgi sânge din nas, pui noauî picături așa în coaja ceea, îi pui capacu ș-o îngropi sub prag. Și nu-ți mai curgi“ (VGvGv). Alteori, se căuta o *piatră cu gaură*, prin care erau lăsate să curgă trei picături de sânge (GVIVI) ori se lua un *inel* și se petreceau nouă picături prin el (VPrPr). Se descânta *de deochi* (GCzB), *de pocitură* (ITgTg, VrBPr), *de potcă* (ITgC), *de săgetătură* (GGG), *de soare în cap* (BBsA), *de soare sec* (BHgHg) și chiar *pe ursită* (BtSmR, GRR, ICsCz, IMIC, VBcBc, VDeV). „Se punea apă pe o icoană cu Răstignirea lui Hristos, apoi de pe icoană i se scurgea apa în nas“ (ICsC). Cine știa, spunea de trei ori „cuvintele care numesc rănila Maicii Domnului“ (SURs). Alții „îi ceteau Epistoliile“ (VPrPr).

SCRÂNTITURĂ Deplasarea unui os din articulația sa. Apare din cauza unei mișcări greșite (majoritatea satelor cercetate), „din călcat rău“ (ISrSr) sau „din căzături“ (BtDaB).

Remedii Un om cunoscător (SFvFv, SPoPo, SSrZ), „cari ari mânî bunî“ (SDbDb), trage părțile sărite și le așază la locul lor (toate localitățile). Oasele se pun la loc „prin smuncitură“ (VTnTn) ori *se calcă* (BHrO, GCtCo, VLR, VrJP, VrRRt). Locul scrântit se unge apoi cu *unt* de oaie (SFnFn, SPnG, SVjVj, SUIUI). Mai rar, bolnavul „era tras la roată“ (IMgH).

Se făceau legători cu *boștină* (VrMM), numită și *hoștină* (VTnTn), cu *cărămidă* pisată, amestecată în albuș de *ou* (BPtS), *ceapă* pisată, stropită cu *rachiu* (VrVIBl, VrVVș), *clisă* și *oțet* (BMTș), *făină* de secară și *spirt* (BSoc), „huci cu sari, cî nu dădea voie sî sî umfli“ (VGvGv), cu *huște* (BDrDr), „păr de capră, ceapă zdrobită și săpun ras, stropite toate cu rachiu sau cu spirt“ (BPtF) sau cu *pâine* și *vin* (BCșCș).

Oblojeli cu rădăcini de *boz* fierte în lapte dulce (BtCoCo, BtRtC, SML), fiertură de *brusturi* (BtHdHd), de *coadă racului* (NGtGt), *curcubefică* (ITgB),

rădăcini de *iarba lui Tatin* (BtDaB, BtPIPl, BtRtC, ITgB, SPtPt), *leuștean* (BtCoCo), *mutătoare* (BtII) și, mai ales, din buruiana cu floare albă, cunoscută sub denumiri ca *sclinchită* (NPtPv), *sclintitoare* (BtCoCo, BtDaB, ITgB, VrBIG), *sclintitură* (ITnTn, NGrGr), *sclintiță* (BBzBz, BPjBs, IMcMc, NChCh, NGtGt, NPtD), *sclântinică* (NBdG), *scrântitoare* (ICpB), *scrânghiță* (BVGd) sau *scrântiță* (VrRȘ).

Acte magice Suferindul era *călcăt* de o femeie care născuse *gemeni* (toate localitățile), numiți și *gemănări* (SDhDhM, VBzBz) sau *copii de gemene* (ICpB, ITgTg, VIVPg, VOIT, VrCrR). Rareori, aceasta putea fi substituită de „o femeie cu leacul sclintiturii” (NZZ), de un bărbat sau de o femeie „care au frați ori surori gemene” (VBcBc) sau de cineva „care a avut două cununii” (ITbPs). Descântătoarea trăgea mai întâi încheietura, puneă oasele pe fâgașul lor (BMtMt, GCzB, GVIVI, ITT, NGmGm, NVnN, SPP, SȘM, VBcBc, VVoS, VrTG) și apoi începea *călcatul* propriu-zis, care avea loc pe *pragul casei* (BLO, BVGd, ICuCu, ISrSr, IVsVs, NȘG, NȚȚj, VDeV, VPdR, VVeVe, VrBdBs), piciorul sau mână fiind puse, uneori, deasupra unei perne (BȘtcmR).

Formulele rostite îi dau posibilitatea bolnavului să aleagă: „– Ci vrei, /Mână sclintită/Sau copii de gemene?” (IHO). De cele mai multe ori este aleasă a doua alternativă: „Mai bine doi copii de gemene/Decât piciorul scrântit” (NGnC). Sunt însă și situații în care ambele propuneri sunt respinse – „Nici copii de gemene, /Nici picior scrântit” (IPbP) – opțiunea sa fiind cât se poate de firească: „Sanatati vreu!” (IMIC). În toate cazurile se descântă de trei ori (GGG, NGnC, NTPr). Alte descânțete: „Trecé Dumnezeu/Cu Sfântul Petru/Pe-o punte./Dumnezeu trecea,/Sfântul Petru ba!/- Treci Petre!/- Nu trec,/Că mă tem c-oi chica/Și m-oi sdruncina./- Nu ti temi c-ăi chica/Și te-i sdruncina,/Că eu am untură de porc/În mâna dreaptă/Și te-oi descânta./Și-oi da la loc os cu os,/Vână cu vână:/Peliță cu peliță./Discânticu di la mini,/Leacu di la Dumnezău!” (SHM). Sau: „Zbiară oaie laie,/Bălaie/Și mocanu șuieră./Cum a stat/Oaia din zbierat/Și mocanu din șuierat,/Așa să treacă sclintitura./Să rămână (cutare) curat,/Luminat,/Că Maica Domnului/Leac babei i-a dat” (GSS).

SCURTĂ Inflamație ganglionară la nivelul încheieturilor brațelor și picioarelor. I se mai spune *tătarcă* (SDBDb, SFnFn), *udmă* (VȘtB), *uimă* (SFnFn, SPIC) sau *utmă* (NIR). Apare din cauza *alergăturii* (BHRr, BtHdHd, IBP, ITbPs, SVtVg) a *eforturilor mari* la ridicat (BBsA, BtVIVI, GCtCt, IBvBv, IEB, ILL, NCnV, NȘȘ, VDeV, VTnTn), din *mers mult* pe jos (BHD, BȘtcmB, GCzB, GGG, NGmT, NVnN, SPoPo, SSjSj, SStSt), din *mers forțat* (BtII, SAA, SFvFv, VBcB, VGrGr, VrBPr, VrRȘ) sau *greșit* (BtGeA, SBiBi), din *mers șchiopătat* (GPcPc, ITtU, ITuȚu, SCpI, SDM, SFnFn, VrPP, VrShB), din cauza unei *pălituri* (NPtD, SFOȚ), a unei *rosături* produse de încălțări (GTȚ, IScSc, SPtPt,

VRGi, VrBIBI), „când nu se lucrează cu mâna în voie“ (ISrSr) și chiar „când ai o vâni zgîrcitî. Dacă zgîrcitura-i la chicioru stîng, *scurta* aparî la dreptu“ (VPdPd).

Se face la *stinghie* (majoritatea satelor investigate) sau *sub braț* (mai multe atestări), la *încheieturile oaselor* (BtDbDb, IMsMs, VrPfc), *sub genunchi* (BGIM) sau la *vintr* (NGnGn). Este „o bolfi cari doari“ (ITtU), un *ghem* (SVaVa), o *gîlmă* (VrMM), o *întăritură* (BtCsCo), un *nod* (SPnPn), „un fel di potochinî“ (ICpB), o *umflătură* dureroasă (BBsA, BHRrHr, BŞtcmB, BtCuCu, NBrBr, NPeT), de mărimea unui ou de găină (ISnS, NVnL). „Se îngroaşă o vână și se umflă“ (SŞTm).

Remedii Comprese cu *apă rece* (mai multe localități). Freccii cu *gaz* (BPrPr, BtTrD, ICiCi, IOO, ITtTt, NGmT, SPnG, VrRŞ, VrTG), *grăsime* (BUV, BtII, ILL, NBtG, NGmT), *oțet* (BBuB, BtGeD, SPnG, VAlCo, VZZ), *rachiu* (IOO, VPdPd), *saramură* (ICiCi, ITtTt, VrBIBI), *săpun* (BUV, BtII, ILL, NBtG) și *spirt* (BSoc, ICpB, ISnS). Oblojeli cu *castravete bătrân* crăpat în două (BUrUr, VrRŞ), muiat în *lapte dulce* (VrVVş), cu *tărâte de grâu* (GRR), cu *mămăligă prichită* (NChCh), rădăcini de *tătarcă* (SUIUI) sau cu foi de *varză verde* (BtSISI, SPtPt). Legători cu „aluătel din făină albă, lapte de femeie, puf de gâscă, in și smântână“ (NŞŞ), „racoină caldă, huște încălzite, unsoare și ceapă albă fiartă“ (SVaVa). Se pălea locul cu *arceru* (SGIGI, SSJSj, SSRZ, VrPfpf), numit și *arcel* (NGnC), cu o *cute de coasă* înfierbântată (majoritatea localităților), un *bolovan* înfierbântat (BtRmRm, SVjVj), o *cărămidă* încălzită (BTtTt), cu *cușitul* ținut în foc (ITT), cu *melesteul* fierbinte (ILnG), cu coada unei *linguri de lemn* încălzite (BtGeD, ISrB, SLRt, VrSR) ori cu „sare înfierbântată“ (VrBIP). Se lovea de trei ori (NPpB, SFsFs) sau de nouă ori (VrSR).

Acte magice Se descânta de *uimă* (GCU, NGnC, VrTtBv), cu un *cărbune aprins* dat pe gura cămășii. (GGhGh, ICuB, VrTCl) de trei ori în trei seri (GGhGh), „cu doi cărbuni aprinși dați prin sân de trei ori în jos“ (BHRPr), cu *trei cărbuni aprinși* dați pe gura cămășii de trei ori (GBşP, GCoCo, GCtCo, GGrGr, VAP, VCsPt), cu *nouă cărbuni aprinși* (BPtG, BPtS), cu *cutea* (ITtU, NChB) sau cu *furca de tors* (BŞtcmB). Când se dădeau cărbunii, se spunea: „Fugi scurtă./Că te-ajuge boul roș./Cum te-ajunge./Cum te-mpunge!“ (GNP). Sau: „Focu-n sân/Și scurtă-n foc!“ (BMtMt); „Fugi scurtî./Cî ti frig“ (BVL); „Fugi scurtă./Cî te-agiungi cărbunili/Și ti frigi!“ (GGhGh); „Fugi scurtă./Că te-ajunge lunga./Cum te-ajunge./Te și frige./Să rămâie Ion curat./Luminat./Cum Maica Domnului l-a lăsat“ (VAP). Se mai spunea: „A plecat scurtă la pădure/Călare pe secure./Securea a venit./Scurta n-a mai venit./Să rămâie Gheorghii curat./Luminat./Ca maică-sa ce l-a făcut./Ca Dumnezeu ce l-a lăsat“ (GGrGr).

STERILITATE I se mai spune *sterpăciune* (mai multe localități) sau *nerodnicie* (BRcRc). Se credea că acest neajuns se datorează unui blestem

(BtMIMl, GVIB, IVnSs), unei „moșteniri din familie“ (BVSVs), unor eforturi fizice prea mari (IEB, VAlCo) sau bolilor femeiești (BTrP, ICI). „Matricea îi mănâncă copchiii“ (BtSmR).

Remedii Ceaiuri din „buruieni pentru copii“ (VTvS): *băiețel* (ISnS), *boșășoare* (VGvGv), *coaiele popii* (NIR), *coiță* (IPrPr), *cinci degete* (BMtPr, IMnMn), *copilariță* (VrBIG), *copileți* (BtGeA), „dosnică înflorită, dacă voiau fete, și dosnică îmbobocită, pentru a avea băieți“ (BOrOr), *floarea miresei* (GGhGh), *gogoșariță* (VrBIG), *lumânărică* (SStSt) și *mătcuță* (GBșP). „Se iau buruienile mătcuță, buricile copchiilor, boșășoare, se plămădesc în rachiu și beau ambii soți“ (VGvGv). „Se fierb douăsprezece feluri de buruieni și se beau în rachiu“ (GBșP). I se mai da femeii să bea sămânță de gândaci de mătase, fiartă (BMtR, BUrUr, GCtCo, GTt) și rachiu cu *salcie* sau *iovă* (IMsMs). Se credea că este bine să ia *albuș* de ou cu coji de *nuci* (VCsPt), *ouă* fierte în știubeiul cu cenușă (BtII) ori semințele cocoșului (NCnV). Se făceau băi cu frunze de *nuc* și *vetrice* de pe haturi (BtVdB), cu frunze și scoarță de *stejar* (SDM, SMhMh, SPIC), „să-și întărească mitra“ (NȘS).

Acte magice Se descânta *de matrice* (BtSmR, IMnMn, ITtU, NGnC, NVA, VAP, VBzBz, VGrGr, VPT), de trei ori (IMIMl), în ceai de *cinci degete* (IMnMn) ori în rachiu plămădit cu *sâneală* (GCtCt). Femeile respective mâncau inimă de *vidră* (VDMv), numită și *hidră* (BBuB) și beau *ceai* din buruieni „culese în marțea Paștilor“ (BVGD). Luau de la o mamă buricul unui copil, îl ardeau, puneau cenușa în rachiu și o beau (BtCuCu, GGrGr), făceau baie în urma unei femei care născuse (BUrUr) ori se așezau pe *covată* la scăldușcă sau la cumetrie (IȘpH). Altele luau un copil să-l crească, apoi nășteau și ele (GMtMt). Țineau toate posturile și sărbătorile (BtCoCo), „se duceau la pochi să le citească“ (BtTrD), „mergeau la biserică și îmbrăcau icoana Maicii Domnului cu un ștergar, să le dea copii“ (SFmFm).

STRÂNS Boală a primei copilării, care duce la deformarea oaselor. Rahitism. I se mai spune *ceas rău* (ITgBz, SDM), *cheptini* (GTt), *samcă* (NBhI, VVșVș), *socote* (BtCuCu, BtGeD, BtȘnȘn) sau *strânsoare* (NBtG, NChCh). Este asemănată cu *boala câinească* (GBhBh) și cu *samca*: „Strânsu-i boali mai ușoară decât samca“ (VVeVe). O capătă copiii de la unu la șapte ani (BOrOr, GCU, IBP, IPbP, NIR) sau până la zece ani (BPpI). Provine din *răceală* (mai multe localități), din *spaimă* (NtTj), din cauză că un copil este lăsat prea mult singur (NVA) ori „îl joacă părinți, îl ducănești, îl ie în brați“ (VIVPg).

Se manifestă prin *dureri în piept* (BMcMc, BPpI, NGnGn, VBzR, VȘtB), în *spate* (GPcPc, GRR) și la *încheieturi* (NIR, VVeVe). Copilul *icnește* (VȘtB), se *înădușă* (IVsVs, NGnGn, VPdR), *respiră încet* (BBzBz, BPpI), *sufă greu* (IPbP, NUU), *gâfâie* (NSgV, VLL), *hârcăie* în piept (BtRtC, IBP, IIA, IVnVn,

NCsM, NDH, NRdB, NUU, VRbD), *horhotește* (NVnN), *tușește* (BBIBI, BLPr, IVsVs, VTR). Alteori „se arcește“ (BOnB), „face cărcei“ (BtVdB), „se închircește“ (NŞG), „se încârligă“ (NPeT), „sî-ntindi şi sî strângi“ (IMtB), „boala îl strângi ca pe un ghem“ (BtVdB), se strânge grămadă (NGnC, VGvO, VVoS), „vinele i se strunesc“ (NIR), are *ghinduri* pe la gât (BUV, VrBIG, VrRŞ) ori *mărgeluțe* (IOO).

Alte simptome. I se ridică în sus coşul pieptului (NVnVn, SDbDb), îi scoate pieptul afară (BMtMt, BtŞnŞn, IMIC, ISBr, VVoO), „i sî umflî cheptu“ (IMtB), „i se strâmbă trupul“ (GBŞP), „strânsu cel mari în cucoşazi“ (IRR), „îl îngheboşazi“ (ILH), „pot să-i apară cocoase în spate sau la piept“ (VAP), *gheb* (VCsPt) sau *ghebă* (VRbS) în spinare. Despre cel căzut în *Strânsul cel Mare* (BCŞCş) se spune că „l-o strâmbat cheptinii“ (GTT), „tremură şi se albăstreşte“ (NCCn), i se învineţeşte pielea (ITtTt, VrBPr), plânge „până înţepeneşte“ (IPiB).

Remedii Băi cu fiertură de *bobolnic* (VrCvR), numit şi *bobovnic* (BVL), de *boz* (GVIVI, VIViv), *cătuşnică* (GCvCv, NZZ, VRR), numită şi *cătuşniţă* (VPdPd), *cucută* (BtRtC), *desfăcătoare* (BtVdB), *scuturătură de fân* (BŞtcmB, VIViv, VPdRd), *loznicioară* (NPpB), *lemnul câinelui* (GPP), *mentă* (SVmVm), *frunze de nuc* (BtVdB, GCdCd, NZZ, SVmVm), *ovăz* (GCdCd), *pelinul calului* (BtRtC), *schinişori albaştri* (BtRtRt), *sovârf* (NZZ, SVmVm), de „spin crăcos cu flori albe“ (BŞtcmB), *buruieni de strânsoare* (ITgC, NChCh) sau din ramuri de *ulm* (GCC).

Frecţii cu *borş* (GCoCo), *gaz* (VrVVş), *grăsimi de pasăre* (BUV, IBtM, NSgV, VrPfC), *rachiu* (GCC, VGC), *ouă bătute* amestecate în *spirt* cald (VLL, VVoS), cu *săpun* (VrPfC), „sâneală de var“ (NGmGm) şi, mai ales, *untdelemn* (cele mai multe localităţi). Oblojeli „pe piept, spate şi la rărunchi“ (BMcMc) cu *baligă de cal* şi *tărâte prăjite* (IPrPr, ITnS), „baligă de viţel prăjită cu tărâte de grâu“ (VTR), „cu bobofnic“ (BPjBs), *tărâte de grâu* opărite (NGnGn, NUU), *hoştină* de la albine (ICsCz), *hârtie albastră* unsă cu *ulei* ori cu *său* de oaie (IHO) şi cu *foi de varză verde* opărite (BCtBo, BMcMc, BVL). I se da copilului să bea fiertură de *găinaţ de vrabie* (ISBr, VCsPt, VPdPt), un amestec de „sâneală sfinţită, lapte de mamă şi nouă găinaţi de vrabie de pe ghizdelele fântânii“ (IŞpŞp) ori „mâzgă de soc fiartă“ (BtŞnŞn).

În cazurile grave, bolnavii se vindecau prin *hărăsit* (ISL), *horopsit* (IMnMn, ITgBz, ITuTu) sau *oropsit* (IMB), adică li se tăia pielea cu briul în câteva locuri pe spinare (ISL, ITuTu) ori „se pişca la muşchiul piciorului“ (IMnMn), pentru a se scurge sângele rău. „Işă sângei negru ca păcura şi sî trecé“ (ITgBz).

Acte magice Îl descânta (cele mai multe atestări) de *răutate* (BtRtC), de *samcă* (VVşVş, VrCrR), de *socote* (BtCoCo, BtCuCu) sau de *Strânsul cel Mare* (VrBPş), „în apă cu câteva fire de la mătură“ (BOO), „cu aţă roşie şi ac înfipt în mătură“ (GBŞP), „cu ghici găsit“ (GBŞP), „cu 9 găinaţi de vrabie“ (IBvBv), „cu

mătură de la biserică“ (GBșP), cu *sâneală* (IMB, NVA, SDbDb) „sfințită la Paști“ (IBvBv), amestecată cu *lapte* (GCU), *unt* (VivPg, VrVV) sau *unidelemn* sfințit (BtGeD, GCdCd, ICsC), cu *țuică* (VrVV) sau cu *vin* (GBșP), „la sfârșit de lună“ (ICsC). Descântătoarea își pune o lingură în brâu (BȘtcmB) și-i făcea copilului cruce cu *sâneală* pe frunte, pe tălpi, pe palme și pe piept (NCsM, NVA, SSjSj, VPdR, VrVIVr). Se descânta „cu chepteni de tras cânepă“ (VrBdBs), „de scărmanat călți“ (VrTtBv) sau „de pieptănat lână“ (GCzCzv), în baie de *măceș* (VrMrP), din crengi de *ulm* (GCC) sau *buruieni de strânsură* (mai multe localități). Se spunea că „îl bagă în cheptini“ (GCC, VivIV, VTvS, VrTtBv). Copilul era spălat cu apă în care se puneau „9 crengi din 9 copaci diferiți“ (BHgHg) sau „9 crengi de veniș“ (IMIMl), „până a nu răsări soarele“ (BHgHg). „Dacă are de murit, moare, dacă nu, crește mare ca pomul“ (IMIC).

Alte practici. „Mături din patru colțuri, pui gunoiu pi țolic și copilul pi gunoi și-l dai afară, zicînd: –Hai afară,/Carni rar! Altă femeie aducea copilul în casă: – Hai în casă,/Carni gras!“ (BtCuCu). Sau: „Carni slabă afară și margă,/Carni gras în casă și intri!“ (BtCoCo). Se puneau în baia copilului „9 surcele luate într-o seară de la clopotniță“ (BtCuCu). „Dai oleacă di paie-n cuptorii și li dai foc. După ci ard paili, tragi șperla aceea afară, pui copchilu pi lopat și zăci: Nu bag în cuptorii pâni/Bag on copchil slab,/Păcătos,/Urăcios/Și să-l scot ca o pâni crescută,/Rumân și frumoasă“ (ITnS). „Ăl trăgei pi copil pi mormânt. Ti ducei în trii sări și îl trăgei cu pelinca di la un capăt al mormântului la celălalt. Dacă avea de trăit, se îndrepta, dacă nu, murea“ (BtCuCu).

La *socote* „îl vinde pi geam la o fimeie cari ave copchii sănătoși“ (BtGeD) și se da de pomană în numele celui bolnav: „pui pe un trunchi 9 chiroști pentru câine și dai 9 păpușoi fierți la păsări“ (BtCuM). Copilului bolnav i se făcea *carte de samcă* (BSOC, VTnTn) sau *de strâns* (VAP, VDeV) și *cartea* (NBdBd), *hârtia* (BHgHg) sau *scrisoarea* (VZZ) *Sfântului Sisoie*: „se făcea o cruce mare pe hârtie cu albastru, se scria din cartea Sfântului Sisoie și se pune în pernuța copilului“ (NCCn). Era dus la preoți să-i facă *cetanii* (BtVdB, IBIM, IPiB, ITtTt, NDH), *slujbe* (NTTj) și „să-l împărtășească de trei ori“ (ILH).

TAIETURĂ Rană deschisă, sângerândă.

Remedii Pentru a se opri sângerarea, locul afectat se spăla cu apă rece (mai multe atestări), cu *gaz* (toate localitățile), numit și *naft* (mai ales în Bucovina) ori *petrol lampant* (BGfB, BtSID, SFoT), cu *rachiu* (BDmDm, BOrOr, BTtTt, GBhBh, NUU, VrBIBl) sau cu *spirt* (BGIM, IMgH, IPrPr, GCU, NGmGm, NZZ, VLL, VPdR), după care se presăra *cărbune* pisat (BAA, BtCuA, BtMiC, IBIM, IVsVs, NBdBd, NPtD, SDcDc, SMM, SVvVv), mai ales din lemn de *brad* (SSjSj) sau de *tei* (BBuB, BtCoCo, NPtPv). La tăieturile mici se pune *ce-nușă* (BPrPr, NBtG, NRdB, SHH, VivIV), *cârpă arsă* (majoritatea localităților),

de *lână* (VBzR, VPdPd) ori de *câneapă* (VRV), *mămăligă* (mai multe atestări) frământată cu *gaz* (BtPIPl, BtRpR, BtUțS, VGvGv), cu *oțet* (BtAB), cu *spirt* (NȘG) ori cu *sare* (BtȘtȘt, NCCn, NȘȘ, NZZ, VGvGv).

Se mai pune *pământ* (BCțBo, BDrDr, GMnMn, GMtMt, GPP, GRR, ILB, ISdSd, NBrBr, SPP, VVșVș), *țărână* (GCoCo, IRR, ITgB, NII, SHM, VIVIV, VLL, VLR), mai ales „țărână de la perj” (IRgD), „pământ mucegăit de la fântână” (BPjPj), apoi *miez de pâine* (BtRțC, BtVdVd, ICuCu, IHRP, NUU, NVnN), muiat în *rachiu* (IHD), *spirt* (IEB, NVnL) sau *vin* (BPTs, BUrUr, BtDaE, ICsCz, IIA, ITnS, VȘtB), *sare* (majoritatea localităților), *slănină* (BGfB, SPsG), „răsătură de pe șoric” (SDhDhM), foi de *tutun* uscate și fărâmițate (BAA, BBzBz, BCșCș, GGG, GPcPc, SBaBa, VOIT, VȘtB, VrSR), *untură* de porc nesărată (IBvBv) amestecată cu *făină de grâu* (ILH) ori cu *fiere* (IVsC) și *var* ras de pe perete (BAA, BBzBz, BCșCș, BȘtcmB, SCpI, SPIC, VrBdBs).

Oblojeli cu frunze de *aloe* (GGhGh, NGțGț), praf din ciuperca *bășina calului* (SMhMh, SPtPt, SSjSj) numită și *bășina porcului* (VRbS), *părhăriță* (SPtPt), *prahaghiță* (ITbPs), *prohaghiță* (VRbS) ori *șperhaiț* (SMhMh, SMOA), frunze de *cactus* (SPtPt), flori de *cicoare* (BMtMt, BVGd, BtCoCo, BtCuA, SȘM, VrCrR) macerate în *untdelemn* (NDH), *coada calului* (ISnS), frunze de *ciumăfai* (IPșS), flori de *crin* (SBtBt) unse cu *miere* (IMgMg), frunze de la *floarea de gheață* (BtII), numită și *floare înghețată* (ITgC), *holbură* (GGhGh), *iarbă grasă* (SML), *iarbă neagră* (BOH), *iarba tăieturii* (SPsG), numită și *frunză de tăietură* (NIcA), cu frunze de *limba oii* (SDL, SML, SSjSj), frunze de *nebuneală* (GGrGr), *oleandru* (NHB), frunze de *patlagină* (BtCuA, IMgMg, NAA, NDH, NHB, SSjSj, SZL, VrCrR), *părul porcului* (ISnS), *pelin* (VrRȘ), flori de *pojarniță* (BMtMt) plămădite în *untdelemn* (BtBB, BtII, IHH, IRgRg, NDH) sau *spirt* (ICuB), cu floare de *răsuflătoarea pământului* (BtGeD, SHR, SML), „lungi ca o cordici și flocoasi ca un paingân” (ITnTn) și cu *fiertură* de „roșcove de la salcâmi cu țachii mari” (GGhGh).

Se mai pune „casă di paingân” (NChCh), adică *pânză de păianjen* (SAA, SBtBt), numită și *răsuflătoarea pământului* (IȘpȘp). Se lega strâns locul afectat (toate localitățile), deasupra tăieturii (BHRrHr, BLO, BMtPr, BtDbB, VMIL), mai sus de rană (BȘtcmR, IVnVn, SStSt), cu o *cârpă* (VrTtBv), cu o *fâșie de pânză* (NDIDI) ori cu o *sfoară* (VICș).

TIFOS Boală infecțioasă febrilă, cunoscută și sub numele de *lungoare* (ICpB, IVsC, SFsFs, SMhMh). Răspândit, în primul rând, prin intermediul păduchilor infestați (toate localitățile), *i.* era favorizat de *foamete* (BTtTt, GVIVI, NVnL, SȘM, SȘTm), *mizerie* (cele mai multe atestări), *murdărie* (BCțBo, NBhI, SDAO, VrVV), *necurătenie* (BtCuA, BtDaE, GCțCț, NGnGn, VrTCl), *sărăcie* (IVsVs, SMOA) și *supărare* (BCțBo, SBiBi). „Era în timpul războiului. Trăie cari era

mai tari“ (SSdSd). Adesea, bolnavii nu puteau fi salvați (BBuB, BtGeA, GCdCd, VrPP, VrVV). „Cini scapa di la tifos, zăcé cî s-o născut a doua oară“ (BtCIP).

Se manifesta prin *amețeli* (BPtF, BtCuA, GBșP, GCȚCȚ, ISC, VRR, VrMrP) și febră foarte mare (toate localitățile). Bolnavul „ardea ca focul“ (NGrGr), începea să *aiureze* (BHrC, BtDnH, BtȘtȘt, NRdB, NVnVn, SFnFn), să *bâiguie* (BtCuM, GCzCz), să *delireze* (BMtPr, ILA, ILB, ISrSr, SBiBi, SPnG, SȘTm, VGvO, VȘtB), să-și piardă cunoștința (BtAB, BtCuCu, IPbP, SSRZ, VrPfC). Avea dureri de cap (BOnTȚ, BtCuA, GBșP, IPșB, ISC, NBdBd, NDH, NȘG), dureri musculare (BSOC, BtFrB, IMcR), dureri în tot corpul (GCȚCȚ, IMsMs, IVsC), somnolență și moleșală (BFaFa, BNbVs, IVsVs, SDAO, VrMrP). Îi apăreau *pete roșii* pe piele (BBIBI, IBtM) sau *pete negre-vineții* (VPdPd). „I se umflau buzele și limba“ (VAICo) și „îi cădea părul de pe cap“ (BPtG). Urmările erau uneori grave, afectându-i auzul (IBtBt), vederea (NTmTm) sau vorbirea (NPtS) ori provocându-i paralizie (BtRiRiv, IȘCb, SȘTm).

Remedii După ce se făcea deparazitarea (toate localitățile), bolnavul era înfășurat în cearșafuri muiate în *apă rece* (BtDbB, BtGeD, BtHdHd, BtRmRm, ICpB, NVnL, SDC, SDM, SVtVg, VGvGv, VVoS), stropite cu *oțet* (BSOC, BtMhMh, GCzB), cu *rachiu* (SVtVg) sau cu *spirt* (BȘtcmB), „să-i treacă fierbințeala“ (BtGeD). I se puneau comprese cu *apă rece* (mai multe atestări), cu *oțet* (VGC), *chișleag* (SMoA), *rachiu* (IMIC), *spirt* (BtȘtȘt, SSdSd), *țuică* și *ardei* (VrPfC), „până scădea temperatura“ (VGC). Frecții cu *gaz* (BBzBz, GBșP, GCU, NGmT, VrGrGr), *hrean* (GBșP), *oțet* (BHgHg, BSOC, GCnCn, GTT, IPrPr, VVoS) amestecat cu *mujdei* (GCzFv, IBIM, ILnG, IȚuȚu, SBiBi, SHR, VrBIP), cu *rachiu* (BBzBz, NDH, SPnG, VICș, VIViv) sau cu *spirt* (BMtPr, VICș), cu *țuică* (SSStSt). Băi cu *apă rece* (NVnL, VLL, VLR), oblojeli cu *cartofi cruzi* și *oțet* (BOnTȚ) sau cu rădăcini de *leuștean* stropite cu *oțet* (GCȚCȚ).

Alte remedii Fumigații și inhalații cu *aburi* de la *crohuri* – pietre albe de râu înfierbântate și puse în *apă rece* (BMtMt, VLL) – cu „fum de la o pânză de cânepă“ (IAcȘ), cu *aburi* de la fiertură de *barba ursului* (BtDaB), *floare de fân* (NGrGr), *iarbă mare* (ITtU), *frunze de nuc* (VZZ) sau de *răchiuță* (BtBrBr), *podbal* (VPdR), *scai* (SFsFs), fum de *păcură* (BMtMt) și *aburi de var* (GCU). Ceaiuri din fructe de *afine* (VPdR), rădăcini de *brusturi* (ISTF), de *cătină* (SFvFv), *cârcei de castraveți* și *holeră* (IȘpȘp), de *curcubetică* (VCsPt), *mentă* (NPpB), *pelin verde* (BOROr) și de *potroacă* (SVjVj). I se mai da zeamă de păduchi infestați, amestecată cu ceai (BtVIVl, IEB, IMB, SMșB) sau în *rachiu* (IȘpH, NVA). „Se puneau trei păduchi în țuică și i se dădeau bolnavului să-i bea“ (NCsM).

Regim alimentar *Borș acru* cu zarzavaturi (SPIC), *cartofi copți* (BtGeA, SCfCf), *chișleag* (BLpLp, ITtTt, ICpI, SȘM), *compot de coarne* (BȘtcmR), *mere* (IPbP, IPșS, SCpI) și de alte fructe (NIR, SDL) sau „de pepeni“ (SMhMh) și „rachiu cu cârmăz“ (BtCuCu).

TRÂNJI Termen popular folosit pentru *hemoroizi*. Tumori varicoase, formate prin dilatarea venelor din partea inferioară a rectului. Li se mai spune *viermișori* (BMtȘ, BPjBs, GNN, IBvBv, NIB, SSaP). Apar din cauza *constipației* (BPtG, BȘtcmR, BtDbDb, BtGeD, GVIVI, ISnS) ori a *încuierii* (BRșP, BTRP, BtLnZ, IDD, ILL), a mâncărilor *ardeiate* (GCȚCo, GFrFr, GVIB, IVnSs, NBtN) sau *pipărate* (BBIBI, BtCuM), a statului prea mult timp pe scaun (BPTF, BSoC, BtCuCu, BtPbB, BtPIPI, ILB, ITnS, NAA). Se formează *noduri* (ISnS), *umflături* dureroase (BtDbDb, ILL, VPdL), „*viermișori la dos*“ (BMcMc). Bolnavul simte *mâncărimi* (BBsA, BOH, BPjBs, BtVIVI, GCzCzv, IBIM, IPbP, IPșB, NIB, SDaO, SGIGI, VrJP) și *usturimi* (BSoC, BtHnHn, GCȚCo, IPpPp, IStF). Locul de la capătul intestinului gros se inflamează (BPtF) și adesea sângerează (BSoC, BtRmRm, IMcR, NPtS, VIvPg, VrVIVr).

Remedii Spălături cu fiertură de: *arnică* (SVmVm), rădăcini de *boz* (IRgD, NGmGm, VrJP), „*ciucălăi de brad*“ (SVmVm), *brânzoaică* (BtPIPI), *ceapă hagimă* (ICuCu), *coada șoricelului* (ILL), *strohuri de fân* (GCdCd, SSjSj), *tărâfe de grâu* (BGG, BMtMt, BtBB, BtDbDb, BtSID, BtȘtȘt, GCzB, NPtS), *iarbă roșie* (BLO), *iască* (BtBB), *lupoaie* (NGnC), frunze de *nuc* (GCdCd, IBV, IȘpȘp), de *ovăz* (BtRmRm, ILB), *părul porcului* (IPșB), *pelin alb* (SFoȚ), *rânzoasă* (ILH), *romaniță* (BȘtcmR, IPIB), „*schin alb*“ (BtVdB), coajă și frunze de *stejar* (BSoC, BtPIPI, IPIB, VCsPt, VȘtB), *trânji* (BPjBs, BȘtcmB, GVIVI, ICiCi, IMnMn, NDH, VrBİG), *troscot* (IHRP, IRgD, ISdSd, VVșVș, VrBİBİ) și *urzică albă* (BtBB). Spălături cu *apă caldă* (SSdSd, VrTtBv), *baligă de cal* (BtȘtȘt), *creolină* (NGnC), *zeamă de furnici de pădure* (SVmVm), *leșie de ciucălăi* (BtUȘS), *oțet* (GCȚȚ), soluție de *piatră acră* (SPIB), de *pucioasă* (IMB) și *saramură* (ICuB).

Freccii și tamponări cu *piatra iadului* (NCCn, VPdPd), fiertură de *puzderie de cânepă* și *lapte dulce* (BtRpR), *gaz* (BLO, IBIM, IBvBv, ILH, IOO) amestecat cu *lapte dulce* (BtSID, BtSISI), *grăsime de găină* (SGIGI), *zeamă de hrean* (NDIDI), *trei fire de nălbă* unse cu *miere de albine* (ITgC), *zeamă de coji de nuci verzi* (BUU), *pelin fier* (ICpB), *alifie din muguri de plop negru* (VPdR), *plămădeală de pojarniță* și *untdelemn* (GNP), *praz încălzit în seu de oaie* (GCȚCo), *slănină crudă, nesărată* (BtPIPI, VrTCl), *slănină rancedă* (BtII), *usturoi copt* (VrRRȚ, VrShB), *usturoi pisat* (BAA, BtRpR, GCU, GCoCo, IMsMs, NAA, NȘG, VCsPt) amestecat cu *petrol* (SCIB) ori cu *tutun fier* (VBcBc).

Oblojeli cu *baligă de cal* (GBșP), *boz* (BBuB), *curpeni de castraveți*, fierți și amestecați cu *hrean* (VPdR), *cartofi cruzi dați pe răzătoare* (BtCuCu, VPdR), *tărâfe de grâu* (BtCIP) amestecate cu *zeamă de praz* (BMtȘ), *coajă de stejar fiartă* (ICsCz), *buruieni de trânji* ținute în *untdelemn* (IPrPr), *ulmușor fier* (GPP) sau cu *varză fiartă în lapte dulce* (ICpP). Bolnavul se așază cu partea dureroasă în *aburi de apă* (BtCuCu, NBȚG), de *oțet* (GNN, VBzBz, VrBİBİ), de *var stins* (SSaP).

Ceaiuri din rădăcini de *nalbă* (GGrGr), frunze de *nuc* (BtRmRm), *romanișă* (IMcMc), *patlagină* (BtCoCo), *pelin* (NIR, SPnG), ciucălăi de *porumb* (ILL), *scai voinicesc* (VrTG), *coajă de soc* (BtRpR) sau „floare de socru“ (VVoS), *buruieni de tăietură* (GGrGr), *mlăzi de tei* (NII), *buruieni de trânji* (BMcMc, GTT, NPșPș, NVA), *buruieni de trântoră* (IVsVs), numite și *trânți* (IPbP) sau de *vâsc* (BtCoCo, BtCuM).

I se da să consume *borș de puțină* cu *cimbrisor* (IOO) ori cu *hrean* ras (ILnG), semințe de *bostan* (VGC), cafea din *secară arsă* (BOrOr, BtVIVl, GCzB, GGG, GMnMn, VGrGr, VRGi, VVoO), *gaz* cu *zahăr* (SDaO), *lapte dulce* și *cărbune* pisat (SVtVg), *zeamă* din rădăcini de *pătrunjel* (NIB, SDM), *pucioasă* cu *zahăr* (BtPIPl) și *usturoi* (SURs, VGC).

Acte magice Când făcea o ață de *câneapă*, bolnavul sta în picioare și spunea: „cum curge puzderia, așa să piară trânjii“ (IȘpȘp).

TRÂNTITURĂ Bubă mare, care se face în talpa piciorului (BSoc, BȘtcmB, BTtTt, BtFrB, BtMeS) sau în călcâi (BtLL, IHH, VrTtBv). I se mai spune *zdrogheală* (VBzBz). Se manifestă prin apariția unei *bătăături* (mai multe localități), care se umflă (BDrL, BPPb, GBaBa, GVIB, IFnFn, SCP, VrJP), coace (BtDaB, BtVfVf), „se învinețește“ (BCșCș) și puroiază (BtLL, IHH, VrTtBv). Se face „din cauza mersului“ (SLRt), „din călcat rău“ (SBaBa), dacă se calcă cu piciorul gol pe *tăvălitură* sau *tologitură* de cal (majoritatea atestărilor), într-o *urmă* de cal (BtLL, GCoCo) ori „în scăldătura calului“ (SVaVa), dintr-o *izbitură* (BBL, SPnPn), *pălitură* (VrVIVr), *trântitură* (VPdPd) sau din cauza unor *înțepături* (BCșBo, BHD, BOO, BOrOr).

Remedii Se grăbea coacerea, punându-se legători cu *caș dulce* (BtVdVd, IBP, IBIM, IRgD, SFoO), *ceapă coaptă* (NGmT, NPtPv, SBtBt, SFoT, SMșB) unsă cu *untdelemn* (BBL, BtAB, IHRP, NPpB) sau „amestecată cu său de oaie“ (VrBIBl), *ceară* curată (BtVIVl, IScB, ITtTt, NȘG, SFoFo, SVvVv, VBcB, VrRȘ) făcută *turtă* (IBIM, NZZ), *găinaț de gâscă* (toate localitățile), „amestecat cu mălai“ (ICiCi), „cu păcură“ (VrBIG), „cu smântână“ (ILnG), „cu usturoi“ (NIR), „cu hoștină de la faguri“ (IHRP), cu *huște* muiate în chișleag (BtDbB, IBV, ITgBz, NBdG), prăjite cu *ulei* (GBșP, ITnTn, VBcBc, VDMv), amestecate cu *ceapă coaptă* (BtHdHd, BtPIPl, BtRsRs, BtVIVl, IRgD, SMșB), cu *sămânță* de *in* fiartă în *lapte dulce* (BtDbDb, NHB, SCpI, SDcDc, SML, SPsA, SZL), *mămăligă* cu *sare* (BSoc, NHB, VBzBz), *rășină de brad* (NCCn, NPtS, SPsA) sau de *molid* (SFsFs), *săpun de casă* (BtVdVd, ICpP, SBaBa) „amestecat cu *lut roșu*“ (SSaP), cu *seu de oaie* (BtMiC, NPtS, NPtT) sau *untură de porc* (SPoPo).

În același scop, se făceau oblojeli cu floare de *bostan* (SȘM), rădăcini de *brusture* (BBsA, BPjBs, IMnMn, IScSc, NBdBd, NIB, SFsFs, SPIC, SVtVg, VrTCl), frunze de *calapăr* (IMIMl, SVjVj), plămădeală de *cicoare* (ISL,

VrTtBv), frunze de *ciumăfai* (ICuB) sau de *ciumașcă* (SCP), foi de *patlagină verde* (BBIBI, BCv, BTtTt, NDIDl, VrTtBv), „lemn de pădureț, înfierbântat la foc“ (BAA), *pădurețe coapte* (NHB, SZL), *sfeclă roșie* (NVA, SCP, SPIC) „prăjită în untură de porc“ (SHM), *troscot cu sare* (SFoO, SFoȚ) și *urzici fierte* (BtCuCu, BtCuM).

Când se îngălbenea, se creșta cu *briciul* (mai multe localități), se puneau o scândurică și „băteau cu săcurea mărunțal, dintr-un capăt în altu, pisti umflătură“ (VPdPd), „o tăiei și scotei mizeria“ (BHgHg). „Împungi talpa cu un ac cu ață, leși ața acolo și o freci“ (GCoCo). Se spăla locul cu zeamă de *brusture* (BPvPr) sau de *odolean* (BtDaB).

Acte magice Se puneau pe bubă „țarnă din locu undi și tologé calu“ (BtVdHȚ) sau „de unde s-o tăvălit calu“ (BȘtcmB).

TREAPĂD Boală contagioasă, căreia i se spune și *pântecăraie* (mai multe localități). Se manifestă prin dureri intestinale (BBbBb, BGRL, BNbVs, IAcȘ, IȘCb, NTmA) și *diaree* (majoritatea satelor investigate).

Remedii Ceaiuri de fructe, frunze și tulpini de *afine* (BGfB, NGnC, SDC, SFsFs, SPjD, SPnPn), de *aguridă* (BCbV, VCoCo), din bobite de *arin* (SMoMo, SSrZ), de *bob* (BtDaE), *boz* (SMhMh), „bujor înflorit la Duminica Verde“ (SUIUI), de *bumbișori* (ITtU), *busuioc* (SMoMo), *cacadâr* (IMB, IRR) sau *măceș* (VML), de *ciulin* (BLO, NCsM), *cârligățea* (SPsA), numită și *cârligățică* (BPjBs, NPtPv), *coada șoricelului* (BȘtcmB, SURs), *coada vacii* (SMhMh), *coarne* (mai multe atestări), *cornuț* (BBuB, BMtȘ), de *culbeci* (IMgH), *dracilă* (BPjI), *drobghiță* (SPjD), *gălbenele* (BPtG, BtDaB), din frunze de *gutui* (BAA), rădăcini și spini de *holeră* (BBuB, BMtPr, BOH, GGhGh, GMtMt, IMcMc, IMsMs), *închegătoare* (BMcMc, GSvSv, GVIVl, GVvVv, VrVVș), *leuștean* (ITnTn, SBrM, SMoMo), flori de *liliac* (SLRt, VGvGv), *lumânărica Domnului* (SMhMh), din sâmburi de *măslina* (VrRRȚ), *mătrice* (BPtF), *mentă* (mai multe localități), rugi de *mure* (GGrGr, SBtBt), frunze de *nuc* (GRR, GȚȚ, SFsFs, SURs), *otrățel* (GCnCn, VrShB), *păiuș* (IMcMc), *pelin* (BtMiMi, SMhMh), coajă de *perj* (BAA), *pojarniță* (majoritatea atestărilor), rădăcini și coajă de *porumbel* (NDH, SDhDhM, VȘtCȚ) ori din *porumbele* (BtDaB, BtDbDb, BtȘtȘt, VZrZr, VrSR), de *potroacă* (BtCuM, ILH, NAA, NTPr, SAA, SGIGl, SRB), frunze și păstăi de *salcâm* (BUV, GGhGh, GPP, VGvGv), *secărică* (BAA, BtPIPl, NPtPv, SCfS, SSvSv), *soc* (SMhMh), rădăcini de *stânjenel* (VIVPg), coajă de *stejar* (BOH, BOnTȚ, BtDbB, BtRȚC, IEB, IMIMI, NCCn, SLRt, SPnPn, VZrZr, VrBIBI), frunze și semințe de *ștevie* (BtDnH, BtIL, SDcDc, SGIGl, SMoMo, SȘaP, VICș), *talpa găștei* (BHgHg), numită și „cinci degeti gumati“ (IMIC), de *tortel* (GGrGr), *trandafir* amestecat cu *cenușă* (BtRmRm), *troscot* (BtUȚS, NGȚGȚ, VrBdBs), coajă de *ulm* (BHrC), *urzică moartă* (IHlHl, SPnG),

cârcei de vie (BMtŞ, BOrOr, GPP, NBtG), „rădăcini de vintere“ (BtPIPI), numite şi *vintre* (BtCpCp) şi de *zârnă* (BŞtcmR).

Alte remedii *Cafea cu cenuşă* (BOrOr), *cafeaua cu rachiu* (GCtCt), *zaif de cafea* (GBcBc), *cărămidă arsă* pisată (IBP, IVsVs, SFoO), *cărbuni* pisaţi (SFoT) puşi în lapte dulce (SUIUI), o lingură-două de *cenuşă* puse într-o cană cu apă (BHD, BPtF, BUU, BtVdVd, ILH), „cenuşă zăbătită în borş proaspăt (ITgBz), *cenuşă* din sâmburi de măsline (IBV, VLR), *cheag de miel* (numeroase localităţi), *coarne* uscate, pisate cu tot cu sâmburi (BPjBs), *ghindă arsă* (BLPr, NAA, SMoMo, SPnPn), *grâu ars* (BVGd), *humă* (IScB), *mâzgă de soc* fiartă cu lapte (IHO, IVsC), *zeamă de morcov* (BGIM, BTtT, BtDnH, GBhBh, IMnMn, IŢuŢu, NŞG, VICş, VPrPr), *leşie moartă* (BtCuA, SZC, VZZ), *praf de lut ars* de la gura cuptorului (VTnTn), *zeamă de orez* fiert (majoritatea localităţilor), *praf de secară arsă* (BtCuCu, SHB, SML), *secărică prăjită* (NptPv), *scrum de suman ars* pus în *ceai de mentă* (BtDbDb), *sâg* – „lut tare de la marginea băhnurilor“ (SFsFs), – *ţuică* în care s-au plămădit *oase arse* (BMtPr, VrTtBv) şi *apă de var* (GCtCt, NBtG, NUU, VMIL, VrMrP).

Legători la burtă cu „boz pisat, cârpe cu oţet, floare de trandafir şi făină de grâu“ (VCsPt), „brusture amar, ceapă şi zârnă, stropite cu oţet“ (VrVVş), „cartofi şi ceapă strivite, amestecate cu cenuşă şi stropite cu oţet“ (ISdSd), „ceapă hăgimă chisată, cu spuză şi oţet“ (BVL), „ceapă chisată, huşte, spuză şi oţet“ (VivPg), *ceapă şi hoştină* (BMtMt), *cenuşă şi huşte* (IBP, ITgB), *cenuşă şi oţet* (GPcPc), *drojdie de casă şi oţet* (VBzR), *flori de trandafir roşu şi oţet* amestecate cu *tărâţe de grâu* şi stropite cu *ţuică* (VrBIBI), *humă rasă şi oţet* (VBzR), „miez de pâine neagră şi oţet“ (BtSID), „frunze de piersic pisate, amestecate cu vetrice şi pelin“ (GNN) ori „vetrice amestecată cu ceapă pisată şi oţet“ (GCU).

Se punea bolnavul să stea pe o *cărămidă* caldă (BOO, BtGeD, VAP, VBzR), pe un *ceaun* fierbinte (BŞtcmB, BtCuA, NppB, VLL, VLR), pe *rufe* „încălzite pe sobă“ (SSdSd) ori „pe şparhat“ (SVaVa).

Regim alimentar *Bob* fiert (VRV), *brânză de vaci* (BOH, BtRsRs), *caş proaspăt* (BGfB, ICuB, VrPfpf), *cartofi copţi* (BDrDr, BtDaE, GBhBh, IHIHI, VrMrP), *compot de coarne* (BtBB, BtCuCu), *măsline* (BtLC), *morcovi fierţi* (BtRsRs, GBhBh, NŞG), *orez fiert* (BMtPr, BtRsRs, NTPr, VŞtB, VVoS), *ouă fierte* (BOH), *răscoapte* (VrPfpf), *tari* (IŢuŢu), *vărtoase* (IBB), *pâine arsă* (IHO), *prăjită* (GBhBh) ori *uscată* (NŞG).

TUSE I se mai spune *chihăială* (BBF, BBuB, BNbVs, BRcRc, BtAvAv, BtCtC, BtHhI, BtSmSm, IAcS, IDD, IStF, SPsPs, VZZ). Apare îndeosebi la începutul primăverii (mai multe atestări) sau la sfârşitul toamnei (BtRiRiv, BtUU, GPPj, GVIB, NGrGr, NTmA, SBiBi), din cauza *răcelii* (toate localităţile) sau a *apei reci* băute după alergătură (BHgHg, BRşP, BZZ, BtGeA, BtML,

BtTdTd, IHH, IȘCb) ori după eforturi mari (BtRtC, GGT, GMtMt, IȘpȘp, NUU, SBaBa, SBrM, VGC, VZZ, VrShB, VrVIVr).

Remedii - Ceaiuri de *barba ursului* (BSoC, SDM), *boz* (BtBB), *buruieni negre* (SBrM), *ace de brad* (VrMM), *busuioc* (BtBB, GPP, SGIGI, VrCrR), *căline* (BtII, BtVdB, NPtBv, SCpI, SUIUI), *cătină* (BtUȘS, IMIC), *foi de ceapă* (majoritatea localităților), „cimbrisor de câmp” (VrPfc), *cozi de cireșe* (IBIM, NHB, SCIB, VPdPd), *coada șoricelului* (BSoC, BtBB, BtCIP, SPIC, SȘM, VrBIG), *frunze și rădăcini de fragi* (BmtȘ, NVnN), *ciocane* (BtCuM), *mlădițe* (NDIDl), *crengi* (ICiCi, ICpB, NCnP, VVoO) ori *frunze de gutui* (BCtBo, BmtȘ, BtPIPl, GPP, IBV, IHH), *iarbă dulce* (NCCn), *iarbă mare* (VrBIG), *bobițe de jneapăn* (SFmFm), *leuștean* (BBuB, IMsMs, NGtGt), *liliac* (ITtU), *flori și rădăcini de lumânărică* (NChB), *măceșe* (BOH, BPjBs, NCCn), *mentă* (BBuB, BtCpCp, BtII, GPP, IOO, NBtN, SBiBi, VIVPg, VVoO, VrVIVr), *mierea ursului* (NChCh), *flori și rădăcini de nalbă* (IMgMg, SFrFr, SPIC, VGC), „nalbă albă, care crește pe băhnuri” (ITgC), „nalbă de grădină” (NChCh), „nalbă roză” (SURs), *coji de nuci uscate* (mai multe localități), *odolean* (VrPIG), *ovăz* (NAA, NGmT, SBiBi, SCpI, SMM, SUIUI), *patlagină* (BCV, BOrOr, BPtF, BUV, BtRmRm, GCU, GGrGr, VrBIG, VrMM, VrPfc, VrTCl), *pojarniță* (BDrDr, BmtMt, ICuCu, IHIHl, NUU, VAP), *mătase de porumb* (BȘtcmR, BtVIVI, GMnMn, ISrSr, NHB, NPtG, NZT, VPrPr, VrVV) „fiartă cu tot cu boabe” (IBIM), „cu ciocani” (VBzBz) ori „cu spice” (ICiCi), *romaniță* (majoritatea atestărilor), *floare și păstăi de salcâm* (BmtMt, BOnTt, BSoC, ITtU, NDIRg, NGnGn, SSaP, VGvO, VrPfc), *soc* (mai multe localități), *sulfina* (VGC), *tei* (toate satele investigate), *floare de trandafir* (ITtU, NBdG, SML, VrPfc), „din poame de trandafir sălbatic” (NPtPv), *numite și zgorghini* (VIVIV), *urzică mare* (GGT, IMsMs, IPȘS, NVnN, VGC), *zglăvog* (VrCrR), „lăstari de zmeură” (SBaBa).

Siropuri de *ceapă* (majoritatea localităților), de *ridiche neagră* (BCȘCș, BOO, BtGeA, GPcPc, GVIVI, SML), *sfeclă roșie coaptă* (SFrFr, SVmVm), *din muguri de brad* (NCnP, NGtP, NHH, SSjSj, SStSt, SUIUI) ori de *molid* (SPIC, SPnG) și „din vârfuri de târș” (SPoPo).

I se da bolnavului să consume *ceapă coaptă* (GCzFn), *coji de ceapă fierte cu zahăr* (ICpP), *cir de mămăligă* (BtVIVI, IHO, ITgBz, SDaO, SSaP, SZL), *numit și geandără* (GBzBz) ori *terci* (VLL, VTnTn) amestecat cu *grăsime de pasăre* (ICuB, ISS, NDIDl, NTtj, VBzR), cu *ulei* (BVGd, GCoCo, IBP, VrTG), *untură* (ISBr, VZrZr) sau *zahăr* (SPP, SVvVv), *lapte dulce cald* (BmtȘ, BtMiC) amestecat cu *grăsime de gâscă* (BAA, BBIBl, GMnMn, GMtMt, IHO, IPiB, IPȘB, NAA, SAA, SMOA, VVȘVș), *bătut cu un ou crud* (BBIBl, BtCIP, BtLL, BtRpR, GCtCt, IȘpH, ITnS, SDhDhM, SML, SVtVg, VDeV) ori numai cu un *gălbenuș* (BOH, NGnC, SSjSj, SȘdȘd), cu *miere de albine* (BmtMt, BtTtT, BtRpR, IOO, NGrGr) sau cu *floare de pucioasă* (GMtMt), *vin fiert* (BmtȘ), „urzâci de-acei’ creați” (IMcR) și „zahăr de gheață” (BtMiMi).

Legători, la gât sau la piept, cu un prosop de cânepă muiat în apă rece (IBvBv, IPbP), cu *baligă de vacă*, încălzită, pusă pe o cârpă (BLpLp, IRR, IȘpȘp, VGrGr, VPT, VȘtB, VVoA), *tărățe de grâu* opărite (BtSID, BtVdHț, GCdCd, IMB, IOO, IVsC, SBtBt, SHB, SHR, VBcBc, VPT), *hoștină* de albine (IIA, NIS, VRbD), *mămăligă fierbinte* (BGIM, BUrUr, GBhBh, GCzB, ITgTg) ori *pripită* (GCdCd, GCțCo, IVsVs, VrSR), cu *muștar* (VrSR), *oțet* (IPiB), *sare încălzită* (GSvSv, IScSc), *seu de oaie* (BGfB, GBhBh), *untură caldă* pe o pânză de cânepă (SDM), „foi de varză verde“ (GTțț) ori „pălite pe plită“ (VrShB) și „unse cu său de oaie“ (BOROr).

Băi fierbinți la picioare cu *apă sărată* (BCbV, BMtPr, BtLL, BtSID, BtVdVd); inhalații cu fum de *busuioc* și *zahăr* (BHgHg, VrRRț), fum de *făină de porumb* (VrMrP), „aburi de mămăligă“ (VDeV) și „aburi de piatră“ (VOIT).

Acte magice Se descânta: „Marți dimineață m-am sculat./La cofă am năzuit./Apă descoperită am băut./Apă cu dat./Apă cu fapt./Apă cu păr de mătă am băut./Cu cimbru am descântat./Și tusea de la (cutare) a secat!“ (GTvTv).

TUSE MĂGĂREASCĂ Boală infecțioasă pe care o fac mai ales copiii. Se manifestă prin expirații bruște și zgomotoase, urmate adesea de convulsii și chiar de vomă. I se mai spune *tuse neagră* (BHgHg, IMsMs).

Remedii I se da bolnavului să bea zeamă stoarsă din *baligă de măgar* (cele mai multe localități) amestecată cu *ceai* (BVGd, BtGeD) ori cu lapte dulce (BHRc, GBcBc, ICiCi, ILnG, ITtU, SVtVg, VGrGr), *lapte de iapă* (numeroase atestări) amestecat cu *baligă de măgar* (BBuB) ori de *mânz* (BBIBI, GGT), *lapte de capră* (SFvFv) cu *pucioasă* (VVoS), *lapte de măgăriță* (toate localitățile), *sirop de brad* (BDRdr), *sirop de ridiche neagră* (BOH), „sirop de sfeclă roșie“ (NBtB), zeamă de *ciucălăi roșii* (BtPIPl, SFvFv) și de *porumbele uscate* (BtCuCu). Legători la piept cu *baligă de măgar* (BPrPr, GSS, IMIMl, IȘpH) ori de *oaie* (IȘpȘp).

Bolnavul „trebuia dus în altă parte“ (BtDbB), era bine să-și mute locul (BOnTț, GGrGr, ISrSr, ITgTg), „să treacă hotarul satului“ (NBțG), să schimbe localitatea (IScB, NPTs, VRbS), să schimbe *aerul* (BOnTț, BtDbB, BtVdVd, GGrGr, ITgTg, SFoț), să facă plimbări în zorii zilei la *aer curat* (BOROr, BtSmR), într-o *pădure de brazi* (IHO, SCfș), „să treacă dimineața peste o apă, pentru că îi trebuie aer tare“ (BtMiMi).

Acte magice Pentru a fi de leac, baliga folosită la tratament trebuia să nu fie mirosită de măgar (BtII, GBcBc, GCțCo, GTțț, IPbP, VGvO, VRGi, VȘtB, VȘtCț), „nici măcar privită de acesta“ (IPiB). „Dacă s-a uitat măgarul la ea, nu mai este bună“ (NDH).

ȚÂȚA CĂȚELEI Infecție purulentă locală. *Abces, buboi, furuncul*. I se mai spune „buba cățalii“ (BMcMc), „cârțiță“ (BBuB), „țâța haitei“ (NȘG) ori

„țâță de haită“ (IPșS). Este „o bubă lunguiață, ca țâța cățelei“ (IRgRg), cu trei (BȘtcmB, BtII) sau mai multe *capuri* (BCșCș, SVaVa) ori „cu mai multe bube mărunte în jur“ (IPșS). Poate să aibă „până la douăsprăzece răsuflători“ (NIR). Se face *la subsuori* (majoritatea atestărilor), *după cap* (BtȘtȘt), *pe coapsă* (SVaVa), *la gât* (BVGd), *la încheieturi* (BtDbDb, VrBdBs), *la piept* (BPrPr, BtRmRm), *pe spate* (BBIBI, BtDaE), *la stinghie* (BVGd, GMtMt) ori *sub țâța femeii* (ICpB, SCfCf, VrVVș). Cauzele apariției nu sunt foarte clare. „M-am mirat odată de-o cățea: ci țâți mari ari! Și am făcut într-o săptămână o bubă la fel“ (BȘtcmB).

Remedii Spălături cu *leșie* (BfaFa, BRcRc, BtFrB, BtPP, IDD) sau cu fiertură de *urzici* (BMtPr). Oblojeli cu *aluat* (BtȘtȘt, VrSR), *aluățel* (BCșCș, BDmDm, SVMVm), „jămnî“ (SVaVa) ori *turtă* (GCjCo, GSvSv) „din făină de grâu și grosior“ (SVMVm), *cărbuni pisați* (IPșS), *ceapă coaptă* (GCdCd) sau *prăjiță în ulei* (BDmDm), *ceară curată călduță* (BPtF, GCvCv, VrPfc, VrShB), cu *sămânță de in* (SBAba), *miere de albine* (BDmDm), *lapte de cățea* (mai multe localități) „amestecat cu pământ din mușuroi de cârtiță“ (BBuB) ori cu *pâine* (VrVV), *lapte de cățea albă* (VrSR), *de cățea neagră* (GGrGr) sau „de haită roșie“ (SBAba), *lapte de iapă* (BBIBI), „lapte din țâța femeii“ (BCșCș), frunze de *mătrăgună* (BtII), *piatră vânăță*, *sare și untdelemn* (BtȘtȘt), *sfeclă roșie* (GSvSv), *miez de tărâcută* fiert în *lapte dulce* (SVaVa), *rădăcina plantei numită țâța cățelei* (BUV, GMtMt) sau cu *untură de iepure* (VrShB). „I se da chișleag unei cățele și cu ce rămânea se ungeau bubele, apoi cățeaua era pusă să le lingă“ (BtII). Se pune pe bubă *cățel tăiat*, cald încă (BMcMc, BPrPr, IȘpȘp), *piele de iepure* muiată în *lapte dulce* (IEB) sau *piele de nevăstuică* (ICuCu).

Acte magice Se descântă (BOnB, GCC, IRgRg, NIBt) „cu cuțitul și cu un tăciune în făină de în amestecată cu lapte“ (VrSR) sau „în lapte de cățea neagră: Țâță albă,/Țâță neagră,/Tu apai,/Tu dispai,/La Dunăre să te duci,/Acolo să rămâi!“ (GGrGr).

UIMĂ Termen generic pentru mai multe feluri de *flegmoane* și *furuncule*. I se mai spune *udmă* (VBtBc), *ulmă* (VrBdBs) sau *utmă* (BHRr, VrTtBv). Se confundă adesea cu *buba neagră* (SFmFm), *tătarca* (SFnFn) și mai ales cu *scurta* (BCșCș, VBcBc). De multe ori apare simultan cu *scurta* (BCjCj, BGrL, BHgHg), prima făcându-se la *stinghie* iar a doua la *subsuoara* brațului opus (BVsvs, IGIgl, IVnSs, NBtN, SBiBi, VAlCo).

Se face sub *piele* – „ca o cutică neagră“ (SCfCf), „o ghiontură“ (VBcBc), „ca un ou“ (VBzR), „o umflătură fără cap“ (IVsvs), *lunguiață* (GNP), *mare* (BBL, BMtMt, VȘtB) – de obicei *la gât* (BMtMt, GBhBh, GCC, GVIVI, VRGi), *la încheieturi* (BBL, BPjBs, GBhBh), *la stinghii* (cele mai multe atestări) și chiar *după ureche* (BtVIVI, GCC, IBvBv, IPbP, ISdSd, VBzBz). „Două săptămâni se

face, două coace, două sparge“ (SRB). Apare din cauza *mersului forțat* (BSoC, BtDbB, NRdB, SfoO), a *mersului îndelungat* (IIA, ILnG, NIBt, NŞG), din *mers rău* (BOH, BŞtcmR), *şchiopătat* (BBL, BCv, BŞtcmB, NCsM, NVA, SFnFn), „din muncă multă“ (BOO), „peste măsură“ (SSdSd). Mai rar, se crede că se face din cauza deochiului (GPcPc, VRv).

Remedii Legători cu *albuş* de ou (VrMrP), *bob sălbatic* (IMşMş, VPdR), *floare* (SSjSj), *mafe* (BtDaB, SPtPt, SURs) şi *sâmburi de bostani galbeni* (BtVIVl), *frunze şi rădăcini de brusturi* (ILH, SStSt), *cartofi cruzi* daţi pe răzătoare (GPcPc, VrMrP, VrVVş), *castraveţi verzi* sau *muraţi* (BCşCş, VPdR, VrVV), *caş de vacă* (IPşS), *cărbune pisat* (VrBIG), *ceapă mărunţită* (BLO, BtDaE, SDM, SStSt, VRbS, VrMrP), *coaptă* (BŞtcmB, ILH, IŞpŞp, NPtS) ori *prăjită* (IOO, IVsC), *ceară curată* (BLO, BŞtcmR, IHIHl, IŞpH, VRbS), *cimbru* (IMşMş), *turtă din făină de grâu* (SURs) muiată în *lapte* de femeie (BBzBz), *tărâşe de grâu* (BtVIVl, GVIVl, IOO), *gulii fierte* în apă cu zahăr (BtGeD, GPcPc), *hoştină* (BtPIPl, BtRmRm, SDC), *hrean* (ILH), „pălării de hrib uscate şi fierte în lapte dulce“ (NCCn), *humă rasă* (VrRS), *sămânţă de in fiartă în lapte dulce* (majoritatea localităţilor), *fructe de lăsnicior* (VPdR), *frunze de limba oii* (SDM), *lut* de pe roata de dinapoi a căruţei (BBL, BBzBz, VrVVş) amestecat cu *sare* (BOO), *rădăcini de mac* (BLO), *miere de albine* (IHIHl, SDcDc), *mutătoare* (VrBIG), *nalbă mare* (BSoC, NSgV), *sare* (VrBIG) „linsă de vite“ (VrMM), *sfeclă roşie* (BtVdB, ITgB, SFnFn) dată pe răzătoare şi prăjită în untdelemn (BtCuM, BtDaE, NRdB, SDhDhM) sau „cu său de oaie“ (BtII) amestecat cu *găinaţ* de vrabie (BtGeA), „slănină crudă, nesărată, pusă pe călţi“ (BtRpR), „rădăcină de strigoaie“ (SCfCf), *miez de tărâţucă* (BtVdB, NBtG, NUU), *numită şi tătarcă* (SFnFn) şi cu „scoarţă de ulm fiartă în lapte dulce“ (NPpB).

Se lovea buba cu *arcerul* de ascuţit coasa (BLO, NGnC, NRdB, NZZ), cu o *cute* înfierbântată (mai multe atestări), o *cărămidă* ținută la foc (IRgD), un *mellesteu* fierbinte (ILnG), o *piatră* încălzită (BPjBs, GNP, IPşB, NIBt, VBcB), *sare caldă* (VrBIG) ori „se punea peste utmă o piatră lată şi se lega strâns“ (VrTtBv). După se spărgea, se punea pe rană o *broască* (NPtPv), un *căţel* (NChCh) sau o *pielică de iepure* muiată în lapte dulce (ITtU, SDaO, SPIC, SRB, SSrZ).

Acte magice Se descânta (BCşCş, BMtMt, GBhBh, GGG, GVIVl, NBdBd, NPpB, NBzBz, VRv) cu o *cârpă aprinsă* (GCzB), *cuibar de rândunică* (GBşP), cu o *cute* (IBIM, IRgRg, ISdSd, NŞG, VrCzR, VrRS, VrVV), cu *furca de tors* (BLpLp), cu *furcă şi fus* (BtSID), cu *dosul fusului* (BtRtC, GCC, GSvSv, NPtPv), „cu pământ de la roata carului, luat în cruciş“ (BBzBz), cu o *piatră* (GNP, ITtU, NBhI), care apoi „se arunca departe“ (VrTCI). Se descânta „de trei ori pe zi în trei zile: luna, miercurea şi vinerea“ (IHRP), „de trei ori pe zi îndărăt“ (VAP) sau „de nouă ori în aceeaşi zi“ (BtSID). Se spunea: „Udmî, udmuliţi/

Nici ti faci,/Nici ti coaci,/Înapoi ti-ntoarci!“ (ITnTn). Sau: „Udmî, udmoi,/Ciumî ciumoi,/Întoarci-ti înapoi!“ (IHRP); „Uimă uimată/Să te dai înturnată,/Uimă uimoi,/Să te dai înapoi,/Eu te-oi bate/Pe spate,/Ca acel ce ia plată/Pe îțe și pe spată“ (SSStSt); „Udmă udmată,/Pe cute încălicată,/Cum ai încălicat,/Cum ai crapat!“ (ICuCu); „S-o dus uima la nuntî,/Calari pe-o drugî,/Druga o vinit,/Uima s-o prăpădit;/Din vârf o sacat,/Din rădăcinî s-o uscat“ (NVnN).

Se da un cărbune aprins pe gura cămășii, în jos, de trei ori (BCV, BDmDm, BPTG, NCsM) spunându-se: „Fugi utmă,/Că te arde focu!“ (BCV). „Se dădeau 9 grăunțe pe gura cămășii“ (NBBr). „Dacă se face la stinghia piciorului, te legi la deștu ăl mic de la picior; dacă-i la subsuoară, te legi la deștu ăl mic de la mână“ (VrBdBs).

ULCIOR Furuncul mic ce se face la rădăcina unui fir de păr din gene. I se mai spune *urcior* (BGG, BtCIP, GMtMt, SGG, SGIGI, SPnG, VPdR, VPrPr, VRbS, VVoO, VrJP) și *orzișor* (SCfȘ, SMoA). Se umflă pleopa și „se face o broscuță“ (BtVdB), o *bubuță* (BHgHg, BtCIP, BtMiMi, BtPIPI), „un fel de coș la gene“ (BtII). Apare din *deochi* (cele mai multe atestări), din *curent* (BDrDr, BLpLp, BtRmRm, BtȘtȘt, IOO, ISnS, NDIDl, NIS, SAA, SDM, VrPfC, VrVIVr), din *vânt rău* (BVGd, GNP, SSStSt), din cauză că *s-a uitat pe fereastră* de afară în casă (majoritatea localităților), „s-a uitat în casa altuia“ (IMnMn), „pe geamul vecinilor“ (BLO), „într-o casă străină“ (SDaO), „s-a uitat la asfințit de soare“ (IPșB), *seara* (NGmT, NPtPv), *noaptea* (BtCuA, IPiB, NPtS), „când se face mâncarea“ (BtDnH), „când fierb sarmalele la foc“ (NIR), „când arde focul în sobă și flacăra se oglindește în geam“ (BtPIPI). Alte cauze: „s-a uitat noaptea în oglindă“ (BLpLp), „s-a oglindit într-un geam părăsit“ (BBsA), s-a uitat în casă *prin gaura cheii* (BȘtcmB, BtLC, BtRsRs, IȘpȘp, NGnGn, NȘȘ, SPjD, VICș, VIVv, VRbD), „a privit printr-o gaură de la gard“ (NVnVn) sau „printr-o surcică bortită“ (SMoMo), „prin fundul paharului“ (NBtB), s-a uitat *prin pânza sitei* (BBIBl, BCV, BDrDr, BtCuB, BtLL, BtVdVd, IHH, ILB, NCCn, NPeT), „a lucrat seara spre sărbătoare“ (SMM) ori „a mâncat de fruct miercurea și vinerea“ (SRB).

Remedii Comprese cu *apă rece* (BUrUr, SDcDc), „adusă de la izvor“ (BBuB), cu *abureală* (SPIC), *picături* (SHB), *scursură* (IPIB, SSjSj) ori *sudoare* de pe fereastră (SPIC), fiertură din cozi de *cireșe* (SSrZ), *zeamă* din frunze verzi de *frasin* (SMhMh), *limba oii* (BtLC), *nalbă mare* (SDC, VPdR), *romaniță* (mai multe atestări), *rouă* adunată dimineața, înainte de răsăritul soarelui (SMM, SPIC, SSjSj, SVtVg), fiertură de *sâta zânelor* (VPdR) și „zămî de vie“ (ITtU).

Oblojeli cu *aluăfel* din *busuioc* și rădăcini de *pătrunjel* îngroșat cu puțină făină (BHRHr), *ceapă* coaptă în spuză (SPnG) sau prăjită cu *ulei* (SMM, SURs), *ceară* din ureche (IHRP, SDaO), *sămânță* de *cânepă* (VLL, VLR), *miere* de

albine (SPnG), „casî di paingân“ (IMşMş), *măcinătură* de la două oale de lut noi, frecate între ele (NCCn, SVtVg) şi cu *usturoi* (BNbVs, BtCuM, SDaO, SDcDc).

Se frige şi se păleşte buba cu coada unei *linguri de lemn* ținute la foc (mai multe atestări), „o lingură de tepşit mămăliga“ (BRcRc), o *leapă* (NHB), se frige *de trei ori* (BPrPr, IBP, IMsMs, NAA, NChB, NicA, NSgV) sau *de nouă ori* (BBzBz, ILnG), „tot îndărăpt, spri coada ochiului“ (BOnTt). Bolnavul se uită cu ochiul afectat printr-un gât de *ulcior* (BBF, BCşC, BGrL, BVsVs, BtML, BtTdTd, BtUU, ICI, IGG, IMgMg, IStF, NBtN, NGrGr, VAlCo), „într-o garafă“ (ISBr) ori într-o *sticlă* (ICpP, SFmFm, VBcBc), *de nouă ori* (IMnU, VrSR) sau „de mai multe ori“ (BtDnH). „Se apasă pe bubă cu un ol de lut“ (SFsFs), „un ulcior încălzit pe plită“ (NZT) sau „se păleşte cu un şăpuşor cu apă caldă“ (ITgTg). Împunge sau înţeapă buba din geană cu un bob de *orz* (BDmDm, BMtŞ, GUT, GVIVI, ILL, NDIRg) *de nouă ori* (BMtMt, BMtŞ), „cu trii hiri di orz di trii ori“ (GGhGh) sau „cu trei boabe de ovăz“ (NGrGr).

Acte magice Se descântă *de ulcior* (majoritatea localităţilor). Se aruncă pe foc un bob de *orz* (BtCuM, BtLL, BtRtC, IHH, SUIUI), trei fire de *orz* (BtDbDb, BtGeD, BtMiMi, BtSnR, IBB, IşpH, SZC, VDmV) sau de *grâu* (IBB), nouă seminţe de *orz* (BtRpR, BtUtS) sau de *câneapă* (VŞtCt) „furate de undeva“ (SCfS). Bolnavul stă afară şi priveşte pe fereastră cât timp pocneşte *orzul*, *grâul* sau *cânepa* (BtCuCu, BtUtS, IHH, IRgD, SML, VDmV), apoi întreabă, de nouă ori, pe cineva din casă: „– O crapat orzu?“ I se răspunde: „– O crapat ulcioru!“ (BtCoCo). Alteori se spune: „Orzu ardi-n foc/Ulcioru faci poc!“ (BtGeD); „Când orzu a crăpa/Ulcioru a saca!“ (BtRmRm); „Când a pocni orzu/ Să pocnească şi ulcioru!“ (BtCuM).

Înainte de a răsări soarele, „se aruncau grăunţe în fântână“ (NGmGm), „ca să înece ulcioru“ (ISrB). Se ducea bolnavul la fântână cu *trei boabe de grâu* (IHO), de *orz* (IMsMs, ISrSr, IVsVs) ori de *porumb* (NBtG, NGmT, VVoO) şi le arunca, spunând: „Ulcioru Doamnei/În fundul bulboanei!/Când a creşti păpuşoi/În fundu fântânii,/Atunci sî crească ulcioru“ (NBrBr). Sau: „Cum a sî sî umfli grăunţâli/Ş-a sî crăpi,/Aşa sî plesnească ulcioru“ (IOO). Înainte de a pleca, „bolnavu se învârtea de trei ori în jurul fântânii“ (VrCrR).

Se descântă seara, după asfinţitul soarelui (ISnS, NCCn, NGtGt), spunându-se: „– Bună dimineaţa, ulcior/Cum nu-i acum dimineaţă,/Aşa să nu ajungi/Până dimineaţă“ (IBIM). Cel cu ulciorul sta în casă, la geam, iar descântătoarea afară, în faţa geamului, şi zicea de trei ori: „Ham, ham, ulcior de câine,/Nici la tine,/ Nici la mine“ (BOO). Sau: „Ham, ham, ulcior de câine,/Cum nu-s eu câine,/Aşa să nu hii până mâne“ (BOH); „Ham, ham,/Ulcior, ulcior,/Nici eu câine,/Nici tu mâine“ (GCzFv); „Țâbî, țâbî, ulcior di câni,/Cum nu-i az mâni,/Aşa sî n-ajungi tu/Pânî mâni“ (ITtU).

Duminică dimineața, până a nu răsări soarele, bolnavul se uita prin gaura unui *cep* de la gard (BtBB, IBiBi, NBtN, SCP, SDM, SHH, SVmVm) și spunea de trei ori: „Cum o sărit ciotu,/Așa sî sarî șî ulcioru“ (SFvFv). Alții „aruncă nouă fire de orz, de trei ori câte trei, printr-o gaură de zaplaz“ (SSmT). Bolnavul se uita de trei sau de nouă ori printr-un *inel de aur* (SVaVa, VrMM, VrPP, VrRȘ, VrVȘ) sau măcar *de argint* (SVaVa), „printr-un os găurit“ (SPsA), „printr-o piatră găurită“ (SBiBi) ori printr-un *ulcior spart* (VrRȘ, VrVVș), spunând: „Cum nu văd fundu ulciorului/Așa să nu se mai vadă/Ulcioru meu“ (ITnTn). Când toca la biserică, duminică dimineața, se descânta cu o *lingură* părăsită (BtVdB, VCsPt, VPT), spunându-se de trei ori: „Popa toacă,/Ulcioru saci“ (BtVdHt) sau: „La biserică toacă,/Ulcioru sacă“ (NDIDl).

Alte remedii Se pune în haina bolnavului, la piept, un *ac* cu vârful în sus (BHB, VrMM, VrSR, VrVVș) și „ulcioru da înapoi“ (VrVV). Se descânta cu *acul* de trei ori: „Buboi orb,/Buboi săc,/Acu ti săp,/Din vârful,/Din rădăcină,/Ptui!/Acu sî ti faci făinî!“ (BPTG). Bolnavul se suia luni dimineața pe *gard* (GPP) ori pe *poartă* (GCdCd, GCoCo, GGG, NII, VTvS) și striga de trei ori (GPP, VGvGv, VTvS) sau de nouă ori (GBșP): „Hai la ulcioare!“ (GCoCo). „Dacă îl auză ciniva, iara di leac“ (GPP), „îi lua ulcioru șî el rămânea sănătos“ (SHM).

Ulciorul „trebuie sî cie prins în cruci cu trii degeti“ (SML) sau „cu două degete, cel mare și cel mic, de trei ori“ (SMoA) și „să fie împuns cu 9 hiri di orz di 9 ori“ (VGRo), „de un mezin – ultim născut sau copilul cel mai mic din casă“ (VZZ). După ce era descântat, bolnavului i se lega cu un fir de *ață roșie* degetul cel mic (IRgRg), degetul cel mare (IEB) sau două degete de la mână (GCnCn). Legătura se păstra până trecea ulciorul (IRgRg). Se spăla la ochi cu „apă luată din trei vaduri, duminică dimineața, înainte de răsăritul soarelui“ (SGlGl).

VARICE Dilatarea vinelor, mai ales a celor de la membrele inferioare. Li se spune și *mătrici* (ITtU, SFnFn, FVmVm, VBzR). Le fac îndeosebi femeile, din cauza *sarcinilor* (majoritatea localităților) sau pentru că „așa-s din neamu lor“ (SPjPj). Mai apar la cei care *transportă greutăți* (BHrHr, BȘcmB, NSgV), din cauza *oboselii* (BBL, BPjBs, BtCuA, BtCoCo, IMcMc, NPTs, NȘG, VBcBc), din stat prea mult în picioare (mai multe atestări), „din stat în apă răci la părau“ (SFmFm), „la topchila di in“ (SPjPj) sau „din sânge rău“ (BMtMt).

Remedii Băi cu *apă caldă* (IMcMc, IOO, SFmFm), fierturi din *fasolică* (NlCa), frunze de *hrean* (BtVdB) și frunze de *nuc* (SFmFm). Freții cu zeamă de *aloe* (VML), de *coada șoricelului* (VPdR), *crini albi* macerați în *spirt* (BBuB, NBtN, SBiBi), zeamă din rădăcini de *mătrăgună*, amestecată cu *spirt* (VPdPd), zeamă de *nuci verzi* (VML), cu *oțet* (BOO, GBcBc) și *petrol lampant* (BMtMt, BtGeA, IMcR, VML). Oblojeli cu rădăcini de *boz fierte* (SSjSj), felii de *caș dulce* (NGnGn), *gâlbenele* (VPdL), rădăcini de *hrean*, date pe răzătoare și

amestecate cu *oțet* (IPbP, SBaBa), *frunze de nuc* (BSoc, VPdR), *iarba lui Tatin* (BPtF), *laptele câinelui* (SPnG), *rădăcini de pătrunjel* (BBsA, BtHnHn, GVIVI, IOO, NGrGr), *rozmarin* (VZZ), *strugurii ursului* (BMtPr, BȘtcmB, GCȚCo, IMsMs, VAP, VGrGr), *turta lupului* (BPtF), *usturoi pisat* (BtRsRs, BtTrD, ICuB, SBaBa) și *viță-de-vie* (VPdPd).

Se pun *lipitori* (cele mai multe localități), „să tragă sângele cel rău“ (BȘtcmB). Când se umflau, „lipitorile erau presărate cu sare, să se desprindă“ (BtVIVI) și „se puneau pe cenușă, pentru a lăsa sângele“ (BPrPr). Bolnavul trebuia să bea ceai de *hamei* (NSgV) și „rachiu plămădit cu buruiana sânge de nouă frați“ (BPtF). Pe ulceratii „se lega un câțel spintecat“ (ICpP).

Acte magice Se descânta *de mătrici* cu *usturoi* sau cu *ceapă* în apă. Se număra, în sens invers, de la „Nouă babi, nouă feti/Nouă matricati“, până la „O babă, o fată/O matricată“ și se încheia cu „Nici o babă, nici o fată/Nici o matricată“ (ITtU).

VĂRSAT Boală infecțioasă, caracterizată prin erupția unor *pete roșii*, cu aspect de bășici, și prin temperatură ridicată. I se mai zice *vărsat de vânt* (majoritatea atestărilor) și *vărsat negru* (BHgHg, BVsVs, BtLnZ, IAcȘ), despre acesta din urmă spunându-se că nu are leac (BtII, ISS, NȘȘ). Apare primăvara, îndeosebi la copii (BRcRc, BZZ, BtII, BtMiMi, IFFn), prin *molipsire* (BtGeD, BtMiC), din cauza *răcelii* (mai multe localități) sau pentru că „n-au fost hultuiți“ (vaccinați) la vremea cei mici (NGnC).

Se manifestă prin *dureri de cap* (IȘpH), *fierbințeli* (BtGeD, GGG, IIA, IȘpH, SCpI, VPdR), *somnolență* (BBsA, BHgHg, BVsVs, BtCuM, BtHdHd, GCȚCȚ, IBP, ISrSr, NUU), *tuse* (BLO, BtCuA, GTvTv, NCCn, SFsFs), apariția unor *bășicuțe* mărunte (BBuB, BDrL, BNbVs, BtDaB, BtGeA, GScC, GVIB, IDD, NGrGr, NTmA), dese și pline de apă (toate localitățile investigate), *bubușoare* (BPtG, BtVIVI, IIA, IMcMc, NPtPv, NUU, VVeVe, VrSR), *burbonele* (GPcPc), *burboane* (BȘtcmR, GVIVI, VIVPg) care dau *mâncărimi* și *usturimi* (cele mai multe atestări).

Remedii Se ține bolnavul în casă, la căldură, cam două săptămâni (BHgHg, BRcRc, BtDaE, BtGeA, IOO, NBtB), „la întunerice“ (IBB), „cu geamurile astupate“ (BtRmRm) și „nu are voie să se scarpine“ (GCȚCȚ), „nu-i bine să rupă bășicuțele“ (BHgHg), pentru că rămân semne (GGG, ITT, SȘTm, VAICo). Spălături cu *apă rece* (ISnS), *fiertură de boz* (ISrSr, IVsC), *busuioc* (ITtU), *cimbru de grădină* (BUrUr, ITtU, VrMM), *coada șoricelului* (VrPfC), *faptnică* (SDhDhM), *stroh de fân* și *focușor* (NPpB), *lapte dulce* nefiert (BMtMt, ILH, IMnMn, IPbB, NȚȚj, NVnN, NZZ, SPjD, SSdSd), *fiertură din frunze de mac verde* (BtPIPI), *crengi de măr dulce* (BȘtcmR), *mătrăgună* (VrVVș), *zeamă de păsat* (NBdP), *fiertură de pelin* (BMtMt, GCȚCȚ, IMnMn), de *plescaită* (BtPIPI), cu *rachiu*

(BBzBz, BȘtcmB, BPtG, VlvPg), *saramură* (GȚȚ), *țuică* (mai multe localități), *moare de varză* (numeroase atestări) și cu fiertură din *buruieni de vărsat* (IMnU).

Ca să iasă tot vărsatul pe corp, copilul era fricționat (BRcRc, BtDaB, BtHhI, IMcR, IOO) și „i se pune la stomac *bleasture*“ (GCoCo) ori „comprese cu *bogaziu* roșu muiat în *țuică*“ (BtVdB), „cârpă roșie de lână“ (VrMM), *cârpă roșie* și *rachiu* (BCȘCș, BDrDr, BOO, BtTrD, BtRmRm, GPP, NlCa), „rachiu și boié roși“ (BtGeD), *chinovar* (GBșP, GCoCo), *cârmâz* (BtGeD) ori *zof* (NGnGn). I se făceau oblojeli cu frunze de *bob verde* (SVmVm) și cu *humă* „adunată în ziua de Sfânta Marina“ (BtDaB). „Se puneau într-o cârpă *camfură* și trei fire de *piper negru* și i se legau copilului la gât“ (IPbP), iar omul în vârstă „se îngropa în picioare, cu mâinile pe lângă trup, în *pleavă de ovăz*, se ținea așa trei zile și vărsatul dispărea“ (BUrUr).

Acte magice Cât timp era bolnav copilul de vărsat, mama nu avea voie să *coase* (GBșP, IMnMn, NCCn, NȘȘ, SHB) și nici altcineva din casă (BtRpM, IPrPr, VPrPr), „ca să nu rămână copilul găurit la față“ (IPșS), *ciocârțit* (ICpP), *ciupit* (VPrPr) sau *cu semne* (BOnTț, GBșP, IMnMn, IPrPr). Din același motiv, *nu spăla rufe* (NȚȚj), *nu făcea leșie* (IRgRg, VTR) și, mai ales, „nu lucra di Varvara și Sava“ (BtRȚC).

VĂTĂMĂTURĂ Denumire dată herniei inghinale, unor colici intestinale, hepatice sau renale, și umflăturii cauzate de ieșirea intestinului subțire prin peritoneu. Se confundă uneori cu *apendicita* (BMtMt, IHmHm), iar alții „zâc cî-i hernie“ (BtVIVI) sau „ruperea prapurului ce ține mațele“ (GCȚCo). Apare „dintr-un efort mare“ (BtRmRm), din *ridicătură* (BBzBz, BPrPr, GPcPc, IMB, SPIC, SPnG, VrTG), mai rar din *sânge rău* (BCȚBo, NPtD). Bolnavul simte o *durere continuă* (IȘpȘp, NGrGr, SZC), *mocnită* (NChCh) sau *persistentă* (NHB) la *burtă* (mai multe localități), „în bîrdan“ (GNP), „în boașe“ (SFnFn), în *jurul buri- cului* (BtDbDb, IPrPr, IVnVn, VAP, VRGi), la *capul pieptului* (BSOC, GBcBc, ISdSd, NBhI, NDIRg), la *furca pieptului* (SBiBi, VRbS), „la lingurică“ (GMtMt), „sub cingătoare“ (NBdP), „în partea de jos a foalelor“ (VrPfC) ori a *inimii*, cu înțelesul de *stomac* (BHgHg, BtGeA, NHB), în *pânțele* (SFoO, SPsG), „în prag“ (BPTF), „la stîngii“ (BBIBI), sub *stomac* (numeroase atestări) sau „în șolduri“ (GCdCd).

De obicei își schimbă locul (BtED, BtLnZ, BtTdTd, IDD), se mută în tot corpul (BtCuCu, ISrSr, NPPp, VGrGr, VLR), se plimbă (GȚȚ, NIR), „se ridică-n suluri până sub chept“ (BCbV), „sî suie în sus, sî lasî în gios“ (VlvPg), este *umblătoare* (BLpLp, IBvBv, NGȚGȚ, VVoS, VrȘȘ), se mișcă „de ici-colo“ (ISrSr), dintr-o parte în alta (IBtBt, ISrSr, NGrGr, NPPb), se simte ca un *boț* (GCC, ILB, NPtT, NSgV, SLRt, VRbS), „un ghem di sânge rău“ (NBtN), „un

ghemușor di sânghi cari fugi“ (BtHdHd), „un mototol care se ridică în burtă“ (VrShB), un *nod* (SFmFm, SVaVa) ori ca niște *umflături* (VTnTn, VrPP). „Vătămătura-i boalf vechi, stătutî, ti țani mulți ani“ (BtCoCo).

Remedii Se trage, făcându-se frecții pe burtă cu *apă caldă* și *săpun* (NVA), cu *ulei* (BtHdHd, GCoCo), *unt* (SBiBi) ori cu *untură* (SBrBr), „de jos în sus“ (BLPr), „se pune cenușă caldă pe locul dureros“ (BȘtcmB), se pune acolo o bucată de *mămăligă* (BtCuCu, BtDaB, BtRțC, ICuB, IPșS, NPET, SZC), „un boț de ceară moale“ (NBdT) sau „o bucată de colac“ (VPrPr), în care „se înfigea o lumânărică îndoită“ (ICuB), aprinsă la ambele capete (BȘtcmR, BtSISI, GPP, IPșS, NVA, SBrM, SCP, SZC) ori „două lumânări“ (NCsM), „trei lumânări“ (BtRmRm) și chiar „patru-cinci capiti di lumânări“ (NPET), apoi „un ciucălău aprins“ (BtCuCu) sau „câțiva bucișori de cânepă“ (NSbSb).

Deasupra „se lipea o oală smălțuită“ (BtSISI), „un ol“ (NBdG), „o moșoaică“ (VrBdBs), „o ulcicuță de lut“ (SBiBi), „o ulcică“ (SURs) ori „un pahar“ (SFmFm), care „se-mbuca acolo deasupra“ (SDhDhM), adică „se-ngropa în carne“ (ITtTt). „Se credea că, dacă nu-i vătămătură, nu se prinde oala“ (NBtB). După câteva ore (NCsM), oala cădea de la sine (ITtU, SDhDhM, SFmFm, VAlCo). „Oala scotea toată durerea“ (BtSISI). Bolnavul era legat apoi strâns cu un *brâu lat* (IMcMc, SHB), cu o *chingă* (BtGeA, GCzB, VȘtB) sau „i se punea un gânj, cari sî-l țăie“ (SMhMh).

Legători cu *baligă de cal* (IȚbPs, NVnN), *bob fiert* (BMtȘ), rădăcini de *boz* (GCvCv, IHRP), „broaști chisati“ (VBzBz), rădăcini de *brusture* (BMtR, GCvCv, SDhDhM, VrBIBI), *cartofi* dați pe răzătoare (IȚbPs, VTvS), *ceapă albă* (GCvCv, IHRP, IMgMg, IȚbPs, SDhDhM, SML, SPoPo, VDeV) sau *hagimă* (BGIM, BOnTț, BtRțC, GVIVI, IBP, IPșS, IȘpH), *ceară* (ISnS), *cenușă* (BGIM, IMșMș, VIVIV), *cenușă* de cap de câine (BMtȘ, GBșP, ICpB, VCsPt, VDeV), *făină de chiper negru* (IBB, ICpB, IHH, IMșMș, SDhDhM, VPrPr), *semițe de cânepă* (BtCoCo), *cucută* (VrVIVr), rădăcini de *curcubetică* (IȘpH, VrBIBI), *fasole negre* (ICpB), „găinaț de găină“ (VDeV), *tărâte de grâu* (BOnTț, GCoCo, IMgMg, IȚbPs, VDeV, VPrPr, VTvS, VrBIBI), *hoștină* (BOnTț, IOO, NGrGr) sau *boștină* de la stupi (IBtBt, VAlCo, VrBIBI), *hrean* (BtRțC, SPoPo), *huște* de borș (GVIVI, NVnN, VIVIV), *iarba boierului* (VTvS), *iarba lui Tatin* (BMtR, BPtG, GBșP, IMșMș, SML, VZZ), „rasă și ținută trei zile în rachiu de drojdie la întunerice“ (BtRțC), *sămânță de in* (BtCoCo, SFmFm), *lemnul Domnului* (SFmFm), *leuștean* (SDhDhM, SPoPo), „orz urluit îndărăpt“ (GBșP), *ovăz* (BPtG), *mutătoare* (ICpB, IOO, NȘG), *nalbă de grădină* (VrBIBI), rădăcini de *papură* (NPpB, SDhDhM), *pelin* (BMtR, SFnFn), *peliniță* (IMgMg), *praz* (VrBIBI), rădăcini de *scai* (IȘpH), *făină de secară* (SDcDc, SML), *secărică* (BtDaB, SVaVa), *sfeclă roșie* (BOnTț, GȚȚ, SDhDhM, VCsPt, VrBIBI), *tămâie* (BMtȘ, BOnTț, IȚbPs, VPrPr), *unghia găii* (VTR, VVoO, VrBPr), *usturoi*

(GCoCo, GTȚ, GVIVI, IMgMg), *untură de porc veche* (ICpB, SPoPo), *volovatic* (SFmFm), *zglăvoc* (VVoO) și *zmeiță* (BVGd).

Alte remedii Ceaiuri din buruieni de *ceas rău* (BSoC, VrVVș), de *cimbru de câmp* (GPP, NChB), *cinci degete* (BPjBs), *ghinjură* (SPnG), *ghizdei* (VrRȘ), *iarba frântului* (VrRȘ), *iarbă mare* (VrVV), *iarba lui Tatin* (BtCuCu, ISBr), *mama pădurii* (BȘtcmR), *mutătoare* (NPtPv, NVnL), *rădăcini de papură* (BLO, VrRȘ), *potroacă* (NChB, SGIGI, SPIC), *tragăn* (BLO), *șintaură* (SZC), *șafa vacii* (BHgHg, BtDaE), *unghia oii* (BSoC) și *vetrice* (VrRȘ).

I se mai dă *iarbă mare* plămădită cu *miere de albine* (GCoCo, GMtMt), *ra-chiu* – în care s-au plămădit: *bureși arși* (BOH), *buruienă de sub fag* (BVL), *camfor* (NDIDl, SDaO, SFoO), *drăcoaică* (BtHdHd), *gogoșele* (GNP), *lumână-rică* (BBzBz), *iarba boierului* (ICsCz), *iarba lui Tatin* (ICsCs, ICuB), numită și *tătâneasă* (VPdR), *rădăcini de iarbă mare* (GVV, ITgBz, NBdP, NPtPr, VrJP), *buruieni negre* (BVL, GGG), *rădăcini de mutătoare* (ICsC, ICsCz, ISBr, ITgC), *papură roșie* (VBcB, VBcBc), *piper negru măcinat* (BLPr, ICpP, IPșS, NȚȚj, SSjSj, VBcB, VrTCl, VrVV), *rupturele* (BVL), *secărică* (BtCuM), *spânz* (BLpLp, ILnG, IMB, SFoO, VBcBc) și *rădăcini de zmeoaică* (BtLL, IVsVs, NDIDl), – *țuică* cu *răvân* (IMsMs) și *vin alb*, în care s-au fiert buruienile: *lem-nie*, *ridicătoare* și *surioară cu frățior* (VrVV).

Acte magice Se descânta, ori de câte ori era nevoie (majoritatea atestărilor), „atuncea cân o trăgeu afară cu ulcica“ (SȘM) ori la săpatul și preparatul *mutătoarei* (ITgC). Se spunea: „Vătămătură vătămată,/Cu ceas rău amestecată,/Nu boncăluși ca buhaii,/Nu sări ca harmasarii,/Nu ti-nvârti ca curcanii,/Așază-te la buric,/La locu tău,/ Unde te-a lăsat Dumnezeu./Ion să rămâie curat/Și luminat./Cum Dumnezeu Sfântul l-o lasat“ (BtPIPl). Sau: „Vătămături vătămați,/Din apă, din scârbi capatați,/Leș chiorăind,/Ca boii răgând,/Ca șarpia șuierând,/Hai la masa ta!“ (ITgC); „Vătămătură, tură,/Strânge-te cârlig/Și du-ti la locu tău,/La buric“ (SȘM).

VIERMI Mai multe specii de paraziți intestinali.

Remedii I se dă bolnavului zeamă de *armurar* (BtVdB), coajă de *arin* fiartă în lapte dulce (BOrOr), semințe de *dovleac* (BDrDr) cu *miere de albine* (BSoC), fiertură din *puzderie de cânepă* (BȘtcmR, BtII, BtVIVI, ICpP, NCsM, NNgNn, NHB, VPdPd) amestecată cu *lapte dulce* (VȘtCȚ), semințe de *limbricar* (BtBB, NDH, NȘG), plantă numită și *limbricariță* (GCU, VrJP), *limbricarniță* (BtBo, BDrDr) ori *siminichie* (NȘG) plămădită cu *miere* (BtBo, NDH), fiertură din tulpini de *mazăre* (NCsM, NPcT, NPpB, SVvVv), *scrumbii sărate*, crude (BSoC), zeamă de *secară* (GCdCd, GCȚCo, VIvIv, VPdPd, VPrPr, VTvS), *măzgă de soc* fiartă în lapte dulce (majoritatea localităților) sau *măduvă de soc* (BHD) plămădită cu *borș* de puțină (BSoSo), *rădăcini de pătrunjel* fierte în lapte

dulce (BCșCș, BHgHg, BNbVs, BtCțC, BtHnHn, IDD, NTmA), *zeamă de pelin* (NUU, SFnFn, SGIGI, SPtPt, SȘdȘd), *usturoi pisat* (mai multe atestări) amestecat cu *borș acru* (BPrPr, BtPIPl) sau cu *lapte dulce* (BBF, BBuB, BCșC, BSS, BTrP, BtAvAv, BtFrB, BtVfVf, GBșP, GScC, GVIB, IMcR, IOO, NBtN, NGrGr, SBiBi, VAlCo, VrVIVr), *moare de varză* (BDrDr, BOH, BOO, BtDaB) și *zahăr cu gaz* (cele mai multe localități).

Acte magice Se căuta o frânghie de cânepă înnodată, părăsită (BtSID, BtSISl), găsită pe drum (IScSc), se ardea, iar *cenușa* se amesteca în apă și se bea (BNbVs). Se crede că „cea mai bună îi frânghia de la clopot“ (IBB).

ZĂPREALĂ Afecțiune a vezicii urinare, caracterizată prin retenția secretărilor urinei. I se spune și *oprirea udului* (IPbP). Apare din cauza *răcelii* (majoritatea atestărilor), dar și din alte pricini: a *oboselii* peste măsură (IPșS), a unor *ridicături* (IPbPb), a *trudei* (BLPr), „pentru că s-a abținut să iasă afară la timp“ (VDeV), „a pășit peste un proțap“ (BtMIMl) sau „peste hamurile cailor“ (NIR).

Remedii Ceaiuri de *arghirant* (BMTMt), *barba caprei* (IMșMș), *boz* (BHRc), *busuioc roșu* (VDeV), *cimbru* (BLpLp), din cozi de *cireșe amare* (mai multe localități), *coada calului* (IMșMș), teci de *fasole* (NlCa), *harbuzoaică* (IPrPr), *ienupăr* și *paie de orz* (ISnS, SVaVa), *paie de ovăz* (SMșB, SPnG, SRB), *mătase* și *spice de păpușoi* (mai multe atestări), *părul ursului* (BUU), *rădăcini de pir* (GCU, ISrSr, ITgC, VCSpt), de *pătrunjel* (BOO, SFnFn, SPIC, SSaP, VGC, VVoS, VrPfc) și de *stânjen* (BVL).

Alte remedii Coji de *ou* pisate, amestecate cu *rachiu* (VRbD), „cridă chisată, amestecată cu apă rece“ (NCnV), „9 mărgеле albastre, pisate mărunt, puse în ceai de pătrunjel“ (NIR) ori „sticlă neagră pisată, cernută printr-o cârpă, amestecată în rachiu sau în ceai de patlagină“ (BOrOr). Băi calde cu *stroh de fân* (BtVdB), *tărâțe de grâu* (GBhBh) și *zeamă de var* (GCdCd). Inhalații cu *aburi* de la pietre fierbinți, peste care s-a turnat *apă rece* (ILnG) sau de la *oțet* și *rachiu* (BVGd). Bolnavul se așeza pe un *ceaun* cald (BȘcmB, BtRmRm, GCdCd, IPbP, VrTCl) sau ținea în brațe o *sticlă* cu apă fierbinte (IHHm, ISrB).

Acte magice Se pune un lacăt într-o *vană* cu apă, se încuia și descuia de mai multe ori, apoi bolnavul făcea baie în apa aceea (SURs). Se descânta de nouă ori: „Pom verdi,/Pasări verdi,/Ouli verzi,/Puii verzi,/Zăpreali-n ochi sî nu mai vezi!“ (GPcPc).

B. La animale

ALBEAȚĂ Boală de ochi caracterizată prin opacizarea cristalinului. Lumi-na ochiului este acoperită de o pată albicioasă. Apare din cauza unor lovituri (ISdSd, ITnS, NPșPș).

Remedii Se suflă în ochiul bolnav – printr-o țeavă de *cucută* (BȘtcmR, VrPfPf), „o tilincî di odolean“ (SVaVa), printr-o țeavă de *soc* (mai multe atestări), o bucată de *stuf* (numeroase localități), „o țăgi di trestie“ (IACȘ), „un mosor di la stativi“ (BtDaB) sau *țevușoara* pe care se deapănă firul pentru țesut (SDcDc, SPP, VrMM, VrVV) – semințe de *busuioc* (BtDnH, BtSISl, BtVdB, GCȕCo, NTPr, NZZ, SSjSj), *cenușă* „din burete de perj“ (ICsCz), „din ghimpi de arici“ (VAP), „de broască arsă pe foc“ (SBIbi), „de brotac“ (SUIUI), „de cap de câine“ (ITgBz), *cenușă de șarpe* (VGvGv, VPrPr, VRV, VrTCl) sau de *șoareci* (BtVdVd, IVsVs), „o jâghiută de păr de câine negru“ (BȘtcmB), „făină de os“ (SURs), „frunză de mesteacăn uscată și mărunțită“ (BBL), „praf de albine de știubei“ (VrRȘ), din coji de *ouă* (BMtPr, BOO, VrMrP), „din ou de cocostârc“ (VBcBc), „măcinătură de piatră acră“ (BBzBz), „piatră de tociță“ (BOrOr) și chiar de *piatră vântă* (NRdB, SHH, VVoO), de *porțelan* (BGfB), *praf de pușcă* (BtCIP, ITtTt, NPtPv, SBrM), *făină de porumb* cernută prin sită deasă (BHRHr, BMtȘ, BtCuA, BtHdHd, BtȘtȘt, GCoCo, GVIVl, ICuCu, ILL, IVnVn, NIC, NPPb, SZC, VBcBc, VGrGr), piele de pe *rânza găinii*, uscată, măcinată și cernută (BHgHg, BMtȘ, BtCuA, GBșP, VPrPr), *sare* de bucătărie pisată mărunt (mai multe atestări), *drob de sare* ars în foc și pisat (BtHdHd, NZZ, SBaBa, VBcB), „ochi de sare“ (VrRRȕ), *cenușă de scoică* (BOnTȕ, BUrUr, BtCoCo, BtTrD, GCU, IHIHl, IRgRg, NBrBr, SHR, VBzBz, VȘtB, VrTG, VrTbV), praf „de colbeci din deal“ (IȘpH), „din căsuța melcilor“ (SMhMh), praf de sticlă (BtMiC, BtVdVd, GCC, SVvVv), de *tabac* (SGIGl, SSjSj), de *tutun* (BtCuM, BtIl, BtRsRs, BtVdHȕ, BtVIVl, IOO, ISrSr, SUIUI, VIVPg) și *zahăr* pisat (toate localitățile). Se frecționează apoi, ușor, ochiul cu mâna (BtCuA, GCvCv, IBtBt, NGrGr, VPdPd, VrBIBl), cu mișcări circulare în ambele sensuri (BSoc, BHRHr, BtGeA, ICI, VrVIVr).

Alte remedii Dacă albeața era mai veche, se tăia (IPbP, Iȕgȕg), uneori „cu ajutorul a două monede“ (VrRȘ). Ochiul bolnav se freca cu o *broască* (BOH), „cu o broască de izvor“ (BBuB), „cu o broscuță mică de baltă“ (ITnTn) sau „cu un broștic verde“ (BLO). Spălături cu *apă rece* (NBdBd, NPșPș, SHB), cu *lapte crud* de vacă sau de oaie (BtCuCu, IOO, VAlCo), cu fiertură de *mușetel* (mai multe localități) sau cu *vin* (GCȕCo). Oblojeli cu albuș de *ou* (BBIBl, NIl, SHB, SURs, VRGi) și cu *miere de albine* (BDrDr, BMtR, BtDbDb, BtDnH, GCzFn, GGhGh, ICuB, NbhI). În urechea din partea ochiului cu albeața se puneau *unt* proaspăt (VrBPr), amestecat cu *praf de pușcă* (BtCIP, NPtPv) ori cu *sare* (NPtT, NVnL, SCIB).

Acte magice Se descânta (cele mai multe localități) „cu o cârpă neagră“ (IBB), „cu mătură părăsită“ (SRB), „cu țeava de la războiul de țesut“ (VrMM) și cu *zahăr* sfințit la Paști (BtBB, BtPIPl, BtVdB, SDL, SMoMo, SPIC, SȘM), în zilele de luni, miercuri și vineri (IBP, ITgB), „de trei ori câte trei guri“ (BtLL),

„dimineța, la amiază și seara“ (IBIM) sau „se scuipa albeața“ (NICa). Pe timp ploios se prindeau trei broaște cu burta portocalie, în felul următor: „numeri 9 broaște ce-ți ies în cale și pe a noua o iei. Se procedează la fel până aduni trei broaște. Una din acestea se pune cu roșata de pe pântec pe ochiul bolnav, sub pleoape, și se spune: Broască, broscuță./Cu patru lăbuță./Cu capu lătuț./În ochi vârată./Albeața sucită! Se repetă de trei ori sau de nouă ori, dacă s-au putut prinde nouă broaște“ (SFsFs).

APRINDERE DE OCHI Inflamare a conjunctivei. Apare, mai ales la bovine și cai, din cauza *oboselii* (BtMiMi, NbhI, NII, NVnL), a *loviturilor* (BBzBz, BMtMt) și a *prafului* (BtDaB, VrJP). Se manifestă prin înroșirea și curgerea ochilor (IMB, IScB, IȘpȘp, NCuP, NGmT, NZZ).

Remedii Spălături cu *apă rece* (BBzBz, BCtBo, BtVdVd, GBșP, GGrGr, GNP, IRgRg, NGnGn, NTPr, SHM), „apă de răme“ (SVsVs), „apă de vie“ (ISrSr), *cerneală* (VLL, VLR), fierură din *flori galbene* (BtCuA), *iarbă roșie* (GCoCo), *nalbă sălbatică* (BLO) sau de *romaniță* (BUrUr, ICpB, ICuB, NChB, NGnGn, SMoA) și *lapte de mamă* (GRR, VCsPt). Se ungeau ochii cu *miere de albine* (BHrC, BSoC, IPșS, SFrFr), „miere de bondari“ (ICI) sau „cu untură de păstrăvi“ (SUIU). La animalele mici, „se sângerează pleoapa de sus și apoi se spală cu scuipat“ (VPdR).

Acte magice Se descântă (BMtMt, SDL, VCC), cu *agheasmă* (BtDbDb) și cu „apă sfințită în Vinerea Paștilor“ (NPtPv), dimineța, până în răsăritul soarelui (GPcPc, SBtBt).

APRINDERE DE PLĂMÂNI Congestie pulmonară. I se mai spune *foale* (BAA, BDrDr) sau *foi* (BtDbDb, IPșS, NDIDl, NII, SDhDhM). Suferă îndeosebi caii (majoritatea atestărilor) și, mai rar, bovinele (BOnTt, BtLC, NGnGn, SVjVj). Apare din *alergătură* (BtDbDb), „când se fugăresc mult caii“ (VrRȘ), „dacă sunt mânați prea iute“ (VCsPt) ori „mânați forțat“ (BtCuM), mai ales atunci când caii sunt tineri (BHgHg, NBtN, VZZ). Apare și din cauza nutrețului mucegăit (BtCuCu, IPșS). Animalele afectate „suflă greu“ (SBIbi) și „li se zbat plămâni“ (SPjPj).

Remedii Caii sau boii „aprinși“ erau lăsați să se odihnească (BLC, IMsMs, NGrGr, VAlCo) și li se puneau *spânz*: boilor „în salba gâtului“ (NGnGn) iar cailor pe ambele părți ale pieptului (NGnGn, VPdR, VrRRt). Li se da să bea *borș* de puțină (SVjVj), *bere* în care s-a amestecat gălbenuș de *ou* (SBIbi, SPnG), fiertură de *iarbă mare* (BLpLp) sau din spice de *păpușoi* (SPjPj), *lapte* de vacă (BPtG) în care s-au zbatut câteva *ouă* (SDaO), *untdelemn* (ICsCz, IVsC) și *vin* (SPnG) „amestecat cu ouă crude“ (BOH).

Li se dădea „în tain“ *cartofi cruzi* (SSvSv), *sămânță de cânepă* (BtDbDb, BtTrD), *floare de fân* (ICpB), *iarbă mare* (ITtTt), „mnieri din luna lu mai“

(ITtU), *pucioasă* (BtCuM, NŞG, SUIU), *sfeclă roşie fiartă* (SSvSv, SUIU), *slănină proaspătă, nesărată* (NChB, NPPB), *floare de soc* (ICpB), *trifoi verde* (NŞG) şi *zahăr* (BtCuM).

ARICI Umflătură care se face la picioarele oilor, caprelor, vitelor şi, mai cu seamă, ale cailor. Se mai cheamă *ariceală* (BtŞtŞt) sau *mustăreaţă* (SFoŢ). Apare din cauză că animalele au fost ținute „în bălegar” (BŞtcmB), „în chişălău” (BPtF), în *mizerie de grajd* (toate localitățile), „în morsoacă” (NCsM), „în mustăreaţă” (NBdD) ori „în muştireală” (BtII), în *umezeală* (mai multe atestări) sau „în zămărie de gunoi” (NBdBd). „Gita ie arici cân doarmi pi locuri spurcati” (NPtPI). La cai se face şi din *lovituri* (BtAB, BtCuCu, GCdCd, IPIB), din *pălituri* (STrTr), pentru că „se calcă cu hacul de la potcoavă” (IMnMn), iar „la vite din cosală” (ILB). Mai rar, se crede că apare la animalele „care au dormit în locurile pe unde umblă ariciul” (NCCn) sau „care calcă în ghinchi di arici” (GBşP).

Caii se aricesc la picior, jos la *chişiță* (cele mai multe localități), îndeosebi la copita din spate (BMtR, BtDbDb, GMtMt, IScB, NŞG, SFmFm, SSvSv, VPdR). La vitele mari, dar şi la oi sau capre, se fac nişte crăpături dese între unghiile copitelor de dinapoi (BtSISl, GCtCo, GGG, IOO, ITnTn, NCsM, SDbDb, SZC). Vacile „se aricesc la cununa unghiei” (NBdBd), la *gură* (mai multe atestări), „sub burtă” (SStSt), „pe pulpă” (SVvVv) şi „la uger” (VrVVş). „Pe locul aricit creşte o bucată de carne crăpată” (STrTr), pielea se încreţeşte şi se umflă (BtDbB, GUT, SStSt), apar „moţochini di sânge” (BtHH), „sî mosorăşti sângili” (NChCh). Animalele şchioapătă (toate localitățile).

Remedii Se spală copita, se înveleşte într-o cârpă curată şi se culcă animalul la loc uscat (BtCpCp). Dacă *a.* este la picior, se arde cu *fierul înroşit* (BOH, BŞtcmB, BtCuM, BtSISl, SDM, VIvIv, VRR, VrRŞ), se opăreşte cu *apă de var* (BCşCş, BtCuA, BtII, IVsC), soluție de *piatră vânăță* (BGG, BtII, BtPIPI, BtVdVd, IHIHl, IMsMs, IVsC, SFrFr, SStSt), *seu* fierbinte (BAA, BPjBs, ICpB, NIR, SDbDb, SGIGl), *untură* de porc încinsă (BtGeA, BtSmR, GCtCt, IBP, IMnMn, NBdD, NPtPv, VAP, VGC) ori cu „zăr fierbinte” (IOO). Se freca locul cu *cărbune* pisat (NGnGn), cu *sare* (mai multe localități) şi „cu târsână” (BOrOr), apoi se spăla „cu zamă de boz” (VAICo) sau cu fiertură din rădăcini de *brusture* (VCsPt) şi, mai ales, cu *creolină* (BHgHg, BtCuCu, NGrGr, NTmA, SFoO, SFoŢ).

Legători cu *ardei iuți* (BtSISl), *castraveți murați* (BPpI, IBIM, NTŢj, NZT), *păr de cal* (NChB, NHB, NPtS, SDAO, SSjSj), *cărbune de tei* (IMIMl), *grăsime rancedă* (BOH, ICuB, IMşMş, IŢuŢu, VVeVe, VrBdBs), *lână neagră* (NGmT), *orz fier* (IPIB, ISnS), *păcură* (VrBIBl), *piatră vânăță* (BBzBz, BCtBo, BTtTt, BtRtC), *slănină* nesărată (BtCuCu, BtCuM, IHIHl, ILH, IPIB), *sfințită* (BtTrD),

tocată și amestecată cu *câlți* (ITnTn), *șmir* (BtVIVl), „ștreang de pe mațe“ (IMgM), „untură de chișcă“ (IMIMI) și *usturoi* pisat (BOH, BtNbNb, IMgM, NTmA).

Oblojeli cu *arici* spintecat de viu, pus cald pe locul respectiv (BtGeD, SHM, SSM, VPdR), *cenușă de arici* amestecată cu *grăsime* (BMtR, VrBIG, VrRRț, VrVVș), *piele de arici* (ICrCr), *broască* spintecată, presărată cu sare (BtVdB), „pisată și pusă în lapte dulce“ (VZZ) ori „cu piele de broască“ (BtAB).

BRÂNCĂ Boală infecțioasă, caracterizată prin febră și inflamarea unei porțiuni din piele. O fac mai cu seamă porcii (toate localitățile). Apare „din cauza căldurii“ (BȘtȘt), „a mâncării nepotrivite“ (BtVdB) sau „din udeală“ (SFnFn). Porcul se umflă la gât (BSOC, BtIL, BtUțS, GBșP, GNN, ICpB, IHO, VVoS), îi ies niște *gâlci* (BMtȘ, BtȘtȘt, NȚȚj), iar pe corp face *pete roșii* (SFsFs, SVjVj, VGvO), care se învinețesc (BCșCș, BtCuA, BtRțC, NGnGn, SFmFm, SZC, VVoS) sau „se înnegresc“ (SSdSd). Animalul „are cerbintăli“ (IȘpH), „nu mănâncă“ (BBzBz), „este moleșit“ (NPtS) și „nu se mai poate ține pe picioare“ (SFnFn).

Remedii I se pune în mâncare *armurar* tocă (BtIL, BtSID, IEB, ILH, IPșS, NVnL, SHM, SHR, SRB, VBcB, VDMV), *buruieni de brâncă* fierte în lapte dulce (BAA, BHrHr, BVL, BtMiMi, BtVdB, IPPr, IȘpH, ITgB, NCsH, SBtBt, SFnFn, SHB, VLL, VPuC, VrRș, VrSR, VrTCl), numite și *brânca porcului* (BSOC, GNP, IMIMI, NTPr, SFoȚ) sau *brâncoasă* (GBșP), „brânduși hierti“ (VGvGv), „păstrate de cu primavară, cân se uscau și se înșirau pe ață“ (VOIT), *leuștean* (SRB, VIVlv), *otrățel* (NIS) și *spin albastru* (IMIC, NUU).

Legători la gât cu „armurari cert în zăr“ (IMgH) sau amestecat cu lapte (ITuȚu, VVoS, VVșVș), „cu coadă de bostan alb“ (BtRmRm), „buruieni de brâncă ținute în oțet“ (IHO), cu *broască* tăiată (BtSID, BtȘtȘt), „zdrobită și amestecată cu chișleac“ (BtBB), de preferință broască râioasă (ICpB, SRB), „falcă de cal“ (GNN), *gaz* (BtRmRm), *hrean* (BtRțC), „mazăre dată prin roata căruții“ (VVoS) sau „cu var moale“ (IȘpH). Spălături cu fiertură de *boz* (SSjSj), *zeamă de brâncă* (VBcBc) ori *brâncoșă* (IBtM) sau „cu pleavă de fân“ (BCțBo).

În cazurile grave, „porcu bolnav sî spânțuiești“ (BtIL), adică îi bagă fire de *spânz* sub piele (BtCuA, BtBB, BtRmRm, BtRpR, IMIC, NGnGn, NPtS, NȘȘ, SSdSd) și „se lasă acolo trei zile“ (SZC). I se pune *spânz* atât în urechi cât și la vârful cozii (IEB, NVA), uneori „rădăcină de spânț cu gaz“ (BMtMt). „Urechea sî umfli tari și bucata cu spânț cadi. Rămâni porcu știrb di ureche“ (SVjVj).

Alte remedii Se taie partea albicioasă de la gingii (BLPr, BȘtcmB) ori se crestează animalul pe falcă (mai multe atestări). „Are pe falcă o vână neagră de sânge rău. Se taie cu cuțitul 2-3 cm. din vână, se curăță și se pune sare“ (BBzBz).

Acte magice Animalul afectat este legat în jurul gâtului „cu o cârpă roșie“ (IMgH), cu *ața* (IMnU), *bata* (BtUșS, VVoS) sau cu *brâcinariu* (IScSc) de la izmene. Alteori „este strâns la gât cu îmblăciul“ (BtDaB), „ca să dea boala înapoi“ (BHgHg).

BROASCĂ Umflătură sub limba sau la gâtul animalelor. I se mai spune *limbar* (ISnS, SBiBi, SFnFn, SPtPt, SVjVj), *limbare* (SGIGI, SPsA, SVsVs), *limbaliță* (BTtTt, GSS, IHO, NSgV), *limbariță* (mai multe localități), *limbău* (BBzBz, BUV, GSS, ICpB, SRB, SSjSj), iar izolat, și numai pentru cai, apare denumirea *malic* (ICrCr). Se face din cauza *mâncării* (BtVIVI), a *ierbii* (SRB) sau „a silozului uscat“ (BtRpR), „dintr-o mușcătură“ (BOrOr) și „din sete foarte mare“ (NPpB). La vite și la oi apare o umflătură sub limbă (BȘtcmR, IScSc, NBdD, SȘM), la rădăcina limbii (NPtPI), „se umflă limba ca un mai“ (SRB), se umflă *vinele* de sub limbă (BSOC, IHRP, SBaBa, SVjVj), se albăstresc și se înnegresc (NPpB, SBaBa, SSjSj). „Animalelor le curgeau balele și nu puteau mânca“ (SVjVj). Alteori, animalele făceau o *bolfă* la gât (BOO, BtBB, SDC, SHM, VrBIG), pe o latură a gâtului (BȘtcmB), „la bărghe“ (IVsVs) sau la *fălci* (BCșCș, NȚȚj). În astfel de cazuri, „broasca este un început de jolnă“ (IIA).

Remedii Umflătura se pălește cu dosul *ceaunului* fierbinte (mai multe atestări), „se introduce un spin în broască, să coacă și apoi să spargă“ (BUV), „buba este broscăită“ (NPtPI) ori *broscărită* (BtRpR), adică spartă cu *acul* (ICpB, IScSc, NGnGn, NPpB, SBaBa, SSjSj, SVjVj, VrBIG), cu *cuțitul* (IHRP, ISnS, SDC, SPnG), cu *stricneaua* (BOO, BSoC, BȘtcmR, BtVIVI, IOO, IPșS, IRgD, NȚȚj, NUU), „sî curgî sângili ceala rău“ (BȘtcmB). Se freacă apoi locul „cu o cârpă de lână“ (SSvSv), muiată în soluție de *piatră acră* (BGfB, NUU, VRGi), de *piatră vânăta* (BOO, IPșS, IRgD, VVeVe) sau de *sare* (NGnGn, SBaBa, SSjSj, SSvSv). Se spală limba cu fiertură din scoarță de *arin* (SBiBi), „cu boz chisat“ (NBdV) sau „cu zeamă de stirigie“ (SBiBi). „Se freacă bolfa cu un os de animal“ (SHB), după care se unge cu *miere de albine* (SVjVj), „său de oaie“ (BOO) ori cu *mujdei* (BtGeD, NDIDl, SRB, VAlCo, VrRRȚ). Se tăia o broască în două (BCșCș, BTtTt, BtGeA, NGrGr), „o broască neagră“ (SHM) și „se lega la umflătură“ (SȘM).

Acte magice „Se descânta de broască“ (VCsPt), „cu o cute părăsită și cu un vârf de par părăsit“ (SDhDhM) sau „cu furca și cu fusul“ (BtBB). În timp ce se strângea umflătura, se spunea: „O broască nibroască,/Dou broaști nibroaști,/Trei broaști nibroaști,/Patru broaști nibroaști,/Cinci broaști nibroaști,/Șăși broaști nibroaști,/Șăpti broaști nibroaști,/Opt broaști nibroaști,/Nouă broaști nibroaști,/Și chiei,/Și rămîi Giorgica curată/Și luminați,/Ca di Dumnezeu lasați“ (SDhDhM). Când toca la biserică, „pălea cu ceaunu pisti umflătură și zicea: Popa toacă/Broasca sacă!“ (BOrOr).

CĂPIERE Boală infecțioasă care afectează îndeosebi oile și caprele (cele mai multe localități). I se mai spune *aprinde de creier* (mai multe atestări), *căchială* (GCzB), *căpială* (NCnP, VȘtB) sau *căpchiere* (BtDbDb, IEB, NII). Se îmbolnăvesc uneori și caii (BLO, BtCuA, GPcPc, NGnGn, NIBt, SHB, SPnG, VPdPd, VrCfC), câinii (ICuCu, IMB, IMnU, NDH, SDcDc, SFvFv, VBaB), vitele mari (BHgHg, BtDbB, IDD, VZZ) și chiar porcii (BBuB, SVvVv). Apare din cauza unor *buruieni otrăvitoare* (BDrDr, GNP, VAP), din *căldură mare* (BTtTt, BUV, BtCuM, IBtM, IHHm, NBtB, VTR), când oaia este prea grasă (BORor, BtUȘS, GVIVl, ILnG, IPiB, VlvIv, VrShB), dintr-o *izbitură* (BLpLp, BSoC, BȘtcmR, BTrD, GCzFv, ISrSr, NChB, NVnVn), *lovitură* (BAA, BtVdB, GBȘP, IMȘMș, NRdB, VGvO) ori *pălitură* la cap (SDcDc, SPnPn, VlvPg, VLL, VRbD).

Animalul face la cap „niște carabeți” (NGmGm), „gărgăuni” (GNN), un *gândac* sau un *vierme* (mai multe localități) ori „doi gemișori negri la crier” (IOO). Oaia bolnavă „este amețită, nu vede, nu se ține de turmă” (BȘtcmB), „umbă hai-hui pe drumuri” (NIR) și se învârtă împrejur în același loc (majoritatea atestărilor).

Remedii De regulă, boala nu are leac, iar animalul trebuie sacrificat. Există, totuși, tentative de vindecare. I se dau în mâncare: „albuș de ou zăbătut în borș” (ICuCu), *fasole* (BUU, VCsPt), *gândaci de turbă* (IMnU, IVsVs), *hoștină* de la stup (VLL, VLR), fiertură de *iarbă mare* (IȘpȘp), de *iarba lui Tatin* (BLO), „lapte dulce crud” (SDcDc), „zeamă de luminos” (BORor), fiertură de *mătură de grădină* (IHO), de *salcie* (SVmVm) și *spânz* (NIB). Oblojeli la cap cu „hrean ras și fiert, îngroșat cu tărâte de grâu” (GCU) sau „cu rădăcini de iarba lui Tatin” (BȘtȘt). Freții cu *țuică* (NCnP) și „cu unt di naft” (GCȚCȚ), fumigații cu *putregai de răchită* pus pe cărbuni aprinși (IMIMl, SMhMh, SSaP), „cu pucioasă și spânț” (ITtTt). I se pune gheață la cap (VrPfC) sau este învelit într-un țol muiat în apă rece (BtCuM, NGnGn). Caii „sunt ținuți la întuneric și li se fac inhalații cu creolină” (BLO). Oilor li se ia sânge, prin crestarea unei vene de la gât (BTtTt, BVGd, IHHm, IȘpȘp) ori „se înțeapă cu stricneaua la frunte, de unde curge o picătură de apă” (NCsM).

Acte magice Pentru a preveni boala, femeile nu aveau voie să depene lână după asfințitul soarelui (BȘtcmR, BtSISI, ICuCu, IVsVs, NBhI, NCsM, SHM, SHR), „să bată în chiuă grâu sau grăunțe seara” (IMIC), „să lucreze la vârtelniță” (BtSID), „să se apuce de rășchiet vinerea” (SAA), „să toarcă marți seara” (NBdG) ori „să facă treabă în ziua de miezul păreților” (IBV). Se crede că, atunci când se învârt oile în jurul lor, „au fost deocheate de cineva întors de la țată” (IPȘS), că „au venit femei cu împletitu la stână” (NChCh) sau că „au călcat în vârtejuri de vânt” (NPȘPș).

Se descântă (BVL, NPȘPș), se leagă gâtul oii bolnave „cu un tort de cânepă sau de lână tors de o fetiță începătoare” (IȘpH), legătura făcându-se „în sens

invers de cum se învârtă oaia“ (IȘpȘp), „se leagă în jurul gâtului, de 9 ori, cu ața rămasă de la spată, se lasă 9 zile și apoi se dă ața pe o apă curgătoare“ (IScSc). Se spală animalul bolnav cu *agheasmă* de la Bobotează (SDL, SDM).

CURDUC Umflătură pe limba bovinelor (majoritatea localităților) sau rană la rădăcina limbii (mai multe atestări). I se mai spune *cordon* (BOO, BHgHg, BUrUr, VGvO), *cordun* (BDfDf, VGrGr, VVoO, VrBPr), *corduș* (BȘtcmB) ori *hurduc* (GBșP, GCoCo, ICuCu, VȘtCț, VTR). Se capătă din mâncare uscată, aspră (toate localitățile), „din cauza mohorului și a altor buruinei cu sămânță“ (IMgM), a paielor (BȘtcmB, ICpB, IHRP, IPșB, NAA, NCCn, NGmT, VȘtB) și, mai ales, a plevei de orz, grâu și chiar de ovăz (cele mai multe atestări). Se manifestă prin apariția unei umflături pe limbă (majoritatea așezărilor investigate) sau a unor „răni pe cerul gurii, la înghițitoare“ (BOO), la baza limbii (BSoc, BTrP, BZZ, BtDaE, BtGeA, BtMeS, GSS, GVIB, IDD, IEB, IFnFn, VAlCo), la rădăcina limbii (mai multe atestări) sau „la împărātușu gâtului“ (NGrGr). Izolat, „face peri crescuți în limbă“ (BOO) sau „făchi“ (BDbDb). Animalul „stă cu limba afară, nu poate mânca, îi curg balele“ (BtCuA).

Remedii Se arde *curducul* cu fierul roșu (BBșA, BCșCș, BOO, BȘtcmB, BtLL, NBtG) sau se scoate cu cuțitul (BtSISl, VCsPt, VȘtCț), apoi „se freacă locul cu o cârpă de suman“ (BtII) și cu *sare* (BBzBz, BtSISl, NDIDl, NZZ, VȘtCț). Spălături cu soluție de *piatră acră* (BtDaE, NDIDl, SDC) sau de *piatră vântată* arsă (GBșP, IBP, IPșS, IȘpȘp, NIR, SCIB, SVtVg). Rana se unge cu alifie de *piatră vântată* amestecată în grăsime nesărată (BBsA, BBuB, BtLL, IMgM, NCCn, SHB, SZC, VrBPr), cu *găinaț de găină* (BtCuM, BtPIPl), de *gâscă* (IHRP, IMnMn, IScSc, NAA, VRGi, VVșVș) sau de *vrabie* (ICuCu), cu *miere de albine* (SVjVj, VCC, VGC), cu *păcură* (VVșVș), *seu de oaie* (BOO, NRdB), *untură de porc* veche (ICuCu) sau cu *usturoi* zdrobit (BtPIPl, BtSISl, GGhGh, IHRP, IScSc, VIVPg, VRGi, VȘtCț).

DALAC I se mai spune *cărbune* (BBL, BCțBo, VRbS, VrBIBl) sau *talán* (BOH). Se îmbolnăvesc toate animalele, dar mai ales caii (majoritatea localităților). Se *dălăcesc* din apă rea, murdară (BMcMc, GCC, ITnTn), din muncă grea (BȘtcmB, BtAB, BtSID, GBșP, NBdP, NGnC, SPsG, VȘtB), din mâncare stricată (BHgHg, BtCpCp, NPtPl). Caii „se culcă, se scoală, se izbesc, nu merg“ (BtRpR), iar vitele cornute „nu mănâncă, nu rugumă“ (BBL) și „se umflă des“ (BȘtcmB). „Vita sî blătogé așa, sî muié, gânei cî nu știi ci-i cu dânsa“ (SPjPj). Animalele bolnave ședeau mai mult culcate (BPpI, NAA, NGtGt, NVnL, SVjVj, VRGi, VRbS), se umflau la picioare (BOO, BPrPr, BSoc), „la pânțec“ (NPeT), „la piept“ (NCCn) sau la uger (BBzBz, BOH), dar, cel mai adesea, în cazul bovinelor de tracțiune, se umflau la gât (BGIM, BMcMc, BUU, GBhBh, GCzB,

IHHm, ITnTn, SVjVj, VȘtB). „Făceu o bolcă“ (BLpLp) sau „niști dulduri di sânghi la gât, la o parti“ (SDhDhM).

Remedii Dalacul *grabnic* nu avea leac (BGfB, BVGd, BtAB, BtLL, BtSID, GBșP, GRR, ILB, NBdP, SPnG, SSvSv); cel *îngăduit*, socotit mai ușor, se vindeca (BBF, BFaFa, BRcRc, BtCțC, BtTdTd, IDIP, NBtN). Animalele bolnave se *spânțuiau* la piept sau la gât (majoritatea atestărilor), adică „sî puné fitil di spânț în umflături“ (BPrPr), sub piele (BȘtcmB, NCCn, NPeT). „Sta două-trei zile să scoată puroiu“ (BCșCș). „Sî punea la piept spânț roșu sau negru, dupa cum iara boala“ (BOO) și „se mai punea zăcătoare“ (BOH). Se ardea cu fierul înroșit în foc (GCțCț, GMtMt) ori „se afuma cu putregai și pucioasă“ (BLpLp). Oblojeli cu *borș* (BtDaB), *boz* (BBL), *buruieni de dalac* (BAA, BtDaB, BtDaE) și „scrum de suman ars“ (BtDaB).

Acte magice Se descânta de *dalac* (BCțBo, BPrPr, GCțCț, ICuCu, IMIC, IRgD, NicA, VCsPt, VOIT, VrJP, VrVV), „cu apă, trei lamuri de răchită și cu cuțit“ (BBzBz). Se spunea: „S-au pornit nouă oameni roșii/Din casa roșie./Cu nouă topoare roșii./Să taie mărul roșu./– Mărul roșu nu-l tăiați./Ci lăsați-l să crească./Să rodească./Duceți-vă de tăiați dalacul“ (BȘtcmB).

DEOCHI Animalele sunt afectate „dacă le privește o persoană rea la ochi“ (BtCuCu) sau cineva „cari-o fost întors di la țăță“ (SSjSj). Se deoache „și cu privirea și cu vorba“ (GGrGr) „și de urât și de frumos“ (SVvVv). Dacă spui „ahoalei, ce găini frumoase ai, mor găinile“ (BtRmRm). O femeie „sî tot niara de-o cloșci și di niști pușori ci-i avem în ogradi; nici n-o ișât pi poartî și cloșca o-nceput sî sî trântesci di pământ, di zăcém cî amu moari“ (BtCoCo). Animalele sau păsările deocheate „se molesesc“ (SSjSj), nu au poftă de mâncare (BLO, GCțCț, NBtN, SUIUI) și „se pun pe zăcut“ (SVvVv).

Remedii Preventiv, animalelor tinere (iezi, miei, viței, mânji) li se leagă fire de lână roșie la gât (mai multe localități) sau „canafi roșii în urechi“ (BtDaB). Mânzului, în primele opt zile după naștere, „i se leagă o lingură la gât, ca să nu-l dioache și să nu-l mânânci lupu“ (ITgBz). Se credea că „prima privire se lipește de lingură“ (BDrDr). Unui cal frumos „i se legau în coadă linguri părăsite, ca lumea sî sî mire di linguri și sî uiti di cal“ (BtCoCo). Se mai legau într-o cârpă „doi ochi de șoarece viu, care se puneau la căpăstru sau în alt loc“ (ICsCz). Vitelor li se legau *funde* ori *strămătură* roșie în coadă (BHgHg, BtCuCu, SGIGI, SSaP, VAlCo), „la gât și la coarne“ (VrPfPf). După ce făta o vacă, „i se puneau un fir de lână roșie în coadă, să nu se deoache“ (VrShB). Dacă se deocheau, animalele erau descântate (majoritatea localităților) cu *apă* neîncepută, *sare* și *tărâțe*, care se amestecau în tainul lor (BCșC, BPpB, BVsVs, BtGG, BtMeS, BtMIMI, BtTdTd, IDD, IOO, IȘCb, NBtB, NSbSb, SBiBi, VZZ).

GĂLBEAZĂ Boală datorată viermelui de gălbează. I se mai spune *călbează* (BCjCj, BHgHg, BNbVs, BtCtC, BtDrDr, BtRiRiv, IDD, IAcŞ, ICI, IHoHo, NBtB, NGrGr, SBiBi, SUIUI). O fac mai ales oile (toate localitățile), dar și animalele mari (mai multe atestări), cu excepția cailor (BCŞCŞ, BSoC, BtGeA, BtLnZ, IOO). Apare îndeosebi primăvara (cele mai multe atestări), dacă animalele pasc iarbă de *bahnă* (BtCpCp, BtCuCu, IBtBt, ITnTn, SHR), pe care „este o mătreață cu viermi” (BtMIMI), „iarbă crescută din pământ apos” (SHR), „pe locuri mlăștinoase” (BtII), „în măturile de la pârau” (NGmGm), „lângă bălți” (BOH), „în locuri cu pământ sărat” (BŞtcmB), „pe sărături” (IBvBv), „iarbă crudă” (IBP), „iarbă dulce sau alte verdețuri dulci din băltoace” (NŢŢj) sau „iarbă cu rouă multă” (ITnTn). Se mai ia „de pe niște culbecuți mici de la bălți” (BDfDf).

Se manifestă prin *îngălbenirea* sau *albirea* ochilor (majoritatea localităților). Animalul „are ochii înşamnați” (IHIHI), „i-s alghi ca ceapa” (BDfDf), se albește la pleoape (BBF, BGrL, BTrP, BPpB, BtFrB, BtML, BtUU, BtVfVf, GPPj, GTT, GVIB, IMcR), „nu mai are sânge în vinele ochilor” (BŞtcmB). Oaia bolnavă se moaie la mers (BBIBI, BDfDf, BOO, GCzB, ILnG), „prindi a gogi” (ITgC), „stă cam gogilită” (IAcŞ), nu mănâncă (BMtR, BtTtTt, BtUşS, BtVdB, GGhGh, ICpP, NVnL, SBrM, SVvVv, VPdR), stă supărată (BBzBz, BSoC, BtRsRs, BtŞtŞt, GRR, IScSc, NPET, SDbDb, VZrZr). Vitele mari fac diaree (BHrHr, BPjBs, BtSISI, IMcMc, NCsM, SSvSv) și „se pricăjesc” (VrPP). Multe dintre animalele cu gălbează „fac gușă sub bărbie” (majoritatea semnalărilor).

Remedii Li se dă în mâncare cetină de *brad* (NChB, NGmGm, NGnC, SBaBa, SDC, SHB, SRB, SŞM), sămânță de *cânepă* (ILB, SDC), „coarni hierti” (BOO), *fasole crude* (BAA, BtTtTt, GNN, GUT, NChCh, SVtVg, VCSPt, VTvS, VrJP), *coapte* (ISBr, VGrGr), *pârlite* (IOO), *prăjite* (ITuTu, VrBlG), „un mușchi verdi numit gălbează” (BtDnH), „grâu pârlit în tigaie” (BHrC), „cenușă de haldani” (BtPIPI), *buc* (NBdG, NIcA), *huc* (IPşS, IRgD, NPtPv, NŢŢj), *muc* (BtCuA, IPşB, SDAo, SGIGI, VŞtB, VVşVş) sau *spic de haldani* (VRGi), *hrean ras* (BtPIPI, SŞM), *humă* (SDC), sămânță de *in* (SRB), fagure de *miere* (BBsA), *rânză de nuc* (NVnL), *pleavă* (SDC), *secară prăjită* (BŞtcmB, BVL, VGC), *vâsc în zeamă de varză* (BCŞCŞ, BOO). Leacul cel mai eficace îl constituie, însă, pastilele de gălbează.

GURAR Boală molipsitoare, manifestată prin febră însoțită de erupții pe mucoasa gurii și între unghii. Febră aftoasă. I se mai spune *guraliță* (VrJP, VrMrP) sau *gurărie* (VrBdBs). Apare la vitele cornute care pasc *iarbă brumată* (BOO, BPtG, BVGd, GCoCo, IMB) sau cu *rouă*: „dacă le dedea drumu prea dă dimineață, făceau bube dă rouă” (BCŞCŞ). Vitele bolnave fac bale (BBuB, BGG, BOO, BtGeD, ISrSr, VVoS), se spuzesc la gură (BOO, BŞtcmB), „nu mănâncă” (VrBdBs) și schiopătează (VIvIv, VVoS).

Remedii De îndată ce se îmbolnăvea o vacă, toate animalele din cireadă erau unse la gură cu balele ei (BtCuM, BtVIVl, IMlMI, ITtTt, VPdPd). Spălături și frecții cu soluție de *piatră vânăță* atât la gură (BGG, IMcMc) cât și pe picioare (BtGeD, ISrSr, VVoS).

Acte magice „Li se spală gura cu aghiazmî di la Trif“ (IBV).

JOLNE Abcese sau furuncule ce se fac la gâtul vitelor, îndeosebi la bovine. Li se mai spune *jolde* (IOO), *jorne* (IHO, IMșMș, IRgD, ISS, IȚuȚu, SDbDb, SVtVg, VȘtCț, VVșVș), *jurne* (VBzBz, VRR) sau *tragăn* (BCșCș, BOO, GGhGh, NDIDl, NȚȚj). Apar din efort mare, dar și din mizerie (toate localitățile), sub forma unor *bolfe* sub bărbie (IȚuȚu, NDIRg, VAICo), *bube mari* de o parte și de alta a gâtului (BOROr, BtDaE, BtGeD, BtLL, ICpP, VRbD), *crescături* cât oul de găină (BOO, BtSISl, ITnTn, VȘtCț) sau de găscă (IRgD, IScSc), *ghemotoace* la gâtul oilor sau al vacilor (GVIVl, IBtBt, NBtN), *modâlci* sub bărbie (BtPIPl) ori la fâlcii (BtSmR, IȘpH, ITnTn, SGIGl), *nioțe* (IȚgȚg), *umflăciuni* (VRGi) sau *umflături* sub bărbie (BtCIP, BtDbDb) ori sub pielea gâtului (BtCuA, BtII, GPcPc, ICuB, IȘpH, SFnFn). Mai rar, se fac și la cai (SVjVj, VBzR).

Remedii Se înțepa umflătura cu un spin (BtCIP, BtSISl, IMgM, NDIRg) de *măceș* (BtDbDb, IRgD, ITnTn, VȘtB, VȘtCț), de *cătină* (BtRțC), de *porumbel* (IScSc) ori de *salcâm* (IȘpH), care se lasă în bubă, pentru a grăbi eliminarea infecției. În bubele mari se înfigeau trei țepi sau mai mulți: „bagai în mijloc unu și pi margini doi-trii“ (BtRțC). În alte cazuri se *stricneau* (BOO, BtGeD, GVIVl, IMgM, IOO, NDIDl), „se tăiau cu briciul“ (BtRțC) sau cu *cuțitul* (BCșCș, BtPIPl, BtSISl, ICuB, IȚgȚg, VȘtCț). În gaura rămasă „se pune cenușă“ (BtCIP), *creolină* (IȘpH), *piatră vânăță* arsă și mărunțită (BOO, BtDaB, BtPIPl, ICuB, IRgD) ori *sare* (BtClCl). Operațiunea era făcută de o persoană pricepută, numită *nălbari* (IRgD), NGrGr, VTnTn).

Alte remedii Se storcea „cu mâinile la spate“ (VBzR) ori strângând buba „cu două bețe legate ca un fel de îmblăciu“ (BVIVl). Se pălea buba cu dosul *ceaunului* fierbinte (BOROr, BtCuA, BtII, BtRsRs, IBP, ICsCz, IMgM, SZL), cu o *cărămidă* (ITnTn), o *cute* (ITgBz) sau o *falcă de cal* încălzită bine (BtDaE). Se făceau oblojeli cu sămânță de *in* fiartă în lapte (BtRpR), *zeamă de pelin* (GGhGh), *seu* de oaie (BOO, SVtVg) ori cu *vezicătoare* (IȚuȚu).

Acte magice Se descânta *de jolne* (GPcPc, NDIRg) sau *de udmă* (BtDbDb, BtLL, BtVdB, SFmFm, SVaVa), „cu petică de cânepă aprinsă“ (BtSmR), „cu trei bețe de alun“ (VRGi) sau „cu spini de măceș“ (VȘtCț). Se lovea buba cu fundul ceaunului fierbinte și se spunea: „Popa toacă,/Jorna sacă“ (IPșS) ori „Joală de zi,/Joală de noapte,/Joală de dimineață,/Joală de seară,/Joală de mirare,/Joală de strigare,/Joală de oboseală,/Joală de foame,/Să chiei,/Să

răschiei./Ca spuma de mare./Ca roua de soare./Ca un fir de mac/În mare aruncat./Să-i fie lui Florean di leac!“ (SML). „Dacă iara el (buboi), sî trecé repidi; dacă iara ie (bubă) sî căţălé“ (BtRtC). Se mai spunea că „nu-i bini sî sî-ngiugi boii la Armindenii, cî fac jolnii“ (BtCpCp).

MANA VACII *Mană* este termenul care desemnează capacitatea unei vaci sau a unei oi de a produce fruct. Când unei vaci i se împuţinează ori i se strică laptele, se crede că a fost vrăjită de persoane răuvoitoare. Pot lua mana vacilor cei care ştiu descânţece (BBuB, BGG, BOrOr, BtDaB, ICpP, IPşB, ISrB, NBdP, NGmGm, NIcA, SAA, SBrM, SVjVj, VAP, VBzR, VICş, VrBdBs, VrSR), mai ales *babele* (BLpLp, BPrPr, BŞtcmR, BtSID, IBIM, ISC, NCsM, SFmFm, SPIC, VPT, VPdR, VVoO, VrPfc), *bosarcăii* (SPnG, SPnPn), *ciobanii* (BSoc, BtUşS, IOO, NPtS, SUIUI), *femeile necredincioase* (BtRpR, NBtN, IBtBt, SSjSj), *fermecătorii* (BLO, BOrOr, BtCIP, GCtCt, GMnMn, ILnG, NVA, VTvS, VrBIBI), *Rusaliile* (NIR), *strigoaicele* (SŞdŞd, VRbS), *strigoi* (BtMiMi, NPtS), *vrăjitoarele* sau *vrăjitorii* (mai multe localităţi).

Mana vacilor se ia îndeosebi primăvara (BHgHg, BNbVs, BtDaB, BtHnHn, IAcş, NGrGr), „supri zâli mari“ (BGeD), *în proorul Sfântului Gheorghe* (BMtMt, BVGd, BtMiMi, GGhGh, GVIVl, SPnG), „în zorii zilei Sfântului Gheorghe“ (BtSID), „în prooru Ispasului“ şi „în ajunul Paştelui“ (BtGeD). Femeile care iau mana „umblă atunci despletite“ (BtSID), în pielea goală (mai multe atestări), „cu căpăstrul vacii în mână“ (IVsVs), „cu strecătoarea agăţată de degetul cel mare de la piciorul stâng“ (BHgHg), cu *strecurătoarea* legată de picior (BMtMt, BVGd, IVsVs, SVaVa), se duc pe *imaş* (BtSID), pe *islaz* (VrVV), „pe unde pasc vitele“ (SVtVg) şi spun: „Ieu mana vacilor./Nu tăta./Mai las“; „De aici oleacă./Di la tini oleacă“ (SVtVg). Adună apoi de acolo buruieni, pe care le duc vacilor lor să le mănânce (VrVV) şi descântă: „Die, die, păpădie./Fruptul la văcuţa mea să vie./De prin toate văile./De prin toate florile./Sovârf, sovârf./Do-niţa cu vârf!“ (BtRpR). Pe alocuri, se duc la miezul nopţii, cu şistarul gol, şi descântă lângă o fântână (BŞtcmB), la grajdul unei vaci (GMtMt), unde bagă o trestie pe gaura cheii (GRR) sau la un muşuroi de furnici (BVGd).

Alteori, pândesc vacile care trec pe drum şi o aleg pe cea „cari ari pulpî mari şi dă lapti mult“ (NPtT). Iau pământ din urma vacii aceleia (VBdBs), „puţină baligă de-a ei“ (BtGeD), „un smoc de fân“ (NPtT) sau „o frunză di strujan pi cari-o calcat vaca“ (BtDaE). A doua zi de dimineaţă iau *strecurătoarea*, pun în ea pământul sau ce au luat din urma vacii respective şi „o târâie pin iarba uni paşti vaca lor“ (BtMIMI). Târâie *strecurătoarea* prin rouă şi zic: „Laptili, brânza şi untu./De la vaca Mariei/Să vie la vaca me./Sî sî strângi./Cum sî strângi apa-n iaz/Sî sî curgî laptili./Cum curge apa pi Topliţa“ (NPtT). Apoi vin acasă, scot ce au pus în *strecurătoare* şi amestecă în mâncare vacilor lor (BBuB, BCjCj, BFaFa, BTrP, BtFrB, BtHhI, BtNbNb, IBtBt, IDD, IHlHl, SBiBi, SSjSj, SUIUI, VZZ).

Despre unele vrăjitoare se crede că au în pod o *vacă de lemn* (BVGd, BtCIP, GNN, VPgM) „legată cu o cordică roșie“ (IPșS), o *capră de lemn* (VrVV) sau o *vacă de humă* (SVtVg) – pe care o mulg, furând laptele vacilor din cireadă prin descântece (BVGd, GNN, ISBr, VrBdBs) „cu buruiana cea mare“ (GNN) – ori că „știi să mulgă lapte din inima căruței“ (IMIC).

Remedii Se acționa prin acte magice, unele dintre acestea având un caracter preventiv. Nu se da din casă lapte în ziua de luni (majoritatea localităților), iar spre sărbătoarea Sfântului Gheorghe se pune sub pragul grajdului o cutie cu păcură și se aruncau semințe de mac în așternutul vacii, descântându-se: „Când a găti macul de cules,/Atunci să poată lua mana,/Și nici atunci./În loc de lapte,/Să cie păcură“ (BtPIPI). Sau: „Cum nu poți s-aleagî/Macu din paie,/Așa sî nu poți/Sî iei mana vacii“ (BtGeD). Prin alte sate, „se punea grapa în ușa grajdului“ (BtPIPI) sau o găleată cu apă acoperită cu un fund de lemn, peste care se așeza „o brazdă verde și o crenguță de răchită“ (NUU). Se ungeau copitele vacii cu usturoi (BtGeD, IOO, NGrGr) și i se pune în mâncare „pască sfințită“ (NBtBt) ori „crengi de tei de la Duminica Mare“ (SFrFr), „să fie sănătoasă și să aibă mană“ (BtGeD). Se mai credea că vaca rămasă fără mană se duce la poarta femeii care a vrăjit-o (BtSID, IHO, ILH) și „rage pân'ci poți“ (BȘtcmB).

Pentru a se aduce mana înapoi, se ia un pește viu și se toarnă peste el lapte de la vaca respectivă, spunându-se: „Cum moari peștii ista în zăr, așa sî moară vaca aceluia ci ni-o luat mana“ (NHB). Sau: „Prinzi un păstrăv, fără a pune mâna pi el, mulgi vaca pisti păstrăv și-l pui la cuptor. Când crapî păstrăvu, are un nacaz cel care o luat mana“ (SSjSj). În același scop, „se ia lanțul vacii, strecătoarea, oalele de lapte și laptele de la o mulsoare și se pun toate la un loc să fiarbă. Când fierb, vine cea care a luat mana și-ți cere iertare“ (BtPIPI). Sau: „Iai o bucățâci di sari și o felie di pâni și mergi dimineața, pân-a nu răsări soarili, la on moșânoi di furnici. Sî nu ti-ntâlnești cu nimeni pi drum. La moșânoi faci întâi trii mătânii și faci o bortî în moșânoi, în cari pui pânea și sarea. Spui așa: Cum trag furnicili/La pânea și la sarea asta,/Așa sî tragî mana Floricii mele,/Lasatî di Dumnezău. Furnicili adunî mana. Leș pânea și sarea, astupi borta și faci iar trii mătânii. Li duci marți și le-aduci joi înapoi, cî joia-i zî di frupt. Joi duci altî pâni și altî sari; și sâmbâti tot așa. Di trii ori faci așa. Pânea și sarea cari-o stat în moșânoi o pui în porția vacii. Vaca se mulge apoi printr-o piatră găurită“ (IMIC).

Se pune într-un vas cu tărățe sau făină un ou, „se descântă și se pun, luni seara și marți dimineața, pe stâlpul porții“. Făina i se da apoi vacii, iar cu oul „te duci la o apă curgătoare, îl săruți și îl arunci pe apă în sus, zicând: Oule, ouțule,/Eu te zvârl în sus pe apă,/Tu să-mi aduci mana la vacă“ (SFsFs). Tot pentru a aduce laptele, se pune secera în doniță și se mulge vaca deasupra ei, spunându-se: „Să strângă vaca laptele,/Cum strânge secera cerealele“ (BtPIPI).

Pentru a aduce mana oilor, baciul lua nouă linguri de lemn noi și se ducea să ia apă din nouă izvoare, „numărate îndărăpt“. Nu trebuia să-l prindă lumina

soarelui în timp ce umbla de la izvor la izvor și nu avea voie să privească înapoi. Cu apa se ducea la stână, unde ardea focul viu, „lua cărbuni și îi stingea zicând: Nu sting cărbunii./Sting răul ce mi l-a făcut/Acel ce mi-o luat/Mana laptelui de la oi./Așa cum am luat apa/Din vița izvorului./Așa să vină mana/Și laptele de la oi./Așa cum l-o dat Dumnezeu“. Se lua apoi câte puțin din focul viu și se punea în fiecare strungă, înfigându-se alături și un cuțit sau un topor cu ascuțișul spre oi. „Toate oile treceau peste foc, peste cuțit sau topor“ (SSvSv). Se credea că omul care lua mana vacilor „era ajuns de bătaia lui Dumnezeu. Se strica la cap și răgea pe drum ca vacile. Ca să poată muri, trebuia să treacă vacile peste el“ (IPșS).

OASE Umflături la picioarele cailor. Li se mai spune *oase moarte* (GCoCo), *osâșoare* (BMcMc, BMtMt, BOO, BȘcmB, BtCuCu, IMgM, ISBr, ITT), *scoici* (BCșCș, BtCpCp, BtVdB, GCoCo, ILL, ITgC, NDIRg, NIcA, NZZ, SBaBa, SDhDhM, SFnFn, SRB), *spat* (SVjVj) ori *șpat* (SDM). Se fac din cauza grăunțelor (BVL), de la gunoiul de grajd (SVjVj), dar mai ales din trăsătură (BtGeD, IMIC, SDM). Apar la copite ori la genunchii calului „niște modâlci“ (BtRțC), *niotâlci* (BVL) sau *osâșoare* (BOO). Dacă se întăresc, împiedică animalul la mers (BBuB, BfaFa, BOO, BȘcmB, BtGeA, BtMIMl, IDD, NGrGr, VAlCo), „îi strâmbă piciorul“ (IMnMn), „îl face să șchioapete“ (NVA). Uneori „merge calu doi ani șchiop, apoi își revine“ (GCoCo).

Remedii Dacă nu se luau măsuri în pripă, boala nu avea leac (BTtTt, IOO, IPrPr, IȚuȚu, NIcA, NGțGț, SDM, SSvSv, SURs). Caii trebuiau plimbați (toate localitățile), ținuti cu picioarele în apă rece (BCșCș, BLO, GCC, GVIVI, NBtN) ori „în mocirlă“ (NChCh). Legători cu *ardei iuți* pisați (BTrP, BtDaB), cu rădăcini de *boz* fierte (BtGeD, NBdP, NCnV, NDH, NI), *brânză de oi iute* (ISrSr), *grăsime* (IMIMl), *clisă*, adică pământ galben (BLO, BtMiMi, GCC, GCU, GCțCț, ICsCz, SGIGl, SVvVv), *hoștină* de la ceară (NȘȘ), *hrean* dat pe răzătoare (NVA), *humă* cu oțet (BtSmR), *in* fiert (SMșB, SȘdȘd), *iruri* (BtDbDb, SBiBi, SSjSj, VPdPd), *fiertură de laptele câinelui* (SVjVj), *lut* (NGmT), *mămăligă caldă* (BtGeD), *nisip* fierbinte (SZC), *orz* fiert (ISrB, ITgBz, NIR, NPpB, SZL, VBcBc) cu *lapte dulce* (BCțBo, IȘpȘp, SFnFn), *făină de orz* urluită (BVGd, BtCuA, BtȘtȘt, BtTrD, ISnS), *ovăz* fiert (SFnFn), *ouă* coapte, fierbinți (BtPIPl, BtRțC, IMIMl, IScB), *păcură* (GCzB, IMIMl), *pământ* (BOO), *piatră vânăată* (NPtS), *tăblișă* de plumb (ILB), *salamură* (BtLC, BtRpR, GCU, NChB, NDIDl, NIR, NRdB, SAA, SMoA, VlvPg), *slănină* veche (IMșMș), *ulei* (BtRțC), *var* (IMIMl), *vezicătoare*, adică plasture cu *gândaci de frasin* (IIA, SBaBa, SBmM, SFoO, SRB, SVtVg, VGC).

Alte remedii „Osâșoarele se frigeau cu o piatră înfierbântată pusă pe o bucată de postav“ (NUU), *se stricneau*, să iasă apa (GȚȚ, GVIVI, ISBr, VBzR),

se ardeau cu fierul (BȘtcmB, BtVIVI, IHIH, IMcMc, NCCn, NDIRg, NSbSb, SHB, SMșB). Se aplica pe umflătură o *broască* pisată (NȘȘ), o *broască râioasă* (BHgHg), numită și „de zămnic“ (BtGeA) ori *căței* despicați, calzi (SSjSj, SZC). Sub copita calului se lega un ban de argint (VGvO).

PĂDUCHI PE LIMBĂ Inflamații ale papilelor gustative. Li se mai spune *căței* (BTtTt, NPtS, NPtT) sau „pai pe limbă“ (BtCuM). Boala o făceau vitele mari „din fân rău“ (NPtPv), „din cauza ierbii uscate“ (ISrSr) și, mai ales, a *sece-tei* (BtVIVI, ITT, SFoO, SDhDhM). Apăreau niște *vine negre* pe limbă (BtII, ICpP, ISrB, NPtD, SFvFv, SVvVv).

Remedii Se spărgeau (ICpP, SFvFv), apoi se freca limba cu o *cărămidă* (SSjSj), cu *sare* măcinată (BtVIVI, ISrB, ISrSr, IVsVs, NPtPv, SȘTm) sau cu *usturoi* (SVvVv). Gura animalului era spălată cu o soluție de *piatră acră* (NPtPl, NVnL) sau de *piatră vântă* (IBvBv, VrBdBs).

RĂPCIUGĂ Boală de cap întâlnită numai la cai. I se mai spune *buba mân-zului* (BOO, ICrCr, IRgD, NChCh, NȚȚj, SRB, VȘtCȚ) sau *ciuma cailor* (VPdPd). Apare mai ales la caii tineri (SRB), din cauza alergăturii (BtVdB), a fânului mâlit (NIR), a furajelor mucegăite (IHO, NDbDb, SLL, VRR), din mizerie (mai multe atestări), oboseală (BtBB, ISBr, NRdB, SSjSj, VRbD), praf mult (IMgM, NIR, VRR,) și chiar din răceală (majoritatea localităților). Animalul bolnav face o bubă la cap (NChCh, NZZ, VAP), care *ciumează* (SPtPt) și *puroiază* (BtCuM, ICrCr) sau o bubă ce coace în gât și în nas (BȘtcmR, SPtPt). Se manifestă prin tuse (BLO, BMtȘ, IHO, NZZ), curgerea ochilor (BHgHg, BOO, BNbVs, BSID, NSbSb) și a nasului (BCjCj, BHgHg, IMcR, NTmA, VrVIVr).

Remedii De regulă, boala nu are leac (cele mai multe localități). Se făceau, totuși, inhalații cu fum din coji de *bob* (NGmT), rădăcini de *boz* (BLO), *busuioc* (BtBB), foi de *ceapă* (IpsS, VGrGr), cu aburi de *creolină* (BLO, ICpB), *floare de fân* (GCȚCȚ, ICpB, NIR), *storiște* (BtPIPl) ori *stroh de fân* (BtBB, BtVdB, SRB), cu fum din pene de *găină* (IBIM), *cârpe de câlți* (SFoȚ), *petică aprinsă* (BȘtȘt, IȘpȘp) ori „dintr-o bucată de suman“ (BtSID), cu aburi de *ovăz fiert* (ICsCz, IMcMc, VAP), fum de *orz prăjit* (NDIDI, NȚȚj, SHR), din *burete de răchită* (IRgD, NII) sau din *putregai de răchită* (BCȚBo, BtII, BtMiMi, ILH, NRdB, SȘM), din *făină de porumb* (BtDbDb, IMcMc), de *pucioasă* (BtII, BtRsRs, NGnC, NII, NIR), de *putregai de salcie* (BMtȘ, BȘtcmR, IMIMI, NBdP, SFoȚ) și coji de *usturoi* (IPșS). I se amestecau în tain: *cărbune de lemn* (NȘȘ), *sămânță de laur* (BGG), *fiertură de potroacă* (NGmGm), *secară prăjită* (VȘtCȚ), *floare de pucioasă* (ICrCr, IMIMI, NCsM, NGnGn, NȘȘ, SHB) ori *zeamă de tutun* (BCȚBo). Calul strănuta și elimina răpciuga (IȘpȘp, NȘȘ). I se făceau spălături cu soluție de creolină (BtCuM).

RĂSFULG Inflamarea ugerului la vaci și la oi. Se mai numește *bolohăneală* (ILB, SCP, SPnG, SRB), *bolohănire* (BȘtȘt), *bolohănit* (BtDbDb, BtRțC, BtVdVd, IMnMn, ISL, NBdBd, SHR, SSjSj), *bolovănit* (NGmGm), *bulhănit* (BtDaB), *dalac* (ISrB, VDnV, VGrGr, VICș, VOIT, VPT, VTnTn), *focușor* (GRR, SCP), *fulger* (VRR), *fulgerat* (BtCuA, VȘtCț, VVșVș), *îmbolovănire* (SMșB), *mamită* (BtCIP, IIA), *mejât* (SCP), *năjit* (BtDaB, BtDbDb, BtSID, BtVIVI, ICpP, ILnG, IȚuȚu), *nejit* (SSvSv), *nijit* (BtCuCu), *nijitură* (BtTrD), *răsfoc* (GMnMn), *răsfug* (GPcPc, IȘpH, VrShB), *răsfulget* (NII), *răsfulgită* (IȚuȚu), *răsfulgirătură* (NCCn, NRdB, VVoO), *răsug* (BHD, BMcMc, BOO, GCoCo, VrBIBI, VrMrP, VrRRț, VrVV, VrVVș), *stolohăneală* (NPtD), *talán* (BVGd), *tălănoaică* (BVL) și *tragăn* (VPdR, VVoO). În unele sate se spune că „oile se răsfulgesc” (IȚuȚu) iar „vacile se bolohănesc” (BtRțC) ori „se năjesc” (ILnG).

Apare din cauză că animalele dorm pe gunoi (BCșCș, BSoC, BtGeD, GCC, GPcPc, IBV, ITnTn, IȚuȚu, VrVVș), „pe gunoi aprins” (BVGd) sau *fierbinte* (BUrUr, BtCpCp, BtVIVI, IȘpH, NCCn, NChB, NRdB, SDbDb), pentru că oile „stau al doilea an în același saivan” (BUU), „se face stâna doi-trei ani în același loc” (GCC) ori *fășchia* din târlă n-a fost măturată (GGhGh), pentru că animalele nu erau mulse bine (BUU, IBV, IPbP, NBdBd), nu erau mulse la timp (BPjBs, BUrUr, BtRmRm, BtVdVd, NChCh, VBcBc), mai ales după ce fătau (BtDbDb, BtDnH, BtSmR, BtVdHț, SMhMh, VPrPr), când fătau prima dată (BtGeD, BtLL, IMgH), când se punea mâna pe pulpa vacii înainte de a fâta (SFnFn, SPnG), când vițelul sau mielul nu puteau suge destul lapte (SPjD) sau nu erau puși să sugă la timp (GCzB, IHO, NPtD, SBaBa, VrBIBI), când mulgătorii nu erau curați (SSjSj). Mai apărea când vacile sau oile erau mușcate de *nevăstuică* (BAA, BPpI, ICuCu, IMgMg, ISrB, NDIRg) sau de *helge* (BtVdHț, SAA, SCP), când „șarpele le-a supt laptele” (SCP), *rândunica* a trecut pe sub pulpa vacii (BLO, BMcMc, BtCoCo, BtSmR, BtVdHț, ICrCr, IHO, IMgM, NBdD, NlCa, SBrM, VGvO, VOIT, VVoO) și „a săgetat-o” (BtCoCo) sau „a fulgerat-o” (BtCuA) ori când animalul era deocheat (BBzBz, IMnMn, VGrGr).

Vaca sau oaia bolnavă „sloboade laptele cu greutate” (BtII), laptele muls „este ca brânza” (SFsFs), „se scoace în pulpă” (BtRmRm), curge îndoit cu sânge (IMgM, NBdD, SBrM), „se mosorește în pulpă” (BOO), izvoarele laptelui „i se astupă” (SMhMh), „ugerul devine tare și sticlos” (BtCuCu), este congestionat (NGrGr), „se întărește” (SPjD), „se bolohănește” (IȘpH), se împietrește (BtPIPl, NII, NlCa), „se învârtosește” (BtPIPl), se umflă (BVL, BPjBs, BtSmR, BtVdHț, BtVIVI), „se înroșește” (BtCuCu), „se dălăcește” (NSgV). Oile „rămân mancî și nu mai dau lapte” (ITnTn).

Remedii Se credea că „sunt mai multe feluri de răsfulg” (IȘpH). De *răsfulg alb* (BtCIP, IOO, IPșS, IRgD, NȚgȚg), animalul „nu dă lapti trii zâli, da pi urmă

își revine“ (IOO), se vindecă (mai multe atestări). De *răsfulg sec* (VTvO, VrShB) „se strică laptele și se umflă ugerul“ (BCșCș), la *răsfulg galben* „și strâcnește și și bagă spânț în uger“ (BOO), de *răsfulg roșu* „îi cade pulpa“ (GGhGh), de *răsfulg vândt* „îi cade o jumătate de uger“ (BCșCș), de *răsfulg negru* îi cade pulpa (ITgC, VVeVe) sau chiar moare (BCșCș, BOO, GGhGh, VTvS). Răsfulgul negru „nu mai are leac“ (BPșS). Se fac spălături și se pun comprese cu *apă rece* (majoritatea localităților) sau se trec animalele răsfulgite, de trei-patru ori, printr-o apă curgătoare (BBuB, BFaFa, BtGeD, IBV, SSjSj). Frecții cu *grăsime* de porc (BtCuCu, BtGeA), *oțet* (VrVV), *saramură* (BUV, BUrUr, BtSISI, GCU, GVIVl, NUU, SFrFr, VIVPg), *seu* de oaie (BtDbB) ori cu *mujdei* (VrVV).

Oblojeli cu frunze de *alun* (BSOc), *boz* fierț (BPjBs, BștemR, ICuB, IHIHl, IRgD, ISrSr, Nșș, SCIB, VDMV), cu sămânță de *câneapă* bine muiată (BtSID, BtSISI), *humă* de pârâu (numeroase atestări), adusă de la humărie în ziua de Sfânta Marina (BtDaE, BtGeD, BtPIPl, BtRpR), la Paști (BtRmRm) sau la Rusalii (BtVdB), cu *huște* de borș (IșpH, ITnS) ori cu buruiana numită *răsug* (BCtBo, BLO, VrVVș). Fumigații cu *baligă* uscată și *busuioc* „adunat în ziua de Sfânta Cruce“ (BtCuM), *cuib de rândunică* (BtVdHt, IMcMc), cu „mușama făcută anume“ (BtCuA) și putregai de *răchită* sau de *salcie* (mai multe localități). Legători cu piele de *nevăstuică* sau de *helge* (BBuB, BGrL, BHgHg, BTrP, BtAvAv, BtFrB, BtML, BtTdTd, IDD, IOO, NBtB, NGrGr, NTmA, VAICo, VPdPd, VZZ, VrVIVr), cu „piele de iepure muiată în lapte dulce“ (SCfCf). Se freacă pulpa și se lovește cu *baticul* de pe cap (BLO), cu dosul unei *căciuli* vechi (NBdG, NCsM, NDIDl), „cu țâst di broască“ (ISL), cu fundul *ceaunului* înfierbântat (VștB, VștCt), cu o *cute* (NChCh, VștCt), cu o *tigaie* (VCsPt, VVoO), „o tavană“ (VRR) sau „o cutie de aramă“ (BLO), „cu dosul mâinii“ (NICA), cu o bucată de *suman* (BtII, ISBr), „cu traista“ (IPșS) ori cu *urzici vii* (BCșCș, BtSID, BtSISI, ILH, NAA). În cazuri grave, se pune fitil de *spânț* în uger (BHgHg, BOH, BOO, BVGD, BtAvAv, BtII), să tragă umflătura (IBP, ICrCr, ISrB, VICș, VVoO).

Acte magice Animalul bolnav se mulgea „cu mâinile cruciș“ (VOIT), *pe un vârf de ac* (NBdG), „printr-un bolovan bortit“ (SVjVj), „printr-o chiatră bortită“ (NBdD), „printr-o cremene cu bortă“ (BtSmR), printr-o piatră cu gaură (mai multe atestări), „dar nu făcută, ci găsită în prund, cî altfel nu-i bun di leac“ (NVA), o piatră *fulgerată* (BștemB, BtSmR, ICrCr, IMnMn, NDIDl, SFrFr, VGvO, VrShB), „spart di fulger sau di apă“ (IșpH), „cu gaură făcută de curcubeu“ (SRB), prin *inel de cununie* (BtSmR, BtVdHt, IBB, IHO, ITgTg), un *inel de aur* (SstSt), „al cuiva cununat de fecior sau de fată mare“ (SSjSj) și chiar prin *mosor* (BtGeA, BtGeD).

Alte acte magice Se crede că „atunci când scapi laptele pe foc, se coc țâțele vacii“ (BtII). Preventiv, „se presară puțină sare peste laptele vărsat“ (GmMt).

Se descântă *de rășfulg* (majoritatea localităților) sau *de năjit* (ICpP). Descântă mai ales *nălbarii* (BLPr), cu *arceriu* (BOrOr), *cutea* (VTnTn), cu *peria* sau cu *secera* (NGrGr, SGIGI, SSjSj) peste locul inflammat (IPșS). În timp ce se descântă, o fată mare lovește cu călcâiul în pulpa năjită: „Fugi năjâti./Pricăjâti./ Cî te-agiungi/Călcâi di fati mari./Cum te-agiungi./Cum ti-mpungi!“ (BtSID). În timp ce se mulge printr-o piatră găurită, se spune: „Chiatra sî rămâie chiatră/Și pulpa vacii curată“; „Cum treci apa și fulgiru/Prin cheatrî./Așa sî vie laptili/Pin țâfi la vaci“ (IȘpH). Sau: „Talan ca măruș/Talan ca părul/Talan ca bostanul/Talan ca bobul/Talan ca fasolea/Talan ca linteă/Talan ca un fir de mac./Ca să aibă Joiana leac“ (BOnB). Se șterge ugerul cu o cârpă roșie, cu care s-au șters ouăle la Paști (BtMiMi, BtVdB) ori se spală cu agheasmă (SPsG). „Sunt și rugăciuni speciale“ (BtSISI).

ȘOPÂRLAIȚĂ Umflături la gâtul vitelor. I se mai spune *șopârlaghiță* (BOrOr, NGrGr, NTmA) sau *șopârlaniță* (IPșS, ITtU). O fac „vitele cele albe“ (BtRȚC). Se crede că vițeei se îmbolnăvesc pentru că sug prea mult lapte (BUV, NGnGn, SZL) și nu li se dă *sare* (BCȚBo), iar vacile și boii din cauza răcelii (BOrOr, IPșS). Poate proveni și „din mușcătură de șopârlaiță“ (BtVdB) sau de *șopârlă* (SHM). Apar bube la vâna gâtului (BtCuA, NĭcA, VLR), „la înghițitoare“ (SHM), „niște gălme“ (SBaBa), „așa, rotunde“ (SPsA), ca *jolnele* (ICpB, SDhDhM), numite și *jorne* (ITgBz, ITgC). Se face „ca degetul sub piele“ (BtGeD), „o umflătură în formă de șopârlă“ (BOnTȚ). Se manifestă prin umflarea *botului* (BtPIPI, SPnG), *fălcilor* (BtDaE) sau a *gâtului* (mai multe atestări). Se îngroașă sângele (SAA) ori „se stolohănește“ (NPtS). Animalele bolnave suflă greu (ILH).

Remedii Li se da pe gât *cărbune* pisat (NGnGn), *saramură* (NGnC) și *usturoi* amestecat cu *sare* (BUV). Spălături și oblojeli cu fiertură de *armurar* (BtII), de *storiște* (BtPIPI) ori *sturiță* de fân (BtDbDb), „de șărpuroaică“ (ICrCr), „de șopârlaghiță“ (BOrOr) sau *șopârlaiță* (BHgHg, BtDaB, BtGeD, BtTrD, ICpB, IHrP, SHB) amestecată cu *borș* (NBdP) sau cu *ulei* (BBuB), „în care s-a păstrat o șopârlă“ (IȘpSp), „prima pe care o vezi primăvara“ (BHrC). Locul afectat este atins cu *ceaunul* fierbinte de nouă ori (BtDaE, IMgM), iar animalul se freacă pe spate cu un băț „până se întind vinele“ (NPtS). I se crestează urechea și se lovește cu o nuielușă de *alun* pârlită (NChCh), se sparge *șopârlaița* cu *stricneaua* (SBaBa, SDhDhM, SPnG) și se lasă să curgă sângele rău, până se înviorază animalul (BtȘtȘt, NGnC, VLR), apoi se freacă locul cu praf de *sare* arsă (SBaBa). Mai rar, se pune în locul respectiv *spânț* (SSjSj).

Acte magice Se descântă *de șopârlaiță* (BtCuA, BtVdB, IPșS, SAA, SHM, VCsPt), „cu apă caldă“ (IPșS) și „cu farinî. O parti din farinî i-o da s-o mânânci, iar restu o îngropa sau o azvârlé pi apă“ (SFrFr). Se mai descântă „cu o

șopârlă din aluat“ (BOnTt), cu un bețișor de *mătură* de grădină (BtPIPl), cu *ra-chiu* (IPșS) sau cu *untdelemn* (IBP) de trei ori pe zi (dimineața, la amiază și seara), spunându-se: „Nouă fete./Nouă șopârlaițe/Opt fete./Opt șopârlaițe./Șapte fete./Șapte șopârlaițe./Șase fete./Șase șopârlaițe./Cinci fete./Cinci șopârlaițe./Patru fete./Patru șopârlaițe./Trei fete./Trei șopârlaițe./Două fete./Două șopârlaițe./O fată./O șopârlaiță./Nici o fată./Nici o șopârlaiță!“ (ILnG). Sau: „– Șopârlaiți, laiți./Leși di sub laiți./Șopârlaiț-alergătoare/Și la prag trecătoare./Înapoi și nu mai cii/Întorcătoare!“ (SDhDhM).

TRÂNJI Formațiuni varicoase, în zona rectală. Se îmbolnăvesc mai ales *caili* (BtII, ITnTn, SHB), din mâncare uscată (BtVdVd), nutrețuri verzi și dulci (SFoO), multă sfeclă (IBB) ori pentru că „pasc pe bahnă“ (BtII). „Fac niște umflături ca niște viermi“ (SFoO).

Remedii I se dădea calului multă *sare* (SHB) și buruiana numită *trânji* (ITuTu). Erau chemați „oameni care știau să trânjească animalele bolnave“ (BtVdVd). Aceștia introduceau mâna în intestinul gros al calului și curățau pereții de *trânji* (BUV, NPpP, SFoO).

UMFLĂTURĂ Balonare acută, datorată acumulării unei mari cantități de gaze în intestine și, mai ales, în stomac. Apare la oi și la vaci, din cauza consumului de *lobodă* (IEB), *lucernă* (BtRpR), numită și *luțândri* (ICrCr) ori *luțarnă* (mai multe localități), de *muștar* (GCoCo), *sfeclă* (BVGd, GMtMt) ori de *trifoi verde* (BtCuCu, IEB), „păscut pe rouă“ (BtCpCp).

Remedii Animalului umflat i se toarnă pe gât, cu un furtun, albuș de *ou* (BLpLp, VPgM), *apă caldă* (IBIM), fiertură de *armurar* (BtII, SPtPt), *apă de var* (cele mai multe atestări), soluție de *bicarbonat* (BCbV, BȘtcmB, BtRpR, SPtPt), *borș* acru (BBuB, BPtF, BtII, GRR, GVIVI, ILL, IMcMc, SCIB, SFoO, VPdPd), „în care s-au amestecat furnici“ (BSoc), *zeamă de boz* (BtVIVI), „ce-nușă cu apă“ (NUU), „gândaci de frasin“ (BtII), *gaz* (BtUșS, GBșP, IMgM, VPdPd), *lapte dulce* (mai multe localități), amestecat cu *chindrus albastru* (BtAB, SCpI, SZL) sau cu *grăsime* (NBdBd, NDH, NZT), *leșie moartă* (NDIRg, NIR, NVnVn, SVjVj), fiertură de *lucernă* (BBzBz, BLO, BMtMt, BOnTt, BȘtcmR, ICpB, ILnG, IMnMn, ISnS, ITuTu), *oțet* (BPpI, BUU, GCtCo, IBP, IIA, NGmT, SZL, RRgM, VrTG), *ouă bătute* (BBuB, BȘtcmB, BUV, GRR, GVIVI, IMșMș, NDH, SPIC), *ouă clocite* (BVL, ILL, IMIC, SCfȘ), *păcură* (BLpLp, BPrPr, BUU, BtII, BtVdVd, GCU, IBIM, SPnG), *sacâz* (ISrB), *salamură* (SHM), *saramură* (BtVdHt, BtVIVI, GPcPc, GȚȚ, NDIRg, NGmGm, SBaBa) ori *slatină* (SCfȘ) de la carnea de porc (IMIMI, NBhI, NGmGm), *sânge de porc* (NCnP), fiertură de *trifoi* (BLO, BOnTt, GPcPc, ISnS, VPdR), *țuică* (BCtBo), *ulei* (BPtF, BtDaB, GBșP, IMcMc, IMsMs, NDH, SCIB, VTR, VZrZr,

VrTG), „de rișin“ (IIA), *moare de varză* (BBsA, GCzCz, ISrB), *vin alb* (BHRc, ITnS) și „zăr acru“ (NGmGm).

Alte remedii „I se da să înghită o broască vie“ (SDC). Comprese reci pe *buft* (BSoc, IHIHl) ori pe *deșert* (IVsVs, VOIT) „cu glod“ (BtDaE), *mâl* (BGG, GCȕCo) sau cu *pământ moale* (NCnP, VPdPd, VZZ), cu *saci* muiți în apă rece (majoritatea localităților) ori cu *țoale ude* (BOO, BPtF, BtUȕS, GPcPc, IBP, IMgM, VrBIG). I se punea *căluș* în gură (mai multe atestări), uns cu *dohot* (SPtPt) sau cu *păcură* (SAA), apoi animalul era plimbat (BPtG, BSoc, BtCuCu, BtGeD, BtSISl, GNP, Gȕȕ, IBV, ICuB, NGmT, NPșPș, SBiBi, SCfCf, VștB, VrBIBl), purtat (ISnS, VOIT, VVoO) mai multă vreme (BFaFa, BHgHg, BNbVs, IHoHo, IMcR, NGrGr, NTmTm). Se spărgea cu *briceagul* (BAA, BPjBs, BtCuA, BtVdB, GCȕCo, GVV, IVsVs, NHG, NPtS, SGIGl, SZC, VPdR, VZrZr, VrRș), cu un *cui* (VrSR), cu *draga* (BtMiMi), *stricneaua* (BCșCș, BVGd, BtCpCp, BtHdHd, BtVIVl, GND, ICrCr, IPbP, NBhI, NGmGm, SDM, VștCȕ, VrPP), *suvacul* (BtVIVl) sau cu *trocarul* (BtClP, BtGeD, BtMiC, Iȕgȕg, NDIDl, Nșș, SBaBa, SVjVj, VRbS), la *boft* (BtCpCp, NBdD), *buft* (IMIC, NBtB, NPeT) ori la *burduf* (SSrZ), în *deșert* (BDfDf, BștcmB, BVGd, BtGeD, NDIDl, VrJP), „la a treia coastă“ (BtVIVl), „între greabăn și coastă“ (NBtB), în partea *stângă* (BOO, Iȕgȕg, NBdD, SBaBa). După ce „se trochează“ (VGvO), se introduce o *țevușoară* de trestie (BCșCș, BDfDf, IBtM, NPeT, SBaBa, SSrZ, VrJP), prin care ies gazele. Uneori i se lua sânge (BPrPr, BVGd, BtRmRm, GMtMt, IOO, NGrGr, SFvFv, VBzR, VPt, VrVVș).

Acte magice Animalul „era atins la deșert cu dosul palmei“ (BHgHg) de „o femeie care a omorât un rac de pământ ori un paianjen“ (SVjVj).

VĂRSAT Erupecie virală de pete roșii veziculare. Varicelă. Se îmbolnăvesc caii (BMcMc), găinile (BMtMt, VGvO), porcii (BCȕBo, BVGd, ITT, NZT, NZZ, SBrM, SVmVm, SVtVg, VștCȕ, VrVV), vitele (Gȕȕ, IMșMș, ITgC, NZZ, SHM, SPtPt, SRB, VrBIG) și, mai ales, oile (cele mai multe atestări). Apare îndeosebi primăvara, din cauza vântului (GUT, ICuCu, SSSt) și vara, pe timp *ploi* (SSbSb), din cauza *căldurii* (BtSID, ICpB, VVeVe), când stau animalele prea înghesuie și *se înfierbântă* (BLO, IMIMl, SSvSv, VVoS), „când dorm pe gunoi“ (IPșS), „în mizerie“ (ISnS), *murdărie* (ILH, VrBIBl) ori *necurătenie* (BUV), când „beau apă clocită“ (BtSISl), *apă stătută* (BtLC, GCC) ori „prea multă apă“ (BtII), când pasc dimineața *pe rouă* (BștcmB, NCCn, NDIRg, NPtS, SFnFn, VRR), „mănâncă iarbă roșie“ (NIR) sau „pășunează pe sărătură“ (BtAB). Se ia și prin molipsire (BtClP, IHH).

Se manifestă prin apariția unor *bubușoare* (IAcș, VrBIG) ori *bubuțe* (BtVIVl) pe *bot* (IAcș, NCCn, VVșVș), *la gură* (GGG, GGhGh, SFnFn, VrBIG) și *pe limbă* (IACAc), prin *spuzeală* (NCCn, VrBIBl), *pe pânțele* (BștcmB,

NPșS) sau la *ie* (BCșCș, BȘtcmB, BtVIVI), *bășicuțe la pulpă* (BCșCș, BtDbDb, GCC) și *pe picioare* (NCCn, NDL), prin *umflarea gurii* (IPșS), *puroierea gingiilor* (BtDbDb), ceea ce le face pe animale să nu mai poate mânca (mai multe localități). Oilor le cade lâna (BtSID, NIcA, SFrFr), „cade în pâlcuri“ (BtRtC), iar unele dintre ele „surzesc și mor“ (NDL). Porcilor li se înroșește pielea (BGrL, BNbNb, IBtBt, IOO, NBtN, NSbSb, VAlCo), „le apar bube pe burtă și pe urechi“ (ITT), vitele „se spuzesc pe bot“ (SHM), iar păsărilor „le apar pete pe ochi“ (VGvO) din cauza cărora „ajung să chiorască“ (SPoPo).

Remedii Când se îmbolnăvea o oaie, era vaccinată toată turma (BȘtcmB, BtPIPl, NBtB, NȘȘ, SFrFr, SURs). Ciobanii luau zeamă din bășicuțele apărute, „crestau sub coada celorlalte oi și le hultuiau“ (BCșCș). Alteori, crustele recoltate, muiate în apă, erau luate cu un ac cu ață care „se petrecea prin urechile animalelor sănătoase“ (NAA), „pe subsuoară“ (VRbS) sau pe sub coada acestora (VZZ). Se mai folosea „un ac de argint“ (GVIVI), prin urechile căruia era trecut „un fir de păr de câine roșu“ (ITgTg).

Oilor bolnave li se făceau frecții și spălături cu *borș* acru (VLR), zeamă de *cimbru* (BUV), *creolină* (NCCn), ceai din *floare de fân* (BMcMc), *hipermanganat* (BtVdB), *tinctură de iod* (SBaBa), *lapte de vacă* (ISnS, NBdD, NVnN, SStSt), *fiertură de pelin* (BMcMc), soluție de *piatră vânăță* (BtCpCp, BtGeD, BtVdB, IAcș, SHB, VLR, VRR, VrBIG), *pucioasă* (SBaBa), *fiertură de rășug* (BLO), „mujdei de usturoi“ (IHH) și *apă de var* (BtCuM, BtUtS, IBIM). Oblojeli cu *gaz* (IRgD), *pucioasă* (VGrGr), *saramură* (GTt), *usturoi fiert* (NGnGn) și *tutun fiert* (BTtTt). Oile și vitele sunt unse pe bube cu alifie din *spumă de lapte* și *piatră vânăță* (ITgC, NBtB) ori „cu unsoare de la căruță“ (SRB). Porcii care au v. „se spânțuiesc în vâna urechii“ (SVtVg).

ZĂMBRE Boală de gură, care apare în special la cai. Este cunoscută și sub numele de *colțari* (ICrCr), *măsălar* (BtVdB, NChCh) sau *masalariță* (ILB, NPtD). Se înscrie în rândul așa-ziselor *zăceri de gură* (BOO, BCzB). Caii „se zâmbruiesc“ (NDIRg) ori „se zâmbresc“ (BVL) din cauza *mâncării uscate* (toate atestările) și de *sete* (BȘtcmB, GMnMn, ILL, NBdD, SVaVa, VPT, VrRRt). Le apar pe gingii niște „crescături de carne“ (ICrCr), „bucățele cămoase“ (VrRȘ), „ridicături în formă de țărșuș“ (BSOc), „tari ca niște colți“ (BOO, SRB), din cauza cărora nu pot mânca (mai multe localități).

Remedii „Caii sunt zâmbruți“ (ICrCr) „de către nălbari“ (IRgD), care le taie crescăturile cu *cuțitul* (BAA, BLO, BOH, BVL), cu *foarfeca* (BSOc, BTtTt, BVGd, BȘtCt, VrRȘ), le curăță cu *stricneaua* (GTt, NDIRg), le piles cu *rașpa* (ILB, SRB), le *storc* (NDIRg) și ung rănilor cu *sare* (BAA, BOH, BVL, SRB, VȘtCt) sau le spală cu soluție de *piatră acră* (BPtF, NIR, SFoT, VrRȘ) ori de *piatră vânăță* (GMnMn, ICrCr, SVsVs). În următoarele trei zile, „animalul mănâncă numai urluiială“ (IRgD) sau *verdeață* (NDIRg).

C. Leacuri

ALIFIE VÂNĂTĂ Mai este cunoscută sub denumiri ca: *dohot de pământ* (SCP), *irul pentru bube* (BtGeD, BtUțS), *miercurică* (IMIMI, ITnS, VrVVș), *miercurele* (BBuB, BtLC, BtPIPI, VCC), *unsoare de piatră vânătă* (SMhMh), „vasălinî vânătî“ (NVA). Se folosește pentru numeroase boli de piele: *arsuri* (ICpP, NPtS, NPpB, SCIB, SMhMh), *bube* (majoritatea atestărilor), „bube pe corp“ (SDC), *bube dulci* (mai multe localități), „bube învechite“ (ISrSr), „bube mari și rele“ (IBtM), *bube din spurcat* (BSoc, NVnVn), *buboaie* (BOrOr, GCzCz, NȘȘ), *crăpături dureroase* (ILL, VrBIG), *mușcăături* (SMhMh), *pecingine* (VPtG, BtVdB, GPcPc, ILB, SZC, VCC), *plescaie* (BOrOr, IPiB, VPdPd), *rac* (IPiB), *rapăn* (NPtS), *răni* „care se vindecă greu“ (VrBIG), *răni vechi* (BLO, BOO, BtCuA, NVnN, SSdSd, SSjSj), *răsuflături* (NȘG), *râie* (toate atestările), *roci* (BtGeD, GCC, SCP, VAP, VCsPt, VrTG), *sfrenție* (ITnS, NIB, VBcBc, VPdR) și *zăbale* (SPIC).

Ingredientul de bază îl constituie *piatra vânătă* (toate localitățile), numită pe alocuri și „chiatra iadului“ (NCnV), care dă culoarea dominant vineție a leacului. În majoritatea cazurilor, *a.v.* conține și praf de *fasole negre* (mai multe atestări). Pe lângă aceste componente apar și altele, în funcție de afecțiunea pentru care se folosește și de substanțele avute la îndemână. „Sî faci din coarji di mesteacăn di deasupra (cari-i coapti), 9 fasoli albi lungi (copăcei), coadî di bostan alb și stofi neagrî (o bucățâci așa). Sî faci on focușor pe-o tablî și sî ard acelea la un loc. Mai pui o buburuzî di cheatrî vânătî chisatî (cât o gămălie di chibrit) și-o amestici cu o linguriți di spumî dulci di pe lapti“ (BtVdB).

Se prepară din „copită de cal arsă, făcută scrum, și din mintă creată uscată și cernută. Se amestecă cu piatră vânătă arsă și cu smântână“ (VAP). Se mai face „din nouă boabe de fasole negre arse și o bucățică de potlog de opincă, ars și pisat“ (BLPr), „coadî di bostan alb arsi și un bob di piatrî vânătî arsi“ (BtCoCo), „amestecate cu unt proaspăt, nesărat, ori cu caimac di pi lapti“ (BȘtcmB). Alte atestări: BSoC, BVL, GCC, ICpP, IMcMc, NDIDl, NPșPș, VPT, VVoO, VrVVș. Se mai adaugă: *argint viu* (BPtF, SHB, VPdR), „cărănidî arsi chisatî“ (BtGeD), *ceară de albine* (NȘȘ, NVnN, SSdSd, SSjSj), „coadă de bostan roșu“ (GPșP), „coajă de socru“ (BTtTt), „coarne de pădure“ (BMcMc), „răzătură de pe oale de lut“ (NGnC), „sămânță de mac“ (NPtS), *miere de albine* (NChCh, NȘG), „ouă proaspete“ (VrPfc), *patlagină* (BOrOr, IBtM), *pucioasă* (ISC, NBdBd, SURs, VrTtBv), *rășină albă* (NVnN, SSdSd, SSjSj), *săpun* (NIR), *seu de oaie* (BtMiMi, NCnV, SSdSd), *sovârf* (SDM), *tămâie* (NȘȘ), „lemn de tei“ (BMcMc), „usturoi de toamnă“ (NȘG) și *apă de var* (VRGi).

Foarte răspândită este alifia în care piatra vânătă se combină cu „fasole negri arsi pi plitî și chisati mărunțal“ (SDhDhM) și *smântână*, *spumă* de pe lapte sau

grosrior (BMtMt, BPtG, BtDaB, IPbP, NCsM, NVA, SFrFr, SPP, VGrGr, VIVv, VrTG). Pentru *râie* se folosește *cenușă* de piatră vântată, amestecată cu *osânză* de porc, *ulei*, *unt* proaspăt sau *untură* de găscă (BtCIP, BtVdVd, GCȚȚ, GRR, ISrSr, IVsC, SZC, VBcBc, VrBIG, VrMrP). În unele cazuri, compoziția a.v. a fost structurată după modelul *leacului de nouă feluri*, în sensul că, pe lângă *piatra vântată* se pun nouă feluri de plante: „sâmburi de bostan, sâmbânță de cânepă, ciocan de curechi, boabe de grâu, fasole, coajă de mesteacăn, ovăz, secară și coajă de stejar“ (NVnVn).

FUMURI Acestea sunt de două feluri: *fumigații* și *inhalatii*. Pe lângă efectul pe care îl au, de a îndepărta microbii, fumigațiile joacă un rol important în actele magice. Când se descântă, *beșica neagră* se afumă cu o cârpă aprinsă (mai multe atestări), *beșica rea* cu buruieni moi (BDfDf, ICsCz, IȘpȘp, SGrGr, VLR, VPrPr, VRR, VVoS) sau „cu busuioc și cârpa cu care s-au șters ouăle roșii la Paști“ (IȘpȘp) și *bubele* „cu baligă de la Ziua Crucii“ (SSjSj). La durerile de mâini și de picioare „se folosește fumul de frunze și flori de salcie“ (GPcPc), iar *năjitul* și alte dureri de urechi se descântă și se afumă „cu baligă de vacă adunată la Ziua Crucii“ (GBșP), „strânsă de un copil și pusă într-un gard sau în nuielile de la coșer“ (IȘpȘp), cu *busuioc* de la Sfânta Cruce (NGmT, SAA), cu *cârpă aprinsă* (BtCȚȚ, GGG, GCȚCo, IPșS, VCsPt) ori „mușama din pânză de câlți, unsă cu miere de albine“ (BCIP).

Pentru *poală albă* „se punea barba ursului pe cărbuni“ (SȘM). Dacă unui om nu-i mergea bine, era slab, „i se făcea fum de *salcie umblătoare*. Sta într-o cameră cu geamurile înfundate, trei zile, să nu vadă lumina. Sta în fumul cela“ (NZZ). Copilul speriat se afuma în somn cu *burete de stejar* (BtDaB), numit și *lingura zânei* (ISBr), cu *păr* de la animalul care l-a speriat (mai multe localități) sau de la stăpânul animalului (BVL, BtLC, IVcSc), cu o *cârpă* „furată de la casa unde se afla câinele care l-a speriat“ (GBșP), „cu piele de șarpe“ (ISBr), astfel încât „să treacă fumul pe sub cămășuța lui“ (BtLC). Se afumau și vacile deocheate, iar pentru *răpciuga* cailor „se ardeau putregaiuri de lemn de salcie și de plop“ (BLO).

Inhalatiile erau recomandate în cazul *astmei*, al *tusei înecăcioase*, când „se ardea mătrăgună uscată amestecată cu *silitră*“ (VPdR), dar și împotriva *gripei* sau a *guturailui*, folosindu-se fum de *făină de păpușoi* (BBrC, BtGeD, IBtM, NPpB, SSmT, VRbD), foi de *ceapă* (BLPr, IȘpȘp, SFrFr, SSdSd, SȘTm, VPdR), semințe de *cânepă* (BȘtcmR) și coji de *usturoi* (BTtTt, ITtTt, SȘTm), „puse împreună pe o tavă cu jăratec“ (BȘtcmB). Cei bolnavi de dinți și de măsele erau puși să inhaleze f. de *cimbru* (BHgHg), *stroh* de fân (VIVv), *măselariță* (VPdR), *făină de porumb* (IBtBt), *sovârf* (ILL) și *hârtie de ziar* (BtȘtȘt). Bolnavii de *sifilis* erau închiși într-o cameră cu fum timp de patruzeci de zile (ICuCu,

NPtS, SBtBt, SCIB, SDC, SVmVm). În această perioadă inhalau fum de *ardei iute* (GRR, NCnV), *ciclaz* (SGlGl), *piatră vânăată* (BtGG, SFnFn, SFsFs, SSdSd, SURs), *pucioasă* (SVvVv, VVoS), *rășină curată* (NCnV) și *tămâie* (majoritatea localităților).

IRURI — Unguente având ca ingredient de bază *ceara curată de albine*. Modul de preparare implică amestecul părților componente prin încălzire sau chiar prin fierbere. Se folosesc la *abcese* (BtDaE), *arsuri* (BPrPr, BtVdB, IȘpH, IȚuȚu, SSdSd, SplC, SSvSv, VPdP), *bube* (cele mai multe localități), *bube dulci* (VBcBc, VCsPt), *buboae oarbe* (BȘtcmB, BtAvAv, NȘG, SUIUI), *furuncule* (BMcMc, BtSISl, IBtM), *mușcături de câine* (IȘpH, IȘpSp), *oase rupte* (SBaBa), *opăreală* (IȚuȚu), *pălituri* (NPtS, SSdSd), *pelagră* (BBzBz), *răni infectate* (BtCIP, BtCuM, BtRpR, IBtM, IMIMl, NPtS, SPP, VrRȘ), *reumatism* (SBaBa), *roci* (BOnTȚ, BtSID) sau *rohii* (VCsPt), *tăieturi* (BPgSn, BPrV, IPșB, IȘpSp, VGrGr) și *udmă* (BȘtcmB, BtGeD).

Tipul cel mai răspândit îl constituie alifia din *ceară curată* și *ulei*, puse pe o foaie de hârtie și ținute deasupra unei lumânări aprinse, până se amestecă (BtDaE, BtPIPl, BtTrD, VBcBc). Se mai fac din: „Ulei încălzit până cerbi în spumi, ceară curată și tămâie. Sî amesteci tăti cu un bețâșor și sî pun într-o farfurie cu apă răci. Sî sleiești, sî frământă și sî faci alifie“ (IȘpH); „Cârpă di cânipî, său di oaie, ceară di stup, undilemn, tămâie, puțin piper și unt, puse toate la topit. Tăvălești cârpa ș-o pui pi bubî, o-ncălzăști ș-o-ntorci până când sî curățî“ (BMcMc); „Ceară curată, miez de ceapă coaptă și ulei, încălzite împreună“ (IPșB); „Ceară curată, ceapă albă, ulei și miere de albine, fierte împreună deasupra flăcării de la lampă“ (SFmFm). Se mai adaugă uneori *camforă* (SFsFs), praf de *fasole negre* (ICpB, NȘȘ), *lămâie* (IPiB), „măduvă de os“ (BȘtcmB), *piper negru* (BVL), *săpun moale* (BArAr, BOO, BtDbB, BtȘtȘt, ILB), *tămâie* (BtVdB, IScB, IȚuȚu) și *vin alb* (BBzBz).

Un loc aparte îl ocupă *i. din rășină albă* (NCCn, NGnGn, NVnVn, SSStSt, VInIn, VStSt, VrRȘ) amestecată cu „albuș de ou“ (NChB), *ceapă coaptă* (SMhMh, SSJSj, SSStSt), *ceară curată* (NGrGr, VAlCo), „gălbenuș de ou“ (SCIB), „miere de albine“ (SSJSj), *piatră vânăată* (BHgV, BLcLc, ICpP, IMIMl, NBtG, SHB, SHM), *săpun* (NChB, SSStSt), *ulei de măsline* (SMoMo) și *untură de pește* (SSvSv). Pentru *arsuri*, *răni* sau *crăpături*, care se vindeau greu, se folosea un amestec de „ceară curată, ceapă albă, smirnă (tămâie mândră, albă sau galbână) și ulei, certi tăti într-o oală di lut jumuluiș“. Se puneau la rece, iar a doua zi „sî lua cu o lopățâci curată și sî pună într-on pahar sub formă di sloișor“ (BSOc).

Alte compoziții: „Untură di porc, său di oaie ori di vițl, rășină roșă sau albă, ceară curată, ceapă albă răcoaptă, fieri di porc, făină din sămânță di in și o țâr di

miere, topchiti împreună" (SSdSd); „Ulei, ceară bună, smântână, făină de grâu, rășină, săpun vânăt, osânză de porc și smirnă, amestecate pe o hârtie deasupra unei lumânări aprinse" (SPtPt); „Ceară curată, rășină albă de molid ori de pin, grăsime de porc sau oloi, făină de fasoli, bob, mazări, ciucălău, flori uscate și piatră vânătă" (SVaVa).

În *i.* se mai introduc cozi de *bostan alb* (BArAr, BtCIP, BtSID, SBdI, SBrM), frunze de *coada șoricelului* (NPtS, NPtT), sămânță de *in* (BCșCș), flori de *lumânărică* (ISrB), frunze de *mentă* (BtSID, NPtS, NPtT), flori de *pojarniță* (IBtM, ISrB, NȘG) sau de *romaniță* (NIR). Prin extensie, sunt numite *i.* toate unguentele preparate în casă, chiar dacă nu conțin în compoziția lor *ceară de albine*.

Implicații magice Pentru a întări puterea tămăduitoare a acestor leacuri, se folosește *agheasmă* (SPnG) și *ceară* rezultată din topirea lumânărilor de la Înviere (IMIM). De asemenea, se prepară *i. de post* și *de frupt*. Primele se fac „cu oloi, ceară curată și rășină de brad" (NHH), iar următoarele „cu grăsime, unt sau groșțior în loc de ulei" (SPnG).

LEACUL DE NOUĂ FELURI Se mai numește *legătura cea mare* (VPdPd), *noii* (BtGeD, ITtU, VGL, VTtT, VrBsT), *noile* (BtPIPl, SVaVa, VGC) sau *noiurile* (IOO). Eficacitatea se bazează pe valoarea rituală și puterea magică a cifrei *nouă*. Se folosește la vindecarea bolilor grele, cronicizate, cum ar fi: *bube vechi* (BPjBs), *deochi* (BȘtcmB), *friguri* (BBuB), *întunchinătură* (BtPIPl), *ologeală* (BtGeD, BtML), *socote* (SBiBi), *speriat* (SDM) sau *vătămătură* (GCC, VGC, VPdPd). Li se administra copiilor mici bicisnici (BHgHg, BOrOr, BtCIP, IMIP, VBM), care mergeau greu în picioare (BFaFa, BtDaB, IOO, ITtU, NBdG, SFrFr, SSdSd, VAlCo, VZZ, VtVIVr).

Există trei modalități de realizare: prin folosirea crengilor de copaci, prin utilizarea mai multor feluri de legume și prin amestecul unor variate ingrediente, alese uneori după criterii cromatice. Primul tip este și cel mai răspândit: „Adună nouă nuieli din nouă copaci diferiți și li fierbi" (SSdSd); „Nouă feluri de crengi de pom dintr-un singur pomăt" (SBiBi); „Noauă crenguți de pomi" (ITtU); „Noauă crengi de noauă hultuoani" (BȘtcmB); „Câte-o creangă din noauă pomi – cais, cireș, gutăi, măr dulce, păr, perj, prun, vișin și zarzăr" (BtGeD); „Din tăti felurili de copac (nuc, liliac, trandafir, măr, păr, mesteacăn, brad, salcie, prun) și ie câți o creangă, li ardi și faci cărbuni" (SFrFr); „Trii crenguțe de măr dulce, trii crenguțe de calin și trii de pelin" (SSjSj) ori „Noauă crengi de veniș" (IMIC). Mai rar, se luau câte trei ramuri din nouă copaci diferiți (BtCIP, BtRsRs, IOO), lăsându-se la fiecare copac câte o bucată de pâine (BBuB, BtDbDb, ISnS, VDșF, VrGG) ori făcându-se „câte trei cruci și trei mătăanii la rădăcina fiecărui pom" (VAP). Toate mlădițele erau folosite atunci când se scălda copilul.

Al doilea tip este utilizat la pregătirea *legătorilor* sau a unor alimente și băuturi. Se puneau împreună: „Nouă fire de ceapă, nouă de usturoi, nouă linguri

de huște, nouă de spuză, nouă cartofi, nouă fire de chiper negru, nouă de tămâie, nouă bucățele de mămăligă și oțet de nouă feluri“ (VrVIVr) sau „Chiper negru, tămâi, ceapă, sfeclă rasă și răzătoare, varză, ridichi, hoștină, țărâșă de grâu, cartofi crudi. Sî hierb cu hin și s-aplică undi ti doari“ (VPdPd); „Se plămădesc nouă feluri de buruieni și se fac ceaiuri“ (VZZ) ori „se învelesc bolnavii cu nouă țoale și li se dă să mănânce nouă feluri de bucate din nouă vase“ (BBuB).

Al treilea tip presupune obținerea unor unguente. În acest scop, se amestecă împreună „lapte de femeie, rășină, sâu de oaie, ceară, sămânță de in, ceapă, usturoi, bălegar de găină și cuib de păianjen“ (NPtT) ori „săpun, usturoi, ceapă, somnoroase, făină, oloi, morcov, pătrunjel, ceară curată“ (GCȚCo). Se ard la un loc „nouă nuci, nouă coarne, nouă fasole negre, o bucată de cârpă sau de potlog și puțin catran“ (BPjBs); „noaui feluri de sămânță, unturi de porc, chiatră vînată și smântînă“ (GBșP) sau „fasoli neagră, coadă de bostan turcesc, potlog, ulei, chiatră vînată, tutun, ceapă albă, pucioasă și bob“ (BȘtcmR).

Implicațiile magice sunt și mai evidente, atunci când se folosesc „Noaui feluri din sămânțuri tăti roșii (fasuli roși, bob roșu, mazări roși, ciucălău roșu) și noaui feluri de flori roșii de fereastă sau de livadă, puse toate într-o litră de grosior de la o vacă roșă“ (SVaVa). Pentru cazurile deosebit de grave, magia cifrei *nouă* este multiplicată. Se fac băi „cu nouă flori din nouă pomi“ (BSoc), „cu apă din nouă izvoare“ (NBtN) sau „legători cu nouă feluri de legume“ (VVVoO). „Se iau alte trei crenguțe din nouă copaci diferiți, nouă paie de pe drum, care sunt așezate în cruciș [folosindu-se numai paiul de deasupra] și o mlădiță de măceș tăiată în nouă bucăți“ (BtRsRs). Alteori „se iau câte trei mlădițe de pom sau trei vârfuri de cuțit de țărăna de la nouă copaci“ (BtPIPI), „buruieni de noaui feluri și crengi din noaui copaci feluriți, fierți în apă neîncepută, adusă de la trei fântâni ori de la noaui izvoare“ (SDBDb), „spice din nouă lanuri“ (BOROr) și „buruieni sau flori de pe nouă morminte“ (SBIbi).

DESCÂNTECE

De albeață

1

Se iau nouă fire de pelin, se descântă de nouă ori și se lasă câte un fir jos, după ce dai împrejurul ochilor, zicând:

– Unde te duci, vulpe mare?
– Mă duc la mare.
– Ce să faci la mare?
– Curăț marea de paie,
De gunoaie.
– Vulpe mare,
Nu te du la mare,
Ci curăță-l pe Ion:
De gunoaie,
De albeață,
De lovitură,
De întâlnitură,
De pocitură,
Și-l lasă curat,
Luminat,
Ca argintul de curat,
Cum maica sa l-a făcut,
Ca Maica Precista ce l-a născut
Și l-a zidit
Pe pământ.

Cașin – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

2

Scoboarî ursu di la munti,
Cu limba lingându-sî,
Cu unghiile zgrepțându-sî,
Cu coada măturându-sî,
Și-ntâlnirî cu mocănașu
Di la oi:
– Un' ti duci, tu, urs frumos?
– Mă duc la fântânița
Dintri brazi,

S-o rânesc di tinî,
Di ruginî,
Apa sî i-o limpezăsc.
– Nu ti duci
La fântânița dintri brazi,
S-o rânești di tinî
Și di ruginî...
Du-ti la (*cum îl cheamî*),
Și-i ie albața di pi ochi;
Cu limba i-o lingi,
Cu ghiarâli i-o zgârâi,
Cu coada i-o măturî
Și i-o țani,
Și i-o umfli bulz,
Și i-o sufli-n vânt.
Frumușelu – Bacău, Mg.239, I,25
Inf. Maria N. Pleșu, 68
Culeg. L.B. și L.C. (1977)

3

Au plecat luni, din noapte,
Nouă fete înrourate,
Cu nouă fuste,
Cu nouă cămăși vârgate,
Cu nouă sape,
Cu nouă lopate,
Cu nouă ștergare de in,
La fântâna lui Adam,
S-o sape,
S-o rânească,
Și cu ștergare de in
De tină s-o șteargă.
N-au plecat luni din noapte
Nouă fete-nrourate
Cu nouă fuste,
Cu nouă cămăși vârgate,
Cu nouă sape,
Cu nouă lopate,
Cu nouă ștergare de in,
La fântâna lui Adam,

S-o sape,
 S-o rânească,
 De paie
 Și de gunoaie,
 Și cu ștergare de in
 De tină s-o șteargă.
 Ci au plecat la (cutare),
 Să-i sape,
 Să-i rânească
 Albeața din ochi;
 Din paie,
 Din gunoaie,
 Din lovitură,
 Prin deochi,
 Prin trântitură,
 Prin pocitură.
 Și (cutare) să rămâie curat,
 Luminat,
 Ca argintul cel curat,
 Strecurat,
 Și cum Dumnezeu l-a lăsat.

Prădaș – Bacău
 Anexă- chestionar (1971)

4

La podu di aramî
 Sî mînîncî trii căni:
 Unu-i alb,
 Unu-i roș
 Și unu-i negru.
 Negru mînîncî negreața,
 Roșu mînîncî roșăța,
 Albu mînîncî albața
 Din ochii Anicîi.
 Eu cu săcera oi săcera-o,
 Cu mătura oi mătura-o,
 Cu șărvitu oi lua-o
 Pisti nouăzășănouî di mări
 Oi arunca-o!
 Uni cucoș n-a cânta,
 Uni căni n-a latra,
 Uni fatî mari n-a giuca,
 Uni popî n-a ceti,
 Uni lumi n-a vorghi.
 Ș-acolu sî cheie,

Sî răscheie,
 Ca roua di soari,
 Ca spuma di mari.
 Și Anica sî rămîi curatî,
 Luminatî,
 Ca argintu strecurat
 Și ca Domnu
 Și ca Maica Domnului
 Ci-o lasat-o
 Și ca mă-sa ce-o născut-o.

Tăvărărești – Bacău. Mg.152, II,63
 Inf. Maria I. Boghiu, 62
 Culeg. L.B. (1974)

5

S-au pornit nouă fete fecioare,
 Curate și luminate,
 De Dumnezeu Sfântul date,
 De Maica Domnului lăsate,
 Cu nouă măhuri de busuioc,
 Cu păun și argint,
 La cele nouă biserici,
 Să le grijească,
 Să le curățească.
 Nimeni nu le-a văzut,
 Numai Maica Domnului
 Le-a văzut,
 La dânselle a venit
 Și din gură le-o-ntrebat:
 – Unde vă duceți voi,
 Nouă fete fecioare?
 – Ne ducem, Măicuța Domnului,
 La cele nouă biserici,
 Să le grijim,
 Să le curățim.
 Măicuța Domnului le-o spus:
 – Nu vă duceți voi,
 Nouă fete fecioare,
 La cele nouă biserici,
 Acelea-s curate,
 Și luminate,
 De Dumnezeu și Maica Precista lăsate!
 Duceți-vă la Ion
 Și luați-i roșăța
 Și albața;

Cu argint îl rădeți,
Cu mătura îl măturați
Și cu păunul îl neteziți.
Să rămâie curat
Și luminat,
De Dumnezeu Sfântul dat
Și de Maica Precista lăsat.

*Se suflă de trei ori asupra apei și se sting
trei cărbuni în apă neînceptută, spunându-se:*

Cum se stinge cărbunele,
Așa să se stingă durerile!
Leacul de la Dumnezeu
Și Maica Domnului.

*Se descântă într-un vas cu apă proaspătă
de la fântână, cu trei fire de busuioc, o
pană de păun și o monedă de argint.*

Bivolari – Botoșani
Anexă-chestionar (1971)

6

Nouă fete, fecioare curate,
Cu poalele ridicate,
Cu mânecile suflecate,
Cu nouă sape,
Cu nouă lopeți,
Le-a-ntâlinit Maica Domnului
Și le-a-ntrebat:

– Unde vă duceți voi,

Nouă fete

Cu nouă sape,

Cu nouă hârlețe,

Și nouă lopeți?

– Ne ducem la fântâna lui Iordan,

S-o rânim,

S-o curățim

Și s-o sfințim.

– Nu vă duceți la fântâna lui Iordan,

Căci de mine e rânită,

Curățită

Și sfințită.

Duceți-vă la ochiul lui (cutare),

De săpați albeața

Și roșăța;

Cu hârlețul s-o săpați,
Cu sapa s-o săpăluți,
Cu mătura s-o măturați
Și cu lopata-n vânt s-o dați,
Cu argint s-o rădeți
Și cu șervet s-o ștergeți,
Să rămână (cutare) curat
Și luminat,
Ca de la Dumnezeu lasat
Și de mama lui ce l-o făcut.

Variantă:

Nouă fete albe,
Cu nouă cămăși albe,
Cu nouă rochii albe,
Cu nouă tulpane albe,
Cu nouă greble albe,
Cu nouă topoare albe
Se-ntâlnesc cu Sfânta Maria.
Zice:

– Unde mergeți voi,

Nouă fete albe,

Cu nouă cămăși albe,

Cu nouă rochii albe,

Cu nouă tulpane albe,

Cu nouă măhuri albe,

Cu nouă greble albe,

Cu nouă topoare albe?

– Mergem la nouă arii albe.

– Ce să faceți la nouă arii albe?

– Cu mătura să le măturăm,

Cu greblele să le greblăm,

Cu topoarele să le-nțapăm,

Cu hârlețele să le săpăm,

Cu lopata în vânt s-o dăm,

Să nu rămână nici de leac,

Cât un fir de mac

În patru despicat,

În mare aruncat.

Copălău – Botoșani
Anexă-chestionar (1971)

7

La porțile raiului

Stau trei fete ale craiului,
 Cu cămăși albe gătite,
 Cu batiste albe îmbrobodite,
 Cu greble și cu sape pregătite,
 Cu sapele săpând,
 Cu greblele greblând,
 Pe Ion de albeață curățând.
 Trei zile au săpat,
 Trei zile au greblat
 Și pe Ion de albeață l-au scăpat.
 Albeață din cerbințeală,
 Din răceală,
 Din deochi,
 Din 99 de feluri de aici,
 Noi te-om spala
 Și te-om curăța,
 Pe apă te-om arunca,
 Să rămâie Ion curat
 Și luminat,
 Să nu-i rămâie albeață de leac,
 Nici cât un grăunte de mac.
 Descântecul de la mine,
 Leacul de la Maica Domnului.

Păltiniș – Botoșani
 Anexă-chestionar (1971)

8

S-o pornit Maria
 De la casa ei,
 De la masa ei,
 Grasă și frumoasă
 Și ochioasă.
 Când la giumătate de cale,
 A întâlnit ceața,
 Roșeața
 Și albeața;
 Cum a întâlnit-o,
 În pământ a izghit-o,
 Ochii i-o încețoșat,
 Roșeața i-o venit,
 Albeața ochii i-o acoperit.
 Ea o-nceput a plânge,
 Și-a se văicăra.
 Nimeni n-o văzut-o
 Nimeni n-o auzit-o,

Maica Domnului
 O văzut-o
 Și o auzit-o,
 Pe scări de argint s-o coborât
 Și la Maria o venit.
 – Ce plângi, Marie
 Ce te văicărezi?
 – Cum n-oi plânge,
 Maica Domnului?
 Că m-am pornit
 De la casa mea,
 De la masa mea,
 Grasă și frumoasă
 Și ochioasă...
 – Nu plânge, Marie,
 Nu te văicara,
 Eu cu busuiocul de la Sf. Gheorghe
 Ceața, roșeața
 Și albeața voi rade-o,
 Peste Marea Neagră oi arunca-o,
 Acolo să chieie,
 Să răschieie,
 Ca spuma de mare,
 Ca roua la soare.
 Descântecul de la mine
 Și leacul de la Dumnezeu Sfântul.

Răuseni – Botoșani
 Anexă-chestionar (1971)

9

Plecat-a pi cali,
 Pi carari,
 Noauî rânj-dânj,
 Din rânj rânjând,
 Din linghi lingând,
 Din coz ștergând.
 Nimi nu-i videa,
 Dicât Maica Domnului
 Îi videa
 Și-i întreba:
 – Unde-aț plecat voi,
 Noauî rânj,
 Dânj,
 Din rânj rânjând,
 Din linghi lingând,

Din coz ștergând?
 – Am plecat sî ștergim
 Nori roș,
 Nori vineț
 Șî nori albaștri.
 – Nu va mai duciț
 Sî ștergiț
 Nori roș,
 Nori vineț
 Șî nori albaștri,
 Ducițî-vă șî ștergiț
 Ochii lu Stan;
 Ii di curând pleca,
 Cu rânjâli rânja,
 Cu linghili lingea,
 Cu cozâli ștergea,
 Albeața din ochi o lua
 Șî ochiu rămânea curat,
 Luninat,
 Cum Maica Precista
 Ci l-o lasat.

Umbrărești – Galați. Mg.547, I,17
 Inf. Ion Gh. Martin, 82
 Culeg. L.C. (1983)

10

M-am sculat
 Luni dimineață
 Ș-am pornit
 Pi cali, pi carari,
 Șî m-am întâlnit
 Cu nouî feti
 Cu nouî mături,
 Cu nouî grebli,
 Cu nouî țăpoaie.
 – Uni vă duceț voi,
 Nouî feti
 Cu nouî mături,
 Cu nouî grebli,
 Cu nouî țăpoaie?
 – Ni ducim sî măturăm
 Ceru și pământu.
 – Nu măturaț
 Ceru și pământu,
 Viniț la animalu

Cu albeați,
 Șî măturați-i
 Ceața di pi ochi
 Șî roșăța,
 Săgitătura,
 Didiochiu,
 Pocitura,
 Cu mătura măturaț,
 Cu grebla greblaț,
 În mari aruncaț.
 Șî animalu sî rămâi curat,
 Luninat,
 Ca Maica Domnului
 Cum l-o lasat.

Buhalnița – Iași. Mg.207, I,26
 Inf. Anica Gh. Ulinanu, 74
 Culeg. L.B. (1973)

11

S-o sculat Maica Domnului
 Duminică dimineață
 Ș-o făcut nouî feti drepti,
 De-on tatî drept
 Șî de-o mamî dreaptî,
 Ș-o plecat pi cali,
 Pi carari;
 Șî la giurmata' di cali,
 O ișât Maica Domnului înainte:
 – Undi vă duciți voi,
 Aiestea nouî feti drepti,
 De-on tatî drept
 Șî de-o mamî dreaptî?
 – Ni ducim la fântâna lu Iordan,
 S-o curățăm di tinî,
 Di glod și di ruginî.
 – Înapoi di la fântâna lu Iordan,
 N-o curățât din tinî,
 Di glod și di ruginî,
 Sî vă duciț la (cutari, cari ari albața)
 Cu nouî săpi,
 Cu nouî grebli,
 Cu nouî hârleți,
 Cu nouî mături,
 Cu nouî tănuri.
 Cu hârlețâli sî-l sapaț,

Cu măturili sî-l măturaș,
 Cu lopețâli-afarî din ochi sî-l dași,
 Sî rămâi (cutari) curat,
 Luninat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Maica Domnului
 Ci l-o lasat,
 Ca mă-sa ci l-o fatat,
 Sî nu rămâi-on cir di albaș di leac,
 Cât on cir di mac
 În patru dischicat
 Șî-n mari aruncat.

Covasna – Iași. Mg.402, 1,42
 Inf. Anica Gh. Filon, 70
 Culeg. L.C. (1981)

12

O purces Vasâli pi cali,
 Pi carari,
 Gras și frumos,
 Tânăr și voios,
 Cîn la giumată' di cali,
 S-o-ntâlmit cu-albața-n-cali,
 Buna calea nu i-o dat
 Și la ochiu stâng s-o așazat.
 El o-nceput a lăcrăma,
 A căina
 Ș-a să văicăra,
 Nimi nă-l vedea,
 Nimi-n lumi nă-l auză,
 Numa Maica Precista,
 Din poalili cerulu,
 L-o auzât
 Și l-o-ntrebat:
 – Măi Vasâli,
 Di ci ti căinez,
 Di ci ti văicărez?
 – Cum nu m-oi căina
 Și nu m-oi văicăra?
 Am purces pi cali,
 Pi carari,
 Gras și frumos,
 Tânăr și voios,
 Cîn la giumată' di cali,
 M-am întâlmit cu-albața-n cali,

Buna calea nu mi-o dat
 Și la ochiu stâng s-o așazat.
 – Nu ti căina,
 Nu ti văicăra,
 Cî eu oi trimeti trii fetiș,
 A Maicii Domnului sluguliș,
 Cu trii cuțatașî,
 Cu trii năfrămiș,
 Cu trii măturiș.
 Sî vă duciș la ... cutari,
 Cu cuțatașâli sî-l brăzdaș,
 Cu măturișâli sî-l măturaș,
 Cu năfrămișâli sî-l ștergeș,
 În banișî-l plecaș,
 Ochiu curat sî-i lasaș.
 Di la mini discânticu,
 Di la Dumnezău leacu!

Dobrovăț – Iași. Mg.446, 1,17
 Inf. Garofina Cătană, 95
 Culeg. L.C. (1981)

13

O pornit trii fetiș,
 Cu trii măturiș,
 Cu trii cuțatașî,
 Cu trii șărvișâli,
 La fântâna lu Iordan.
 S-o-ntâlmit cu Maica Domnului:
 – Uni vă duceș
 Trii fetiș,
 Cu trii măturiș,
 Cu trii cuțatașî,
 Cu trii șărvișâli?
 – Ni ducem la fântâna lu Iordan,
 Cu mătur'li s-o măturăm,
 Cu cuțatili s-o rădem
 Și cu șărvitili s-o ștergem.
 – Nu vă duceș,
 Cî fântâna lu Iordan
 Îi măturașî,
 Îi rasî
 Și-i ștearsî.
 Duceșî-va la Maria,
 Cu cuțatașâli
 Rădeșî-i albața,

Cu măturili măturați-i-o,
 Cu șarvitili ștergeți-i-o.
 Și Maria și rămâi curată,
 Și luminată,
 Ca Domnu Hristos,
 Cî el nu-i bolnăvicios.

Poiana Mărului – Iași. Mg.208, I,17
 Inf. Maria I. Bârsan, 53
 Culeg. L.B. (1975)

14

Albați albi
 Din cotei alb,
 Albați roși
 Din cotei roșu,
 Albați vînați
 Din cotei vînaț,
 Albața,
 Ceața,
 Roșăța,
 Lăcrinili,
 Săgitătura,
 Potca,
 Și chiei
 Di pi ochii Marii.
 Maria și rămâi curată,
 Luminată,
 Ca di Maica Precistî lasată,
 Ca di Dumnezău Sfântu născutî,
 Ca di mă-sa și cii făcutî.

*Sî discântî numa vinirea, luna și niercu-
 rea. Dimineață, înainti de-a răsări soarili,
 și sara, înainti de-a asfinți.*

Topile – Iași. Mg.178, I,1
 Inf. Alexandrina T. Gavrilă, 54
 Culeg. L.B. (1974)

15

*Discântî cu trii albastreli di pi câmp. Și
 spuni-așa:*

Luni dimineața
 S-o sculat,
 La treabî și pornească,
 Și si ducî,
 N-o putut,

Cî i-o ișat înainti:
 Nouăzășănouî di puhăieli,
 Nouăzășănouî di gălbinieli,
 Nouăzășănouî di roșăț,
 Nouăzășănouî di albeț,
 Nouăzășănouî di mănunti (?)
 Nouăzășănouî di făcături,
 Nouăzășănouî di pocituri!
 O prins a plângi,
 Cu glas mari pînî-n ceri,
 Cu lacrimi pînî-n pamânt,
 Nimi nu l-o văzut,
 Nimi nu l-o auzât,
 Numa Maica Domnului
 Din poarta cerului:
 – Cî plângi, Ileanî,
 Cî ti caini?
 – Maica Domnului,
 Cum n-a plângi?
 Cî ie luni dimineață,
 S-o sculat di la casa ii,
 Bunî sănătoasă,
 Și s-o pormit la drum
 Sî-și faci treaba,
 N-o putut;
 I-o ișat în cali:
 Nouăzășănouî di albeț,
 Nouăzășănouî di roșăț,
 Nouăzășănouî di puhăieli,
 Nouăzășănouî di gălbinieli,
 Nouăzășănouî di pocituri,
 Nouăzășănouî di facaturi!
 Maica Domnului i-o spus:
 – Nu plângi, Ileanî,
 Cî eu mă duc acasă
 Și ț-oi trimeti țâie:
 Nouăzășănouî di sapi,
 Nouăzășănouî di mături,
 Nouăzășănouî di grebli,
 Nouăzășănouî di furci,
 Nouăzășănouî di lopeț,
 Nouăzășănouî di caruț.
 Albeța,
 Puhăielili,
 Gălbinelili,

Roșăța,
 Săgețâli
 Și pociturili,
 Cu sapili le-oi tăie,
 Gios le-oi da,
 Cu mătur'li le-oi mătura,
 Gios le-oi da,
 Cu greblili le-oi grebla,
 Gios le-oi da,
 Cu furcili le-oi scutura,
 Gios le-oi da,
 Cu lopețâli le-oi vântura
 Și-n vânt și-n Marea Neagră
 Le-oi da!
 Și Ileana a rămâne curată
 Și luminată,
 Ca argintu strecurat,
 Ca bosâioci di pi strat.

Uda – Iași. Mg.384, 1,7
 Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

16

S-o pornit noaui feti-ficioari,
 Cu fețâli niarsî di soari,
 Cu noaui măturoaie,
 Cu noaui grebli,
 Cu noaui țapoae.
 – Uni vă duciț voi,
 Noaui feti-ficioari,
 Cu fețâli niarsî di soari?
 – Ni ducim si măturăm munți
 Di plăgini,
 Di butuci!
 – Nu măturaț munți
 Di plăgini
 Și di butuci,
 Ci măturaț albața
 Di la Vasâli.
 Cu mătur'li măturaț-o,
 Cu greblili greblaț-o,
 Cu țapoaili luaț-o
 Și-n Marea Neagră aruncaț-o,
 Si nu rămâi ca on cir di mac,
 În patru dischicat,

În Marea Neagră aruncat.
 Si rămâi curat
 Și luminat,
 Cum popa l-o botezat
 Și Dumnezău l-o lasat.

Valea Seacă – Iași. Mg.176, 1,11
 Inf. Anca A. Chirilă, 77
 Culeg. L.B. (1974)

17

O pleacat trii surori a soarilui,
 Cu mânici suflicati,
 Cu poalili rădicati.
 Nimi nu le-o văzut,
 Nimi nu le-o auzât,
 Maica Domnului,
 Di la poarta cerului,
 În scări di aur s-o scoborât,
 Și-nainti le-o ișit.
 – Undi mergiț voi,
 Tria surori a soarilui,
 Cu mânici suflicati,
 Cu poalili rădicati?
 – Mergim la fântâna lu Iordan,
 S-o curățăm di mâl
 Și di mătreafî.
 – Nu vă duciț la fântâna lu Iordan,
 S-o curățâț di mâl
 Și di mătreafî,
 Cî-i curatî,
 Cî-i di Dumnezău lasatî;
 Duceți-vă la ochiu lu... Neculai,
 Cî-i cuprins cu ceață,
 Și cu albeață.
 Cu mătura sî-l măturaț,
 Cu mânica sî-l ștergeț
 Și nici on cir de-albață
 Si nu lasați.
 Niculai si rămâi curat,
 Luminat,
 Ca mă-sa cân l-o făcut,
 Ca Dumnezău cân l-o lasat,
 Ca soarili sânin,
 Amin!
 Discânticu di la mini,

Leacu di la Maica Domnului!

Verșeni – Iași. Mg.7, II, 42

Inf. Aglaia Gh. Zaharia, 64

Culeg. S.I. și I.H.C. (1968)

18

*Se descântă luna, miercuri și vineri, înaintea
de a răsări soarele, cu un șervet curat,
cu busuioc și un ban de argint.*

S-o sculat, luni dimineața,

Nouă fete mari,

Nouă flăcăi mari,

Cu ochii verzi,

Cu braie verzi,

Cu măturoaie pe spate.

Maica Domnului i-o întâlnit:

– Unde vă duceți,

Nouă flăcăi mari

Și nouă fete mari,

Cu fețele rușinate,

Cu fuștile ridicate

Și cu măturoaiele pe spate?

– Ne ducem la fântâna Garalimului,

Cu mătura s-o măturăm,

De mătrează

Și guoaie

S-o curățăm.

– Nu vă duceți la fântâna Garalimului,

Ci vă duceți la ochiul cutăruia,

Cu mătura să-l măturați,

Pe busuioc să-l luați

Și-n mare să-l aruncați.

(Cutare) să rămâie luminat

Și curat,

Ca argintul cel curat.

Dulcești – Neamț

Anexă-chestionar (1971)

19

S-o sculat (cutare)

În Sfânta luni dimineață

Ș-o plecat pi cali,

Pi carari,

La nijloc di cali

O-ntâlnit noui fete,

Nanti, gogonati,

Cu păru pi spati,

Cu zdremți-mbrăcati,

Cu scorli-ncălțati,

Cu noui sapi,

Nouî hârleți,

Nouî mături,

Nouî lopeți,

Noaui târnacoapi.

Și niminea n-o văzut,

Maica Domnului

O văzut,

Pi scări di ceari s-o coborât

Și le-o-ntrebat:

– Undi vă duciți voi,

Noaui fete nanti,

Gogonati,

Cu păru pi spati,

Cu zdremți-mbracati,

Cu scorli-ncălțati,

Cu noui sapi,

Nouî hârleți,

Nouî mături,

Nouî lopeți?

– Ni ducim la fântâna lu Adam,

S-o curățăm di schini

Și di mărăcini.

– Nu vă duciți la fântâna lu Adam,

S-o curățăm di schini

Și di mărăcini,

Duci-ți-va la... (*cum îl cheamă, omu*)

Și-l curățăm di ceați,

Di albați:

Albați din vânt,

Albați din soari,

Albați di-ntâlnituri,

Albați di pocitură,

Cu sapili-o sapaț,

Cu hârlețali-o hârlețuiți,

Cu târnacoapili târnăcopiți,

Cu lopețali-aruncați

Și cu mătur'li măturați;

Și Gheorghe să rămâie curat,

Luminat,

Ca argintu strecurat,
Ca Dumnezău din cer
Ci l-o lăsat.

Târpești – Neamț. Mg.537, 1,1
Inf. Marghioala Gh. Dărie, 70
Culeg. L.B. (1983)

20

– Unde vă duceți voi,
Nouă fete
Din nouă sate
Și toate surori?
– Noi ne ducem la mare,
Bine să o limpezim
Și bine să o curățim.
– Nu vă duceți la mare,
Că ea e bine limpezită
Și bine curățită,
Ci, mai bine,
Veniți la (cutare),
Să-i curățiți ochii de albeață.
Cu grebla o greblați,
Cu basmaua o ștergeți,
Cu năframa o tămăduiți.
Să nu mai rămâie albeață
Nici cât un fir de mac,
În patru despicat,
În mare aruncat.
Descântecul de la mine
Și leacul de la Maica Domnului.

Vânători-Neamț, Neamț
Anexă- chestionar (1971)

21

Trii ruj,
Păpăruj,
Pi cali,
Pi carari,
Pi drumu cel mari
Și-ntâlné
Cu Sfânta Maica Mare.
Sfânta Maica Mare
O-ntrebat:
– Undi mereț voi,
Trii ruj,

Păpăruj,
Pe cale,
Pe carare,
Pe drumu cel mare?
– Merém la o fântână lină,
Cu apă puțină.
– Înapoi și vă-nturnaț,
Albața di pe ochi s-o luaț,
Cî-i albați muierescî,
Albați tătareascî,
Albața de noauăzășânoaui di feluri!
Cu unghiili-o sapați,
În mari-o aruncați,
Nici on cir și nu lasați.
Dumnezău lumina pi ochi o dat,
Eu cu gura am descântat,
Leacu l-am capatat.
Discânticu di la mini
Și leacu di la bunu Dumnezău.

Botoșana – Suceava. Mg.76, 1,7
Inf. Irina Slevoacă, 80
Culeg. I.H.C. (1972)

22

– Undi vă duceț voi
Noaui feti rotati,
Cu noaui rochii albi îmbracati?
– Ni ducem pi dealu Garaleului
Cu noaui grebli,
Cu noaui sapi,
Cu noaui măturoai!
– Nu vă duceț pi dealu Garaleului,
Duceți-vă la Marghioala
În ochi,
Cu sapili sapați,
Cu topoarâli tăieți,
Cu greblili greblați
Și cu măturili măturați
Și cu suflitu suflați
Și-n Marea Neagrî
Albața s-o dați!
Și rămâi ca un cir di mac,
În patru dischicac,
Cî eu amu am auzât,
Amu i-am discântat,

Dumnezău și Maica Domnului
Leac i-o dat!

Dolheștii Mari – Suceava. Caiet de teren
Inf. Catinca N. Pavel, 73
Culeg. I.H.C. (1974)

23

Descântecul de la mine
Și leacul de la Maica Domnului!
Dimineața m-am sculat,
La icoane m-am închinat,
Prin casă išăm
Și pi drum mergem;
Pi drum cum mergem,
Mă-ntâlnem
Cu trii feti,
Cu trii surori,
Cu trii însurati,
Cu trii mături,
Cu trii cuțati!
Și eli pi drum cum mergeu,
Cu Maica Domnului sî-ntâlneu,
Maica Domnului li zăcé:
– Undi mereți voi,
Trei feti,
Trei surori,
Trei însurati,
Cu trii mături,
Cu trii cuțati,
Cu trii ștergari?
– Merem la Ion,
C-am auzât
C-o făcut albați pi ochi!
Cu cuțatu sî i-o rădem,
Cu mătura sî i-o măturăm,
Cu ștergaru sî i-o ștergem,
Sî rămâi curat
Și luminat,
Ca di la Maica Domnului lasat
Și ca Sfânta zî di astăzi!
De se face albață,
Să rămâie ca un cir de mac,
În patru despicas,
Peste mare aruncat!
Să rămâie mai curat

Și luminat,
Ca di la Maica Domnului
Și di la Dumnezău lasat!

Liteni – Moara, Suceava. Caiet de teren
Inf. Saveta V. Șuleap, 78
Culeg. S.C. (1973)

24

Sî luarî noaui fetiți,
Cu noaui nevestiți,
Cu noaui cuțatași,
Cu noaui măturași.
Nincotind ca curvile,
Nichezând ca iepile,
Nimi-n lumi nu li vedi,
Nimi-n lumi nu le-audi,
Numa Maica Domnului;
Cergî alb-o-ntins,
Calea le-o cuprins:
– Uni vă duceți voi,
Noaui fetiți,
Cu noaui nevestiți,
Cu noaui cuțatași,
Cu noaui măturași?
– Bodaprosti, Maici Sfânti,
Cî ni-ntrebi,
Cî noi ni ducem
La Marița,
Albața di pi ochi s-o luăm!
Albața din străgari,
Albața din pocitura cei mari,
Cu cuțatili s-o rânim,
Cu mătur'li s-o maturăm,
În carari s-o țâpăm.
Acolo sî pcheie,
Sî răscheie,
Ca roua di soare,
Ca stupchitu sub chicioari!

Șcheia – Suceava. Mg.92, I,7
Inf. Margarita A. Papuc, 86
Culeg. L.C. (1972)

25

Mă sculam duminică dimineață,
Mă ducem pi uliță,

Pi cărare
 Și pi drumul cel mare,
 Nimică nu vedem
 Și nimică n-auzem,
 Mă-ntâlnem cu trii surori
 Ale soarelui.
 – Unde mergeți voi,
 Trii surori ale soarelui?
 – Mergem la casa lui Dumnezeu,
 Cu trii grebli s-o greblăm,
 Cu trii mături s-o măturăm.
 – Nu mergeți la casa lui Dumnezeu,
 Veniți la Ion,
 Cu trii grebli greblați-l,
 Cu trii mături măturați-l,
 Albața di pi ochi luați-i.
 El sî rămâie curat,
 Ca Dumnezeu ce l-o dat,
 Ca mama ce l-o făcut,
 Ca Sfântul soare în sanin,
 Amin!

Vicovu de Jos – Suceava
 Anexă-chestionar (1971)

26

Plecat-am pi cali,
 Pi cărari,
 Într-o luni dimineafî,
 Și mă-ntâlnii
 Cu nouî fete mari:
 Îmbrăcati-n alb,
 Îmbroboditi-n alb,
 Pestelciti-n alb,
 Ciorăchiti-n alb,
 Păpuși albi
 Cu nouî ștergari,
 Cu nouî mături,
 Cu nouî cuțite.
 – Undi vă duciți voi,
 Fete mari:
 Îmbrăcati-n alb,
 Îmbroboditi-n alb,
 Pestelciti-n alb,
 Ciorăchiti-n alb,
 Păpuși albi

Cu nouî ștergari,
 Cu nouî mături,
 Cu nouî cuțite?
 – Ni ducim la mănăstiri,
 Sî dispăinjenim mănăstirea;
 Cu ștergaru sî ștergim,
 Cu mătura sî măturăm,
 Cu cuțatu sî radim.
 – Nu vă duciți la mănăstiri,
 Cu ștergaru,
 Cu mătura,
 Cu cuțitu,
 Duciți-vă la Ion
 Și-i radiți albeața:
 Din vederile ochilor,
 Din crierii capului,
 Din sfârcu nasului,
 Din fața obrazului,
 Din gingiile dinților.
 Cu cuțitu radiți,
 Cu mătura măturați,
 Cu ștergaru ștergiți,
 Ion sî rămâi curat,
 Luminat,
 Ca maică-sa ci l-o făcut,
 Ca argintu luminat.

Odaia Bursucani – Vaslui
 Anexă-chestionar (1971)

27

O plecat nouă fete de popă, curate,
 Cu nouă mături,
 Cu nouă greble,
 Cu nouă târnuri,
 Cu nouă lopeți,
 O plecat la fântâna de codru,
 S-o rânească de paie,
 De gunoaie
 Și de tina cea mai mare.
 Nimeni nu le-o văzut,
 Nimeni nu le-o auzit,
 Nimeni nu le-o ntrebat,
 Numai Maica Domnului
 Le-o văzut
 Și le-o ntrebat:

– Unde vă duceți voi,
 Nouă fete de popă, curate,
 Cu nouă măhuri,
 Cu nouă greble,
 Cu nouă târnuri,
 Cu nouă lopeți?
 – Ne ducem la fântâna de codru,
 S-o rânim de paie,
 De gunoaie
 Și de tina cea mai mare.
 – Nu vă duceți voi
 La fântâna de codru,
 Ci vă duceți
 La ochiul lui Nicolae,
 Să-i săpați albeața de pe ochi;
 Cu sapa s-o săpați,
 Cu târnu s-o târnuiți,
 Cu grebla s-o greblați,
 Cu mătura s-o măturați,
 Cu lopata s-o râniți,
 Peste Marea Neagră
 S-o azvârliți!
 Acolo să cheie,
 Să răscheie,
 Ca spuma de mare,
 Ca roua de soare,
 Nicolae să rămâie curat
 Și luminat,
 Ca aurul de curat,
 Ca argintul strecurat,
 Dă-i, Doamne, leac.

Zorleni – Vaslui
 Anexă-chestioanar (1971)

28

M-am sculat vineri dimineață,
 Pe Vasile l-am întrebat,
 Cu casânca l-am măsurat,
 Albeața din crierii capului
 I-am luat:
 Albeață cu pocitură,
 Albeață cu diochi,
 Albeață din vânturi mari,
 Albeață din răsărit,
 Albeață din apus,

Albeață din miazăzi,
 Albeață din miazănoapte,
 Albeață de 99 de neamuri.
 Cu gura l-am descântat,
 La Dumnezeu Sfântul
 M-am rugat,
 Să-i ieie albeața
 Din pocitură,
 Din întâlnitură,
 Și ceasurile cele rele.
 Dumnezeu Sfântul
 Și Maica Domnului
 Le-o adunat,
 În balta cu apă le-o lăsat,
 Răul l-a adunat
 Și-a rămas Vasile luminat,
 Ca argintul strecurat,
 Ca Maica Domnului din cer
 Ce l-o lăsat.

Prisecani – Vrancea
 Anexă-chestioanar (1971)

29

M-am sculat luni dimineață
 Ș-am plecat pi cali,
 Pi cărari,
 M-am întâlnit cu trei fete mari
 Cu trei vițe de vie în mână;
 Din viță au flușturat,
 Peste ochi m-au pălit,
 Albeață am făcut.
 M-am suit în dealu mari,
 Trei cu trei lopeți,
 Trei cu trei măhuri,
 Trei cu trei ștergari.
 Cu lopețile au rânit-o,
 Cu măturile au măturat-o,
 Cu ștergarili au șters-o.
 Și Ion sî rămâie curat,
 Luminat,
 Ca Maica Domnului
 Ce l-a făcut,
 Ca Dumnezeu ce l-a lăsat.

Vidra – Vrancea
 Anexă-chestioanar (1971)

De amorțeala capului

30

S-o sculat (cutare),
 Marți dimineața, gras și frumos,
 Bun sănătos,
 Și-o plecat pe cale,
 Pe cărare,
 Pe drumul cel mare.
 Când la jumătate de cale
 S-o-ntâlnit cu sanca
 Și sânciul,
 Cu cataroia
 Și cataroiul,
 Cu leoaica
 Și leoiu,
 Cu spăimoaia
 Și spăimoiu,
 Cu strânsoaia
 Și strânsoiu,
 Cu fricoaia
 Și fricoiu,
 Cu întunecata
 Și întunecatu,
 Cu turbata
 Și turbatu,
 De cap l-o luat,
 În sus l-o rădicat,
 În pământ l-o trântit
 Și-o ramas bolnav și suferit.
 Nimeni n-o auzit,
 Nimeni n-o văzut,
 Numai Sfânta Maria,
 Maica bunului Dumnezeu,
 Din porțile raiului,
 Din porțile cerului,
 Pe scări de argint s-o scoborât
 Și la (cutare) o venit
 Și l-o-ntrebat:
 – Ce plângi, (cutare),
 Ce te văicărezi?
 – Cum n-oi plânge,
 Sfântă Maria,
 Maica bunului Dumnezeu,
 Că simt dureri mari.

M-am sculat marți dimineață,
 Gras și frumos,
 Bun sănătos,
 Și-am plecat pe cale,
 Pe cărare,
 Pe drumul cel mare,
 Când la jumătate de cale
 M-o-ntâlnit sanca
 Și sânciul,
 Cataroia și cataroiul,
 Leoaica și leoiu,
 Spăimoaia și spăimoiu,
 Strânsoaia și strânsoiu,
 Fricoaia și fricoiu,
 Întunecata și întunecatu,
 Turbata și turbatu,
 De cap m-o luat,
 În sus m-o rădicat,
 În pământ m-o trântit
 Și-am ramas bolnav suferit.
 – Nu plânge, (cutare),
 Nu te văicăra,
 La descântătoare ai alerga,
 Cu pai de mătură de argint
 Te-a descânta,
 Că argintu, dac-ai lua,
 Ai rămâne curat
 Și luminat,
 Ca argintul de curat,
 Ca Maica Domnului
 Ce te-o lăsat,
 Ca mă-ta care te-o făcut.

Rusca – Vaslui

Anexă-chestionar (1971)

De baghiță

31

„Îi da baligî di vrăghie di pi fântâni (9
 băliguș)“. I se mai da „baligî di pi căti-
 ni“, amestecată cu puțin albastru „di sâ-
 neală“. Îi punea pe burtă o strachină, cu
 gura în jos, și-l descânta de trei ori, dimi-
 neața, la amiază și seara:

Baghiți căcăcioași,
Baghiți di foame,
Baghiți di sete,
Baghiți di 99 di feluri!

*Sâmbăta pune socotele la cuptor – „pun
două mănunchiești di paie în cuptior, îl pun
înfășăț pi lopata di la cuptior” – și-l des-
cânta:*

Socoti di spaimă,
Socoti din mâncari,
Socoti di la Ileana,
Nu cânta ca cucoșii,
Nu rage ca buhaii,
Nu zghiera ca oile;
Așazi-ti la locu tău,
Cî Maica Domnului,
Din poarta cerului,
Cu mătura te-o mătura,
Cu grebla te-o grebla,
Cu furca te-o arunca.
– Ci ti vaicări,
Ci plângi?
– M-am pornit pe cale,
Pe cărare,
Grasă, frumoasă,
Și m-am tâlnit cu socotili.
– Taci, Ileană, nu mai plângi,
Nu ti mai vaicara.

*În trei zile de luni dimineața, „înainte di
răsăritu soarelui, nici sî nu-l vadî cucu,
scoți copchilu și-l pui lîngî apî și spui:*

Hai la apî, carni slabî!
Eu ti lăs di slab
Și di urât,
Cini te-a rădica,
Sî ti rădici di gras
Și di frumos.
Sî dormi ca mielu,
Sî ti-ngrăș ca purcelu;
Hai acasă, carni grasî!

Costești – Botoșani
Anexă-chestionar (1971)

32

*Știi ci-i baghița asta? Ai copil di țâști, miti-
tel. Și fimeia, mamă copilulu, obosâț, nă-
căjâț, s-o dus pi la câmp, s-o dus cini și
pi uni, și nu i-o dat copilulu piept di di-
mineaști sau poati și pân-n' sarî; și când o
vinit, o pus copilu la piept, țâța ceea stoar-
sî, nu bunî, aprinsî, năcăjâț, ș-o dat copi-
lulu ș-o supt. Copilu o supt lacum, flă-
mând, și imediat s-o strâcat la bîrtî. Și da-
cî s-o strâcat, copilu-ncepi sî fomitezî, în-
cepi sî... diarii, și-ncepi sî rîgâi, și rîgâi,
și nu sî mai țâni mîncarea diloc într-însu,
diloc, ce-o supt, nimic, nimicușî nu sî țâ-
ni-ntr-însu, ș-așa trii-patru dzâli și, sî iar-
taș, puturos, așa. Și dacî vez așa, și la doc-
tur dac-o mers, aici în sat, la doctur, crez
cî aș fi dă piști leac, aș, cî-i baghiți?*

*Ș-aceea, baghița ceea, sî spune-așa... C-a-
ceea o ie copchilu pin răcealî și pin osti-
nealî și pin spaimî și pin mâncari o ie.*

*Ș-apui iei o ulcicușî. Baba ave o ulcicușî,
mâtâfăcușî, și cum avé? Sî nu cie coada la
ulcicușî, tortița, sî nu ciie lichîșî, știi, di gu-
rî; sî ciie mai la vali-așa o lecușî, sî nu cie
lichîșî di gurî. Și puné acolo-ntr-însa așa:
pușânî apî, și puné pușânî cenușî, și un bul-
garaș di humî, și trii cirușî – cum sî spuni
pi țărănești – di crupi, și puné o bucăfâcî
di cremîni ș-o bucăfâcî di marmurî. Par-
c-atâta. Și li puné la foc, piști apî, și înce-
pé a cerbi ieli la foc. Și luai șăpti linguri,
ș-on cușât, ș-on fus și s-o făcut noaut bu-
câș, așa. Și luai o străchinușî și răsturnai
ulcicușî ceea pi burtî la copil (punei așa
ceava, știi, sî nu-l frigî), răsturnai pi bîrtî
și îl discântai cu fusăli celea, și cu cușătu,
și cu lingur'li; ulcica răsturnatî cu gura-n
gios în castronu ceala. Și di la capu copi-
lulu și tot spune:*

Baghiț sângioași,
Baghiț puturoași,
Baghiț rîgâlicioași,
Baghiți... (mai altufeli, cari strâcî la burtî)

Pin spaimă,
 Pin mâncari,
 Pin răceală,
 Pin osteneală,
 Nu-l spărgeț pi... (cum îl cheama
 pi copilu ceala)

Nu-l strângeț,
 Nu-l giunghieț,
 Nu-l săgetaț,
 Cî eu cu cuțătu li-oi tăie
 Șî cu fusu li-oi sfârâi,
 Șî cu lingura li-oi sorghi,
 Șî la buric li-oi hodini,
 Cu cremini li-oi încremeni
 Șî la buric li-oi hodini,
 Cu marmură li-oi mărmurări
 Șî la buric li-oi hodini
 Cu crupi li-oi crupăi
 Șî la buric li-oi hodini,
 Cu cenușă li-oi cenușă
 Șî la buric li-oi hodini,
 Cu humă li-oi humăi,
 Șî la buric li-oi hodini!

*Șî faci așa șî zăci di trii ori. Șî faci cu
 ulcicuța ceea la buricu copchilulu, așa,
 faci mșțf... șî de-acole ai luat, ai pus deo-
 parti, știi, ș-ai luat ulcicuța, ș-apu-ai luat
 cu ligura, ai luat șî zăci:*

Pin spaimă,
 Pin mâncari...

*Șî tot iei cu lingura șî to' din lingură-n-lin-
 gură, tot pui în ceea lingură, în ceea lin-
 gură, pân' ci-ai agiuns ultima. Așa. Ș-apu,
 cu fusu, zăci:*

Cu fusu v-oi sfârâi
 Șî la buric v-oi hodini,
 Cu cuțătu v-oi tăie
 Șî la buric v-oi hodini ...

*Zăci așa. Șî cân o agiuns la ultima lingu-
 riș, ungi copchilu în vârvu capulu șî la bu-
 ric șî zăci așa:*

La buric v-oi hodini!

*Gata. Șî-i dai trii ciruș șî lui, copchilulu.
 Șî-așa faci di trii ori. Șî dăcî-s baghiș, ca*

*cu mâna i-o luat! Uiti, ca cu mâna i-o luat,
 ca cu mâna i-o luat! Da dăcî-i zântirii sau
 mai știu ci, nu-i treci, nu-i treci. Chiar eu
 unu, uiti, fapt concret, uiti, Ghiș Dorofii,
 aiesta nu-i mort, ari-o fată... o vinit cu dâ-
 sa moartă la mini, moart-o vinit, cu lumâ-
 nărilor-n oghelaș o vinit... ș-o dus copchilu
 sănătos acasă.*

Ibănești – Botoșani. Mg.43, II,33
 Inf. Illeana C. Cojocaru, 64
 Culeg. I.H.C. și L.B. (1971)

33

O plecat, cutari,
 Frumos, curat,
 Pi cali, pi cărari,
 Pi drumu cel mari,
 La mijloc di cali
 I-o ișât baghița-n cali.
 Baghiș cânească,
 Baghiș arminească,
 Baghiș doghitocească,
 Baghiș di 99 di feluri!
 Ieș, baghiș, di la cutari,
 Din oasă,
 Dintri oasă,
 Din inimă,
 Di sub inimă,
 Cî eu cu limba te-oi discânta,
 Cu mătura te-oi mătura,
 Pisti Marea Neagră te-oi arunca,
 Undi voinic pi cal negru
 Nu-ncalecî,
 Copchil negru, di țâfî,
 Nu plângi;
 Cutari sî rămăie curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca mă-sa ci l-o făcut,
 Ca Dumnezău ci l-o lăsat.

*Copchilu sî puni pi sac șî luna dimineața
 sî discântă di noau ori:*

Afară, carni-mbăghițatî,
 Afară, carni-mbolatî,
 Afară, carni-mpuțatî

Și râncedî!

Cu ou, cu 9 chetri
 Și cu 9 peni te-oi descânta,
 Cu unturi di porc te-oi freca,
 Da tu sî ti umfli ca sacu,
 Sî ti-ngrași ca porcu,
 Alb ca brânza,
 Ușor ca pana,
 Carnea sî doschească ca pânea,
 Nant ca cânipa!
 Cutari sî rămâie curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca maică-sa ci l-o făcut,
 Ca Dumnezeu ci l-o lăsat,
 Numili Domnului
 Hie lădat!

Pupezeni – Galați
 Anexă-chestionar (1971)

34

Baghiți de mâncare
 Baghiți de răceală,
 Baghiți de fierbințeală,
 Cu gura te-oi descânta,
 Cu mâna te-oi lua,
 Să rămână (cutare) curat
 Și luminat,
 Ca soarele înseninat,
 Ca spuma de mare,
 Ca roua de soare.
 Cum se potoaie vântul
 Și pământul,
 Așa să se potoaie durerile
 De la stomac,
 Din inimă,
 De sub inimă,
 Din limbă,
 De sub limbă,
 Din toate oasele!

*Se spune de 9 ori în 9 zile și se unge cu
 spălătură de blide pe burtă.*

Scobinți – Iași
 Anexă-chestionar (1971)

35

De baghiță căcăcioasă,
 De baghiță mîncăcioasă,
 Din baghiță de deochi,
 Baghiță prin rahnă,
 Baghiță de strigare,
 Baghiță de 99 de neamuri,
 Baghiță de 99 de feluri;
 Să chieie
 Și să răschieie,
 Din inimă,
 De sub inimă,
 Din rărunchi,
 De sub rărunchi,
 Din creștetul capului
 Și sfîrcul nasului,
 Să rămâie Costache curat
 Și luminat,
 Ca maică-sa ce l-o făcut,
 Ca Dumnezeu ce l-o zidit!
 De la mine descîntecul
 Și de la Dumnezeu leacul.

*Se descântă de 9 ori, în zilele de luni,
 miercuri și vineri. Se folosește piatră din
 lut galben, 9 bucăți, mălai mînîntăl, ce-
 nușă și apă. Astea se pun la fiert cu 7 lin-
 guri părăsite, 1 fus și 1 cuțit. Se mestecă în
 fiertură, spunând cuvintele din descîntec.*

Dumbrăveni – Suceava
 Anexă-chestionar (1971)

De beșică

36

Amin, Amin,
 Discânticu di la mini,
 Leacu di la Dumnezău!
 Purceseră Ghiorghi
 Pi cale,
 Pi carare,
 Gras și frumos,
 Bun sănătos;
 Cîm la mijloc di cale,
 Întîlnitu-l-o

În pădurea neagră
 O vacă neagră;
 O tăieră
 Ş-o făcură bucati buni
 Şi chemără:
 Toţi negeii,
 Toţi funigeii,
 Toati bubili,
 Toati zgâlcili,
 Toati rălili,
 Numa buba cei ră
 N-o chemat-o,
 Nici în samă n-o bagat-o,
 Ş-aşa s-o iscat,
 S-o posoncit
 La (cutari),
 La Ghiorghii,
 La mână, la gură.
 Nime n-o văzut,
 Nimea n-o auzat,
 Numa Maria,
 Sântămăria,
 Din porţali cerulu o văzut,
 În scări de argint s-o scoborât,
 În scaun di aur s-o pus
 Şi din gură o-ntreabat:
 – Nu ti olecăi, Ghiorghii,
 Nu ti nişala,
 La Mitriţ-ăi alerga,
 Cu fum di petic-a afuma-o,
 Cu gura a discânta-o,
 Cu mâna dreapt-a lua-o,
 Pisti nouăzăşanoui di mări negri
 A arunca-o.
 Un cucuş negru n-a cânta,
 Câni negru n-a latra,
 Buhai negru n-a mugi,
 Fată cosăfi n-a-impleti.
 Acolo si chieie,
 Si răschieie,
 Ca spuma di mari,
 Ca roua di soari;
 Si rămăi Ghiorghii curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,

Ca maica ci l-o făcut,
 Ca 'mnezău Sfântu ci l-o născut.

Gura Crăieşti – Bacău. Mg.241, I,14
 Inf. Dumitru A. Genez, 78
 Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

37

Beşăci nijăti,
 Beşăci orbăltăti,
 Beşăci-nponorati,
 Beşăci-mbujorati,
 Si ti duci
 Undi-s şăpti fraţ
 Într-o cămeşi-mbracaţ;
 Ii te-or aceava
 Ii te-or adorni
 (aceal' cari-l discânt)
 Nu ti poati aceava,
 Nu ti poati-adorni,
 Dumnezău si-i deie leac.

Vlădeni – Botoşani. Mg.307, I, 22
 Inf. Margareta Gh. Hriţcu, 80
 Culeg. I.H.C. (1978)

38

S-o sculat Maica Domnului
 Într-o vineri dimineaţa
 Ş-o trimes o iapă albă
 Ş-o chemat tăti boalili,
 Tăti bubili,
 Tăti junghiur'li,
 Tăti săgeţali,
 Tăti răutăţali,
 Pi beşăca cei ră
 N-o chemat-o.
 Si ie s-o suparat
 Ca on fir di mac
 În patru-o crapat.
 Maria si rămăi curati,
 Luminati,
 Ca di Maica Precista lasati,
 Ca di Dumnezău Sfântu născuti,
 Ca di mă-sa si cii făcuti.

Topile – Iaşi. Mg.178, I,2
 Inf. Alexandrina T. Gavrilă, 54
 Culeg. L.B. (1974)

39

Beșăcî beșăcatî,
 Neagrî,
 Roșăie,
 Albastrî
 Șî-nfocatî,
 Tu ti-i îmfla
 Șî eu ti-oi discânta,
 Pân' ci-i saca,
 Cu tăti vinili,
 Cu tăti rădăcinili.
 Beșăcî roșăie,
 Beșăcî neagrî,
 Beșăcî galbânî,
 Beșăcî porceascî,
 Beșăcî ungureascî,
 Beșăcî jăgăneascî,
 Beșăcî di nouăzășănouî di chipuri,
 Beșăcî di nouăzășănouî di feluri,
 Beșăcî di nouăzășănouî di-nchipuituri,
 Ieș, beșăcî, di uni ești;
 Ieș din mintea capului,
 Din auzu urechilor,
 Ieș din vederili ochilor,
 Ieș din dinț,
 Din măsăli,
 C-o facut Sfânta Maria masî
 Șî cumatrie mari,
 Ș-o luat toporu negru,
 Ponegru,
 Șî s-o dus în pădurea neagrî,
 Poneagrî,
 Ș-o tăiet lemni negri,
 Ponegri,
 Ș-o făcut scauni negri,
 Ponegri,
 Ș-o făcut mesî negri,
 Ponegri,
 Ș-o făcut bouturî neagrî,
 Poneagrî,
 Ș-o tceamat pi tăti bubuțâli,
 Pi tăti zgribuțâli,
 Da pi beșăca cei ră
 N-o tceamat-o,
 C-o uitat-o.

Beșăca cei ră,
 Di ciudî și di alean,
 O ișât di la ciolan,
 În patruzășăopt di bucăț
 S-o dișchicat,
 În vânt și-n Marea Neagrî
 S-o aruncat,
 Șî la Ion, la gurî,
 N-o ramas cât on cir di mac.
 O ramas curat
 Șî luminat
 Ca argintu strecurat,
 Ca bosâioci di pi strat;
 Discânticu di la mini,
 Leacu di la Maica Domnului
 Sî cie!

Uda – Iași. Mg.384. I,11
 Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

40

Beșăcî albî,
 Cu floarea albî,
 Beșăcî roși,
 Cu floarea roși,
 Beșăcî neagrî,
 Cu floarea neagrî,
 Beșăcî stânjânie,
 Cu floarea stânjânie,
 Beșăcî galbânî,
 Cu floarea galbânî,
 Beșăcî albastrî,
 Cu floarea albastrî,
 Beșăcî di cari feli a ci:
 Ieș din criei capului,
 Ieș din fața obrazului,
 Din ochi,
 Din dinț,
 Din măsăli,
 Din ochi,
 Din sprânceni,
 Din tăti-nchiituri
 Lui Vasăli, Gheorghî,
 Cum îl cheamî,
 El sî rămâi curat,

Ca argintu strecurat,
 Ca mama ci l-o făcut,
 Ca popa ci l-o botizat,
 Di la mini discânticu,
 Di la Dumnezău
 Și di la Maica Domnului
 Leacu.
 Ptiuuiu,
 Acu sî chiei!

Poiana – Brusturi-Drăgănești, Neamț. Mg.192, I,12
 Inf. Maria Gh. Chițu, 54
 Culeg. L.C. (1975)

41

Beșăcî albî,
 Beșăcî neagrî,
 Beșăcî stânjânii,
 Beșăcî portocalii,
 Beșăcî naranjii,
 Beșăcî di noauăzășănoaui di feluri!
 Maica Domnulu
 Praznic mari-o făcut,
 Tăti beșăcili le-o cheamat,
 Beșăca cutăruia,
 (cum îl cheamî pe-aceala)
 N-o cheamat-o.
 Da o vinit și ie
 Pânî-n pragu ușî;
 Din vârv s-o uscat,
 Din rădăcin-o sacat,
 Sî nu rămâi di leac,
 Cât on cir di mac,
 În patru dischicat.
 Sî chiei,
 Sî răschiei,
 Ca spuma di mari,
 Ca roua di soari,
 Cutari (cum îl cheamî)
 Sî rămâi curat,
 Luminat,
 Ca maica ci l-o făcut
 Și ca Maica Domnulu
 Ci l-o lasat.

Vad – Neamț. Mg.115, II,21
 Inf. Maria Ciobanu, 81
 Culeg. L.B. (1972)

42

Beșăcî roși,
 Beșăcî verdi,
 Beșăcî grie,
 Beșăcî naranjiè,
 Beșăcî pin foami,
 Beșăcî pin săti,
 Beșăcî pin niarari,
 Beșăcî pân diochiu ceal mari.
 O făcut Maica Domnului măsuți
 Ș-o cheamat tăti beșăcuțâli,
 Eu cu mătura le-am măturat,
 Cu suflitu le-am suflat,
 În Marea Neagrî le-am dat;
 Sî rămâi ca on cir di mac
 În patru dischicat!
 – Ieș, beșăcî, di la Grigori:
 Din inimî,
 Di su' inimî,
 Din rărunchi,
 Di su' rărunchi,
 Din tidva capului,
 Din fața obrazului,
 Din tăti-nchiiturili,
 Din tăti mădulărilor !
 Discânticu-i di la mini
 Și leacu-i di la Dumnezău.

Dolheștii Mari – Suceava. Mg.179, I,5
 Inf. Catinca N. Pavel, 73
 Culeg. I.H.C. (1974)

43

*Pună o petică di la Paști, cu cari ștergi
 oauli, o cârpî, și-nvalé aculo busâioc,
 boanci, fainî di popșoi și lânî. Și-nvalé cu
 cârpa ceea roată, ș-aprindé în foc și da uni
 iara umflatura și zăcé așa:*

Beșăcî verdi,
 Beșăc-albastrî,
 Beșăcî roși,
 Beșăcî galbânî,
 Beșăcî ghiviziăie,
 Beșăcî alamăie,
 Beșăcî neagrî,
 Beșăcî albî,

Beșacî di noauăzășânoaui di feluri
 Ieș di la Maria:
 Din barbî,
 Di su' barbî,
 Din dinț,
 Di su' dinț,
 Din maseli,
 Di su' maseli,
 Di falcî,
 Di su' falcî,
 Din urechi,
 Di su' urechi;
 Ieș din tăti ciolanelili,
 Din tăti-nchiiturelili,
 Ieș și ti du
 În Marea Neagrî,
 Uni cucuș negru nu cântî
 Și vacî neagrî nu ragi,
 Și-aculo sî-ncremenești
 Și-aculo sî muștinești,
 Pi Maria s-o laș curatî
 Și luminatî,
 Ca di la Dumnazău Sfântu datî,
 Ca soarili în sanin
 Tpfoa, sî fie-amin!
 Avé badea Vasăli o vacî grasî
 Ș-o taiet-o, ș-o facut masî,
 Ș-o cheamat tăti boalili
 Și tăti bubili,
 Și tăti beteșugur'li,
 Da pi beșacî n-o cheamat-o;
 Ie s-o mâniet
 Și s-o bobotit,
 Și vra sî coacî
 Și sî spargî.
 Niș nu coacî,
 Niș nu spargî,
 Niș sî nu sa facî,
 Ducî-sî-n Marea Neagrî,
 Uni cucuș negru nu cântî
 Și vacî neagrî nu ragi,
 Ș-aculo sî-ncrimineascî,
 Ș-aculo sî muștineascî,
 Maria sî ramâi curatî,
 Luminatî,

Ca di la Dumnazău Sfântu datî,
 Ca soarili în sanin,
 Tpfoa, sî fie-amin!
 Discânticu di la mini
 Și leacu di la Dumnazău
 Și di la Maica Domnului.
 („Discânticu di un copil mic furat di la on
 bătrân îi di leac“)

Frătăuții Noi – Suceava. Mg.51, 1,17
 Inf. Victoria I. Coroamă, 62
 Culeg. L.C. (1971)

44

*Să zăci di trii ori în zî di post. Sî ie o peti-
 cuș și baliguș di la Zăua Crucii și boanci
 în formî di cruci, și sî ardi oleacî și
 s-afumî buba și la urmî pui pe ie și scrum.*

Beșacî neagrî,
 Beșacî roși,
 Beșacî verdi,
 Beșacî-albastrî,
 Beșacî stânjânii,
 Beșacî narangii,
 Beșacî di noauăzășânoaui di feluri!
 Ieș din creștitu capului,
 Din vârful nasului,
 Din umăru obrazului,
 Din luminili ochilor,
 Din inima dințâlor,
 Din limbî,
 Di su' limbî,
 Din mânuri,
 Din încheieturi,
 Din chept,
 Din chicioari,
 Din tăti mădulărelili;
 Și ti du
 Uni cucuș nu cântî
 Și om nu locuiești,
 Cî eu discânt frumos,
 Cu puterea lui Hristos!
 Și la urmî spuni:
 – Buna amneazî!
 Cum nu-i amu amneazî,
 Așa sî n-agiungi

Pânâ la aminiază!

Liteni – Moara, Suceava. Caiet de teren
Inf. Domnica Gh. Pascaru, 61
Culeg. S.C. (1973)

45

*Din răceală, din spaimă, din mâncări. Îl
discânt cu... am busuioc, boanci, fac on șo-
multoc ș-aprind în foc... peticuț din curat,
punem și di la bisărică... cu baligă di la
Zăua Crucii... o punem în cornu grajdului-
lui, pi talpa grajdului.*

Beșăcă di lunia,
Beșăcă di marța,
Beșăcă di nercurea,
Beșăcă di gioia,
Beșăcă di vinerea,
Beșăcă di sâmbăta,
Di duminică,
Beșăcă din răceală,
Beșăcă din diochi,
Beșăcă din spaimă,
Beșăcă din mâncări,
Beșăcă din obosală,
Beșăcă din vrăj,
Beșăcă roșă,
Beșăcă galbănă,
Beșăcă verdi,
Beșăcă albastră,
Beșăcă neagră,
Ca un cir di mac,
În mari aruncat,
Din vad în vad,
Sî rămâi Ghiorghei, Vasăli, luminat,
Ca la Maica Domnului lasat.
Asta-i!

Mihoveni – Suceava. Mg.140, II,15
Inf. Paraschiva I. Hrițuc, 78
Culeg. S.C. și I.H.C. (1973)

46

Făcut-o Maica Domnului
O masă mari,
Ș-o chemat toată bubușoarili,
Toată zgâriturili,

Toată-nțăpăturili:

Bubă albă,
Bubă neagră,
Bubă roșă,
Bubă armănească,
Bubă engleză,
Bubă franceză,
Bubă românească,
Bubă bulgărească,
Bubă rusă,
Bubă turcească,
Bubă di nouăzășănoaie di feluri!
Pi toată le-o chemat
Și-n samă le-o bagat,
Numa pi beșăca cei ră,
Di la... cutari,
N-o chemat-o.
Și tari s-o supărat,
În cenușă s-o aruncat,
Rădăcina i-o sacat.

Odaia Bursucani – Vaslui. Mg.184, II,28
Inf. Mădița Macarie, 73
Culeg. L.C. (1974)

47

Bubă ră,
Beșăcă ră,
Nu ti cucuța,
Nu ti pupăza,
Nu sta cu tilinghili
Și-ți întinde-arihili,
Că eu cu fum di petică te-oi afuma,
Tu din rădăcină-ai saca,
Te-i înnegri,
Te-i posoci,
Giunghiur'li s-or domoli,
Arșăța s-a potoli,
Nu te-a mai dură,
Nu te-a mai giunghie.

Sălceni – Vaslui. Mg.597, I,9
Inf. Balașa I. Sandu, 86
Culeg. L.B. (1985)

De boală câinească

48

*Copchiii suferî. Sî gârbovesc, sî chircesc,
sî-nflocoază. Sî discântî duminicî diminea-
şî, trii duminici la rând. Cea cari discântî
mergi muţ la fântâni. Mergi la fântâni ca-
lari pi corciovî, cu caldarea după apă, sî
iei apă ni-nceputî. Discântî acasă, la clam-
pa uşii, cu corciova:*

Sfinti Sohote,
Sfinti Sosoi,
S-o dus cu copchilu
Şî l-o-ntâlnit pi drum,
I l-o smâncit din braţi,
I l-o luat,
I l-o trântit,
L-o năcăjit;
Şî Sfântu Sosoi,
Când o auzât,
O apărut
Şî i l-o luat
Şî i l-o apărat,
Cu apă l-o spălat,
Cu corciova l-o apărat
Şî asupra lui o suflat
Pintr-on mosor di socru.
Boali cânească,
Boali mătăscă,
Boali moniţască,
Boali flocoasă!
O plecat, duminicî dimineaşti,
Mama cu pruncu-n braţi,
Ş-o-ntâlnit-o:
Boala cânească,
Boala mătăscă,
Boala moniţască,
Boala flocoasă,
Şî i-o smâncit copchilu
Şî l-o tăvălit,
L-o chinuit,
L-o năcăjit!
Atunci Sfântu Sisoie,
Auzând şi văzând,

Făcându-i-sî nilî,
L-o luat,
L-o spălat,
L-o limpezit
Şi mamii i l-o dăruit.
Duminicî dimineaşti
Cu apă l-o spălat,
Cu corciova l-o apărat
Şî asupra lui o suflat,
Pin mosor di socru o suflat.

*În timp ci discântî, suflî di trii ori pin mo-
sor, cu apă, asupra copchilului, care-i cu
chelea goală. Pi urmî îl dă mamii.*

Pădureni – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

De brâncă

49

Brâncă verde,
Brâncă albastră
Nu te face,
Nu te coace
Şi-napoi te-ntoarce,
De la cap,
De la sprâncene,
De la gât,
Să se coboare,
Ca spuma de mare
Şi roua de soare.

*Se descântă în apă, se fierbe cu o buruiană
numită brâncă şi i se dă să beie.*

Ibăneşti – Botoşani
Anexă-chestionar (1971)

50

Brâncă albă,
Brâncă neagră,
Brâncă moldovenească,
Brâncă românească,
Tu te duci în baltă,
Unde cucoş nu cântă,
Unde copil nu se botează,
Acolo să măi,

Acolo să răsmâi,
Înapoi să nu mai vii,
Amin!

Grivița – Galați
Anexă-chestionar (1971)

51

Snopi roșii am adus,
Caii roșii,
Căruța roșie,
Pe aria roșie i-am pus,
Cu furci roșii i-am întors,
Oamenii roșii,
Femeile roșii,
Stoguri roșii,
Vraful roșu,
Brânca de la (cutare)
A secat!

Tudor Vladimirescu – Galați
Anexă-chestionar (1971)

52

A plecat (cutare)
Pe cale, pe cărare,
Când a fost la mijloc de cale
A întâlnit 99 de feluri de brâncă:
Brâncă albă,
Brâncă neagră,
Brâncă roșie,
Brâncă din vânt,
Brâncă din pământ,
Brâncă din răceală,
Brâncă din fierbințală,
Brâncă din răs,
Brâncă din plâns,
Brâncă din frică,
Brâncă din groază,
Brâncă din spaimă,
Brâncă din inimă rea,
Brâncă din osteneală,
Brâncă de 99 de neamuri!
Să ieși de la (cutare):
Din sfârcul nasului,
Din fața obrazului,
Din auzul urechilor,

Din vederile ochilor,
Că eu cu canură de in
Pe (cutare) l-oi pârli
Și (cutare) cu rachiu s-a unge,
Brânca de la (cutare) s-a duce
Într-o salcie găunoasă;
Acolo să trăiască,
Să văcuiască,
Să rămâie (cutare) curat,
Luminat,
Ca Maica Precista din cer
Ci l-o lasat,
Ca argintul strecurat.

Se descântă în rachiu, cu cuțit de găsit. Se fac 9 gHEME de canură de in, se descântă și se pune o cârpă pe fața bolnavului și se pârlesc gHEMELE pe fața bolnavului. Se unge cu rachiu descântat.

Bolotești – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

53

De brâncă auzii,
Toporu-n mână lui,
La pădure plecai,
Coajă de tei belii,
Acasă venii
În foc o aprinsei,
În rachiu o stinsei,
Ca să iasă brânca
Din creierii capului,
Din fața obrazului,
Din auzul urechilor,
Din vinele gâtului;
Să rămâie (cutare) curat,
Luminat,
Ca argintul cel curat.

Se descântă stingându-se în rachiu bețe aprinse de tei sfințit la Duminica Mare. Rachiul i se dă bolnavului să-l bea.

Pădureni – Mărășești, Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De broască

54

O făcut vornicu din Cordon
Nuntă și masă mare
Ș-o chemat
Tăte felurile de bube rele,
Până la 99 de feluri!
Le-o cinstit,
Le-o ospătat
Și lăutarii le-o cântat.
O mai făcut, iară, alt hram,
Cu străchinuță,
Cu ulcicuță,
Cu plăcincioare,
Și le-o pus la masă iară.
Dar pe broasca de la Costachi
Amu n-o chemat-o.
Broasca, când o auzât,
Așa de tare s-o supărat,
Că sămânța s-o uscat,
Rădăcina i-o sacat;
N-o ramas
Nici cât un cir di mac,
În patru dispicat,
În Marea Neagră aruncat!

*Se descântă de nouă ori și se folosește o
lingură părsită. Descântecul îl spune un
copil, cel din urmă născut, care în încheie-
re zice:*

Cum n-o mai făcut mama me,
Nici un copchil,
Și n-o mai tras nici o durere,
Așa să rămâie Costache curat
Și luminat.

Dumbrăveni – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

De bubă neagră

55

S-a luat omul negru,
Ponegru,

De la casa neagră,
Poneagră,
Și s-a dus la pădurea neagră,
Poneagră,
Cu topor negru,
Ponegru,
Și-a tăiat lemn negru,
Ponegru,
Și-a făcut plug negru,
Ponegru,
Cu grindeie negre,
Ponegre,
Cu coarne negre,
Ponegre,
Cu corman negru,
Ponegru,
Cu plaz negru,
Ponegru,
Cu bârsă neagră,
Poneagră,
Cu custură neagră,
Poneagră,
Cu fiere negre,
Ponegre,
Cu foitău negru,
Ponegru,
Cu cucuș negru,
Ponegru,
Cu potâng negru,
Ponegru,
Cu cobălă neagră,
Poneagră,
Cu otic negru,
Ponegru,
Cu cotiugă neagră,
Poneagră,
Cu osie neagră,
Poneagră,
Cu rotițe negre,
Ponegre,
Cu spițe negre,
Ponegre,
Cu cârceie negre,
Ponegre,
Cu tânja neagră,

Poneagră,
 Cu giugu negru,
 Ponegru,
 Cu răsteie negre,
 Ponegre;
 Neagră tânja o-ntins,
 Negri boi o prins,
 Prin Sfânta Luni,
 Prin Sfânta Miercuri,
 Prin Sfânta Vineri,
 La arat a plecat,
 Buba cea rea a căpătat.
 Ce-o mâncat și nu i-o plăcut?
 Ce-o băut și nu i-o suferit?
 – Da stăi, cutari,
 Nu gândi,
 Că nimica nu ți-o fi,
 Că eu pe tine te-oi lecu.
 Bubă prin diochiul cel mare,
 Bubă prin strigare,
 Pe cuțit de brici lua-oi,
 Îndărăt îndrepta-oi,
 Bine alege-oi,
 Bine culege-oi
 Din toate nodurelele,
 Din toate încheieturile,
 Din creierii capului,
 Din pelița obrazului,
 Din zgârciul nasului,
 Din vederea ochilor,
 Din auzul urechilor,
 Din geană,
 Din sprânceană,
 Din cununa dinților,
 Din rădăcina măselelor,
 Din inimă,
 De sub inimă,
 Din ficat,
 De sub ficat,
 Din plămâni,
 De sub plămâni,
 Din ciolane,
 De sub ciolane,
 Din carne,
 De sub carne,

Din piele,
 De sub piele,
 Bine alegea-oi,
 Bine culegea-oi,
 Pe cuțit de brici lua-oi,
 În mare da-oi,
 Acolo să pieie,
 Să răspieie,
 Ca spuma de mare,
 Ca stupitu-n cărare.

Băhnășeni – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

56

S-o luat omu negru,
 Ponegru,
 De la casa neagră,
 Poneagră,
 Și s-o dus la pădurea neagră,
 Poneagră,
 Cu un topor negru,
 Ponegru,
 Și-o tăiat lemn negru,
 Ponegru,
 Și-o făcut plug negru,
 Ponegru,
 Cu coarne negre,
 Ponegre,
 Cu custura neagră,
 Poneagră,
 Cu ciare negre,
 Ponegre,
 Cu cotiugă neagră,
 Poneagră,
 Cu osie neagră,
 Poneagră,
 Negri tînjăli o-ntins,
 Negri boi o prins,
 Prin Sfânta Miercuri,
 Prin Sfânta Vineri,
 La arat o plecat,
 Bubă neagră o căpătat.
 Ci-o mâncat, nu i-o plăcut,
 Ci-o băut, nu i-o suferit;
 – Da stăi, Ioane,
 Nu te gândi,

Că nica nu Ț-a ci,
 Că eu te-oi lecui.
 Bubă din deochiu cel mare
 Bubă prin strigare,
 Pe cuțit de brici l-oi lua,
 Bine alege-oi,
 Bine culege-oi,
 Din toate-ncheieturile,
 Din creierii capului,
 Din pelița obrazului,
 Din zgârciu nasului,
 Din vederea ochilor,
 Din auzu urechilor,
 Din geană,
 Din sprânceană,
 Din cununa dinților,
 Din rădăcina măselelor,
 Din inimă,
 De sub inimă,
 Din mai,
 De sub mai,
 Din plămâni,
 De sub plămâni,
 Din ciolane,
 De sub ciolane,
 Din carne,
 De sub carne,
 Din sânge,
 Din chiele,
 De sub chiele,
 Ghine oi culege-o,
 Pe cuțat de brici oi lua-o,
 Și-n mare oi da-o,
 Acolo să chiele,
 Să răschieie,
 Ca spuma de mare,
 Ca roua de soare,
 Și Ion să rămie curat,
 Luminat,
 Cum Dumnezeu l-o lăsat!

Ludași – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

57

Un om negru,

Ponegru,
 Cu topor negru,
 Ponegru,
 Boi negri,
 Ponegri,
 S-o dus în pădurea neagră,
 Poneagră,
 Și-o tăiet un copac negru,
 Ponegru,
 Și-o făcut giug negru,
 Ponegru,
 Și-o arat brazdă neagră,
 Poneagră,
 Peste buba cea neagră,
 Poneagră.
 Vârful s-o uscat,
 Rădăcina i-o sacat,
 Eu cu gura am descântat
 Și în pustiu am aruncat!

*Se descântă de 9 ori cu un fir de busuioc și
 cârpă de la Paști arsă.*

Ibănești – Botoșani
 Anexă-chestionar (1971)

58

Împărăteasa bubelor,
 Joi dimineața s-a sculat,
 A mânecat,
 Un bou și-o vacă a tăiat,
 Toate bubele la masă,
 Le-a chemat,
 Dar de buba cea neagră
 A uitat!
 Asta de scârbă
 Și de supărare
 La Ion s-a iscat,
 Trântindu-l la pat.
 Dar cu ceară am fript-o,
 Cu ceru am ars-o,
 Și din vârful s-a uscat,
 Și din rădăcină a săcat,
 Și Ion a rămas curat,
 Luminat.

Covasna – Iași
 Anexă-chestionar (1971)

59

S-o sculat omu negru
 În dimineața neagră
 Și s-o-mbracat cu suman negru
 Ș-o pleacat pi drum negru,
 Cu toporu negru,
 În păduri,
 Sî taie-un copac
 Sî fac-o mănăstiri.
 L-o-ntâlneț Maica Domnului
 Ș-o zâs:
 – Măi omule, un' ti duci?
 – Mă duc în păduri,
 Sî tai on copac.
 – Nu ti-ci în păduri,
 Hai la cutari
 Sî tai buba cei neagră:
 Din creștitu capului,
 Din auzu urechilor,
 Din dinț,
 Din măsăli,
 Din nouăzășnouî di ciolăneli,
 Nouăzășânoau di-ncheietureli,
 Din inimî,
 Din ficat;
 Pisti nouăzășnouî di mări
 L-ăi arunca,
 Unî câni negru n-a lătra,
 Cucoș negru n-a cânta,
 Acolo sî chieie,
 Ca spuma di mari,
 Ca roua di soari.

Dobrovăț – Iași. Mg.446, I,15
 Inf. Garofina Cătană, 95
 Culeg. L.C. (1981)

60

[Se descântă] cu cerâli, trii: potcoavî di cal ș-o săcîri ră ș-on cuțat rău. Eu li am cîni știi di când. Li pun în foc și li pun în tinicheaua cu apî. Tot câti pi unu, tot câti pi unu:

S-o sculat omu negru,
 S-o sculat,
 S-o spalăt,

S-o-nchinat
 Ș-o luat toporu negru,
 Ș-o pornit, omu negru,
 La pădurea neagră,
 Ș-o luat ș-o tăiet,
 Ș-o făcut plugu negru,
 Ș-o făcut cotiugî neagră,
 Ș-o făcut tînjali neagră,
 Ș-o făcut răsteili negri,
 Giugu negru,
 Tăti cuișoarâli,
 Tăti răsteuflî, omu negru,
 Ș-o luat ș-o vinit acasî, omu negru,
 Ș-o luat ghișușca neagră,
 Ș-o luat boii negri,
 Ș-o-ngiugat
 Ș-o pornit la arat ceriu.
 Șî nîmi n-o văzut,
 Nîmi n-o auzât,
 Numa Maica Precista,
 Din poarta ceriului,
 Ș-o străgat:
 – Un-ti duci, omu negru,
 Cu boii negri,
 Cu plugu negru,
 Cu cotiugî neagră,
 Cu tăti cuișoarâli,
 Cu tăti răsteuflî?
 – Uni mă-c?
 Mă-c la arat ceriu!
 – Hohoo, 'napoi di la arat ceriu,
 Cî nu-i voie.
 Cum n-o fost voie
 Di arat ceriu,
 Așa sî nu cii voie di făcut
 Floarea bubii.
 Bubî neagră,
 Bubî iuvoasă,
 Bubî-nveninoasă,
 Bubî narangie,
 Bubî albăstrie,
 Bubî pin somn,
 Bubî din vînt,
 Bubî din nouăzășânoauî di feluri,
 Sî cheie,

Sî răscheie,
Sî rămâi...,
Cum îl cheamî pi om,
Sî rămâi luminat
Și curat,
Ca Maica Precistî.

Pârcovaci – Iași. Mg.171, 1,12
Inf. Elena Gh. Hrițcu, 75
Culeg. I.H.C., 1974

61

S-o pornit (cutare)
Pe cale,
Pe cărare,
De la casa dumisale;
Când în mijlocul căii,
L-o întâlnit
Floarea bubei celei negre
Și l-o trântit
Și l-o izbit.
Nimeni nu-l auzea,
Nimeni nu-l vedea,
Decât Maica Domnului
Din porțile cerului,
L-o auzit,
L-o văzut
Și l-o întrebat:
– (Cutare), de ce plângi,
De ce te umfli,
De ce te îmbujorezi?
– Cum n-oi plânge
Și n-oi ofta,
Dacă m-am pornit,
De acasă,
Sănătos
Și voios,
Și la mijlocul căii
M-a întâlnit
Floarea bubei celei negre,
M-a trântit
Și m-a izbit
Și nimeni nu m-a auzit,
Decât numai Maica Domnului,
M-a auzit,
M-a văzut.

– Lasă (cutare),
Nu te umfla,
Nu te îmbujora,
Că de mână te-oi lua
Și la fântâna lui Adam
Te-oi da,
Și cu apă te-oi spăla.
L-o dat
Și l-o spălat
Și de tot răul l-o curățat.

Se zice de trei ori. La sfârșit se mai spune:

A tăiat Maica Domnului
Trei cai mari, albi,
Și a făcut un praznic mare
Și o chemat toate bubele,
Și numai floarea bubei celei negre
N-o chemat-o,
Iar ea, de ciudă și de scârbă,
A crăpat
Și s-a uscat!

Scobinți – Iași
Anexă-chestionar (1971)

62

*Sî faci ca on fel di beșăcuști, ca cum ar ci-o
beșăci ră. Iesî-ntâi ca cum ar ci on cir di
mazăre; în urechi, în nas, în faști, la-n-
chieturi, vânatî pi di lături... sî știș c-aceea
sî-nsamni floari di bubî neagrî și bubî
neagrî. În doauăzăspatru di oari, di bubî
neagrî, moari omu... Dac-o discânt, el nu
moari. Tai o găini neagrî, o zmulgi ș-o dis-
chici în doauî și-i scoș dintr-însa ci ari ș-o
discânt așa cu acu, o ungi cu nieri ș-o dis-
cânt așa:*

M-am sculat gioi dimineaști
Ș-am isât afarî.
M-am uitat în gios,
N-am văzut nicî,
M-am uitat în sus,
N-am văzut nicî.
M-am uitat înspri răsărit,
Ci sî vād?
On om negru,

Cu boii negri,
 Cu plugu negru,
 Cu ogheleli negri,
 Cu nojâțali negri,
 Cu ochincili negri,
 Cu ițarii negri,
 Cu cămeșă neagră,
 Cu sumanu negru,
 Cu căciula neagră,
 Cu boii negri,
 Cu plugu negru,
 Sî năcăjă
 S-sî urci la ceri
 Ca sî ari ceriu.

Cum nu s-o putut omu ista urca la ceri,
 Așa sî nu sî poați faci
 Buba cei neagră la Ileana!

*Ș-o pui la foc, ș-o cerghi într-o lea' di api,
 pi găinî, ș-o iei ș-o ungi cu nieri și i-o dai
 ii ș-o mănâncî tot atunci. Și din găina ceea
 iei o bâcăfâcî di cheli ș-o lichești pisti bu-
 ba ceea tot cu nieri. Fac trii mătăni și zâc:
 „Doamni, Maica Domnulu, Doamni, ie-i
 buba ast'ră, poati-o greșât, poati o mîncat
 în zăli opriti, poati-o lucrat în Sfînta Du-
 minică, ie-i, Doamni, buba ast'neagră,
 Doamni, și n-o pierdi di pi fața pămîntu-
 lu.”*

Discânticu di la mini,
 Leacu di la Dumnezău Sfântu
 Și Maica Domnulu!
 Ie sî rămâi curatî
 Și luminatî,
 Ca soarili pi sînin.

Sirețel – Iași. Mg.81, II,29
 Inf. Jenița Gh. Acasandrei, 60
 Culeg. L.B. și L.C. (1972)

63

Beșică neagră,
 Beșică roșie,
 Beșică albastră,
 Beșică vișinie,
 Beșică naramzie,
 Nu ti face,

Nu ti coace,
 Nu ti strînge,
 Nu ti boboti,
 Fă-te cât un cir de mac,
 În patru despicat,
 În mare aruncat.
 Să rămână Ion curat,
 Luminat,
 Ca Dumnezeu ce l-o dat,
 Ca maică-sa ce l-o făcut,
 Amin!

Răuseni – Udești, Suceava
 Anexă-chestionar (1971)

64

S-o luat omu negru,
 Ponegru,
 Cu toporu negru,
 Ponegru,
 S-o dus în pădurea neagră,
 Poneagră,
 Sî taie lemn negru,
 Ponegru,
 Cu toporu negru,
 Ponegru,
 Sî faci cocii nici negri,
 Ponegri,
 Tânjăli negri,
 Ponegri,
 Boii i-o prins,
 La arat s-o dus,
 La munți Garariului;
 Buba-nveninatî,
 Buba-ntorsacatî,
 Buba di noaui feluri,
 Buba di noaui potriveli,
 Bine-alesî,
 Culesî,
 Din creirii capului,
 Din fața obrazului,
 Rădăcina dințâlor,
 Și cea di masăli,
 Din suta medureli.
 Eu, cu cuțatu, di pi (cutare) am luat-o
 Și-napoi îndaraptat-o

Și-n mari aruncat-o,
Acolo sî cheie,
Sî răscheie,
Ca roua di soari,
Ca stupcitu sub chicioari,
Și Margarita
Sî ramâi curatî,
Luminatî,
Ca argintu cel curat,
Ca Dumnezău ce-o lasat!

Șcheia – Suceava. Mg.32, 1,9
Inf. Maria Roșu, 57
Culeg. Șt.P. (1969)

65

Luarî omu negru,
Ponegru,
Di la casa neagrî,
Poneagrî,
Cu toporu negru,
Ponegru,
S-o dus în pădurea neagrî,
Poneagrî,
Sî taie lemnul negru,
Ponegru,
Sî faci plugu negru,
Ponegru,
Pogonici o încins,
Boii i-o prins,
La arat s-o dus,
La muntii Garaliulu.
Buba-nveninatî,
Buba-ntorsacatî,
Buba di nouaî feluri,
Buba di noaui potrivuri,
Bini-alesî,
Culesî,
Din criiri capulu,
Din fața obrazulu,
Din rădăcina dințâlor
Și din crâșcarea măsurilor,
Din suta di nodureli,
Din miia di-ncheutoreli,
Cu cuțātu luaț-o
Și-napoi îndreaptaț-o,

În mare aruncaț-o,
Acolo sî pcheie,
Sî răspscheie,
Ca roua di soari,
Ca stupchitu sub chicioari,
Gheorghi sî ramâi curat,
Luminat,
Ca argintu cel curat,
Ca Dumnezău ci l-o dat.

Șcheia – Suceava. Mg.92, 1,3
Inf. Margarita A. Papuc, 86
Culeg. L.C. (1972)

66

Bubă neagră,
Vacă neagră,
Bubă neagră,
Buhai negru,
Bubă neagră,
Scroafă neagră,
Bubă neagră,
Vier negru,
Bubă neagră,
Curcan negru,
Bubă neagră,
Vraghie neagră,
Bubă neagră,
Vrăghioi negru,
Bubă neagră,
Gotcă neagră,
Bubă neagră,
Gotcan negru,
Să cheie,
Să răscheie,
Ca spuma de mare,
Ca roua de soare,
Să rămâie (cutare)
Curat și luminat,
Ca maică-sa ce l-o făcut.

Bunești – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

67

Bubî neagrî,
Eu ti frig,

Eu ti ard,
 Eu ti-njunghii,
 Eu ti tai!
 Sî ti treci,
 Cum sî treci spuma di mari,
 Roua di soari.
 Sî chei,
 Sî răschei,
 Ca un fir di mac
 În patru dişchicat,
 Sî-i cie (cutăruia) di leac!
 Vasâli, Ion, sî rămâi curat,
 Luminat,
 Ca Maica Domnului ci l-o lasat,
 Ca mă-sa ci l-o făcut!

Căntălăreşti – Vaslui. Mg.3, II,29
 Inf. Ilinca V. Bilan, 71
 Culeg. I.H.C. (1968)

68

S-o sculat omu negru,
 Ponegru,
 De la casa neagră,
 Poneagră,
 Şi s-o dus la pădurea neagră,
 Poneagră,
 Cu toporu negru,
 Ponegru,
 Ş-o tăiet lemn negru,
 Ponegru,
 Şi-o făcut plug negru,
 Ponegru,
 Cu grindeiu negru,
 Ponegru,
 Cu coama [cormana] neagră
 Poneagră,
 Cu plazu negru,
 Ponegru,
 Cu bârsa neagră,
 Poneagră,
 Cu custru negru,
 Ponegru.
 Beşica cea rea
 Este periculoasă,
 S-o alung din casă neagră,

Poneagră,
 S-o tai c-o coasă neagră,
 Poneagră!

Gărceni – Vaslui
 Anexă-chestionar (1971)

69

S-o luat omu negru,
 Ponegru,
 Di la casa neagrî,
 Poneagrî,
 Si s-o dus la pădurea neagrî,
 Poneagrî,
 Să taie un lemn negru,
 Ponegru;
 Ş-o făcut plug negru,
 Ponegru,
 Cu grindei negru,
 Ponegru,
 Cu cormanu negru,
 Ponegru,
 Cu plazu negru,
 Ponegru,
 Cu bârsa neagrî,
 Poneagrî,
 Cu custura neagrî,
 Poneagrî,
 Cu găitan negru,
 Ponegru,
 Cu cotigă neagră,
 Poneagră,
 Ş-o mers să are
 Pământu negru,
 Ponegru,
 Şi-o arat beşica neagră,
 Poneagră,
 De la (cutare),
 Ca să rămâie luminat,
 Curat,
 Cum Dumnezeu l-o lăsat!

Obârşeni – Voineşti, Vaslui
 Anexă-chestionar (1971)

70

S-o sculat Ghiorghi, marţ dimineaţă,

Ş-o plecat pi cali, pi carari,
 Cân la giumata' di cali,
 L-o-ntâlnit buba cei neagrî,
 L-o sugetat, l-o-nţapat.
 El o prins a nişala
 Ş-a vaicara;
 Nimi n-o văzut,
 Nimi n-o auzât,
 Maica Domnului o văzut,
 O auzât,
 Pi scări di aur s-o scoborât,
 În cârji di aur s-o sprijinit,
 La dânsu-o aleargat:
 – Ci ti nişălez Ghiorgghi,
 Ci ti vâicăreşti?
 – Cum nu m-oi nişala,
 Maica Domnului,
 Cum nu m-oi vaicara?
 Daci m-am sculat, marţ dimineaţi,
 Ş-an plecat pi cali, pi carari,
 Când la giumata' di cali,
 M-o-ntâlnit buba cei neagrî,
 M-o săgetat, m-o-nţapat!
 Maica Domnului:
 – Nici în samî nu бага.
 Răbdi ie doi boi:
 Boii negri,
 Îngiugî doi boi negri,
 Cuili negri,
 Ceru negru,
 Coarnili negri,
 Cochitili negri,
 Botu negru,
 Negru tot!
 O-ngiugat,
 O brăzdat,
 O samanat,
 O arat.
 Brazda s-o uscat,
 Malaiu-o sacat,
 Pana s-o zgârcit,
 Niereea s-o tochit,
 Buba cei neagr-o cherit
 Ş-o sacat!
 Şî Ghiorgghi-o ramas curat,

Luminat,
 Ca argintu ceal curat,
 Ca maica ci l-o făcut,
 Gras şi frumos,
 Amin!

Ştefan cel Mare – Vaslui. Mg.3, II,40
 Inf. Aglaia Gh. Brodoceanu, 65
 Culeg. I.H.C. (1968)

De bubă rea

71

Sântămăria mică,
 Sântămăria mare
 S-a suit pe un deal mare
 Şi-a făcut o masă mare
 De bere şi de mâncare;
 Şi-a chemat toate bubele,
 Toate zgâncile,
 Şi pe buba cea rea
 N-a chemat-o,
 Şi ea a venit nechemată.
 Sântămăria mică,
 Sântămăria mare
 Cum a văzut-o,
 De la masă s-a sculat,
 Cu fum de petică
 A afumat-o,
 Şi-a scos-o:
 Din carne-n piele,
 Din piele-n vânt,
 Din vânt în pământ!
 Şi Ion să rămână luminat,
 Ca argintul strecurat;
 Descântecul de la mine
 Şi leacul de la Dumnezeu.

Albele – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

72

Bubă, bubă,
 Bubă rea,
 Bubă neagră,
 Bubă albă,

Bubă de 99 de feluri,
 Ieși de la Ion,
 Nu-l înțepa,
 Nu-l înjunghia,
 Că te-am aflat
 Că ești bubă rea,
 Ieși, nu-l înțepa,
 Că am o cățelușă
 Cu douăsprâzâci limbghi,
 Și în colți te-oi lua,
 Și tu să ieși,
 Să nu-l înjunghiezi;
 Să nu coacă,
 Să nu spargă
 Și înapoi să se întoarcă!
 Eu cu putere te-oi afuma
 Și cu crenguța de busuioc
 Te-oi mătura
 Și-n pământ te-oi băga.
 Să-i dea Dumnezeu leac
 Și babei colac.

Cașin – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

73

În poiana mari
 S-o făcut o masă mari
 Și tăti bubili le-o chemat:
 Bubî neagrî,
 Bubî roșî,
 Bubî verdi,
 Bubî stânjânii,
 Numa buba cei ră,
 Din gura lu Mitici,
 N-o chemat-o,
 N-o cinstit-o,
 Și ie s-o suparat,
 Di vârî s-o aplecat,
 Di rădăcin-o sacat!
 Sî chieie,
 Sî răschieie,
 Ca spuma di mari,
 Ca roua di soari,
 Ca Mitici sî rămâi curat,
 Ca argintu cel curat,

Ca auru cel strecurat!

*Ș-apu dăde cu cenușî de-aceea, zgurf di la
 țâgara ceea di cârpî, și-ni puné pi abces
 acolo-n gurf, pi buba cei ră, și-ni trece la
 vo câțva timp. Sau ni-o muta din gurf. Lua
 o spatî și-ni atingé spata di obraz, di umâr,
 ș-apu zăcé:*

Ieș bub-afarî din gurf!
 Ieș pi umâr,
 Di pi umâr pi cot,
 Di cot pi mână,
 Di pi mână ieș la uș!

Solonț – Bacău. Mg.173, 1,4
 Inf. Dumitru I. Chelaru, 63
 Culeg. I.H.C. (1973)

74

O făcut Sfântu Petru
 O masă mari,
 Ș-o chemat pi toati bubili,
 Toati joalnilî,
 Pi beșăca cei ră n-o chemat-o,
 Și ie s-o suparat
 Și-n patruzăci o crapat!
 Beșăci din foami,
 Beșăci pin săti,
 Beșăci pin didiochi,
 Beșăci di 99 de feluri,
 Sî cheie,
 Sî răscheie,
 Sî rămâie ca un hir di mac
 În patruzăci crapat,
 Pisti mari aruncat,
 Și cutari sî rămâi curat.
 Beșăci, nu beșăca,
 Cî chinul câncii ți-oi da,
 Cu mâna te-oi samana,
 Cu sapa te-oi înțarna,
 Cu grebla te-oi grebla,
 Și ti-i faci,
 Și te-oi culegi,
 Și te-oi tochi,
 Și te-oi meleța,
 Și te-oi răgela,
 Și te-oi căieri,

Și te-oi toarci,
 Și te-oi țăsî,
 Și te-oi zoli,
 Și te-oi ghili,
 Și te-oi coasî,
 Și te-oi purta,
 Și te-oi rupi,
 Și cum nu s-alegi nica,
 Bucatî di bucatî
 Și scamî di scamî,
 Așa sî nu s-aleagî
 Nici di beșăca lui (cutare).

Tarnița – Oncești, Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

75

Sâncetru și Sâncetroaia
 Au făcut o masă mare
 Și-au chemat
 Toate beșicușile
 Și toate bubușile,
 Dar pe beșica de la Ion
 N-o chemat-o.
 Ea, de ciudă, s-o învinețit,
 S-o albăstrit,
 Pe vână s-o uscat,
 Rădăcina i-o sacat.
 Beșică din răceală,
 Din cerbințeală,
 Din foame,
 Din săte,
 Din diochi,
 Din 99 de feluri!
 Eu te-oi descânta,
 Tu înapoi te-i înturna,
 Să nu rămâie umflătură
 De leac,
 Nici cât un grăunte de mac,
 Să rămâie Ion curat
 Și luminat
 Ca Maica Domnului,
 Precurata,
 Ca Dumnezeu ce l-o zidit,
 Ca mamă-sa ce l-o făcut.
 Descântecul de la mine

Și leacul de la Maica Domnului!

Păltiniș – Botoșani
 Anexă-chestionar (1971)

76

– Un' ti duci tu, scroafî roșăie?
 – Mă'c la pădurea roșăie.
 – Ci sî faci tu, scroafî roșăie
 La pădurea roșăie?
 – Sî mânânc lemni roșâi.
 – Scroafî roșăie,
 Nu ti du la pădurea roșăie,
 Sî mânânci lemni roșâi,
 Ci du-ti la (cutari),
 La Vasâli, la (cutari)
 Și-i mânâncî buba cei ră,
 Din rădăcinî i-o mânâncî
 Și di vârv i-o usucî;
 Și (cutari) sî rămâf luminat
 Și curat,
 Ca argintu cel curat,
 Dumnezeu Sfântu ci l-o lăsat
 Și maică-sa ci l-o făcut.
 Valea Mărului – Galați. Mg.279, 1,8
 Inf. Soltana Gh. Susanu, 75
 Culeg. L.B. și L.C. (1977)

77

Bubî neagrî,
 Bubî vânatî,
 Bubî di noauî feluri.
 – Ieș, scroafî mari,
 Din pădurea mari,
 Cu rātu di cer,
 Cu dinți di oțâl,
 Cu rātu o râmî,
 Cu dinți o fărâmî,
 Cu limba o sacî,
 Sî nu sî mai faci.
 Valea Mărului – Galați. Mg.279, 1,23
 Inf. Sabina Gh. Miron, 42
 Culeg. L.B. și L.C. (1977)

78

Bubî bubatî,
 La degit or, mă rog,

Vorba ceea, la gât,
 S-o-nceput a sî faci
 Eu i-am discântat
 Şî s-o-nturnat
 Bubili reli;
 Bubi bubati,
 Poati din vânt îs zvârliti,
 Poati di duşmani ţapati,
 Poati-n spati aruncati,
 Poati-n picioari calcati.
 Eu m-am dus ş-am disturnat
 Cu apî margatoari
 Di la râu şî di la Sfântu Soari,
 Soarili, luna şî stelili
 S-o liniştit,
 Bubili s-o mântuit.
 Fatî ficioarî
 Ie pi cali, pi carari s-o dus,
 M-an dus şî mă-ntâlnii
 C-o fatî mari.
 Fata m-o-ntrebat:
 – Ai discântat,
 Bubili s-o liniştit?
 Eu îi spusăi, cam suparatî,
 Cî ciobanu fâşcăiră,
 Şî oili sî navaliră.
 Fâşcăi ciobanu dincol-di vali,
 Oaia zbiarî dincoaci,
 Oaia o-ncetat di zgherat,
 Ciobanu di fâşcăit,
 Bubili celi reli s-o liniştit.
 Zghiarî oaia lai, bucalaii
 Dincol-di vali,
 Ciobanu-amu fâşcăi
 Dincoaci di vali,
 Ciobanu-o fâşcăit,
 Oili s-o liniştit,
 Bubili s-o potolit.
 Cini discântî c-o mânî,
 Eu am disturnat cu doauî,
 Cini-o discântat cu doauî,
 Eu am disturnat cu trii,
 Cini-o discântat cu trii,
 Eu am disturnat cu patru,
 Cine-o discântat cu patru,

Eu am disturnat cu cinci,
 Cu cinci ... şî cu noauî
 Şî cu-a meli cu-amândoaui!
 Şî toati s-o liniştit,
 Ranili s-o potolit,
 Bubili bubati
 Toati s-o aşazat
 Şî s-o liniştit,
 Şî toati borsoacili
 S-o mnearat,
 Uni-am îmblat,
 Uni-am alergat,
 Di le-am disturnat?
 Şî eli n-o ştiut,
 Cî eli-o fost borsoacili-o facut.
 Şî eu m-am dus
 Şî m-am rugat la Dumnadzău
 Şî la Maica Precistî.
 – Ciobani, ciobaneli,
 Fâşcăi şî trâmbiî
 Din trâmbiţa dumitali.
 Bubili s-o liniştit,
 Oili s-o aruncat,
 Pi apî s-o ţapat,
 Duşmancili s-o mnerat
 Cum oili s-o-necat?
 Şî eli la vali-o plecat,
 La vali, pi cali, pi carari,
 Toati-o îşat,
 Turma cei mari.
 Şî eu m-am rugat
 Şî s-o liniştit,
 Fetili-o vinit,
 Eli s-o potolit,
 Di pi cali,
 Di pi carari
 Toati iara fetili celi mari.
 Şî eli-o îmblat
 Ş-o alergat
 Şî s-o rugat
 Şî toati s-o-ndreptat
 Di bubi bubati,
 Di bubi reli,
 Bubi din vânt
 Bubi di pi pământ,

Bubi di dușmani țapati

Poati-n fați suflati

Și eu le-am făcut

Și le-am disturnat

Și s-o-ndreptat

Și s-o liniștit

Și toati s-o potolit.

Discânticu di la mini,

Leacu di la Dumnadzău

Cu cuvântu meu.

Botoș – Suceava. Mg.6, II,36

Inf. Axinia A. Giosan, 70

Culeg. L.B. (1968)

79

Sculatu-s-o, duminicî dimineață,

Doamnî mari

Și s-o suit în dealu mari

Ș-o tăiet o gonitoari

Ș-o făcut beri și mâncari,

Și toati bubili,

Și toati zgârieturili le-o cheamat,

Nua buba cei ră,

Di la (numitu),

Di la bolnav,

N-o chemat-o

Și ie tari s-o supărat,

În patru s-o dischicat

Și s-o uscat,

Ca nuiava din gard,

Ca doaga di brad.

Așa sî cheie,

Sî răscheie

Ca roua di soari,

Ca spuma di mari.

Sî rămâi curatî,

Luminatî,

Ca argintu strecurat.

Aista-i!

Bogheștii de Jos – Vrancea. Mg.146, I,21

Inf. Maria I. Daneș, 68

Culeg. L.B. (1973)

De bube**80**

Luni dimineață

M-an sculat,

M-an spalat,

La icoani m-am închinat,

Noauăzășnoaui di feluri di bubi

Am discântat:

Bubi neagrî,

Bubi albî,

Bubi datî,

Bubi turnatî,

Bubi calcatî;

Dalac mocnit,

Dalac zăprit,

Dalac di dățăturî,

Dalac di călcăturî,

Dalac di diochiturî,

Dalac di răcealî,

Obosalî,

Ostinealî,

Cerbișalî,

Dalac di noauăzășnoaui di feluri,

Ieș di la (cutari),

Din sfârceu nasulu,

Din fața obrazulu,

Din crierii capulu,

Din auzu urechilor,

Din limbî,

Di supt limbî,

Din inimî,

Di supt inimî,

Din rărunchi,

Di su' rărunchi,

Din cosâți,

Di pi cosâți,

Di pi cheli,

Di su' cheli,

Sî chiei,

Sî răschiei,

Din nouăzășnoaui di-ncheietureli,

Ca spuma di mari,

Ca roua di soari,

Ca on cir di mac,

În patruzășpatru dischicat,
 Pisti mari aruncat,
 Dă-i Doamni,
 Maică Precistă,
 Leac!
 Discânticu-i di la mini,
 Leacu-i di la Isus Cristos
 Și di la Maica Precista.

Bălțați – Iași. Mg.434, I,2
 Inf. Anica P. Mărtinică, 67
 Culeg. L.B. (1979)

81

A plecat (cutare)
 Pe cale, pe cărare,
 S-a întâlnit
 Cu 99 de feluri de bube:
 Bubă neagră,
 Bubă albă,
 Bubă galbenă,
 Bubă roșie,
 Stacojie, blândă,
 Bubă dalac,
 Bubă cu pocitură,
 Cu săgetătură,
 Cu deochi,
 Bubă din vânt,
 Din vânt a venit,
 În vânt să se ducă;
 Bubă cu usturime,
 Bubă cu mâncărime,
 Bubă cu brâncă,
 Bubă cu ceas rău,
 Nouăzecișinouă de feluri de bube!
 Să cheie,
 Să răscheie de la (cutare),
 Din creierii capului,
 Din lumina ochilor,
 Din fața obrazilor
 Din rășnița măselelor,
 De la os,
 De la ciolan,
 Din carne,
 De sub piele
 Și din piele-afară!

Plecat-a om de piatră
 Cu carul de piatră,
 Cu boii de piatră
 La câmpul de piatră.
 Piatră a arat,
 Piatră a semănat,
 Piatră peste piatră s-a strivit
 Buba a plesnit
 Și-a rămas (cutare) curat
 Și luminat,
 Ca Maica Maria,
 Sfânta Maria,
 Ca argintul curat!
 Nouăzecișinouă de feluri de bube,
 Cu sapa v-am săpat,
 Cu sfredelu v-am sfredelit,
 Cu cuțitul v-am tăiat,
 Rădăcina v-am secăt,
 Din toate mădularele,
 Să nu rămâneți de leac,
 Ca firul de mac!
 Cu usturoi v-am usturoiat,
 Cu cuțitul v-am tăiat,
 În pământ v-am băgat.

*Se descântă cu petică arsă, cu usturoi și cu
 cuțit.*

Bolotești – Vrancea
 Anexă-chestionar (1971)

82

Mă suii în deal
 Și tăiai un cal
 Și chemai toate bubele:
 Bubă neagră,
 Bubă vânătă,
 Cu săgetătură,
 Cu roșăță
 Cu orbariț,
 Prin didiochi,
 Cu 99 de neamuri!
 Buba cea rea n-o chemai.
 Și-o pierit,
 Și-o crăpat
 Din melciul măsurilor,
 Din auzul urechilor,

Din vederili ochilor.
 Plecai pe-o cărăruie
 Grăuruie,
 Grâu araiu,
 Grâu semănaiu,
 Din rădăcină-l secaiu.
 Așa să săci buba
 De la rădăcina măselelor
 Și din vederile ochilor
 Lui (cutare).

De-o fi cu săgetătură,
 De-o fi cu pocitură,
 De-o fi prin didiochi,
 Sî cheie,
 Sî răscheie,
 Ca spuma de mare,
 Ca roua de soare,
 Să rămâie (cutare) curat,
 Luminat,
 Cum Maica Domnului
 L-o lasat!

Se zice de trei ori, afumând buba cu o cârpă aprinsă, care se stânge la urmă cu piciorul stâng. Și trăgând-o apoi de sub picior, zice: cum trag cârpa-napoi, așa să dea și buba 'napoi de la (cutare).

Pădureni – Mărășești, Vrancea
 Anexă-chestionar (1971)

De bube dulci

83

Se descântă cu baligă de cal, în ziua de duminică, până a nu răsări soarele. Se zice:

S-a sculat Sfânta Duminică
 Dimineată
 Și-a tăiat un cal
 Și-a făcut un bal
 Și-a chemat toate bubușoarele,
 Toate zgâncușoarele,
 Numai bubele dulci
 De la Neculai

Nu le-a chemat;
 Ele s-au supărat
 Și de la Neculai au plecat,
 Neculai a rămas curat,
 Luminat,
 Ca argintul cel curat.

Giurgioana – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

84

Mă sculai duminică dimineața,
 Tăiai o vacă mare, neagră,
 Și făcui de mâncare.
 Toate bubele le-am chemat,
 De le-am ospătat
 Și le-am săturat,
 Iar bubele dulci
 Nu le-am chemat,
 Nu le-am ospătat.
 Și ele s-au în-ciudat
 Și s-o-nfocat
 Și s-o uscat,
 Ca baliga calului
 La gura cuptorului.
 Descântecul de la mine,
 Leacul de la Dumnezeu.

Motoșeni – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

85

Mă suii pe un deal mare
 Și-am tăiat o gonitoare
 Și-am făcut o pomană mare
 Și-am chemat bubele toate
 La mâncare.
 Și pe cele dulci
 Nu le-am chemat,
 Și ele s-o suparat
 Și s-o uscat
 Și rădăcina le-o sacat
 Și (cutare) o ramas curat,
 Ca Dumnezău ce l-o lasat.
 Descântecul de la mine
 Și leac de la Dumnezeu
 Și Maica Domnului!

*Se descântă cu balebă de cal. Dintr-o balebă se rup 9 bucăți. Se rupe câte o bucă-
fică din balega mare și se spune descântecul, apoi se aruncă în foc și se repetă așa
de 9 ori.*

Sârbi – Podu Turcului, Bacău
Anexă-chestionar (1971)

86

S-a sculat Ileana
Duminică dimineață,
Până a nu răsări soarele,
Și-a tăiat o iapă albă
Și-a făcut un praznic mare,
Și-a chemat toate bubișoarele,
Toate zgâncușoarele,
Numai pe buba dulce
N-a chemat-o.
Și ea s-a supărat
Și s-a mâniat
Și-n gura sobei s-a aruncat.

Șendrești – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

87

Mă sculai duminică dimineața
Și mă suii într-un deal mare
Și am făcut o masă mare
Și am chemat toate bubișoarele,
Toate zgâncușoarele,
Numai bubele de la (cutare)
Nu le-am chemat,
Și ele s-o înciudat,
S-o înfocat
Și s-o și uscat,
Cum se uscă baliga de cal
La ușa cuptorului.
Și (cutare) să rămâie curat,
Luminat,
Ca Maica din cer
Ce l-o lăsat.

Brăhășești – Galați
Anexă-chestionar (1971)

88

– Bună dimineața,

Bube dulci!

– Mulțumesc dumitale,
Nevastă călătoare!

Dar ce-ai venit?

– Am venit să discânt pe Ion

De bube dulci.

S-o sculat Sfânta Duminică

Dimineață

Și-o făcut o masă mare;

Ea pe bubele dulci nu le-o chemat,

Ele așa s-au mâniat

Și s-au supărat,

Ele așa s-au uscat,

Ca baliga la gura sobei.

Să rămână Ion curat,

Luminat,

Ca argintul strecurat,

Ca maică-sa ce l-o făcut,

Ca Dumnezeu din cer

Ce l-o lăsat.

Vlădești – Galați
Anexă-chestionar (1971)

89

Buba bubelor

S-a măritat,

Pe toate bubele

Le-a chemat,

Numai pe buba dulce

N-a chemat-o.

Ea tare s-a supărat

Și a crăpat,

Ca baliga în gard.

Rugișoasa – Iași

Anexă-chestionar (1971)

90

Mă dusei marți în obor

Și-am cumpărat un gonitor

Și făcui o pomană mare;

Toate bubele le chemai,

Numai bubele dulci

Nu le chemai.

Ele din vârf se plecară

Și din rădăcini se uscară

Și-a rămas (cutare) curat

Și luminat,
Precum Dumnezeu l-o dat.
Sirețel – Iași
Anexă-chestionar (1971)

91

M-am sculat duminică dimineață
Ș-am tăiet o iapă albă
Ș-am făcut un praznic mare
Ș-am chemat toati bubulițali,
Toate zgârieturile,
Și pe bubile cele dulci
Nu le-am chemat.
Așa di tari s-o mâniet
Și s-o suparat,
Vârful li s-o uscat,
Rădăcina o sacat,
Și (cutari) o ramas curat
Și luminat,
Cum maică-sa l-o lasat.
Gura Idrici – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

92

S-o sculat Grui
Într-o duminică dimineață
Și-o făcut o masă mare
Și-o chemat toate bubele,
Buboaiele,
Beșicile cele rele,
Numai bubele dulci
De la (cutare)
Nu le-o chemat.
Ele tare s-au mai supărat,
Ca părul s-a zgârcit,
Ca ceara s-au topit,
Ca gura cuptorului
S-au înnegrit.
Tare s-au mai uscat,
Să-mi fie descântecul de leac!
Laza – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

93

*Duminica, înainte de răsăritul soarelui, se
ung bubele cu baligă de cal și se descântă:*

S-o sculat (cutare),
Duminică dimineața
Și-o tăiet o iapă albă
Și-o chemat toate bubele din lume,
Dar bubele dulci
Nu le-o chemat.
Ele s-au supărat
Și s-au uscat,
Și-o rămas (cutare), curată,
Luminată,
Precum Maica Domnului
A lăsat-o.
Cum sî usucî baliga
În gura cuptorului,
Așa sî sî usuci bubili dulci.
Pogonești – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

94

*Se descântă duminică dimineața, înainte
de răsăritul soarelui, cu baligă proaspătă
de cal:*

Cum se usucă baliga de cal
În gura cuptorului,
Așa să se usuce
Bubele dulci
De la Nicolae,
Și să rămâie curat,
Luminat,
Ca aurul curat,
Ca argintul strecurat,
Dă-i, Doamne, leacul.
Zorleni – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

95

S-o sculat Sfânta Marți (Miercuri, Joi etc.)
Ș-o făcut o pomană mare
Ș-o chemat toate buboaiele,
Toate puroaiele,
Toate zgârieturile,
Iar numai bubele dulci
Nu le-o chemat.
Și ele s-o suparat
Ș-o mânecat,

Din vârf s-o uscat
 Și din rădăcini o sacat,
 Și n-o ramas
 Nici cât on fir di mac.
 Descântecul de la mine,
 Leacul de la Maica Domnului!

Prisecani – Vrancea
 Anexă-chestionar (1971)

De ceas rău

96

Ieșiți: dracu cu drăcoaica,
 Strigoiu cu strigoaica,
 Lichituroiu cu lichituroaica,
 Ceas rău cu ceasrăoaica,
 Spăriet cu spărioaica,
 Metricea cu metricioaica,
 Strânsu cu strânsoaica,
 Sanca cu sâncioiu
 Și canceru cu cãnceroiu
 Și iasî di la Marghioala!
 Din crierii capului,
 Din sfârcul nasului,
 Din fața obrazului,
 Din inima ii,
 Din plămâni ii,
 Din rinichii ii,
 Din carnea ii,
 Di sub chelea ii,
 Cî eu cu mătura v-oi mătura,
 Cu acu v-oi înțapa,
 Cu sâneala v-oi sânilii,
 Cu chiperiu v-oi chipara
 Și la drum cî v-oi pleca
 Și cu vin v-oi îmbăta,
 Cu buruiana v-oi adăpa
 Și la drum cî v-oi pleca!
 Și vă duceți:
 Undi cucoș nu cântî,
 Copchilu uni nu țapî,
 Acolo sî trăiți,
 Și buginiți,
 Și (cutare) sî rămâie curat

Și luminat.

Se spune de trei ori în trei zile. Bolnavul este spălat, apoi i se dă să bea vin fiert cu buruieni de ceas rău, de lichitură și de spăriet.

Godinești – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

97

S-a sculat (cutare)
 Și-a plecat gras și frumos;
 La mijloc de cale,
 De cărare,
 L-a întâlnit ceasul cel rău
 În cale.
 L-a întâlnit ceasul cel rău
 Din frică,
 Din pocitură,
 Din bou,
 Din vacă,
 Din căne,
 Din mătă,
 Din porc,
 Din lup,
 Din leoaică,
 Din zmeu,
 Din zmeoaică,
 Din drac,
 Din drăcoaică,
 Din cataroi,
 Din cataroaică,
 Din moroi,
 Din moroaică!
 Cum l-a întâlnit,
 La pământ l-a trântit,
 Carnea i-a mestecat,
 Sângele i-a stricat
 Măinile i le-a legat,
 Picioarele i le-a împiedecat,
 La pământ l-a culcat,
 Pe patul de moarte l-a așezat.
 Da eu la dânsu am strigat:
 – Nu te căina,
 Nu te văicara,
 Nu tremura,

Că eu la tine oi alerga,
 Cu acul,
 Cu mătura,
 Cu cuțitul,
 Cu vinul
 Și tămâia.
 Cu acul te-oi înțepa,
 Cu cuțitul te-oi tăia,
 Cu mătura te-oi mătura,
 Cu vinul te-oi îmbăta,
 Cu tămâia te-oi tămâie;
 Tu (*boală!*) din bolnav
 Drumul ți-l vei lua,
 Peste 99 de mări și țări.
 Tu acolo vei veghea,
 Tu acolo vei locui,
 Iar luminatul
 Va rămâne luminat,
 Curat,
 Ca vinul cel strecurat,
 Ca Dumnezeu ce l-o zidit,
 Ca maică-sa ce l-o născut.

*Se descântă cu vin și tămâie, mătură și cu-
 țit, numai noaptea.*

Praja – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

98

S-o dus (cutare) pi cali,
 Pi carari,
 Gras, frumos, voinic,
 Și-n drum s-o întâlnit
 Cu ceasul cel rău.
 Și (cutare) se plângea
 Și răcnea,
 Și nimini nu-l auzea,
 Numai Maica Domnului,
 Din ușa altarului,
 L-o văzut
 Și l-o-ntrebat:
 – Ce plângi,
 Ci răcnești?
 Copilu o răspuns:
 – Cum să nu plâng,
 Să nu răcnesc,

Dacă s-o luat după mini:
 Ursu cu ursoaica,
 Lupu cu lupoaica,
 Ceasu cel rău cu diochiu,
 Și mă tem că m-a mânca,
 Maica Domnului
 I-o răspuns:
 – Nu ti temi,
 Cî nu te-a mânca;
 Te-i duci la Saveta
 Și te-a descânta
 Și răul ți-a lua:
 Din inimă,
 De sub inimă,
 Și-i rămâne limpezit,
 Curat,
 Cum maica te-o zămislit.

Ștefănești – Botoșani
 Anexă-chestionar (1971)

99

S-o sculat Maria,
 Marț dimineața,
 Grasî și frumoasă,
 Pi iarba nicalcatî,
 Di rouî niscuturatî.
 La on nijloc di cali
 O-ntâlnit-o:
 Nouăzășnouî di idoli
 Cu idoloaici,
 Nouăzășnouî di draci
 Cu drăcoaici,
 Nouăzășnouî di lohituri,
 Cu lohituroaici,
 Nouăzășnouî di ceasuri răli,
 Nouăzășnouî di pocituri,
 Nouăzășnouî di-nturnături,
 Nouăzășnouî di dureri di cap,
 Nouăzășnouî de-amețali.
 – Ieșâți di la Maria
 Din creirii capului,
 Din sfârçușu nasului,
 Din fața obrazului,
 Din gâtișor,
 Din cheptișor,

Din măfășor,
Din strânsoari,
Din bairili inimii,
Din degețali,
Din unghieli;
Ieșâți,
Cî eu cu gura v-oi discânta
Cu cuțatu le-oi cuțătioé,
Cu ghiciu le-oi plesni,
Cu cânipa le-oi lega,
Cu mătura le-oi mătura
Și pisti mărili negri le-oi arunca.
Sî rămâi, cutari, curat,
Luminat,
Ca aurul cel curat,
Ca argintul strecurat,
Ca Maica Domnului
Cî l-o lasat.

Cosmești Vale – Galați. Mg.524, I,24

Inf. Safta I. Filichi, 69

Culeg. L.B. (1983)

100

Ceasu-aista rău îi di fricî, di huialî, de-amețalî, di spaimî, di alti treburi cari-ț apar noaptea. Aista îl discântă cu frigarea, în vin di poamî coarnî. Sî zâci-așa:

O plecat Ioana,
Pi cali, pi carari,
La nijluc di cali
O-ntâlnit-o Marea din mari,
Cu mânili ca paili,
Cu chicioarili ca răsteili,
Cu pletili bătea călcăili!
O bagat-o-n toati fricili,
Fricoșati,
În toati groazâli,
Grozăhiti,
În toati părerili,
În toati năluclili,
În toati ceasur'li cele răli:
Ceas rău cu pociturî,
Ceas rău cu-ntâlniturî,
Ceas rău cu trimăs,
Ceas rău din vânt,

În toati fricili,
Fricoșati,
Și-n toati groazâli,
Grozăhiti,
Și-n toati părerili
Și-n toati năluclili.
Ea o plâns
Și s-o tânguit,
Nimnea n-o văzut-o,
Maica Măria o-ntrebat-o:
– Di ci ti plângi, Ioanî,
Di ci ti tânguiești?
– Păi cum sî nu plâng,
Sî mă tânguiesc,
Dacî eu am plecat,
Marț dimineața,
Grasî, frumoasî,
Bunî, sănătoasî,
Pi cali, pi carari,
La nijluc di cali
M-o-ntâlnit marea din mari,
Cu mânili ca paili,
Cu chicioarili ca răsteili,
Cu pletili bătea călcăili!
M-o bagat în toati fricili,
Fricoșati,
În toati groazâli,
Grozăhiti,
În toati părerili,
În toati năluclili,
În toati ceasur'li cele răli.
– Tu nu mai plângi,
Nu mai tângui,
La Ștefana ai alerga,
Cî ea cu frigarea le-a frigări,
Cu ghiciu le-a ghiciui,
Cu mătura le-a mătura,
Și toati fricili ți le-a aduna:
Fricî di mamî,
Fricî di tatî,
Fricî di bou,
Fricî di cal,
Fricî di lup,
Fricî di urs,
Fricî di vânt,

Fricî di câni,
 Fricî di cuțât,
 Fricî di pușcî,
 Toati fricili,
 Fricoșati,
 Toati groazâli,
 Grozăhiti,
 Toati părerili,
 Toati ceasur'li cele răli!
 Cî ea cu frigarea
 Le-a frigări,
 Cu ghiciu le-a ghiciui,
 Cu mătura le-a mătura
 Șî toati ți le-a aduna.
 Le-a scoati:
 Din criirii capulu,
 Din auzu urechilor,
 Sfârcu nasului,
 Luminița ochilor,
 Cununa unghiilor,
 Din inimî,
 Di supt inimî,
 Din rânzî,
 Di supt osânzî,
 Din toati vinișoarili,
 Din toati măfășoarili,
 Pi toati le-a aduna
 Șî-n vin di poamî coarnî,
 Le-a-neca
 Șî pisti nouî mări le-a arunca;
 Uni popî negru n-o tocat,
 Câni negru n-o latrat,
 Cucuș negru n-o cântat.
 Șî sî rămâi curatî
 Șî lumați,
 Ca argintu curat,
 Ca Maica Domnului ce-o lasat-o!

*Discânt cu frigarea, cu ghici furat șî-n vin
 di poamî coarnî, negru-adica. Di pi ce-ai
 terminat di discântat, îi dai di be di noauî
 ori, sî spalî, șî vinu-l dai la răspintina dru-
 mului.*

Slobozia Blâneasa – Galați. Mg.522, I,30
 Inf. Ștefana P. Rotaru, 63
 Culeg. L.B. (1983)

101

S-a sculat Ileana
 Și-a pornit
 Pe cale,
 Pe cărare,
 Grasă
 Și frumoasă,
 Și-nainte i-a ieșit:
 Ceas rău cu giunghiuri,
 Ceas rău cu săgeți,
 Ceas rău cu amețeală,
 Ceas rău cu buimăceală,
 Ceas rău cu durere de cap,
 Ceas rău cu durere de mâini,
 Ceas rău cu durere de picioare,
 Ceas rău cu durere de șăli,
 Ceas rău cu durere de vătămătură,
 Ceas rău din spaimă,
 Ceas rău de zi,
 Ceas rău de noapte,
 Ceas rău de 99 de neamuri!
 Nime n-o văzut-o,
 N-o auzit-o,
 Maica Domnului o văzut-o,
 Și-o auzit-o.
 De mâna dreaptă a luat-o,
 Din gură sfântă a întreat-o:
 – Ce te vâicări?
 – Cum nu m-oi vâicăra?
 Am pornit pe cărare
 Sănătoasă,
 Înainte mi-a ieșit:
 Ceas rău cu durere,
 Ceas rău cu amețeală,
 Ceas rău cu durere în pânțele,
 Cu dureri în șăli,
 Ceas rău din spaimă.
 – Nu te vâicăra,
 Aleargă până la Maria.
 Acu în mâna dreaptă
 L-a lua
 Și l-a împunge,
 L-a străpunge,
 Pe Marea Neagră l-a duce,
 Și tu îi rămânea curată,

Luminată,
Ca argintul strecurat,
Ca soarele senin,
Amin!
Descântecul de la mine,
Leacu de la Maica Domnului.

Buhalnița – Iași
Anexă-chestionar (1971)

102

Mânecat, s-a mânecat Ion,
Vineri dimineață,
S-a sculat
Și-a plecat pe cale,
Pe cărare,
Gras și frumos,
Teafăr, sănătos;
Dar iată că în vale,
La jumătate de cale,
Ieșitu-i-a moroi,
Nemoroi,
Cu lupul și lupoanca,
Cu ursul și ursoaica,
Cu ceasul cel rău,
Cu lichitura
Și spărietul,
Cu trântitura.
În brață l-au luat,
În față l-au sărutat,
Puterile i-au vlăguit
Și de pământ l-au trântit
Și inima lui Ion i-a sărit.
Nimeni nu l-a văzut,
Nimeni nu l-a auzit,
Numai Maica Domnului
Din poarta cerului.
Și i-a zis:
– Ioane, ce te căinezi,
Ce te văicărezi?
Taci, nu plânge,
Nici ofta.
Nici în samă nu băga,
Că lemnul de trăsnet
L-oi depărta
Și cu ghiciul l-oi mâna,

Cu cuțatul l-oi despica
Din creierii capului,
Din fața obrazului,
Din rărunchi,
Din osăcioare
Și din mâni
Și din chicioare,
Și-i rămâné curat,
Luminat,
Cum Dumnezeu Sfântul
Te-o lăsat.
Descântecul de la mine
Și leacul de la Maica Domnului.

Variantă

A plecat Ion pe cale,
Pe cărare,
Gras și frumos,
Luminat și sănătos;
Când la jumătate de cale,
I-au ieșit în cale
Lupu cu lupoanca,
Ursu cu ursoaica,
Potcoiu cu potcoaica
Și gios l-au trântit,
L-au zdrobit,
Carnea i-au mâncat,
Sângele i-au supt,
Nimeni nu l-a văzut,
Nu l-a auzit,
Numai Maica Domnului
Din poarta cerului
L-a văzut,
L-a auzit,
L-a întrebat:
– Ce plângi și te văicărești?
– Cum n-oi plângi,
Nu m-oi văicări
Și milogî?
Dacă m-a găsit
Ceasu cel rău cu vătămătură,
Ceasu cel rău prin huială,
Prin buciumeală,
Prin chicoteală,

Prin năuceală,
 Ceasu cel rău
 Prin 99 de feluri și chipuri.
 – Taci Ioane
 Și nici într-o samă nu le băga,
 Că eu ți l-oi scoate:
 Din creierii capului,
 Din fața obrazului,
 Din vederile ochilor,
 Din auzul urechilor,
 Din chept,
 De sub chept,
 Din mâni,
 Din picioare,
 Din șale
 Și spinare,
 Și-i rămâne curat,
 Ca argintu strecurat.
 Descântecul de la mine
 Și leacu de la Maica Domnului
 Și Dumnezeu Sfântu
 Să-ți cie.

Covasna – Iași
 Anexă-chestionar (1971)

103

Sî ie o măturî părăsâti și lapti di țâfî. S-afumî cu păiî di la măturî și sî ungi cu lapti di țâfî în timp ci-l discânți.

S-o sculat cutare
 Luni dimineață.
 Dimineață s-o sculat,
 Di la casa lui
 Și di la masa lui,
 Gras ca slănina
 Și frumos ca gheorghina.
 Mergând pi cali,
 Pi carari,
 S-o-ntâlnit cu ceasu cel rău,
 Cu spărieții,
 Gios l-o trântit,
 Sângili i-o băut,
 Carnea i-o morsocat,
 Fața i-o vestejât,
 Boala în tât trupu

I-o vârat.
 Cutare plângé
 Și ofta;
 Niminea nu-l vidé,
 Niminea nu-l auză,
 Numa Maica Domnului
 Din porțâli cerului
 L-o auzât,
 L-o văzut
 Și l-o-ntreabat:
 – Ci-i cu tini, (cutare),
 Ci oftezi,
 Ci ti vâicărezi?
 – Ci sî cie, vai di mini,
 Maica Domnului!
 Da Maica Domnului i-o zâs:
 – Taci, nu plângi,
 Nu ofta,
 Cî eu di tăti te-oi scapa.
 Și cum mergé Maica Domnului
 Pi cali,
 Pi carari,
 S-o-ntâlnit cu 9 feti ficioari:
 Cu poalili rădicati,
 Cu mînicili suflicati,
 Cu nouă lopeți în spati,
 Cu 9 greble
 Și 9 mături.
 – Unde vă duceți voi,
 Noauă feti ficioari,
 Cu poalili rădicati,
 Cu mînicili suflicati,
 Cu 9 lopeți în spate,
 Cu 9 grebli
 Cu 9 mături?
 – Ni ducem la fântâna lui Iordan,
 La izvoru lui Adam,
 Sî-l rănim,
 Sî-l greblăm,
 Sî-l binecuvântăm.
 – Lasați asta,
 Cî fântâna eu am rânit-o,
 Am greablat-o,
 Am măturat-o
 Și-am binecuvântat-o.

Duceți-vă la (cutare),
 Râniți-l,
 Greablați-l,
 Măturați-l,
 Di ceasu cel rău curățați-l.
 Scoteți-i-l
 Din sfârcu nasului,
 Din fața obrazului,
 Din dinți,
 Din măsăli,
 Din urechi,
 Din gât,
 Din chept,
 Din spati,
 Din mâni,
 Din chicioari,
 Din 99 di vinișoari;
 Cu lopata sî-l rânți,
 Cu grebla sî-l greblați,
 Cu mătura sî-l măturați,
 În mari sî aruncați,
 Sî un rămăie
 Ceasu cel rău
 Ca un cir di mac,
 În patru dischicat!
 Și cutari sî rămăie curat
 Și luminat,
 Ca Maica Domnului ci l-o lasat.
 Discânticu-i di la mini
 Și leacu di la Maica Domnului.

Hălteni – Iași
 Anexă-chestionar (1971)

104

Camin, amin,
 Cosma Damin,
 Discânticu di la mini,
 Leacu di la Dumnezău.
 O purces (*cutari... Vasăli,*
Gligori, cum îl cheamă)

Pi cali, pi cărari;
 Că la nijloc di cali,
 Di cărari,
 Întălnitu-l-o o babî stupoasă,
 Cu mânili-ntoarsă,

Cu ochii beliț,
 Cu dinți rânjât,
 Cu capu cât o fățari di arii.
 Cutari-o prins a plângi
 Ș-a sî văicăra,
 Nimi nu l-o văzut,
 Nimi nu l-o auzât,
 Numa Măriia,
 Sântămăriia,
 Maica lu Dumnezău,
 L-o văzut și l-o auzât
 Din poarta cerului.
 Pi scări di aur s-o scoborât
 Și la cutari o vinit
 Și l-o-ntrebat:
 – Di ci plângi,
 Di ci ti văicărez, Casandri?
 – Cum n-oi plângi,
 Cum nu m-oi văicara,
 Dac-am purces pi cali,
 Pi cărari,
 Că la nijloc di cali,
 Di cărari,
 M-o-ntălnit o babî stupoasă,
 Cu mânili-ntoarsă,
 Cu ochii beliț,
 Cu dinți rânjât,
 Cu capu cât o fățari di arii.
 Io m-am spăriet
 Și m-am spăimântat;
 – Lasă, cutari,
 Nu mai plângi,
 Nu ti mai văicăra,
 Nici în samă nu băga,
 Io cuțatu l-oi lua
 Și le-oi tăie
 Și le-oi hălci:
 Din creierii capulu,
 Din fața obrazulu,
 Din auzu urechilor,
 Din andrelili gâtulu,
 Din băierili ininii,
 Din mâni,
 Din chicioari,
 Din schinari,

Din chept,
 Din stomag,
 Din pântici,
 Din șali,
 Din toati-nchiiturelili,
 Din toati osâșoarili,
 Le-oi tăie
 Șî le-oi hălci!
 Ceas rău cu dat,
 Ceas rău cu turnat,
 Ceas rău cu ceasu ceal rău,
 Ceas rău cu spăriet,
 Ceas rău cu scârbî,
 Ceas rău cu dat,
 Ceas rău cu făcut,
 Ceas rău cu dătăturî,
 Ceas rău cu făcăturî,
 Ceas rău cu trimes,
 Ceas rău cu ceasu cel rău,
 Ceas rău cu strâns,
 Ceas rău cu strânsu cel mari,
 Ceas rău cu strânsu cel mic,
 Ceas rău cu samcî,
 Ceas rău cu sâmcî,
 Ceas rău cu moroicî,
 Ceas rău cu moroi,
 Ceas rău cu nouâzășanouî di chipuri
 La un loc!
 Ceas rău din vânt,
 Ceas rău din gând,
 Ceas rău din dornit,
 Ceas rău din gis,
 Ceas rău din mâncari,
 Ceas rău din culcari,
 Ceas rău din căscari,
 Ceas rău din curent,
 Ceas rău din nouâzășanouî di chipuri
 La un loc!
 – Taci, cutari,
 Nu ti mai plângi,
 Nu ti mai vâicara,
 Nici în samî nu băga,
 Cî eu cu gura li-oi discânta,
 Cu mâna li-oi lua,
 Pisti Marea Neagrî le-oi arunca,

Acolo sî viețuiascî,
 Acolo sî li cii cina lor
 Șî băutura lor,
 C-acolo-s copchii di jâdani,
 Di armani,
 Nibotezați,
 Nicreștinați,
 Ș-acol' sunt trii pui di hultur:
 Cu carni s-or hrîni,
 S-or adăpa
 Șî sângi li-or bé
 Șî treabî cu, cutari,
 N-or mai avé,
 Șî rămâi, cutari, luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Dumnezău ci l-o lăsat,
 Ca maicî-sa ci l-o făcut!
 Atâta-i!
Șî discântî în apî, în vin, cu cuțatu.
 Mogoșești – Iași. Mg.145, I,21
 Inf. Elena Bejenaru, 60
 Culeg. L.C. (1973)

105

S-o sculat Ion,
 Gras ca o slăninî,
 Șî-o pornit pe-o carari.
 O-ntâlnit un moșneag colțat,
 Zâmbat,
 Tofligos,
 Flenduros.
 Nimini n-o văzut,
 Nimini n-o auzât
 Cum Ion sî căina
 Șî sî vaicara.
 Numai Maica Precista
 O văzut
 Ș-o auzât,
 Ș-o strâgat:
 – Ci ti căinezi,
 Ci ti vâicărezi?
 – Cum nu m-oi căina,
 Cum nu m-oi vaicara?
 Cî nu era un moșneag,
 Era ceasu ceal rău

Cu vătămături,
 Cu lichituri,
 Cu samcî,
 Ceasu ceal rău
 Din păduri,
 Din vânt,
 Ceasu ceal rău
 Din somn.
 – Nu ti căina,
 Nu ti vaicara,
 Cî eu cu măturî părăsătî
 L-oi mătura,
 Din creștetu capului,
 Din chept,
 Din spati,
 Din tăti osășoarili.
 Cu mătura părăsătî
 L-oi mătura,
 În vârvu acului l-oi înșâra,
 În Marea Neagrî l-oi arunca,
 Iar Ion sî rămâi curat,
 Luminat,
 Cum Maica Precista
 L-o lasat.

Se descântă în apă neîncepută sau în rachiu, cu acul sau cu o mătură părăsită. Se gustă de trei ori, apoi se spală pe cap, pe gât și pe tot corpul. Se repetă de trei ori în trei zile.

Pârcovaci – Iași
 Anexă-chestionar (1971)

106

– Buhalmă,
 Buhalma vântului,
 Hui, hui, hui,
 Ieși în crucile drumului
 Și te fă otogol.
 Cristian m-a făcut,
 Cristian m-a botezat,
 Cristian toiag de aur mi-a dat
 Și mătură de brad,
 Ca să mă apăr de lei,
 De zmei,
 De ceasul cel rău.

Și (cutare) să rămâie curat
 Luminat,
 Ca argintul strecurat,
 Ca de Maica Domnului lăsat.

Ceahlău – Neamț
 Anexă-chestionar (1971)

107

– Muh, muh, muh di pădure
 Du-te la Ion
 Și-i ia sanca cu ceasu cel rău
 Și-l du în pădure,
 Undi cucoș nu cântă,
 Câine nu latră
 Și vacă nu rage.
 Du-te la Ion
 Și ie-i ceasu cel rău cu sanca
 Și-l du pi carare
 La biserică,
 C-acolo stă Maica Domnului,
 Cu untdelemn te va unge,
 Cu mir te va spăla,
 Cu tămâie te va tămâia,
 Și-ai rămâne luminat,
 Curat,
 Cum Maica Domnului
 Te-a lăsat.
 Descântecul de la mine
 Și leacul de la Dumnezeu
 Și Maica Domnului.

Variantă

– Sfântu Gheorghe
 Un' te duci?
 – Mă duc la vânat!
 – Nu te duce la vânat,
 Și vino la (cum îl cheamă),
 Și să-i iei ceasul cel rău:
 Din creierii capului,
 Din sfîrcul nasului
 Din pleoapele ochilor,
 Din rădăcinile măselelor,
 Din vinele gâtului,
 Până-n tălpile picioarelor.

Că eu cu sâneală-l sânillesc,
Cu piper îl piperez,
Cu usturoi îl usturoiez,
Să rămâie curat
Și luminat,
Ca Dumnezeu și Maica Domnului
Ce l-o lăsat.

Icușești – Neamț
Anexă-chestionar (1971)

108

A pornit (cutare) pe cale,
Pe cărare,
La mijloc de cale,
De cărare,
L-a-ntâlnit Strabagi,
Barbă-Cot,
Cu păr lung până-n pământ,
Cu scânteii din ochi vărsând,
Cu pară de foc
Din gură slobozând;
Eu de frică de Samca cea mare,
Care m-a-ntâlnit,
Am prins a țipa.
Nimeni nu m-a văzut,
Nimeni nu m-a auzit,
Ceasul rău m-a cuprins,
Decât Maica Domnului
Din poarta cerului
M-a văzut
Și m-a auzit.
– De ce plângi,
De ce te văicărezi?
– Cum n-oi plânge
Și nu m-oi văicăra?
Că m-a întâlnit pe cale,
Pe cărare,
Stratanan, Barbă Cot,
Cu păr lung până-n pământ,
Cu scânteii din ochi vărsând,
Pară de foc din gură slobozând.
– Nici în samă nu băga,
Că la Lisaveta îi alerga,
Nouă surcele în mână a lua
Și la lemna a alerga

Și în andinaft și canforă a discânta,
Cu pai de mătură părăsită,
Cu ghici de găsit,
Ieși, ceas rău cu lichitură,
De la cutare om!
Cu mătura l-oi mătura,
Cu ghiciu l-oi plesni,
Cu mătușă Ghivizici l-oi speria.
Discânticul di la mine,
Leacul de la Dumnezeu
Și de la Maica Domnului.

Se repetă acest descântec de 9 ori, când se cutremură chelea pe om, mișcă prin corpul lui dureri cumplite. Se descântă le 3 sfârșituri de lună, în andinaft, sau la tăietul lemnelor. Se descântă luni seara, miercuri seara și vineri seara, după ce întunecă.

Vădurele – Căndești, Neamț
Anexă-chestionar (1971)

109

Pe cale,
Pe cărare,
S-a-ntâlnit ceasul cel mare,
Ceasul cu duh necurat
La Rodica te-ai așezat,
Da Rodica s-a căutat.
A venit din picioare depănând,
Din trup pălălăind,
Rânchezând ca caii,
Zbierând ca buhăii.
Dar Rodica s-a căutat
Și s-a descântat,
Și Dumnezeu leac i-a dat.
Tu laure,
Balaure,
Cu solzii de aur,
Ai venit și ai cerut
Bere și mâncare,
Da eu am să-ți dau
Ceasul cel rău,
Ceasul cel greu
De la Rodica.
Și să ieși de la ea:
Din ochi,

De sub ochi,
Din cap,
De sub cap,
Din unghii,
De sub unghii,
Din piele,
De sub piele,
Din mia de mii
De nodurile.

Capu Codrului – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

110

Mergé Costachi pe cale,
Pe cărare,
Plângând și văicărindu-se.
Și nimeni nu l-o auzit,
Numai Maica Domnului
L-o auzit
Și l-o întrebat:
– De ce te plângi
Și te văicărezi ?
– Cum nu s-a plânge
Și nu s-a văicăra,
Dacă înaintea lui i-o ieșit
Un moșneguț mititel,
Cu straie negre, zdrențăroase,
Cu ochii beliți,
Cu dinții rânjiți,
Cu luleaua-n dinți.
A spărie – l-o spăriet,
A înfricoșă – l-o înfricoșăt,
Ceasu cel de moarte
În față i-o aruncat.
Maica Domnului i-o zâs:
– Taci, Costachi,
Rumân și voinic,
Nu te plânge,
Nu te văicăra,
C-o băbuță te-a descânta,
Ca cu mănua Ț-a lua.
Cu 99 de ace eu l-oi scoate
Și l-oi sparge:
De prin ochi,
De pe sub ochi,

De prin nas,
De pe sub nas,
De prin fața obrazului,
De pe la inimă,
De pe sub inimă,
De prin toată măduva din ciolane.
Acolo să se ducă,
Peste 9 țări,
Peste 9 mări
Și Costache să rămâie
Curat și luminat
Și răul de la dânsu
Să se treacă,
Cum se trece roua de soare
Și stuchitul din cărare.
Și să nu rămâie într-insu boală
Cât un cir de mac,
În patru despicat
Și în mare aruncat.
Descântecul de la mine
Și leacul de la Dumnezeu.

Dumbrăveni – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

111

Amin, Amin,
C-un Cozman de in.
A plecat Neculai pe cale,
Pe cărare,
Gras și frumos;
Când la giumatati di cale,
S-o întâlnit Neculai cu:
Lupul cu lupoica,
Cănele cu cățeaua,
Strigoitul cu strigoaica,
Ceas rău cu lichitură,
Și de cap luat-o
Și jos trântit-o.
Nimeni în lume n-o văzut,
Nimeni în lume n-o auzit,
Decât Maica Domnului
Din cer o auzit,
Și Maica Domnului
Din cer o văzut,
Pe-o cruciță de aur o coborât,

La Neculai o alergat
 Și de mâna dreaptă l-o luat
 Și-n chicioare l-o sculat
 Și l-o curățat:
 Din creștetul capului,
 Din sfârcul nasului,
 Din inimă,
 De sub inimă,
 Din costiță,
 De sub costiță,
 Din rărunchi,
 De sub rărunchi,
 Din maiuri,
 De sub maiuri,
 Din încheieturile de la mână,
 Din încheieturile de la chicioare,
 Unghiile de la mână,
 Unghiile de la chicioare,
 L-o curățat,
 L-o luminat,
 Ca argintul strecurat,
 Ca Maica Domnului
 Ce l-o lăsat.
 De la mine descântecul,
 De la Dumnezeu leacul.

Birzești – Vaslui
 Anexă-chestionar (1971)

112

Amin, Amin,
 Cu Cozma din in!
 Discânticu-i di la mini,
 Leacu di la Dumnezău Sfântu.
 O plecat (cutari),
 Pi cali, pi carari,
 Gras și frumos;
 La nijloc de cali,
 Pi carari,
 S-o-ntâlnit cu
 Lupu cu lupoica,
 Ursu cu ursoaica,
 Moroiu cu moroaica,
 Strigoiu cu strigoaica,
 Dracu cu drăcoaica,
 Cu ceasu ceal rău

S-o întâlnit,
 Di cap l-o luat,
 La pământ l-o trântit
 Și nimi-n lumi nu l-o văzut,
 Nimi-n lumi nu l-o auzât,
 Maica Domnului
 Din ceri l-o văzut,
 Din ceri l-o auzât,
 Pi cruci di aur s-o dat,
 Di mâna dreaptă l-o luat,
 Spri Sfântu Soari l-o saltat
 Și cu gura l-o-ntrebat:
 – Di ci plângi,
 Di ci ti vaicări (numili lu cutari!)?
 – Cum sî nu plâng,
 Cum sî nu mă vaicâr?
 Că ceasu ceal rău
 Di cap m-o luat,
 La pământ m-o trântit,
 Și nimi-n lumi nu m-o văzut.
 – Taci, nu mai plângi,
 Nu ti mai niș'la,
 Cî Maica Domnului
 Din ceri s-a scoborî,
 Cu cruci di aur te-a da,
 Di mâna dreaptă te-a lua
 Spri Sfântu soari te-a salta
 Și cu gura te-a-ntreaba;
 Taci, nu mai plângi,
 Nu ti mai niș'la,
 Cî Maica Domnului
 Rău ți l-a scoati:
 Din creștitu capulu,
 Din sfârcu nasulu,
 Din fața obrazulu,
 Din auzu urechilor,
 Din mai,
 Di sub mai,
 Din rânzî,
 Din cosânzî,
 Din ceri,
 Din puteri!
 Toată unghiile di la mână
 Și di la chicioari
 Le-o scos

Și le-o curățât.
 Și-i rămâne curatî
 Și luminatî,
 Ca maica ci te-o făcut,
 Ca Dumnezeu ci te-o născut,
 Ca argintu cel curat,
 Ca aurul strecurat!

Mărășeni – Vaslui. Mg.3, II,51
 Inf. Ileana Țurcanu, 68
 Culeg. I.H.C. (1968)

113

Eu marț dimineață m-an sculat,
 Pi cali, pi carari-am plecat,
 Că la giurata' di cali,
 Întâlnitu-m-am
 C-o vaci laie,
 Balaie,
 În coarni m-o luat,
 Pi sub ceri cî m-o purtat,
 Gios cî m-o lepadat,
 Fața mi-o îngălbinit,
 Sângili din fați ni l-o supt,
 Puterea ne-o luat-o,
 Ochii ni i-o painjânit.
 Eu plângem
 Și mă văicaram,
 Nimi nu mă auză,
 Nimi nu mă vede,
 Numa Maica Domnului,
 Din porțali cerului,
 Ie m-o văzut
 Și ie m-o auzat.
 Maica Domnului,
 Din porțali cerului,
 Pi scarî di argint s-o scoborât,
 Di mâna dreapta m-o luat,
 Din gurî m-o ntreabat:
 – Ci plângi, tu, cutari?
 – Cum n-oi plângi
 Și nu m-oi vaicara,
 Eu marț dimineața m-an sculat,
 Pi cali, pi carari-am plecat,
 Că la giurata' di cali,
 Întâlnitu-m-am

C-o vaci laie,
 Balaie,
 În coarni m-o luat,
 Pi sub ceri cî m-o purtat,
 Gios cî m-o lepadat,
 Fața ni-o îngălbinit,
 Sângili din fați ni l-o supt,
 Puterea ne-o luat-o,
 Ochii ni-o painjânit.
 – Nu plângi, tu,
 Marie, Ileani, cum îți spuni,
 Nu plângi tu
 Și ti văicara,
 Și tu du-ti cărașu la Adam,
 La fântâna lu Iordan,
 Cî Iordâneasa cei frumoasă
 Ari noaui fete-aleasî,
 Nu știu țăsî, nu știu coasî,
 Și eli știu numa
 A discânta di lichiturî.

Odaia Bursucani – Vaslui. Mg.184, I,22
 Inf. Ileana Drăgușanu, 70
 Culeg. L.C. (1974)

114

S-o sculat (*ei, sî-i spunim on nûmi*),
 Ghiorgghi, marț dimineață,
 Ș-o plecat pi cali,
 Pi carari,
 Gras și frumos
 Și sănătos.
 Că pi la nijloc di cali,
 S-o-ntâlnit c-un om mari,
 Cu capu cî o fațari di arii,
 Cu samca și cu stigoii.
 În brați l-o luat,
 Sus l-o rădicat,
 În pământ l-o trântit,
 Sângili l-o podidit.
 Iel o prins a plângi
 Ș-a sî văicara.
 N-auză niminea plângând
 Și văicărind,
 Dică Maica Domnului
 Din poala cerului;

Poali făcu,
 Pi targî di aur sî coborî:
 – Ci ti plângi, Ghiorghî,
 Ci ti vâicărez?
 – Cum nu m-oi plângi,
 Cum nu m-oi vâicăra,
 C-am plecat marţ dimineaţi,
 Pi cali, pi cărari,
 Gras şi frumos
 Şi sănătos.
 Cîn pi la nijloc di cali,
 M-am întâlnit
 Cu nouî săgetători,
 Nouî săgetătoari,
 Nouî pocitori,
 Nouî pocitoari,
 Nouî diochitori,
 Nouî diochitoari,
 În braţi m-o luat,
 Sus m-o rădicat,
 În pământ m-o trântit,
 Sângili m-o podidit,
 Eu am prins a plângi
 Ş-a mă vâicăra.
 – Nu ti plângi,
 Nu ti vâicăra,
 Du-ti la Natalia,
 Discântătoarea,
 Cî ie a pleca
 Pi toati apili,
 Pi toati văili,
 Pi toati cărării,
 Leac Ț-a căta,
 În stecî cu gin Ț-a puni,
 Boala cu mâna Ț-a lua,
 În trestii Ț-a-nfunda-o,
 Trestia pisti Marea Neagrî
 A arunca-o,
 Tu ai rămânea curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca maică-ta ci te-o făcut,
 Ca Dumnezău ci te-o lăsat.
 Amin, amin,
 Discânticu di la mini,

Leacu di la Dumnezău.

*La aista, o stecî cu vin şi o trestii di stuh.
 Şi discânt în sticla cu vin trii zâli. Dintr-o
 fricî, sî licheşti-on ceas rău, sî cutremură
 trupu.*

Pădureni – Vaslui. Mg. 137, 1,23
 Inf. Natalia Gh. Cheldescu, 52
 Culeg. I.H.C. (1973)

115

S-o sculat Anica, duminică dimineaţi,
 Sau luni dimineaţi,
 Ş-o plecat pi cali, pi carari,
 Cîn la giumata' di cali,
 O-ntâlnit-o Vad-vod,
 Cu urechili di-on cot,
 Cu buzâli ca slăninili,
 Cu mânili ca răşchitoarili,
 Cu chicioarili ca tânjâlili!
 În schinarea Anic-o sărit,
 Schinarea i-o morsocat,
 Cheptu-o cucuşat,
 Faţa a-ngălbinit,
 Ceas di moarti i-o dăruit.
 Ie o prins a nişala
 Ş-a vaicara;
 Nimi n-o văzut,
 Nimi n-o auzât,
 Maica Domnului o văzut,
 O auzât,
 Pi scări di aur s-o scoborât,
 În cârji di aur s-o sprijânit:
 – Ci ti nişăleşti, Anicî,
 Ci ti vâicăreşti?
 – Cum nu m-oi nişala,
 Maica Domnului,
 Cum nu m-oi vaicara?
 Dacă eu m-an sculat
 Marţ dimineaţi,
 Ş-an plecat pi cali, pi carari,
 Cîn la giumata' di cali,
 M-o-ntâlnit Vad-vod,
 Cu urechili de-on cot,
 Cu buzâli ca slăninili,
 Cu ochii ca neghinili,

Cu mânil ca rășchitoarili,
 Cu chicioarili ca tânjălili,
 În schinarea me o sărit,
 Schinarea o morsocat,
 Cheptu-o cucosât,
 Fața a-ngălbinit,
 Ceas di moarti ni-a dăruit.
 – Nici în samî nu бага, Anicî,
 Scoalî și mânî.
 S-o sculat
 Ș-o mânat fără grijî.
 Sî-ntîlnești cu Sfântu Ghiorgghi:
 Calu negru,
 Ponegru,
 Șaua neagrî,
 Poneagrî,
 Ghiciu negru,
 Ponegru,
 Straili negri,
 Ponegri.
 – Da tu un' ti duci,
 Sfântu Gheorgghi,
 Cu calu negru,
 Ponegru,
 Cu șaua neagrî,
 Poneagrî,
 Cu ghiciu negru,
 Ponegru?
 – La pădurili cu cerâli,
 Cu calu sî li zdrobim,
 Cu straili sî li-mbrăcăm,
 Cu ghiciu sî li ghiciuim,
 Pisti ostruv sî le-aruncăm!
 – Nu vă duceți
 La pădurili cu cerâli,
 Sî li zdrobați,
 Sî li sfarmați,
 Duceți-vă la Anica
 Sî-i luați ceasu ceal rău,
 Din mâni, din chicioari,
 Din chept, din schinari,
 Din creirii capului,
 Din fața obrazului,
 Din auzu urechilor.
 Cu calu calcați-l,

Cu șaua stâlciți-l,
 Cu straili-mbracați-l,
 Cu ghiciu ghiciuți-l,
 Piști ostruv sî-l aruncați.
 Acolu sî locuiascî,
 Acolu sî vecuiascî,
 C-acolu cucos negru nu cântî,
 Vacî neagrî nu ragi,
 Câni negru nu latrî;
 Aici câni negru latrî,
 Vacî neagrî ragi,
 Cucos negru cântî,
 Mesî-ntinsî,
 Flăcâi aprinsî,
 Acolo sî locuiеști,
 Acolo sî vecuiеști,
 Di az înainte n-ai ci mai cata!

Ștefan cel Mare – Vaslui. Mg.3, II,42
 Inf. Aglaia Gh. Brodoceanu, 65
 Culeg. I.H.C. (1968)

116

S-o sculat Arhanghelul Mihail
 Azi dimineață,
 Sfânta luni,
 Și a plecat la plug
 Cu cuțitu la brâu,
 Cu plugul negru,
 Cu boii negri,
 Iar eu l-am întrebat:
 – Unde ai plecat,
 Arhanghele Mihaile,
 Azi, Sfânta zi dimineață,
 Cu cuțitu la brâu,
 Cu plugu negru,
 Cu boii negri?
 – Am plecat la movila lui Ierusalem,
 S-o ar și s-o brăzdez.
 – Nu te mai duce,
 Arhanghele Mihaile,
 Azi, Sfânta luni dimineață,
 Cu cuțitu la brâu,
 Cu plugu negru,
 Cu boii negri,
 La movila lui Ierusalem,

S-o ari și s-o brăzdezi,
 Aleargă curând la... cutare
 De ară ceasu cel rău:
 Din inimă,
 De sub inimă,
 Din rânză,
 Din osânză,
 Din fața obrăjilor,
 Din sfârcul nasului,
 Din vederile ochilor,
 Din auzul urechilor,
 Până-n tălpile picioarelor.
 Că eu cu frigarea l-oi frigări,
 L-oi înțepa,
 Cu mătura l-oi mătura,
 Cu roș l-oi lega,
 Peste 99 de mări l-oi arunca.
 Acolo să locuiască,
 Acolo să băcuicească,
 Și să rămâie (cutare) gras
 Și sănătos.
 Ceas rău cu-ntâlnitură,
 Ceas rău cu pocitură,
 Ceas rău cu amețeli,
 Cu dureri de cap,
 Cu tremurătură,
 Cu frig,
 Din diochi,
 De 99 de feluri,
 De 99 de neamuri,
 Să iasă de la (cutare)
 Din toate osișoarele,
 Din toate vinișoarele,
 Să-l lase curat,
 Luminat,
 Cum Dumnezeu din cer l-o lăsat.
 Descântecul de la mine
 Și leacul de la Dumnezeu.

Bolotești – Vrancea
 Anexă-chestionar (1971)

117

Ceas rău cu pocitură
 Ceas rău cu-ntâlnitură,
 Ceas rău din vânturi mari,

Ceas rău din apus,
 Ceas rău din răsărit,
 Ceas rău cu ceasurile cele rele
 În brați mi l-o luat,
 În sus mi l-o săltat,
 În pământ l-o trântit,
 Gura i-o luat,
 Ochii i-o paienjenit,
 Fața i-o muzurcat,
 Pe cutari l-o nenorocit.
 Eu la Dumnezeu Sfântul
 M-am rugat,
 Cu Maica Domnului
 Și cu îngerii lui,
 Să-l curăț
 Di ceas rău cu pocitură,
 Ceas rău cu-ntâlnitură,
 Ceas rău cu ceasurile celi răli,
 Să-l lase pe cutare curat,
 Luminat,
 Ca argintul strecurat.
 De-o fi frică di fimeie,
 De-o fi frică di bărbat,
 De-o fi frică di pasări zburătoare,
 De-o fi di oaie,
 Di porc,
 Să-l lăsați luminat,
 Ca Maica Domnului din cer
 Ci l-o lasat.

Prisecani – Vrancea
 Anexă-chestionar (1971)

118

A plecat (cutare)
 În Sfânta miercuri dimineață,
 Pe roua nescuturată,
 Pe iarba necălcată;
 Când la mijloc de cale,
 S-a întâlnit cu ceas rău
 În cale,
 Vântul a bătut-o,
 A zghiciurat-o,
 În pământ a trântit-o,
 Pe sub talpa casei a dat-o,
 Ciolanele le-a zdroghit,

Sângele i-o sorbit,
 Carnea i-o hărpăjit-o,
 Ochii i-a paianjenit,
 Cu morții a aprochiat-o.
 Și-a-nceput a țipa,
 A plânge,
 Cu lacrimi lungi
 Până-n pământ.
 Atuncea nimeni n-a auzit-o,
 N-a văzut-o,
 Numai Maica Domnului,
 Sfânta Maria,
 Și Sfânta zi de azi.
 – Taci, nu mai țipa,
 Nu mai plânge,
 Că ai ajuns la descântătoare,
 Descântătoarea te-a descântat,
 Durerea cu mâna ți-a luat,
 Maica Domnului leac ți-a dat.

Răiuți – Vrancea
 Anexă-chestionar (1971)

119

A plecat Ion pe cale,
 Pe cărare,
 La o gură de pârâu
 S-a întâlnit cu trimăsu
 Și cu ceasu cel rău,
 Cu capu cât banița,
 Cu fața cât aria,
 Cu nasu ca mazărea,
 Cu mânila ca parii,
 Cu chicioarili rășchitoari,
 Cu p..a târâș,
 Trântitu-l-a,
 Izghitu-l-a,
 Curu turtitu-i-a,
 Pielea zburlitu-i-a,
 Carnea hăpotitu-i-a,
 Sângele băutu-i-a.
 Se văita
 Și se olăcăia,
 Nimenea nu-l auzea,
 Numai Sfânta zi de luni îl auzea
 Și i-a zis:

– Di ci tu, Ioani,
 Ti vaiți și ti olăcăiești
 Așa tare?
 Nu te mai olăcăi,
 Și te du la mare descântătoare,
 La Cleopatra,
 Că ea cu frigarea
 În apă neîncepută ți-a descânta,
 Di trimăs cu ceas rău
 Vei scăpa.
 Și tu pociturosule,
 Îngrămăditule,
 Uriciosule,
 Voi sunteți învățați
 A mânca carne de om,
 A bea sânge de om;
 Nu mai mâncați carne de om,
 Nu mai beți sânge de om,
 Vă duceți într-o pădure neagră,
 Acolo găsiți bere,
 Mâncare,
 Acolo beți
 Și vă chefuiți,
 Pe cele șapte perini
 Vă răstigniți,
 Și pe Ion să-l lăsați curat,
 Luminat,
 Ca Dumnezeu ce l-a lăsat.
 Șindrilari – Vrancea
 Anexă-chestionar (1971)

De cei răi

120

Nouă frați,
 Buni bărbați,
 Au plecat la munți cărunți.
 Marele-i văzu
 Și i-a întrebat:
 – Unde ați plecat voi,
 Nouă frați?
 – Am plecat la munți cărunți,
 Munții să-i dăramăm,
 Malurile să le surpăm.

– Întorceți-vă-napoi
 Și luați cei răi
 De la Ion.
 Și el să rămână luminat,
 Ca argintul strecurat.

Albele – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

121

*Din spaimă și din răceală. Îl farmă pin bur-
 tii.*

Un om mari
 O făcut on mălai mari,
 Și l-o pus
 Într-o traistă mari
 Și s-o dus
 La iarmarocu mari.
 Și la iarmaroc
 Că o agiuns,
 Iarmarocu sî disface,
 Sî spărgé.
 Și-așa sî sî spargî
 Aci răi
 Din pânticili Marii.
 Și ie sî rămâi curatî
 Și luminatî,
 Ca di la Dumnezeu lasatî!

Chișcăreni – Iași. Mg.202, II,36
 Inf. Elena I. Naharniuc, 57
 Culeg. I.H.C. (1975)

122

Se descântă cu apă neîncepută și cenușă.

De cei răi bârdănoși
 De cei răi pânticoși,
 De cei răi pofticioși,
 De cei răi căcăcioși,
 De cei răi din foame,
 De cei răi din săte,
 De cei răi de 99 de feluri.
 Tăți să cheie,
 Să răscheie,
 Ca roua la soare,
 Ca spuma de mare,

Și cutare să rămână curat,
 Luminat.

Covasna – Iași
 Anexă-chestionar (1971)

123

*Se descântă cu trei crengi de răchită în
 borș proaspăt.*

O pornit Constantin Împăratul
 Pe cale,
 Pe cărare,
 Și-a îngbiet liftani
 Și țigani,
 Pe cei răi, de la Maria,
 Nu i-o îngbiet.
 Ei, când o auzit,
 Așa rău s-o suparat,
 La mare o alergat
 Și-n mare s-o cufundat.
 Acolo o fost mă-sa,
 Acolo o fost tat-su,
 Acolo o fost neamurile tăte.
 Descântecul de la mine,
 Leacul de la Dumnezeu
 Și de la Maica Domnului.

Vădurele – Căndești, Neamț
 Anexă-chestionar (1971)

124

*Se descântă cu cenușă în care se pune
 borș. Se descântă de nouă ori cu un pahar
 în vatră și din fiecare urmă a paharului se
 ia cenușă de trei ori și se pune în pahar.*

O făcut Vodă masă mare
 Și-o chemat toți răii,
 Toți greii,
 Numai răii
 Din coșul lui Vasile
 Nu i-o chemat.
 Și-o venit o țigancă neagră,
 Cu burcă îmbrăcată,
 Răii i-o chemat,
 Pe mare i-o aruncat.
 Și-o rămas Vasile curat

Și luminat,
Ca maica ce l-o făcut
Și Dumnezeu ce l-o lăsat.
Descântecul de la mine
Și leacul de la Maica Domnului.

Bârzești – Vaslui
Anexă- chestionar (1971)

125

Pe-o fațari mari di arie
Strâga arie
Și cu ariasa,
Strâga și căuta,
Maica Domnului i-ntreba:
– Ci strigaț,
Ci căutaț?
– Pi cii răi îi căutăm,
Cu cenuși și-i frecăm,
Cu cheatra și-i omorâm,
Din pânticili Marii
Sî-i luăm,
La Marea Neagrî și-i plecăm,
Acolo și-i înecăm.
Cheatra s-o cufundat,
Cii răi s-o-neacat,
Maria di dâșii c-o scapat.
Maria sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca argintu curat,
Ca maică-sa ce-o născut-o.
Atâta-i.

Perieni – Vaslui. Mg.213, 1,3
Inf. Maria C. Cristea, 68
Culeg. L.C. (1975)

126

– Unde vă duceți voi,
Nouă frați,
De-o moașă moșiți,
De-o mamă născuți,
De-on popă moliftiți?
– Ne ducem să tăiem codrii
Și munții.
– Nu vă duceți să tăieți codrii
Și munții,

Duceți-vă la (cutare)
Și-i tăieți *cei răi*:
Din creierul capului,
Din creștetul capului,
Din auzul urechilor,
Din vederile ochilor,
Din dinți,
Din măsele,
Din gât,
Din împărătușul gâtului,
Din inimă,
De sub inimă,
Din splină,
De sub splină,
Din rărunchi,
De sub rărunchi,
Din mațe,
De sub mațe,
Din sângele lui.
Cutare să rămâie curat,
Luminat,
Ca argintul de curat,
Ca aurul strecurat,
Ca Maica Domnului ce l-o dat
Și mă-sa care l-o făcut.

Rusca – Vaslui
Anexă- chestionar (1971)

127

Cei răi cu pocitură,
Cei răi cu-ntâlnitură,
Cei răi cu ceasurile cele rele,
Ieșiți din creierii capului,
Din fața obrazului,
Din vederile ochilor,
Din burta lui (cutare),
Din oasele lui.
Eu cu gura l-am discântat,
Cu cenușă l-am frecat,
Cei răi cu pocitură
I-am luat,
În câmpuri uscati
I-am îngropat,
În maluri dărâmati
I-am lasat,

Într-o baltă cu solzi de aur
I-am așezat,
Să rămâie (cutare) curat,
Luminat,
Ca Maica Domnului din cer
Ce l-o lăsat.

Prisecani – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De cel pierit

128

O ieșit șapte lupi
Din șapte văi,
Iar Maica Domnului
I-a întrebat:
– Unde vă duceți voi,
Șapte lupi
Din șapte văi?
– Ne ducem să mâncăm
Mânz întâi,
Pui întâi,
Boboci întâi.
– Nu vă duceți să mâncați
Mânz întâi,
Pui întâi,
Boboci întâi,
Duceți-vă la cutare
De-i mâncați cel pierit:
Din cap,
Din ochi,
Din nas,
Din gât,
Din sfârcul nasului,
Din fața obrazului
Și din toți mădularii.
Și rămâi curat
Și luminat,
Ca de la Dumnezeu lăsat.

Copălău – Botoșani
Anexă-chestionar (1971)

129

Om roșu,

Pioroșu,
Brâu roșu,
Pioroșu,
Cămeși roși,
Pioroși,
Ochinci roși,
Pioroși,
Chingî roși,
Pioroși,
Căciulî roși,
Pioroși,
Ai luat pușci roși,
Pioroși,
Și te-ai dus la câmp
Ș-ai vânat un iepuri roșu,
Pioroșu,
Ș-ai vinit acasă
Ș-ai făcut un praznic roșu,
Pioroșu,
Și tăti buboaili le-o cheamat
Pi ceal pierit nu l-o cheamat;
El di ciudî rădăcina i-o sacat,
Ș-o rămas (cutare) curat!

Ibănești – Botoșani. Mg.43, 1,6
Inf. Ilinca Gh. Lupașcu, 80
Culeg. I.H.C. și L.B. (1971)

130

S-o sculat Maica Domnului
Și cu Sfântul Petru
Ș-o pornit pe-o cali
Și pi-o carari;
Când o ajuns
La o jumatați di cali
O-ntâlnit nouă lupi
Di pi nouă văi,
Di pi nouă dealuri
Și i-o-ntrebat:
– Undi mergeți voi,
Nouă lupi,
Di pi nouă văi,
Di pi nouă dealuri?
– Mergim la nouă sati,
Și mâncăm nouă vaci cu lapti
Și nouă scroafi

Cu nouă purcei,
 Și nouă găști
 Cu nouă bobocei.
 – Luați nouă cuțâți di fier,
 Nouă hârleți di fier
 Și duceți-vă la Ion
 Și sapați-i pieritu:
 Din creștitu capului,
 Din sfârcu nasului,
 Din fața obrazului,
 Din gât.
 Cu hârlețu și-l sapați,
 Cu grebla și-l greblați,
 Cu mătura și-l măturați
 Și-n mari și-l aruncați.
 Și rămâi Ion curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Maica Precista cari l-o lasat.

Soroceni – Botoșani
 Anexă-chestionar (1971)

131

A plecat, cutare, curat,
 Luminat;
 Pi cali,
 Pi cărari,
 Pi drumu cel mari
 I-o ișât cel pierit în cali.
 Cel pierit negru,
 Cel pierit roșu,
 Cel pierit din vânt,
 Cel pierit din mâncari chiparați,
 Cel pierit din 99 di feluri,
 Ieș di la (cutari):
 Din peretușul gâtului,
 Din inimă,
 Di sub inimă,
 Din tot corpu omului,
 Ieș, ci eu
 Cu limba te-oi discânta,
 Sămânți di cânepă și cu rachiu
 Te-oi ungi,
 Pisti Marea neagră te-oi arunca.
 Cu limba te-oi discânta,

Cu acu din trup te-oi scoati,
 Cu mătura te-oi mătura
 Și te-oi arunca
 Undi cucuș negru nu cântă,
 Copchil negru, di țâf,
 Nu plângi.
 Cutari și rămâi curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca mă-sa ci l-o făcut,
 Ca Dumnezeu ci l-o lasat.

Pupezeni – Galați
 Anexă-chestionar (1971)

132

Luni a plecat Ion
 Pe cale,
 Pe cărare,
 Gras și frumos,
 Teafăr, sănătos,
 La mijloc de cale,
 Cel pierit – leșit
 Înainte i-a ieșit:
 Cel pierit din pește,
 Din crap,
 Din miez de nucă,
 Din brânză di oaie,
 Bubos și usturos,
 Mâncăcios
 Și crăpăcios,
 Ieși, cel pierit, de la Ion:
 Din creierii capului,
 Din sfârcul nasului,
 Din fața obrazului,
 Din luminile ochilor
 Și auzu urechilor,
 Din trup,
 Din șăzut,
 Din ciolănele
 Și mădulărele,
 Că dacă n-ai ieși,
 Un ac mare voi lua
 Și te-oi zgâncili
 Și te-oi scociori
 De peste tot locu

Unde-i ci.
 Și Ion să rămână curat,
 Luminat,
 Ca maică-sa ce l-o lăsat.
 Descântecu de la mine
 Și leacu de la Maica Domnului
 Să cie.

*Se descântă în sămânță de cânepă cu un
 ac mare, zăs de două parale.*

Covasna – Iași
 Anexă-chestionar (1971)

133

Amin, Amin,
 Cozmanitorule,
 Cu fața mucidî,
 Cu gura putridî,
 Ci te-ai apucat
 Di mâncat, di la Vasăli,
 Din sfârceu nasulu,
 Cununa dințâlor,
 Împărătușu gâtulu?
 El mânâncî pâni nicernutî,
 Be vin nistrecurat,
 Șî-i slab
 Șî nu-i bun di mâncat.
 Da tu du-ti la Marea Neagrî,
 Cî esti-on ficior di-mparat,
 Aceala mânâncî pâni cernutî,
 Be vinu strecurat,
 Ș-aceala-i gras
 Șî-i bun di mâncat.

Dumbrava – Ciurea, Iași. Mg.578, I,7
 Inf. Mândița Tănăsucă, 80
 Culeg. L.C. (1984)

134

S-o sculat, azi dimineață, Maria
 Grasă, frumoasă, sănătoasă,
 O mers pân-la nijloc di cali,
 Când la nijloc di cali,
 O-ntânchinat-o:
 Cel pierit din vânt,
 Cel pierit din soare,
 Cel pierit din apă,

Cel pierit din mâncare,
 Cel pierit de diochitură,
 Cel pierit de pocitură,
 Cel pierit de săgîtură,
 O întunchinat-o
 Cel pierit di 99 di neamuri.
 E o ramas răcnind
 Și văicărint,
 Nime-n lume n-auzind,
 Numai Maica Domnului
 Din poarta cerului,
 Scară di argint făcă,
 Gios, pi pământ, la dânsa, coborî;
 – Taci, Marie,
 Nu plângi,
 Nu răcni,
 Nu ti văicara,
 Nu ti izghi
 Și ti trânti,
 Că Ileana, cu paiu de mătură
 În apă cu zahăr,
 Te-a descânta,
 Iar Sfântul soare, cu mătura,
 Pe cel pierit
 Ți l-o vântura:
 Din creierul capului,
 Din fața obrazului,
 Din sfârceul nasului,
 Din auzul urechilor,
 Din dinți,
 Din măsăli,
 Din limbă,
 Din gât,
 Și ți l-o scoati
 Pi cel pierit
 Și l-o trimite
 La dealu Garalinului,
 Unde cucoșii nu cântă,
 Căanii nu latră,
 Fete mari nu gioacă;
 C-acolo pi cel pierit îl așteaptă
 Cu mese întinse,
 Cu făclii aprinse,
 Cu pahare pline,
 Cu cuvinte bune.

Eu cu gura am discântat,
Maica Domnului
Leac și sanatați ți-o dat.
Goești – Iași
Anexă-chestionar (1971)

135

*Cel pieritu sî faci-așa: dacă mânânci iuti,
mânânci acru... se formează-o bubă. Buba
curge și zămuiești. Și n-ari ci sî-i faci 'nic,
fără' dicătu cu discântici și cu buruieni di cel
pierit: bosâiociu câmpului, faptnicî di câmp
și mniereculili. Li culegi înainte di Ispas,
c-ăpu nu mai sunt di leac, cî Domnu nostru
s-o 'nalțat la ceri. Buruienili li cerghi, și-n
zama ceea discânt di cel pierit. Discânt cu
cuțat, cu săciri, cu ac... discânt așa:*

– Trii feteuici,
Cu trii săceruici,
Voi uni va duceți?
– Noi ni ducem la câmp,
La săcerat oarzi coapti,
Grâi-n lapti.
– Nu va duceți
La săcerat oarzi coapti,
Grâi-n lapti,
Duciți-va la ...
Omu ista cari-l doari,
La Vasăli, Ion, cum îl cheamă,
Di mână dreaptă sî-l luați,
În arii sî-l aruncați,
La rarunchi sî-l dizvaliți,
Cu săciri sî tăieți
Durerea, bubili, copturili,
Din creierii capului,
Din auzu urechilor,
Din vederili ochilor,
Din tot organistu lui.
Cu săcirili-l tăieți,
Cu legători sî-l leagați,
În arii sî-l aruncați,
Cu mblăcii sî-l îmblăciți,
Cu mături sî-l maturați,
Cu grebli sî-l scuturați,
Cu furcili-n căruți sî-narcați

Și-n vânt și-n Marea Neagră
S-aruncați;
Și cutări om
Și rămâi curat
Și luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca bosâiociu di pi strat.

Uda – Iași. Mg.384, I,9
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

136

O isăț noaui lupi
Din noaui munți,
Scheunând
Și văicărind,
Nimi nu i-o auză,
Nimi nu i-o văzută,
Numa Maica Precista
Di la poarta cerulu
I-o auză,
I-o văzută
Și i-o-ntreabat:
– Undi mergiți voi,
Noaui lupi
Din noaui munți,
Scheunând
Și văicărind?
– Mergim la mărul lu Buraliu,
Merili sî li mănăcăm,
Mărul să-l săcăm.
– Nu vă duciți la mărul lu Buraliu,
Merili sî li mănăcăm,
Mărul sî-l sacați,
Duceți-vă la ... Maria,
Cel pierit sî i-l mănăcăm,
Rădăcina sî i-o sacați:
Din ochi,
Din cap,
Din creștitu capului,
Din lumina ochiului,
Din sfărucă nasului,
Din umerii obrazului,
Din gât,
Din limbă,

Din gingini,
Din măsăli,
Din noauăzășănoaui di încheietureli!
Maria sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca mă-sa când o făcut-o,
Ca Dumnezău când o lasat-o,
Ca soarili sânin,
Amin!

Verșeni – Iași. Mg.7, II,40
Inf. Aglaia Gh. Zaharia, 64
Culeg. I.H.C. și S.I. (1968)

137

O plecat omu negru,
Cu haina neagrî,
Cu arma neagrî,
Cu ogaru negru,
Cu toatî armoniția neagrî,
La pădurea neagrî,
Sî-m vânezî ceara neagrî;
Sî niminea n-o văzut,
Maica Domnului o văzut,
Pi scarî di cearî s-o coborât
Ș-o-ntrebat:
– Un' ti-ci tu omu negru,
Cu haina neagrî,
Cu arma neagrî,
Cu ogar negru,
Cu tătî armoniția neagrî?
– Mă-c la pădurea neagrî,
Sî-m vânez ceara neagrî!
– Nu ti-ci la pădurea neagrî,
Sî vânezi ceara neagrî,
Du-ti la... Maria
Șî vânează cel pierit negru:
Din măduvî-n ciolan,
Din ciolan în carni,
Din carni-n cheli,
Din cheli sî răschiei.
Maria sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca argintu strecurat,
Ca Dumnezău din cer
Ce-o lasat-o.

O plecat om roș
Cu haina roșăie,
Cu arma roșăie,
Cu ogaru roș,
Cu toatî armoniția roșăie,
La pădurea roșăie,
Sî-m vânezî ceara roșăie;
Șî niminea n-o văzut,
Maica Domnului o văzut,
Pi scarî di cearî s-o coborât
Ș-o-ntrebat:
– Un' ti-ci tu omu roș,
Cu haina roșăie,
Cu arma roșăie,
Cu ogaru roș,
Cu toatî armoniția roșie?
– Mă-c la pădurea roșăie,
Sî vânez ceara roșăie.
– Nu ti-ci la pădurea roșăie,
Sî vânez ceara roșăie,
Du-ti la Maria
Șî vânez cel pierit roș:
Din măduvî-n ciolan,
Din ciolan în carni,
Din carni-n cheli,
Din cheli sî răschiei.
Maria sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca argintu strecurat,
Ca Dumnezău din cer
Ce-o lasat-o.
O plecat omu alb
Cu hainî albî,
Cu armî albî,
Cu ogaru alb,
Cu toatî armoniția albî,
La pădurea albî,
Sî-m vânezî ceara albî;
Șî niminea n-o văzut,
Maica Domnului o văzut,
Pi scarî di cearî s-o coborât
Ș-o-ntrebat:
– Un' ti-ci tu omu alb,
Cu hainî albî,
Cu armî albî,

Cu ogaru alb,
 Cu toată armonia albă?
 – Mă-c la pădurea albă,
 Și vânez ceara albă.
 – Nu ti duci la pădurea albă,
 Și vânez ceara albă,
 Du-ti la Maria
 Și vânez cel pierit alb:
 Din măduvî-n ciolan,
 Din ciolan în carni,
 Din carni-n cheli,
 Din cheli și răschiei.
 Maria și rămâi curată,
 Luminată,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Dumnezeu din cer
 Ce-o lasat-o.

Târpești – Neamț. Mg.536, I,40
 Inf. Marghioala Gh. Darie, 70
 Culeg. L.B. (1983)

138

Noaui lupchi
 În noaui câmpchi,
 Noaui lupchi
 În noaui văi,
 Nimi nu i-o vazut,
 Nimi nu i-o cunoscut,
 Numa Maica Domnului
 Din poarta cerului
 I-o-ntreabat:
 – Uni mergeț?
 – Mergem dealur'li și sapăm.
 Munți și rasturnăm,
 Pi cel pierit și-l catăm.
 – Lasaț dealur'li,
 Nu sapați,
 Pi cel pierit nu-l cataț,
 Duceți-va la ... cutari,
 La Ilie,
 Capu-i taieț,
 Sângili-i beț,
 Pi cel pierit îl alegeț:
 Din criiri,
 Di su' criiri,

Din ochi,
 Di supt ochi,
 Din urechi,
 Di supt urechi,
 Din fața obrazului
 Din zgârciu nasului,
 Din limbă,
 Di sup limbă,
 Din barbă,
 Di sub barbă,
 Din geanunchi,
 Di sub geanunchi
 Din unghii,
 Di supt unghii,
 Din tăti-nchieturelili,
 Din tăti mladuhurelili!

Îl alegeț,
 Îl culegeț,
 Și nu ramâi
 Cât i-on cir di mac,
 În patru dispicat,
 Pisti mari aruncat;
 Acolo și pciarî,
 Și raspciarî,
 Cum pcieri roaua la soari
 Și stupcitu pi pomânt
 Și nu ști nimi ci s-o facut.
 Și Ilie și ramâie curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat
 Ca maică-sa ci l-o dat,
 Ptioaaa!
 Discânticu și cii di la mini
 Și leacu di la Dumnadzâu.

Straja – Suceava. Mg.277, I,9
 Inf. Aglaia I. Baimacean, 76
 Culeg. I.H.C. (1977)

139

A purces (cutare)
 Pe cale,
 Pe cărare,
 Gras, frumos,
 Bun sănătos,
 L-o-ntâlnit

Lup de câmp,
 Lup de pădure,
 Lup zbârlit,
 De mâna dreaptă l-o luat,
 În pământ l-o trântit,
 Pieritu l-o umplut,
 O ramas văicărindu-se,
 Suschinându-se.
 Nimeni nu l-o auzit,
 Nimeni nu l-o văzut,
 Numai Maica Domnului
 Din torțile cerului
 L-o auzit,
 Scări de ceară și-o făcut,
 În cârjă de argint s-o sprijinit
 Și la Ion o vinit
 Și l-o ntrebat:
 – Ci plângi,
 Ci ti văicărezi?
 – Cum n-oi plânge,
 Cum nu m-oi văicări?
 Dacă am purces de-acasă
 Gras, frumos,
 Bun sănătos.
 M-o-ntâlnit
 Lup de câmp,
 Lup de pădure,
 Lup zbârlit,
 De mâna dreaptă m-o luat,
 În pământ m-o trântit,
 Pieritu m-o umplut.
 – Nu ti plânge,
 Nu ti văicări,
 Cî eu di mâna dreaptă te-oi lua,
 La Aneta te-oi îndrepta,
 Aneta te-o lua
 Și te-o descânta,
 Și l-a-mpunge pe pierit:
 Din criirii capului
 Până la inimă,
 Sub inimă,
 Și l-a trimete
 Peste nouă mări
 Și nouă țări,
 Unde cucoș negru n-a cânta

Și fată codiță albă
 N-a-mpleti

Căntălărești – Vaslui
 Anexă-chestionar (1971)

140

Am plecat pi drum,
 Pi carari,
 Și m-am întâlnit
 C-on lup mari,
 Sus suitu-m-o,
 Gios coborātu-m-o,
 Cel pierit negru, cu roșafi,
 Împăinjănit-m-o.
 Cel pierit negru,
 Cel pierit roș,
 Cel pierit alb,
 Cel pierit beșăcat,
 Buboios,
 Răpănos,
 Întăpăcios,
 Crăpăcios,
 Cel pierit cu Nouăzășnouî di chipuri!
 Cel pierit din vânt,
 Din soari,
 Din beri,
 Din mîncari,
 Din culcari,
 Din sculari,
 Cel pierit cu roșafi,
 Cel pierit de nouăzășnouî di vînturi,
 Nouăzășnouî di chipuri,
 Împăinjănit-m-o,
 Pi mâni,
 Pi chicioari,
 Pi chept,
 Pi schinari,
 Pin găocili ochilor,
 Pin sfârçușu nasulu,
 Pin gingiili măsărilor,
 Pi împărățușu gâtului,
 Cel pierit găsătu-m-o,
 Împăinjănit-m-o,
 Și m-am văitat
 Și m-am spăimântat,

Cî nimini nu m-o auzât
 Dicât Maica lu Dumnezău,
 Din porțâli cerului.
 Pi scări di argint s-o lasat
 Și pi mini m-o-ntreabat:
 – Ce-ai pățât, Bălașo?
 – Păi ci sî păjăsc,
 Maica lu Dumnezău?
 Am plecat pi drum,
 Pi carari,
 Și m-am întîlnit
 C-on lup mari,
 Di pi pământ luatu-m-o,
 În pământ trântitu-m-o,
 Cel pierit negru, cu roșafi,
 Împăinjănit-m-o,
 Cel pierit negru,
 Cel pierit roș,
 Cel pierit alb,
 Cel pierit bubăios,
 Crăpăcios,
 Răpănos,
 Întăpăcios,
 Cel pierit ca păsatu,
 Cel pierit cu roșafi,
 Cel pierit din vânt,
 Din soari,
 Din beri,
 Din mîncari,
 Din culcari,
 Din sculari,
 Cel pierit di nouăzășnoaui di feluri,
 Nouăzășnoaui di chipuri,
 Cari m-o-mpăinjănit,
 Pin găoacili ochilor,
 Pin sfărceșu nasulu,
 Pin gingiili măsurilor,
 Pi împărătușu gâtului,
 Pi mâni,
 Pi chicioari,
 Pi chept,
 Pi schinari;
 Mîncatu-m-o,
 Scărchinatu-m-o,
 Întăpatu-m-o,

În rădăcini,
 M-am înspăimântat,
 M-am înfricoșat.
 – Nu mai plîngi, Balaș,
 Și ti spăimânta
 Și ti-nfricoșă,
 Cî la cutari-ăi alerga,
 Cî ie știi ghini, în jolfi, a discânta,
 Și cu jolfi te-a ungi
 Și te-a atingi,
 [Cel pierit] din rădăcin-a saca,
 Din vîrf s-a usca
 Și s-a-nnegri
 Ca sămânța cânichii,
 S-a-nnegri
 Și s-a usca
 Și nu te-a mai mânca,
 Nu te-a mai înțapa.
 Și-a rămâne corpu tău curat,
 Luminat,
 Ca argintu di curat,
 Ca Dumnezău
 Și Maica Domnului din ceri
 Cî te-o lasat.
 Di la mini discânticu
 Și di la Maica Domnului leacu.

Sălceni – Vaslui. Mg.597, I,11
 Inf. Balaș I. Sandu, 86
 Culeg. L.B. (1985)

141

Plecat-au nouă voinici
 Cu nouă cămeși nouă,
 Cu nouă topoare,
 Cu nouă berzi,
 Cu nouă cosoare,
 Cu nouă ațiclate ascuțite.
 Maica Maria,
 Sântămăria,
 O văzut,
 O auzât,
 Pi scară de argint s-o coborât
 Și cu gura o-ntrebat:
 – Unde vă duceți voi,
 Nouă voinici

Cu nouă cămeși nouă,
 Cu nouă topoare,
 Cu nouă berzi,
 Cu nouă cosoare,
 Cu nouă ațiclate ascuțite?
 – Ne ducem la pădurea roșie,
 La pădurea neagră,
 S-o măturăm de gunoaie.
 Maica Maria,
 Sântămăria,
 O răspuns:
 – Nu vă duceți la pădurea neagră,
 La pădurea roșie,
 Ci vă duceți, curând, la cutare,
 Și măturați-i cel pieritul
 Din creierii capului,
 Din nas,
 Din urechi,
 Și din toate mădularele.
 Cu mătura îl măturați,
 În jolfă-l amestecați,
 În trestie-l înfundați,
 În mare-l aruncați,
 Să rămâie, cutare, curat,
 Luminat,
 Ca argintul,
 Ca lumânărica,
 Cum din cer l-o lăsat.

Pădureni – Mărășești, Vrancea
 Anexă-chestionar (1971)

142

Cel pierit cu pocitură
 Cel pierit cu-ntâlnitură
 Cel pierit cu ceasul rău,
 Ieși din creierii capului,
 Din sfârçușul nasului,
 Din fața obrazului,
 Din vederile ochilor,
 Din auzul urechilor,
 Din cununa dinților,
 Din rădăcina măsărilor,
 Din toate încheieturile,
 Și lasă-l pe cutare curat,
 Luminat,

Ca argintul strecurat,
 Ca Maica Domnului din cer
 Ce l-o lăsat.
 Cel pierit din băutură,
 Cel pierit din călcătură,
 Cel pierit din vânturi mari,
 Cel pierit din apus,
 Cel pierit din răsărit,
 Cel pierit din 99 de neamuri,
 Nu-l înșepați,
 Curățați-l,
 Și lăsați-l curat,
 Luminat,
 Ca Maica Domnului din cer
 Ce l-o lăsat.
 Cel pierit cu ceas rău,
 Cel pierit din băutură,
 Nimeni nu l-a văzut,
 Nimeni nu l-a auzit,
 Numai Maica Domnului,
 Din cer s-o lăsat,
 Cu îngerii l-o întreat
 Răul i l-o luat,
 Peste mări negre l-a aruncat
 Și-o rămas cutare luminat,
 Ca Maica Domnului din cer
 Ce l-o lăsat.

Prisecani – Vrancea
 Anexă-chestionar (1971)

143

Din munți,
 Din dealuri,
 Din văi
 S-o lasat ravaș
 La sat,
 Cântând,
 Fluierând,
 Ca s-aduni toți boalili,
 Toți oarbili
 Și s-aduni și pi cel pierit:
 Pierit negru,
 Pierit roșu,
 Pierit galbân,
 Pierit copt,

Pierit nicopt,
 Din vis,
 Din plâns,
 Din gând,
 Din vânt,
 Cu bubî,
 Cu dalap,
 Cu săgitături,
 Cu pocituri,
 Di 99 di feluri,
 Di 99 di neamuri,
 Sî ișâfi din chelea lui Ion,
 Din toate mădulele lui,
 Din creștit pâni-n tălchi,
 Sî rămâi curat,
 Luminat,
 Ca Maica Domnului
 Ce l-o lasat,
 Ca Dumnezeu ce l-o făcut.
 Pierit rusăsc,
 Germănesc,
 Din toate țările,
 Doghitocesc,
 Boieresc,
 Gâstesc,
 Toate păsările,
 Pierit sălbatic,
 Ursăsc,
 Vulpesc,
 Iepuresc,
 Păsăresc,
 Să ieși din chelea lui cutare,
 Din carnea lui,
 Mădulele lui,
 Dacă n-ai ieși,
 Îți dau și munca cânichii.
 Cânepa are douăsprezece munci:
 O sameni,
 O culegi,
 O tochești,
 O meliți,
 O raghili,
 O cheptini,
 O torci,
 O urzăști,

O țâși,
 O înălbești,
 O croiești,
 O coși,
 O porți,
 O ruchi.
 Și cutare sî rămâie curat,
 Luminat,
 Ca Maica Domnului
 Ce l-o lăsat.

Vidra – Vrancea
 Anexă-chestionar (1971)

De cârțiță

144

Plecat-o noaui salahori
 Cu noui topoarî,
 Cu noui berz,
 Cu noui hârleți,
 Cu noui lopeți,
 Cu noui mături
 La fântâna părăsâti;
 Cu topoarâli s-o taie,
 Cu berzâli s-o bârduiasci,
 Cu hârlețali s-o săpi,
 Cu lopețali s-o arunci,
 Cu mătur'li s-o mături.
 Dar niminea nu i-o văzut,
 Niminea nu i-o auzât,
 Numai Maica Domnului,
 Din poarta cerului,
 I-o auzât
 Și i-o văzut:
 – Uni vă duciți voi,
 Cii noaui salahori
 Cu noaui topoarî,
 Cu noaui berz,
 Cu noaui hârleți?
 – Ni ducim la fântâna părăsâti.
 – Nu vă duciți,
 Cî-i lasați di Dumnezău.
 Vă duciți la (*numitu*),
 Omu bolnavu,

Cari ari bubili,
 Și sapați cârtițali lui:
 Din cap,
 Din ochi,
 Din chept,
 Din schinari,
 Din mâni,
 Din chicioari,
 Din rânzi,
 Din osânzi,
 Din inimă
 Di supt inimă.
 Cu berzâli și li bărduiți,
 Cu topoarâli și li tăieț,
 Cu hârlețâli și li sapaț,
 Cu lopețâli și le-aruncaț,
 Cu măturili și li măturaț.
 Pisti Nouăzășnou di mări negri,
 Acole și chiarî,
 Și răscheie,
 Ca roua di soari,
 Ca spuma di mari!
 Și rămâi curat
 Și luminat,
 Ca argintu strecurat.

*Aista sî discântî c-on cir di păr din cap și
 cearî curatî.*

Bogheștii de Jos – Vrancea. Mg.146, I,18
 Inf. Maria I. Daneș, 68
 Culeg. L.B. (1973)

De constipație

145

*Se descântă cu lacătul de la ușă pus într-un
 vas cu apă.*

La apa lui Iordan
 Nouă fete de jidan,
 Nouă încuie,
 Nouă descuie;
 În apa lui Iordan
 Opt fete de jidan,
 Opt încuie,

Opt descuie;
 În apa lui Iordan
 Șapte fete de jidan,
 Șapte încuie,
 Șapte descuie;
 La apa lui Iordan
 Șase fete de jidan,
 Șase încuie,
 Șase descuie;
 La apa lui Iordan
 Cinci fete de jidan,
 Cinci încuie,
 Cinci descuie;
 La apa lui Iordan
 Patru fete de jidan,
 Patru încuie,
 Patru descuie;
 În apa lui Iordan
 Trei fete de jidan,
 Trei încuie,
 Trei descuie;
 La apa lui Iordan
 Două fete de jidan,
 Două încuie,
 Două descuie;
 La apa lui Iordan
 O fată de jidan,
 Una încuie,
 Una descuie.
 Descântecu-i de la mine,
 Leacu-i de la Dumnezeu.

Bistricioara – Ceahlău, Neamț
 Anexă-chestionar (1971)

De dalac

146

A plecat Murgu pe cale,
 Pe cărare
 Și s-a întâlnit
 Cu dalac moale,
 Dalac tare,
 Dalac grăbnic,
 Dalac cu armurar,

Dalac cu deochi,
 Dalac cu cei răi,
 Dalac prin fierbințeală,
 Dalac prin răceală,
 Dalac prin osteneală,
 Dalac apă bând,
 Dalac mâncând,
 Dalac dormind,
 Dalac la drum mergând,
 Dalac prin 99 de feluri
 Și 99 de neamuri.
 Să ieși de la Murgu:
 Din creierele capului,
 Din auzul urechilor,
 Din văzul ochilor,
 Din tot corpul,
 Să ieși din piele în vânt,
 Din vânt în pământ
 Și Murgu să rămână
 Curat și luminat.

Albele – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

147

Făcut-a Maica Domnului masî mare
 În vârful umărului!
 Ș-o chemat toată bubili,
 Toată rânili,
 Toată spurcăciunii.
 Pi dalac,
 Pă dălăcoaică,
 Pi armorar,
 Pi armorăroaică
 Nu i-o cheamat.
 Și îi s-o suparat
 Și-napoi s-o-nturnat,
 Pi cute-o-ncalecat,
 La mare-o plecat,
 Cutea s-o cufundat,
 Dalacu și dălăcoaică,
 Armorariu și armorăroaică
 S-o-necat,
 Iar (gita) o ramă curată,
 Luminată,
 Ca Maica Domnului

Cum o lasat-o.

Moreni – Berzunți, Bacău. Mg.141, 1,4
 Inf. Dumitru T. Corman, 75
 Culeg. L.B. (1973)

148

Plecat-a Ileana,
 Lecuitoarea,
 Pi cali, pi carari,
 Când la mijloc di cali,
 Di carari,
 Mă-ntâlnii
 Cu noaui fraț
 Cu noaui topoari,
 Cu noaui surori
 Cu noaui cosoari.
 – Uni vă duciți voi,
 Noaui fraț
 Cu noaui topoari,
 Cu noaui surori
 Cu noaui cosoari.
 – Uni vă duciți voi,
 Noaui fraț
 Cu noaui topoari,
 Cu noaui surori
 Cu noaui cosoari?
 – Ni ducim la mărul roș,
 Din rădăcină și-l tăiem,
 Di vârf și-l uscăm.
 – Nu vă duciți la mărul roș,
 Din rădăcină și-l tăieți,
 Di vârf și-l uscați,
 Haidiți la (cutari),
 Și tăieți-i dalac,
 Dălăcoaică,
 Cu puii îi.
 Cu mâna și-i luați,
 Pști noaui mări
 Și-i aruncați,
 Noaui api limpezăți,
 Noaui sati părăsăți;
 Și ie și rămâi luminată
 Și curată,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Maica din ceri

Ce-o lasat-o.

Barcea – Galați. Mg.547, I,3
Inf. Ileana Chiriță, 61
Culeg. L.C. (1983)

149

– Unde te duci, omule mare,
Cu toporul mare?
– La pădurea mare,
Să tai un copac mare,
Să fac o mănăstire mare.
– Nu te duce, omule mare,
Cu toporul mare,
La pădurea mare,
Să tai un copac mare,
Să faci o mănăstire mare,
Vino la capul lui (cutare)
Și taie dalacul:
Dalac negru,
Dalac alb,
Dalac verde,
Dalac roșu,
Dalac de 99 de feluri,
Primit din răceală,
Din fierbințeală,
Din deochi,
Din frigare,
Din 99 de feluri primit.
Dalac întoarce-te,
Dalac întoarce-te,
Dalac întoarce-te,
Dalac întoarce-te,
Dalac întoarce-te,
Dalac întoarce-te,
Dalac întoarce-te,
Dalac întoarce-te!
Cu cremene te-oi încremeni,
Cu marmură te-oi mărmuri,
Cu toporul te-oi tăia,
Cu mătura te-oi mătura,
Cu mâna dreaptă te-oi lua,
În Marea Neagră te-oi arunca.
Descântecul de la mine,
Leacul de la Maica Domnului

Și de la Dumnezeu.

Mogoșești-Siret – Iași
Anexă-chestionar (1971)

150

(La animale). Iei toporu și ti duci acolo și
pălești buba ceea, zâci așa:

M-am dus la păduri,
Și tai on copac mari,
Și boieriu nu m-o lasat,
Și eu am plecat
La (vaca ceea,
cum îi zâci, Florica),

Am plecat la dânsa,
La pulpî,
Și i-an tăiet dalacu.
Dalac negru,
Dalac roș,
Dalac cărănzău,
Dalac albastru,
Dalac galbân,
Dalac din niarari,
Dalac din Străgari,
Dalac din potci,
Dalac di dimineață,
Dalac di de-amiază,
Dalac di sarî,
Și chiei,
Și răschiei,
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari,
Și nu rămâi
Cât on cir di mac,
Uscat,
În patru dischicat,
În mari aruncat.
Și Florica și rămâie curată
Și luminată,
Ca Maica Domnului
Ce-o lasat-o.

Țibucani – Neamț. Mg.227, I,15
Inf. Ileana I.C. Butmaru, 67
Culeg. L.B. și L.C. (1976)

151

M-am dus la pădure
 Să tai un copac mare,
 Și boierii nu m-au lăsat,
 Și eu am plecat la Ion,
 La capul,
 La pieptul lui,
 Și i-am tăiat dalacul:
 Dalac de mirare,
 Dalac de strigare,
 Dalac din potcă,
 Dalac din dediochi,
 Dalac negru,
 Dalac roșu,
 Dalac cărămiziu,
 Dalac stâneniu,
 Dalac verde,
 Dalac galben,
 Dalac de 99 de feluri,
 Să chieie,
 Să răschieie,
 Ca spuma de mare,
 Ca roua de soare,
 Să nu rămână
 Cât un cir de mac,
 Uscat,
 În patru deschicăt,
 În mare aruncat;
 Și Ion să rămâie curat,
 Ca Dumnezeu ce l-a lăsat,
 Ca Maica Domnului!

Țibucanii de Jos – Neamț
 Anexă- chestionar (1971)

152

Amin, amin,
 Cozma de-amin,
 Discânticu di la mini,
 Leacu di la Maica Domnului!
 S-o sculat bou ista,
 Ori vaca, ci esti,
 S-o sculat sâmbătă,
 Și tari-l mai dure
 Și tari-l mai săgeta,
 Și el gemé,

Sî scremé,
 Și păru pi dânsu s-o zbârlit,
 Carnea pi dându-o scăzut,
 Și nimi nu-l vide,
 Nimi nu-l auză,
 Numa Maica Domnului
 Din ceri l-o văzut,
 Pi scarî di aur s-o scoborât
 Și cârji di cer în mână și-o luat
 Și la bou o vinit
 Și l-o-ntrebat:
 – Nu gemi,
 Nu ti scremi,
 Nu ragi,
 Aleargî la Catinca,
 Catinca Ț-a discânta
 Și pisti leac Ț-a da,
 Catinca te-o discântat
 Și pisti leac Ț-o dat.
 Tu dalac mort,
 Tu dalac viu,
 Tu dalac galbân,
 Tu dalac roșu,
 Tu dalac negru,
 Tu dalac verdi,
 La vaca asta sî n-ai loc,
 Nici sî coci,
 Nici sî îmflî,
 Nici sî ghiungii,
 Ieș di la vacî:
 Din Țâfî,
 Di sub Țâfî,
 Din pulpî,
 Di sub pulpî,
 Din fătăciuni,
 Din culbeciu ochilor,
 Din criirii capului!
 Sî ti duci
 Uni-s apili opriti,
 Uni-s maluri răsăchiti,
 Uni nu esti
 Nici on pom roditori,
 Ca răchita.
 Și-acolo sî coci,
 Și-acolo sî răscoici,

Sî ti usuci la soari
 Ca spuma di mari,
 Ca roua di soari.
 Şî bou ista sî rămâi curat,
 Luminat
 Ca Dumnezeu ci l-o lasat,
 Ca măicuţa ci l-o născut.
 Urecheni – Neamţ. Mg.270, II,16
 Inf. Catinca D. Asaftei, 73
 Culeg. I.H.C. (1977)

De deochi

153

Păsărică albă, cudalbă,
 Din cer picată,
 Pe piatră picată,
 Piatra-n patru s-a crăpat,
 Aşa sū crape
 Cel ce a deocheat pe Ion.
 De-o fi deocheat de femeie,
 Să-i crape ţăţele,
 Să-i curgă laptele,
 Copilul să-i moară de foame.
 De-o fi deocheat de fată mare,
 Să-i cadă părul,
 De-o fi deocheat de flăcău,
 Să rămână chel,
 Să rădă lumea de el,
 De-o fi deocheat de vînt,
 Să-i sece nările,
 De-o fi deocheat de câmp,
 Să-i sece mana,
 De-o fi deocheat de codru,
 Să-i cadă frunza,
 De-o fi deocheat de soare,
 Să-i cadă razele!
 Şi Ion să rămână curat,
 Luminat,
 Cum Dumnezeu l-a lăsat.

Albele – Bacău
 Anexă- chestionar (1971)

154

Se ia o ulcică de apă neîncepută şi 9 cărbuni aprinşi. Se pun cărbunii în apă în trei

rînduri câte trei. De câte ori se pun, se descântă:

Pasăre albă, cudalbă,
 În cer a zburat,
 Trei chicături de sânge
 Pe chiatră au chicat,
 Să crape ochii cui a deocheat!
 De-o fi deocheat de vînt,
 Să-i încete arichile,
 De-o fi deocheat de om,
 Să-i crape capul,
 Să-i cadă părul,
 De-o fi deocheat de o femeie
 Cu prunc,
 Să-i moară pruncul,
 Să-i plesnească cheptul,
 De-o fi deocheat de o fată mare,
 Să-i plesnească ţăţele,
 Să-i cadă cosişele.
 Să-i dea Dumnezeu leac.

Caşin – Bacău
 Anexă- chestionar (1971)

155

Ieş diochi
 Dintre ochi
 Di la Vasăli,
 Di la Neculai,
 Sî rămâi curat,
 Luminat,
 Ca argintu stricorat.
 Ieş din creştitu capului,
 Din sfîrcul nasului,
 Din băirile gâtului,
 Din geni,
 Din sprînceni,
 Din auzătu urechilor,
 Din faţa obrzului,
 Sî rămâi curat,
 Luminat,
 Ca Maica Precista
 Ci l-a lăsat.
 O fată di domn
 Într-on vîrv di corn,
 C-un pahar di apă
 Şi unu di foc,
 Apa stîngi focu

Lu Vasâli,
Lu Neculai...
Și asta-i.

Curița – Bacău. Mg.410, I,22
Inf. Maria I. Rențea, 71
Culeg. I.H.C (1980)

156

Purces-a Ioana,
Gioi, marț, niercuri,
Cân sî-întâmplî,
Pi cali, pi carari,
Grasî și frumoasî,
Foarti sănătoasî.
S-on-tâlnit
Cu nouî făcători,
Cu nouî fărâmcători,
Cu nouî pocitori,
Cu nouî pocitureli,
Cu nouî diochiuri,
Cu nouî diochiureli,
Nouî ceasuri răli.
Gios, în pământ, c-o trântit-o,
Carnea i-o mozolit,
Schinarea cî i-o-ncordat,
Cheptu cî i-o ridicat,
Mânili i-o-ngreunat,
Chicioarili i le-o zgârcit.
Ie țapa,
Și vârcolea,
Nimeni n-o videa.
Maria, Sântămăria,
O-ntrebat-o:
– Ci ti oicărești,
Ti vâicărești?
– Cum nu m-oi oi căra?
C-am plecat grasî
Și frumoasî,
Bunî sănătoasî,
Și m-o-ntâlnit:
Nouî făcători,
Nouî fărâmcători
Nouî pocituri,
Nouî diochiuri,
Nouî diochiureli,

Nouî ceasuri răli.
Gios, în pământ,
M-o trântit,
Carnea ni-o mozolit.
– Tacî, nu ti oicăra
Și nu ti vâicara,
La Anica ai alerga,
Diochiturili și le-a lua,
Pisti noaui mări le-o arunca.
Ochii ț-a dispăinșani,
Chicioarili ț-a dizgârci,
Mânile ț-a dizgreuna,
Și rămâi curatî,
Luminatî,
Ca Dumnzeu
Ci te-o lasat.

Frumușelu – Bacău. Mg.239, I,16
Inf. Ioana I. Mardare, 80
Culeg. L.B. și L.C. (1977)

157

A plecat Ion, marți dimineață,
Pi cali,
Pi carari,
Pi drumu cel mari,
Gras, frumos
Și sănătos.
La mijloc di cali
L-o-ntâlnit vânt turbat,
Câni spurcat:
Cu diochiu l-o diochet,
Cu pocitura l-o pocit,
Cu întâlnitura l-o întâlnit,
În brați l-o luat,
Carnea i-o mozolcat-o,
Fața i-o îngălbinit,
Trupu plin di giunghiuri
L-o lăsat.
El plângea,
Și căina
Și sî vâicărea,
Nimeni nu-l auzea,
Numai Maica Domnului,
Din poarta cerului;
Scarî di aur o făcut

Și la el s-o coborât:

– Ci plângi, Ioane,

Și ti caini,

Și ti văicărești?

– Cum n-oi plângi,

Miaci Sfânti,

Cum nu m-oi văicări?

Dacă am plecat, marți dimineați,

Pi cali,

Pi carari,

Pi drumu cel mari

Gras, frumos

Și sănătos.

La mijloc di cali

Am întâlnit vânt turbat,

Câni spurcat:

Cu diochiou m-o deochet,

Cu pocitura m-o pocit,

Cu întâlnitura m-o întâlnit,

În brați m-o luat,

În pământ m-o trântit,

Sângili mi l-o băut,

Carnea mi-o mozolcat-o,

Fața mi-o ngălbinit-o,

Trupu plin de junghiuri

L-o lăsat.

– Taci, tu, Ioane, nu ti căina,

Nu ti văicări,

Că tu la (cutare) ăi alerga,

Cu gura te-a discânta,

În bata sa li va lega

Pisti 99 de mări le va arunca.

Acolu si cheie!

Și tu ai si rămâi curat,

Luminat,

Ca argintu strecurat,

Ca maică-ta ci te-o fâtat.

Se ia un cordon de trei coți lungime [și] se descântă mișcându-l peste cel bolnav. La urmă, pentru a verifica dacă a fost deochet, se măsoară din nou cordonul. În caz de deochi, se vede că s-a scurtat; măsoară mai puțin de trei coți. Se ține apoi cordonul sub pernă o oră.

Huruiești – Bacău

Anexă-chestionar (1971)

158

La răchita cea-nverzită

Șade-o fată depletită,

La răchita rămurată

Șade-o fată-nzorzonată,

Ea-i c-un ochi de sânge,

Cu unu de foc,

Cel de sânge stinge pe cel de foc.

Așa să mi se frângă

Și să mi se stângă

Deochiturile,

Săgetăturile,

Uităturile

Și pocitura.

Cum se potolește

Și se liniștește

Vântu pe pământ,

Așa să se potolească

Și să se liniștească

Deochiturile,

Săgetăturile

Și uităturile

Și pocitura.

Dacă este diochet de femeie cu băiet,

Să-i crape țâțele,

Să-i curgă laptele,

De-i diochet de-o fată mândră

Și-mpopoțonată,

Crape-i țâțele,

Chice-i părul,

Și de-i diochet de vreun băiet,

Crape-i pulpele,

Curgă-i sângele,

De-i diochet de vro vadană,

Mamă a unui copil mic,

Moară-i copilu,

De l-o diochet ochi verzi,

Sau căpriei,

Sau negri,

Sau albăstriei,

Ochii să-i plesnească,

Sângele să-l năpădească!

El să rămâie curat,

Luminat,

Ca și roua florilor,

Ca lacrima ochilor,
 Ca poala Sfintei Marii,
 Ca mă-sa când l-o făcut.
 Pasăre albă peste Ion a zburat,
 Diochiu în patru a crăpat,
 Nici cât un fir de mac
 N-o rămas,
 În patru părți deschicat,
 În fundu mării aruncat.
 Nimica n-o rămas,
 Căci Ion s-a luminat
 Și s-o spălat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca auru cel curat.
 De la mine descântecu,
 Și leacu de la Dumnezeu
 Și Maica Domnului.

Ludași – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

159

O zburat o pasăre albă,
 Cudalbă,
 Sub cer.
 Când la mijloc de cale,
 O-ntunchinat un deochi de pocitură
 Și un deochi de săgetătură
 Pe cutare.
 Se mișala
 Și se văicara;
 Nimeni nu l-o auzit,
 Numai Maica Domnului
 L-o auzit,
 Pe scări de argint o coborât,
 La dânsul c-o venit
 Și din gură l-o-ntrebat:
 – Ce te mișălezi,
 Ce te văicărezi, (cutare)?
 – Cum nu m-oi mișala,
 Și m-oi vaicara?
 Dacă am pornit
 De la casa mea
 Gras și frumos,
 Sănătos și voios,
 Când la mijloc de cale

M-o întunchinat
 Prin deochi
 Și săgetătură,
 Prin deochi
 Și pocitură.
 – Nici în samă nu băga,
 Eu de mână le-oi lua
 Și în mâna celei care descântă
 Te-oi da,
 Să rămâi sănătos,
 Voios
 Și luminat
 Cum Dumnezeu te-o lăsat.

*Se descântă în apă neîncepută, folosind un
 cuțit, care se trece prin apă în timpul des-
 cântecului, iar la urmă se sting cărbuni.
 Apa i se dă bolnavului să bea și se stropେ-
 te pe față și pe corp.*

Bajura – Botoșani
 Anexă-chestionar (1971)

160

La o răchită răsădită
 Esti-o fată despletită,
 C-on ochi di apă
 Și cu unu di foc,
 L-o scos pe-aceal di apă
 Și l-o stâns pe-aceal di foc,
 Așa sî stângî diochiu
 Și rana
 Și pocitura
 Di la cutari,
 (Cum îl cheamî),
 Din capu lui,
 Din crierii lui,
 Din ochii lui,
 Din nasu lui,
 Din abrazu lui,
 Din dinți lui,
 Din măsălii lui,
 Din cheptu lui,
 Din spatili lui,
 Din mânur'li lui,
 Din inima lui,
 Din tăti-nchieturelili,

Tăti mădurelili
 Tăti faidaua lui.
 Sî rămâi el curat,
 Luminat,
 Ca Dumnăzău Sfântu
 Ci l-o lasat
 Şi ca Maica Domnulu
 Ci l-o făcut.
 Pfuum!
 Din vânt ai vinit,
 În vânt te-i dus.
 Brehuieşti – Botoşani. Mg.307, I,6
 Inf. Auguriţa A. Acasandrei, 83,
 Culeg. I.H.C. (1978)

161

S-o sculat Maria
 Duminică dimineaţa,
 Grasi, frumoasă, sănătoasă,
 Ş-o plecat pi cali,
 Pi carari;
 La mijlocu călii
 Şi cărării
 S-o-ntâlnit cu noui feti ficioareli,
 Nevesti nevesteli,
 Cu rochiţali mohorâti,
 Cu camaşali năşăpiti.
 Di schinari-o luat-o,
 În pământ o trântit-o,
 Sângili i l-o supt,
 Carnea i-o măcelărit,
 Ca pe-o mânăşi di cânip-o socotit
 Şi la marginea drumului
 O'azvârlit!
 Niminea n-o văzut-o,
 Niminea n-o auzât-o,
 Numa Maica Maria,
 Din porţali cerului,
 O văzut-o
 Ş-o auzât-o.
 Pe scară di aur s-o coborât,
 În cârji di argint s-o sprijinit,
 Ş-o-ntrebat:
 – Di ci ti plângi, Marie,
 Di ci ti văicărez?

– Cum sî nu mă plâng,
 Maică Mari,
 Cum sî nu mă văicărez?
 Dacă m-am sculat
 Duminică dimineaţa
 Grasi, frumoasă, sănătoasă,
 Ş-am plecat pi cali,
 Pi carari,
 La mijlocu călii
 Şi cărării
 M-am întâlnit cu noui feti ficioareli,
 Nevesti nevesteli,
 Cu rochiţali mohorâti,
 Cu camaşali năşăpiti.
 Di schinari m-o luat,
 În pământ m-o trântit,
 Sângili mi l-o supt,
 Carnea mi-o măcelărit,
 Ca pe-o mânăşi di cânip
 M-o socotit
 Şi la marginea drumului
 M-o azvârlit!
 – Nu ti plângi, Marie,
 Nu ti văicara,
 Du-ti la Raruca,
 Buna ţocoleana,
 Cu gura Ț-a descânta,
 Cu limba Ț-a lua.
 Şi tu sî rămâi curatî,
 Luminatî
 Ca mă-ta ci te-o făcut,
 Ca Dumnezău ci te-o lasat!

Brăhăşeşti – Galaţi. Mg.149, II,40
 Inf. Raruca Gh. Pamfile, 65
 Culeg. L.B. (1973)

162

O făcut Maica Domnului
 Trii fântâni:
 Una o făcut-o di hin,
 Una o făcut-o di nir
 Şi una o făcut-o di venin.
 Cari-o mers la nir,
 S-o niruit,
 Cari-o mers la hin,

S-o veselit,
 Cari-o mers la venin,
 O crăpat.
 Așa sî-i crăpi ochii
 Cui o diochet pi...
 Dac-a ci di om,
 Sî-i crăpi boasăli,
 Dac-a ci di fimeî,
 Sî-i crăpi țâțali,
 Dac-a aci di fatî mari,
 Sî-i chici codițali,
 Dac-a ci di vânt,
 Sî-i steie calu,
 Dac-a ci di soari,
 Sî-i chieie căldura.

Cudalbi – Galați. Mg.281, 1,9
 Inf. Marghioala I. Drăguș, 86
 Culeg. L.B și L.C. (1977)

163

Pasări țâru (?) cudalbî,
 La ceri o zburat,
 Trii chicături di sânge-o chicat,
 Pi cheatr-o chicat,
 Cheatra-n patru s-o dișchicat.
 Așa sî sî dișchici ochii
 Celui ce-o ci diochet pi Ion.
 De-a ci barbat,
 Sî-i crăpi boasăli,
 Sî-i curgî pchișătu,
 De-a ci fimeie,
 Sî-i crăpi țâțali,
 Sî-i curgî laptili,
 Sî-i moarî pruncu,
 De-a ci diochet-o codru,
 Sî-i chici frunza,
 De-a ci diochet-o vântu
 Sî-i crăpi calu,
 De-a ci diochet-o soarili,
 Sî-i chici chicioarili.
 Fugi diochi
 Dintri ochi,
 Sî rămâi Ion luminat
 Șî curat,
 Ca argintu strecurat,

Ca maicî-sa ci l-o făcut.

Matca – Galați. Mg.144, II,26
 Inf. Zlățița P. Dragomir, 74
 Culeg. L.B (1973)

164

La cea salcie răsăditî
 Esti-o fatî displetitî,
 Cu cămeșă di urzâcî,
 C-on ochi di apî
 Șî unu di foc.
 O sârit aceal di apî
 Șî l-o potolit pe-aceal di foc;
 Cum s-o potolit focu di apî,
 Așa sî sî potpleascî
 Diochiturili,
 Pociturili,
 Săgităturili,
 Toati cesurile cele răli
 Di la Ileana:
 Din criirii capulu,
 Din fața obrazului,
 Din auzu urechilor,
 Din viderili ochilor,
 Sî rămâi luminatî
 Șî curatî,
 Ca mama ei
 Cari-o făcut-o!

Slobozia Blăneasa – Galați. Mg.522, I,11
 Inf. Catina I. Corodeanu, 76
 Culeg. L.B (1983)

165

Pasări albă o zburat,
 Picături di sânge o picurat,
 De-o picurat pi pământ,
 Pământu s-o uscat,
 De-o picurat în apî,
 Apa o sacat,
 De-o picurat pi chiatrî,
 Chiatra o crapat.
 Așa sî crăpi
 Șî sî sî usuci
 Sî sî dispici
 Ochii cei răi,
 Ochi întorși,

Diochiu pi capu cutăruia;
 Sî rămâi curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat.
Sufli piști cap și scuipi.
 De-i fi diochet di fati mari,
 Sî-i chici păru din cap,
 De-i ci diochet di barbat,
 Sî-i crăpi coaili,
 Sî-i mergi puhoaili,
 De-a ci diochet di fimei cu barbat
 Sî-i chici păru din cap,
 Sî-i crăpi țâțali,
 Sî curgi laptili,
 Sî si niri lumea di ie,
 Cum s-o nirat di Maria,
 Când o diochet-o.

Costești – Tg. Frumos
 Anevă- chestionar (1971)

166

M-am uitat în sus,
 Am văzut roșu,
 M-am uitat la asfințat,
 Ninici n-am văzut,
 M-am uitat la răsărit,
 Am văzut trii feti:
 Una cu ochiu di foc,
 Una cu ochiu di diochi
 Și una cu ochiu di apă.
 Cei cu ochiu di foc ardé,
 Cei cu ochi di diochi pocé,
 Cei cu ochi di apă stângé
 Sî-ntorce.
 S-sî-întoarcî di diochiu
 Di la (cutari),
 Din sfârcu nasului,
 Din fața obrazului,
 Din criirii capulu,
 Din auzu urechilor,
 Din toată zidirea trupului.
 Ș-o rămas curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat.

De-a ci diochet di fati mari,
 Sî-i chici cosățali,
 Sî-i parî rău tari,
 De-a ci diochet di nevastă cu copchil,
 Sî-i crăpi țâțali,
 Sî-i curgi laptili gios,
 Sî-i moară pruncu di foami,
 De-a ci diochet di barbaț,
 Sî li crăpi și lor
 Sî (cutare) nu mai cii nica.
 Ș-o rămas curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Maica Domnului
 Ci l-o lasat,
 Ca mă-sa ci l-o fătat.
 N-o ramas cât on cir di mac,
 În patru dischicat
 Sî-n mari aruncat.
 Discânticu di la mini
 Și leacu di la Dumnezeu Sfântu.

Covasna – Iași. Mg.402, I,43
 Inf. Anica Gh. Filon, 70
 Culeg. L.C. (1981)

167

Trii păsări albi,
 Cudalbi,
 În ceri când o zburat,
 În cângi trii chetri-o luat,
 Gios cân le-o scapat,
 Trii iazuri s-o făcut:
 Unu di vin,
 Unu di lapti
 Și unu di venin.
 Ceal cari-o mâncat lapti,
 O mâncat
 Și s-o săturat,
 Ceal cari-o [băut] din vin
 S-o-nbatat,
 Ceal mâncat din venin
 O crapat.
 Așa si crăpi ochii
 Acelui ci l-o diochet
 Pi... Costicî.

De-a ci diochet di barbat
 Sî-i crăpi (îi cam urât aici),
 Iar de-a ci di fimeie,
 Sî-i crăpi țâțâli,
 Sî-i moarî pruncu,
 Iar de-a ci di fatî mari diochet
 Sî-i chici nojâțâli.

Probota – Iași. Mg.291, I,6
 Inf. Mândița I. Șaramet, 53
 Culeg. L.B. (1978)

168

Potca,
 Frica,
 Spaima,
 Strângarea,
 Cascarea,
 Diochiiu,
 Ochii cii răi,
 Sî iasă din chept,
 Din spati,
 Din chicioari,
 Din mâni,
 Din rărunchi,
 Din criirii capulu
 Fața obrazulu,
 Sfârcu nasulu,
 [Să se ducă]
 Uni câinii nu latrî,
 Cucoșî nu cântî,
 C-acol' li-i salașu,
 Nu-n trupu Marii.
 Maria sî rămâi curatî,
 Luminatî,
 Ca di Maica Precista lasatî,
 Ca di Dumnezău Sfântu născutî,
 Ca di mă-sa să ci făcutî.

Topile – Iași. Mg.178, I,5
 Inf. Alexandrina T. Gavrilă, 54
 Culeg L.B. (1974)

169

Chei și răschei
 Dintre ochi!
 Și pasăre albă

Codalbă,
 Chică ici,
 Chică colo,
 Chică-n chiatră,
 Cheatra crapă,
 Crape ochii
 Cui o deochiat pe... cutare.
 De-o diochiat-o barbat,
 Să-i crape boășele,
 Să-i curgă sângele,
 De-o diochiat-o femeie,
 Să-i crape țâțele
 Și să-i curgă laptele
 Și să-i moară pruncu;
 De-o diochiat-o câmpul
 Să-i săci iarba,
 De-o diochiat-o pădurea,
 Să-i chice frunza,
 De-o diochiat-o vântul,
 Să-i crăpe calul
 De la mine descântec,
 Iar de la Dumnezeu leac.

Bălușești – Neamț
 Anexă-chestionar (1971)

170

Ieși diochi
 Dintre ochi,
 Din gene,
 Din sprâncene,
 Din toate încheieturile,
 Ieși și du-te
 Unde cucoș nu cântă,
 Popă nu cetește,
 Voinic nu cioplește,
 Unde popa nu toacă,
 Fetele nu joacă;
 Du-te la fata de-mpărat,
 Că acolo te-așteaptă
 Cu mesele-ntinse,
 Cu făclii aprinse.
 Cine o deochiat
 O și crăpat,
 Cine o rămnit
 O și plesnit,

Cutare a rămas curat,
Ca argintul strecurat,
Ca Domnul Hristos,
Că nu-i bolnăvicios.

Arbore – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

171

Luăm noaui carbuni și spunem:

Aista-i di diochi,
Aista di Strâgari,
Aista-i di pocitura cei mari!

Di trii ori spunem

S-o luat noaui strigoi
Cu noaui strigoaie,
Noaui moroi
Cu noaui moroaie,
Noaui pocitori
Cu noaui pocitoari;
Mărgând,
Străgând,
Cu nimini nu sî-ntâlnind,
Numai cu Catrina,
În fați i s-o uitat,
Tât trupu l-o înceurat,
Nimi-n lumi nu li vedi,
Nimi-n lumi nu li-audi,
Numa Maica Domnului,
Cergî alb-o-ntins,
Calea le-o curpins.
– Uni va duceți voi,
Noaui strigoi,
Cu noaui strigoaie,
Noaui moroi
Cu noaui moroaie,
Noaui diochitori
Cu noaui diochitoari?
– Bodaprosti, Maică Sfântă,
Ci ni-ntrebi:
Ni ducem la Catrina,
Cu cuțatili carnea sî i-o mîncăm,
Sângili sî-i bem,
Zî di moarti sî-i punem.
– Ba acolo nu va duceți,

Cî va sorocesc eu
Cu sorocu neu
Și cu-a lu Dumnezău;
Înapoi va întorçeți
Și-n Marea mare va duceți,
Cî esti-un pești mari
Cu solzi di aur.
Cu cuțatili carnea sî i-o mîncăți,
Sângili sî-i beți,
Zi di moarti sî-i puneți.
Catrina sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca argintu cel curat,
Ca Dumnezău Sfântu ce-o lasat!
Di-i diochetî di barbat,
Curat, nicurat,
Cu gura di lup turbat,
Crăpi-i boasăli,
Margî-i sângili,
Di-i diochetî di fimeie,
Curatî, nicuratî,
Cu gura di lupoaicî turbatî,
Crepî-i țâțali,
Margî-i laptili,
Di-i diochetî di fatî mari,
Curatî, nicuratî,
Cu gura di lupoaicî turbatî,
Crăpi-i pulpili,
Margî-i sângili,
Di-i diochetî di arman cu armancî,
Di jâdan cu jâdancî,
Di vornic cu vorniciți,
Di boier cu boiriți,
Acolu sî pcheie,
Sî răscheie,
Ca roua di soari,
Ca stuchitu sub picioati.
Și Catrina sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca argintu cel curat,
Ca Dumnezău Sfântu ce-o lasat.

Șcheia – Suceava. Mg.32, I,7
Inf. Maria Roșu, 57
Culeg. Șt.P. (1969)

172

Supt on cui di corn
 Esti-o fatî di domn
 C-on ochi di foc
 Și cu unu di apî.
 Ceal di apî
 Stângi tăti giunghiurelili,
 Tăti săgităturili,
 Tăti pociturili.
 Din creirili capului
Cum îl cheamî? Lu Vasâli, hai!
 Din scăfârliili ochilor,
 Din sfârcu nasului,
 Din umirii obrazului,
 Din gātu lui,
 Din chept,
 Di sub chept,
 Din inimî,
 Di supt inimî,
 Din plămâni,
 Di supt plămâni,
 Din rânzî,
 Din osânzî,
 Din tăt trupușoru lui,
 Din tăti vlăgușoara lui!
 Li stângi
 Și li potolești,
 Cum sî potolești
 Cărbunili di apî
 Și sî stângi,
 Așa sî sî stângî rălili
 La... Vasâli,
 Sî rămâi curat,
 Luminat,
 Ca Maica Domnului ci l-o lasat,
 Ca maicî-sa ci l-o făcut.
 Căntălărești – Vaslui. Mg.3, II,34
 Inf. Ilinca V. Bilan, 71
 Culeg. I.H.C. (1968)

173

La o salcie răsădită
 Vine-o fată displicită,
 C-un ochi di foc
 Și cu unu di apă.

Ochiu cel di foc
 O sărit în cel di apî;
 Cum o sărit ochiu cel di foc
 În cel di apî,
 S-o stâns
 Și s-o potolit.
 Cum s-o potolit
 Ochiu di foc
 În cel di apî,
 Așa sî sî potoali,
 Di la (cutari),
 Diochiturili,
 Pociturili,
 Săgităturili,
 Nierăturili,
 Strigărili,
 Frigărili,
 Ceasurili celea răli,
 Sî iasî din crierii capului,
 Sfârçușu nasului,
 Oasâli mânilor,
 Vinili picioarilor,
 Și sî rămâi, cutari,
 Curat, luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Dumnezeu ci l-o lăsat,
 Ca Maica ce-o precistat.

Odaia Bursucani – Vaslui. Mg.184, I,3
 Inf. Anița Buja, 74
 Culeg. L.C. (1974)

174

Plecat-am
 Pi cali,
 Pi carari,
 Grasî și frumoasî,
 La giumată di cali
 M-am întâlnit cu
 Potca cu potcoiu,
 Diochiu cu diochioiu,
 Potca m-o pocit,
 Diochiu m-o diochet.
 Țăpa (Maria, Ileana),
 Țăpa și sî vârcolă,
 Și nîmi n-auză

Dicât Maica Domnului
 Din poarta cerului.
 Ea o auzât,
 Ie o-ntreabat:
 – Ci plângi,
 Ci ti nișălești?
 – Cum n-oi plângi
 Și cum nu m-oi nișăli?
 Dac-am plecat
 Pi cali,
 Pi carari,
 Grasî și frumoasî,
 Cân la giumata' di cali
 M-am întâlnit cu
 Potca cu potcoiu,
 Diochiu cu diochioiu,
 Potca m-o pocit,
 Diochiu m-o diochet.
 – Nu țapa,
 Nu ti vaicăra,
 Du-ti la Mândița,
 Te-o cânta,
 Te-o discânta,
 Dumnezău leac ȝ-o da!

Odaia Bursucani – Vaslui. Mg.184, I,17
 Inf. Mândița Macarie, 73
 Culeg. L.C. (1974)

175

Fugi diochi
 Dintri ochi!
 Păsăricî albî,
 Cudalbî,
 Din ceri ai zburat,
 Chiatra din coadî ȝ-o chicat
 Și chiatra-n patru-o crapat,
 Ș-o plesnit diochiu
 Diochitorului.
 Di m-oi ci diochet di lunî,
 Sî-i chiei cununa,
 Di m-oi ci diochet di soari,
 Sî-i chiei razâli,
 Di m-oi ci diochet di apî,
 Sî săci izvoarili,
 Di m-oi ci diochet di vânt,

Sî crăpi-aceal ci m-o diochet.
 Fugi diochi
 Dintri ochi!
 Sî chiei,
 Sî răschiei,
 Ca spuma di mari,
 Ca roua di soari.
 Di m-oi ci diochet di om,
 Sî-i crăpi...
 Di m-oi ci diochet di fimeie,
 Sî-i crăpi țâțâli,
 Sî-i moarî pruncu di foami,
 Di m-oi ci diochet di fatî mari,
 Sî-i chici codițâli,
 S-o rîdî fetili,
 Așa sî crăpi ochii diochitorului,
 Cel ci m-o diochet.
 Fugi diochi,
 Dintri ochi,
 Di noauăzășinoauî di diochiuri!
 De-a ci din vânt,
 Din soari,
 Din beri,
 Din mâncari,
 Din culcari,
 Din sculari,
 Sî chiei,
 Sî răschiei diochiu
 Din ochii nii,
 Din capu neu,
 Sî chiei,
 Sî răschiei,
 Sî numai cii.
 La o salcie răsăditî
 Esti-o fatî-mpodoghitî,
 C-un ochi di foc
 Și cu unu di apî,
 S-o stâns diochiu cel di foc
 În cel di apî,
 Așa sî sî stângî diochiurili
 Di om,
 Di fimeie,
 Di fatî,
 Di băiet,
 Sî-sî stângî,

Sî sî potolească,
 Giunghiur' li sî ni sî dămolească,
 Criirii sî-sî limpezască,
 Şî eu sî rămâi curatî
 Luminatî,
 Ca argintu di curat,
 Ca Dumnezău din ceri
 Ci m-o lăsat.
 Di la mini discânticu
 Şî di la Maica Domnulu
 Şî Mântuitoru leacu.

Sălceni – Vaslui. Mg.597, I,1
 Inf. Balaşa I. Sandu, 86
 Culeg. L.B. (1985)

176

De-a ci Anica diocheaţi di barbat,
 Sî-i crăpi boasăli,
 Sî curgî sângili,
 De-a ci diocheaţi di fimeie,
 Sî-i crăpi ţâţali,
 Sî-i curgî laptili,
 Sî-i plângî copchiii di foami!
 De-o ci diochetî di fatî mari,
 Sî-i chici codiţali di la gât,
 De-o ci diochetî di babi bătrâni,
 Sî-i crăpi călcăili,
 Sî meargî punoaili!
 Păsăricî albî,
 În coadî cudalbî, o zburat,
 Trii chicături di sângi-o chicurat,
 Chitra-n patru s-o dischicat.
 Trii găleşli din ceri s-o scoborât:
 Una cu nir,
 Una cu gin,
 Una cu venin.
 Ceal de-o băut nir, s-o niruit,
 Ceal de-o băut gin, s-o vesălit,
 Ceal de-o pocit, o băut venin
 Ş-o plesnit,
 Ş-o crapat,
 Ş-o ramas Anica curatî,
 Luminatî,
 Ca argintu ceal curat,
 Ca maica ce-o făcut-o

Grasî şi frumoasă,
 Amin!

Ştefan cel Mare – Vaslui. Mg.3, II,41
 Inf. Aglaia Gh. Brodoceanu, 65
 Culeg. I.H.C. (1968)

177

(La animale)

A plecat Florica
 Pe cale,
 Pe cărare,
 S-a întâlnit cu deochiul cel mare
 Şi mi-a deocheat pe Florica.
 – Pe ce cunoşti că a deocheat-o?
 – O cunosc că a deocheat-o,
 Că coarnele i s-au bontit,
 Părul i s-a zbârlit,
 Coadă i s-a ciunchit,
 Laptele i-a scăzut,
 Sămânţa i s-a împutit,
 Untul i s-a tochtit,
 Ghiţulul, de foame, i s-a îmbolnăvit.
 Florica a început a zbiera
 Şi a boncăi,
 Nimeni din sat n-a auzit.
 Scară de aur a făcut
 Maica Domnului
 Şi jos la ea s-a coborât
 Şi din gură a întreat-o:
 – Ce te plângi, Florică,
 Ce te vaiţi?
 – Cum n-aş plânge
 Şi cum nu m-aş văita?
 Am plecat la imaş
 Şi la văcar
 Grasă şi frumoasă,
 Bună sănătoasă,
 La mijloc de cale
 M-am întâlnit
 Cu deochiul cel mare
 Şi m-a deocheat.
 Părul mi s-a zbârlit,
 Coadă mi s-a ciunchit,
 Laptele mi-a scăzut,
 Smântâna mi s-a împutit,

Untul mi s-a tocht,
Ghițalul, de foame, s-a îmbolnăvit,
Iar Maica Domnului
Din gură a grăit:
– Nu plânge, Florico,
Nu te văicăra,
Că cu funia, de coarne, te-oi lega,
La fântâna cu lapte te-oi adăpa
Și laptele la loc ți-o veni,
Și smântâna s-o îndulci,
Și untul ți-o spori,
Și toți copiii din sat s-or hrăni,
Și ghițelul ți-o trăi.

Cașin – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

178

Ieș diochi
Dintri ochi
Di la Măndreana,
Di la Joiana,
Și ti du în munți naț,
Uni câni n-o lătra,
Popa n-a toca,
Ciobanu n-a cânta,
Calul n-a nihoi.
Sî rămâi Măndreana curatî,
Luminatî,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Precista
Când a lăsat-o.

Curița – Bacău. Mg.410, I,21
Inf. Maria I. Rențea, 71
Culeg. I.H.C. (1980)

179

O plecat Gioiana,
Grasî și frumoasî,
Pi cali, pi carari,
Cân la giunata' di cali
O-ntâlnit o horî di flăcăi,
Cu feti mesticați;
Pocitura a pocit-o,
Diochitura o diochet-o,
Spulbărătura o spulbarat-o,

Săgitătura o săgitat-o,
Și nimi n-o văzut-o,
Și nimi n-o auzât-o,
Numa Maica Domnului
Din porțali cerului:
– Ci ti văicărez,
Ci ti căinez?
– Cum nu m-oi văicăra
Și m-oi căina?
Dacă eu am plecat grasî
Și frumoasî
Pi cali, pi carari,
Cân la giunata' di cali
Am întâlnit o horî di flăcăi,
Cu feti-amesticați;
Pocitura m-o pocit,
Diochitura m-o diochet,
Spulbărătura m-o spulbărat,
Săgitătura m-o săgitat.
– Acu du-ti la Mândița
Și te-a discânta,
Și Dumnăzău și Maica Domnulu
Leac ț-a da.

Dumbrava – Ciurea, Iași. Mg.577, I,45
Inf. Mândița Tănăsucă, 80
Culeg. L.C. (1984)

De desfăcut

180

M-am sculat joi dimineața
Grasă și frumoasă,
Mă uita-i în sus,
Mă uita-i în jos,
Văzu-i un copac cu crengile de aur;
Acolo sta Dumnezeu
Și cu Maica Domnului
La masă cu toată lumea.
Pe toată lumea chema la masă
Și ospăta,
Numai pe mine nu mă chema
Și nu mă băga în seamă.
Eu văzând și văzând,
Că nu mă chemă

Nimenea la masă
 Și nu mă bagă de seamă,
 Plecai pe cale,
 Pe cărare;
 Când la mijloc de cale
 Mă întâlnești cu trei fermecătoare:
 Una cu farmică
 M-a farmecat,
 Una cu scuipat
 M-a îmbalat,
 Una cu opinci de fier
 M-a încălțat.
 Eu văzând și văzând,
 În cămașă albă m-am îmbracat,
 La biserică am plecat.
 În biserică am intrat,
 Dascălii s-au împărțit
 Preoții au surzit,
 Afară de spete m-au dat.
 Eu văzând și văzând,
 Că nici în biserică
 Nu mă primește,
 Plecai pe cale,
 Pe cărare,
 Mă-ntâlnești cu Domnul Isus Hristos
 În cale.
 El cu haina cea de dragoste
 Și de bogăție
 M-a îmbrăcat
 Și de haina cu urâtul cel mare
 M-a dezbrăcat
 Și l-a trimis:
 – Tu urâtule,
 Tu făcutule,
 Tu farmacatul
 Sî ti duci din vad în vad
 Până la al noulea vad
 Și sî ieși pe uscat
 Și să faci un lup turbat,
 Să te duci la aceea în pat,
 Care mi-o dat
 Și mi-o făcut
 Și mi-o trimes.
 Cu ie în pat sî locuiești,
 Cu ie în casă să trăiești,

Pi mine să mă lași curată,
 Luminată,
 Ca Dumnezeu ce m-a făcut.
 Iar de nu găsești
 Om ghinovat,
 S-apuci în codru,
 Prin păduri
 Și prin câmpii,
 Și pe mine să mă lași
 Curată,
 Luminată,
 Ca Dumnezeu ce m-a lăsat.
 Eu cu apă m-oi spăla,
 Fața mea s-a rumeni,
 Trupul mi-a înflori,
 Dragoste nouă mi-a aduci
 Nu mă spăl de zoi,
 Și mă spăl de dat,
 De făcut,
 De trimis,
 De căscare,
 De urâtul cel mare!
 Eu să rămân curată
 Și luminată,
 Cum am fost de Dumnezeu lăsată.

Albele – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

181

Discânticu-l știu cî auzăm pi mama, cîn vorbe câteodată cu fimeili, cî sî mai jăluieu eli, cîn iara câte-o sărbătoare... sî mai căi-nau eli: „D-apui la mini-n casă tari-i rău; tari-i rău și barbatu neu uite-așa, și mă-njură și nu știu cî, mă sudui...” „Da alta di col’: „A ci di făcut, mamă, ț-a ci făcut cineva, mămucî”; Alta di colo: „Eei, trebu dis-făcut!”... o pus apa-n castron, dă cu busuioc, puni cărbuni, aprindî candila, lumânari: „Cum sî stîngi cărbunii, sî sî stîngî gura vrajmașulu’!” „Ș-apu începe:

Luni dimineța m-an sculat,
 Pi fați albî m-an spalat,
 La icoani m-am închinat
 În haini noi m-am îmbracat,

Sau: Cu straie noi m-am îmbracat,
 La biseric-am plecat.
 La mijloc di carari
 M-am întâlnt cu hoțomanii,
 Cu sodomanii,
 Cu fermecătorili,
 Cu pârătorili,
 În cap mi-o dat,
 Di ochi m-o chiorât,
 Di urechi m-o surzât,
 Di gurî m-o muțât,
 Di mâni m-o legat,
 Di chicioari m-o-nchedecat!
 Cu glas mari am plâns,
 Cu glas mari am strâgat,
 Nimini nu m-o auzit,
 Nimini nu m-o văzut,
 Dicât Maica Domnului
 Și Maica Precistî,
 Cu Isus Hristos m-o văzut,
 Din porțali cerului m-o văzut,
 Pi scarî di aur s-o coborât,
 În casî la Ion, Maria, Dumitru și Vasâli
 O vinit.
 – Tu, Marii, Ion, Vasâli,
 Di ci ti plângi,
 Di ci ti vaicâri?
 – Cum sî nu mă plâng,
 Cum sî nu mă vaicâr,
 Dacî az dimineați m-am sculat,
 Fați albî an spalât,
 În haini noi m-am îmbracat,
 La biseric-am plecat.
 La mijloc di carari
 M-am întâlnt cu hoțomanii,
 Cu sodomanii,
 Cu fermecătorili,
 Cu pârătorili,
 În cap mi-o dat,
 Di ochi m-o chiorât,
 Di urechi m-o surzât,
 Di gurî m-o muțât,
 Di mâni m-o legat,
 Di chicioari m-o-nchedecat.
 – Tu, Marii, Ion, Dumitru, Ileanî, Vasâli,

Nu ti mai plângi,
 Nu ti mai vaicara,
 Cî eu cu mâna dreaptî te-oi lua,
 La fântâna lui Adam te-oi pleca,
 Apî cu mâna dreaptî voi lua,
 Cu mâna dreaptî ti-oi spala,
 Din cap pâni-n chicioari
 Și din chicioari pâni-n cap.
 Te-ai spalât,
 Te-ai luminat,
 Te-ai dișteptat?
 – M-am spalât,
 M-am luminat,
 M-am dișteptat.
 – Hultur sur,
 Hultur sur,
 Hultur bătrân,
 S-ti faci mari
 Ca o roatî,
 Sî intri-n casa lu Vasâli,
 Măriucî, și lui Ion odatî,
 Sî iei datu
 Și faptu,
 Și urātu,
 Și cascatu,
 Și pâra,
 Și ura,
 Din casa lui,
 Din masa lui,
 Din vacili lui,
 Din grajdiu lui,
 Din toati colțurli ogrăzi lui!
 Fapt cu broascî cusutî la gurî,
 Fapt cu cheli di șarpi,
 Fapt cu zgurî
 Di la cuptior părăsât,
 Fapt cu mâl
 Di la fântânî părăsâtî,
 Fapt cu cremini,
 Fapt cu marmurî,
 Nouăzășanoui di fapturi,
 Nouăzășanoui di daturi,
 Nouăzășanoui di călcături.
 Vultur sur,
 Sî ti faci lup turbat,

Sî umbli din vad în vad,
 Să-l găsești pi ceal ginovat.
 De-a ci din armeancî,
 Di țâgancî,
 Di vadani,
 Di străini,
 Di sorî,
 Di cumnatî trimăs,
 Și-i găse-o-n drum șazănd,
 La masî mîncînd,
 În crășmî bînd,
 S-o faci ciont pîrlit,
 Sî vadî lumea ce-o făcut!
 Da de-a ci di la Dumnezău lasat,
 Din părinț blastamat,
 S-ti duci în criiri munțelor,
 În bătaili vîntului,
 Undi cucuș nu cântî,
 Undi motan nu miaunî,
 Undi buhai nu răncăluiești,
 Acolo sî li pornești
 Și casa lu Ion, Dumitru și Ileni
 Sî rămîi curatî,
 Ca argintu cel curat,
 Ca auru cel strecurat,
 Ca maica ci i-o născut.
 Ieș tu dat,
 Ieș tu fapt,
 Ieș tu cascăt
 Din casa lu Ion ș-a Marii.
 Ptiu! Și casa sî rămîi curatî.

*Sî spalî-n castron și... apa ceea cari ră-
 mîni... sî sî duci la pîrâu sî li zvîrlî sî sî
 nu sî-ntoarce-napoi și sî suflî supri apî, la
 pîrâu, la vali, sî sî duci rău pi apî.*

Solonț – Bacău. Mg.137, I,2
 Inf. Dumitru I. Chelaru, 63
 Culeg. I.H.C. (1973)

182

Ioana marț dimineața s-o sculat,
 Cofa-n mîni ș-o luat,
 La nouî vaduri o plecat,
 Sî iei apî sî disfacî;
 Apa n-oputut sî iei,

Di doi oameni buni di gurî
 Și de-o fimei fîrmăcătoari,
 Cari cocița i-o răsturnat,
 Fața i-o întunecat,
 Mînilî i le-o legat,
 Gura i-o încleștat;
 În cheli di urs o-mbracat-o,
 Cu ochinci de arici o-ncațat-o,
 Cu frînghii di șărpi-o-ncins-o!
 Ie o plîns,
 S-o tînguit,
 Niminea n-o văzut-o,
 Maica Maria o-ntrebat-o:
 – Di ci ti plîngi, Ioanî,
 Di ci ti tînguești?
 – Alei, Maicî,
 Cum nu m-aș plîngi,
 M-aș tîngui?
 Dacă eu marț dimineața m-am sculat,
 Cofa-n mîni ne-am luat,
 La nouî vaduri am plecat,
 Sî ieu apî sî disfac;
 Apî n-am putut sî ieu,
 Di doi oameni buni di gurî
 Și de-o fimei fîrmăcătoari.
 Iar baba Maranda, Grasa,
 Cu ochii negri,
 Cocița ne-o răsturnat,
 Fața ni-o-ntunecat,
 Mînilî ni le-o legat,
 În cheli di urs m-o-mbracat,
 Cu ochinci di arici m-o-ncațat,
 Cu frînghii di șărpi m-o-ncins!
 – Tu nu mai plîngi,
 Nu ti mai tîngui,
 Cî eu di mîna dreapta te-am luat,
 Pi carari di busuioc
 Păr la uși te-am adus,
 La uși cân te-am adus,
 Ușali s-o dischis,
 Mesâli s-o-ntins,
 Flăcărili s-o aprins.
 Apî-n coff ț-am turnat
 Și te-ai spalat:
 Di fapt,

Di dat,
Di urātu din sat,
Di urât,
Di uriciuni,
Di urātu di pi lumi,
Di cascari,
Di strigari,
Di harachealî,
De-aruncătură!
Ioana capacu di cearî l-o ridicat,
O ieșât on șărpi, balaur,
Di pulpa chiciorului o apucat-o,
Ie o țapat.
– Di ci ti plângi, Ioanî,
Di ci ti țachi?
– Cum sî nu mă plâng,
Sî nu țap,
Dacî capacu di cearî l-am rădicat
O ieșât on șărpi, balaur,
Di pulpa chiciorului m-o apucat;
– Tu nu mai plângi,
Nu mai țapa,
Cî eu țai apî-n cofi ț-am turnat
Șî te-ai spalat:
Di fapt,
Di dat,
Di urātu din sat,
Di urât,
Di uriciuni,
Di urātu di pi lumi,
Di cascari,
Di strigari,
Di harachealî,
De-aruncăturî.
În cămeșî di dragusti
Te-am îmbracat,
În papuci di bruștiuc
Te-am încălțat,
Cu frânghii di aur
Te-am încins,
Fluir di aur în mânî
Ț-am dat,
Coroanî di argint în cap
Ț-am pus!
Din fluir când ai cântat,

Toați lumea s-o uitat.
Ci doamnă,
Ci-mpărăteasî?
Nu-i nici o doamnă,
Nici-o-mpărăteasî,
Eu sunt Ioana,
Din toati, cea mai aleasî!

Slobozia Blăneasa – Galați. Mg.522, I,28
Inf. Ștefana P. Rotaru, 63
Culeg.L.B. (1983)

183

S-o sculat, azi dimineață, cutare,
O luat câte două cofe,
Mari și nouă,
O plecat la apă
La fântâna de argint,
Ca să iei apă, sî sî speli:
Di fapturi,
Di turnături,
Di băuturi,
Di mâncături,
Di urî,
Di pârî,
Di chizmî
Șî di învălmășala
Cari esti la dâșii,
Șî di boală,
Di spaimî,
Di lichiturî.
Sî sî speli,
Dimpună cu tăți din casî:
Di nisporiul banului,
Di nisporiul lucrului,
Al viilor,
Al găinilor,
Al porcilor,
Al vacilor;
Sî sî speli
Di tăti fărâcăturile,
Șî de ura cari esti
Pi dâșii,
Șî di boali nicunoscute.
A mers până la mijloc di cali,
S-a întâlnit

Cu dușmanii
 Și poganii.
 Cofile gios le-o lăsat,
 Apî n-o luat
 Și-napoi s-o înturnat
 Tot răcnind,
 Tot văicărând,
 Nime-n lume ne-auzând,
 Numai Maica Domnului
 Din poarta cerului auzând.
 Scară di argint făcea,
 Gios, pe pământ, la noi, se scobora:
 – Taci, Marie,
 Nu plânge,
 Nu răcni,
 Nu te văicăra,
 Că Ileana cu mâna,
 Cu busuioc în apă a discânta,
 Noi cu mâna dreaptă vom lua.
 De-a ci de la Dumnezeu,
 Om trimite, sî sî ducă,
 Pi părau,
 De-a ci de la om,
 Om lua ș-om trimite, sî sî ducă,
 Din vad în vad,
 Din gard în gard,
 Sî sî ducî înfocat,
 Ardeiat,
 Cu sare sarat,
 Chiperiu chiparat,
 Ardei ardeiat,
 Usturoi usturoiat,
 Pe capu cui ne-o făcut
 Și ne-o dat.
 Noi nu suntem ginoveți,
 Rămânem curați,
 Ca di la Maica Domnului
 Di la cari suntem lasași.
 Goești – Iași
 Anexă-chestionar (1971)

184

*Pintru discânticu di-ntors făcăturili pi ca-
 pu cui o făcut, îți trebu vin, nieri, un ban,
 pus în sticla cu apa, și bosâioci. Și zăci așa:*

Gioi dimineța
 S-o sculat,
 S-o sâneecat,
 S-o mânecat,
 Pi cali, pi carari
 S-o luat,
 La fântâna lu Iordan
 O plecat,
 Sî ie apî iordăniți,
 Din vinițai vinitî,
 Cu strop' di gin,
 Cu izvor di nir.
 Apî s-o luat;
 Cân la giumatatea calea,
 S-o-ntâlmit:
 Cu vrăjmașa capului,
 Cu urâta satului,
 Cu pripoana gardului,
 Vrajătoarea cari faci di răli,
 Ie mana la giti,
 Ie mana la grădini,
 Ie cinstea la feti,
 Ie dragustea la soț
 Și la soțai,
 Dicât loc o dat u otcii di dânsa,
 Di mâna dreapt-o apucat-o,
 La pamânt o dat-o,
 Di ochi o painjănit-o,
 Di cap o năucit-o,
 Di nas o nădușat-o,
 Di gur-o muțat-o,
 Di buz-o-nvinițat-o,
 Di mânuri o legat-o,
 Di tcicioari-o-ntcesicat-o;
 Nici cu-Atâta n-o lasat-o,
 Tulpan di dragusti
 Din cap i-o luat,
 Tulpan di urî
 În cap i-o pus,
 Cosâfi di dragusti displetit-o,
 Cu cosâfi di urî împletit-o,
 Cercei di dragusti i-o luat,
 Cercei di urî i-o pus,
 Cameși di dragusti dizbracat-o,
 Cu cameși di urî îmbracat-o,

Bârneași di dragusti discins-o,
 Cu bârneași di urî o-ncins-o,
 Papuci di dragusti discalțat-o,
 Cu papuci di ură, Străgari,
 Și di broască răioasă
 O-ncalțat-o!
 Aceea fumei-o prins a plângi
 Ș-a răcni
 Cu glas mari pânî-n ceri,
 Cu lacrimi pânî-n pamânt.
 Nimi n-o auzât,
 Nimi n-o vazut,
 Numa Maica Domnului
 Din poarta cerului:
 – Ci plângi tu, Ileanî,
 Cu glas mari pânî-n cer
 Cu lacrimi pânî-n pamânt?
 – Cum n-a plângi,
 Maica Domnului?
 Ie gioi dimineața
 S-o sculst,
 S-o sânecat,
 S-o mânecat,
 Pi cali, pi carari
 S-o luat
 Și la Iordan o plecat,
 Și-ș ie apî iordăniți,
 Din vinișai vinitî,
 Cu stropi di gin.
 Apî s-o luat;
 La giumata' di cali
 S-o-ntâlnit:
 Cu pteizmașa capului,
 Cu urâta satului,
 Cu pripoana gardului,
 Cari faci di rău
 La soș cu soșai,
 La feti, la flăcăi,
 La țarnî,
 La ogoarî,
 La viti,
 Ie mana
 Și faci străgăi.
 Dicât loc o văzut-o,
 Di mâna dreapt-o luat-o,

În faț-o stupcit-o,
 Di cap o năucit-o,
 Di ochi o chiorât-o,
 Di faț-o-nnegrit-o,
 Di nas o-nădușat-o,
 Di gur-o-muțat-o,
 Di buz-o-nvinișat-o,
 Di mânuri o legat-o,
 Di picioari-o-mpcedicat-o
 Și-n cei mai mari urî
 Și Străgari
 O bagat-o.
 Maica Domnului o zâs:
 – Tu nu plângi,
 Nu ti caina,
 Nu ti vaicara,
 Cî Maica Domnului
 Lu Sfântu Giorgi-a porunci,
 Pi pamânt s-a coborî,
 La Ileana a vini
 Și di mâna dreapt-a lua-o
 Și cu creanga bosâiocului
 A măturat-o,
 Pi di fași,
 Pi di dos,
 Cum îi omu mei frumos,
 Câti făcături,
 Stârce,
 Străgături,
 Vorbi di rău pusî pi ie
 Gios le-a da.
 Și Maica Domnului
 Pi Ileana:
 Di cap o disnăucești,
 Di ochi o distciorăști,
 Di faț-o frumusești,
 Di nas o disnădușăști,
 Di buz-o disvinișăști,
 Di gur-o dismușăști,
 Di mânuri o dizleagî,
 Di picioari-o distcelicî
 Și dă drumu-nainti
 La tăț flăcăii
 Și oamînii cii buni
 Și gospodari,

S-o laudi cu cinsti
 Și cu frumosași.
 Nici cu-Atâta n-o lasi,
 Tulpan di urî-i ie,
 Tulpan di dragusti-i puni,
 Cu cosâși di urî
 O displetești,
 Cu cosâși di dragusti
 O-mpletești,
 Cercei di urî-i ie,
 Cercei di aur îi puni,
 Cămeși di urî-i ie,
 Cămeși di matasî-i puni,
 Cu fuști di spcini
 O discuprindi,
 Cu fuști di matasî
 Și di dragusti-o cuprindi,
 Cu papuci di Strâgari o discalți,
 Cu papuci di dragusti,
 Ciuboșălili cucului, o-ncalți;
 Nici cu-Atâta n-o lasi,
 Îi mai puni-n gurî
 Bucin di aur,
 Mâna dreaptî tilincî di argint,
 Mâna stângî trâmbișî di aur,
 Cîn din bucin a bucina,
 Din tilinc-a telinca,
 Din trâmbiș-a trâmbișă,
 Tăț flăcăii
 Și tăț oamini
 Și-mparași
 Pi garduri s-or arunca
 Și-n cuțâti s-or razama
 Și din gur-a-ntreba:
 – Măi, ci crăiasî-i asta
 Ci vini la joc,
 Ci vodeasî,
 Ci-mpărăteasî?
 – Asta nu-i crăiasî,
 Asta nu-i vodeasî,
 Nu-i împărăteasî,
 Asta-i Ileana,
 Cei mai mândri
 Și frumoasî,
 Din tăti feti-aleasî,

Din tăti doamni-aleasa,
 Din tăti cucoani-aleasî!
 Cî ie-ncotro s-a –nvârți,
 Ca soarili-a străluci,
 Încotro s-a-nturna,
 Ca soarili-a lumina,
 Ie la oamini și la flăcăi
 Cîn a râdi,
 Colăcel di grâu le-a-ntindi,
 Ie cu oamini cîn a vorbi,
 Ca di mnieri s-a-ndulci,
 Tăț flăcăii
 Și tăț oamini cii buni
 În braț-a prinde-o,
 În gur-a saruta-o,
 În șur-a aștepta-o,
 Cu teancuri di pâni,
 Cu cuvinti buni,
 Cu vorbili celi mai mândri.
 Cum îmbli francu
 Din mânî-n mânî,
 Di la negustori la negustori,
 Nimi făr' di parali
 Nu vindi, nu cumpârî,
 Așa sî îmbli oamini și flăcăii
 Toț dupa dânsa,
 Cu dragusti
 Și cu cinsti s-o cuprindî.
 Cum crapî mugurii la bosâioc
 Și iesî floarea,
 Sî crăpi inima-n tăț flăcăii
 Di patruzășpatru di ori pi menunt,
 S-o prindî,
 S-o iei,
 Sî nu poați sta făr' di dânsa.
 Cum îi dulci mniera
 Și bunî,
 Și algina strângi mniera
 Din tăț copacu
 Și din tăti floarea
 Și duci la matca ii,
 Așa sî sî strângî
 Tăț flăcăii
 Și tăti fumeili celi buni
 Și gospodini

Împregiuru ii,
 Cu vorbi buni
 Și cu dragosti
 Și cu cinsti,
 Oameni batrâni cu laudî,
 Flăcăii tiniri
 Cu frumușăți
 Și cu dragusti.
 Discânticu di la mini,
 Leacu di la Maica Domnului
 Sî cie!

*Banu-l puni în pcioru drept, la colțun, și-l
 poartî la ie, busâiocu acela, cîn pleacă-n
 sat, sî spalî-n faști și apa ceea o be.*

Uda - Iași. Mg.384, 1,21
 Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

185

- Buna dimineața,
 Babî albî din corabii,
 - Mulțumesc Marii,
 Mândrî și frumoasî!
 - Maria n-o vinit di mândrî,
 N-o vinit di frumoasî,
 O auzât cî tu ai trii feti mari,
 Nu știu-a fășî,
 Nu știu-a toarci,
 Știu a-ntoarci,
 Ș-a disfaci.
 Și roagî Maria
 Sî-i dai fata cei mai mari ii,
 Cî s-o catat la zâli di post,
 Lunia, niereurea, vinirea,
 Ș-o găsât sâmn din haina ii luat,
 Păr din capu ii luat,
 Făcut pi urî,
 Di la joc,
 Di la flăcăi,
 Di la fumei,
 Di la oamini,
 Și cu iți părăsâti
 Și cu unturî di câni mort
 Îngropat sub talpa căsî,
 Stupciti și fugiti,

Sî n-o vadî partea
 Și norocu ii,
 S-o catat Maria
 Ș-o găsât tcipu ii,
 La zâli di post,
 Făcut
 Și sorocit
 Și dat,
 Pus în dosu hornului;
 Cum șadi hornu leagat
 Și priponit,
 Așa sî cii pusî Strâgarea, legatî,
 Sî n-o vadî partea
 Și norocu ii,
 Stupciti și fugiti,
 S-o catat Maria
 Ș-o gasât tcipu ii
 Facut la zâli di post,
 Discântat, sorocit
 Și pus în coz di rac,
 Dat pi lăptoc,
 Ca sî nu aibî noroc,
 Stupciti și fugiti,
 S-o catat Maria
 Și s-o gasât tcipu ii
 La zâli di post,
 Cu c.. di cloșci, c.. di câni,
 Cu mătrăguni,
 Cu rostopasci,
 Cu lucru rău
 Lipcit în dosu hornului,
 Și pus sî nu vadî nîmi,
 Stupciti și fugiti,
 Dat ș-aruncat di dușmancili ii,
 S-o catat Maria
 Ș-o gasât tcipu ii
 La zâli di post, sorocit,
 Pus uni treci puntea,
 La parău, pi apă;
 Cum sî topești cânipa-n baltî
 Și cum ședi puntea
 Și treci lumi pisti ie
 Și nu sî vedi nimica pi su' punti,
 Așa sî n-o vadî pi dânsa
 Partea și norocu ii niciodatî,

Stupciti și fugiti,
 S-o catat Maria
 Ș-o gasât tcipu ii
 La zâli di post,
 Sorocit și discântat
 Și pus la deal, în deal,
 Cum îi dealu mari
 Și sî urcî greu la deal,
 Așa sî n-o vadî nîmi,
 Și-i cii greu la tătî lumea di dânsa,
 Stupciti și fugiti,
 S-o catat Maria
 Ș-o gasât tcipu ii
 La zâli di post făcut,
 Legat cu pcelicî di la om mort,
 Legat cu ștreang
 Di om spânzurat di gât,
 Aruncat, dat în băuturi,
 Dat în mîncari, stupcit,
 Di dușmanci dat
 Ș-aruncat,
 S-o catat Maria
 Ș-o gasât tcipu ii
 Făcut și discântat la zâli di post,
 Sorocit și legat la căprioru căsî;
 Cum ședi casa legatî,
 Priponitî,
 Așa sî cii ie priponitî
 Și legatî,
 Sî n-o vadî partea
 Și norocu ii,
 Stupciti și fugiti,
 S-o catat Maria
 Ș-o gasât tcipu ii
 La zâli di post,
 Pus în cap di cal
 Și-implântat în par,
 Cum șadi calu cu dînți rânjât,
 Cu otcii boldiș,
 Și nu-l vedi nîmi
 Și fugi di el,
 Așa sî nu vadî nîmi pi Maria,
 Niciodatî,
 Sî nu sî uiti nîmi la dânsa,
 Sî li parî la flăcăi

Și la oameni
 Proastî și căpățanoasî,
 S-o catat Maria
 Ș-o gasât tcipu ii
 La zâli di post
 Facut și sorocit
 Și dat cu vînturături
 Di pi drum,
 Cu apî di la roata morii,
 Când împrorască,
 Cu guzgan,
 Cu pcelicî di om mort,
 Cu ou clocit;
 Facut di lumea,
 Facut di mnierecurea,
 Facut di vinerea,
 Tcipu ii dat în fântînî parasâtî;
 Cum șadi fântîna parasâtî,
 Nu be apî nîmini dintr-însa,
 Nu sî uitî nîmi la ie,
 Așa sî șadi Maria:
 Nivăzutî,
 Nistrăgatî,
 Di flăcăi nitcemațî,
 Nici di oamini cii buni văzutî,
 Stupcit și fugit,
 Dat di dușmancilii ii;
 S-o catat Maria
 Ci i s-o facut la zâli di post,
 Luat așa:
 Sămn din casa ii,
 Sămn din păr
 Din cap di la ie,
 Din mîna ii,
 Din tcicioarili ii,
 Facut la zî di post,
 Sorocit la usturoi,
 Cu mătrăgunî
 Și pus în cap di câni mort
 Și dus la parău,
 Zăs din gurî di dușmance-asa:
 Cum puti usturoiu,
 Cum puti c...,
 Cum puti cînilii mort,
 Așa sî putî fata,

Sî n-o vadî nîmi,
 Stupcîti şi fugîti,
 S-o catat Maria
 Ş-o gasât tcipu ii
 La zâli di post,
 Discântat cu mătura
 Luni dimineaţa-n casî,
 Batutî cu cărbuni la uşi,
 Mniercuri dimineaţa pcişătî,
 Viniri luatî şi băgaţi-n hoarnî,
 Şî scoasî sara
 Şî zvârlitî-n closetî,
 Zâs din gurî:
 Cum puti closeta
 Şî nu sî uitî nîmi la ie,
 Aşa sî putî urma ii,
 Capu ii,
 Vorba ii
 Şî gura ii,
 Stupcîti şi fugîti,
 Dat ş-aruncat di duşmancili ii;
 S-o catat Maria
 Ş-o gasât tcipu ii
 Facut la zâli di post
 Şî-ngropat la capât di pod;
 Când s-a-ntâlîni capâtu ist di pod
 Cu cel' lant capât di pod,
 Atunci sî sî-ntâlneascî Maria
 Cu partea ii
 Şî cu norocu ii
 Şî cu ursâta ii,
 Stupcîti şi dat,
 Di duşmancili ii facut;
 S-o catat Maria
 Ş-o gasât tcipu ii
 Facut la zâli di post
 Cu legatu cununii la Sfântu Giorgi,
 Cu sâmbânfi di la Sfântu Trif,
 Când slujeşti popa,
 Srânsî,
 Făcuti,
 Legati
 Ş-aruncati-n casa ii
 Şî-n mîncarea ii
 Şî-n băutura ii

Şî legatî la priponu calului;
 Cum şădi calul priponit,
 Sî şadî ie,
 Stupcîti şi fugit,
 Dat di duşmancili ii,
 S-o catat Maria
 Ş-o gasât
 Su' ieslea gitilor,
 La stânogu calului;
 Cum bati calul la stânog,
 Aşa sî cii ie pusî-n bataia
 Şî-n Străgarea satului,
 Stupcîti şi fugîti,
 S-o catat Maria
 Şî s-o gasât
 Cu pceli di drac îmbracaţi,
 Cu tăpălăgi încalţati,
 Cu comănac di drac în cap.
 Ie o prins a plângi,
 O prins a răcni,
 Nîmi n-o vazut-o,
 Nîmi n-o auzât-o,
 Maica Domnului
 Din poarta cerului,
 Ie o vazut-o,
 Ie o auzât-o:
 – Marii, ci ti caini,
 Ci ti vaiet
 Ci ti doari?
 – Maica Domnului,
 Cum nu s-a caina Maria?
 Ie s-o sculat gioi dimineaţa,
 S-o sculat, o vinit:
 – Buna Dimineaţa,
 Babî albî din carabii,
 – Mulţumesc Marii,
 Mândrî şi frumoasî!
 – N-o vinit di mândrî şi frumoasî,
 Maria o vinit
 C-o auzât
 C-ai dat
 Ş-ai făcut
 Şî străgării
 Şî-ntorcăturili
 Sî li-ntorni-napoi.

Maica Domnului
 La Maria o vinit,
 Di mâna dreaptă o luat-o,
 Pi pământ s-o coborât
 Ş-o gasât pi Maria
 La zâli di post:
 Lunia,
 Niercurea,
 Vinirea,
 Făcături,
 Străgături,
 Aruncături,
 Dati-n faţa ii
 Şi-n casa ii,
 Stupciti şi fugiti;
 Maica Domnului
 De-acolo bagî mâna
 Ş-o curăţeşti
 Ş-o limpizăşti
 Şi frumoasă o faci,
 Şi-naintea tăţ flăcăii satului
 Şi oamini cii buni s-o vadî.
 Maica Domnului catî pi Maria,
 Găseşti facut tcipu ii
 Sorocit şi pus su' punti la parău
 Di duşmancili ii;
 O zâs aşa:
 Sî nu mai aibî parti,
 Cum şădi puntea la parău,
 Treci lumea pisti ie,
 Aşa sî treacă norocu
 Şi partea şi ursătoriu,
 Şi n-o vadî nime,
 Stupciti şi fugiti,
 Dat di duşmancili ii.
 Maica Domnului,
 De-acol' scoati pi Maria
 Ş-o curăţeşti
 Ş-o limpizăşti
 Ş-o fă frumoasă
 Şi-ntraureşti-o
 Şi-ntri tăţ flăcăii satului,
 Cii buni şi frumoş,
 Şi oamini cii gospodari
 S-o vadî.

Maica Domnului,
 Catî pi Maria,
 Ş-o gaseşti-n dosu hornului,
 Batuti cu mătura,
 Di luna,
 Di niercurea,
 Di vinirea,
 Cu c.. di cloşci,
 C.. di om,
 Cu ou clocit,
 Sî n-o vadî partea ii,
 Sî n-o vadî norocu ii,
 Stupciti şi fugiti,
 De-acolo scoate-o,
 Maica Domnului,
 Ş-o curăţeşti
 Şi frumoasă o faci
 Ş-o limpizăşti
 Şi-naintea tăţ flăcăii satului
 Dă s-o vadî.
 Maica Domnului,
 Catî pi Maria,
 Găseşti tcipu ii, la zâli di post,
 În corj di ou, dat pi lătoc,
 Sî n-aibî noroc,
 Maica Domnului,
 De-acol' scoati pi Maria
 Ş-o curăţeşti
 Ş-o limpizeşti,
 Stupciti şi fugiti,
 Dat di duşmancili ii.
 Maica Domnului,
 Catî pi Maria
 Ş-o gaseşti, la zâli di post,
 Pusî la deal,
 Cum sî sui greu la deal,
 Aşa sî cii ie,
 Gre la vorbi,
 Gre la răs,
 Gre la joc,
 La flăcăi şi la fumei,
 Stupciti şi fugiti
 Di duşmancili ii,
 Maica Domnului,
 De-acol' scoati pi Maria

Ş-o curăţeşti
 Ş-o limpezăşti,
 Înaintea a tăţ flăcăii
 Dă s-o vadî,
 S-o iei, s-o gioaci.
 Maica Domnului,
 Catî pi Maria
 Şi gaseşti tcipu ii
 Facut la zâli di post,
 Sorocit cu vânturăturî di pi drum,
 Cu mătrăgunî,
 Cu dosnici,
 Şi când sî-nvârti vântul roatî,
 Atunci îi zburliit-acolo,
 Ca sî cii ie-nvârtitî, proastî,
 Sî n-o vadî nîmi,
 Stupcitî şi fugitî,
 Di duşmancili ii dat,
 Maica Domnului,
 De-acol' scoate-o pi Maria
 Ş-o dizvârti
 Ş-o curăţeşti
 Ş-o limpizeşti,
 Frumoasî o faci
 Şi o dă înainti la flăcăi
 Şi-nainti la oamîinii cii gospodari
 S-o vadî şi s-o iei.
 Maica Domnului,
 Catî pi Maria
 La zâli di post,
 Di luna,
 Di nîercurea,
 Di vinîrea,
 Cî-i pusî-n cap di cal
 Şi-implântat în par,
 Zâs din gur-aşă:
 Cum şădi calu
 Cu dinîi rânjât,
 Cu otchii boldiţ, în par
 Aşa sî cii pusî Maria
 În Strâgari
 Şi-n urî,
 Sî li paie la flăcăi
 Căpăţanoasî şi rânjâtî,
 Stupcitî şi fugitî,

Di duşmancili ii dat
 Ş-aruncat.
 Maica Domnului,
 De-acol' scoate-o pi Maria
 Ş-o curăţeşti
 Ş-o limpizeşti,
 Frumoasî o faci,
 Şi-naintea a tăţ flăcăii satului
 Dă-o s-o vadî,
 S-o gioaci.
 Maica Domnului,
 Catî pi Maria
 Şi gaseşti tcipu ii
 Facut la zâli di post,
 Sorocit şi dat în closetî,
 Cum puti closeta
 Şi nu s-apropcii nîmi di ie,
 Aşa sî putî Maria,
 Sî n-o vadî partea
 Şi norocu ii,
 De-acolo scoate-o,
 Maica Domnului, pi Maria
 Ş-o curăţeşti
 Ş-o limpizeşti
 Şi frumoasî o faci
 Şi-naintea a tăţ flăcăii
 Dă s-o vadî, s-o gioaci.
 Maica Domnului,
 Catî pi Maria
 Şi gaseşti tcipu ii
 La zâli di post sorocit,
 Păr din cap di la dânsa,
 Sămn din haina ii luat,
 Urmi din tcicioarili ii luati,
 Tcipu ii facut
 Şi pus în cap di câni
 Şi dus la parău,
 Zâs di duşmancili ii:
 Cum puti usturoiu,
 Cum puti c...,
 Cum puti hoitu,
 Sî putî ie,
 Sî n-o vadî partea ii,
 Sî n-o vadî norocu ii,
 Şi nici fetili din sat,

Nici oamini din sat,
 Stupciti și fugiti,
 Dat ș-aruncat di dușmancili ii;
 De-acol' scoate-o,
 Maica Domnului,
 Ș-o curățești
 Ș-o limpizești,
 Frumoasă o faci,
 Înaintea la tăț flăcăii
 Dă s-o vadî,
 S-o iei,
 S-o gioaci.
 Maica Domnului,
 Catî pi Maria,
 Gasești tcipu ii
 Zvârlit în fântâni, facut,
 Cum ședi fântâna parasăti,
 Nu si uitî,
 Nu be nimini apî de-acolu,
 Așa si cii ie părăsăti,
 Pusî-n Străgari,
 Maica Domnului,
 De-acolo scoati-o pi Maria
 Ș-o curățești
 Ș-o limpizești
 Și-naintea a tăț flăcăii
 Dă s-o vadî,
 S-o gioaci.
 Maica Domnului,
 Scoati pi Maria
 Din tăti relili
 Și tăti făcăturili
 Ș-o catî
 Ș-o găsești pi Maria,
 Tcipu ii făcut,
 Pus su' stănogu calului;
 Cum bati calu cu chicioarili
 La stănog,
 Și cii ie pusî în bataia satului
 Și-n srăgarea satului,
 Dat di dușmancili ii,
 Stupciti și fugiti;
 Maica Domnului,
 De-acolo scoati-o pi Maria
 Ș-o limpizești.

Maica Domnului,
 Catî pi Maria
 Ș-o gasești
 Cu comănac di drac în cap,
 Cu tăpălăgi încălțati,
 Cu pceli di urs îmbrăcatî.
 Maica Domnului:
 – Nu plângi Marii,
 Nu ti caina,
 Cî Maica Domnului te-a-ntâlni
 Și la tini-a vini.
 Căti făcături,
 Căti străgături,
 Căti reli pi pământ,
 Gios le-oi da,
 Cî eu le-am înturnat
 Ș-am tāmăiet
 Ș-am tciparat,
 Pi capu cui o făcut Marii
 Ș-o dat,
 Cî Maria nu-i ginovatî,
 Și si duci la capu vrăjmașului,
 În casa lor,
 Pi trupu lor,
 Pi mîncarea lor
 Și pi băutura lor
 Și si puî.
 Și Maria si rămăi curatî
 Și luminatî,
 Ca argintu strecurat,
 Ca bosâiocu di pi strat.
 Discânticu di la mini
 Și leacu di la Maica Domnului
 Și cie!

*Aista discântic di patru ori îi mai lung, da
 nu mai pot zăci eu.*

Uda – Iași. Mg.384, I,30
 Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

186

Cini mi-o focut c-o mână,
 Eu îni disfac cu doauî,
 Cini ni-o făcut cu doauî,
 Eu disfac cu trii,

Cini ni-o făcut cu trii,
 Eu îni disfac cu patru,
 Cini ni-o făcut cu patru,
 Eu îni disfac cu cinci,
 Cini ni-o făcut cu cinci,
 Eu îni disfac cu șasî,
 Cini ni-o făcut cu șasî,
 Eu îni disfac cu șap̃ti,
 Cini ni-o făcut cu șap̃ti,
 Eu îni disfac cu opt,
 Cini ni-o făcut cu opt,
 Eu îni disfac cu noaui,
 Cu mânili meli,
 Cu-amândouaî!
 Di dat,
 Di fapt,
 Di urât,
 Di dătături,
 Di vorbituri,
 Di poclituri,
 Di urături,
 Di strigari,
 Di cascari,
 Di cel ci vini –asupra me.
 Sî sî ducî rău di pi mini,
 Sî sî ducî din uși-n uși,
 Din casî-n casî,
 Din masî-n masî,
 Din pat în pat,
 Pi capu cui ni-o făcut
 Și ni l-o dat,
 Cî eu n-am fost ginovat.
 Sî rămâi curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Măicuța Domnului
 Ci m-o făcut,
 Ca soarili din sânin,
 Amu sî cie
 Amin!

Țibucanii de Sus – Neamț. Mg.227, I,4
 Inf. Maria V. Ambrose, 67
 Culeg. L.B. și L.C. (1976)

187

Plecai în luncî

Spri Sfânta Duminicî,
 Plecai pi drumu mari
 Spri sfântu soari răsari,
 Pi potici nicalcatî,
 Pi roua niscuturatî;
 Maica Precistî
 Din ceri mă auzî
 Și iuti din pat sâri
 Și-n rochie di matasî
 Sî-nbrăcă
 Și băț di aur
 În mânî luă,
 Pi scări di-argint sî coborî
 Și la mini vini
 Și mă spalarî:
 Pi faț,
 Pi brațî,
 Pi dalba pelițî,
 Pi la gurițî!
 Și-mi luă:
 Din cap,
 Peri di țap,
 Din sprânceni,
 Peni răli,
 Di pi trup,
 Peri di lup,
 Și din mâni,
 Peri di câni!
 Nici cu-aiasta nu ma lasarî,
 Altî sanatatî-ni darî,
 Di la 99 di vaci cu ghițai,
 Di la 99 di oi cu niei,
 Di ala 99 di grădiniț
 Cu mult vișâni înfloriț!
 Cum aleargî oaia la niel
 Și vaca la ghițâl,
 Așa s-alergi sanatatea
 Și bucuria la mini!
 Sî rămân curatî,
 Luminatî,
 Cum maica m-o născut
 Și Dumnezău m-o lasat!
 Botești – Suceva, Mg.10, II,25
 Inf. Natalița P. Păvălucă, 75
 Culeg. I.H.C. (1969)

188

Buna dimineață,
 Apî mândrî, mărgătoari,
 Cari curgi dintr-o mie
 O sută nouăzecișnouă de izvoari!
 Eu ti cinstesc cu pâni
 Și cu sari,
 Tu dăruiești-mă
 Cu sanatatea cei mari.
 Eu mă dusăi
 Și disturnai,
 Apî adusăi,
 Din izvoari
 Di sub soari,
 Di sub lunî,
 Di sub steli,
 Adusăi ș-am disturnat.
 Cini ni-o facut c-o mânî,
 Eu an disfacut cu doauî,
 Cini ni-o facut cu doauî,
 Eu an disfacut cu trii,
 Cini ni-o facut cu trii,
 Eu an disfacut cu patru,
 Cini ni-o facut cu patru,
 Eu disfac cu cinci,
 Cini ni-o facut cu cinci,
 Eu disfac cu șăsi,
 Cini ni-o facut cu șăsi,
 Eu disfac cu șăpti,
 Cini ni-o facut cu șăpti,
 Eu disfac cu opt,
 Cini ni-o facut cu opt,
 Eu disfac cu noauî,
 Cu-a meli cu-amândouă
 Și trimet:
 Cini ni-o țapat pi coadî di vacî,
 Pi capu celui sî zacî,
 Cini-o trimăș pi frunzî di vie,
 Pi capu ii sî cie!
 Și noi sî ni curățăm
 Di tăti urili,
 Di tăti facaturili,
 Di tăti țapaturili,
 Di tăti-aruncaturili,
 Di la vecini,

Di la vecine,
 Di la surate,
 Di la cumnate,
 Di la feti frumoasî,
 Di la văduvi grasî.
 Și sî ni lasaș luminati,
 Curati,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Dumnadzău, cân ne-o dat,
 Popa cân ni-o botezat,
 Ieș, vidrî, din baltî,
 Căț ma vād, în ochi ma cautî,
 Căț ma vazurî
 În ochi ma cautârî,
 În braț ma luârî
 Laudî buni mii-mi dârî.
 Apî supțiricî,
 Fă-ma frumușicî,
 Apî mărgătoari,
 Fă-mă ca o floari,
 Apî mândrî, luminatî,
 Fă-ma cinstitî,
 Pofitî
 Și-naintatî
 Și di tăti lumea-n samî bagatî!

Botoș – Suceava. Mg.6, II,33
 Inf. Axinia A. Giosan, 70
 Culeg. L.B. (1968)

189

Cini faci c-o mânî,
 Eu disfac cu doauî,
 Cini faci cu doauî,
 Eu disfac cu trii,
 Cini faci cu trii,
 Eu disfac cu patru,
 Cini faci cu patru,
 Eu disfac cu cinci,
 Cini faci cu cinci,
 Eu disfac cu șăsi,
 Cini faci cu șăsi,
 Eu disfac cu șăpti,
 Cini faci cu șăpti,
 Eu disfac cu opt,
 Cini faci cu opt,

Eu disfac cu noaui
Și cu mânili-amândoaui!

Cântă-lărești – Vaslui. Mg.3, II,33
Inf. Ilinca V. Bilan, 71
Culeg. I.H.C. (1968)

190

O plecat Gheorghi
Pi sub nuci înfrunziț,
Pi sub meri înfloriț
La apă, dragosti și iei
Cu cofi di mărgăritari.
Nimi-n lumi nu l-o văzut,
Nimi-n lumi nu l-o auzât,
Maica Domnului din ceri l-o văzut,
Din ceri l-o auzât,
Pi cruci di aur s-o dat,
Di mâna dreaptă l-o luat
Și spri Sfântu Soari l-o saltat,
Și cu gura l-o ntrebat:
– Ci plângi ... (*Gheorghi am spus?*)
Ci plângi Gheorghi,
Ci ti văicărești?
– Cum și nu plâng,
Maica lu Dumnezău,
Cum și nu văicăresc?
Facutu-ni-o,
Măiculiță Precistî,
Di lumea dimineață,
Di niercurea dimineață,
Di vinirea dimineață,
Di urât!
Făcutu-ni-o,
Măiculiță Precistî,
Di lumea dimineață,
Di niercurea dimineață,
Di vinirea dimineață,
Mânili ni-o legat,
Ochii ni-o-mpainginit,
Fața ni-o-ngălbinit;
Făcutu-ni-o,
Măiculiță Precistî,
Di lumea dimineață,
Di niercurea dimineață,
Di vinirea dimineață,

Di urî,
Di pârî,
Di cascari,
Di faptî,
Di datî,
Di toati rănilî,
Di toati bubili,
Di toati urăturili;
Făcutu-ni-o,
Măiculiță Precistî,
Lunia dimineață,
Niercurea dimineață,
Vinirea dimineață,
Cu cheli di broască,
Cu ghioc di rac;
Făcutu-ni-o,
Măiculiță Precistî,
Lunia dimineață,
Niercurea dimineață,
Vinirea dimineață,
Din dosu ușălor;
Făcutu-ni-o,
Măiculiță Precistî,
Lunia dimineață,
Niercurea dimineață,
Vinirea dimineață,
Din troaca di uni
Și mânâncî porcii și cu câinii;
Făcutu-ni-o,
Măiculiță Precistî,
Lunia dimineață,
Niercurea dimineață,
Vinirea dimineață,
Din dosu icoanilor;
Făcutu-ni-o,
Măiculiță Precistî,
Lunia dimineață,
Niercurea dimineață,
Vinirea dimineață,
Din dosu cofilor!
– Taci, Gheorghi,
Nu mai plângi,
Nu ti mai niș'la
Cî Maica Domnului
Te-a spala,

Te-a curăți.
 Cu pară di argint radi-ti-oi,
 Spala-ti-oi,
 Curăți-ti-oi,
 Di trii ori cufunda-ti-oi,
 La fântâna lu Iordan duci-te-oi;
 Spala-ti-oi,
 Curăți-ti-oi,
 Di urî,
 Di pârî,
 Di cascari,
 Di faptî,
 Di datî,
 Di toati rănilu,
 Di toati bubili,
 Di toati urăturili,
 Di toati străgaturili!
 Spala-ti-oi,
 Curăți-ti-oi,
 Tri stebli di bosâioc,
 În cap ț-or înflori,
 Două merișoari di aur
 În sân ț-or durăi,
 On boț di aur
 În mâna dreaptă ț-o sticli!
 Pi cuc ti-a-ncălica,
 Cucu c-o cânta,
 Pi șoim ti-a-ncălica,
 Șoimu c-a șuiera,
 Pi niel te-a-ncălica,
 Nielu c-a zghiera,
 La joc di geni purcedi-ti-oi!
 Cii dinainti te-o aștepta,
 Cii din urmă-o alerga,
 Iar tu, dac-ai agins
 La jocu ceal di geni,
 Ș-ai văzut barbaț
 Mai frumos ca barbatu tău,
 Sau fimei mai frumoasă ca fimeia ta,
 Sî-ț parî câni burdohoș.
 De-ai văzut barbatu tău,
 Sî-ț parî trupu lui
 Nant ca adiamant,
 Păru galbân pi schinari
 Sî-ț paii cî-i Sfântu Soari!

Sî nu poți fărî el
 Și el fărî tini,
 Cum n-o putut maică-ta,
 Cîn s-o trudit,
 S-o trudit di la ușî pîn-la pat,
 Cu vinili cruntati,
 Cu sudori di moarti,
 Cu păru pi spati.
 De-a ci făcut di la mîni di om,
 Sî sî ducî pi capu cui o dat
 Ș-o făcut și i-o trimăs,
 Di n-a ci di la mîni di om,
 Sî sî ducî pi codri negri pustietăți.
 Discânticu-i di la mini,
 Leacu di la Dumnezău Sfântu!

*Dacă el vini la mini tăt cu beșaci, cu bubi,
 știi, o călcat în ceava, ăl descânt di trii ori
 așa și sî spalî cu apă ni-nceputî, apă di la
 fântânî, și sî spalî. Și cîn s-o spalat, la trii
 zăli s-o trezăt cî nu mai ari nimica pi el.
 Una. A doilea, poati-o urî, poati-o gădi-
 neaș, poati-on nacaz, poati ceva dat. Cî-i
 di la Dumnezău, cî-i luat di uneva, sî po-
 minești cî sî-o-ndreptat. Așa vra Dumne-
 zău. Asta-i o rugăciuni, o rugăciuni către
 Dumnezău. Și Dumnezău, Maica Domnu-
 lui, faci spori și agiutori.*

Mărășeni – Vaslui. Mg.3, II,52
 Inf. Ileana Țurcanu, 68
 Culeg. I.H.C. (1968)

191

Cini-a făcut c-o mîni neagrî,
 Eu disfac cu două albi,
 Cini-a făcut cu două mîni negri
 Eu disfac cu trii albi,
 Cini-a făcut cu trii mîni negri
 Eu disfac cu patru mîni a meli albi,
 Cini-a făcut cu patru mîni negri
 Eu disfac cu cinci mîni a meli albi,
 Cini-a făcut cu cinci mîni negri
 Eu disfac cu șăsi mîni a meli albi,
 Cini-a făcut cu șăsi mîni negri
 Eu disfac cu șăpti mîni a meli albi,
 Cini-a făcut cu șăpti mîni negri

Eu disfac cu opt mâni a meli albi,
Cini-a făcut cu opt mâni negri
Eu disfac cu noaui mâni a meli albi,
Cu noaui mâni a meli,
Amându-i albi!

– Un' ti duci, moșule cu barbî albî,
Cu noui săcuri, cu noui topoari?
– La pădurile cu flori
Și la grochili cu iarbî,
Și li tai, și li ard,
Cenuși și li fac,
În vânt și li dau!
– Întoarci-ti 'napoi, moșule cu barbî albî,
Cu noui săcuri, cu noui topoari,
Și du-ti la Aurica,
Și tai-i cini-o urât-o,
Cini-o horghit-o di rău,
Cini-o pârât-o,
Taie rău,
Ardi-l
Și-n vânt și-l dai.
De-a ci di la Dumnezău,
Și și ducî pi pîrău,
De-a ci di la mânî di om,
Și și ducî pi ulița satului,
Și chici pi casa ginovatului!
Nu răsări Sfântu Soari,
Pi vârvuri di deal,
Și pi curț și pi mănăstiri,
Și răsai pi statu Anicâi,
Pi mersu ii, pi răsău ii, pi spusu ii.
Și cini vini di la deal?
Doamna domnițelor
Ori împărata împărăteselor?
Nu-i doamna domnițelor
Niș împărata împărăteselor,
Și-i Anica, draga drăgălașelor,
Frumoasa frumoaselor!
Na ci nici încercelatî,
Nici înmergelatî (*adica*

cu cercei și cu mergei),

Da di toatî lumea-i întreabafî.
Cum și scuturi găina di ou,
Și și scuturi ie di rău,
Cum aninoasî bosâiocu di toati florili

Așa și cie ie văzutf, auzâtf!

Ștefan cel Mare – Vaslui. Mg.3, II,38
Inf. Aglaia Gh. Brodoceanu, 65
Culeg. I.H.C (1968)

192

M-am sculat în Sfânta marți,
În cântecul cucușilor,
În cutremurul păreților;
Ușile mi s-au descuiat,
Ferestrele mi s-au deschis,
Huiet mare a venit,
Picioarele mi s-a-mpietrit,
Ochii mi s-a păinjenit,
Inima mi s-a întristat.
Eu nu m-am lăsat,
Mâna pe cofă de brad am pus,
Pe cărarea lui Adam am plecat,
Apușoară mi-am adus,
Mâna pe mătur-am pus,
Gunoii afară l-am dat,
Puțină apă mi-am lăsat,
Pe ochi negri m-am spălat,
Cu ștergar de mătase
M-am șters,
Lăzi mi-am descuiat,
Rochie albă am îmbrăcat,
La Sfânta biserică am plecat.
Mi-a ieșit:
Nouă surate,
Nouă cumnate,
Cu fapt,
Cu dat,
Cu uriciune,
Cu buriciune,
În cap, piele de broască mi-o pus!
Care era înainte,
Silea să nu-l ajung,
Care era-n urmă,
Sta să nu m-ajungă,
Care cum m-ajungea,
„Bună dimineața“ nu-mi da.
Eu nu m-am lăsat,
La Sfânta biserică am plecat,
Acolo, când am ajuns,

Făcliile s-a stins,
 Preoții au muștit,
 Dascălii au asurzit,
 Toată lumea
 Cu spatele la mine s-a înors.
 Un glas mic până-n pământ,
 Unu mare până-n ceri.
 Nimeni nu m-a văzut
 Și nimeni nu m-a auzit,
 Numai Maica Domnului
 M-a auzit,
 La mine a venit
 Și m-a întrebat:
 – Nu mai țipa
 Și nu te mai văita,
 Mă duc degrabă
 La cutare descântătoare,
 Stibla de busuioc
 În mâna dreaptă a lua,
 În apușoară, la izvor,
 Te-a spăla,
 De uriciune,
 De buriciune,
 De strigare,
 De faptele cele mari.
 Comănac de drac
 Din cap îți lua,
 Păr de urs de pe trup îți lua,
 Piele de nevăstuică
 De pe trup îți lua,
 Picioarele îți dezlega,
 Ochii îți despăienjenea,
 Inima se destrista,
 Fața se desgălbeni.
 Am ieșit afară,
 Înspre soare răsare
 M-am uitat,
 Cu apușoară m-am spălat;
 Când am venit de la biserică,
 Care era-n urmă,
 Silea să m-ajungă,
 Care era înainte,
 Sta și m-aștepta,
 În brațe mă lua,
 Înainte m-arunca,

Eu glas mare lăsam,
 La mine se uita.
 Cei bătrâni mă lăuda,
 Cei tineri mă iubea
 Și flăcăii mă-ndrăgea.
 Soare, soare,
 Frățioare,
 Nu răsări pe munți cărunți
 Cu dragostele,
 Cu frumusețele.
 Ia-mi hainele mele,
 Dă-mi-le pe ale tale,
 Pune-mi în umeri luceferii,
 În spate luna,
 În față soarele.
 Fag de miere că rupeam,
 Toată lumea îndulceam,
 La sân că mă lipea.
 Ca pentru casă: Din toate colțurile,
 Din acoperișul casei,
 Din sacii cu mălai,
 Din coteneată,
 De la cloșca cu pui,
 Din punga cu bani,
 Din toate.
 Stroești peste tot și te speli.
 Vultur, vulturaș,
 Nu te roti,
 Nu te învăți,
 Ia din capul meu,
 Pune-n capul tău,
 Ia din picioarele mele,
 Pune-n picioarele tale,
 Uriciunea,
 Buriciunea,
 Să te duci
 La dușmanca cea mai mare:
 De-i găsi-o la mormânt,
 Să te scuturi,
 Să te bucuri,
 De-o fi vie,
 De picioare să mi-o ologești,
 De mâini s-o ciungești,
 De ochi s-o chiorăști,
 Din copii s-o păgubești,

Pe ea s-o pedepsești,
Și noi să rămânem curați
Și luminați
Ca argintul strecurat.

Bolotești – Vrancea
Culeg. Prof. Mircea D. Horeanga
Anexă-chestionar (1971)

193

Cu pană de hultur și cu busuioc.

Luni dimineată m-am sculat,
M-am spălat,
M-am închinat,
Bosoioac cu mâna dreaptă am luat,
La biserică am plecat,
Ca să aud dascălu în toacă dând.
Și n-auzii dascălu în toacă dând,
Nici popa-n altar cetind,
Și am auzit rudili,
Vecinili,
Suratele,
Cumnatele,
Stunchindu-mă,
Măscărindu-mă,
Gură-mpuțită făcându-mă.
Da eu m-am înturnat
Și m-am dus
La fântâna lui Adam,
La pârâul lui Adam,
Și-n fântână m-am uitat
Și m-am văzut:
Di ochi întunecată,
Di mâni legată,
Di limbă spânzurată,
Di chicioare-nchedecată.
Și mă uitai
Înspre soare-răsare
Și văzui un hultur mare,
Cu aripa dănălată,
Cu limba lăsată,
Și m-a întrebat:
– Di ci plângi, cutare?
Nu ti mai plânge,
Nu ti mai olăcăi așa tare,
Că eu ochii ți i-oi distuneca,

Pe ai mei i-oi întuneca,
Măinile ți le-oi dislega,
Aripile mele le-oi lega,
Picioarili tăli le-oi dizlega,
Pe-a mele le-oi lega,
Și tu vei rămânea curată,
Luminată.

*Lei apă în gură de trei ori, dai apa peste cap
cu mâinile ude de trei ori. Nu se bea apa.*

Șindrilari – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De dânsese

194

Zăcei întâi Tatu Nostru și pi urm-îl discântai:

A plecat pe cale,
Pe cărare, cutare,
Gras și frumos;
Cân la jumăta' de cale
Să-ntâlni cu doamna zânelor,
Cu toate țărurile,
Junghiurile și săgetăturile,
Pociturile, vrăjmășăile,
Toate relele.
Trei mirese din trei văi
Înainti i-o ieșât,
Sus rădicatu-l-o,
Jos trântitu-l-o,
Zî di moarti pusu-i-o.
Nimini nu auzî,
Nimini nu văzu,
Numa Maica Domnului
Din poalili cerului
Pi scări di aur s-o coborât
Și pi dânsu l-o-ntrebat:
– Ce te plângi,
Ce te văicărezi?
Cum nu m-oi plânge,
Cum nu m-oi văicăra,
C-am plecat
Pe cale, pe cărare,

Gras și frumos;
 Când la jumăta' de cale
 Mă-ntâlnii cu doamna zânelor,
 Cu toate țărurile,
 Junghiurile și săgetăturile,
 Cu pociturile,
 Cu toate relele.
 Maica Domnului
 Di mâna dreaptă l-a luat
 Și-n scări di aur l-a așezat
 Și i-a luat durerea:
 Din inimă,
 De supt inimă,
 Din mai,
 De su' mai,
 Din măduva oaselor,
 Din șira spinării,
 Din fluierile picioarelor,
 Din vederile ochilor,
 Din toati-nchieturile trupului!
 Ș-o ramas (cutare),
 Curat, luminat,
 Ca maica ci l-o făcut,
 Ca Dumnezeu ci l-o lasat,
 Amin!

Pădureni – Vaslui. Mg.137, I,30
 Inf. Victoria M.Râpeanu, 60
 Culeg. I.H.C. (1973)

195

O plecat Safta
 Pi cali, pi carari,
 Postopomelnicu,
 Ielili pi-ntâlnitură*,
 Ielili pin pociturî,
 Ielili pin diochi,
 Ielili din om,
 Di fimeii,
 Di fatî,
 Di băiet,
 Postopomelnicu,
 Întâlnit-o pi Ileana,
 Di mân-o luat-o,
 Di pământ trântitu-o
 Postopomelnicu,

Carnea mosorcatu-i-o,
 Sângili băutu-i-l,
 Cheptu prăbuștu-l-o,
 Postopomelnicu,
 Ielili-ntâlnitu-o cu pociturî,
 Ielili cu huiafî,
 Postopomelnicu,
 Ielili cu ametafî,
 Postopomelnicu,
 Ielili cu damblageafî,
 Postopomelnicu,
 Ielili cu ologeafî,
 Postopomelnicu,
 Ielili din vânt,
 Din soari,
 Din beri,
 Din mâncari,
 Postopomelnicu,
 Găsătu-o pi Ileana,
 Pi drum mergând,
 Pin somn dormind,
 Pin ogradi umblând,
 Postopomelnicu,
 Di mânî luat-o,
 Di pământ trântit-o,
 Postopomelnicu,
 Carnea mosorcatu-i-o,
 Sângili băutu-i-o,
 Cheptu prăbușătu-i-o,
 Schinarea corogitu-i-o,
 Ochii painjănit-u-i-o,
 Fața i s-o-ngălbănit,
 Chiciorarii i s-o-nțăpenit,
 Postopomelnicu,
 Fălcili i-o-nceștat,
 Rărunchii s-o dipartat,
 Vinili la trup i s-o-ncordat,
 Postopomelnicu,
 I s-o-ncordat
 Și la mâni
 Și la chiciorari
 Și la chept
 Și la schinari.
 Ie o plâns
 Și s-o spăimântat

Și s-o-nfricoșat,
 Postopomelnicu,
 Nimi n-o auzât,
 Nimi n-o văzut,
 Dicât Maica lu Dumnezău
 Din porțali cerului,
 Di porțali cerului s-o razamat,
 Pi scaun s-o așazat
 Și pi Ileana o strâgat-o,
 Postopomelnicu,
 – Di ci plângi
 Și ti spăimânteț,
 Postopomelnicu?
 – Păi cum sî nu plâng,
 Sî mă spăimânteț,
 Maica lu Dumnezău?
 C-am plecat pi drum,
 Pi carari,
 Postopomelnicu,
 Ielili cu pociturî m-o-ntâlnit,
 Postopomelnicu,
 Ielili cu huialî
 Și cu-amețalî,
 Postopomelnicu,
 Ielili cu damblagealî
 Și cu ologealî
 Și cu păralizalî,
 Postopomelnicu,
 Ielili și cu Dânsâlî
 Întâlnitu-m-o,
 Di mâni luat-u-m-o,
 Di pământ trântitu-m-o,
 Carnea mosorcatu-ni-o,
 Sângili băutu-ni-o,
 Cheptu prăbușătu-ni-o,
 Schinarea corogitu-ni-o,
 Ochii painginitu-ni-o,
 Fața ni s-o-ngălbenit,
 Postopomelnicu,
 Fălcili ni so-nceștat,
 Rărunchii s-o dipartat,
 Vinili la trup ni s-o-ncordat,
 Puterea din trup ni-o luat,
 Om di nica m-o lasat,
 Postopomelnicu,

Am plâns
 Și m-am spăimântat
 Și m-am fricoșat.
 – Nu mai plângi
 Și ti spăimânta,
 Cî la Balașa ai alerga,
 Cî ie știi ghini a discânta,
 Și cu mâna dreapta ț-a lua
 Și din mâni
 Și din chicioari
 Și din chept
 Și din schinari,
 Postopomelnicu,
 Ț-oi lua,
 Ț-oi discânta,
 Culcușu vacii
 Și argințalu
 Și sucitili**
 Eu ți le-oi da,
 Și tu ai bea
 Și te-i freca,
 Pin ciolani a umbla,
 Carnea s-a dismorsorca,
 Fălcili s-or discleșta,
 Rărunchii la rând s-or aprochia,
 Vinili la trup s-or discorda
 S-or discorda
 Și la mâni
 Și la chicioari
 Și la chept
 Și la schinari,
 Și tu ai rămâne întărit,
 Ca argintu di curat,
 Ca Dumnezău
 Și Mântuitoru din cer
 Cî te-o lasat.
 Di la mini discânticu
 Și di la Miaca Domnului
 Și Mântuitoru leacu.

* *Esti-un vânt di nu mergi el în șir. Pi cari-l gă-săști, pi cari-l întâlnești îl doboari. Esti-un vânt rău. Da sî-ntâmplî cini știi când, și pi undi.*

** *Vez, aicea dai și niști buruieni. Li zăci argințălu, ciucitili și culcușu vacii.*

Sălceni – Vashui. Mg.597, 1,8
 Inf. Balașa I. Sandu, 86
 Culeg. L.B. (1985)

196

O plecat Ioana (*cum o cheamî*)

Pi cali, pi carari,
 Cîn la mijloc di cali
 O-ntâlînit-o Irodiili,
 Săltând și giucând,
 Api tulburând,
 Codri răsunănd.
 O luat-o la joc,
 Giocu sî li gioacî,
 Mesî sî li-ntindî,
 Pahari sî li împlî.
 Giocu nu li-o giucat,
 Nici mesî n-o-ntins,
 Nici pahari nu li-o umplut,
 Di săgetat o săgetat-o.
 Maica Domnului
 O auzât-o,
 Din ceri s-o scoborât,
 Pi scaun di cearî
 S-o aşăzat,
 Pi Maria c-o-ntrebat:
 – Ci ti plângi, Marii,
 Ci ti văicărești?
 – Cum nu m-aş plângi,
 Maicî Sântămării,
 Și m-aş văicăra,
 C-am plecat
 Gioi dimineața
 Pi cali, pi carari,
 Grasi și frumoasi.
 Cîn-la mijloc di cali
 M-o-ntâlînit Irodiili,
 Săltând și giucând,
 Api tulburând,
 Codri răsunănd.
 M-o luat la joc,
 Giocu sî li joc,
 Mesî sî li-ntind,
 Pahari sî li împlî'.
 Nici jocu nu l-am giucat,
 Nici mesî nu li-am întins,
 Nici pahari n-am împlut,
 Di săgetat m-o săgetat.
 – Taci, Marii,

Nu mai plângi,
 Nu ti mai văicara,
 Du-ti la Pamfila,
 Cî leac Ț-a da.
 Săgitături cu pociturî,
 Săgitături cu-ntâlîniturî,
 Săgitături cu ceas rău,
 Săgitături cu orbalt,
 Săgitături cu lichiturî,
 Săgitături din apă,
 Săgitături din mâncari,
 Săgitături din drum mari,
 Săgitături din spaimî,
 Săgitături cu samcî,
 Săgitături cu păr,
 Săgitături cu Nouăzăsnouî di feluri,
 Sî ieș:
 Din creierili capului,
 Din fața obrazului,
 Din limbî,
 Di sup limbî,
 Din unghii,
 Di supt unghii,
 Și Maria sî rămâi luminatî,
 Curatî,
 Ca argintu strecurat,
 Ca maicî-sa ce-o făcut-o,
 Ca Dumnăzău ce-o născut-o.
 Zorleni – Vaslui. Mg.63, I,11
 Inf. Pamfila Tudor, 80
 Culeg. L.C. (1971)

De dragoste

197

Cu apă, cu busuioc și cu nieri:
 Maica Domnului și Hristos
 Din fântâni m-o scos,
 Cu evanghelia-n mână m-o scos,
 Bucin în mână ni-o dat,
 Din bucin an bucinat,
 Văili s-o cutremurat,
 Lumea la Ileana o alergat,
 În braț o luat-o.

Cu gura când o vorghit,
 Ca cu nieri i-o-ndulcit,
 Pi uliți ca o păuniți.
 – Ci cucoanî mari,
 Ci preutesî mari?
 – Nu-i cucoanî,
 Nici preuteasî,
 Ie Ileana cei frumoasî!
 Pi cal alb am încălicat,
 La lumi când am plecat,
 Lumea-n brați m-o luat,
 Cu gura cân am vorghit,
 Ca di nieri s-o-ndulcit,
 Ca cucu cântând,
 Ca nierla șuierând,
 Ca matasa înroșând,
 Ca popa tocând.
 Cum fugi cucu după cucoaici,
 Cucoaica după cuc,
 Nirili după nireasî,
 Nireasa după niri,
 Popa după preuteasî,
 Preuteasa după popî,
 Găina după cucuș,
 Cucușu după găini,
 Așa si fugî băieți
 După Ileana
 Și s-o iei la gioc.
 Și s-cie-ntrebatî Ileana!

*Și zică di trii ori așa și-i dăde apa ceea,
 gusta și ie olecuți ci... și: „Fatî hăi, si ti
 speli pi mâni și... cân ti duci la gioc, colo,
 si pui mâna pi flăcău cari ți drag“.*

Solonț – Bacău, Mg.173, L3
 Inf. Dumitru I. Chelaru, 63
 Culeg. I.H.C. (1973)

198

*În ajunul Anului Nou, noaptea, înainte de
 răsăritul soarelui, fata se îmbrobodea cu o
 batistă albă curată, ieșea în ogradă și zi-
 cea:*

Sfinte Soare,
 Cu 99 de răzișoare,

Dă-mi 9 răzișoare :
 Cu 3 să mă îmbrac,
 Cu 3 să mă încălț,
 Cu 3 mai sus să mă-nalț,
 Ca să fiu eu mai înaltă,
 Mai galantă,
 Mai frumoasă
 Ca celelalte fete din sat.
 Eu cu lumea când oi vorbi,
 Ca cu ghiciul i-oi croi,
 Cu harapnicul i-oi pocni,
 Ei cu genunchile plecate,
 Cu căciulile luate.
 Eu când oi glăsui,
 Ca clopotu a suna
 Și lumea a asculta,
 Cum sună clopotul
 Așa să sune glasul!

Păltiniș – Botoșani
 Anexă-chestonar (1971)

199

Sâmbătă dimineață
 M-am sculat,
 Cofa-n mâni ne-an luat,
 La fântâni am plecat,
 Si ieu apă,
 Si fac di dragusti.
 Apî n-am putut si ieu,
 Di noaui sătenci,
 Noaui vecini,
 Noaui striini,
 Noaui ghinilini.
 Tărnî din urmă ni-o luat,
 În coajî di ou clocit o pus-o,
 În schinari ni-o aruncat-o,
 Păru ni l-o cănit,
 Fața ni-o-ngălbinit,
 Ochi ni i-o-mpainjănit.
 Eu am plâns
 Și m-an tânguit,
 Nimnea nu m-o văzut,
 Maica Maria m-o-ntrebat:
 – Di ci ti plângi, Ștefanî,
 Di ci ti tânguești?

– Pâi cum sî nu mă plâng,
 Sî mă tînguiesc?
 Dacî eu sîmbătî dimineaţă
 M-an sculat,
 Cofa-n mîni ni-an luat,
 La fîntîni am plecat,
 Sî ieu apî,
 Sî fac di dragosti.
 Apî n-am putu sî ieu,
 Di noaui sîtenci,
 Noaui vecini,
 Noaui striini,
 Noaui ghinilini.
 Tîrni din urmi ni-o luat,
 În coajî di ou clocit ni-o pus-o,
 În schinari ni l-o aruncat,
 Pîru ni l-o cînit,
 Faşa ni-o ngîlbinit,
 Ochi ni-o painjînit.
 – Tu nu mai plîngi,
 Nu timai tîngui,
 Cî eu di mîna dreapta te-oi lua,
 La fîntîni-oi pleca,
 Apî-n cofî ţ-oi turna
 Şi te-oi spîla:
 Di fapt,
 Di dat,
 Di urîat,
 Di urîciuni,
 Di urîtu di pi lumi,
 Di cascari,
 Di Strîgari,
 Di harachealî,
 De-aruncîturî;
 Şi nici aşa nu te-oi lasa,
 Cu apî te-oi spala,
 În cămeşî di dragusti
 Te-oi îmbraca,
 În papuci di bruştiuc
 Te-oi încălţa,
 Luna-n chept ţ-oi aşaza;
 Nici aşa nu te-oi lasa,
 Pi cal galbîni te-oi încăleca,
 Ghici di aur în mîni ţ-oi da,
 Din ghici cînd ai pocni,

Calu cînd a necheza,
 Toatî lumea s-a uita;
 Cî doamnî,
 Ci-mpîrîteasî?
 Nu-î nici o doamnî,
 Nici o-mpîrîteasî,
 Îi Ştefana;
 Din toati, cea mai aleasî!

Slobozia Blîneasă – Galaţi. Mg.522, I,27
 Inf. Ştefana P. Rotaru, 63
 Culeg. L.B. (1983)

200

*[Fata] poart-on brîu la dînsa. Vini sîm-
 bîta... la fimeia cari-i faci. Bunuoarî cum
 îs eu. Ieu un ac şi ieu brîu ceala şi mă duc
 la gura sobii şi zîc aşa:*

– Tu, balaur,
 Cu noauăzîşînoaui di capiti,
 Cu noauăzîşînoaui di hîghi,
 Cu noauăzîşînoaui di arichi,
 Tu pi ursîtoriu Ilenii
 Nu l-ai văzut?
 Iar Ileana,
 Dac-a ci cu cununia legatî,
 Eu m-oi duci
 La capîtu podulu,
 Cununia i-oi dizlega-o.
 Ileana o vinit la mini,
 La Jînica,
 Sî-i fac di ursîtă.

*Eu pi burneaşî îi fac di ursîtî. Dar în trupu
 ista nu sî mai cheamî burneaşî, sî cheamî:*

– Brîu, brîuşor,
 Eu ti-vîrt,
 Tu ti dizvîrţi,
 Ursîtoriu Ileni
 'Niasarî sî i-l aduci!
 De-a ci la masî,
 Sî-l dai su' masî,
 De-a ci pi pat,
 Îl dai su' pat,
 De-a ci afarî,
 Tu, balaur,

Cu noauăzășănoaui di capiti,
Cu noauăzășănoaui di hùghi,
Tu sî-l iei

Pintri arichili tali
Și la Ileana sî-l aduci,
Cu Ileana 'niasarî
Sî-l întâlnești!

Iar de-a ci
Di pisti hotar,
De-a ci pisti api,
De-a ci di pisti păduri,
Tu sî ti iei
Și pi arichili tali
Sî-l arunci,
Iar la Ileana sî-l aduci.
Dicânticu di la mini,
Leacu di la Dumnezeu sî-i cie.

Discânt așa di noauă ori. Ti duci așa di la gura sobii pân-la uși... Și faci patru lumânări, pi degit, așa li faci; cu lumânari de la Paști, cari-i sfințâți... și discânt tot aista discântic, și discânt și-n apî. Ș-aduci un șărvăt curat și cheptinili di lăut... Și cheptinili di lăut iei și-l discânt și pe-aceala. Zăci așa:

Păduri, păduri,
Tu cheptini, cheptănuș,
În păduri sî ti prifaci!
De-a ci ursătoriu Ilenii
Trecut di tini,
Ori chiar și-ntini di s-a nimeri,
Balauru pi aripili lui l-a lua,
La Ileana l-a aduci,
Vânturând și șuierând pi sus,
În brațâli Ilenii
În ias-noapti l-a lasa.
Tu sî ti faci, cheptini,
O păduri mari,
Iar tu șărchiulea
Sî ti faci sușă,
Iar voi, lumânărilor,
Sî vă faceți lumini
Și pi di-o parti
Și pi di alta,

Și el sî treacă-n veselie,
Cu Ileana sî vorghească,
Cununia s-o iei!

Sirețel – Iași. Mg.81, II,36
Inf. Jenița Gh. Acasandrei, 60
Culeg. L.B. și L.C. (1972)

201

Cu ban di la popa din mână, cân slijăști, și dacă nu, cân auz cucu, c-on ban di la cuc.

Discânt așa:

Sâmbâți dimineața
S-o sculat Maria!
Pi cali, pi carari s-o luat,
Pi cararea niumbatî,
La fântâna lu Iordan,
Sî-ș iei apî.
Apî ș-o luat,
Di dragusti n-o putut faci,
Di babi părăsâti,
Di vādâni grasî
Și di feti mari batrâni.
Ie o prins a plângi
Cu glas mari pânî-n ceri,
Cu lacrimi pânî-n pământ,
Nimi n-o vazut-o,
Nimi n-o auzât-o,
Maica Domnului o auzât-o,
Ie o văzut-o,
Ie o-ntreabat-o:
– Marii, tu ci plângi
Cu glas mari pânî-n ceri,
Cu lacrimi pânî-n pamânt?
– Cum n-a plângi,
Maica Domnului,
Cî ie gioi dimineața
S-o sculat,
S-o sâneecat,
S-o mânecat,
Pi cali, pi carari s-o luat,
La fântâna lu Iordan o plecat,
Apî ș-o luat,
Di dragusti n-o putut faci,
Di babi părăsâti,
Di vādâni grasî,

Și di feti mari bătrânî.
 Maica Domnului i-o spus:
 – Taci, Marii,
 Nu plângi,
 Nu ti caina,
 Cî eu la Sfântu Giorgi i-oi poronci,
 Scarî di aur pînî-n pamânt
 A coborî
 Și la tini-a vini.
 Di mâna dreaptî
 Maica Domnului a lua-o
 Și cu creanga di bosâioc
 A măturat-o,
 Pi din faț,
 Pi din dos,
 Cum îi omu di frumos.
 Căti făcături,
 Căti răli,
 Dati,
 Aruncati,
 Stupciti,
 Di babi,
 Di dușmanci,
 Di vrăjmaș,
 Tăti di pi ie le-a da.
 Și Maica Domnului i-a lua:
 Din cap
 Coarni di țap,
 Di pi trup
 Peri di lup,
 Di pi mâni
 Peri di câni,
 Din tcicioari
 Copiti di caprioari.
 Nici cu asta n-a lăsa-o,
 Altî dragusti mari a aduna:
 Din nouăzășanouî di grădini
 Cu mulț vișâni in floriț,
 Din nouăzășanouî di vaci cu vițai,
 Di la nouăzășanouî di oi cu miei,
 Di la nouăzășanouî di miresî
 Cu cârpili-alesî.
 Și i-a puni Maica Domnului în frunti
 Doi luceferei,
 Tăti lumea sî prăveascî la ei,

Pi la poali steli mănânteți,
 Tăț flăcăii sî prăveascî la eli,
 I-a puni-n tcept soarili
 Și-n spati luna,
 Și fii drăgălașî
 Pântru todeauna,
 La tăt norodu,
 La tăț flăcăii,
 La tăti fumeili gospodini,
 La tăț oamini cii buni.
 Cum crapî muguru primavara
 La meri,
 La peri,
 La cireș,
 Și iesî floarea,
 Așa sî crăpi inima-n Giorgi,
 În Toadir,
 În Costicî,
 În Vasăli,
 În Neculai,
 În Ion,
 Și-n mamili lor
 Și-n tați lor,
 La mini sî vii
 Cu gîndu și cu inima.
 Cum îmbli francu ista
 Din mîni-n mîni,
 Di la negustori la negustori,
 Făr' di parali nimi nu vindi,
 Nimi nu cumpârî,
 Așa sî îmbli flăcăii satului
 Dupa Maria,
 Cu dragusti s-o cuprindî
 Și cu cinsti
 Și cu frumușăți.
 Cum crapî muguru la bosâioc
 Și iesî floarea,
 Așa sî crăpi inima-n tăț flăcăii
 Dupa ie,
 Cum așteaptî lumea cucu,
 Cu ban în mîni,
 Și cucu-i cel mai vestit,
 Așa-i cei mai vestitî
 Din tăti fetili,
 Din tăti doamnilor,

Din tăti cucoanili,
 Ie sî cii mai văzută
 Şî mai drăgostoasă.
 Discânticu di la mini
 Şî leacu di la Maica Domnului
 Şî di la Sfânta Cruci
 Sî cie!

Uda – Iaşi. Mg.384, I,28
 Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
 Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

202

Mă luăi pi cali,
 Pi carari:
 – Buna dzăua, apî mândrî,
 Mărgătoari!
 Şî eu m-am dus
 Şî m-am rugat
 Şî eu mni-am disturnat.
 Ma sui în curmăturî,
 Nimi nu ma auzârî,
 Numai eu, voinică şî frumoasă,
 Cu chica groasă,
 Lunea sara sorocind
 La cuvântu neu,
 La chipu neu,
 La vorba me,
 Samanar-ar dragustea me
 Uni-oi puni eu cuvântu,
 Sî fii uns ca untu,
 Dulci ca mneria,
 Sî sî lipască ca ceara.
 Am în doi umerei
 Doi luceferei,
 Tăti lumea sî să uiti la ei,
 Tătă lumea vadzută
 Şî audzâtî.
 Cum sî bati la matasa roşi-n pravalie,
 Aşa sî sî batî (cutari),
 La cuvântu neu,
 La dragustea me,
 La chipu meu,
 La asamanarea me.
 Uni-oi puni ou cuvântu,
 Sî fii uns ca untu.

Şî cum sî bati
 Mânzu di iapî,
 Copilu di mamî,
 Nielu di oaie,
 Aşa sî sî batî tăţ
 Cu dragosti-naintea me;
 Dupa mini-or îmbla
 Cu drag şî cu cinsti,
 Cu mariri şî cu bucurii.
 Mă dusăi în curmaturî,
 Toatî lumea m-audzî,
 Numai eu, voinică şî frumoasă,
 Cu chica groasă,
 Lunea sara sorocind,
 Şî dragostili li-adunând
 Di pi tăti văili,
 Di pi tăti cărării,
 Dragustili am îmblat,
 Dragusti am adunat.
 Şî Maica Domnului
 Di mânî m-o luat
 Şî la ciubăru lu Iordan
 M-o bagat,
 Cu mături di bosâioc m-o maturat,
 Cu pauni m-o netedzât,
 Cu bani di argint m-o curaţât;
 Şî di mânî m-o luat,
 Şî la lumi şî la sobor
 Că am isât,
 Toţ Străga, toţ sî miara:
 – Cini vini? Cini vini?
 – D-apâi Axinia, cei mai frumoasă,
 Din tăti lumea aleasî!
 Cei tineri, cu pahari plini,
 Cei batrâni, cu cuşmili-n mânî,
 Io-s frundza bosâioculu,
 Io-s în fruntea gioculu,
 Io-s giucatî,
 Io-s tceamatî,
 Io-s cinstitî,
 Io-s poftitî
 Şî-naintatî,
 Di tăti lumea-n samî bagatî!
 Botoş – Suceava. Mg.6, II,34
 Inf. Axinia A. Giosan, 70
 Culeg. L.B. (1968)

203

Pleacat-a în luncî
 În Sfânta duminică,
 Pi potică nicalcăţî,
 Di roaui niscuturatî,
 Pi potică călcând
 Şi dragusti adunând.
 Şi-ncepurî Maria, Ioana,
 Cum o cheamî,
 Sî plângî,
 Sî sî frângî,
 Di făcături
 Di dătături
 Şi di urăciuni.
 Maica Precistî,
 Sfânta Duminică
 Din cer o auzât,
 Pi scări di argint vini,
 La ie coborî
 Şi cu ie plecă
 La fântâna lui Adam,
 La pârăul lui Iordan;
 În jghiab di aur o bagat-o
 Ş-o spalat-o
 Pi faşî,
 Pi braşî,
 Pi dalba pelişi,
 Şi pi la gurişi.
 Şi-i luă din cap
 Coarni di ţap,
 Din sprânceni
 Peni rali,
 Di pi mâni
 Peri di câni,
 Di pi trup
 Peri di lup,
 Din picioari
 Copiti di căprioari,
 Din spinari
 Funduri di caldari.
 Nici cu asta n-o lasat-o,
 Altî dragusti-o adunat-o
 Di la nouăzăşanoui grădini
 Cu mulţ vişănei,
 Di la nouăzăşanoui miresî

Cu cârpi alesî,
 Cu inimili buni,
 Di la nouăzăşanoui feti frumoasî
 Cu cârpi di matasî.
 Cum aleargî oia la niel,
 Vaca la giţâl,
 Aşa s-alergi lumea la cutari.
 Cini i-a auzî gom
 Sî zăcă că ie domn,
 Cini i-o videa trupu
 Să zăcă că-i episcopu,
 Cine-o vide-o
 Sî n-o poaţi uita,
 Cî ie-i fimei făloasî,
 Tari-i frumoasî!

*Asta sî faci duminică dimineaţă, di dragosti,
 cu bosâioc şi cu apî ni-nceputî. Fetili... şi
 fimeia dacî ari urî-n casî, nimulşumiri.*

Berezeni – Vaslui. Mg.251, II,53

Inf. Ilinca Chirazi, 65

Culeg. L.C. (1973)

204

Eu scutur paru,
 Paru scutură gardu,
 Lazu scutură glodu,
 Glodu scutură pământu,
 Pământu scutură locu,
 Locul scutură pe dracu,
 Pi dracu cel măi mari,
 Dintri toţi dracii mai mare.
 Tu, diavoli ci eşti,
 Ieşi di undi locuieşti,
 Strigă-ţi toţi dracii tăi,
 Mari şi mititei,
 Mulţi ca frunza,
 Iuţi ca spuza,
 Şi trimite-i acu, mai iute,
 Prin toati ţările,
 Prin toati oraşele,
 Prin toati ţinuturile,
 Prin toati satili,
 Prin toati casele,
 Pe toate potecile,
 Pe toate drumurile,

Și te du și tu cu ei,
 Și cățați ursitul ei,
 Ce-i de la Dumnezeu dat
 Și de tot satu ursât,
 Ce-i de ursitori ursit
 Și de Dumnezeu menit,
 Dar de oameni răi păzit;
 Cățați-l, și de l-ăți găsi,
 C-o hi acasă,
 La masă,
 Cu tata,
 Cu mama,
 Cu frați,
 Cu cumnați,
 Cu surori,
 Cu verișori,
 Cu vecini,
 Și cu străini,
 Să-l aduceți mie aici!

Obârșeni – Voinești, Vaslui
 Anexă-chestionar (1971)

205

Bună dimineața,
 Apă de nir,
 Cu spumă de vin,
 Cu marginea de fir,
 Nu te-am adus de bere,
 De mâncare,
 Ci te-am adus
 Să mă speli,
 Să mă cureți,
 De fapt,
 De dat,
 De căscare,
 De strigare,
 De uriciunea cea mare.
 Ca argintul să mă albești,
 Ca mătasa să mă rumenești,
 Cumu-i busuiocu
 Ales din flori,
 Așa să fiu eu aleasă,
 Cum îi argintul
 Ales din parale,
 Așa să fiu eu aleasă,

Cum îi mătasea
 Aleasă din toate lucrurile,
 Așa să fiu eu aleasă
 De toată lumea!
 Cum bate depe argint
 Și depe parale
 Toți boierii, notarii, negustorii,
 Așa să bată depe mine,
 Cum nu poate toată lumea
 Fără foc și fără apă,
 Așa să nu poată
 Toate fetele,
 Toți flăcăii,
 Toate cucoanele,
 Jupânesele,
 Și toată lumea
 Care m-o vedea
 Și ursitul meu.
 M-am dus la trei tufe de pelin,
 Nu era trei tufe de pelin,
 Și era trei mere de aur,
 Una mila,
 Una frânca
 Și una draga.
 Ele când m-a văzut,
 De mâna dreaptă m-a luat,
 În apa lu Iordan m-a băgat,
 Ma spălat,
 M-a curățat,
 De uriciuni,
 De buriciuni,
 De la cine,
 De la vecine,
 De la surate,
 De la cumnate,
 De la vecine de departe,
 De la vecine de aproape.
 Mi-a dat ochi de păun,
 Gură de cuc,
 Ochi de chichici
 Sprâncene de drăghici,
 Pe spate
 Raze revărsate,
 Pe umeri stelicele,
 Să se uite toată lumea

Cu drag la ele,
 Să se uite și ursitul meu,
 Toți boierii,
 Toți negustorii,
 Jupânesele, cucoanele.
 Cum nu poate popii
 Și protopopii
 Fără foc și busuioc,
 Așa să nu poată
 Ursitul meu fără mine,
 Cum trage vițelul la vacă
 Și vaca la vițel,
 Așa să tragă ursitul meu la mine.
 Cum trage mielul la oaie
 Și oaia la miel,
 Așa să tragă ursitul meu la mine.
 Cum trag purceii la scroafă
 Și scroafa la purcei,
 Așa să tragă ursitul meu la mine.
 Cum îi iubit aurul
 Și argintul,
 Așa să-mi iubească toți miea cuvântul,
 Cum îi miera de dulce,
 Așa să fiu eu de dulce
 La ursitul meu
 Și la toată lumea
 Care m-o vedea;
 De drag, să mă îndrăgească,
 De iubit să mă iubească,
 De bine să mă vorbească.
 Cum înăvălește pe pâinea miresei
 Toată lumea,
 Așa să se înăvălească la mine
 Toți boierii,
 Ursitu meu
 Și toată lumea.
 Cum îi busuiocu ales
 Din toate florile,
 Mătasea aleasă
 Din toate lucrurile,
 Și argintul din parale,
 Așa să fiu eu aleasă
 De toată lumea.
 Toacă popa într-o ispită,
 Eu sării într-o sărită,

Pe ușă,
 Ca o brundușă,
 Pe porțiță,
 Ca o păuniță,
 Să iau apă ne-ncepută.
 N-o ieu de bere,
 De mâncare,
 O ieu de dragostea cea mare.
 Mă suii în deal,
 Să văd pe tata
 Și pe mama,
 Și văzui dragostele venind
 Și o pară de foc arzând.
 Dragostele, cum le luai,
 Pe față le așezai.
 În para de foc
 Dădui cu cămașa,
 Nu se stinse,
 Dădui cu fusta,
 Tot nu se stinse,
 Suflai cu sufletul,
 Se aprinse mai tare.
 Așa să se aprindă
 Inima la ursitul meu,
 La toți boierii,
 Negustorii,
 Cucoanele,
 Jupânesele,
 Și la toată lumea
 Care m-o vedea.
 De dragoste, să mă ndrăgească,
 De iubire, să mă iubească,
 De bine să mă vorbească.
 Care o fi jos,
 În picioare să se scoale,
 Care o fi cu spatele,
 Cu fața să se întoarcă:
 – Să fie luna?
 – Nu-i luna.
 – Să fie soarele?
 – Nu-i soarele,
 Ci-i cutare!
 Cum nu poate popii
 Și protopopii
 Fără foc și busuioc,

Așa să nu poată ursitul meu
 Și toată lumea
 Fără mine,
 Fără chipul meu,
 Fără vorba mea,
 Să n-aibă a sta,
 A mânca,
 Până n-a veni să mă vadă.
 Cumu-i busuiocul ales
 Din toate florile,
 Mătasea din toate lucrurile aleasă,
 Argintul ales din toate paralele,
 Așa să fiu eu [mai] aleasă
 Decât toată lumea asta.

Bolotești – Vrancea
 Culeg. Prof. Mircea D. Horeanga
 Anexă-chestionar (1971)

De dropică

206

A plecat Ion pe cale,
 Pe cărare,
 Gras și frumos,
 Teafăr și sănătos;
 Când la jumătate de cale,
 S-a-ntâlnit cu lupu
 Și lupoaica,
 Ursu și ursoaica,
 Potcoiu și potcoaica,
 În brațe l-au luat,
 În car l-au aruncat,
 Caru a prins a scârțâi,
 Boii a boncălui,
 Caii a necheza,
 Balaurii a șuiera
 Și Ion a se umfla
 Și a se dropică.
 Nimeni nu l-a văzut,
 Nu l-a auzit,
 Numai Maica Domnului
 Din porțile cerului,
 L-a auzit
 Și l-a întrebat:

– Ce plângi
 Și te văicărești
 Și te mișălești?
 – Cum n-oi plânge, Maică,
 Și nu m-oi văicăra
 Și nișăla,
 Dacă m-am umflat
 Și dropicat?
 – Nu mai plânge, Ioane,
 Și te văicăra
 Și te mișăla;
 Taci, Ioane,
 Că eu cu mâna dreaptă te-oi lua,
 Sus la cer te-oi ridica,
 Leac ți-oi da
 Și te-oi dezumfla,
 Sânge-n față ți-a veni
 Și te vei roși,
 Și-i rămâne curat,
 Ca Dumnezeu Sfântu ce te-o lăsat.
 Descântecu de la mine
 Și leacu de la Sfânta Precista
Se descântă numai miercurea și vinerea.
 Covasna – Iași
 Anexă-chestionar (1971)

De fapt

207

Hultur, hulturaș,
 Ie faptu din capu lu Giorgi
 Și puni-n capu tău,
 Ie faptu din otcii lu Giorgi
 Și puni-n otcii tăi,
 Ie faptu din uretcili lu Giorgi
 Și puni-n uretcili tali,
 Ie faptu din gātu lu Giorgi
 Și puni-n gātu tău,
 Ie faptu din tceptu lu Giorgi
 Și puni-n tceptu tău,
 Ie faptu din mațali lui,
 Din organistu lui tăt
 Și puni-n organistu tău
 Și-n mațali tali tăt,

Ie faptu din tcicioarili lu Giorgi
 Și puni-n tcicioarili tali;
 Tu sî zbori
 În tuspatru cornuri di lumi,
 La ginovatu
 Și la vrajmașu lui, anumi,
 Cari-o dat faptu.
 Tu din arichi sî pălești,
 Din tcicioari sî năvălești,
 Faptu,
 Strângarea,
 Cercarea,
 Tăti durerili,
 Săgețâli
 Și mâncatura
 Pi capu lui sî li leși.
 Tu sî ti scuturi
 Și sî ti bucuri,
 Și Giorgi sî rămâi curat
 Și luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca bosâiociu di pi strat.

*Tot în apf sî discântî, tot cu bosâioc, tot
 așa sî spalî, și puni și cărbuni, sî spalî pi
 cărbuni, așa aprinș, într-o cratiț, și-l zvâr-
 li-n drum, faptu.*

Uda – Iași. Mg.384, I,17
 Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

208

Cini i-o dat faptu lu Giorgi c-o mânî,
 Eu întorc îndărăt cu doauî,
 Cini i-o dat cu doauî,
 Eu îl dau cu trii,
 Cini-o dat cu trii,
 Eu îl dau cu patru,
 Cini-o dat cu patru,
 Eu îl dau cu cinci,
 Cini-o dat cu cinci,
 Eu îl dau cu șăsî,
 Cini-o dat cu șăsî,
 Eu îl dau cu șăpti,
 Cini-o dat cu șăpti,
 Eu îl dau cu opt,

Cini-o dat cu opt,
 Eu îl dau cu noauî,
 Cini-o dat cu noauî,
 Eu îl dau cu zeci
 Și l-oi îtrece!
 Di la ci dat ras și vânat
 Eu îl dau cu vârf și scuturat,
 Mai amar
 Și mai înfocat,
 Pi capu cui l-o făcut
 Și l-o dat,
 Cî Giorgi nu-i ginovat.
 Fapt di cină,
 Fapt di vecină,
 Fapt di muire bătrână,
 Fapt di barbat,
 Fapt di băiat,
 Fapt cu statu di cal,
 Fapt cu hărăieli di câni,
 Fapt cu vânturături di pi drum,
 Fapt cu ștreang di om spânzurat,
 Fapt cu rac,
 Fapt cu pcelicî di om spânzurat,
 Fapt cu apf di la roata morii,
 Cari-o poartî,
 Fapt cu făinî varsatî
 Pi vanga c...,
 Fapt cu pceli di găinî moartî,
 Fapt cu broască cusutî la gurî,
 Fapt cu tcept di di muieri,
 Fapt cu tcept di mâfî,
 Fapt cu culcuș di iepuri,
 Fapt cu legatu cununii,
 A feti ș-a flăcăului,
 Fapt cu pui nădușat în ou,
 Fapt cu cuib di rândunicî,
 Fapt cu spcini,
 Fapt cu mătrăgunî,
 Fapt cu lucru rău,
 Fapt cu pcelicî di la om mort,
 Fapt cu aruncat în fața căsî,
 În așternutu căsî,
 În culcușu barbatului
 Sau al fimeii,
 Sau la giti,

Sau la copii.
 Lunî luminatî,
 Lunî luminatî
 Ci ești în ceri
 Și vezi toati pi pamânt,
 Ion nu sî poati hodini
 În casa lui
 Di rău tizmașului
 S-a pizmașului,
 Cari s-o sculat
 Cu multî răutati
 Asupra căsii lui.
 Tu sî vii sî-i iei faptu,
 Sî-i iei datu,
 Strângerea,
 Cercarea,
 Din Ion,
 Din soția lui,
 Din copiii lui,
 Din averea lui,
 Din câșligu lui,
 Din sporiu muncii,
 Din așternut,
 Din somn,
 Din hodină,
 Și sî-l duci
 Din vad în vad,
 Din gard în gard
 Pi capu cui o făcut
 Și i-o dat,
 Cî Ion nu-i ginovat.
 Ion sî rămâii curat
 Și luminat,
 Ca argintu străcurat,
 Ca bosâiocu di pi strat.
 Discânticu di la mini,
 Leacu di la Maica Domnului
 Sî cie!

Uda – Iași. Mg.384, I,18
 Inf. Varvara I. Ungureanu,73
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

209

Fapt de 99 de chipuri
 Și de 99 de feluri:

Fapt cu lut de topilă,
 Fapt cu creieri de broască,
 Fapt cu păr de muieră,
 Fapt cu ou de pui înădușit,
 Fapt cu cârtiță,
 Fapt cu aruncate în vânt,
 Fapt cu udul înapoi,
 Fapt cu rac,
 Fapt cu lăptoi de guzan orb,
 Fapt cu piei de șerpi,
 Fapt cu sânge
 Și cu mațe de arici,
 Fapt cu așchii de sfredel,
 Fapt cu ștreang de om spânzurat,
 Fapt cu pui de rândunică,
 Fapt cu liliac,
 Fapt cu tarină de cai,
 Fapt cu seu de vacă, crăpat,
 Fapt cu sarea vitelor,
 Fapt cu culcuș de iepuri,
 Fapt cu mână de om mort,
 Fapt cu țărână de la mort,
 Fapt cu vine de lup,
 Fapt cu par de la car,
 Fapt cu piedică de la mort,
 Fapt cu cercei de coțofană,
 Fapt cu resteu,
 Fapt cu clocitură de la rațe,
 Fapt cu lac,
 Fapt din fântână părăsită,
 Fapt din răspântii de drum,
 Fapt cu cărbuni,
 Fapt cu luatul din aria vacilor,
 Și a oilor
 În mrejul Sfântului Gheorghe,
 Fapt cu lanțul manei grăului
 Și al păpușoilor,
 Și a toate sămănăturilor
 Din grădini,
 Fapt cu usturoi
 Descântat la Sfântul Andrei,
 Fapt cu strechie,
 Fapt cu proșneală de mîță,
 Fapt cu hârâită de câini,
 Fapt cu hârburi

Din nouă târguri
 Împroșcati,
 Fapt cu apă de la roata morii,
 Care împroașcă,
 Fapt cu praf
 De la scuturătură de găină,
 Fapt cu plisc de cioară,
 Fapt cu cenușă
 Lepădată de la cămăși,
 Fapt cu mătură lepădată,
 Fapt cu potlogi lepădați,
 Fapt cu aramă,
 Fapt cu marmură,
 Fapt cu cremene,
 Fapt cu hârtie,
 Fapt cu broască
 Cusută la gură,
 Fapt cu făină măcinată
 În zori,
 Fapt cu turtă de grâu
 Și-n tărățe noieri,
 Fapt cu legatul cununiilor
 Flăcăilor și ale fetelor,
 Fapt cu făcută de ursită,
 Fapt cu adus cu furnici
 Pe care ți-e drag,
 Fapt cu mătrăgună
 De a trăi rău în casă,
 Și de pagubă,
 Și de nebuneală,
 Și de despărțire de soț,
 Fapt aruncat în fața casei,
 Fapt aruncat în dosul casei,
 Fapt aruncat în așternut...
 Lună luminată,
 Lună luminată,
 Să vii,
 Să vii și să iei faptul,
 Și strigarea,
 Și cercarea,
 Și pârăciunea,
 Și urâtul de pe lume,
 Și din casa noastră,
 Și din masa noastră,
 Și din sălașul meu,

Și din țarina mea,
 Și din grădina mea,
 Și din livada mea,
 Și din via mea,
 Și din meșteșugul meu,
 Și din negustoria mea,
 Și din sporul meu,
 Și din trândăvia mea,
 Și din lenevia mea,
 Și din punga mea cu bani,
 Și din lada mea cu haine,
 Și din cuptoarele casei mele!
 Și să-l treci
 Din vad în vad,
 Și să-l duci
 Prin munți și codri,
 Pustii nelocuite
 De nici o ființă omenească!
 Iar pe noi,
 Și pe copiii noștri,
 Și pe cei ce se vor naște din noi
 De-acum înainte,
 Să ne lași curați,
 Luminați,
 Ca argintul strecurat,
 Ca aurul de curați,
 Ca soarele din senin,
 Ce luminează din cer.
 Și să ne lași
 După cum ne-o lasat
 Domnul nostru Isus Hristos,
 Nazarineanul,
 Pe pământ.
 Amin!

Vădurele – Căndești, Neamț
 Anexă-chestionar (1971)

De frigare

210

Eu nu stâmpăr ceara,
 Stâmpăr durerea fimeii,
 Sî iasî:
 Dăn cap,

Dî sub cap,
 Dîn ochi,
 Dî sub ochi,
 Dîn frunte,
 Dî sub frunte,
 Dîn nas,
 Dî sub nas,
 Dîn gură,
 Dî sub gură,
 Dîn gât,
 Dî sub gât,
 Dîn inimă,
 Dî supt inimă
 Dîn rărunchi,
 Dî sub rărunchi,
 Dîn ficat,
 Dî sub ficat,
 Dîn bojog,
 Dî sub bojog,
 Dîn mață,
 Dî sub mață,
 Dîn coaste,
 Dî sub coaste,
 Dîn trup,
 Dî sub trup,
 Dîn genunchi,
 Dî sub genunchi,
 Dîn călcăi,
 Dî sub călcăi,
 Dîn talpă,
 Dî sub talpă,
 Și fimeia sî rămăie curată,
 Luminată,
 Cum Maica lu Dumnezeu
 A lăsat-o!

Brătula – Bacău. Mg.143, 1,21
 Inf. Ileana S. Dovleac, 56
 Culeg. L.C. (1973)

211

Nu stâng fierăle,
 Ci stâng frigărilor
 Din inimă
 Și de sub inimă,
 Din toate osucioarele

Și încheiturile.
 Înapoia mea, vădană de fată,
 Nu lăsa bărbatul să văduvească,
 Copiii să argătasă,
 Te du!
 Pe ușă ai venit,
 Pe ușă te duci,
 Pe geam ai venit,
 Pe geam să ieși,
 Pe hoarnă ai venit,
 Pe hoarnă ieși!
 Ho, capră cornorată,
 Unde vii
 Cu foc încins,
 Cu foc cuprins?
 Înapoi la căprăria de capre,
 La herghelia de cai.
 De-a hi dat,
 De-a hi fapt,
 De-a hi trimes,
 De-a hi ursăta cea mare,
 Să umbli din vad în vad,
 Să te faci un mare colac,
 Să te duci pe capul cui o dat,
 Că eu pe Ileana o duc
 În pâraul lui Avram,
 În pâraul lui Adam
 Ș-o spăl de toate bolile.
 O spăl de daturi,
 De fapturi,
 De urături,
 Spăl și luminez,
 Lângă Isus Hristos alăturez.

Punțișeni – Vaslui
 Anexă- chestionar (1971)

212

Frigările li pui în foc. Faci frigari pi numili omului, acel cari-a hi, dacă faci frigari, dacă nu, pui trii hierf di plug, di la brazda plugului. Di la brazda plugului mânâncă și lumea pământearcă și vrăghiili cerului, păsările toati, di su' brazda plugului. Îi mai cu leac ca și frigarea. Frigarea o faci țâganu, cini știi, sau îi bat, din hier. Pleacă

*doi oamini și strâng di la nouă casă nipri-
miniți, casă curati, strâng hier curat. Îț dau
un chiron, altu on șurub, și faci nouă hieră,
o potcoavă, ci-a hi, și-ăi pui și-ăi faci fri-
gari, faci o legătură. O fost om cari-o fă-
cut-o. O faci până-n douăsprizăci, păr cân-
tă cucoș. Și dizbracă cu chelea păr-la brâu
și lucrează la frigari, și-acolo o discântă el,
cu mânili dinapoi. Îi duci găini neagră, o
pâni albă, on prosop, până câtu omu di lung.*

*Hieru di la plug... pui on hier di plug, o
potcoavă di cal și iar on hier di plug. Unu
ăi pui la cap, unu la inimă și unu la chi-
cioari. Li pui în foc, li-nroșăști și li scoț pi
rând și-ăi discântă tot di trii ori, tot trii zăli.
Pui hierăli și li stângi, și be din apa ceea
și-l speli pi la inimă, dai apa-napoi, înapoi,
înapoi, păr-când-agiungi la talpa chicioru-
lui.*

Frigari cu pocitură,
Frigari cu-ntălnitură,
Frigari cu ceas rău,
Frigari din voie ră,
Frigari din băutură,
Frigari din călcătură,
Frigari cu ceasu ceal rău,
Di-e hi frigari di bărbat,
Di-e hi di flăcău,
Di-e hi di fată mari,
Di-e hi di vădană,
Di-e hi di Nouăzășnouă di neamuri,
N-ăi țapaț,
N-ăi dureț,
N-ăi coaciț,
N-ăi arșăț.
Și luaț giunghiurli,
Întălniturili,
Arșățali,
Ceasurli celea răli:
Din creierii capului,
Din sfărca nasului,
Din fața obrazului,
Din vederili ochilor,
Din auzu urechilor,

Din cununa dinților,
Din rădăcina măsărilor,
Din mii închieturi
A corpului,
A mânilor,
A oasălor,
A capului
Ș-a chicioarilor.
Luț-i frigarea di inimă.
Di-e hi cu pocitură,
Di-e hi cu-ntălnitură,
Di-e hi cu ceas rău,
Di-e hi pin diochi,
Di-e hi cu apucătură,
Di-e hi cu lichitură,
Di-e hi cu ceasurli celea răli,
Să-l lăsaț curat,
Luninat,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Domnului
Cu Sfântu Dumnezău din cer
Ci-l-o lăsat.
Trandahira cu gura o discântat,
Cu casânca o măsurat,
La Dumnezău Sfântu din cer
S-o rugat,
Maica Domnului să-l aperi.
Di-e hi frigari di văduoi,

*(aici esti... la bărbat... un numi chisnovat,
nu și mai spuni)*

Di-e hi di vădană,
Di-e hi di flăcău,
Di-e hi di fată mari,
Di-e hi di vânturi mari,
Di-e hi di codru,
Și-i chici frunza,
Și rămăi curat,
Luninat,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Domnului
Cu Sfântu Dumnezău din cer
Ci-o lăsat.

Prisecani – Vrancea. Mg.147, I,1
Inf. Trandafira A. Buzduga, 78
Culeg. L.B. (1973)

*De gălci***213**

Gâlcă și brâncă
 Năucă
 Încalecă pe drugă
 Și ieși afară,
 La soare,
 Și crapă ca o cicoare;
 Te suie într-un vârf de clăie
 Și numără ouăle:
 Din nouă au rămas opt,
 Din opt au rămas șapte,
 Din șapte au rămas șase,
 Din șase au rămas cinci,
 Din cinci au rămas patru,
 Din patru au rămas trei,
 Din trei au rămas două,
 Din două a rămas unu
 Și nici unu,
 Cât un fir de mac,
 În patruzeci s-a despicat,
 A plecat
 Și s-a dus.

Băsăști – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

214

O gălcă modâlcă,
 Două gălci modâlci,
 Trei gălci modâlci,
 Patru gălci modâlci,
 Cinci gălci modâlci,
 Șase gălci modâlci,
 Șapte gălci modâlci,
 Opt gălci modâlci,
 Nouă gălci modâlci,
 Apoi se numără înapoi:
 Nouă gălci modâlci,
 Opt gălci modâlci,
 Șapte gălci modâlci,
 Șase gălci modâlci,
 Cinci gălci modâlci,
 Patru gălci modâlci,
 Trei gălci modâlci,

Două gălci modâlci,
 O gălcă modâlcă,
 Nici o gălcă modâlcă!
 Să cheie,
 Să răschieie,
 Cum să tochește sarea
 Dîn mare
 Și ceara dă foc,
 Să nu coacă,
 Sî nu spargî,
 Și-napoi să să-ntoarcî!

Cașin – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

215

O făcut târna noaui ficiori,
 Într-o zi i-o făcut,
 Într-o zi i-o-mbracat,
 Într-o zi la oasti i-o mânat.
 Din noaui o vinit opt,
 Din opt, șapti,
 Din șapti, șasî,
 Din șasî, cinci,
 Din cinci, patru,
 Din patru, trii,
 Din trii, doi,
 Din doi, unu,
 Din unu, niciunu.
 Acum sî cheie,
 Sî răscheie,
 Și Vasăli sî rămâi curat,
 Luminat,
 Ca Maica Domnului ci l-o lasat.

Itești – Bacău. Mg.6, I,16
 Inf. Elena Morțun, 64
 Culeg. M.F. (1969)

216

O gălcă nodulcă,
 Două gălci nodulci,
 Trei gălci nodulci,
 Patru gălci nodulci,
 Cinci gălci nodulci,
 Șase gălci nodulci,
 Șapte gălci nodulci,

Opt gălci nodulci,
 Nouă gălci nodulci,
 Opt gălci nodulci,
 Șapte gălci nodulci,
 Șase gălci nodulci,
 Cinci gălci nodulci,
 Patru gălci nodulci,
 Trei gălci nodulci,
 Două gălci nodulci,
 Una,
 Pânî mâni niciuna!
 Să cheie,
 Să răscheie,
 La tine să nu steie!

Ocheni – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

217

Nouă ficiori
 S-o dus la cerat
 Ș-o chierit.
 Din nouă o ramas opt,
 Din opt o ramas șapți,
 Din șapți o ramas șăsî,
 Din șăsî o ramas cinci,
 Din cinci o ramas patru,
 Din patru o ramas trii,
 Din trii o ramas doi,
 Din doi o ramas unu,
 Din unu n-o ramas niciunu!
 Gălci noui,
 Gălci opt,
 Gălci șapți,
 Gălci șăsî,
 Gălci cinci,
 Gălci patru,
 Gălci trei,
 Gălci două,
 Gălci una,
 Gălci niciuna!

Orbeni – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

218

Nouă cocostârci

Au luat nouă gălci,
 Opt cocostârci
 Au luat opt gălci,
 Șapte cocostârci
 Au luat șapte gălci,
 Șase cocostârci
 Au luat șase gălci,
 Cinci cocostârci
 Au luat cinci gălci,
 Patru cocostârci
 Au luat patru gălci,
 Trei cocostârci
 Au luat trei gălci,
 Doi cocostârci
 Au luat două gălci,
 Un cocostârc
 Au luat o gălcă
 Și-o ramas gâtul curat
 Și luminat,
 Ca argintul strecurat.
 Și-o ramas
 Nici cât un fir de mac
 Peste mare aruncat.
 Acolo să chieie,
 Să răschieie,
 Ca spuma de mare,
 Ca roua de soare.

Descântătoarea freacă gâtul bolnavului cu amândouă mâinile, zicând aceste cuvinte de trei ori.

Dracșani – Botoșani
 Anexa-chestionar (1971)

219

A plecat tigna
 Cu nouă feciori.
 Într-o zi a plecat,
 Într-o zi au pierit.
 S-a dus cu nouă,
 Au rămas opt,
 S-a dus cu opt,
 Au rămas șapte,
 S-a dus cu șapte,
 Au rămas șase,
 S-a dus cu șase,

Au rămas cinci,
S-a dus cu cinci,
Au rămas patru,
S-a dus cu patru,
Au rămas trei,
S-a dus cu trei,
Au rămas doi,
S-a dus cu doi,
A rămas unu,
S-a dus cu unu,
N-a rămas niciunu!
Cum au pierit
Ficiorii țigăncii,
Așa să piară gâlcile,
Motolcile,
Să rămâie curat,
Ca Maica Domnului
Care l-a dat,
Ca argintul strecurat.

Smârdan – Galați
Anexă-chestionar (1971)

220

Nouă gâlci,
Nouă motâlci,
Opt gâlci,
Opt motâlci,
Șapte gâlci,
Șapte motâlci,
Șase gâlci,
Șase motâlci,
Cinci gâlci,
Cinci motâlci,
Patru gâlci,
Patru motâlci,
Trei gâlci,
Trei motâlci,
Două gâlci,
Două motâlci,
O gâlcă,
O motâlcă!
Niți o gâlcă,
Nici o motâlcă,
Să rămână Ion curat,
Luminat,

Ca argintul strecurat,
Ca maică-sa ce l-a făcut.

Vlădești – Galați
Anexă-chestionar (1971)

221

*Gâlcili pot fi vindicați cu ulei cald. Este
frecat cel care le are. În timp ci omu este
frecat cu ulei, și zăc următoarii cuvinti:*

Vin nouă cocostârci
Și ieu nouă gâlci,
Vin opt cocostârci
Și ieu opt gâlci,
Vin șapte cocostârci
Și ieu șapte gâlci,
Vin șasî cocostârci
Și ieu șasî gâlci,
Vin cinci cocostârci
Și ieu cinci gâlci,
Vin patru cocostârci
Și ieu patru gâlci,
Vin trii cocostârci
Și ieu trii gâlci,
Vin doi cocostârci
Și ieu două gâlci,
Vine un cocostârc
Și ie o gâlcă.
Și nu mai rămâne gâlcă de leac,
Cât un cir di mac,
Sî rămâi (cutare) curat
Și luminat,
Ca Dumnezeu ce l-o lasat,
Ca maică-sa ce l-o făcut.

Boureni – Moșca, Iași
Anexă-chestionar (1971)

222

O gâlcî, pogâlcî,
Două gâlci, pogâlci,
Trei gâlci, pogâlci,
Patru gâlci, pogâlci,
Cinci gâlci, pogâlci,
Șasî gâlci, pogâlci,
Șapte gâlci, pogâlci,
Opt gâlci, pogâlci,

Noauî gâlcî, pogâlcî,
 Opt gâlcî, pogâlcî,
 Șăpti gâlcî, pogâlcî,
 Șăsî gâlcî, pogâlcî,
 Cinci gâlcî, pogâlcî,
 Patru gâlcî, pogâlcî,
 Trii gâlcî, pogâlcî,
 Douî gâlcî, pogâlcî,
 O gâlcî, pogâlcî,
 Nici o gâlcî, pogâlcî,
 Sî chiei, sî răschiei!

Dumbrava – Ciurea, Iași. Mg.578, I,6
 Inf. Mândița Tănăsucă, 80
 Culeg. L.C. (1984)

223

S-au pornit nouă vânători,
 Înarmați,
 Înzălați,
 Cu haine albe îmbrăcați.
 I-a întâlnit Maica Domnului
 Și i-a întrebat:
 – Unde vă duceți voi,
 Nouă vânători,
 Înarmați,
 Înzălați,
 Cu haine albe îmbrăcați?
 Înturnați-vă înapoi,
 Duceți-vă la cutare om
 Și-i scoateți
 Din sfârcul nasului,
 Din obraz,
 Din dinți,
 Din măsele
 Și din toate mădulele
 Gâlcile,
 Și-l lăsați pe cutare curat,
 Luminat,
 Ca argintul strecurat.
 De-o fi de rohnă,
 De pocitură,
 Să rămână sănătos,
 Ca cerul senin,
 Dumnezeu amin!
 Mironcasa – Iași
 Anexă- chestionar (1971)

224

Gâlcuți, gâlcuți
 Încalici pe-o corcioviță
 Și ti du la fântânăți
 Și ti pleaci
 Și bea apă,
 Și ti scapi
 Și ti-neaci.
 S-o dus zăci
 S-o vinit noauî,
 S-o dus noauî
 S-o vinit opt,
 S-o dus opt
 S-o vinit șăpti,
 S-o dus șăpti
 S-o vinit șăsî,
 S-o dus șăsî
 S-o vinit cinci,
 S-o dus cinci
 S-o vinit patru,
 S-o dus patru
 S-o vinit trii,
 S-o dus trii
 S-o vinit doauî,
 S-o dus doauî
 S-o vinit una,
 S-o dus una
 Și n-o mai venit niciuna!
 Stornești – Iași
 Anexă- chestionar (1971)

225

Gâlcilor, motofâlcilor,
 Apucaț potecile
 Ca sî pașteț gâlcile;
 Cî la gâlcî am pus trii păzători:
 Un orb, un surd și-on mut.
 Orbu nu văzură,
 Mutu nu Străgară,
 Surdu n-auzără,
 Lupii le luară
 Și le molfocară.
 Gâlcă cât para,
 Gâlcă cât măru,
 Gâlcă cât nuca,

Gâlcă cât on cir di mac,
În patru deschicat,
Gâlca omului i-o sacat.
Popa afarî toacî,
Gâlca omului sacî.
Di la mini discânticu
Șî di la Dumnezău
Să-i fie leacu!

Botoșana – Suceava. Mg.76, I,16
Inf. Toader I. Mușană, 53
Culeg. I.H.C. (1972)

226

Gâlcuță, gâlcuță,
Încalică pe-o drăgluță
Și te du la Valea neagrî
Și bea apî sî ti-ntreacî,
Și ieși afarî la soari
Și crapî ca o cicoari.
Cicoarea o crăpat,
Gâlcuța o crapat,
Șî Ion o ramas curat,
Luminat,
Ca Dumnezeu ce l-o dat,
Ca maica ce l-o făcut,
Ca Sfântu soare în sânin,
Amin!

Vicovu de Jos – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

227

O făcut Surica noastră
Nouî băieț.
Într-o zi i-o făcut,
Într-o zi i-o crescut,
Într-o zi i-o-mbracat,
Într-o zi la oasti i-o plecat.
S-o dus nouî
Ș-o vinit opt,
S-o dus opt
Ș-o vinit șăpti,
S-o dus șăpti
Ș-o vinit șăsî,
S-o dus șăsî
Ș-o vinit cinci,
S-o dus cinci

Ș-o vinit patru,
S-o dus patru
Ș-o vinit trii,
S-o dus trii
Ș-o vinit doi,
S-o dus doi
Ș-o vinit unu,
S-o dus unu
Șî n-o vinit niciunu.
Ș-atunci Surica
S-o suparat
Șî s-o umflat
Ș-o crapat,
Ș-o ramas (cutari) curat.

Băcești – Vaslui
Anexă-chestionar (1972)

228

Gâlcă modâlcă
Încalecă pe drugă
Și te du la luncă
Și bea apă
Și crapă!
Și s-au dus nouă
Și-au venit opt,
Și s-au dus opt
Și-au venit șapte,
Și s-au dus șapte
Și-au venit șase,
Și s-au dus șase
Și-au venit cinci,
Și s-au dus cinci
Și-au venit patru,
Și s-au dus patru
Și-au venit trei,
Și s-au dus trei
Și-au venit două,
Și s-au dus două
Și-a venit una,
Și s-a dus una
Și n-a mai venit niciuna.
Să cheie,
Să răscheie
Ca spuma din mare,
Ca roua din soare.

Cine-i bolnav
Să rămână curat
Și luminat,
Ca Maica Domnului
Ce l-a lăsat.

*Când se descântă, se freacă gâlcile cu de-
getele unse cu ulei.*

Păhnești – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

229

A plecat (cutare)
Pe cale,
Pe cărare,
Și s-a întâlnit
Cu nouă meșteri mari
Cu nouă topoare,
Cu nouă sferedele,
Cu nouă ferăstraie,
Cu nouă cuțitoaie.
(*tot felul de unelte*)
– Unde vă duceți,
Nouă meșteri mari
Cu nouă topoare,
Cu nouă sferedele,
Cu nouă ferăstraie?
– Ne ducem la mărul rotat,
Să-l tăiem,
Să-l sfredelim,
Să-l ferestruim
Și să-l doborâm.
– Nu vă duceți la mărul rotat,
Duceți-vă la (cutare)
Și-i scoateți gâlcile
Cu topoarele,
Cu sfredelele,
Cu ferăstraiele!
Și să rămână curat
Și luminat,
Ca Maica Domnului
Ce l-a lăsat.

Sasova – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

230

Gâlcî motâlcî!

Din nouă – opt,
Din opt – șapți,
Din șapți – șasî,
Din șasî – cinci,
Din cinci – patru,
Din patru – trei,
Din trei – două,
Din două – una,
Și din una
Niciuna.
Sî chei,
Sî răschei,
Din sfârcu nasului,
Din vârful capului,
Din rânzî,
Din osânzî.
Sî rămâi (cutare) curatî,
Luminatî,
Ca roua di varî,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Domnului
Ce-a lăsat(o),
Curat și luminat,
Leac!

Bordeasca Veche – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De gușă

231

Gușî, gușoi,
Chircî, Chircoi,
Rușani, rușanoi.
Am avut patru pândători:
Unu surd,
Unu mut,
Unu șchiop,
Unu orb.
Acel orb n-o văzut,
Acel surd n-o auzat,
Acel șchiop nu puté mergi,
Și tu, gușî, ai scăzut.
Boboiști – Neamț, Mg.336, I,16
Inf. Smaranda I. Lupu, 64
Culeg. M.F. (1975)

De întâlnitură

232

O plecat (cutari),
 Gras și frumos,
 Bun sănătos,
 O plecat pi cali,
 Pi carari,
 La niez di cali
 S-o-ntâlnit cu:
 Nouî niri,
 Nouî niresî,
 Nouî lei,
 Nouî leoaici,
 Nouî zmei,
 Nouî zmeoaici,
 Nouî-ntâlnituri,
 Nouî pocituri,
 Nouî ceasuri răli,
 Nouî vânturi răli!
 În braț-o luat-o,
 În fați i-o suflat,
 Singili i l-o bout,
 Carnea i-o morsocat-o,
 Vinili i-o-ncordat,
 Chicioarili i-o-nchedecat,
 Trupu mânuși di cânipi i-o făcut,
 Cu gura o mestecat-o,
 La margini di drum
 O aruncat-o.
 Cutari o-nceput a plângi
 Ș-a sî văita,
 Nimi n-auza,
 Nimi nu vide,
 Numai Maica Sântămărie,
 Din ceri l-o auzât,
 Pi scări s-o coborât,
 La dânsu s-o lasat,
 Din gurî c-o-ntrebat:
 – Ci ti plângi,
 Ci ti vâicărești (cutari)?
 – Cum sî nu mă plâng,
 Sî nu mă vâicăresc,
 Maică Sântămărie?

Am plecat gras și frumos,
 Bun sănătos,
 Ș-am plecat pi cali,
 Pi carari,
 La niez di cali
 M-am întâlnit cu:
 Nouî niri,
 Nouî niresî,
 Nouî lei,
 Nouî leoaici,
 Nouî zmei,
 Nouî zmeoaici,
 Nouî moroi,
 Nouî moroaici,
 Nouî-ntâlnituri,
 Nouî pocituri,
 Nouî ceasuri răli,
 Nouî vânturi răli!
 În brați m-o luat,
 În fați ni-o suflat,
 Singili ni l-o bout,
 Carnea ni-o morsocat-o,
 Vinili le-o-ncordat,
 Chicioarili le-o-nchedecat,
 Trupu mânuși di cânipi l-o făcut,
 În gurî m-o mestecat,
 La margini di drum
 M-o aruncat.
 – Nu ti mai plângi,
 Nu ti mai văieta,
 La (cutari) te-i îndrepta,
 Ghini ț-a discânta,
 Cu mâna dreaptă ț-a lua,
 Pisti nouî mări l-a arunca
 Ș-ai rămâne curat,
 Luminat,
 Ca maica ci te-o făcut,
 Ca Dumnezeu ci te-o lasat.

Buciumeni – Galați. Mg.559, I,27
 Inf. Eleonora N. Cârcei, 90
 Culeg. L.B. și L.C. (1984)

233

M-am sculat duminică dimineață,
 Am plecat pi cali,

Pi carari,
 Grasî şi frumoasî,
 Bunî sănătoasî;
 La nijloc di cali
 M-am întâlnit cu noauî câni,
 Noauî căţali,
 Noauî ceasuri răli,
 Cu gurili cascati,
 Cu linghili lasati,
 Cu ochii beliţ,
 Cu dinţi rânjât.
 Mă uitam în sus
 Şi-n gios,
 Pi nimea nu videm
 Pi nimea n-auzăm,
 Numai Maica Sântămărie,
 Din poarta raiului,
 Di mâna dreaptî m-a luat
 Şi m-a-ntrebat:
 – Ci ti vaicări, Floricî,
 Ci ti olecăieşti?
 – Cum nu m-aş oicara,
 Cum nu m-aş olecăi?
 Dac-am plecat de-acasă
 Grasî şi frumoasî,
 Bunî sănătoasî;
 La nijloc di cali
 M-am întâlnit cu noauî câni,
 Noauî căţali,
 Noauî ceasuri răli,
 Cu gurili cascati,
 Cu linghili lasati,
 Cu ochii beliţ,
 Cu dinţi rânjât.
 – Nu ti vaicara,
 Nu ti olecăi,
 Du-ti la Florica,
 Cî ie te-a discânta,
 În batistî roşă le-a lega,
 Pisti Marea Neagr-a arunca,
 Sî chieie,
 Sî răschieie,
 Ca spuma di mari,
 Ca roua di soari,

Sî rămâi (cutari) luminat,
 Ca Maica Domnului ci l-o lasat.

Urleşti – Galaţi. Mg.280, I,9
 Inf. Floarea C. Alexandru, 64
 Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

De întunchinătură

234

S-o pornit Costicî
 Pi cali,
 Pi carari,
 Şi nimi nu l-o văzut,
 Şi nimi nu l-o-ntâlnit,
 Numai Maica Domnului
 L-o-ntâlnit,
 Şi Maica Domnului
 L-o-ntreabat:
 – Di ci, Costicî,
 Păru s-o zburşat,
 Di ci dinţi s-o rânjât,
 Di ci carnea s-o uscat?
 – De, Măicuţa Domnului,
 Ț-o-i spuni,
 C-o isât on om fărâcători,
 C-o fumei fărâcătoari,
 Şi la mine-o aleargat
 Şi la pomânt m-o adarmat.
 – Tacî, nu ti-nspăimânta,
 Nu ti-nceura,
 Cî eu cu cerâli l-oi pârlî
 Şi la drum l-oi porni
 Şi-n Marea Neagrî s-a opri,
 Ş-aculo a be,
 Ş-aculo a locui,
 Ş-aculo s-a prăslăvi,
 Ş-aculo a-nchili.
 Iar tu, Costicî,
 Sî rămâi curat,
 Luminat,
 Ca di la Maica Domnului lasat.
 În numili Tatălui
 Ş-al Fiului
 Ş-al Sfântului Duh

Amin!

Mănăstirea Doamnei – Botoșani. Mg.280, I,20

Inf. Ioan C. Fum, 85

Culeg. L.C. și S.C. (1977)

De junghi

235

Se face o sfoară de buci (ce rămâne de la cheptănatul cânepii), sucită cu coada lingurii. Se pune o strachină cu apă pe vatră și se ia un cuțit și un pai de la mătură și se începe:

M-am sculat de dimineață

Și-am plecat

La semănat cânepă.

Am arat

Și am semănat-o,

A crescut mare

Și s-a copt,

Am cules-o

Și am luat sămânța,

Am dus-o la baltă

Și am pus-o la tocht,

Și, după ce s-o tocht,

Am scos-o

Și am pus-o la uscat.

S-a uscat

Și am melițat-o,

Am răghilat-o,

Am cheptănat-o,

Am făcut-o caiere,

Am pus-o în furcă

Și am început să torc.

Am tors-o,

Am făcut-o scule

Și am pus-o la copt.

S-a copt

Și am dus-o la fântână,

Am limpezit-o

Și am făcut-o gHEME,

Și am urzit,

Am pus pânză,

Am dat prin iți,

Prin spatî,

Și am legat gura pânzii.

Acum se face un nod la ață, în apî, și zice:

Nu leg gura pânzii,

Ci leg giunghiul lui Ionică.

Se repetă de trei ori și, de fiecare dată, se face câte un nod la ață. Apoi legi bolnavul cu ața la piept, cruciș. Se ține trei zile, după care se desface și se dă pe un pârâu și se spune:

Cum se duce apa la vale,

Așa să se ducă răul

Di la Ionică.

Buciumi – Bacău

Anexă-chestionar (1971)

236

Sî leagî giunghiu. Îi truda cânichii.

Cânipî ti sămân,

Ti culeg,

Ti bat,

Ti leg,

Ti duc la baltî,

Ti scot,

Ti usuci,

Ti meliț,

Ti raghil,

Ti cheptân,

Fuioari ti fac,

În furcî ti pui,

Ti torc,

Ti rășchii,

Sculi ti fac,

Ti fierb,

Ti depân,

Ti urzâsc,

Ti năvedesc,

Ti țas,

Ti fierb,

Ti croiesc,

Cămași ti fac.

Cum sî rupi cămnașa-n spati,

Sî sî rupî giunghiu
Di la cutare!

*Faci o aî de cânepă cu 9 noduri. Se des-
cântă într-o ulcică cu apă neîncepută. La
trei zile pui ulcica-n par și legi așa cruciș
la chept. O ții 3 zile și o dai pi baltî:*

Cum sî duci apa pi baltî,
Așa sî sî duci giunghiu.

Godineștii de Sus – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

237

*Îi legi giunghiu. Esti giunghi și di răcealî,
esti și di diochi, esti și di strâgari, esti și di
niarari. Îi canunu cânipii, di când o samini
și pân faci cămești și-o ruchi... Zâci așa:*

Cânipa sî samânî

Și sî prășăști

Și sî greablî,

Ș-o leș și crești.

Dacî crești,

Iei și-o smulgi

Ș-o-ntinz la soari

Ș-o faci fuioari

Ș-o duci la baltî

Ș-o tochești,

Dac-o tochești,

Iei și-o speli

Ș-o-ntinz la soari,

Fuioarâli!

Dupa ce-o-ntinz la soari,

O faci pop

Și sî usucî.

Dacî sî usucî,

O faci pop, sus,

După ci-o faci pop,

Iei și-o baț cu milițoiu;

După ci-o baț cu melițoiu,

O baț cu melița,

O dai prin ragilî,

O cheptini cu cheptinii,

Dupa ci-o cheptini

Cu cheptinii,

O faci caierii,

Ș-apu-o iei și-o torci.

Dupa ce-o torci,

O faci caleap,

O răschii pi răschitori,

Faci torturi

Și li duci la zolit,

Și li zolești...

Sî faci curatî,

Sî faci albî,

Ș-apu-o pui pi vârtelniți

Ș-o depini,

Caleapu ceala ,

Ș-apu-o faci țagi,

Ș-apu-o țăș;

Dupa ce-o țăș,

Faci pânzî,

Dupa ci faci pânzî,

O ghilești la soari,

Pânza ceea,

Ș-apu de-acule

O strângi vălătuc,

Ș-o faci vălătuc;

Dupa ce-o faci vălătuc,

Iei și croiești cămești,

Și cămeșa o porț,

Ș-o ruchi;

Dupa ci sî rupi cămeșa,

N-o mai porț,

Sî-mprăștii,

Sî rupi,

Sî irosăști,

Sî potronosăști.

Așa sî sî potronisascî giunghiu

Di la (cari discânt).

Ș-apu tot înnoz așa ceea și spui:

Nu leg așa,

Leg giunghiu,

Di la cini discânt.

Giunghi din stâgari,

Giunghi din niarari,

Giunghi di diochi,

Giunghi din răcealî,

Giunghi di-ntunchinăturî,

Giunghi di pociturî...

*Și tot înnoz, pân' la noaui noduri. Ș-apu cu
ața ceea o puni așa... cruciș, s-o poartă pi
su' haini, pi cheli. Ața ceea o discânt în
api, cât zâci cuvintili celea.*

Dracșani – Botoșani. Mg.224, I,26
Inf. Elena I. Dămian, 88
Culeg. L.B. și L.C. (1976)

238

O plecat Vodă la oasti,
Pi clești-o-ncălecat,
La oasti-o plecat.
Ostașii cân l-o văzut,
În sulii l-o luat,
În puști l-o-mpușcat,
În săghii l-o tăiet,
Mii și fărâmi l-o făcut,
Di dânsu nica nu s-o ales!
L-o aruncat
Piști noui mări,
Piști noui țări,
Înapoi si nu si mai întoarce,
Si rămâi Ghiorghe curat,
Luminat,
Ca mă-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezeu ci l-o lasat.
Ieș, giunghi,
Din inimă,
Di supt inimă,
Din mai,
Di sup mai,
Din bojog,
Di sub bojog,
Din criirii capului,
Din fața obrazului,
Din auzu urechilor,
Din vederili ochilor,
Din măduva oaselor,
Din sfârce nasului,
Ș-ăi lasă curat,
Luminat,
Ca mă-sa ci l-o făcut,
Ca-mnezău ci l-o lasat!

Brăhășești – Galați. Mg.149, II,43
Inf. Dumitra Gh. Chiriac, 77
Culeg. L.B. (1973)

239

– Giunghiulea,
Nu mă giunghia,
Nu mă-ntapa,
Ci eu cu cleștili
Te-oi discânta,
Din coasta băietulu te-oi lua
Și-n vatra focului te-oi бага,
Te-oi coaci
Și te-oi răcoaci,
Din vatră te-oi lua
Și-n chiuă te-oi бага,
Și te-oi munci
Și te-oi chisa,
Munca cânichii ț-oi da,
Din chiuă te-oi scoati
Și-n vânt te-oi sufla
Și nu s-a alegi nica di tini.

Buciumeni – Galați. Mg.571, I,12
Inf. Paraschiva Gh. Stavarache, 100
Culeg. L.B. și L.C. (1984)

240

Constantin împărat
Dimineață s-o sculat,
Pisti oasti s-o uitat,
Toată oștirea s-o împrăstiat:
Unu câti unu,
Doi câti doi,
Trei câti trei,
Patru câti patru,
Cinci câti cinci,
Șași câti șași,
Șăpti câti șăpti,
Opt câti opt,
Noaui câti noaui.
Așa s-si-mpărăție
Tot giunghiu
Di la (cutari),
Si rămâi curat,
Luminat,
Ca Maica lu Dumnezeu din ceri
Ce-o lasat,
Ca argintu strecurat.

Gohor – Galați. Mg.510, I,24
Inf. Savastița Gh. Băca, 79
Culeg. L.B. (1983)

241

Vara, cân pui cânipa-n părau, iei din fuioari, iei prubî. Pruba ceea o strângi ş-o usuci. Ş-aceea o iei ş-o başi ş fuioru ceala-l strângi. Şi când on om nu poati di giunghi, di-nuntru, iei şi aduci apî ni-nce-putî ş discânt:

– Tu cânipă,
Cânichioarî,
Pi tini te-am samanat,
Te-am prăşat,
Tu haldan ai crescut,
Din haldan te-an scuturat,
Te-an luat,
Te-am vânturat,
Primavara te-an samanat,
Te-am prăşit,
Te-am greablat,
Tu cânip-ai crescut,
Eu te-an luat
Şi te-an zmult,
Di muc te-am bătut,
În apî te-am pus,
Din apî te-am scos,
Te-am bătut la meliţoi!
Cum sari puzderia
Din meliţoi, din tini,
Aşa sî sarî giunghiu
Din fimeia asta,
Sî nu poată sta.
Dacă tu, giunghiulea,
Mult ăi sta în Maria,
Tu sî ti iei
Şi zbuciumu cânipi-ai sî-l ai.
Iar atuncea,
Dacă tu nu ti dai dus,
Sî ştii cî cu-aiestea trii noduri...

Ş-atunci înnoz. Faci o aşt ş pi urmî iei şî-nnoz trii noduri la spati. Înnozi trii noduri... ş legi [bolnavul] cu ăta cruciş. La trii zâli o iei ş-o dai pi apî.

Sireţel – Iaşi. Mg.81, II,28
Inf. Jeniţa Gh. Acasandrei, 60
Culeg. L.B. şi L.C. (1972)

242

Faci o aşt di cânipî şî-i faci 9 noduri ş legi în partea cari-i giunghiu. Şî-i discânti:

Fugi giunghi, giunghietî,
Din spati,
Din inimî,
Din plămâni,
Cî eu munca cănechii
Ț-oi da:
Te-oi ara,
Te-oi samana
Şî-i creşti,
Te-oi smulgi,
Îi sta şî te-i usca,
Te-oi îmblăti
Şi te-oi bati,
Ti fac chiti,
Ti pun în căruţi
Şi te-oi da la baltî,
Ti acopăr cu pământ,
Cu lemni,
Cu chetri,
Stai acolo pânî ti topcheşti,
Ti spăl,
Ti scot pi mal
Şi ti pun sî ti usuci,
Ti-ncarc în căruţi
Şi ti duc acasă,
Şi ti discarc,
Şi ti fac pop,
Şi te-oi meliţa cu meliţoiu,
Şi te-oi tragi-n meliţuicî,
Ş-apui în ragilî,
Şi-n răgeluicî,
Şapu te-oi cheptăna,
Cu cheptinili,
Şi te-oi faci cair,
Şi te-oi puni-n furcî,
Şi te-oi toarci,
Şi te-oi răşchie pi răşchitori,
Şi te-oi cerbi,
Şi te-oi tragi,
Şi te-oi depana,
Şi te-oi urzî,

Și te-oi învăli,
 Și te-oi nividi pin ață,
 Și te-oi treci și pin spatî,
 Și te-oi țăsî,
 Și te-oi faci pânzî,
 Și te-oi ghili,
 Te-oi tragi
 Și te-oi faci vălătuc,
 Te-oi croi
 Și te-oi faci cămeșî,
 Te-oi purta-ti
 Și te-oi rupi.
 Fugi în pietri săci,
 În codri pustii,
 Undi toporu nu bocănești,
 Undi omu nu locuiești
 Și câinii nu bat.

Uda – Tătăruși, Iași. Caiet de teren.
 Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
 Culeg. S.C. (1979)

243

– Ieș, giunghi,
 Nu giunghié,
 Nu mânca,
 Cî eu cu munca cânichii
 Te-oi da!
 Te-oi ara,
 Te-oi samana,
 Te-oi grapa;
 Tu ai sî rasai,
 Ai sî crești,
 Eu am sî ti culeg
 Ș-am s'ti lăs
 Sî ti uști,
 An sî ti bat
 Cu-mblăciu,
 Ș-an sî ti fac chiti,
 An sî ti duc la baltî,
 Ti pun în baltî,
 Te-acupăr în baltî
 Cu pământ,
 Ti murez,
 Ti scot din baltî,
 Ti spăl,

Ti uști,
 Ti pun în melițoi,
 Ti dau în melițoi,
 În melițuicî,
 În ragilî,
 În răgeluicî,
 În cheptini,
 Și ti fac caier
 Și ti pun în furcî.
 Ti torc,
 Ti rășchii,
 Ti ieu di pi răștitori,
 Ti pun în ciubăr
 Și ti cerb,
 Și ti depân,
 Și ti urzăsc,
 Și ti nividesc
 Și ti țăs
 Și ti fac pânzî
 Și ti croiesc
 Și ti fac cămeșî.

Eu munca cânichii
 Ț-am dat.
 Sî fugi,
 Sî chei,
 Blestemati!
 Din cap,
 Din trupu omului,
 Satanî
 Și lucrari diavoleascî,
 Omu sî rămâi curat
 Și luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca bosâioci di pi strat.
 Uda – Tătăruși, Iași. Mg.384, I,14
 Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

244

Cânipî ti ar,
 Giunghiule ti leg,
 Cânipî ti samân,
 Giunghiule ti leg,
 Cânipî ti grap,
 Giunghiule ti leg,

Cânipî ti culeg,
 Giunghiule ti leg,
 Cânipî ti tochesc,
 Giunghiule ti leg,
 Cânipî ti zghiciul,
 Giunghiule ti leg,
 Cânipî ti meliș,
 Giunghiule ti leg,
 Cânipî ti cheaptân,
 Giunghiule ti leg,
 Cânipî ti ragil,
 Giunghiule ti leg,
 Cânipî ti torc,
 Giunghiule ti leg,
 Cânipî ti țas,
 Giunghiule ti leg,
 Cânipî ti ghilesc,
 Giunghiule ti leg,
 Cânipî ti-npung,
 Giunghiule ti leg,
 Cânipî ti rup,
 Giunghiule ti leg,

*Se face o ață cu 9 noduri și se pune curme-
 ziș. Se poartă trei zile și se dă pe foc. Se
 descântă în apă neîncepută cu trei căr-
 buni. Cu apa aceea se spală [bolnavul],
 bea din ea și restul se aruncă pe gard.*

Ghindăoani – Neamț
 Anexă-chestionar (1972)

245

Se descântă în mai multe feluri:

a. Se înfige un cuțit în pat:

Eu nu l-am încipt în pat,
 L-am încipt în
 Giunghiurili lui Ion,
 Să nu-l săgete,
 Să nu-l îndurereze.

*b. Se face o ață de cânepă sucită și se lea-
 gă unde-l îngiunghie:*

Eu nu-l leg pe dânsu,
 Leg junghiurile lui,
 Ca să nu-l mai săgete

Și să-l lase sănătos,
 Curat și luminat!

*c. Se ia o căciulie de usturoi și un ac și
 tot se sparge usturoiul, în cruce, cu
 acul:*

Eu nu sparg usturoiu,
 Junghiurile lui să se ducă!
 Am arat,
 Am grapat,
 Am samanat cânepa,
 Am greblat-o,
 O răsărit
 Ș-o crescut mari.
 Am pligit-o,
 Am cules-o,
 Am smuls-o
 Și-am legat fuioare
 Și-am uscat-o,
 Am legat-o-n sarcini
 Și-an dus-o la părau,
 Am topit-o
 Am scos-o,
 Am legat-o,
 Am uscat-o
 Și-am dus-o acasă.
 Am melișat-o,
 Am strunțat-o,
 Am făcut-o fuioare,
 Am răgelat-o,
 Am făcut-o caier
 Și l-am pus în furcă,
 Am tors,
 Am rășchiet,
 Am făcut torturi,
 Am pus la cert,
 Le-am uscat,
 Le-am depanat,
 Am urzât,
 Am învălit
 Și-am nividit
 Și-am țesut pânză,
 Am scos-o din stative,
 Am ghilit-o
 Și-am croit-o

Și-am făcut-o cămeșă
Și stă pe spate la Ion!

*Stă o noapte legat și apoi se duce și-o țâpă
în pârau.*

Liteni – Moara, Suceava
Anexă-chestionar (1971)

246

Înșirai tânjală după tânjală,
Până la 9 tânjăli,
Mă dusei la arat,
Cânepă am sămănat.
Di răsărit
O răsărit,
Di crescut
O crescut,
Di cules
Am cules,
În baltă am dus-o.
Di tochit
S-o tochit,
Di scos
Am scos-o,
Di bătut
Am bătut-o,
Di răghilat
Am răghilat-o,
Di periat
Am periet-o,
Di tors
Am tors-o,
Di urzât
Am urzât-o,
Di țăsut
Am țăsut-o,
Pânza am făcut-o,
Di ghilit
Am ghilit-o,
Di croit
Am croit-o,
Di cusut
Am cusut-o,
Di rupt
Am rupt-o.
Așa sî sî rupî giunghi

Din coasta lui cutare,
Șî el sî rămâie curat
Și luminat
Ca Maica Domnului
Ci l-o lasat.

Leagă giunghiul și face un nod la ață. Descântă cu o cană cu apă nefîncepută și cu o ață de cânepă, lungă de peste un metru. Descântecul se repetă de 9 ori și de fiecare dată se face câte un nod la ață. La urmă bolnavul se spală cu apa și se încinge cu ața pe unde are giunghi.

Tanacu – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

247

Se plimbă cu mâna un gălbenuș de ou, pe locul dureros, până se sparge. Locul unde s-a spart este junghiul. Se leagă oul, după ce s-a pus peste el și muștar.

A plecat Ion Graur
La vânat.
Din bucium a buciumat,
Junghiu mari
Nu l-a chemat;
Din rânzî,
Din osânzî,
Din zgârciu nasului,
Din fața obrazului,
Din băierili inimii,
Din furca cheptului.
Plecai pă cale,
Pă cărari,
Mă găsii c-o balauroaică mari,
Cu gura căscată,
Cu coada deschicată,
Cu limba scoasă.
Du-ti junghi di la Maria,
Șî rămâie curat,
Ca aurul strecurat.

Variantă:

Au plecat oamenii

La arat,
 Cânepa de-au semănat.
 Cânepa a crescut,
 Au vărat-o,
 Au dus-o la gărlă,
 Au topit-o,
 Au spălat-o,
 Au dus-o acasă
 Și-au uscat-o,
 Au fărâmat-o cu sulița,
 Au făcut-o caier
 Și au tors-o,
 Au depănat-o,
 Au urzit-o,
 Au învelit-o,
 Au nevedit-o,
 I-a legat gura la pânză
 Și a țesut-o,
 A tăiat-o,
 Dar n-a tăiat pânza,
 Ci a tăiat giunghiul
 Lui Ion!
 Să rămână luminat,
 Ca argintul de curat,
 De la Dumnezeu,
 Cum l-a născut,
 Și de la mă-sa,
 Cum l-a făcut.

Variantă:

A venit voinicul Ion
 Pe cărare,
 La mijloc de cale
 Cu junghiul s-a lipit;
 A început a se văieta,
 A țipa,
 Dar nimeni n-auzea,
 Maica Precista din cer auzea,
 Pe sub scări de-argint se lăsa,
 Și din guriță întreba:
 – De ce țipi Ioane?
 – Cum să nu țiș,
 Maica Domnului?
 Pe cărarea mare

Am plecat,
 Cu junghiul
 M-am întâlnit,
 De mine s-a lipit.
 – Taci din gură,
 Nu mai țipa,
 Nu te mai văieta,
 Du-te fuga la vrăjitorul,
 Descântătorul;
 El cu cuțitul ți-o descânta,
 Cu foarfecele gâtul i-a tăia,
 Cu toporul capu i-l va spârgea
 În scorbura dracilor
 Îl va azvârlea.
 Tu acolo, junghiule, să chei
 Și să răschei,
 Ca spuma de mare,
 Ca roua la soare.
 Tu să rămâi luminat,
 Așa cum Dumnezeu
 Te-a lăsat.
 Junghi cu frică,
 Junghi cu spaimă,
 Junghi cu fiori,
 Junghi cu răcori,
 Să te duci de la Ion,
 Că descântătoarea
 Cu mătura te-o mătura,
 Cu cuțitul te-o înțepa,
 Să rămână Ion curat
 Și luminat,
 Ca argintul strecurat,
 De Dumnezeu lăsat.

Bordeasca Veche – Vrancea
 Anexă-chestionar (1971)

248

O plecat nouă fecioreli
 Cu nouă custoreli,
 Și cu nouă șărvețeli,
 La nouă garduri mari.
 Maica Domnului din cer
 Le-a văzut
 Și le-a întrebat:
 – Unde ați plecat voi,

Nouă ficioreli
 Cu nouă custoreli
 Și cu nouă șarvețali?
 – Ne ducem la nouă garduri mari,
 Să săpăm nouă meri dulci.
 – Întoarceți-vă înapoi
 Și săpați (de la cutari)
 Și săpați săgetătura,
 Giunghiurili,
 Durerili,
 Diochiturili.
 De-o ci săgetatură
 Di ochi di barbat,
 Di ochi di copilași,
 Di ochi fimeiești,
 Să cheie,
 Să răscheie,
 Ca spuma de mare,
 Ca roua de soare;
 Să rămâie (cutare) curat,
 Ca soarili când răsari.

Prisecani – Vrancea
 Anexă-chestionar (1971)

De lungoare

249

Frica-nfricoșatî,
 Cum nu te-o văzut nimini
 Când ai intrat, diavuli,
 Sî nu ti vadî nimini,
 Când ai iși;
 Mut ai vinit,
 Mut sî ti duci,
 Uni cucoș nu cântî,
 Uni vacî nu ragi,
 Uni bou nu-ngiugî.
 Acolo sî vă duciț
 Ș-acolo sî beț
 Ș-acolo sî mâncaț;
 Ileana sî rămâi luminatî
 Și curatî,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Maica Precista

Ci-o lasat-o.
 – Un' ti duci Dobriț
 Cu nouî mături în mânî?
 – Mă duc sî mătur aria
 Di vâltuci și di pleavî;
 – Nu ti duci sî mături aria
 Di vâltuci și di pleavî,
 Întoarci-ti-napoi
 Și măturî pi Ileana
 Di nouî boali
 Ș-o lungoare:
 Lungoare di zî,
 Lungoare di noapti,
 Lungoare din mâncari,
 Lungoare di nouăzășanouî di feluri,
 Chei draci!
 Cum nu te-o văzut nimini
 Cînd ai intrat, diavuli, la Ileana,
 Sî nu ti vadî niminea
 Cînd ai iși;
 Mut ai vinit,
 Mut sî ti duci,
 Uni cucoș nu cântî,
 Uni vacî nu ragi,
 Uni bou nu-ngiugî.
 Acolo sî vă duciț,
 Acolo sî staț,
 Acolo sî mâncaț,
 Și pi Ileana s-o lasaț,
 Sî rămâi luminatî
 Și curatî,
 Ca argintu di curat,
 Ca Maica Precista
 Ce-o lasat-o.

Răchitoasa – Bacău. Mg.502, I,4
 Inf. Maria C. Ursei, 70
 Culeg. L.C. (1982)

250

Plecat-a Ion
 Pi cali,
 Pi carari,
 Gras și frumos,
 Cînd la niez din cali,
 Și-ntâlniră:
 Diochiiu cu diochioiu,

Frigura cu friguroiu,
 Lungoarea cu lunguroiu
 Potcura cu potcoroiu,
 Tifusu cu tifosoiu.
 Înainti-i ișârî,
 Carnea-i măcilărirî,
 La pământ trântitu-l-a,
 Fața slăbitu-i-a;
 Și el sî plîngea,
 Cu glas mari pân' la cer,
 Cu lăcrăni până-n pământ.
 Nim'nea nu-l auza,
 Nim'nea nu-l videa,
 Numai Maica Domnului
 Din cer l-auza
 Și-l întreba:
 – Di ci ti plîngi, Ioani,
 Di ci ti olecăiești?
 – Cum nu m-oi plîngi,
 Cum nu m-oi olecăi?
 Cî pleacai, luni dimineața,
 Pi cali,
 Pi carari,
 Gras și frumos,
 Cî la niez di cali,
 Mă-ntâlîni:
 Diochiu cu diochioiu,
 Frigura cu friguroiu,
 Lungoarea cu lunguroiu
 Potcura cu potcoroiu,
 Tifosu cu tifosoiu;
 Înainti-ni ișârî,
 Carnea-ni măcilărirî
 Fața slăbitu-mi-a,
 La pământ trântitu-m-a,
 La ochi învinețātu-m-a.
 Di asta plîng
 Și mă olecăiesc.
 Ș-a zăs Maica Marie,
 Sântămărie:
 – Nu ti plîngi,
 Nu ti olecăi,
 Du-ti la Ileana,
 Discântătoarea
 Și lecuitoarea,
 Ț-a cânta,

Ț-a discânta,
 C-un cir di pelin,
 Cu apî ni-nceputî,
 Îi be și ti-i spala,
 Șă-i rămâne curatî,
 Luminațî,
 Ca argintu strecurat,
 Cum Dumnezău din ceri
 Te-a lăsat.

Vidra – Vrancea. Mg.204, I,15
 Inf. Ileana T. Vidreanu, 66
 Culeg. L.B. (1975)

De mana vacii

251

S-o sculat Murga
 Gioi di dimineață,
 Mândrî și frumoasă,
 Grasî, sănătoasă,
 Cu roua-n chicioari,
 Cu bruma-n spinari,
 Ș-o plecat la lunca mari,
 La otavi verz,
 La părăie cu apî răci,
 Sî beie, sî mânânci
 Și-napoi, la ghițalu ii, sî-nturnici
 Și la stăpânii ii.
 La nijloc di cali
 O-ntâlînit-o trii fărâcătoari:
 Di diochet diochet-o,
 Di pocit pocit-o,
 Laptili i-o luat
 Și zăru i-o lasat,
 Coadă i-o scurtat,
 Păru i l-o zburlit,
 Coarnili i le-o subțâiet.
 Ie o-nceput a sî boncălui
 Ș-o-nceput a sî vaicara;
 Nimi n-o auză,
 Nimi nu o vide,
 Maica Domnului,
 Din porțali cerului,
 Pi scări di argint sî cobora:

– Ci-i, Plavaie,
 Ci ti văicărești,
 Ci ti nișălești?
 – Cum nu m-oi vaicara,
 Cum nu m-oi nișăli?
 M-an sculat marț di dimineață
 Mândrî și frumoasă,
 Grasă, sănătoasă,
 Cu roua-n picioari,
 Cu bruma-n spinari
 Ș-am plecat la lunca mari,
 La otavi verz,
 La păraie cu apă răci,
 Sî beu și sî mânânc
 Și-napoi la ghițălu meu
 Și la stăpănu meu sî mă-nturnic.
 Păru ni l-o zburlit,
 Coada ni-o scurtat,
 Coarnili ni le-o subțaiet,
 Laptili și brânza ni-o luat,
 Zăru ni-o lasat.
 – Taci tu, Murgî,
 Nici în samî nu бага,
 Cî tu îi be și-i mânca
 Și ț-a vini,
 Urzica oi înverzî
 Și ț-a spori,
 Laptili și smântâna și untu
 La loc ț-a vini;
 Coada ți s-a lungi,
 Păru ți s-a netezî,
 Coarnili s-a-ngroșă,
 Brânza și smântâna și laptili
 La loc ț-a vini.
 Păpădie, păpădie,
 Zî-i untului sî vie,
 Boț ca (?)
 Tari ca sarea,
 Zara țăia,
 Untu nia.
 Cum izvorăsc izvoarăli,
 Sau apili, din toati părțali,
 Și sî varsî în Dunări,
 Așa sî izvorăsc laptili
 La Plavaia în vâni,
 Și din vâni în țâți

Și din țâți în țușci
 La... Marghioala,
 La Ileana.

Itești – Bacău. Mg.6, 1,15
 Inf. Elena Morțun, 64
 Culeg. M.F. (1969)

252

*Sî ie numa-n préieru lu Sfântu Ghiorghi,
 Noaptean-spri Sfântu Ghiorghi.*

– Buna dimineața Gioianî!

*La grajdu Gioienî. Și dăde cu cuțatu pin
târâtâli di grâu, pin zâti.*

Buna dimineața, tu, Gioianî!

– Mulțumesc țăia Ileanî!

– Da di ci ti răncăluiești,

Di ci ti boncăluiești?

– Cum sî nu mă boncăluiesc,

Cum sî nu mă răncăluiesc,

Dacă o vinit fermecătorili,

Discântătorili,

Și ni-o luat puterea laptelui,

Di nu mai poci hrăni sațu căsî.

– Tu, Gioianî,

Nu ti mai răncălui,

Nu ti mai boncălui,

Cî eu oi îmbla

Ș-oi cata mana ta,

Ș-oi îmbla

Pin toati colțurli pământului

Și văzduhului

Și le-oi aduci.

Ș-atunci, iaca cî s-o aflat

Într-on fund di beci încuiet,

Cu nouzășnouî di lăcăț încuieti,

Cu nouzășnouî di chei încuieti!

Și Sfântu Petru paloșu l-o luat

Și cu paloșu-n lăcăț o dat,

Și iaca cî ușăli s-o discuiet

Și mana s-o aflat

Și la Gioiana i-o revenit.

Solonț – Bacău. Mg.173, L6
 Inf. Dumitru I. Chelaru, 63
 Culeg. L.H.C. (1973)

253

S-o pornit Florica
 Pi cali,
 Pi carari,
 Și nimi n-o văzut-o,
 Și nimi n-o-ntâlnit-o,
 Numa Maica Domnului
 O-ntâlnit-o,
 Și Maica Domnului
 O-ntreabat-o:
 – Ci di ci, Floricî,
 Coarnili s-o-nstrâmbat,
 Di păru s-o zburșăt,
 Di ci carnea s-o uscat
 Și chicioarili s-o-nstrâmbat?
 – De, Măicuța Domnului,
 Ț-oi spuni,
 C-o ișât on om fărâncători,
 C-o fimei fărâncătoari
 Și la mine-o alergat,
 Și tât laptili ni-o luat,
 Tâtî brânza ni-o luat,
 Tâtî smântâna ni-o luat.
 – Taci Floricî,
 Nu alerga,
 Nu ti zbucluma,
 Cî de-a ci-n doniți pus,
 Din doniți l-oi lua
 Și-n pulpî ți l-oi așaza,
 De-a ci-n strecătoari pus,
 Din strecătoari l-oi lua
 Și-n pulpî ți l-oi așaza,
 De-a ci-n grajdî pus,
 Din grajdî l-oi lua
 Și-n pulpî ți l-oi așaza,
 De-a ci sub pod pus,
 Di sub pod l-oi lua
 Și-n pulpî ți l-oi așaza,
 Ș-a avé stăpâna ci mulgi
 Și ghițalu ci sugi;
 Și tu te-i faci grasî
 Și frumoasă.

Mănăstirea Doamnei – Botoșani. Mg.282, I,18
 Inf. Ion Gh. Fum, 85
 Culeg. L.C. și S.C. (1977)

254

O plecat Florica
 Marț dimineața,
 Pi câmpenia frumoasă,
 Uni-i iarbî verdi ca mătasa,
 Iarbî păștea,
 Apî cî bea,
 Laptili-și îndeplinea.
 Și i-o ișât fărâncătorili
 Și cu strecătorili,
 Laptili i l-o luat,
 Coadă i-o ciuntat,
 Păru i l-o zburlit,
 Ochii i-o bulbucată,
 Coarnili i le-o răezat,
 Ugiru i l-o-nchetroșat,
 Și n-aibî nici ghițalu ci și sugî,
 Nici stăpâna ci și mulgî.
 Ea zghera
 Și boncăluie,
 Niminea n-o văzut-o.
 Sfântu Gheorghe-o-ntrebat-o:
 – Ci ti plângi, Florico,
 Ci ti zghieri?
 – Cum și nu zghier,
 Și mă boncăluiesc?
 Dac-am plecat,
 Marț dimineața,
 Pi câmpenia frumoasă,
 Uni-i iarbî verdi ca mătasa,
 Iarbî pășteam,
 Apî și beu
 Laptili-l îndeplineam.
 Ș-o vinit fărâncătorili
 Și cu strecătorili
 Și ni-o luat laptili.
 Laptili ni l-o luat,
 Ugiru ni l-o-nchetroșat,
 Coadă ni-o ciuntat,
 Păru ni l-o zburlit,
 Ochii ni i-o bulbucată,
 Coarnili ni le-o răezat,
 Și n-ari nici ghițalu ci și sugî,
 Nici stăpâna ci și mulgî.
 – Nu mai zghiera, Florico,

Nu ti mai boncălui,
 Cî eu am aflat di laptili tău.
 Laptili tău i-ntr-on fund di cofi pus,
 Cu noui cercuri cercuiti,
 Cu noui lăcati încuieti!
 La Ștefana ai alerga,
 Cî ea cu muchiili-a da,
 Lăcatili le-a sfărâma,
 Cercurili le-a strica,
 Drumu la lapti ț-a da.
 Păru ți s-a netezî,
 Ochii s-a dizbulbuca,
 Coadă s-a lungi,
 Ugiru s-a dischetroșa,
 Drumu la lapti ț-a da,
 Sî lași, Florico, ghițălu sî sugî
 Și stăpâna sî ti mulgî.

*Discânt în tărăști, cu urzâci și cu salcie di
 la proorul lui Sfântu Gheorghî. Îi dai vacii
 sî mânânci.*

Slobozia Blâncă – Galați. Mg.522, I,33
 Inf Ștefana P. Rotaru, 63
 Culeg. L.B. (1983)

255

Duminică dimineață
 M-am sculat,
 În haini di curățanie
 M-am îmbrăcat,
 La icoani m-am închinat
 Ș-an luat caldarea
 Sî mulg;
 La Gioienica n-avem ci mulgi,
 Nici ghițălu ci sugi.
 Gioienica o-nceput sî răcnească,
 O-nceput sî veicărească;
 Sfântu Ghiorghî-o auzât,
 Din trâmbiță-o trâmbițat,
 Mana-n pulpă i-o bagat,
 Ș-atunci am avut ci mulgi
 Și ghițălu ci sugi.

Bivolari – Iași. Mg.294, I,24
 Inf. Valița C. Rusu, 69
 Culeg. L.B. și L.C. (1978)

256

S-o sculat Gioiana
 Marț dimineață,
 Grasi și frumoasă,
 Ș-o plecat la pășuni,
 Sî pasci iarbă rourată
 Di vânt niscuturată;
 Baba Poiana
 Pi cociorb-o-ncălicat,
 În calea ii o plecat,
 Iarbă i-o scuturat-o,
 Mana i-o luat-o,
 Mana și smântâna,
 Sî n-aibă ghițălu ci sugi
 Și stăpâna ci mulgi.
 Ie sî nișala,
 Ie sî vaicara,
 Nimi n-o văzut-o,
 Nimi n-o auzât-o,
 Numa Maica Domnulu
 Din poarta cerulu,
 S-o scoborât pi scări di aur,
 Di frânghii-o luat-o
 Și din gur-o-ntrebat-o:
 – Cî ti vâicărez tu, Gioianî,
 Cî ti nișălez?
 – Cum nu m-oi nișala,
 Cum nu m-oi vaicara?
 C-am plecat marț dimineață
 De-acasă,
 Sî pasc iarbă rourată,
 Di vânt niscuturată;
 Baba Poiana
 Pi cociorb-o-ncălicat,
 Înaintea me o plecat,
 Iarbă ni-o scuturat-o,
 Mana ni-o luat-o,
 Mana și smântâna,
 Sî n-aibă stăpâna ci mulgi
 Și ghițălu ci sugi,
 Ni-o lasat numai zăru,
 Sî nu-mi moară ghițălu.
 – Lasă, nici în samă nu бага,
 Cî eu la Ileana te-oi mână
 Și Ileana cu gura te-a discânta,

Di frânghii te-a lua
 Și-n vali, la poieniști, te-a duci,
 La fântâna cu trii izvoari,
 Apî ț-a da,
 Înapoi mana ți s-a înturna,
 Mana și smântâna,
 Și aibi gițalu ci sugi
 Și stăpâna ci mulgi.
 Și-ai și rămâi curatî,
 Luminatî,
 Ca argintu strecurat,
 Leacu di la Maica Precistî!

Cozia – Iași. Mg.446, I,6
 Inf. Ileana C. Manoilă, 79
 Culeg. L.C. (1981)

257

Sâmbâtî dimineați
 S-o sculat
 Și-o mânat,
 La câmpu verdi-o alergat,
 La câmpu di matasî,
 Ca sî fie Joiana grasî
 Și frumoasî.
 Iată cî s-o-ntâlunit Joiana,
 Pi la jumatați di cali,
 Cu fermecătoarea,
 Cu bozgonitoarea,
 Cu diochitoarea,
 Cu pocitoarea.
 Joiana o prins a ragi
 Și-a sî mugi.
 Nimi n-o văzut-o,
 Nimi n-o auzât-o,
 Numai Maria,
 Sântămăria,
 Maica lu Dumnezău,
 O văzut-o
 Și-o auzât-o
 Și-o-ntrbat-o:
 – Joianî, da ci ragi,
 Ci mugești?
 – Cum n-oi ragi,
 Cum n-oi mugi,
 Dacă m-am sculat,

Sâmbâtî dimineați,
 Și-am plecat
 La câmpu verdi di matasî,
 Ca sî pasc,
 Și fiu grasî
 Și frumoasî,
 Și pi la o giuma' di cali
 M-am întâlunit
 Cu fermecătoarea
 Cu bozgonitoarea,
 Cu diochitoarea,
 Cu pocitoarea.
 Ochii ni i-o painjânit,
 Păru ni l-o zbârilit,
 Coarnili ni li-o ciuntat,
 Coadă ni-o scurtat,
 Chicioarili ni li-o-nchedecat
 Și laptili
 Și brânza
 Ne-o luat,
 Și eu am început a ragi
 Și-a mugi.
 – Taci, Joianî,
 Nu mai ragi,
 Nu mai mugi,
 Cî eu ochii ți i-oi dispainjâni,
 Păru ți l-oi netezî,
 Coadă ți-oi prelungi,
 Fața ți-oi disgalbini,
 Chicioarili ți le-oi dischedeca,
 Laptili și brânza
 Și smântâna
 Și untu
 Ți le-oi da.
 Și ți-oi trimeti
 Pi fata zâna,
 Cu Sfântu Ghiorghi-npreună,
 Și ți-a cata mana ta
 Pin toati pivnițali
 Și-a afla-o.
 Sfântu Ghiorghi-o alergat
 Și-o găsât mana vacii
 Într-on fund di beci
 Cu nouăzășănoauî di cercuri cercuitî,
 Cu nouăzășănoauî di lăcăț încuiatî.

Ș-o dat Sfântu Ghiorghi cu săcurea
 Ș-o sfârmat cercur'ili
 Și lacătii
 Ș-o luat mana vacii
 Ș-o dat-o Maicii Domnului,
 Și Maica Domnului
 O dus-o-napoi la Joiana.
 – Tu sî fii blândî, Joianî,
 Și blajânî,
 Și lasî pi stăpănu tău
 Sî ti mulgî
 Și vițălu sî ti sugî,
 Cî Maica Domnului
 O izvorât laptili
 Și tăti bunățăli.
 Discânticu di la mini,
 Leacu di la Dumnezău.

Mogoșești – Iași. Mg.145, l,22
 Inf. Elena Bejenaru, 60
 Culeg. L.C. (1973)

258

Marț dimineața
 Florica s-o sculat
 Di la grajdii ii,
 Di la ocolu ii,
 Di la stăpănu ii,
 Di la gițălu ii,
 Grasî și frumoasî,
 Bunî sănătoasî,
 Și s-o pornit
 La câmpu cu iarba verdi,
 La izvoru cu apa răci,
 Ca sî pascî iarbî,
 S-sî-ngrășî
 Și bunî manî sî dobândeascî;
 N-o putut,
 Cî i-o ișat în cali
 O babî fermecătoare,
 O babî strângătoare,
 O babî-n ștremțuri îmbracătî,
 În pcelic-încălțatî,
 În scări călcând,
 Mana gitilor adunând.
 Di cum o dat cu ochii di Florica,

Di cornu drept o luat-o,
 La pământ o dat-o,
 Di ochi o painjănit-o,
 Di coarni-o ciumpăgit-o;
 Nimi n-o văzut-o,
 Nimi n-o auzat-o,
 Numa Maica Domnului
 Din poarta cerului:
 – Floricî, da ci zvârli
 Ci boncăluiești?
 Tu stăpăna nu ți-o primești,
 Gițălu nu ți-l mulțumești.
 – Cum n-oi boncălui,
 Majca Domnului?
 Cî eu marț dimineața m-an sculat
 Di la grajdii neu,
 Di la stăpănu neu,
 Grasî și frumoasî,
 Bunî sănătoasî,
 Și m-am pornit
 La câmpu cu iarba verdi,
 La izvoru cu apa răci,
 Ca sî pasc iarbî,
 Sî beu apî,
 Sî ma-ngrășă,
 Bunî manî sî dobâdesc;
 N-am putut,
 Cî ni-o ișat în cali
 O babî fermecătoare,
 O bab-aruncătoare,
 O babî strângătoare,
 Cari ie mana la giti,
 În ștremțuri îmbracătî,
 În pcelic-încălțatî,
 În scări călcând,
 Din corn sunând,
 Mana adunând.
 Di cât loc o dat o dat cu ochii di mini,
 Di cornu drept m-o luat,
 La pământ m-o dat,
 Di păr m-o zbârlit,
 Coarnili ni-o ciumpăgit,
 Coadă ni-o scurtat,
 Fruptu și mana ni-o luat.
 – Floricî, tu nu boncălui,

Nu ragî, nu zvârî,
 Cî eu an sî trimet
 Pi Sfântu Ghiorgi,
 Cu Sfânta zânî,
 Dimpreunî.
 – Sfântu Ghiorgi, ficioru nostru,
 Ie pi Sfânta zânî,
 Dimpreunî,
 Şi securea,
 Catî mana Florichii.
 Sfântu Ghiorgi o ascultat
 Pi Maica Domnului
 Ş-o luat pe Sfânta zână
 Şi securea
 Ş-o catat mana Florichii.
 Ş-o catat-o din beci în beci,
 Din camarî-n camarî,
 Ş-o gasât-o-ntr-on fund di beci,
 Cu nouâzăşnoauî di zăvoari zăvorâtî,
 Nouâzăşnoauî di lăcăt încuietî!
 O dat Sfântu Ghiorgi cu securea
 Ş-o farmat cercurili,
 Zăvoarili şi lăcăţâli,
 Ş-o scos mana dobitocului
 Ş-o dus-o ş-o dat-o
 Maicii Domnului.
 Şi Maica Domnului
 I-o zăs dobitocului:
 – Floricî,
 Na-ţ untu,
 Na-ţ fruptu,
 Na-ţ smântâna,
 Na-ţ brânza,
 Tu ochii tăi sî-i dispainjâneşti,
 Coarnili sî li diciumpăgeşti,
 Păru sî-l dizbârleşti,
 Coadă s-o prelungeşti,
 Stăpănu di lapti sî-l mulţumeşti,
 Giţălu sî-l primeşti.
 Laptili tău sî cii:
 Gros ca mămăliga,
 Dulci ca nierea,
 Galbăn ca ceara!
 Cum sî prindi-aluatu di mânî,
 Sî sî prindî oalili cu smântânî,

Cum şăd bolohanii-n prund,
 Sî şadî droburili di unt,
 Cum şăd pceptrili la fântânî,
 Sî şadî oalili cu smântânî,
 Cum curgi izvoru şi apa,
 Aşa sî curgî smântâna şi brânza
 La tini!
 Discânticu di la mini
 Şi leacu di la Maica Domnului
 Sî cie!

Uda – Iaşi. Mg.386, I,3
 Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
 Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

259

Buna dimineaţa!
 S-o sculat Florica,
 S-o sculat
 Şi la câmpi verz o aleargat,
 La câmp di matasî,
 Sî cie grasî
 Şi frumoasî.
 Mergând pi cali,
 Pi carari,
 S-o-ntâlnit cu potca,
 Cu pocitorili,
 Cu diochiu,
 Cu diochitorili,
 Cu farmicu,
 Cu fermecătorili.
 Coarnili i le-o ciuntat,
 Păru i-o-nturnat,
 Mana i-o luat,
 Coadă i-o suflicat.
 Florica-napoi s-o-nturnat,
 Răncăluind
 Şi boncăluind;
 Nimi n-o auză,
 Nimi n-o vide,
 Numa Maica Domnulu
 Din porţâli cerulu.
 Maica Domnulu o-ntreba:
 – Ci răncăluieşti, Floricî,
 Ci boncăluieşti?
 – Cum, Maica Domnului,

Din ceruri,
 N-oi răncălui,
 N-oi boncălui?
 M-am sculat,
 M-am mânat,
 La câmpi verz am alergat,
 Am aleargat
 La câmp di matasî,
 Sî ciu grasî
 Şî frumoasî.
 Mergân pi cali,
 Pi carari,
 M-an 'tâlnit cu potca,
 Cu pocitorili,
 Cu diochui,
 Cu diochitorili,
 Cu farmicu,
 Cu fermecătorili,
 Coarnili ni le-o ciuntat,
 Păru ne-o-nturnat,
 Coadă ne-o suflicat,
 Mana ne-o luat,
 Di zbucium m-o lasat.
 – Taci. Floricî,
 Nu răncălui,
 Nu boncălui,
 Cî eu mana ta ȝ-oi aduci,
 Numai dreptu tău,
 Din prundiş
 Cu nouăzăşănoaui di zăvoari zăvorăti,
 Cu nouăzăşănoaui di lăcăȝ lăcăȝuiti,
 Galbân ca ceara
 Şî gros ca mămliga,
 Numai dreptu tău!

Țibucanii de Sus – Neamȝ. Mg.227, I,1
 Inf. Maria V. Ambrose, 67
 Culeg. L.B. și L.C. (1976)

260

Dimineaȝ m-am sculat,
 Pi obraz m-am spalăt,
 La icoani m-am închinat,
 Galeata-n mâni am luat,
 Şî-n grajdi, cân m-am bagat,
 Vaca an gasăt-o:

Cu coarnili ciunditi,
 Păru învârtit,
 Țăȝali ca telencili.
 Şî iarî m-an luat
 Pi cali, pi carari,
 Ma-ntâlnii cu Maica Domnului
 În cali,
 Ş-alergăi:
 La fântâni
 Cu zmântâni,
 La izvoari
 Cu groștoari,
 La preluci
 Cu ierbi dulci;
 Şî-napoi, cân ne-am înturnat,
 Cu Maica Domnului,
 În grajdi ne-am bagat
 Şî la vaci am dat.
 Groșciorili i-o vinit,
 Laptili li-o sosât,
 Groșcioarili şî zmântâna o luat,
 Ierbili li-am dat
 Şî vacili s-o liniștit,
 Lapti şî smântânî li-o vinit.
 Mă luăi pi cali, pi carari,
 Ma-ntâlnii c-o fatî mari,
 Şî fetiȝa ma-ntreba:
 Uni-am îmblat,
 Uni-am alergat,
 Di la vaci am discântat?
 Eu îi spusăi c-am îmblat,
 Cu Maica Domnului,
 Pi cali, pi carari,
 Şî Maica Domnului
 Ni-o ișăt în cali
 Şî ie ni-o adus
 Manî aleasî, di pi câmp,
 Din roua Sfântului Ghiorghî,
 Din zăua Sfântului Vasăli;
 A vinit
 Ş-a sosât
 La noi vara, primavara,
 Şî discântăi la vacuȝi,
 Smântânî-i adusăi
 Groșcior îi didei,

Manî luminatî,
Curatî,
Di Dumnezău datî,
Di Maica Precistî lasatî!

Botoş – Suceava. Mg.6, II,31
Inf. Axinia A. Giosan, 70
Culeg. L.B. (1968)

261

– Ninia, ninia, Mândruță,
Ninea, ninea, Brezuță.
S-o pornit Brezuța di-acasă,
Tânără și grasă,
Grasă și frumoasă,
Cu coarnili vetejâte,
Cu mintea liniștită,
Cu păru netedzât.
Cân o fost pe cale,
Pe cărare,
S-o-ntâlnit c-o babă,
Buzată, răsbuzată,
Cu scorburi încălțată,
Cu sare-n mână,
Cu dgeochi între ochi.
Prins-o pe vac-a izghi,
Prins-o pe vac-a huli,
Mana i-o luat-o,
Minte-a tulburat-o;
Prins-o vac-a să căi,
Prins-o vac-a să dăuli,
Nime-n lume n-audzî,
Decât Maica Domnului,
Din poarta cerului,
Așa-i grăi:
– Ce te căiești,
Ce te dăulești, Floreană,
Cî eu la tini-oi vini
Și de cornu drept te-oi lua
Și la râu lu Iordan mi te-oi duce,
Cu grâu ti-oi îngrășă,
Cu vin ti-oi adăpa
Și mana iar ț-oi da.
Pe urcoi
Și pe drugoi
I-oi duce-n munți Sinai,

Ș-acolo li-oi da
Triei găleț di otravă
Și trii găleț di potrioacă;
Cari cum or be
Deodat-or crepa,
Care cum or sorghi
Deodat-or plesni,
Și tu, Floreană, să rămâi
Cu țâțale ca bărnile,
Ugiru ca donița,
Mana și dulceța
Tot cu tine vei purta
În veciu vacului,
Amin!

Asta-i o bucățâcă și mai ie o bucățâcă.

– Ninia, ninia, Mândruță,
Ninia, ninia Floreană.
– Da ci mă strâgi pe mine?
– Nu te strâg pe tine,
Îț strâg laptili tău,
Îț strâg dulceța ta,
Îț strâg zmântâna ta,
Îț strâg untu tău,
Îț strâg brânza ta,
Îț strâg dzăru tău;
Poati i-n codri rătăcită
Sau în frundză-i adurnită,
Sau în glod îi înglodată,
Sau în berbinț înfundată.
Cercur'le să plesnească
Și la Florița-napoi să pornească,
Iute și vartos,
Cu puterea lu Hristos,
Iute și tare,
Cu puterea Sfinției Sale,
Gros ca aluatu,
Dulce ca sarea,
Și ca mnierea,
Și nu-m trebi-a nimărui
Din sat,
Fără care Maica Precista
Ni l-a măsurat.
Și tu, Florică,
Sî rămâi cu țâțale

Ca bârnile,
Ugiuru ca donița,
Mana și dulceața
To' cu tini vei purta
În veciu vacului,
Amin!

*Se spune ori în ce zi, da-n zi de fruct. Mar-
ja, gioia și sâmbăta.*

Botoșana – Suceava. Mg.77, II,8
Inf. Veronica D. Gheață, 55
Culeg. I.H.C. (1972)

262

Dimineați m-an sculat,
Cu gituțali meli
Și cu pripășaii lor,
Pi carari m-an luat,
Pi cararea niumbatî,
Pi roua niscuturafî;
Înainti ni-o isât:
Noauâzășânoauî di diochitori,
Noauâzășânoauî di fermecători,
Noauâzășânoauî di diochitoari,
Noauâzășânoauî di fermecătoari,
Noauâzășânoauî di moroi,
Noauâzășânoauî di strigoi,
Noauâzășânoauî di moroaici,
Noauâzășânoauî di strâgoaici!
Și rău gituțali le-o strâcat
Și rău mana le-o luat,
Le-o lasat numa zăru,
Ca si nu pciarî gițalu.
Dumnazău cu Sfântu Giorgi
Și cu Maica Domnului
Bine-o vazut,
Pi scarî di cearî s-o coborât
Și la fântâna lu Iordan
Înainti li-o isât;
Și le-o dus pi la fântâni
Cu smântâni,
Pi la prunduri
Cu unturi,
Pi la izvoarî cu laptili.
Eli păru și l-o netezât
Și coarnili ș-o-ntr-aurit,

Mana ș-o dobândit.
Mana an pus-o-n tarâfî,
Din tarâfî-n țâfî,
Din țâfî-n doniți.
– Voi strâgoi
Și voi moroi
Și voi diochitori
Și voi fărâcători,
Voi strigoaici,
Voi moroaici,
Voi diochitoari
Și voi fermecătoari,
Di-i barbat,
Sî-i crăpi boasăli,
Sî-i curgî mațali,
Di-i fimeie,
Crăpi-i țâfali,
Sî curgî sângili,
Lasați pi gituțali meli curati
Și luminati,
Cum îs di la Dumnazău lasati.

Ciocănești – Suceava. Mg.6, I,13
Inf. Rafira Moroșanu, 74
Culeg. L.B. (1968)

263

– Buna dimineața, furnicari!
Eu vă cinstesc cu pâni și cu sari,
Voi s-o cinstiți pi Florica
Cu mana ii,
Nici mai multî,
Nici mai puțani,
Cî sunteți furnici strângătoari
Ș-alergătoari,
Alergați pin păduri.
Cum sî-ngroași
Coaja pi copac
Și cum crești copacu
Și-nfrunzăști,
Așa sî-ni vie mana
La Florica înapoi,
Nici mai multî,
Nici mai puțani,
Câtî o avut-o lasati
Di la Dumnezău

Și di la Maica Domnului!

Dolheștii Mari – Suceava. Mg.179, I, 8
 Inf. Catinca N. Pavel, 73
 Culeg. I.H.C. (1974)

264

O plecat Gioiana în luncî,
 În Sfânta duminică,
 O plecat și-nrourezî,
 Și-mprourezî
 Și n-o putut înroua,
 Nici împroura,
 Di răul fermecătoarelor
 Ș-a diochitoarelor,
 Ș-a pocitoarelor,
 Cî eli mai dimineafî s-o sculat,
 Cu ragila-n mîni,
 Cu paguba-n gurî.
 – Tu, Gioianî, sî cii bunî
 Și blajîni,
 Sî lași ghițălu sî ti sugî
 Și stăpâna sî ti mulgî;
 Cî Maica Domnului
 Îi izvoru laptelui
 Ș-a tuturor bunătăților.
 O plecat Maica Domnului
 Cu Sfântu Gheorghi
 Și cu Sfânta zâni împreună
 Ș-o catat mana ta,
 Ș-o găsît-o
 Cu nouăzășanoui cercuri cercuitî,
 Cu nouăzășanoui lăcăș încuietî!
 Ș-o luat săcurea Sfântu Gheorghi,
 Ș-o dat cu săcurea,
 Ș-o farmat lacatu,
 Ș-o intrat,
 Ș-o luat mana,
 Ș-o pus-o în vacî.
 Ș-o făcut-o mult mai grasî
 Și mai frumoasî
 Dicât cum iara ie.

Berezeni – Vaslui. Mg.151, II,52
 Inf. Ilinca Chirazi, 65
 Culeg. L.C. (1973)

265

S-o sculat Marțolea marț dimineafî
 Ș-o plecat pi cali, pi carari,
 Cî la giumată' di cali,
 O-ntâlînit-o noaui babi:
 Cu foc încinsî,
 Cu foc aprinsî,
 Cu aramî-n gurî!
 A diochet-o, n-a diochet-o,
 Mana i-a luat,
 Gițălu i-a alungat,
 Păru s-a marsucat,
 Coada s-a-nciptat,
 Vinili s-a-ncălicat,
 Ghiunghiur'li-o apucat-o!
 Di chicioari o-nchedecat-o,
 Di gur-o amuțat-o,
 Di ochi o-mpainjănit-o,
 Di urechi o surzât-o.
 Ie o prins a ragi ș-a boncăi,
 Nimi n-o văzut-o,
 Nimi n-o auzât-o,
 Maica Domnului o văzut-o,
 O auzât-o.
 Pi scări di aur s-o scoborât,
 În cârjî di aur s-o sprijănit.
 – Ci ti nișălești, Marțoli,
 Ci ti vâicărești?
 – Cum nu m-oi nișala,
 Maica Domnului,
 Cum nu m-oi vaicara?
 Dacă m-an sculat marț dimineafî
 Ș-an plecat la locașu neu,
 Sî pasc iarbî nicalcatî,
 Sî beu apî nitulburatî;
 Cî la giumată' di cali,
 M-o-ntâlînit noaui babi:
 Cu foc încinsî,
 Cu foc aprinsî,
 Cu aramî-n gurî;
 M-a diochet,
 Nu m-a diochet,
 Mana ni-a luat,
 Gițălu l-a alungat,
 Păru ni-a morsocat,

Coadă ni-a-nciptat,
 Di chicioari m-o-nchedecat,
 Di gurî m-o amuțât,
 Di ochi m-o-mpainjânit,
 Di urechi m-o surzât!
 – Nici în samî nu baga,
 (*O zăs Maica Domnului*),
 Marțoli,
 Cî Maica Domnului
 Di chicioari te-a deschedeca,
 Pi loc ăi mergi,
 Di gurî te-a dismuțî,
 Pi loc ăi mânca,
 Di ochi te-a dispainjâni,
 Pi loc ăi vide,
 Di urechi te-a disurzî,
 Pi loc ăi auzî,
 Păru țî l-a netezî,
 Coadă ț-a lungi-o,
 Vinili țî le-a descăleca,
 Giunghiur' li ț-a lua,
 Gițălu țî l-ăi primi.
 Șî te-a lua Maica Domnului
 Șî te-a duci la fântâna lui Adam
 Șî apî din fântân-a lua
 Șî te-a spala,
 Șî te-a curățî,
 Șî te-a duci pin livez verz,
 Șî-i paști iarbî și te-i sătura
 Șî la lacurili di lapti dulci.
 Șî te-i aciua la ocolu tău,
 Cu stăpănu-tu a tău,
 Șî te-i aciu,
 Șî te-i astămpăra,
 Șî-i rămănă curatî,
 Luminatî,
 Ca argintu ceal curat,
 Ca maica ci te-o făcut.
 Ștefan cel Mare – Vaslui. Mg.3, II,39
 Inf. Aglaia Gh. Brodoceanu, 65
 Culeg. I.H.C. (1968)

266

S-o sculat Marțolea
 Marț dimineață,

S-o sculat,
 S-o mânecat
 Șî la câmp c-o plecat,
 Ca sî pascî iarbî cu flori
 Șî la izvoari sî s-adăpi,
 Iar diochetoarili,
 Mănătoarili,
 Străgătoarili,
 Pocitoarili,
 În cali i-o ieșât,
 Coarnili i le-o ciuntat,
 Păru i l-o-nvâlvat,
 Cătătura i-o-ntorso,
 Coadă i-o rătezat-o,
 Țâțali i le-o scurtat
 Șî laptili cî i l-o luat,
 La stăpânî n-o mai șăzut,
 Ghițălu nu l-o mai primit.
 Nimi n-o auzât-o,
 Nimi n-o văzut-o,
 Numa Maica Domnului
 Din ceri,
 Ș-o străgat cu glas mari
 Păr în pământ:
 – Ci ti plângi, tu, Marțoli,
 Ci ti ragi,
 Ci ti boncăiești?
 – Maica Domnului,
 Cum n-oi ragi,
 Cum n-oi boncăi?
 Cî eu m-an sculat
 Marț dimineață
 Ș-am plecat la câmp,
 Ca sî pasc iarbî-n floari
 Șî la izvoari sî m-adăp,
 Iar diochetoarili,
 Mănătoarili,
 Străgătoarili,
 Pocitoarili,
 În cali mi-o ieșât,
 Coarnili ni li-o ciuntat,
 Păru ni l-o-nvâlvat,
 Cătătura ni-o întorso,
 Coadă ni-o rătezat-o.
 – Nu ti ragi,

Nu ti boncăi,
 La Maria curând ăi alerga,
 Cî ie ştie-a descânta
 Di mari diochi di vacî.
 Ieş mănătoari,
 Străgătoari,
 Di la Marţolea,
 Din cheli,
 Di sub cheli,
 Din toati-nchieturelili,
 Din sfărca ţăţelor,
 Din oalili cu chişleac,
 Din strecătoarea cu brânzî.
 Şi tu, Marţoli,
 Sî rămâi luminatî,
 Curatî,
 Ca aurul cel curat,
 Ca Dumnezău ci te-o lasat,
 Ca maici-ta ci te-o făcut.

Călimăneasa – Vrancea. Mg.605, I,1
 Inf. Maria P.Gh. Haraga, 87
 Culeg. L.B. (1986)

De mărîn

267

*Iei samânţî di cânipî şi cu săcirea şî-l dis-
 cânţ. Zăci aşa:*

– Marin,
 Nu grohăi ca porcii,
 Nu necheza ca caii,
 Nu ti-nvârti ca şărpili,
 Nu bati ca câinii,
 Nu ragi ca gitili,
 Nu cotcodăci ca găinili!
 – Voi, noaui fete mari,
 Cu săciri şî cu lopeţ,
 Voi un' vă duceţ?
 – Noi ni ducem la câmp,
 S-săcerăm oarzi coapti,
 Grâi-n lapti;
 – Nu vă duceţ la câmp,
 S-săceraţ oarzi coapti,
 Grâi-n lapti,

Viniţ la Vasăli,
 Di mâna dreaptî sî-l luaţ,
 În apî sî-l aruncaţ,
 Marinu
 Cu săciri-l tăieţ:
 Din creştitu capului,
 Din auzu uretcilor,
 Din sângili cărnii,
 Din inima lui,
 Din stomagu lui,
 Din plămâni lui,
 Nu-l giungieţ,
 Nu-l împuneţ,
 Tăt sî-i tăieţ
 Cu legături sî-l leagaţ,
 Cu-mblacii sî-mblatiţ,
 Cu mături sî-l maturaţ,
 Cu greblili sî-l greblaţ,
 Cu furcili-l scuturaţ,
 Cu lopeţali-n caruţ sî-ncarcaţ,
 În vânt şî-n Marea Neagrî
 Sî-l aruncaţ.
 Şî el sî rămâi curat
 Şî luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca bosâiocu di pi strat.

*Samânţa cei di cânipi o prăjăşti ş-o pisazî
 bini şî face-on feli di lapti şî-i dă sî be
 cari-i bolnav, şî cu-aceea cari rămâni,
 husca ceea, îl leagî.*

Uda – Iaşi. Mg.384, I,25
 Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
 Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

De mătrice

268

Noaui babi,
 Noaui fete,
 Noaui matricati,
 Nici o babî,
 Nici o fatî,
 Nici o matricati,
 Opt babi,

Opt feti,
 Opt matricati,
 Nici o babî,
 Nici o fatî,
 Nici o matricatî,
 Şăpti babi,
 Şăpti feti,
 Şăpti matricati,
 Nici o babî,
 Nici o fatî,
 Nici o matricatî,
 Cinci babi,
 Cinci feti,
 Cinci matricati,
 Nici o babî,
 Nici o fatî,
 Nici o matricatî,
 Patru babi,
 Patru feti,
 Patru matricati,
 Nici o babî,
 Nici o fatî,
 Nici o matricatî,
 Trii babi,
 Trii feti,
 Trii matricati,
 Nici o babî,
 Nici o fatî,
 Nici o matricatî,
 Douî babi,
 Douî feti,
 Douî matricati,
 Nici o babî,
 Nici o fatî,
 Nici o matricatî,
 O babî,
 O fatî,
 O matricatî,
 Nici o babî,
 Nici o fatî,
 Nici o matricatî!
 Ieş, mătrici,
 Di uni eşti:
 Din criirii capului,
 Din sânghii inimii,

Din tăti vinili cărnii,
 Din tăt orgănistu omului,
 Şi ti du în pčetri săci!
 Aista vini din ceas rău,
 Nidat, nibotizat,
 La cap, cap di comanac,
 La inimî, inimî di vidrî,
 La picioari, picioari di jigan;
 Ieş sabie diavolească,
 Sî vie sabie îngerească,
 Cu cinci săbii ascuţati,
 Cu cinci rămăşaţî,
 Sî ti taie pi tini,
 Blestematule;
 Ieş din mintea capului,
 Ieş din trupu omului,
 Ieş din gustu lui,
 Ieş din soţâia lui
 Şi din soţu ii.
 Satanî
 Şi lucrari diavoleascî,
 Nu te-ascundi,
 Cî, dacî tu nu-i iştî,
 Eu te-oi biciui,
 Cu bici di matasî,
 Tăt rău sî iasî,
 Cu cruci şi cu apî mari
 Te-oi boteza,
 Cu funie te-i spânzura,
 Te-oi bati
 Şi pisti mări te-oi arunca.
 Fugi,
 Cî Ion îi botezat,
 Tu nu eşti botezat,
 El îi miruit,
 Tu nu eşti miruit,
 El faci cruci,
 Tu nu faci cruci,
 El treci pisti cruci,
 Tu nu treci pisti cruci,
 Tu sî fugi în pčetri săci,
 În codri pustâi,
 Uni toporu nu pocăneşti,
 Uni omu nu locuieşti,
 Uni cucoşî nu cântî,

Uni câinii nu latră,
 Acol' sî chiui,
 Acol' sî răcnești,
 Acol' sî ti vesălești.
 Pi Ion sî-l leș curat
 Și luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca bosâioci di pi strat.
 Discânticu-i di la mini
 Și leacu di la Maica Domnului
 Și di la Sfânta cruci
 Sî cie!

Uda – Iași. Mg.384, I,13
 Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

De năjit

269

Năjit și precăjit
 Înainte mi-a ieșit,
 Cânepa culegând,
 Mănuși de cânepă făcând,
 În pământ trântind,
 Năjitul stârnind!
 Și Ion plângea,
 Se văicărea,
 Maica Sfânta îl întreba:
 – Ce plângi,
 Ce te văicărești?
 – Cum n-aș plânge
 Și nu m-aș văicări?
 Că năjitul,
 Precăjitul,
 Înainte mi-a ieșit,
 Mănuși de cânepă făcând,
 În pământ trântind,
 Năjitul stârnind!
 – Nu plânge
 Și nu te văicăra,
 Căci cu gura te-oi descânta,
 Junghiurile ți le-oi lua,
 Din creierii capului,
 Din auzul urechilor,

Din lumina ochilor.
 Și vei rămâne curat,
 Vei rămâne luminat,
 Cum maică-ta te-o făcut.

Se afumă urechea cu balebă de vacă.

Cașin – Bacău
 Anexă- chestionar (1971)

270

*Se descântă cu un pantof de fată mare, de
 pe tocul căruia se ia și se unge urechea.*

Ieși nijăti,
 Precănjăti,
 Cî ti-agiungi
 Călcăi di fată mari,
 Cum te-agiungi,
 Cum ti frigi.
 Ieș împușitule,
 Ieși clocitule,
 Nu bugini,
 Nu cloci,
 Ieși din creierii capului,
 Din auzu urechilor!
 Ieș lupu din păduri,
 Cum te-agiungi,
 Cum ti frigi.

Huruești – Bacău
 Anexă- chestionar (1971)

271

Năjât bat,
 Năjât turbat,
 Pi cal alb încălecat,
 La târgu nou c-o plecat.
 La târgu nou
 N-o agiuns,
 Și s-o spart.
 Așa sî sî spargî
 Din urechili lui Ion,
 Și el sî rămâie curat,
 Luminat,
 Ca maica ci l-o lasat.

Lipova – Bacău
 Anexă- chestionar (1971)

272

Năjit clocit,
 Năjit împutit,
 Năjit cu pocitură,
 Năjit cu 99 de neamuri;
 Nu coace,
 Nu răscoace,
 Nu scoate pui cu porunghei.
 Ieși din ureche
 De la Ion
 Și te potolește,
 Cum se potolește vântu
 Peste tot pământu,
 Așa să rămâie Ion
 Luminat,
 Curat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Dumnezeu din cer
 Ce l-o lăsat,
 Ca maică-sa ce l-o făcut.
 Prădaiș – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

273

Fugi Năjâte,
 Pricăjâte,
 Că te-agiunge
 Urs flocoș,
 Cu cojocun-tors pe dos,
 Cum te-ajunge,
 Cum te-mpunge.
Se face cu călcâiul îndărăt de trei ori.
 Pleșani – Botoșani
 Anexă-chestionar (1971)

274

Plecat-a pe cale
 Și cărare (cutare),
 Lup turbat întâlnitu-l-a,
 În brațe luatu-l-a,
 Cu coada plesnitu-l-a,
 Cu chicioarili răcăitu-l-a,
 Cu gura morsocatu-l-a.
 El țipa,
 Se văicărea,

Nimenea nu-l vedea,
 Nimeni nu-l auzea,
 Numai Maica Domnului
 Din cer îl vedea.
 La el s-o scoborât
 Și l-o întrebat:
 – Ce țipi,
 Ce te văicărești?
 Nu țipa,
 Nu ti văicăra,
 Și du-te la Măriuca,
 Că ea ție ți-o descântă
 Și ți-a scoate Năjātu:
 Prin diochi,
 Prin răceală,
 Bubă ră.
 Cu fum de balegă
 L-o afuma,
 Din vârf s-o usca,
 Rădăcina i-a seca.
 Să rămână (cutare) curat,
 Luminat,
 Ca Maica din cer
 Ce l-o lăsat.

Brăhășești – Galați
 Anexă-chestionar (1971)

275

*Cu baligî. Esti-o zî di sî cheamî Mărina.
 Pui o bucăfî' di baligî di vacî-ntr-on gard,
 sî sî usuci. C-o țandurî di baligî de-aceea,
 la urechi col'așa, și c-o bâcăfâcî di crean-
 gî di măturî. Zâci:*

Fugi Năjăti
 Corcojăti,
 Cî te-agiungi-on pui di urs,
 Cum te-agiungi,
 Cum ti-mpungi.
 Cu baligî di la Mărina
 Te-o afuma,
 Cu mătura te-o mătura,
 Pisti nouî mări negri
 Te-o arunca.
 Cutari sî rămâi curat,

Luminat,
Ca Maica lu mnezău din ceri
Ci l-o lasat,
Ca argintu strecurat.

Gohor – Galați. Mg.510, 1,20
Inf. Savastița Gh. Băca, 79
Culeg. L.B. (1983)

276

Fugi Năjât
Pricăjât!
Năjât din didiochi,
Năjât din răceali,
Năjât din huială,
Năjât din 99 di feluri.
Ieși de la (cutare)
Din creierii capului,
Din auzu urechilor,
Din sfârcu nasului.
Cu baligî di la Zăua Crucii
Te-oi discânta,
Pisti Marea Neagră
Te-oi arunca,
Undi cucoș negru
Nu cântă,
Undi voinic pi cal negru
Nu-ncalicî,
Undi copchil di țâf, negru,
Nu plânge.
Cutare sî rămâie curat,
Ca argintu strecurat,
Ca maică-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezeu ci l-o lasat.

Pupezeni – Galați
Anexă-chestionar (1971)

277

Fugi Năjâti,
Pricăjâti,
Cî te-agiungi
Un călcăi di fatî mari,
Cum te-agiungi,
Cum ti-mpungi.
Cutari gitî
Sî rămâi curatî,

Luminatî.

Cân fatî vacili, li sî înflî pulpa di nici doctoru n-ari ci li faci. Uni-o doari pi vacî, aculo o păleşti cu călcăi di fatî mari.

Borșa – Iași. Mg.499, 1,23
Inf. Maria I. Pană, 82
Culeg. L.C. (1982)

278

Vine ursu din pădure,
Cum te-ajunge,
Cum ti unge.
Fugi Năjâti,
Pricăjâti,
De la Maria,
Șî ti du di la dânsa!
Nu ti coaci,
Nu ti răskoaci,
Nu ti boboti
Șî ti umfla,
Ti du la dealu Garalimului,
Unde cucoșî nu cântî,
Câinii nu latrî,
Pochii nu toacă,
Feti mari nu gioacă;
Cî acolo, Năjâte,
Pricăjâte,
Te-așteaptă
Cu mese-ntinse,
Cu făclii aprinse,
Cu pahare pline,
Cu cuvinte bune.
Eu cu gura am descântat,
Maica Domnului
Leac și sănătate i-o dat,
Și Maria la cap s-o vindecat
Și s-o disumflat.

Goești – Iași
Anexă-chestionar (1971)

279

Fugi nijâti,
Pricăjâti,
Vini Tanda
Șî cu Manda

Di la munti,
Cum te-agiungi,
Cum ti-mpungi,
Cum ti spargi,
Cum îți treci.
Ieș Năjâti,
Pricăjâti,
Nu coaci,
Nu răscoaci,
Nu scoati puroi
Cu sânge,
Ieși blestamate,
Și ti du-n codri pustii,
Unde toporu nu bocănești,
Unde om nu locuiești
Și câinii nu latră,
Undi cucosu nu cântă.
Du-ti-n pchetri săci,
În codrii pustii.

*Și discântă cu fusu, la urechi, la vreme di
sarî, luna, mîercurea și vinirea.*

Uda – Tătăruși, Iași. Caiet de teren.
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. (1979)

280

Fugi Năjâti,
Pricăjâti,
Cî vini Tanda
Și cu Manda
Di la munti,
Cu Nouăzășnouî di suliț,
Cu Nouăzășnouî di țapuș,
Cu Nouăzășnouî di fusî,
Cum te-agiungi,
Cum ti-împungi,
Cum ti-mpungi,
Cum ti spargi,
Cum ti spargi,
Cum îți treci.
Discântecu di la mini
Și leacu di la Dumnezău
Și di la Maica Domnului
Și cie!

Uda – Iași. Mg.384, I,8
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

281

Ieș Năjâti,
Pricăjâti,
Din urechi,
Cî te-agiungi
Fata mare,
Cum te-agiungi,
Cum te taie!
Să rămâi (cutare) curat
Și luminat,
Cum Dumnezău
Și Maica Domnului
Te-o lasat.

Bălușești – Icușești, Neamț
Anexă-chestionar (1971)

282

*Se descântă cu secera, cu bețe de mătură
și cu acul.*

Fugi Năjâte,
Pricăjâte,
Cu acul te-mpung,
Cu secera te secer,
Cu mătura te mătur,
Din cap,
Din urechi.
Trei fete cu seceri,
Cu șervețele,
Cu ace,
Cu ață,
Se duceau la câmp,
Să secere
Iarba câmpului,
Cimbrul pământului.
– Nu vă duceți
Să secerați
Iarba câmpului,
Cimbrul pământului,
Hai la (cutare)
Și scoteți-i Năjâtul
Din cap,
Din urechi,
Să rămâie (cutare) curat
Și luminat,

Ca maică-sa ce l-o făcut,
Dumnezău ce l-o lasat.
Ptiu!
Leac să-i dea Dumnezeu!

Urecheni – Neamț
Anexă-chestionar (1971)

283

Fugi Năjâti,
Pricăjâti,
Cî ti-agiungi vînt di varî
Și călcăi di fatî mari,
Cu toporu pi schinari,
Cum ti-agiungi,
Cum ti taie!

Aista sî zăci di trii ori.

Căntălărești – Vaslui. Mg.3, II,32
Inf. Ilinca V. Bilan, 71
Culeg. I.H.C. (1968)

284

Plecat-a pi cali,
Pi carari,
Cân la giumata' di cali,
S-o-ntâlînit
Cu Năjât di vînt turbat.
Ca câinii în cap i-o urlat,
Ca mătâli i-o miorlăit,
Ca găștili i-o găgăit,
Ca rățâli-o măcăit.
Cutari plângé,
Țâpa,
Sî vaicara,
Nimi nu-l auză,
Dicât Maica Domnului,
Din poarta cerului.
– Ci plângi,
Ci ti mișălești?
– Cum n-oi plângi, Măicuțî,
Cum nu m-oi mișăli?
Am plecat pi cali,
Pi carari,
La giumata' di cali
M-am întâlînit
Cu Năjât di vînt turbat.

Ca câinii-n cap ni-o urlat,
Ca mătâli ni-o miorlăit,
Ca găștili-o găgăit,
Ca rățâli-o măcăit.
– Nu țâpa,
Nu ti vaicara,
Du-ti la Măndița,
Te-a cânta,
Te-a discânta,
Dumnezău leac ț-a da!

Odaia Bursucani – Vaslui. Mg.184, I,23
Inf. Măndița Macarie, 73
Culeg. L.C. (1974)

285

Amin, amin,
Cozmanin!
O plecat Ion de-acasă,
Di la masî,
Gras și frumos,
Cân la mijloc di cali,
Di carari,
L-o-ntâlînit on vînt turbat,
Cu Năjât amestecat;
În creierii capul-o intrat,
În rădăcinili măsărilor
În sfîrcușu nasului,
În umerili obrazului,
În auzu urechilor,
În viderili ochilor,
Ion o-nceput a sî nișala,
A sî vaicara,
Nimi nu l-o văzut,
Nimi nu l-o auzât,
Maica Domnului
Din poarta cerului
L-o văzut
Și l-o auzât.
Din ceri gios s-o scoborât,
Di mîna dreapta l-o luat
Și din gurî l-o-ntreabat:
– Ioani, ci ti nișălez,
Ci ti văicărez?
– Cum nu m-oi nișala,
Cum nu m-oi vaicara?

C-am plecat de-acasă,
 Di la masă,
 Gras și frumos,
 Când la mijloc di cali,
 Di carari,
 M-o-ntâlănit-on vânt turbat,
 Cu Năjât amestecat,
 În creierii capul-o intrat,
 În rădăcinili măsărilor,
 În sfârceșu nasului,
 În umerili obrazului,
 În auzu urechilor,
 În viderili ochilor.

– Taci, Ioani,
 Nu ti mai nișala,
 Nu ti mai vaicara,
 Cî tu la Maria ai alearga,
 Maria cu baligî,
 Di la Zăua Crucii,
 Ț-a discânta
 Și cu mâna Ț-a lua,
 Și tu-i rămâne curat,
 Luminat,
 Ca argintu curat,
 Strecurat,
 Ca Maica Domnului
 Ci te-o zădit
 Și te-o născut!

Perieni – Vaslui. Mg.213, I,4
 Inf. Maria C. Cristea, 68
 Culeg. L.C. (1975)

286

Tu Năjâte,
 Precăjâte,
 Uriciosule,
 Puturosule,
 Pofticiosule,
 Mincinosule,
 Somnorosule,
 Ieși din urechea lui Ion
 Și te du unde cucoș nu cântă,
 Unde popă nu toacă;
 Du-te în coarnele cerbilor,
 În urechile ciutelor,

C-acolo Ți-e masa
 Și casa.
 În urechea lui Ion
 Să nu mai stai,
 Că n-are să-ți dea,
 Nici de băut,
 Nici de mâncat.
 Ion să rămâie curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Cum Maica Domnului
 L-o lasat .
 Și Dumnezeu l-o făcut.
 De la mine descântecul,
 De la Dumnezeu leacul!

Rusca – Vaslui
 Anexă-chestionar (1971)

287

Fugi năjit,
 Pricăjit,
 Că te-ajunge
 Fum de cânepă uscată;
 Cum te-ajunge,
 Cum te-mpunge,
 Cum te face
 Mii și fărâme!
 Fugi de la nevestă cu prunc,
 De la vaca cu vițel,
 De la oaia cu miel,
 De la albina cu stupi,
 De la porumbel cu porumbiță,
 De la păunel cu păuniță.

Bogza – Vrancea
 Anexă-chestionar (1971)

288

Năjit pricăjit,
 Năjit prin diochi,
 Năjit prin răceală,
 Năjit din vânt,
 Năjit din soare,
 Ieși din urechi
 De la Vasile
 Și te du în dealul

Cu lei paralei,
 Ei îs vrednici
 Sî ti cinstească,
 Sî ti ospătezî,
 Dar Vasile nu-i vrednic,
 Nici sî ti cinstească,
 Nici sî ti ospătezî.
 Nă-l mai pocni,
 Nă-l mai cloci,
 Sî rămâi Vasili curat
 Sî luminat,
 Ca Dumnezeu din cer
 Ci l-o lasat.
 Discânticu di la mini
 Sî leacu di la Maica Domnului.

Bolotești – Vrancea
 Anexă-chestionar (1971)

Descântecul noilor

289

Aista-i pântru romatizmî. Mama strângé tari multi flori, rădăcini... Strângé rădăcini, ca cum sî-ncârnești picioru, genunchiu, așa cu noduri. Le luam acelea rădăcini... câte nouă rădăcini și câte nouă feliuri de zburătoare, și odoéan, și pepené, și Poala Sfintei Mării, și multe alte flori, di noauăzășănoau di feliuri, așa, antonică, și... clopoșăi..., li strângem în timpu verii cîn îs înfloriti eli. Ș-acelea flori tăti le-adunăm la un loc, braș-ntregi, cât putem. În fiecare dzî mergem curat, nemâncat, și... să fim fimei curati, cî zăcem rugăciuni. Ș-adunăm florili celea, vinim acasă, li dîmnicăm tăti și li uscăm la umbrî. Cîn li culleg, spun rugăciunea Împarat ciresc:

Împarat ciresc,
 Mângăitorulea,
 Ducadivărulea,
 Cari pintru lumi ești
 Toati le-mplinești,
 Vestitorule di bunățăți,

Dătător di viață,
 Vino, Tătucă,
 Și te-așadză între noi,
 Și ne curățește pe noi
 Di toată spurcăciunea,
 Mântuiești-ne, Bunule,
 Suflitili noastre.
 Sfinte Dumnezeu,
 Sfinte tare,
 Sfinte fără de moarte,
 Miluiește-ne pe noi!
 Pe Sfânta Treime,
 Miluiește-ne pe noi;
 Doamne,
 Curățește păcatele noastre,
 Sfinte,
 Cercetează și vindecă
 Neputințele noastre,
 Pentru numele tău cel sfânt!
 Doamne Isuse Hristoasă,
 Cie-ți, Doamne, mnilă
 Ca florile iestea,
 Cari le culeg eu az,
 Să cie pentru folosu boailor,
 A poporului tău!

Cîn o vinit omu bolnav la mine – chiar și eu sângurî ieu apili iestea – cari-i bolnavși nu poati rădica on picior sau nu poati ourta o mână deloc, vine și să roagă și spune: fii așa de bună și hai la mine și ie-mi noii. Atuncea eu ieu o porțăie de-acele de flori, cam trii-patru kilograme de flori uscate, și ieu brad (câte nouă cruciș de brad din nouă bradz verdz) și-i sorocesc ca pintru binile omului cela. Și mă duc la om. Mă-mbrac curat, mă spăl, frumos, și mă duc la omu cela și încep sî-i ieu noii.

Noii sî ieu așa: pun în oalf mari, di douădzăci di kilograme, ori douădzășăcinci di kilograme, o oalf curat. Po' să fie făcută mâncare-n-tr-însa, da spalată, totuș, cu zodă, și să cie curată, pregătită. Și-mi trebi încă trii oali nouă, supre aceea oală, și pun florile celea sî cearbă, și aduc apă

*di la fântână. Și-ncep cuvintele să dzâc,
descântecu, a noilor. Și fac mătânii; mă
pun gios și dzâc de cinsprâdzăce ori Împa-
rat ciresc, tot așa cum... Și pe urmă dzâc
așa:*

– Uni mereț voi,
Noauâdzășânoaui di feti,
Și-ncotro mergeț,
Hoinu-vă, trântinu-vă,
Izghinu-vă,
Fermecându-vă?
– Ne ducem la (cutare),
La... Cătrina,
S-o strâcăm,
S-o fermecăm,
S-o spăriem,
Sângili să-l bem,
Carnia s-o mîncăm,
Puterea sî i-o luăm.
– Voi di la Cătrina vă-nturnaț,
Cî ie-i botedzafî
În botedzu lu Dumnedzău,
Și-i scoasă pe crijmă curată
Și-i de Dumnezău binecuvântată.
V-oi trimite-n codrii pustai,
În munț săci,
Un cucuș negru nu cântă,
Une suflet botezat nu-i;
Acolo sunt noaui fraț,
Necununaț,
Și nebotezaț,
Pe-aciiia sî-i îmfermecaț
Să-i tulburaț,
Să-i strâcaț,
Să-i spărieț,
Sângile să-l beț,
Carnia s-o mîncăț,
Puterea sî i-o luaț.
Voi acolo-aveți casă
Și-n casă aveț masă,
Meșale-s întinsă,
Luminile-s aprinsă.
Voi acolo, cân îț intra,
La lumini v-iț uita,

La meși v-iț așăza,
Din bucati-ți gusta,
Și de roaba lu-mnezău Cătrina-ț uita.
Să ieșăț,
Di la roaba lu-mnezău Cătrina,
Din creierii capului,
Din fața obrazului,
Din zvârcu nasului,
Din lumina ochiului,
Din auzu urechilor,
Din cap,
Di după cap,
Din inimă,
Di su' inimă,
Din plomâi,
Di su' plomâi,
Din rărunchi,
Di su' rărunchi,
Din mai,
Di su' mai,
Din brață,
Din mață,
Din piept,
Din spate,
Din șali,
Din speti,
Din picioari,
Din rotiț,
Din fluire,
Din tălpi,
Din călcăie,
Din degite,
Din toate mădurelile,
Din toate-ncheieturelile,
Din toate ciolănelile!
Bine să cataț,
Bine să aflați,
Ce-i rău tăt să scoteț,
La mine s-aduceț;
Într-o găoace de nucă v-oi cufunda,
În mare v-oi arunca,
Veci și pururea
Roaba lu-mnezău Cătrina
A scapa,
Fie, Doamne, mila

Și-ndurarea ta.
Iar tu, apă mândră,
Izvorătoare
Și folosătoare,
Te cinstesc cu pâne
Și cu sare
Și cu sfințile mătane,
Și tu să cinstești
Pe roaba ta Cătrina
Cu pace, cu sănătate-n ciolane!

*De nouă ori zâc așa: Iar tu, apă mândră,
Izvorătoare/ Și folosătoare,/ Te cinstesc cu
pâne/ Și cu sare/ Și cu sfințele mătane,/ Și
tu să cinstești/ Pe roaba ta Cătrina/ Cu
pace, cu sănătate-n ciolane. Și fac nouă
mătane. Și pe urmă mă duc s-aduc apă...
ieu măligă, pâne sau sare în mână și mă
duc la fântână. Și... la fântână pun în izvor
pânea ceea și cu sarea, ș-aduc apă cât să
scoati-o dată cu șaica. Și pun pi spărhat să
fiarbă. Și mai aduc înc-o dată apă și mai
pun în altă oală, ca s-o pot spala, și mai
aduc o dată și mai pun în altă oală. Ș-aduc
di trii ori, aduc eu tot cu-acelea rugăciuni.*

*Bolnavu îl pun deasupra ciubărului și-l
dezbrac în pielea goală, fie bărbat sau fi-
meie, indiferent ce este, și-i ieu on șurț di-
naintea, ceva, sau on ștergar, on prosop,
cum zăceș 'mneavoastră, și să suie pe ciu-
băr. Și torn apă, și dzâc „Tatu nost”,
înainte cu mânur'le, și de trii ori îl spăl în
dosu stinării, și di trii ori pe partea dreap-
tă și de trii ori pe partea stângă... Și apili
celea le dau afară, la o ultuoană, sau une-
va în loc curat. Acelea flori, cu care l-am
spălat, li ieu și li duc tăte-n părau, cum să
spune, în vale (noi spunem așa), în părau,
să margă cu apa. Cum mărg florile pe pă-
rau, așa să margă boalile, durerile, giun-
ghiurile, săgetur'le, a roabei tale Cătrina.*

Botoșana – Suceava. Mg.77, II,9
Inf. Veronica D. Gheță, 55
Culeg. I.H.C. (1972)

De obrintit

290

*Iei on dup di lânî nispalatî di pi oaie și pui
on carbuni aprins în ie, și iasî fum:*

Oaii laii, bucalaii,
Zdiari dincol' di mari,
Păcurari cu suman lai,
Strâgî di pisti valea.
Oili-o stat di zderat,
Păcurariu di strâgat,
Câni-o stat di latrat,
Rana cutăruia
O stat di gânfat.
De-a înfla,
De-a gânfa,
De-a giunghié,
De-a dure;
Nici si umfli,
Nici si gânfi,
Nici si strângî zoaii,
Cu ustunoaii,
Și cutari si ramâi
Curat,
Luminat!

Sabasa – Neamț. Mg.135, II,27
Inf. Varvara N. Furtună, 89
Culeg. I.H.C. (1973)

De orbalț

291

Purcesără Ion, marț,
La dealu mare;
Mai purcesără
Nouî oameni barbaț:
Cu nouî toarf,
Cu nouî topoarf,
Cu nouî berzî,
Cu nouî lopeț,
Cu nouî sfredili,
Cu nouî cuțăti,
La dealu mari,
Și fac-o bisericî mari,

Cu nouî uşi,
 Cu nouî altari.
 Maria, Sântămăria,
 I-o-ntrebat:
 – Uni vă duciţ voi,
 Nouî oamini barbaţ,
 Cu nouî toarî,
 Nouî topoarî,
 Cu nouî berzi,
 Nouî lopeţi?
 – Ni’cim la dealu mari,
 Sî facim o bisericî mari,
 Cu nouî uşi,
 Cu nouî altari!
 – Nu vă duciţ la dealu mari,
 Sî faciţ o bisericî mari,
 Cu nouî uşi...
 Duciţ-vă la Gheorghi
 Sî-i scoatiţ orbalţu:
 Din crierii capulu,
 Din sfârcu nasulu,
 Din auzu urechilor,
 Din vederili ochilor,
 Din rădăcina măsurilor,
 Din cununa dinţâlor,
 Din inimî,
 Di supt inimî,
 Din maţi,
 Di sub maţi,
 Din vinili chicioarilor.
 Cu sapa sî-l sapaţ,
 Cu mătur’li sî-l măturaţ,
 Din creierii capului sî-l scoteţ,
 La pământ sî-l trântiţ,
 Cu cuţâtili sî-l ciopliţ,
 Cu ceresteili sî-l rătezaţ,
 Cu săcirili sî-l săceraţ,
 Cu măturili sî-l măturaţ,
 Pişti nouî mări sî-l aruncaţ!
 Sî rămâi curat,
 Luminat,
 Ca Dumnezeu din ceri
 Lasat.

Frumuşelu – Bacău. Mg.239, I,19.
 Inf. Ioana I. Mardare, 80
 Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

Amin, Amin,
 Discânticu di la mini,
 Leacu di la Dumnezeu!
 Purcesără Ion
 Pi cale,
 Pi carare,
 Gras şi frumos,
 Bun sănătos;
 Cân la mijloc di cale,
 Întâlnitu-l-o .
 Nouî oamini mari
 Cu nouî topoarî,
 Cu nouî berzi,
 Cu nouî lopeţi,
 Cu nouî sapi,
 Cu nouî custoai,
 Cu nouî sfredili,
 Cu nouî mături,
 Nimi n-o văzut,
 Nimi n-o auzât,
 Numa Maria,
 Sântămăria,
 Din porţâli cerului o văzut,
 În scări di argint s-o scoborât,
 În scaun di aur s-o pus
 Şi din gurî o-ntrebat:
 – Uni vă duciţ
 Nouî oamini mari
 Cu nouî topoarî,
 Cu nouî berzi,
 Cu nouî lopeţi,
 Cu nouî sapi,
 Cu nouî custoai,
 Cu nouî sfredili,
 Cu nouî mături?
 – Măria, Sântămăria,
 Ni’cem la pădurea mare,
 Sî tăiem copacii mari,
 Sî facim mânăstirea mari,
 Cu nouî uşi, cu nouî altari,
 Pintru Sântămăria mari.
 – Nu vă duciţ, nouî oamini mari,
 La pădurea mari,
 Sî tăieţ copacii mari,

Sî faciţ mănăstirea mari,
 Cu nouî uşi, cu nouî altari,
 Pintru Sântămăria Mari,
 Duceţi-va la Ion
 Şi-i tăieţ orbalţu:
 Din inimî,
 Di supt inimî,
 Din rânzî,
 Din osânzî,
 Din chept,
 Din schinari,
 Din rădăcinili fâlcilor,
 Din cununili dinţilor,
 Din sfârçuşu nasulu,
 Din văzu ochilor,
 Din auzu urechilor,
 Din creierii capulu,
 Din faţa obrazulu,
 Din măduva ciolanilor,
 Din măduvî,
 Di sub măduvî,
 Din carni,
 Di sub carni
 Şi din cheli-afarî !
 Cu toporu toporăţî-l,
 Cu berzâli bărduiţî-l,
 Cu sapili sapaţî-l,
 Cu custoaili custoiţî-l,
 Cu sfredili sfredeliţî-l,
 Cu mătur'li măturaţî-l,
 Afarî scoatiţî-l,
 Pisti nouăzăşânouî di mări negri
 Aruncaţî-l!
 Orbalţ cu-ntâlniturî,
 Orbalţ cu pociturî,
 Orbalţ cu săgităturî,
 [Orbalţ] pin diochi,
 Orbalţ din răceali,
 Orbalţ din cerbinţali,
 Orbalţ din vânt,
 Orbalţ din ploaie,
 Orbalţ din sânin,
 Orbalţ nemţasc,
 Orbalţ franţuzăsc,
 Orbalţ inglezăsc,

Orbalţ jădovăsc,
 Orbalţ sârbesc,
 Orbalţ di nouăzăşânouî di neamuri,
 Di nouăzăşânouî di chipuri,
 Di nouăzăşânouî di feluri!
 Cu toporu toporăţî-l,
 Cu berzâli bărduiţî-l,
 Cu sapili sapaţî-l,
 Cu custoaili custoiţî-l,
 Cu sfredili sfredeliţî-l,
 Cu mătur'li măturaţî-l,
 Afarî scoatiţî-l,
 Pisti nouăzăşânouî di mări negri
 Aruncaţî-l!
 Uni cucuş negru n-a cânta,
 Câni negru n-a latra,
 Buhai negru n-a mugi,
 Fatî cosăţî n-a mpleti,
 Acolo sî chieie,
 Sî răschieie,
 Ca spuma di mari,
 Ca roua di soari;
 Sî rămâi Ion curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca maica ci l-o făcut,
 Ca 'mnezău Sfântu ci l-o născut.

Gura Crăieşti – Bacău. Mg.241, I,13
 Inf. Dumitru A. Genez, 78
 Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

293

Orbalţ negru,
 Orbalţ roşu,
 Orbalţ înflat,
 Orbalţ beşăcat,
 Orbalţ din mâncari,
 Orbalţ di băuturî,
 Orbalţ di răceali,
 Orbalţ di cerbinţali,
 Orbalţ di nouăzăşânouî di feluri!
 Nu ti faci,
 Nu ti coaci,
 Şi-napoi ti-ntoarci
 Di la (numitu),

Aceal ci-l dicânt,
 Di la Dunitrachi,
 Din criirii capulu,
 Din fața obrazulu,
 Din auzu urechilor,
 Din rădăcina măsărilor,
 Din toati-nchieturili.
 Cî Dunitru ghini s-o priceput,
 La Dunitrachi-on vinit,
 Eu l-an discântat,
 Cu peria l-an periat,
 Cu mătura l-am măturat
 Și l-am îndreptat pi vali.
 Esti-o buruiantă-nantî,
 Di vârf plecatî,
 Di rădăcinî sacatî,
 Acolu te-așteaptî
 Fata craiului
 Cu mesăli-ntinsî,
 Cu paharî plini!
 Cî (*aceal cari-i bolnav*)
 Nu știi masa ta,
 Nu știi casa ta,
 Nu știi cina ta;
 El și rămâi curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Maica Domnulu
 Ci l-o lasat.

Moreni – Berzunți, Bacău. Mg.141, I,7
 Inf. Dumitru T. Corman, 75
 Culeg. L.B. (1973)

294

*Caț o cârpî roșai, da și cii di lânî cârpa, și
 faci noaui pășușăli acolo așa, noaui pășu-
 șăli di celea, ca deștu, di cânipî, pui colo,
 și pui o datî una, o datî una, o datî una, și
 li dai foc. Și pui rachiu și cu nieri, și pui
 colo pi cârpî, și dai foc cu lumânarea și-
 ncerbântî cârpa ceea și-i treci la iușali; în-
 cerbântî colo disubt și pi loc îi ie făchili.*

Fugi, orbalț,
 Fugi,
 Cî cu rachiu ti cinstesc(u)

Cu nieri ti-ndulcesc(u)
 Și cu câlț di in ti pârlesc(u).
 Și fugi di la cutari,
 Din criirii capului,
 Din sfârcu nasului,
 Din umerii obrazului,
 Din toati ciolănelili,
 Și rămâi curat, luminat.

*Iar zăci di trii ori. Orbalțu ti-nroșăști, cum
 îi focu ti faci la faști, și trebu și pui cârpî
 roșai. Nu vez cî eu pominesc și măru roșu.*

Plecat-a noaui feti
 Din noaui sati,
 Cu mănicali suflicati,
 Cu noaui topoarî,
 Cu noaui cosoarî,
 Cu noaui cuțâtoaic
 Cu noaui cerestaie,
 Cu noaui ghinuri.
 – Uni vă ducet?
 – Ni ducem la măru roșu,
 Să-l tăiem,
 Să-l curățăm
 Di schini,
 Di mărăciuni.
 – Întoarci-vă-ț înapoi
 Și luaț orbalțu
 Di la cutari:
 Din criirii capulu,
 Din auzu urechilor,
 Din inima măsărilor,
 Din cununa dințâlor,
 Din sfârcu nasulu,
 Din umerii obrazulu,
 Din băirili inimii,
 Și cutari și rămâi
 Curat,
 Luminat,
 Ca Dumnezău ci l-o lasat!
 Tu, orbalț orbalțat,
 Orbalț pin răceali,
 Orbalț pin cerbântali,
 Orbalț din ochi,
 Orbalț din vânt,
 Orbalț din soari,

Orbalț orbălțât(u),
 Orbalț obrintit(u),
 Ieș di la (cutari)
 Din criirii capulu,
 Din auzu urechilor,
 Din luminili ochilor,
 Din sfârcu nasulu,
 Din umerii obrazulu,
 Din băierili inimii,
 Și gata. Așa si zâci.

Orbeni – Bacău. Mg.117, I,15
 Inf. Catinca Gh. Suman, 82
 Culeg. I.H.C. (1972)

295

Orbalț din curent,
 Orbalț din diochi,
 Orbalț di nouășnouî di feluri,
 Ieș din capu lui,
 Din urechi,
 Din inimî,
 Din gât,
 Din nas,
 Din sfârcu nasulu,
 Din umirii obrazulu,
 Cu cuțâtu te-oi tăie,
 Cu foc te-oi ardi,
 Cu funia te-oi spânzura,
 În mari te-oi îneca.
 – Noaui lupi din noaui codri,
 Noaui lupi din noaui sati,
 Uni mergeț urlând
 Și pământu înturnând?
 – Mergem la Maica Domnului
 Si scotem om măr din rădăcinî,
 Din rădăcinî si-l scotem
 Și-n mari si-l ducem.
 – Nu vă duceți la Maica Domnului,
 Duceți-vă la Gheorghi,
 Scoteți-i orbalțu:
 Din capu lui,
 Din gâtul lui,
 Din urechi,
 Din nas,
 Din geni,

Din sprânceni,
 Din crierii capului,
 Din sfârcu nasului,
 Din umerii obrazului;
 Cu cuțâtu te-oi tăie,
 Cu foc te-oi ardi,
 Cu funia te-oi spânzura,
 În mari te-oi îneca.
 Și iarî zăcem:
 – Noui feti levedenci,
 Uni mergeț cu noui săciri?
 – Mergem la Maica Domnului
 Si săcerăm on lan di grâu,
 Cu săcira si-l săcerăm,
 Cu grebla si-l greblăm,
 Cu furca si-l luăm,
 În mari si-l ducem.
 – Nu vă duceți la Maica Domnului,
 Si săcerați lanu di grâu,
 Viniți la Ghiorghi
 Și-i săcerați orbalțu:
 Din capu lui,
 Din nasu lui,
 Din chelea lui,
 Din ochii lui,
 Din tăti-nchiiturelili lui.
 Cu săcira-l săcerați,
 Cu grebla-l greblați,
 Cu mătura-l măturați,
 Cu furca-l luați,
 În mari-l aruncați,
 Uni cucoș nu cântă
 Și clopiti nu trag,
 Ghiorghi si rămâi luminat,
 Curat,
 Ca din sănin,
 Amin!

Bodeasa – Botoșani. Mg.448, I,12
 Inf. Grapina P. Amarfi, 81
 Culeg. I.H.C. (1981)

296

O plecat noaui oamini,
 Cu noaui bărzi,
 Cu noaui dălți,

Cu noaui cuțătoaie,
 Cu noaui cerăstaie,
 La măru roșu să-l taie!
 Nimeni nu i-o văzut,
 Nimeni nu i-o auzât,
 Numa Maica Mare
 I-o văzut
 Și i-o auzât
 Și i-o ntrebat:
 – Undi vă duciți voi,
 Noaui oamini,
 Cu noaui bărzi,
 Cu noaui dălți,
 Cu noaui cuțătoaie,
 Cu noaui cerăstaie,
 Cu noaui sfredili,
 Cu noaui ghinuri,
 Cu noaui tesli?
 – Ni ducim la măru roșu,
 Să-l tăiem!
 – Nu vă duceți la măru roșu,
 Să-l tăieți,
 Ci vă duciți la Gheorghii
 Și-i luați orbalțu:
 Din criirii capului,
 Din fața obrazului,
 Din auzu urechilor,
 Din vederili ochilor,
 Din măduva oasâlor,
 Din sfârcu nasului!
 Cu topoarâli-l toporâți,
 Cu sfredili-l sfredeliți,
 Cu ghinuri-l ghinuți,
 Cu teslili-l tesliți,
 Cu săcuruli-l săcuriți,
 Cu cerestaili-l rățeați!
 Și-l lasați curat,
 Luminat,
 Ca mă-sa ci l-o făcut,
 Ca Dumnezeu ci l-o lasat!
 Brăhășești – Galați. Mg.149, II,42
 Inf. Dumitra Gh. Chiriac, 77
 Culeg. L.B. (1973)

297

– Undi mergeți voi,

Noui feti,
 Noui nevesti,
 Noui babi bătrâni,
 Înșalati
 Și-narmati
 Cu topoarili,
 Cazmalili,
 Greblili
 Și cu măturili
 În schinari?
 – Mergim la măru-nrotat,
 Mândru și frumos,
 Cu toporu și-l tăiem,
 Cu cazmaua și-l săpăm,
 Grebla și-l greblăm,
 Mătura și-l măturăm,
 Valuri și-l făcem,
 În vânt și-l dăm.
 N-am tăiet măru-nrotat,
 Mândru și frumos,
 Am tăiet Năjātu
 Și orbalțu,
 Diocitura,
 Pocitura,
 Pocnitura,
 Întâlnitura,
 Săgitătura,
 Răceala,
 Obosala,
 Ostineala,
 Cerbințala
 Di la Maria,
 Din sfârcul nasului,
 Din fața obrazului,
 Din crierii capului,
 Din auzu urechilor,
 Din limbă,
 Di sup limbă,
 Din inimă,
 Di supt inimă,
 Din rărunchi,
 Di su' rărunchi,
 Din cosâți,
 Di pi cosâți,
 Di pi cheli,

Di su' cheli,
 Sî chiei,
 Şi răschiei,
 Din Nouăzăşnouî di-nchietureli,
 Ca spuma di mari,
 Ca roua di soari,
 Ca on cir di mac,
 În patruzăşăpatru dischicat,
 Pisti mari aruncat,
 Dă-i Doamni,
 Maică Precistî
 Leac!

Discânticu-i di la mini,
 Leacu-i di la Isus Cristos
 Şi di la Maica Precista.

Bălţaşi – Iaşi. Mg.434, I,1
 Inf. Anica P. Mărtinică, 67
 Culeg. L.B. (1979)

298

*C-o cârpî roşi. O uz, ş-o bucăţâcî di câni-
 pî, o turtiţî aşa di cânipî o pui pi cârpa
 ceeă udî. Cârpa o pui pi faşî. Şi cân am
 terminat discânticu, am dat foc cu chibritu
 la cânipa ceeă. Cânipa ardi şî iesî olea' di
 abur aşa, în gios, pi faşî. Cuvinti-aşa zâci:*

Nouî feti
 Din nouî sati,
 Cu poalili-n brâu bagati,
 Cu mâniciili suflicati,
 Cu noaui hârleţi,
 Cu noaui săpi,
 Cu noaui furci,
 Cu noaui lopeţ
 Pi spati!
 Maica Domnului
 Le-o văzut
 Şi le-o-ntrebat:
 – Uni va duceţ voi,
 Noaui feti
 Din noaui sati,
 Cu poalili rădicati,
 Cu mâniciili suflicati,
 Cu noaui furci,
 Cu noaui grebli,

Cu noaui mături,
 Cu noaui săciri
 Pi spati?
 – Ni ducim sî săcerăm
 Holdili şî Grâili!
 – Nu va duceţ,
 Duceţi-va la Ileana
 Şi săceraţi-i orbalţu:
 Din cap,
 Di su' cap,
 Din ochi,
 Di supt ochi,
 Din dinţ,
 Di sub dinţ,
 Din urechi,
 Di supt urechi,
 Din măsăli,
 Di sub măsăli,
 Din tăti-nchiiturelili.
 Cu hârleţu sapaţi-l,
 Cu mătura măturaţi-l,
 Cu furca aruncaţi-l,
 Cu lopata vânturaţi-l,
 Ca un cir di mac
 Pisti mari aruncat.
 Şi Ileana sî rămâi curati,
 Luminati,
 Ca di la Dumnezeu lasati.

Chişcăreni – Iaşi. Mg.202, II,37
 Inf. Elena I. Naharniuc, 57
 Culeg. I.H.C.(1975)

299

O pornit omu nou
 La pădurea noaui,
 Sî taie lemnul nou,
 Sî faci caru nou
 Şi plugu nou,
 Şi tăti dricur' li noaui
 Şi tăti cuili noaui.
 S-o-ntălnit cu Maica Domnului:
 – Da un' ti duci, omu nou?
 – Mă duc la pădurea noaui,
 Sî tai lemnul nou,
 Sî faci plugu nou.

Caru nou,
 Și tăti dricur' li noaui
 Și tăti cuili noaui,
 Și mă duc la câmpu nou,
 Și-ntorc brazda
 Cu iarba-n gios
 Și cu țărna-n sus.
 – Nu ti duci,
 Cî pământu-i arat
 Și-i înturnat,
 Du-ti la Maria
 Și-i brăzdează orbalțu,
 Din criirii capulu,
 Din sfârcu nasulu,
 Din umăru obrazulu,
 Din dinț,
 Din măsăli,
 Din nouășănoaui di-nchietureli,
 Și din nouășănoaui di ciolăneli.
 Și rămâi Maria curatî
 Și luminatî,
 Ca Domnu Hristos,
 Cî el nu-i bolnăvicios.

Poiana Mărului – Iași. Mg.208, I,18
 Inf. Maria I. Bărsan, 53
 Culeg. L.B. (1975)

300

Un călugâr negru,
 Panegru,
 O luat săciri neagrî,
 Paneagrî,
 Și s-o dus la pădurea neagrî,
 Paneagrî,
 Și săciri meri și peri negri,
 Panegri
 Și putrigaiuri di pin păduri.
 – Nu ti duci la pădurea neagrî,
 Paneagrî,
 Și săciri meri și peri negri,
 Panegri
 Și putrigaiuri din pin păduri,
 Du-ti la Ghiorghî
 Și-i săciri orbalțu,
 Giunghiurili, durerili,

Din creștitu capului,
 Din lumina ochilor,
 Din sfârcu nasului,
 Din umerii obrazului,
 Din gât,
 Din limbî,
 Din gingini,
 Din măsăli,
 Din nouășănoaui di-ncheitureli!
 El și rămâi curat,
 Luminat,
 Ca mă-sa când l-o făcut,
 Ca Dumnezeu când l-o lăsat
 Ca soarili sânin,
 Amin!
 Discânticu di la mini,
 Leacu di la Maica Domnului
 Verșeni – Iași. Mg.7, II,41
 Inf. Aglaia GH. Zaharia, 64
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1968)

301

Luni dimineață s-o sculat
 Nouă vădaruici
 Cu nouă seceruici,
 La săciri au plecat.
 Nu s-au dus la săcerat
 Oarză-n lapti,
 Grăie coapti,
 S-au dus și săciri
 Orbalțu lu Ion.
 Și rămâie curat
 Și luminat,
 Ca di la Maica Domnului lasat.
 Discânticu di la mini
 Și leacu di la Maica Domnului.

*Discânticu și faci cu o spați di țesut sau
 o săciri, cu cari și dă pi capu celui ce
 descântă.*

Târpești – Neamț
 Anexă- chestionar (1971)

302

Sculatu-s-o noaui feti curati,
 Cu mâniciile suflecati,

Cu poalili rădicați
 Cu săciri la brâu legați;
 Pi cali, pi carari,
 Nimi-n lumi nu li vedi,
 Nimi-n lumi nu li credi,
 Numa Maica Domnului
 Din înaltu ceriului.
 Calea lor cuprinsu-le-o,
 Pi dâns-întrebatu-le-o:
 – Un' vă duciț voi,
 Noaui feti curati,
 Cu mâniciile suflecati,
 Cu poalili rădicați
 Cu săciri la brâu legați?
 – Noi ni ducim
 La muntii Ilionului,
 C-am auzât că sunt
 Pâni di dat,
 În parti di luat.
 – Voi acolo nu vă duciț,
 Cu sorocu Maicii Domnului,
 Duciți-vi la picioru lu' Nistor,
 La picioru-mbobotit,
 E orbalțu orbalțat;
 Culegiți-l,
 Alegiți-l,
 Cu măturili măturați-l,
 Cu săcirili săcirați-l
 Și-n poali puniți-l
 Și-n Marea Roși duciți-l.
 C-acolo sunt vaci albi, codalbi,
 Și-n coarni lua-l-or
 Și farin și pulbiri faci-l-or.
 Picioru și rămâi curat,
 Cum îi di la Dumnazău lasat
 Ca pica di sari,
 Ca via ci-nflorești,
 Ca Sfântu Soari ci rasarești.

Ciocănești – Suceava. Mg.6, I,12
 Inf. Rafira Moroșanu, 74
 Culeg. L.B. (1968)

303

O ișât ciobanii lăi, bulăi,
 Cu sumanu lău, bulău,

Cu cheaptariu lău, bulău,
 Cu cameșăli lăi, bulăi,
 Cu chinga lăi, bulăi,
 Cu opchincili lăi, bulăi,
 Cu ațali lăi, bulăi,
 Cu stricătoarea lău, bulău,
 Cu laptili lăi, bulăi,
 Cu cărja lău, bulău,
 Cu oili lăi, bulăi,
 Cu tătului tăt lău, bulău,
 Pi deal mari s-o suit,
 Cu (cutari) s-o-ntâlnit,
 (Cu Ghiorghi s-o-ntâlnit),

În fați i-o catat,
 Orbalț o capatat.
 Pin foami,
 Pin seti,
 Pin pocitură,
 Pin sagetatură
 Pin didiochi,
 Pin ceas rău cu spariet.
 Cu săcire l-au săcirat,
 Cu greblili l-au greblat,
 Cu mături l-au măturat,
 În Marea Roși l-au aruncat,
 În chicioari l-au calcat,
 La dânsu-n cap nu s-o aflat
 Nici cât on cir di mac,
 În chiuă închiuat,
 În vânt vânturat,
 Pi dela aruncat,
 Aculo și chiară,
 Și răschiari,
 Ca roua di soari,
 Ca spuma di mari,
 Ca stupchitu-n carari.
 Discânticu-l discânt eu,
 Leacu-i di la Dumnazău
 Și di la Maica Precurată.
 Și ramăi curat,
 Luminat,
 Ca Dumnazău ci l-o dat!

Frătăuți Noi – Suceava. Mg.51, I,19
 Inf. Raveica Șerbu, 65
 Culeg. I.H.C. și L.C. (1971)

304

Sî luarî noaui feti
 Gatati,
 Nimaritati,
 Cu sacirili-n brâu bagati,
 Nimi-n lumi nu li vedi,
 Nimi-n lumi nu le-audi.
 Numa Maica Domnului;
 Cergî alb-o-ntins,
 Calea li-o cuprins:
 – Uni va ducet, noaui feti,
 Gatati,
 Nimaritati,
 Cu sacirili-n brâu bagati?
 – Bodaprosti, Maicî Sfântî,
 Cî ni-ntrebghi,
 Cî noi ni ducem
 În munţi Garaliulu,
 C-am auzat cî sunt
 Oarzî coapti,
 Grâii-n-lapti,
 Bini s-li sâcerăm,
 Bini-n clăi sî li punem.
 – Ba acolo nu va ducet,
 Cî va sorocesc eu,
 Cu sorocu mneu
 Şi cu-a lu Dumnezeu;
 Înapoi va ducet,
 La Ghiorghî va ducet,
 Orbalţu din cap luaţi-l:
 Orbalţu din Strâgari,
 Orbalţu din pocitura cea mari,
 Cu sacirili sâceraţi-l,
 În carari-aruncaţi-l,
 Cî boul-bour a vini,
 În coarni l-a lua
 Şi-n mari l-a alunga,
 Acolo sî cheie,
 Sî răscheie,
 Ca roua di soari
 Ca stupchitu sub chicioari.
 Ghiorghî sî ramâi curat,
 Luminat,
 Ca argintu cel curat,

Ca Dumnezeu ci l-o dat!

Şcheia – Suceava. Mg.92, I,4
 Inf. Margarita A. Papuc, 86
 Culeg. L.C. (1972)

305

O plecat patruzăci di salahori
 Cu patruzăci di topoari,
 Cu patruzăci di sacuri,
 Cu patruzăci di lopeţ!
 – Uni vă duciţi voi, salahorilor?
 – Ni ducim sî tăiem munţi şi codrii!
 – Nu tăieţ munţi şi codrii,
 Tăieţ orbalţu Ilenii:
 Din sfârce nasului,
 Din încheiturili trupului,
 Din gurmazu gâtului.
 Cu sapa să-l sapaţi,
 Cu mătura să-l măturaţi,
 Pişti Marea Neagrî sî-l daţi;
 Uni cucos negru nu cântî,
 Vacî neagrî nu mugeşti,
 Câni negru nu latrî.
 Orbalţ pin răceali,
 Orbalţ pin Strâgari,
 Orbalţ di nouăzăşânoaui di feluri!
 Sî rămâi Ileana curatî,
 Luminatî,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Maica Precistî ce-o lasat!

Căntălăreşti – Vaslui. Mg.3, II,23
 Inf. Elena Bilan, 48
 Culeg. I.H.C. (1968)

306

Plecat-am
 Pi cali,
 Pi carari,
 M-am întâlnit
 Cu noaui oamini mari,
 Cu noaui topoari,
 Noaui cerestăie.
 – Uni vă duciţi voi,
 Noui oamini mari,
 Cu noui topoari mari?

– Ni 'cim la pădurea mari,
 Sî tăiem on copac mari,
 Sî facim o coraghie pi mari,
 Sî ni plimbăm pi mari.
 – Nu vă duciț la pădurea mari,
 Sî tăieț un copac mari,
 Sî faciț o coraghie mari,
 Sî vî plimbaț pi mari,
 Vă duciț la cutari bolnav,
 Sî-i tăieț orbalțu
 Din crierii capulu',
 Cu toporu sî-l toporăți
 Și cu ceresteu sî-l cerestuiț
 Din crierii capului,
 Din auzu urechilor,
 Din vederili ochilor,
 Din fața obrazului,
 Și din rădăcinili dințâlor.
 Pi toati li adunaț,
 În coraghie li puniț
 Piști mari li aruncaț.
 Acolu esti pat di adamascî,
 Sî sî culci sî sî hodineascî,
 Înapoi sî nu sî mai gândeascî.

Odaia Bursucani – Vaslui. Mg.184, I,19
 Inf. Mândița Macarie, 73
 Culeg. L.C. (1974)

307

Plecat-o nouî salahori
 Cu nouî topoarî,
 Cu nouî berz,
 Cu nouî hârlețî,
 Cu nouî lopeț,
 Cu nouî sfredeli,
 La măru roș;
 Cu topoarâli să-l taie,
 Cu berzâli să-l bărduiascî,
 Cu hârlețâli să-l săpi,
 Cu lopețâli să-l arunci,
 Cu sfredeli să-l sfredeli.
 Dar niminea nu i-o văzut,
 Niminea nu i-o auzât,
 Doar Maica Domnului,
 Din poarta cerului,

I-o auzât
 Și i-o văzut
 Ș-o spus:
 – Uni vă duciț voi,
 Cei nouî salahori,
 Cu nouî topoarî,
 Cu nouî berz,
 Cu nouî hârlețî?
 – Ni ducim la măru roș.
 – Nu vă duciț,
 Cî-i lăsat di Dumnezău.
 Sî vă duciț la numitu,
 Bolnavu (*cum îl cheamî*),
 Sî-i scoatiț orbalțu lui:
 Din cap,
 Din ochi,
 Din chept,
 Din schinari,
 Din mâni,
 Din chicioari,
 Din rânzî,
 Din osânzî,
 Din tău inima lui!
 Cu topoarâli sî i-l tăieț,
 Cu berzâli sî i-l bărduiț,
 Cu hârlețâli sî i-l săpaț,
 Cu lopețâli sî i-l aruncaț,
 Cu măturili sî i-l măturaț,
 Cu sfredili sî i-l sfredeliț,
 Piști nouăzășanoui di mări negri,
 Acolo sî i-l aruncaț;
 Sî chiarî, sî răscheie
 Ca roua di soari,
 Ca spuma di mari.
 (*D-apu mai am încî:*)
 Orbalț cu-ntâlniturî,
 Orbalț pin didiochi,
 Orbalț cu roșafi,
 Orbalț cu cel pierit,
 Orbalț umflăcios,
 Orbalț mocnitori,
 Orbalț beșăcat,
 Orbalț bubos,
 Orbalț roș,
 Orbalț românesc,

Orbalț sârbesc,
 Orbalț bulgăresc,
 Orbalț turcesc,
 Orbalț rusăsc,
 Orbalț polonez,
 Orbalț unguresc,
 Orbalț franțuzăsc,
 Orbalț căiesc,
 Orbalț văcăresc,
 Orbalț oiesc,
 Orbalț porcesc,
 Orbalț pășăresc,
 Orbalț cânesc,
 Orbalț di nouăzășănoaui di neamuri,
 Di nouăzășănoaui di feluri!
 Acolo sî cheii,
 Sî răscheie,
 Ca roua di soari,
 Ca spuma di mari,
 Sî rămâi omu curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Maica Domnului
 Ci l-o lasat.

*Aista-i. Di trii ori sî spuni, trii zâli la rând,
 cu barda în mălai di porumb. Moaie mă-
 lai cu apî și-l pui undi-l doari și sî treci.*

Bogheștii de Jos – Vrancea. Mg. 146, 1, 17
 Inf. Maria I. Daneș, 68
 Culeg. L.B. (1973)

Maica Domnului i-o văzut,
 S-o dus fuga
 Și i-o întrebat:
 – Voi, nouă lupchi
 Din nouă răchi,
 Nouă lupchi
 Din nouă dealuri,
 Voi unde vă duceți?
 – Ne ducem la măru cel rotat,
 Să-l săpăm,
 Cu rădăcina în sus să-l înturnăm,
 Ca să crească,
 Să rodească,
 Oamenii să se hrănească.
 – Duceți-vă la Costachi,
 Cu dinții săpați-i
 Cu gurile mâncați-i
 Și cu cozile ștergeți,
 Loc curat să lăsați.
 De azi înainte
 Să rămâie curat
 Și luminat,
 Ca Dumnezeu ce l-o lăsat,
 Ca și auru revărsat.

*Se descântă în apă sau untdelemn, folosin-
 du-se mătura și acul, luni dimineață, îna-
 inte de răsăritul soarelui.*

Dumbrăveni – Suceava
 Anexă-chestionar (1971)

De păducei

308

Scoborându-se Maica Domnului
 De pe munte,
 Iată, îi ies în cale:
 Nouă lupchi
 Din nouă răchi,
 Nouă lupchi
 Din nouă dealuri,
 Pe un deal mare
 Și ascuțit
 Ca o sângé de cuțit.

De păr

309

Păr de împărat,
 Păr de împărăteasă,
 Păr de lipovan,
 Păr de lipovancă,
 Păr de mătă,
 Păr de câine,
 Păr de porc,
 Păr de drac,
 Păr de drăcoaică,
 Nu scurmați,
 Nu râmați;

Cu cuțitul te-oi tăia,
Cu acul te-oi împungea,
Cu paiele te-oi pârla!

Se descântă cu câteva fire de busuioc învelite într-o cârpă care arde. Se rotește în jurul bubei. Se descântă de trei ori în trei zile la rând, dimineața, până la răsăritul soarelui.

Copălău – Botoșani
Anexă-chestionar (1971)

310

Di păr îi cei mai ră bubî. Sî faci la degiti, sî faci-n talpî, pi la-ncheituri, ie sî mutî. Ti-nghimpî așa ca cum ti-ar înghimpa on schin; șî pi urmă sî ridic-așa, acolo, o be-șacufî vânatî pi di lături, șî sî îmflî. Doc-turii o ie ș-o opirează, ie, di undi, mai tari sî-ncăliază, sî cățălești. Numa pin babi sî discântî, cu frundzî di calapăr șî frundzî di păr, noauî chetri din părau..., șî apî ni-n-ceputî. Pui chettrili-n foc șî pui apa într-o strachinî, cu calapăru, cu frundză di păr șî cu cimbru.

Costachi s-o luat,
Luni dimineață,
Șî s-o sculat,
La fântâna lu Iordan o plecat,
Apî-n gurî o luat,
Păr la degit o făcut,
La Jănica o vinit,
Iar Jănica l-o discântat.
Iar eu, viniri dimineață,
Am ieșat afarî
Ș-am auzât on răcnit
Ș-on țâpit.
Cân am ieșat,
M-am uitat încol',
N-am văzut nica,
M-am uitat încol',
N-am văzut nica,
Cân m-am uitat
Însprî răsărit,
Ci sî vâd?

Pi Costachi răcnind.
– Da ci răcnești, măi Costachi?
– Of, tari mă mai doari mâna asta!
Cî m-am sculat di-iez-dimineață,
La fântâna lu Iordan am plecat,
Apî-n gurî am luat,
Păr la degit am făcut,
– Taci din gurî, măi Costachi,
Cî eu ți-oi discânta
Cu apî din fântânî,
Cu chetri din părau
Șî cu calapăr,
Șî cu frundzî di păr,
Șî cu olecuț' di cimbru.
Cân am început a discânta,
Păru s-o luat
Șî s-o sacat,
Costachi-o rămas luminat
Șî curat,
Ca soarili-n sânin lăsat.

Siretel – Iași. Mg.81, II,34
Inf. Jenița Gh. Acasandrei, 60
Culeg. L.B. și L.C. (1972)

311

Am o cățalușî
Cu dinți di crișî
Ș-an s-o bat
Cu panta ast' di oșăl,
S-sî ducî sî-ni aducî păr.
Păr di câni,
Păr di mâfi,
Păr di iepuri,
Păr di urs,
Păr di om,
Păr di fumei,
Păr di cămilî,
Păr di gitî,
Păr di guzgan,
Păr di șoaric,
Păr di găinî,
Păr di găscî,
Păr di nouăzășnoauî di tcipuri,
Păr di nouăzășnoauî di feluri
Sî punem la buba asta,

La mânî,
 La bubî cân om puni,
 Buba sî piarî
 Ca spuma di mari,
 Ca roua di soari,
 Ca stupcitu din carari,
 Bolnavu sî ramâi curat
 Şî luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca bosâiocu di pi strat.
 Discânticu di la mini,
 Leacu di la Maica Domnului
 Sî cie!

Uda – Iaşi. Mg.384, I,26
 Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
 Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

312

S-o sculat Maria
 Ş-o plecat la apî,
 La fântâna lu Iordan o agiuns,
 Apî din fântân-o băut,
 Şî Satana s-o băgat
 Şî păru l-o scuturat.
 Maria ap-o băut,
 Păr la degit s-o făcut.
 Păru iar s-o discântat,
 Cu apî di la fântânî,
 Cu cimbru din grădinî,
 Cu chetri di la pârau,
 Sî sî aperi di rău.

Țibucani – Neamț. Mg.226, I,42
 Inf. Maria V. Ambrose, 67
 Culeg. L.B. şi L.C. (1976)

313

*Buba cei ră cari sî faci la mânî. Cei mai ră
 bubî. Întăi sî zăci ca di diochi:*

Du-ti la Anița,
 Cî te-a discânta
 Şî Dumnezău leac Ț-a da.
 Di-a hi:
 Păr di urs,
 Păr di ursoaicî,
 Păr di lup,

Păr di lupoaicî,
 Păr di dihor,
 Păr di dihoroaicî,
 Păr di iepur,
 Păr di iepuroaicî,
 Păr di drac,
 Păr di drăcoaicî,
 Păr di cal
 Şî păr di iapî,
 Păr di bou
 Şî păr di vacî,
 Păr di mîţî,
 Di motan,
 Păr di câni,
 Di căţă,
 Păr di oai,
 Di berbec,
 Păr di porc
 Şî păr di scroafi,
 Păr di Țap
 Şî păr di caprî,
 Păr di toati vietăţali
 Di pi faţa pământulu,
 Sî cheii,
 Sî răscheii,
 Sî rămâi cutari persoanî
 Luminatî
 Şî curatî,
 Ca Dumnezău ce-o lasat-o.

Odaia Bursucani – Vaslui. Mg.184, I-II,27
 Inf. Anița Gheorghiu, 60
 Culeg. L.C. (1974)

314

Ieş, păr din bou,
 Ieş, păr din vacî,
 Ieş, păr din căprioarî,
 Ieş, păr din Țap,
 Ieş, păr din câni,
 Ieş, păr din căţă,
 Ieş, păr din iepuri,
 Ieş, păr din iepuroaicî,
 Ieş, păr din dihor,
 Ieş, păr din dihoroaicî,
 Ieş, păr din animali

Cari au păr.
 Ieș, păr din bivoliță,
 Ieș, păr din bivol,
 Ieș, păr din mătî,
 Ieș, păr din motan,
 Ieș, păr din tăti animălii
 Cari-s cu păr.
 Și sî rămâi curatî,
 Luminatî.

Zorleni – Vaslui. Mg.63, I,10
 Inf. Pamfila Tudor, 80
 Culeg. L.C. (1971)

De plecate

315

*Apari di la lăcomia di mâncari. Ți-i rău, iar
 la mâni, când sî freacă, sî sînt niști ghion-
 turi mititeli sub cheli. Sî freacă și sî discân-
 tî.*

Ieși plecati, plecăcioasă,
 Din mâncari,
 Din foami,
 Din săti,
 Cî ti-ajungi șarpili verdi,
 Cum te-ajungi,
 Cum ti frigi.
 Sî rămâie (cutare) curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca mă-sa ci l-o făcut,
 Ca Dumnezeu ci l-o lasat.

Se spune de nouă ori.

Pupezeni – Galați
 Anexă-chestonar (1971)

316

Plecate din foame,
 Plecate din săte,
 Plecate din lăcomie,
 Plecate să cheie
 Ca spuma de mare,
 Ca stuchitul în cărare,

Ca fata cea mare.
 Plecate pe drugă,
 Druga a venit
 Plecatele nu au mai venit
 Și (cutare) să rămâie curat
 Și luminat,
 Ca de Dumnezeu lăsat.

Ivești – Vaslui
 Anexă-chestonar (1971)

317

Plecate prin foame,
 Plecate prin sete,
 Plecate prin osteneală,
 Plecate prin 99 de feluri,
 Plecate plecăcioase
 Fugiți din aieste oase păcătoase,
 Că vă v-oi lua la bătaie
 C-o nuia mare
 Și groasă,
 Și-nainte,
 Și-napoi,
 De nu se mai alege
 Nimica de voi!

Roșiești – Vaslui
 Anexă-chestonar (1971)

318

Plecate plecăcioase
 Ieșiți de la Tache
 Din aieste oase păcătoase,
 Sofia v-a lua
 Cu o trestie groasă
 Și pe dinainte
 Și pe dinapoi
 Și nu s-a alege nimic de voi.
 Plecate din mâncare,
 Plecate din cascade,
 Plecate din apă,
 Plecate din deochi,
 Din pocitură
 Și săgetătură,
 Plecate de 99 de feluri,
 De 99 de neamuri,
 Să ieșiți din aieste oase păcătoase,

Că Sofia v-a lua
Cu o trestie groasă
Și Tache să rămâie curat
Și luminat.

Zorleni – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

De plânsori

319

Noaptea, sunt uni fimei cari mai au copchii nici și discântî la fereastî și-i furî somnu istuia; sunt di tăt feliu. Ș-apu să discânt-așa: Ti duci în drum, iei trii băliguț di cal, iei copilu-n brață și ti uiș spri păduri, spri sfînfât, și spui așa:

Țuțurup, babî di munti,
Tu ai fatî, eu ficior,
Hai, ni-ncuscrim,
Hai ni-ncumătrim.
Na strânsorili
Și plânsorili
Ficiorului neu
Fetii tali;
Fata ta și-i deie
Somnu ii
Și hodina
Ficiorului neu!

Sfârrr! băliguța. [Dai] cu băliguța pi deasupra căpușului. Așa. Ș-apu de-acule... a doilea băliguță tot așa... trii; sara, pi asfințata soarilui, când asfințé soarili. Pi urmî-l aduci în casî, îl pui în leagăn și-l le-gini și și ogoaie copchilu.

Vicovu de Jos – Suceava, Mg.160, I,34
Inf. Glicheria S. Calancea, 74
Culeg. S.C. și I.H.C. (1974)

De pocitură

320

Descântătoarea folosea un ștergar lung, pe care măsura, cu mâna bolnavului, „trei

coți răi“, adică de la cot până la vârful degetului mic. Înfășura apoi ștergarul sau îl strângea „în faldurele“, ajungându-se la o lățime de 10 cm. După ce spunea descântecul, desfășura ștergarul și îl măsura din nou. Dacă bolnavul suferea de pocitură, numită și întâlnitură, ștergarul „se scurta cu un deget“; dacă avea altă boală, ștergarul rămânea neschimbat. Când boala era foarte gravă, existând pericolul morții, ștergarul „se lungea cu mult deasupra degetului mic“. Descântecul se spunea repe-de, „în trei răsufături“, la fiecare respirație repetându-l de trei ori. Dacă pocitura avea o formă grea, femeia respectivă începea să caște în timp ce spunea descântecul. Pe tot parcursul descântecului, bolnavul era atins, ușor și ritmic, cu ștergarul, de la cap până la picioare. Gestul era repetat până termina descântecul. Se descânta în trei răstimpuri: în zile de post sau la sfârșitul luminii lunii, „ca să ia sfârșit boala“. Când bolnavul se vindeca, ștergarul revenea la lungimea inițială.

Plecă Maria
Pe cale,
Pe cărare,
Pe la mijloc de cale
Întâlni cămeșă de năsăchiș,
Cămeșă de mohorâș.
În palme luat-o,
Sângele bătut-o,
Ochii păinjanitu-o,
Chip de om luat-o,
În 'naltu cerului aruncatu-o.
Prins-a Maria a se trânti,
Prins-a a se zvârcoli,
Nimeni n-o auzi,
Nimeni n-o văzu,
Numai Maica Domnului.
Coborî pe scări de argint
Și-o întrebă:
– Ce ai tu, Marie,
De ce te trântești,
De ce te vârcolești?

– Cum nu m-oi trânti,
 Cum nu m-oi zvârcoli,
 Dacă am plecat de acasă,
 Grasă și frumoasă,
 Bună, sănătoasă.
 Pe la mijloc de cale
 Am întâlnit cămeșă de mohorăș,
 Cămeșă de năsăchiș,
 În palme luat-m-o,
 Sângele băutu-mi-o,
 Ochii păinjanitu-mi-o,
 Chip de om luat-mi-o,
 În 'nantu cerului
 Aruncatu-m-o.
 – Nu mai plânge, Marie,
 Du-te la Anica,
 [Descântătoarea]
 Cu ștergarul te va descânta,
 Toate pociturile ți le va lua,
 Toate deochiturile,
 Toate întâlniturile:
 Din inimă,
 De sub inimă,
 Din rărunchi,
 De sub rărunchi,
 Din mai,
 De sub mai,
 Din grumazi,
 Din umerii obrazilor,
 Din măsele,
 Din ochi,
 Din urechi,
 Din creier,
 De sub creier,
 Peste Marea Neagră le-a arunca,
 Unde cucoș negru nu cântă,
 Unde fată cu cosiță nu este,
 Unde popa nu citește.
 Acolo se vor împrăștia
 Toate deochiturile
 Toate pociturile,
 Toate întâlniturile,
 Să se topească,
 Ca spuma de mare,
 Ca roua de soare.

Să rămâie Maria curată
 Și neântinată,
 Ca Maica Domnului ce-a lăsat-o.
 Ptiu, ptiu, ptiu!
 Leac și babei colac.

Ungureni – Bacău
 Anexă-chestionar (1971)

321

O plecat (cutari),
 Gras și frumos,
 Bun sănătos,
 O plecat pi cali,
 Pi carari,
 La niez di cali
 S-o-ntâlnit cu:
 Nouî niri,
 Nouî niresî,
 Nouî lei,
 Nouî leoaici,
 Nouî zmei,
 Nouî zmeroaiici,
 Nouî-ntâlnituri,
 Nouî pocituri,
 Nouî ceasuri răli,
 Nouî vânturi răli!
 În braț-o luat-o,
 În fați i-o suflat,
 Sângili i l-o bout,
 Carnea i-o morsocat-o,
 Vinili i-o-ncordat,
 Chicioarili i-o-nchedecat,
 Trupu mânușî di cânipî i-o făcut,
 Cu gura o mestecat-o,
 La margini di drum
 O aruncat-o.
 Cutari o-nceput a plângi
 Ș-a sî văita,
 Nimi n-auza,
 Nimi nu vide,
 Numa Maica Sântămărie,
 Din ceri l-o auzât,
 Pi scări s-o coborât,
 La dânsu s-o lasat,
 Din gurî c-o-ntreabat:

– Ci ti plângi,
 Ci ti văicărești, (cutari)?
 – Cum sî nu mă plâng,
 Sî nu mă văicăresc,
 Maică Sântămărie?
 Am plecat gras și frumos,
 Bun sănătos,
 Ș-am plecat pi cali,
 Pi carari,
 La niez di cali
 M-am întălnit cu:
 Nouî niri,
 Nouî niresî,
 Nouî lei,
 Nouî leoaici,
 Nouî zmei,
 Nouî zmeroaici,
 Nouî moroi,
 Nouî moroaici,
 Nouî-ntălnituri,
 Nouî pocituri,
 Nouî ceasuri răli,
 Nouî vânturi răli;
 În brați m-o luat,
 În fați ni-o suflat,
 Sângili ni l-o bout,
 Carnea ni-o morsocat-o,
 Vinili le-o-ncordat,
 Chiciorarili le-o-nchedecat,
 Trupu mănuși di cânipî l-o făcut,
 În gurî m-o mestecat,
 La margini di drum m-o aruncat.
 – Nu ti mai plângi,
 Nu ti mai văita,
 La cutari te-i îndrepta,
 La Leonora te-i îndrepta,
 Ghini ț-a discânta,
 Cu mîna dreaptî ț-a lua,
 Pisti noaui mări l-a arunca,
 Ș-ai rămâne curat,
 Luminat,
 Ca maica ci te-o făcut,
 Ca Dumnezeu ci te-o lasat.
 Buciumeni – Galați. Mg.559, I,27
 Inf. Eleonora N. Cârcei, 90
 Culeg. L.B. și L.C. (1984)

O plecat, cutari,
 Gras și frumos,
 Bun sănătos,
 Pi cali, pi carari;
 La niľuc di cali
 L-o-ntălnit
 O babî nantî,
 Cu boștoroagi-ncalțatî,
 Cu potca-n mîni,
 Cu raghila-n gurî,
 Cu potca l-o pocit,
 Cu raghila l-o răghilat,
 Cu diochiu l-o diochet,
 Di cap l-o luat,
 În pămînt l-o bagat,
 Păru i s-o zburlit,
 Ochii i s-o păinjănit;
 Nimea nu-l vide,
 Nimea nu-l auză,
 Maica Domnulu l-o văzut
 Și-nainti i-o ișat
 Și din gurî l-o-ntreabat:
 – Ci ti plângi, cutari,
 Ci ti văicărez?
 – Cum sî nu ma plâng,
 Sî nu ma văicărez?
 C-am plecat gras și frumos,
 Bun sănătos,
 Și m-o-ntălnit o babî nantî,
 Cu boștoroagi-ncalțatî,
 Cu raghila-n gurî,
 Cu potca-n mîni,
 Cu potca m-o pocit,
 Cu raghila m-o răghilat,
 Cu diochiu m-o diochet,
 Di cap m-o luat,
 În pămînt m-o bagat,
 Sângili ni l-o bout,
 Carnea ni-o măcelărit,
 Ochii ni i-o păinjănit.
 – Nu ti plângi,
 Nu ti văita,
 Du-ti la Paraschiva,
 Cu bosăioc în nieri

Ț-a discânta,
Cu mâna Ț-a lua,
Și-i rămâne tu curat,
Luminat,
Ca maică-ta ci te-o făcut,
Ca Dumnezeu ci te-o lasat.

Buciumeni – Galați. Mg.571, I,13
Inf. Paraschiva Gh. Stavarache, 100
Culeg. L.B. și L.C. (1984)

323

M-am sculat
Luni, dimineața,
Mă uitai în sus,
Mă uitai în jos,
Mă uitai la valii,
Pi drumu cel mari,
Văzui doi voinici,
Pe doi cai murgi,
Din sulii suliițau,
Din cuțati și tăiau.
– Undi mergiți voi,
Doi voinici,
Pi doi cai murgi,
Din suliiț suliiț,
Din cuțati vă tăiaț?
– Mergim la marea albă,
C-acolo iesti-o pasăre albă,
Cu coada verdi,
Și-i tăiem gatu,
Și-i bem sângili.
– Nu vă duciți acol',
Duciți-vă, mai di curând,
La Catrina,
Ș-o curăța di huiaili,
De-amețali,
Di pocitură,
Di săgitături,
Di damblageali,
Di ceasu cel rău,
Și rămâi curat,
Luminat,
Ca maică-sa ce-o lasat-o.

Matca – Galați. Mg.144, I,16
Inf. Gafița I. Voicu, 67
Culeg. L.B. (1973)

324

M-am sculat duminică dimineață,
Am plecat pi cali,
Pi carari,
Grasii și frumoasii,
Buni sănătoasii;
La nijloc di cali
M-am întâlnit cu noaui câni,
Noaui cățali,
Noaui ceasuri răli,
Cu gurili cascadi,
Cu linghili lasati,
Cu ochii beliț,
Cu dinți rânjăț.
Mă uitam în sus
Și-n gios,
Pi nimea nu videm,
Pi nimea n-auzăm,
Numa Maica Sântămărie,
Din poarta raiului,
Di mâna dreaptă m-a luat
Și m-a-ntrebat:
– Ci ti vaicări, Florică,
Ci ti olecăiești?
– Cum nu m-aș oicara,
Cum nu m-aș olecăi?
Dac-am plecat de-acasă
Grasii și frumoasii,
Buni sănătoasii;
La nijloc di cali
M-am întâlnit cu noaui câni,
Noaui cățali,
Noaui ceasuri răli,
Cu gurili cascadi,
Cu linghili lasati,
Cu ochii beliț,
Cu dinți rânjăț.
– Nu ti vaicara,
Nu ti olecăi,
Du-ti la Florica,
Ci ie te-a discânta,
În batistă roșă le-a lega,
Pisti Marea Neagr-a arunca,
Și chieie,
Și răschieie,

Ca spuma di mari,
Ca roua di soari,
Sî rămâi cutari luminat,
Ca Maica Domnului
Ci l-o lasat.

Urlești – Galați. Mg.280, I,9
Inf. Floarea C. Alexandru, 64
Culeg. L.B. și L.C. (1977)

325

Voi roadele zilelor
Ce-ați stricat la Ion?
Ați stricat capul,
Ați stricat piept,
Ați stricat mâini,
Ați stricat picioarele,
Ați stricat sângele,
Ați mosorât vinele?
Ce-ați stricat la el,
Să veniți să-i dregeți!
Toate roadele
Din toate bisericile,
Din toate mănăstirile,
Din toate casele,
Din toate pădurile,
Din toți copacii,
Să v-adunați toate roadele
Din toate părțile,
Să-i dregeți tot
Ce i-ați stricat lui Ion:
Capul,
Pieptul,
Mâinile,
Chicioarele,
Sângele
Și vinele.
Eu cu hin v-oi cinsti,
Cu miere v-oi îndulci,
Lână de chindisit v-oi da,
Să rămâie Ion curat,
Luminat,
Ca argintul strecurat,
Ca Maica Domnului
Ce l-a lăsat.

Vlădești – Galați
Anexă-chestonar (1971)

326

Potcî di noapți,
Potcî di zî,
Potcî-n zorii zâli,
Potcî di cu sarî,
Potcî di-amiazî,
Potcî la vremea-mâncări,
Potcî dupa aniazî,
Potcî di la patru,
Potcî la ojanî;
Voi tăti v-ăț strâns gramadî,
Cu samca
Și cu rău,
Și v-ăț dus la Toadir;
Ia sî vă luaț
Sî vă căraț!

Asta discânt cu seciri și măturî părăsâtf.

Sî vă luaț,
Sî vă duceț
Undi buhaili nu mugesc,
Fetili codiț albi
Nu-mpletesc,
Iarî Toadir sî rămâi curat
Și luminat,
Ca soarili pi sânin lăsat.

Sirețel – Iași. Mg.82, I,5
Inf. Jenița Gh. Acasandrei, 60
ICuleg. L.B. și L.C. (1972)

327

Dimineați, cutari, s-o sculat,
Pi obraz s-o spalat,
La icoani s-o-nchinat,
Pi cali, pi carari-o plecat;
Cân o fost la mniez di cali,
Tunchinatu-l-o:
Lehoi cu lehoaie,
Moroi cu moroaie,
Pocitori cu pocitoari,
Farmăcători cu farmăcătoari.
Di pi ci-n loc l-o tunchinat,
Sângili i-o baut,
Carnea i-o mâncat,
Ceas di moarti i-o lasat.
Nimi n-o auzât,

N-o vazut,
 Numa Maica Domnului
 Din 'nalțamea cerulu,
 Pi scarî di cear-o coborât,
 La (cutari) o vinit:
 – Da ci ti caini,
 Ci ti cânți (cutari)?
 – Cum nu m-oi vaicara,
 Cum nu m-oi cânta,
 Cî, zâci, m-o palit:
 Dimineați m-an sculat,
 Pi obraz m-an spalăt,
 La icoani m-a-nchinat,
 Pi cali, pi carari
 Am apucat;
 Cîn o fost la mniez di cali,
 Tunchinatu-m-o:
 Lehoi cu lehoaie,
 Moroi cu moroaie,
 Farmăcători cu farmăcătoari.
 Di pi ci-n loc m-o tunchinat,
 Sângili ni-o baut,
 Carnea ni-o mâncat,
 Ceas di moarti ni-o lasat!
 Maica Domnului:
 – Nu ti mai cânta (cutari),
 Nu ti vaicara,
 Cî eu le-oi mâna
 În Marea albî,
 Esti-o fatî di-mparat,
 Acolo sî mâncați,
 Acolo sî beți,
 Acolo sî crapați;
 Cum cheri roaua di soari,
 Așa sî cheriți voi,
 Șî (cutari) sî ramâi sanatos,
 Curat,
 Luminat,
 Ca Dumnezău ci l-o lasat,
 Ca maicî-sa ci l-o facut,
 Ca soarili pi sanin,
 Amin!

Sabasa – Neamț. Mg.135, II,26
 Inf. Varvara N. Furtună, 89
 Culeg. I.H.C. (1973)

Este un deal mare,
 Sub dealul mare
 Este un măr de aur,
 Sub măru de aur
 Cine șade?
 Șade Maica Domnului,
 Sfânta Maria Mare,
 Cu arcul în mâna dreaptă,
 Cu paharul în mâna stângă.
 Pe acolo trecea:
 Ciuma cu ciumașii,
 Pocitorii cu pocitoarea
 Și strigoiu cu strigoaia.
 Maica Domnului,
 Când i-o văzut,
 La ei s-o repezit
 Și i-o întrebat:
 – Unde mergeți voi,
 Ciuma cu ciumașii,
 Pocitorii cu pocitoarea
 Și strigoiu cu strigoaia?
 – Mergem la Costachi,
 Sângele să-i bem
 Și ceas de moarte să-i dăm.
 Maica Domnului o zăs:
 – Voi înapoi să vă înturnați,
 Că voi la Costachi
 N-aveți ce căuta.
 Pocitură de noapte,
 Pocitură de miez de noapte,
 Pocitură de apă,
 Pocitură de vânt,
 Pocitură de zi,
 Și pocitură de orice-i fi,
 Să ieși de la Costachi
 Din creierii capului,
 Din sfârcul nasului,
 Din viderile ochilor
 Și din auzul urechilor;
 Să te duci în pădure,
 Unde cucuș nu cântă,
 Vaci nu rag,
 Nici popă nu toacă.
 Să rămâie Costachi curat

Și luminat,
Ca floarea înflorită,
Ca altoiul altoit.
Descântecul meu
Și leacul lui Dumnezeu.

*Se spunde de trei ori. Se folosește apă și
băț de mătură.*

Dumbrăveni – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

De răsfoc (La animale)

329

*Cân sî umflî ungeru și sî-nroșăști, și [va-
ca] scapări din chicioari.*

Fugi de-aicea
Rânci-pârânci,
Cî te-agiungi
Hanța – panța,
Cum te-agiungi,
Cum ti-mpungi!
Tu nici sî coci,
Nici sî răscoci,
Și-napoi sî ni ti-ntorci.
Florica sî rămâi luminată
Și curată,
Ca Dumnezău ce-o lasat-o,
Ca maică-sa ce-o făcut-o.

Huruiești – Bacău. Mg.619, 1,2
Inf. Ileana Gh. Anghene, 72
Culeg. L.B. (1986)

De răul copiilor

330

*Se descântă în apă neîncepută, de trei ori,
cu cuțitul ori cu un băț de mătură.*

M-am pornit pi cali,
Pi carari,
Când la giumatati di cali,
M-o-ntunchinat un rău mari,

Sângili ni-o sacat,
Carnea ni-o morsocat,
Cu ceas di moarti m-o lasat.
Nimeni n-o văzut,
N-o auzât,
Numa Măicuța Domnului
Din poarta cerului:
– Ci plângi,
Ci ti văicărezi?
– Cum n-oi plângi,
Când m-am pornit
Grasî și frumoasî,
Când la giumatati di cali
M-o-ntunchinat un rău mari,
Sângili ni-o sacat,
Carnea ni-o morsocat.
– Voi 99 di păsări
Cu clonțuri di cer,
Ci vă mâncați,
Ci vă spărgeți?
Duceți-vă la Ion,
În chept și-n spati,
Cî ari fricî și răutati,
Și cu clonțurili spărgeți,
Cu cângile trăgeți
Și duceți [răul]
Undi cucoș nu cântî
Și câinii nu bat,
Și pi dânsu lasați-l curat
Și luminat,
Ca Dumnezeu Sfântul ci l-o dat,
Ca mama lui ci l-o făcut
Și nânașa ci l-o botizat.
Huțani – Botoșani
Anexă-chestionar (1971)

331

S-o sculat Ghiță,
Gras ca o slănină,
Roș ca o călină
Ș-o pornit pi carari
Și l-o întâlnit răul copchiilor;
Răul copchiilor pin diochi,
Răul copchiilor pin mâncari,
Răul copchiilor pin somn,

Răul copchiilor pin plâns,
 Răul copchiilor din câmp...
 L-o-ntâlnit,
 Gios l-o-ntunchinat,
 Sângili din fați i-o băut,
 Ochii i-o-mpăinjănit
 Mânurili i-o ciuntes.
Mai esti ș-amintrilea:
 S-o sculat
 Și s-o luat
 Pi cararea buruienoasî,
 Schinoasî,
 Holboroasî,
 Pi cararea nităpșâti,
 O pornit și l-o-ntâlnit
 Răul copchiilor:
 Răul copchiilor pin mâncari,
 Răul copchiilor pin somn,
 Răul copchiilor pin plâns,
 Răul copchiilor din câmp,
 Răul copchiilor din păduri,
 L-o-ntâlnit,
 Gios l-o-ntunchinat,
 Sângili din fați i-o băut,
 Nimi n-o văzut,
 Numa Maica Precista,
 Ș-o strâgat:
 – Ci ti căinez, Ghiți,
 Ci ti văicărez?
 – Cum nu m-oi căina,
 Cum nu m-oi vaicara?
 M-an sculat, marți dimineață,
 Gras ca o slănină,
 Roș ca o călină...
 – Nu ti caină,
 Nu ti vaicară,
 Cî eu în scări di argint m-oi scoborî,
 În cârji di aur m-oi razama,
 Pi o lespidi mari, di argint, te-oi puni,
 Trii cofi di apă în cap ț-oi turna
 Și te-oi spala:
 Di rău copchiilor,
 Di spăriet,
 Di frici,
 Di spaimi,

Di lichiturî,
 Și rămâi luninat
 Și curat,
 Ca Maica Precista!

*Se descântă c-o bucăți' di potcoavî di cal,
 cu frigari... ni-o dat o babî, o țâgancî, ni-o
 dat, o frigari-așa... ciucit-așa, făcutî, și c-o
 bâcăți' di coasî, c-o măsă di coasî, iac-așa,
 li stângem, li punem în foc și li stângem în
 apă.*

Pârcovaci – Iași. Mg.171, I,14
 Inf. Elena Gh. Hrițcu, 75
 Culeg. I.H.C. (1974)

332

S-o sculat Andrian,
 O mânicat,
 Pi cali, pi carari,
 Cîn la giumata' di cali
 S-o-ntâlnit cu:
 Strâga cu strâgoiu,
 Samca cu sâmcoiu,
 Ceasu rău cu acili
 Și cu mătur'li-n mânî.
 Maica Domnulu
 În cârji s-a razamat
 Și pi Dânsî i-o-ntrebat:
 – Da uni vă duceți voi
 Cu acili și cu mătur'li-n mânî?
 – Ni ducem la Andrian,
 Sî-l împungim,
 Sî-l pătrundim,
 Gios sî-l izghim,
 Păru sî-i zbârlim,
 Fața sî i-o-ngălbini
 Sângili sî-l scurgim,
 În pahar sî-l punem
 Și noi sî-l bem.
 – Nu vă duceți la Andrian,
 Sî-l împungeți,
 Sî-l pătrundeți,
 Gios sî-l izghiti,
 Păru sî-i zbârliți,
 Fața sî i-o-ngălbiniți,
 Mergeți la dealu Garaliului,

Cî esti-în vultur mari,
 Cu schinarea-n ceri,
 Cu arichili-n pămînt,
 Pe aceala sî-l împungeţ,
 Sî-l pătrundiţ,
 Gios sî-l izghiţ,
 Păru sî-i zbârliţ,
 Faţa sî i-o-ngălbiniţ,
 Sângili sî-i scurgeţ,
 În pahar sî-l puneţ
 Şi voi sî-l beţ.
 Ş-Andrian sî rămâi curat
 Şi luminat,
 Ca maicî-sa ci l-o făcut,
 Dumnezeu ci l-o lasat.

Vlădeni – Iaşi. Mg.498, 1,5
 Inf. Agripina D. Dănilă, 53
 Culeg. L.C. (1982)

De râie

333

Erau nişti brobonele printre deşte şi te mîncea. Te spălai cu leşie de ciocălăi şi te ungeai cu pucioasă, piatră vînată şi grăsimi de porc negru. Se descânta. Mătura râia de la uşă spre fundul casei, o da afară. Cine descânta sta cu pielea goală.

Se ia pucioasă, chiatră vînată şi grăsimi de porc. Se amestecă şi se pun într-o cârpă. Intri într-o odaie, singură şi în pielea goală, mături cu această legătură prin toate colţurile şi zici:

Nu mătur gunoiu,
 Ci mătur râia
 De la Ion.
 Râie căprească,
 Râie porcească,
 Râie căinească,
 Râie nemţească,
 Râie jidănească,
 Râie de 99 de feluri!
 Să iasă din carnea lui,

Să ieşiţi din măduvă,
 Din măduvă în ciolane,
 Iar din ciolane în carne
 Şi din carne în piele
 Şi din piele jos,
 Să rămâie el
 Gras şi frumos,
 Curat şi luminat,
 Ca de Maica Domnului lăsat,
 Să-i dea Dumnezeu leac.

După ce descânţi, chisezi pucioasa şi chiatră vînată şi pui praful în grăsimi de porc. Se topesc la foc şi se unge râia.

Caşin – Bacău
 Anexă-chestonar (1971)

334

Cu unturi de porc, cu ceapă albă uscată şi cu pucioasă. Li pui într-o legătură, într-o petică, şi li mături cu mătura pi gios. Lei dă la uşă şi pînă-n fundu căsă şi iară-napoi. Zăci aşa:

S-o-nsurat ficioru popi,
 Cel mai mari,
 Ş-o luat pi fata vorniculu,
 Cei mai mari,
 Ş-o facut nuntă
 Şi masă mari
 Ş-o chemat pi tăti lumia,
 Pi tăti zgrebunţali,
 Tăti bubuţali,
 Numa pi giupâneasa rai
 N-o chemat-o,
 C-o uitat-o.
 Giupâneasa rai,
 Di ciudă şi di alian,
 S-o aşazat la ciolan:
 Râi căpriască,
 Râi unguriască,
 Râi Țigăniască,
 Râi porcească,
 Râi ovreiască,
 Râi di nouăzăşnouă di chipuri,
 Râi di nouăzăşnouă di feluri.

Ieș, râf:

Di la ciolan în carni
Și din carni în pceli
Și din pceli-afarî,
Ca untura sî ti topcești,
Ca pucioasa sî ti-mpuțâști,
Ca ceapa sî ti uști,
Toader, Vasâli (*câț îs bolnagi*)
Sî rămâi curat,
Și luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca bosâiocu din strat.
Discânticu di la mini
Și leacu di la Maica Domnului.

Uda – Iași. Mg.384, I,12
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

335

Bună dimineța,
Giupâneasî pucioasî,
Mândrî ești
Ghini aniroși,
Scoț râia di la os,
Din os în carni,
Din carni-n cheli;
Din cheli,
Cu mătura te-oi mătura,
Cu mătasî te-oi lega,
Pisti nouăzășanoui di mări
[Ti-oi arunca].
Ti-oi vindeca,
Și-i rămânè curatî,
Luminatî,
Ca argintu strecurat,
Ca măicuța ci ti-o lăsat.

Berezeni – Vaslui. Mg.151, II,40
Inf. Ilinca Chirazi, 65
Culeg. L.C. (1973)

336

Râi căpreascî,
Râi porceascî,
Râi româneascî,
Râi ungureascî,

Eu cu trii trestii di mari
Te-am luat,
Și te-am discâtat
Cu pucioasî,
Cu unturî di porc
Și di caprî,
În fundu mării sî chei!
Sî rămâi (cutare) curat
Și luminat,
Ca argintu din răderi
Și ceara din știubeili albinelor,
Amin!

Odaia Bursucani – Vaslui
Anexă-chestonar (1971)

337

Râie de mătă,
Râie de cal,
Râie de capră,
Râie de găină,
Râie de oaie,
Râie de porc,
Râie de nouăzeci și nouă de feluri,
Cu untul te-am descântat,
Să rămâie Joiana curată,
Ca de Dumnezeu lăsată.

Păulești – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De rosuri

338

*Înainti vremi, cân iaram noi, apu așa sî ză-
cé, nu să spuné romatismî. Și viné la mini
și-i discântam. Punem barda așa di la umăr
până la vârvu degitilor. Tot muți barda
așa. Și spui cuvintili:*

În pădurea mari
Mărg noaui oamini mari,
Cu noaui ceresteie mari,
Cu noaui topoari mari,
Cu noaui bărz mari,
Cu noaui geleii mari,

Cu noaui hălcitori mari,
 Cu noaui cuțatoi mari,
 Cu noaui sfredili mari.
 – Uni vă duceți?
 – Mergem la Măria:
 S-o curmăm,
 S-o bărdum,
 S-o hălcim,
 S-o cuțatoim,
 S-o geluim,
 S-o sfridelim,
 Măduva din ciolani
 Sî i-o zvârlim.
 – Nu vă duceți la Măria,
 Duceți-vă-n pădurea mari,
 La paltinu galbân;
 Aculo curmați-l,
 Ciopliți-l,
 Bărduiți-l,
 Cuțatoiți-l,
 Geluiți-l,
 Hălciți-l,
 Sfridiliți-l
 Și măduva din ciolani
 Zvârliți-l.
 Și pi Maria s-o lasați curati
 Și luminați,
 Ca maici-sa ce-o făcut-o
 Și ca Dumnezeu ce-o născut-o.
 Amin.
 Soarili din sânin,
 Discânticu di la mini.

Vicovu de Jos – Suceava. Mg.160, I,32
 Inf. Glicheria S. Calancea, 74
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1974)

De roșăță

339

Ghiorghi s-o culcat
 Gras și frumos,
 Bun sănătos,
 Iar la niezu nopți
 O-nceput a-l înțâpa,

A-l mânca,
 Roșăță-l înțâpa.
 Iera on om
 Pi-on deal roș
 C-on bou roș,
 C-on plug roș,
 Cu peștili roș,
 Cu strachina roșăi
 Și cu lingura roșăi.
 Iar roșăță sî-roșă,
 Omu cu plugu-o mâna,
 Cu cânipa di var-o pârle,
 Roșăță sî-nnegre,
 Și-n fundu mării
 Sî dăde.
 Fugi, roșățî,
 Cî cu cânipî di varî
 Te-oi pârli,
 Tu te-i mânié
 Și te-i înnegri.
 Roșăță o plecat,
 Ghiorghi s-o curățat,
 Roșăță s-o uscat,
 În fundu mării s-o dat.

Cudalbi – Galați. Mg.281, I,22
 Inf. Marghioala I. Drăguș, 86
 Culeg. L.B. și L.C. (1977)

340

*I se pune pe cap cârpă roșie și se pârlește
 cu câlți. Se descântă cu miere de albine, cu
 ou și cu mătură. Se spune de nouă ori:
 „Fugi roșățî cu venin,/ Cî ti frig cu câlți di
 in!” . După ce se pârlește, se pune în in și
 se spune descântecul:*

A plecat, cutari,
 Gras și frumos.
 Pi cali,
 Pi carari,
 Pi drumul cel mare
 I-o ieșit roșăță-n cale.
 Roșățî neagrî,
 Roșățî roșăie,
 Roșățî cu cel pierit,
 Roșățî cu mîncărîmi,

Roșafi cu usturimi,
 Roșafi di 99 di feluri!
 Ieși din cutari,
 Din crierii capului,
 Din auzu urechilor
 Din fața obrazilor,
 Din sfârçușu nasului,
 Din mii di încheituri.
 Din inimî,
 Di sub inimî,
 Din mai,
 Di sub mai,
 Cu limba te-oi discânta,
 Cu mătura te-oi mătura,
 Cu ați roșâie te-oi lega,
 Pisti mari te-oi arunca.
 Cutari și rămâi curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca mă-sa ci l-o făcut,
 Ca Dumnezău ci l-o lasat.

Pupezeni – Galați
 Anexă-chestionar (1971)

341

Viné omu roș,
 Poroș,
 Cu iavólu roș,
 Poroș,
 Să prind-un pești roș,
 Poroș,
 Să-l aducă acasă,
 Să-l puie la foc roș,
 Poroș,
 Și să se strângă musafiri
 La mâncat,
 Cu furculiț
 Și cu cuțâti
 Și cu linguri roș,
 Poroș.
 Că cine din borș a gusta
 Și din pești-a mânca,
 Roșata la (aista)
 I-a crăpa:
 Din pchicioru lui,

Din vinile lui,
 Din ciolanile lui,
 Din închiituri.
 „Discânticu di la mini“
 (asta la fîicari discântic zâc)
 Cî Dumnezău îi cu... talantu.
 Stulpicani – Suceava. Mg.39, I,4
 Inf. Ileana G. Nergheș, 71
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1971)

De rujă

342

Ruja sî di prindi la om dintr-o răceali. Vini di univa încerbântat tari și... îl prindi-n fafi o... așa ca o bubî roși; tăfi fața sî faci roși. Și, na, vini și-i discânt. Și-i pui pi fafi o basma roși (el stă culcat), și-i faci așa, din fuior di in niști bucăfăli, niști turtiști, și le-aprinz cu chibricu și li dai foc și li zvârli-n sus. Li zvârli în sus di noaui ori; noaui turtiști de-acelea di fuior di in. Și vini pi el, pi fafi. Și-apu aceea cenuși o prinz cu mâna și-i ștergi fața; îi iei petica ș-o ștergi pi obraz. Și-i spui cuvintili cari-s di la Dumnezău tăti:

Rujî din diochi,
 Rujî din spaimî,
 Rujî din răceali,
 Rujî roși,
 Rujî albastrî,
 Rujî galbânî,
 Rujî verdi,
 Rujî neagrî... tot așa!
 Și tot: Sî rămâi
 Ca on cir di mac,
 În mare aruncat,
 Sî rămâi curat,
 Ca di la Dumnezău lasat.

Și gata. Asta-i!

Mihoveni – Suceava. Mg.140, I,16
 Inf. Paraschiva I. Hrițuc, 78
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1973)

343

– Ruji-nrujați,
Nu zbocati,
Nu coaci,
Ie și ti du,
Și ti-ntoarci,
Cu buldușca la covati
Și cu arșâțali lasati,
Cî te-oi frigi
Și te-oi ardi.

*Faci așa niști..., din buci faci, niști rujuț-
așa, trii rujuț; pui o pitecuș roș și-i dis-
cânf. Ș-apu pi urmă, dupa ci gătești di
noauă ori di discântat, apu dai cu rujuța
ceea și ti faci așa cî ardz acolo, o țărucî
numa, nu tari, pui o țărucî roș acolo.*

Șcheia – Suceava. Mg.92, I,2
Inf. Margarita A. Papuc, 86
Culeg. L.C. (1972)

Așa sî nu s-aleagî
Din ruja cutăruia.
Amin,
Soari-n sânin,
Discânticu di la mini,
Leacu di la Dumnădzău
Și di la Maica Domnului.

*O pui pi sobî ș-o-ncălzăști bini [sfecla cu
uleiul], caț o frundzî di curechi și-ncăl-
dzăști și frundzâca, ș-apu-o pui așa câț
poati sufiri, numa să nu să frigă. Dacî-i
scapați și coaci, spargi, și dacî nu, apu
sî-ntoarci.*

Vicovu de Jos – Suceava. Mg.160, I,30
Inf. Glicheria S. Calancea, 74
Culeg. S.C. și I.H.C. (1974)

De samcă

344

*O iei din răcealș... sî înflî. Iei o sfecî roșâi
ș-on pahar di oloi. O radz pi rădzători, în-
tr-on vas ni-nfruptat, curat, și pui paharu
di oloi în sfecla ceea și discânf c-on ac
mari:*

Sfântu Vasâli
S-o pornit la arat,
Cu patru boi roșâi,
Poroșâi,
Cu tri oamini roșâi,
Poroșâi,
Cu plugu roșu,
Poroșu,
Cu grapa roșî,
Poroșî,
Cu oticu roșu,
Poroșu,
Și bdiciușca roșâi,
Poroșâi.
O arat
Ș-o samanat
Ș-o grapat.
Și cum nu s-o ales nic
Din arăturf,

345

O plecat cutari copchil,
Așa cum îl cheamî,
O plecat
Și l-o-ntâlnit:
Sancî albî,
Sancî neagrî,
Sancî roșî,
Sancî galbânî,
Sanc-albastrî,
Stânjânie,
Fantarozâie,
Cu roșafî,
Cu ceal pierit,
Cu giunghi,
Cu leșân,
La cutari-o tras,
Fața i-o-ngălbinit,
Ochii i-o painjânit,
Cheptu i-o tremurat,
Capu i-o huit.
– Nu ti vaicara,
Cî la Maria-i alerga.
Eu cu acu-am înțapat,
Cu unt di undilemn am dat,

Cu untu di lemn
 Di vatrî le-am frecat,
 Cu mătura am măturat,
 Di la copchilu ceala
 Le-am luat.
 Ş-am luat:
 Zburători cu zburătoarea,
 Moroi cu moroaica,
 Zmăoi cu zmăoaica,
 Lehoi cu lehoaica,
 Ursoi cu ursoaica,
 Lupoi cu lupoaica,
 Vulpoi cu vulpoaica,
 Iepuroi cu iepuroaica,
 Samca cu sãmcoaica,
 Striga cu strigoaica,
 Lichitura cu lichituroaica,
 Ceasu cel rău cu cesuroaica,
 Frica cu-nfricatu,
 Norocu cu norocoaica,
 Boala cu boloaica
 Di la cutari!
 Cu acu le-am înţapat,
 Cu mătura le-am măturat,
 Cu untu di lemn
 Di vatrî le-am frecat,
 Di la cutari am luat,
 Pi Marea Neagrî le-am aruncat,
 Uni cucoş n-a cânta,
 Copil di maicî n-a plângi,
 Ghiţal di vacî n-a ragi.
 Sî rămâi copchilu curat,
 Ca Dumnezeu ci l-o lasat.

Frumuşelu – Bacău. Mg.239, I,31
 Inf. Maria I. Ivaşcu, 61
 Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

346

S-o pornit cutari
 Di la casa lui,
 Di la masa lui,
 Gras şi frumos,
 Sănătos şi voios.
 Că la mijloc di cali,
 L-o-ntunchinat

Samca cei mari;
 În cănci l-o luat,
 Spatili i-o strâcat,
 Cheptu i-o zvârlit,
 Carnea i-o măcelărit,
 Urechili i-o surzât,
 Faţa i-o veştezât,
 Gura i-o muţat,
 Mânili i-o legat,
 Chicioarili i-o-nchedicat!
 El sî nişala
 Şî sî vaicara.
 Nimi nu l-o văzut,
 Numa Maica Domnului
 L-o văzut,
 L-o auzât,
 Pi scări di-argint
 S-o coborât
 Şi la dânsu c-o vinit
 Şi din gurî l-o-ntreabat:
 – Ci ti nişălezi,
 Ci ti văicărez?
 – Cum nu m-oi nişala,
 Maica Domnului,
 Cum nu m-oi vaicara?
 Dacă m-am pornit
 Di la casa me,
 Sănătos
 Şi voios,
 Curat,
 Şi luminat;
 Că la mijloc di cali,
 M-o-ntunchinat samca
 Şi sãmcoaica,
 Cei din Marea Neagrî
 Di pi cheatrî.
 Viné cu gura cascatî,
 Cu cuţâtili lungiti,
 Cu cimârli zvârliti,
 Cu căncili-ntinsî,
 În cănci m-o luat,
 Spatili ni-o strâcat,
 Cheptu ni-o zvârlit,
 Carnea ni-o măcelărit,
 Urechili ni-o surzât,

Fața ni-o veștezât,
 Gura ni-o muțât,
 Mânili ni-o leagat,
 Chicioarili ni-o-nchedicat!
 – Niș în samî nu baga,
 (cum îl cheamî), Ion,
 Cî eu di mâna dreaptî
 Te-oi lua,
 În mâna Ruxandi
 Te-oi da,
 Ruxanda ac șî aț-a lua,
 Sânealî-n sânealî
 A-mpungi cu acu-n inimî
 Pi samcî
 Șî pi săcoaicî,
 Pi cei din Marea Neagrî
 A străpunge-o,
 Cu ața a dizgurma-o
 Șî la drum a-ndrepta-o:
 – Du-ti samcî
 Șî sāmcoaicî,
 Cei' din Marea Neagrî
 Di pi cheatrî,
 În pustâi,
 Cî te-așteaptî
 Un pui di tatar,
 Cu mesî-ntânsî,
 Cu făclii aprinsî,
 Paharî plini
 Cuvinti buni!
 Tu di az înainti
 Sî n-ai grija cutăruia,
 A lu Ion;
 Ion sî rămâi sănătos
 Șî voios,
 Curat
 Șî luminat,
 Ca maicî-sa ci l-o făcut,
 Ca Dumnezău ci l-o lasat.
 Discânticu di la mini
 Leacu di la Dumnezău
 Șî di la Maica Domnului!
 Dobârceni – Botoșani. Mg.130, I,17
 Inf. Ruxanda I. Teodorescu, 82
 Culeg. L.B. (1972)

347

O plecat Maricica
 C-on copchil însărcinatî,
 Mama Strâgî o mîncat-o,
 O plecat cu doi,
 Mama Strâgî o mîncat-o,
 O plecat cu trii,
 Mama Strâgî o mîncat-o,
 O plecat cu patru,
 Mama Strâgî o mîncat-o,
 La al cincilea,
 S-o dat trii îngerî din ceri,
 Pi trii cai încălcați,
 Cu sulîț însuliț;
 Pi mama Strâgî
 Cu chicioarili cailor o calcat-o,
 Cu sulîțali o sulîțat-o
 Piști mări negri-o aruncat-o;
 Sî' chiarî,
 Sî răschiei,
 Ca spuma di mari,
 Ca roua di soari.
 Sî rămâi Maricica luminatî,
 Curatî,
 Ca Maica din ceri
 Ce-o lasat-o.

Gohor – Galați. Mg.508, I,6
 Inf. Amalia G. Dobre, 65
 Culeg. L.B. (1982)

348

Sanca micî,
 Sanca mari,
 Sanca cu limba di foc,
 În dinț l-o luat,
 În sus l-o saltat,
 Carnea mîncatu-i-o,
 Capu căhuitu-i-o,
 Vini motolcitu-i-o,
 Ochii painjănit-u-i-o.
 I-o ișât Maica Domnului
 În cali
 Șî l-o luat
 Șî l-o-ntrebat:
 – Di ci plângi;

Di ci ti văicărez?
 Nu mai plângi,
 Nu mai vaicara.
 – Cum, Maica Domnului,
 N-aș plângi,
 Cum nu m-aș vaicara?
 Dacă eu an plecat
 Gras și frumos,
 Bun sănătos,
 La mijluc di cali
 M-o-ntâlnit:
 Sanca micî,
 Sanca mari,
 Sanca tari,
 Sanca cu limba di foc.
 – Di ci plângi,
 Di ci ti văicărez?
 Du-ti la Maria,
 Cî Maria va iscăli
 Numili di sancî.
 Uni vi s-a găsi
 Numili di sancî iscălit,
 Nu vi s-a aprochié
 Di noaui metri patrați,
 Di casa mami copilului,
 Di casa tatălui copilului,
 Di gitili lor,
 Di păsărilor lor.
 Sî rămâi curat,
 Luminat,
 Sî aibî leac
 Măcar cât on cir di mac;
 Capu sî-l discăhuiascî,
 Vinili sî li dismotolceascî,
 Ochii sî-i dispainjâneascî,
 Distrus, duh necurat,
 Unghiili tali ca săcerătorili,
 Chicioarili tali ca rășchitorili,
 Din mațâli lui,
 Din plămânii lui,
 Din toate-nchieturelili,
 Din toati mădurelili.
 Cum sî hodinești
 Toati păsărelili la cuibu lor,
 Așa s-sî hodineascî plămânii

În copchilu ceala.

Teșu – Galați. Mg.511, I,12
 Inf. Maria V. Dinu, 53
 Culeg. L.B. (1983)

349

O pleacat Vasâli
 Pi cali, pi carari,
 Marț dimineatî,
 Gras și frumos,
 Bun sănătos.
 Pi cali, pi carari
 S-o-ntâlnit:
 Cu ceas rău cu lichiturî,
 Cu ceas rău cu spăriet,
 Cu strâns cu strânsoaica,
 Cu samca cu sâmcoaica,
 Cu lupu cu lupoaica,
 Cu ursu cu ursoaica,
 Cu faptu cu făptoaica,
 Cu moroiu cu moroița.
 În brați l-o luat,
 În gurî l-o sărutat,
 Sângili i l-o băut,
 Ochii i-o păinjânit,
 Fața i-o-ngâlbinit,
 Di schinari-l rupé,
 Di chept îl strângé,
 În pământ îl trânté.
 El țâpa,
 Sî văicăra,
 Nimi nu-l vide,
 Nimi nu-l auză,
 Numa Maica Domnulu,
 Din poarta cerulu,
 Îl vide,
 Șî-l auză.
 Pi scări di aur s-o coborât
 Șî di mânî l-o luat
 Șî din gurî l-o-ntrebat:
 – Ci țâchi tu, Vasâli,
 Ci ti văicărez?
 – Cum n-oi țâpa,
 Maica Domnului,
 Șî m-oi jălui?

C-am pleacat,
 Marț dimineață,
 Gras și frumos,
 Bun sănătos,
 Pi cali, pi carari,
 Și m-am întâlnit:
 Cu ceas rău cu lichiturî,
 Cu ceas rău cu spăriet,
 Cu strânsu cu strânsoaica,
 Cu samca cu sâmcioaica,
 Cu lupu cu lupoaica,
 Cu ursu cu ursoaica,
 Cu faptu cu făptoaica,
 Cu moroiu cu moroița.
 În brați m-o luat,
 În gurî m-o sărutat,
 Sângili ni l-o băut,
 Ochii ni-o păinjânit,
 Fața ni-o îngălbinit,
 Di schinari mă rupé,
 Di chept mă strângé,
 În pământ mă trânté.
 – Lasî, Vasâli,
 Nici în samî nu baga,
 Cî eu am doi cai,
 Cu cordeluți legaț,
 Trii ogaraș,
 Din patru părți pataț,
 Cu caii-oi călări,
 Cu ogarași i-oi fugări,
 La Savastia i-oi mâna,
 Savastia cu gura i-a discânta,
 Cu cuțatu i-a tăie,
 Cu acu i-a-mpungi,
 Cu mătura i-a mătura,
 În poali i-a lua,
 Pisti vaduri i-a arunca,
 În Marea Neagrî i-a-neca,
 Undi câinii n-a lătra
 Și cucuși n-a cânta,
 Și nu mai rămâi boali,
 Cu ceas rău cu lichiturî,
 Cu ceas rău cu spăriet,
 Di leac,
 Cât on grâu di mac,

Și rămâi Vasâli curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca auru vânturat,
 Discânticu di la mini,
 Leacu di la Maica Precista
 Și Dumnezeu Sfântu.

Covasna – Iași. Mg.445, I, 8
 Inf. Savastia Al. Asavei, 77
 Culeg. L.C. (1981)

350

Luni dimineața
 S-o sculat băietu,
 La parinț,
 Rumân ca călina,
 Gras că slămina,
 Ș-o pornit s-sî gioaci,
 N-o putut,
 I-o ișât în cali:
 Nouâzășnouî di sâmcui,
 Nouâzășnouî di moroi,
 Nouâzășnouî di strigoi,
 Nouâzășnouî di drăcoi,
 Nouâzășnouî di diavoloi.
 Di pi loc l-o văzut samca,
 Sângili i-o luat:
 Din creștitu capului,
 Di sub creștitu capului,
 Din auzu urechilor,
 Di su auzu urechilor,
 Din gât,
 Di su gât,
 Din chept,
 Di su chept,
 Din inimă,
 Di su inimă,
 Din mațî,
 Di su mațî,
 Din rarunchi,
 Di su rarunchi,
 Din picior,
 Di su picior;
 Băietu-o prins a plângi
 Cu glas mari pânî-n ceri,

Nimi nu l-o văzut.
 Maica Domnului l-o văzut,
 Ie l-o auzât,
 Ie l-o-ntreabat:
 – Ci plângi tu, Ioani?
 – Cum n-oi plângi,
 Maica Domnului?
 Cî el luni dimineața
 S-o sculat
 Șî s-o pornit la gioacî,
 N-o putut,
 S-o sculat gras ca slămina,
 Rumân ca călina,
 S-o dus la gioacî,
 N-o putut,
 Cî i-o ișât 'nainti:
 Nouâzășnouî di sâmcoi,
 Nouâzășnouî di strigoi,
 Nouâzășnouî di moroi,
 Nouâzășnouî di drăcoi,
 Nouâzășnouî di diavoloi.
 Satana di pi loc l-o văzut,
 Sângili din creștitu capului
 I-o luat,
 Din creștitu capului
 Di su' creștitu capului,
 Din auzu urechilor,
 Di su' auzu urechilor,
 Din vederili ochilor,
 Di su' vederili ochilor,
 Din inimî,
 Di su' inimî,
 Din plămân,
 Di su' plămân,
 Din maî,
 Di su' maî,
 Din carnea lui,
 Din suflitu lui,
 Din chicioari,
 Din rarunchi.
 Maica Domnului
 Pi pământ s-o coborât
 Șî la băiet o vinit
 Șî di mâna dreaptî l-o luat,
 Șî tăti junghiurili

Șî tăti durerili
 Șî samca
 Șî pustiitatea
 Șî făcăturili
 Ș-aruncăturili
 Pi apa sâmbiti le-o dat,
 În pcetri-n codri pustii s-o dus;
 Șî băietu-o rămas curat
 Șî luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca bosâiocu di pi strat.

Uda – Iași. Mg.384, I,15
 Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

351

O plecat on vultur mari di hier,
 Cu arichili di hier,
 Cu ciocu di hier,
 Cu totu șî cu totu di hier,
 La pădurea di hier,
 Ș-o ales on copac di hier
 Ș-o făcut on cuib di hier
 Ș-o făcut nouî ouî di hier
 Ș-o scos nouî pui di hier.
 După ce-o scos aciaa
 Nouî pui di hier,
 O plecat după mâncat
 Șî după băut.
 Di mâncat șî di băut
 N-o găsât;
 Grâili s-o trierat,
 Oarzâli s-o măcinat,
 Părincili s-o cosât
 Șî toati la locu lor s-o vârat.
 Șî ii o început a țâpa
 Ș-o-nceput a sî vâicara.
 Nimea nu i-o văzut,
 Nimea nu i-o auzât,
 Numa Maica Domnului
 I-o auzât
 Șî i-o-ntrebat :
 – Di ci țâpaț voi?
 Noauî vulturi di hier,
 Cu vulturoaicili voaștri di hier?

– Cum n-avem sî țâpăm
 Și cum n-avem sî ni văicăărăm?
 Dac-am plecat după mâncat
 Și după băut,
 Și di mâncat n-an găsât,
 Grâili s-o trierat,
 Oarzâli s-o măcinat,
 Părincili s-o cosât
 Și la locu lor s-o vârat,
 Apili-o săcat,
 Și noi am început a țâpa
 Ș-a ni văicara.
 – Nu mai țâpaț,
 Nu mai văicăraț,
 La cutari (*cari-i bolnav*)
 S-alergaț,
 Cu ciocur'li voastri di hier
 Sî batiț,
 Sanca din trupu lui sî-i scoatiț,
 Sancî cu sâncoi,
 Strigî cu strigoi,
 Matrici cu mătricioi.
 Cî sanca sî faci
 În nouăzășânouî di feluri:
 Sî faci musci,
 Sî faci fluturi,
 Sî faci cât on fir di păsar,
 Dar voi, cu ciocur'li voastri,
 S-alergaț,
 Sanca din trupu lui sî-i scoatiț.
 Și el sî rămâi curat,
 Luninat,
 Ca maicî-sa ci l-o făcut,
 Ca Dumnezău Sfântu ci l-o născut.
 Iugani – Vrancea. Mg.147, I,33
 Inf. Grigore T. Șargu, 69
 Culeg. L.B. (1973)

352

Plecat-a Ion pi cali,
 Pi carari,
 S-o-ntâlinit cu samca-n cali.
 Di cap l-o luat,
 În pământ l-o aruncat,
 Carnea i-o secăt,

Sângele i-o băut,
 Ochii i-o împaienjenit,
 Somn di moarti i-o lăsat.
 Dar el o țipat
 Și s-o văicărit,
 Nimenea nu l-o auzit,
 Numai Maica Domnului
 L-o văzut
 Și l-o auzit
 Și din gură i-o grăit:
 – Taci tu, loane,
 Nu te țipa,
 Nu te văicări,
 La Maria vei alerga,
 Cu gura ți-a cânta,
 Cu limba ți-a descânta
 Și a strânge samca:
 Din fața obrazului,
 Din creierii capului,
 Din auzul urechilor,
 Din văzul ochilor.
 Samcă albă,
 Samcă neagră,
 Samcă cu gura căscată,
 Cu limba lăsată,
 Cu dinții rânjiți,
 Samcă din băuturi,
 Samcă din mâncari,
 Samcă din osteneală,
 Samcă din diochi,
 Oi strânge-o
 Și-oi aduna-o,
 Peste nouă mări oi arunca-o,
 Ion să rămâie curat,
 Cum Dumnezeu l-o lăsat.

*Se descântă cu sâneală, cu acul și cu vin în
 fundul unui pahar. Vinul și sâneala se pun
 în apa cu care i se face baie copilului.
 Când se toarnă în baie, se spune: „Cu acul
 oi străpunge-o,/ Cu sâneala oi ospăta-o,/*
Cu vinul oi îmbăta-o“.

Prisecani – Vrancea
 Anexă-chestionar (1971)

353

La vlădică-n poartă
 Esti-o pasări mari,
 Cu totu și cu totu di fier:
 Cu capu di fier,
 Cu urechili di fier,
 Cu ghiarâli di fier,
 Cu arichili di fier,
 Cu sângili di fier,
 Cu mațali di fier,
 Cu ficatu di fier,
 Cu ciupu di fier,
 Cu totu și cu totu di fier.
 Și a ouat nouăzășanouf
 Di ouf di fier,
 Ș-a scos nouăzășanouf
 Di pui di fier,
 Cu totu și cu totu di fier:
 Cu arichili di fier,
 Cu ghiarâli di fier,
 Cu picioarâli di fier,
 Cu fulgii di fier,
 Cu ciupu di fier,
 Cu limba di fier,
 Cu mațali di fier.
 Și le-a dat muști, iermi, cărbuș,
 Și creascî,
 Și zburătăiascî,
 Și n-a crescut
 Și n-a zburătăit,
 Și le-a dat cânipî, mei, pasat,
 Și creascî,
 Și zburătăiascî,
 Și n-a crescut
 Și n-a zburătăit,
 Și le-a dat brânzi, pești, carni,
 Și creascî,
 Și zburătăiascî,
 Și n-a crescut
 N-a zburătăit,
 Și le-a dat grâu, orz, ovăs
 Și creascî,
 Și zburătăiascî,
 Și n-a crescut
 Și n-a zburătăit,

Și le-a dat fragi, zmeurî și căpșuni,
 Și creascî,
 Și zburătăiascî,
 Și n-a crescut
 N-a zburătăit,
 Și sî plânga ghiata pasări
 Cu glas mari pân-la cer,
 Cu lăcrâni pân-m pământ.
 Nimnea n-o auza,
 Nimnea n-o videa,
 Numa Maica Domnului din cer
 O auza
 Ș-o-ntreba:
 – Di ci ti plângi, pasări mari,
 Cu totu și cu totu di fier?
 – Cum sî nu mă plâng,
 Cum sî nu mă olecăiesc,
 Cum sî nu mă vait,
 C-am ouat nouăzășanouf di ouf di fier
 Ș-am scos nouăzășanouf di pui di fier,
 Cu totu și cu totu di fier:
 Cu arichili di fier,
 Cu ghiarâli di fier,
 Cu picioarâli di fier,
 Cu fulgii di fier,
 Cu ciupu di fier,
 Cu limba di fier,
 Cu mațali di fier,
 Cu sângili di fier,
 Cu totu și cu totu di fier,
 Și le-am dat:
 Muști, iermi, cărbuș,
 Și creascî,
 Și zburătăiascî,
 Și n-a crescut
 Și n-a zburătăit,
 Și le-am dat cânipî, mei, pasat,
 Și creascî,
 Și zburătăiascî,
 Și n-a crescut
 Și n-a zburătăit,
 Și le-am dat brânzi, pești, carni,
 Și creascî,
 Și zburătăiascî,
 Și n-a crescut

N-a zburătăit,
 Și le-am dat grâu, orz, ovăs
 Și creascî,
 Și zburătăiascî,
 Și n-a crescut
 Și n-a zburătăit,
 Și le-am dat fragi, zmeurî și căpșuni,
 Și creascî,
 Și zburătăiascî,
 Și n-a crescut
 N-a zburătăit,
 Și di asta plâng și mă olecăi.
 Ș-a zâs Maica Mărie,
 Sântămărie:
 – Nu ti plângi,
 Nu ti olecăi,
 Du-ti la Ion,
 În burta lui,
 În sânghili lui,
 În mațâli lui,
 În maiu lui.
 Ia durerili
 Și ia sanca
 Și ia țachili
 Și ia plânsu
 Și ia strânsu
 Și ia spaima,
 Li ia și li du în gurili lor.
 Și cum a mânca,
 Cum a crești,
 Cum a zburătăi.
 Și pi Ion sî-l lasaș curat,
 Luninat,
 Ca argintu di curat,
 Ca Maica Domnului din ceri
 Ci l-a lăsat.

Vidra – Vrancea. Mg.204, I,14
 Inf. Ileana T. Vidreanu, 66
 Culeg. L.B. (1975).

De săgetătură

354

O plecat Eugenia

De-acasî,
 Di la masî,
 Grasi și frumoasî,
 Cîn la mijloc di cali,
 Di carari,
 O-ntâlnit-o:
 Noauî săgetături,
 Cu noauî pocituri,
 Cu noauî diocheturi;
 Săgitături cu ceas rău,
 Săgitături cu lichiturî,
 Săgitături cu orbalț,
 Săgitături din vânt,
 Din mâncari,
 Din băuturi,
 Săgitături cu cel pierit negru,
 Cel pierit roșu,
 Cel pierit beșăcat,
 Cel pierit cu roșafi,
 Săgitături di nouăzășanoauî di neamuri
 O săgetat-o:
 Pin mâni,
 Pin chicioari,
 Pin chept,
 Pin schinari,
 Pin toati mădurelili trupului,
 Pin rădăcinili măsărilor,
 Pin sfârçușu nasulu,
 Pin umerili obrazulu,
 Pin auzu urechilor,
 Pin viderili ochilor.
 Eugenia o-nceput a sî nișala,
 A sî vâicara.
 Nimi n-o văzut-o,
 Nimi n-o auzât-o,
 Maica Domnului
 Din poarta cerului
 O văzut-o
 Ș-o auzât-o.
 Din ceri gios s-o scoborât
 Și pi Eugenia di mâna dreaptă o luat-o
 Și din gurf o-ntrebat-o:
 – Eugenie, ci ti nișălez,
 Ci ti vâicărez?
 – Cum nu m-oi nișala

Și nu m-oi văicara?
 C-am plecat de-acasă,
 Di la masă,
 Grasă și frumoasă,
 Când la mijloc di cali,
 Di carari,
 M-o-ntâlnit:
 Noaui săgetături,
 Cu noaui pocituri,
 Cu noaui orbăltături,
 Cu noaui-ntâlnituri;
 Săgitături cu ceas rău,
 Săgitături cu lichituri,
 Săgitături cu orbalț,
 Săgitături cu cel pierit negru,
 Cel pierit roșu,
 Cel pierit cu roșaf,
 Cel pierit di nouăzășănoaui di neamuri
 M-o săgetat:
 Pin mâni,
 Pin chicioari,
 Pin chept,
 Pin schinari,
 Pin toati mădurelili trupului,
 Pin rădăcinili măsăliilor,
 Pin sfârçușu nasulu,
 Pin umerili obrazulu,
 Pin auzu urechilor,
 Pin viderili ochilor.
 – Taci, Eugenie,
 Nu ti mai nișala,
 Nu ti mai văicara,
 Cî tu la Maria ai alerga,
 Maria cu limba ț-o discânta,
 Cu hin le-a-mbăta,
 Cu tămâi le-a atămăia,
 Cu chiperi le-a chipara,
 Cu mătură di la bisărică
 Le-a mătura,
 Piști mări negri le-a arunca,
 Și tu, Eugenie, te-i curăța;
 Tu și rămâi curat,
 Luminat,
 Ca argintu curat,
 Strecurat,

Ca Maica Domnului
 Ci te-o zădit
 Și te-o lasat.

Perieni – Vaslui. Mg.213, I,5
 Inf. Maria C. Cristea, 68
 Culeg. L.C. (1976)

De socute

355

*Și naști-on copil slab... rău. Și... să spuni
 boală di socuti. Să pun chirosteili-n nijlocu
 căsă, și puni caldarea pi chirosteie, pui apă,
 pui un ou, pui o bucățică di slănină, pui să-
 mănță di cânipă și pui grâu. S-o babă sădi
 gios și mestică-n caldari. Una îmblă cu fur-
 ca di tors în mână. Așa îmblă, roată-mpre-
 giur. Când agiungi-n fața babii ciliia: „– Ghi-
 neț, babă! Ci faci acolo? – Cerb carni bă-
 trânt și să faci tânăra; rătundă ca ou, gra-
 să ca porcu, și crească ca cânipa, frumoasă
 ca grâu!”.*

*Di trii ori faci așa pi lângă caldari și zăci
 așa:*

Amin,
 Soarili din sânin,
 Discânticu-i di la mini,
 Leacu-i di la Dumnezeu
 Și di la Maica Domnului!

*Apa ceea o puni în scăldușcă, când scaldă
 băietu. Spargi ou, pune-acolo acelea, boz-
 găniili celea și scaldă copchilu. Na. Și sca-
 pă.*

Vicovu de Jos – Suceava. Mg.160, I,33
 Inf. Glicheria S. Calancea, 74
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1974)

De speriat

356

S-o lunecat,
 S-o mânecat Ion,

Pi cali, pi carari,
 Marți dimineața.
 La mijloc di cali
 L-o întâlnit Statu-Barbî:
 Cu barba de-on cot,
 Cu capu cât on ciubăr,
 Cu ochinci di lup încălțat,
 Cu cojoc di urs îmbracat,
 Cu gura căscatî,
 Cu limba lăsatî,
 Cu ochii sticliți,
 Cu dinți rânjâți.
 La Ion s-o repezât,
 Cu groaza l-o-ngrozât,
 Cu frica l-o-nfricoșât,
 Cu spaima l-o înspăimântat,
 Di schinari l-o luat,
 În pământ l-o trântit,
 Ochii i-o painjânit,
 Sângili i l-o băut,
 Carnea i-o morsocat-o,
 Inima i-o mâncat-o,
 Mort pi pământ o ramas.
 Nimi-n lumi nu l-o auzât,
 Nu l-o văzut,
 Numa Maica Maria,
 Sântămăria,
 Din ceri l-o văzut
 Și l-o auzât,
 Pi scarî di argint
 S-o coborât
 Și din gurî l-o-ntrebat:
 – Ci ti vaicări, Ioani?
 – Cum nu m-oi vaicara,
 Maica Domnului,
 Cî eu am plecat
 Gras și frumos,
 Și la mijloc di cali
 M-o întâlnit Statu-Barbî:
 Cu barba de-on cot,
 Cu capu cât on ciubăr,
 Cu ochinci di lup încălțat,
 Cu cojoc di urs îmbracat,
 Cu gura căscatî,
 Cu limba lăsatî,

Cu ochii sticliți,
 Cu dinți rânjâți.
 – Nu ti vaicara, Ioani,
 Nu ti nișala,
 Digrabî la Vasâli-i alerga,
 Vasâli cu gura ț-a cânta,
 Cu limba ț-a discânta,
 Cu mătura ț-a mătura,
 Toatî groaza
 Toatî frica, cari-o ai,
 În spatili tău,
 În sufletu tău,
 În somnu tău;
 Cu mătura le-a scoati,
 Pisti nouăzășanoui di mări,
 Nouăzășanoui di pustiuri
 Le-a arunca,
 C-acolo i-i cina,
 Acolo i-i hodina
 La spaima cari-i pi Ion.
 Ion și rămâi curat,
 Luminat
 Ca mă-sa cân l-o făcut,
 Ca auru curat,
 Ca argintu strecurat.
Și sî mai discântî și-n gin, da spuni:
 Și digrabî-i alerga
 La Vasâli,
 Și Vasâli-n gin ț-a discânta,
 Și din gin ai be,
 Ginu pin oasî ț-a umbla,
 Cu tămâi a tămâie,
 Cu chiperiu a chipara,
 Cu sâneala a sânilî,
 Toatî groaza,
 Toatî frica,
 Toatî spaima cari-o ai,
 În sângili tău,
 În mintea ta,
 În somnu tău,
 În așternutu tău
 Afară le-a da,
 Pisti nouăzășanoui di pustiuri
 Le-a arunca,
 C-acolo li-i cina,

Acolo li-i hodina,
Ion sî rămâi curat,
Luminat,
Ca auru curat
Și ca argintu strecurat.

Găiceana – Bacău. Mg.152, 1,2
Inf. Vasile V. Ciulei, 82
Culeg. L.C. (1974)

357

S-o pornit Maria
Di la casa ii,
Di la masa ii,
Tânârî și grasî,
Mândrî și frumoasî;
La giumată' di cali,
Di carari,
O-ntunchinat-o:
Ceas rău cu lichiturî,
Ceas rău cu spăriet,
Ceas rău cu lucru rău,
Ceas rău cu ceas răoaica,
Boala cu boloaica,
Faptu cu făptoiu;
În spati i-o sărit,
Sângili i-o zugrumat,
Cheptu i-o strâcat,
Ochii i-o-mpainginit,
Ceas di moarti i-o gătit.
Acolo țapa,
Acolo răcnê,
Acolo sî văita,
Nimi-n lumi n-auză,
Numa Maica Domnului
O auzât,
O văzut,
În scări di-argint s-o coborât
Și pi Maria o-ntreabat-o:
– Nu răcni,
Nu țapa,
Nu ti văita,
Că Maica Domnului,
Tăti cuvintili le-a asculta,
Cu mâinili-amândoaui-a lua
Și cu mătura a mătura:

Ceas rău cu spăriet,
Ceas rău cu lichiturî,
Ceas rău cu ceas răoaica,
Boala cu boloaica,
Faptu cu făptoiu,
Tăti le-a mătura
Din spati,
Din chept,
Din mâni,
Din chicioari,
Le-a mătura
Și pi Marea Neagrî le-a da,
Aculo sî chiarî,
Sî răschiari,
Sî rămâi Maria curatî,
Luminatî,
Ca Dumnezău ce-o lasat-o,
Ca eu ce-am discântat-o.
Discânticu di la mini,
Leacu di la Dumnezău,
Di la Sfântu Mihai
Și di la Sfânta zî di az,
Sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca Dumnezău ce-a lasat-o.

Pleşani – Botoșani. Mg.429, 1,28
Inf. Catinca V. Boboc, 76
Culeg. I.H.C. (1980)

358

S-o sculat purcesul,
Joi dimineață,
Gras și frumos
Și-o plecat pi cali,
Pi carari,
Când la giumatati di cali,
Di carari,
S-o-ntâlnit cu:
Samca cu sâmcioiu,
Cătăroaica cu cătăroiu,
Leoaica cu leoiu,
Strigoaica cu strigoiu,
Frica cu fricoiu,
Spaima cu spăimoiu.
În pământ l-o izbîi,

Rărunchii i-o strămutat,
 Șălili li-o-ncordat,
 Ochii i-o-mpaianjănit,
 Fața i-o-ngălbinit,
 Ceas di moarti cî i-o dat.
 Purcesu Ion o prins a plângi
 Și a sî mișela,
 Nimini în lumi
 Nu l-o văzut,
 Nimini în lumi
 Nu l-o auzât,
 Decât Maica Domnului din cer;
 În cârji di aur s-o coborât
 Și di mâna dreapti l-o luat
 Și l-o întrebat:
 – Di ci plângi tu,
 Di ci ti mișălești?
 – Cum n-oi plângi,
 Cum nu m-oi mișela,
 Dacî m-am sculat joi sănătos,
 Și-am plecat pi cali,
 Pi carari,
 Când la jumatati di cali,
 Di carari,
 M-am întâlnit cu:
 Samca cu sâmcioiu,
 Cătăroaica cu cătăroiu,
 Leoaica cu leoiu,
 Strigoaica cu strigoiu,
 Frica cu fricoiu,
 Spaima cu spăimoiu.
 În pământ m-o izbit,
 Rărunchii i-o strămutat,
 Șălili ni le-o-ncordat,
 Ochii ni-o-mpăianjănit,
 Fața ni-o-ngălbinit,
 Ceas di moarti cî ne-o dat.
 – Nu plângi,
 Nu ti mișela,
 Aleargă la mătușa ta,
 Cu gura te-o discânta,
 Cu mătura te-o mătura
 Și cu limba l-a sufla,
 Și n-a rămâne dicât un cir di mac,
 În patru dischicat,

În Marea Neagrî aruncat.
 Și tu sî rămâi curat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Maica Precista cari te-o lasat.
 Discânticu di la mini
 Și leacu di la Dumnezău.

Soroceni – Botoșani
 Anexă-chestionar (1971)

359

Plecat-a Ion
 Pi cali, pi cărari,
 La mijloc di cali
 I-o ișât o umbrî di vacî neagrî,
 Din vacî neagrî
 S-o făcut om negru,
 Om negru cu fricî,
 Om negru cu groazî,
 Om negru cu spaimî;
 Spaimî cu lichiturî,
 Lichiturî cu ceas rău,
 Ceas rău cu lichiturî,
 Pi șara schinării i-o-ntrat,
 Sângili i-o supt,
 Carnea i-o morsocat-o,
 Giunghi di moarti datu-i-o.
 Ie la mini o aleargat,
 Eu, cu cuțatu-n apî
 I-an discântat,
 Cu tămâi am tămâiet,
 Cu chiperi an chiparat,
 Di toată spaima,
 Frica, groaza, lichitura,
 Cu ceasu cel rău.
 Sî sî ducî,
 Sî rămâi curat,
 Luminat,
 Ca Maica lui Dumnezău din ceri
 Ci l-o lasat,
 Ca argintu strecurat.
 De-a ci diochet
 Di parti fumiascî
 Sau parti bărbăteascî,
 Sau di animali
 Sau di păsări

Sau di nouauâzășnoaui di frici,
 Di lichituri,
 Toați sî sî ducî di la el,
 Cîn el n-ari
 Nici masî di cinî,
 Nici pat di hodinî,
 Sî sî ducî
 Uni carî nu scârțai,
 Feti cosâți nu-mpletești,
 Cîinii nu latrî,
 Popa nu toacî,
 Acolo-i cina
 Șî hodina.
 Iar el sî rămîi curat,
 Luminat,
 Ca Maica lu 'mnezău din ceri
 Cî l-o lasat,
 Ca argintu strecurat.
 Gohor – Galați. Mg.510, 1,19
 Inf. Savastița Gh. Băca, 79
 Culeg. L.B. (1983)

360

S-a sculat Maria
 Marț dimineață
 Ș-a plecat pi cali,
 Pi carari,
 Cu fața spri sfântu soari;
 Pi la mijloc di cali
 A-ntâlmit-o Frica mării,
 Cu ochii ca âriili,
 Dinți ca greblili,
 Mânili ca săghiili,
 Chicioarili ca rășchitoarili,
 Cu căciulî di lup în cap,
 Cu ochinci de-arici încalțat,
 În oasî i-o întrat,
 Vlaga și puterea i-o luat.
 A prins Maria a plângi
 Ș-a sî vaicara,
 Nimi n-o vedea,
 Nimi n-o auza;
 Maica Maria,
 Sfânta Maria,
 Pi scarî di argint

La ea s-a coborât
 Ș-a întrebat:
 – Ci plângi, Mario,
 Ci ti văicărez?
 – Cum sî nu plâng,
 Sî nu mă văicărez,
 M-an sculat marț dimineață,
 Tari ca fieru,
 Roșai ca bujoru,
 Ș-am plecat pi cali,
 Pi carari,
 Cu fața spri sfântu soari.
 Pi la mijloc di cali
 M-a-ntâlmit Frica mării,
 Cu ochii ca âriili,
 Dinți ca greblili,
 Mânili ca săghiili,
 Chicioarili ca rășchitoarili,
 Cu căciulî di lup în cap,
 Cu ochinci de-arici încalțat,
 În oasî ni-o întrat,
 Vlaga și puterea ne-o luat.
 – Nu plângi,
 Nu ti văicara,
 Fugi digrabî la Catinca,
 Dinscântătoarea;
 Ea cu gura a discânta,
 Cu cuțatu spaima ț-a tăia,
 Cu vin a spala-o,
 Cu mătura a mătura-o,
 Pisti Marea Neagr-a arunca-o,
 Uni cucoș nu cântî
 Șî vacî nu zghiari,
 Ș-ai rămâné curatî
 Șî luminatî,
 Ca argintu strecurat,
 Ca din trupu maici-ti lasat.
 Discânticu-i di la mini
 Șî leacu-i di la Maica Domnului.
 Smârdan – Galați. Mg.154, 1,16
 Inf. Catinca V. Manolache, 67
 Culeg. L.B. (1974)

361

S-o pornit copchilu (cutari),

Marț dimineață,
 De-acasă,
 Gras și frumos,
 Bun sănătos;
 Cân la mijluc di cali
 Înainti işătu-i-o:
 Ceasu cu cesoaica,
 Leu cu leoaica,
 Moroiu cu moroaica,
 Cataroiu cu cataroaica,
 Dracu cu drăcoaica,
 Lichitoriu cu lichitroaica,
 Spărietu cu spărietoaica.
 Pi copchilu (cutari) l-o-ntâlnit,
 Gios l-o trântit,
 Carnea i-o morsocat,
 Ciolanili i le-o farmat,
 Sângili i l-o băut,
 Din rând l-o-nchinat.
 Copchilu-o ramas plângând
 Și văicăărând;
 Și nimi nu l-o văzut,
 Nimi nu l-o auzât,
 Numa Maica Precistî,
 Din porțâli cerulu,
 L-o văzut
 Și la dânsu-o aleargat
 Și l-o-ntrebat:
 – Di ci plângi, copchili,
 Di ci ti văicărești?
 – Cum n-a plângi,
 Maicî Precistî,
 Și s-a vaicara?
 C-o pornit marț dimineață
 De-acasă,
 Gras și frumos
 Și bun sănătos,
 La nijluc di cali
 Înainti işătu-i-o:
 Ceasu cu cesoaica,
 Leu cu leoaica,
 Moroiu cu moroaica,
 Cataroiu cu cataroaica,
 Dracu cu drăcoaica,
 Lichitoriu cu lichitroaica,

Spărietu cu spărietoaica.
 Pi copchil l-o-ntâlnit,
 Gios l-o trântit,
 Carnea i-o morsocat,
 Ciolanili i-o farmat,
 Sângili i l-o băut,
 Din rând l-o-nchinat,
 Și copchilu-o ramas plângând
 Și văicăărând.
 – Taci, copchili,
 Nu plângi,
 Nu ti vaicara,
 Cî tu la Culina îi alerga
 Și Culina cu măturî părăsăti
 Și cu cuțat di găsât
 Te-a discânta
 Și Maica Precistî
 Țâi leac Ț-a da.
 Eu cu mătura v-oi mătura,
 Cu cuțatu v-oi înghimpa,
 V-oi înghimpa:
 Din crierii capului,
 Din fața obrazului,
 Din auzătu urechilor,
 Din văzutu ochilor,
 Din sfârcu nasului,
 V-oi înghimpa din mâni,
 Din chicioari,
 Din chept, din schinari,
 V-oi înghimpa din vinili inimii
 V-oi înghimpa din vinili plămânilor,
 V-oi înghimpa din vinili maiului,
 V-oi înghimpa din rărunchi,
 Di su' rărunchi,
 Din mați,
 Di su' mați,
 Din cheli,
 Di su' cheli,
 Din suta di ciolăneli,
 Miia di-nchietureli,
 V-oi lua,
 V-oi goni,
 V-oi diparta;
 Sî vă duciț
 Pisti noauî mări,

Pisti noaui țări,
Acolo si chériți,
Si răscheriț,
Ca spuma di mari,
Ca stuchitu din carari.
Si nu rămâi spăriet di leac,
Cât on cir di mac
În patru dischicat.

Cozia – Iași. Mg.445, I,30
Inf. Culina A. Ezariu, 69
Culeg. L.C. (1981)

362

Crâsnic te-o făcut,
Crâsnic te-o botizat,
Crâsnic palușu-n mâna dreaptă
Ți l-o dat;
Eu de-on spăriet, Crâsnici,
Eu te-oi apara,
Di doi spăriet, Crâsnici,
Eu te-oi apara,
Di trii spăriet, Crâsnici,
Eu te-oi apara,
Di patru spăriet, Crâsnici,
Eu te-oi apara,
Di cinci spăriet, Crâsnici,
Eu te-oi apara,
Di șasî spăriet, Crâsnici,
Eu te-oi apara,
Di șapte spăriet, Crâsnici,
Eu te-oi apara,
Di opt spăriet, Crâsnici,
Eu te-oi apara,
Di noaui spăriet, Crâsnici,
Eu te-oi apara!
Te-i spăriet di mâi,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet di câni,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet di vaci,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet di foc di armî,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet di mașanî,
Eu te-oi apara,

Te-i spăriet di tren,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet de-o bătalii mari,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet di foc,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet di zapadî mari,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet di apî mari,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet di viti,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet ci te-o bătut,
Ciniva străin,
Eu te-oi apara,
Te-o bătut părinți,
Eu te-oi apara!

Dumbrava – Ciurea, Iași. Mg.578, I,5
Inf. Mândița Tănăsucă, 80
Culeg. L.C. (1984)

363

*Păpușă si faci cu-aceli noaui cordeli di la
trii casî nipriminiti. Uni trăiesc cii ci s-o
luat cu cununie. Și faci păpuși ș-o pui în
gard. În iasarî o pun în gard și mâni dimi-
neafî mă duc și zâc așa:*

– Buna dimineafî, păpuși,
Nu te-i temut as' noapti?
– Nu m-am temut (tot eu zâc).
– Nu ți s-o năzărit nicî,
Nu te-i spăriet?
– Nu.

*Ș-o lăs acolo și mâni dimineafî. Mă duc
poimâni dimineafî, tot așa:*

– Buna dimineafî, păpuși.
– Buna dimineafî.
– Ce-i făcut as' noapti?
Nu te-i temut,
N-o vinit nimi,
Nu te-o spăriet nimi,
Nu ți s-o năzărit nicî?
– Nu.
Tot așa și cutari copchil,

Nu s-o spăriet,
Nu s-o temut.

*Sî zăci di trii oari, doamn-aşa, şî-i ceal mai
bun leac di spăriet. Cu păpuşa îl afuni în
trii sări; o aprinz şî-l afuni cân doarmi el.*

Mironeasa – Iaşi. Mg.164, I,17
Inf. Mărioara N. Petrache, 87
Culeg. L.C. (1974)

364

O pornit on moşneag
Bărbos
Şî flocos
Şî urăcios,
Cu trupu pân-n pământ
Şî barba pân-n brâu,
Şî sparie văili,
Câmpiili
Şî ponoarîli;
Şî Maica Domnului
L-o văzut
Şî l-o-ntrebat:
– Un' ti duci, moşulea,
Aşa flocos
Şî bărbos
Şî urăcios,
Cu trupu pân-n pământ
Şî barba pân-n brâu?
– Mă duc sî sparii văili
Şî câmpiili
Şî ponoarâli
Şî pădurili.
– Nu ti duci, moşule,
Şî sparie câmpiili
Şî văili
Şî ponoarâli,
Du-ti la... Gheorghîş
Şî sparie-i ceasu cel rău,
Cu nălucitură,
Cu-ntunchinătură;
De-a ci spăriet di tat-su,
De-a ci spăriet di mă-sa,
De-a ci spăriet di foc,
Di apî,
Di măî,

Di câni,
Di sorî,
Di frati,
Di cei ci ştiu
Şî cei ci nu ştiu,
Şî iasî di la Ghiorghîş
Din crierii capulu,
Din faţa obrazulu,
Din tăî măduva ciolanulu!

Probota – Iaşi. Mg.291, I,5
Inf. Mândiţa I. Şaramet, 53
Culeg. L.B. (1978)

365

Ieş spaimî spăimoşatî,
Fricî-nfricoşatî,
Din mii di mii di-nchiituri
A cutăruia,
Cî eu cu cutătu te-oi junghié,
Cu mătura te-oi mătura,
În munţi Stârnailor
Te-oi arunca!

Aşa sî spuni.

Acolu sî trăieşti,
Sî vecuieşti,
Pi cutari sî-l părăsăşti.
Ieş spaimî spăimoşatî,
Fricî-nfricoşatî,
Din mii di mii di-nchiituri
A cutăruia:
Din cap,
Di su' cap,
Din criiri,
Di su' criiri,
Din ochi,
Di su' ochi,
Din nas,
Di su' nas,
Din obraz,
Di su' obraz,
Din barbî,
Di su' barbî,
Din budzî,
Di su' budzî,
Din gingini,

Di su' gingini,
 Din măsăli,
 Di su' măsăli,
 Din limbî,
 Di su' limbî,
 Din gât,
 Di su' gât,
 Ieș și ti du
 Pi munț pustii,
 Uni cucoșî nu cântî,
 Uni câinii nu bat,
 Acolu sî trăiești,
 Sî vecuiești,
 Pi, cutari, sî-l părăsăști!
 Ieș din umeri,
 Di su' umeri,
 Din mâni,
 Di su' mâni,
 Din cheieturi,
 Di su' cheieturi,
 Din palmî,
 Di su' palmî,
 Din degiti,
 Di su' degiti,
 Din undii,
 Di su' undii,
 Din piept,
 Di su' piept,
 Din inimî,
 Di su' inimî,
 Din plămâi,
 Di su' plămâi,
 Din spati,
 Di sup spati,
 Din stomac,
 Di sup stomac,
 Din rinichi,
 Di su' rinichi,
 Din burtî,
 Di su' burtî,
 Din ... tot, ... nu mai dzâc.
 Din picioari,
 Di su' picioari,
 Din chieturi,
 Închieturi,

Din genunchi,
 Di su' genunchi,
 Din glezni,
 Di su' glezni,
 Din călcâi,
 Di su' călcâi,
 Din talpî,
 Di su' talpî,
 Din degiti,
 Di su' degiti,
 Din undii,
 Di su' undii.
 Ieș spaimî spăimoșatî,
 Fricî-nfricoșatî,
 Cî eu cu cuțātu ti tai,
 Cu mătura ti mătur,
 Sî ti duci în munț pustii,
 Uni cucoșî nu cântî,
 Uni câinii nu bat,
 Uni zgomât di om nu-i,
 Acol' sî trăiești,
 Sî vecurești,
 Pi cutari sî-l părăsăști,
 Amin!

Sabasa – Neamț. Mg. 134, I, 1
 Inf. Aglaia T. Nicuță, 67
 Culeg. I.H.C. (1973)

366

Crasnic te-am făcut,
 Crasnic te-am botezat,
 Noauî chiei di urs
 În cap Ț-am pus,
 Cu noauî te-am înfășăt,
 Cu noauî te-am învălit,
 Cu mătura te-am măturat,
 Pisti noauî munț
 Boala Ț-am aruncat-o
 Uni-acolo babî turtî nu coaci,
 Nici cucoș negru nu cântî,
 Nici fatî mari coadî nu-mplitești,
 Sunt mesî puși,
 Cu bucati buni,
 Cu paharî plini;
 Tu, duh nicurat

Și nicurat,
Acolo vei ci ospatat,
Da cu numili cutari
Și nu mai ai nici o trebuț
Niciodată!

Vad – Neamț. Mg.115, II,20
Inf. Maria Ciobanu, 81
Culeg. L.B. (1972)

367

Plecai în luncă
Înspre Sfânta Duminică,
Plecai pe drumu mari
Înspre Sfântu soari rasari,
Pe potica nicalcată,
De rouă niscuturată.
Maica Precistă
Din ceri m-o auză
Și iute din pat sări,
Și-n rochiile de mătăș și-mbrăcă,
Și băș de aur în mână luă,
Și pe scări de argint și coborî,
Și la mini vini
Și mă spălară:
Pe faș,
Pe braș,
Pe dalba peliș,
Pe la guriș.
Și-ni luă din cap
Peri de țap,
Din sprânceni,
Peni răli,
De pe trup
Peri de lup
Și din mâni
Peri de câni,
Din chicioari
Copite de căprioari.
Nici cu-aiasta nu mă lăsară,
Alți sanatați-mi dară,
De la noauăzășanoauă de vaci cu ghițăi,
De la noauăzășanoauă de oi cu niei,
De la noauăzășanoauă de grădini
Cu mulți vișani înfloriș.
Cum aleargă oia la mel

Și vaca la viță,
Așa s-alergi sanatatea la mini,
Și rămân curată,
Luminată,
Cum maica m-o născut,
Cum Dumnezău m-o lasat.

Botești – Suceava. Mg.53, I,10
Inf. Natașa P. Păvălucă, 77
Culeg. I.H.C. (1971)

368

Fugiți on spariet,
Că va agiung doi spariet,
Doi spariet,
Că va agiung trii spariet,
Trei spariet,
Că va agiung patru spariet,
Patru spariet,
Că va agiung cinci spariet,
Cinci spariet,
Că va agiung șase spariet,
Șase spariet,
Că va agiung șapte spariet,
Șapte spariet,
Că va agiung opt spariet,
Opt spariet,
Că va agiung nouă spariet,
Nouă spariet,
Că va agiung zăci spariet,
Unu, niciunu,
S-o-mpraștiet,
Și copilul (cum îl cheamă)
S-o-ndreptat de spariet.
Fugiți nouă spariet,
Că va agiung opt spariet,
Opt spariet,
Că va agiung șapte spariet,
Șapte spariet,
Că va agiung șase spariet,
Șase spariet,
Că va agiung cinci spariet,
Cinci spariet,
Că va agiung patru spariet,
Patru spariet,
Că va agiung trii spariet,

Trii sparieț,
 Cî va agiung doi sparieț,
 Doi sparieț,
 Cî va agiungi un sparieț,
 Unu, niciunu,
 S-o-mpraști
 Și... s-o-ndreptat di sparieț.
 Hup, zup,
 Fatî di paduri,
 Tu ai făt.

Fătu tău s-sî prăbușascî,
 Fetița s-sî hodineascî,
 S-sî linișteascî,
 Bini sî creascî (Voichița),
 Plănsu ca s-o parasascî.
 Ie s-o liniștit,
 S-o potolit,
 Soarili-o asfințat,
 Soarili-asfințăști,
 Voichița sî hodinești,
 Soarili și luna și stelili
 Îs lucioasî
 Și luminoasî,
 Așa-i fetița noastră di frumoasî!

Botoș – Suceava. Mg.6, II,35
 Inf. Axinia A. Giosan, 70
 Culeg. L.B. (1968)

369

Crâsnicu-o făcut-o,
 (pi copcili, cum i-i numili),
 Crâsnicu-o făcut-o,
 Crâsnicu-o botedzat-o,
 Di on sparieț o aparat-o,
 Di doi sparieț o aparat-o,
 Di trii sparieț o aparat-o,
 Di patru spărieț o aparat-o,
 Di cinci spărieț o aparat-o,
 Di șasî spărieț o aparat-o,
 Di șapți spărieț o aparat-o,
 Di opt spărieț o aparat-o,
 Di noaui spărieț o aparat-o,
 La noaui spărieț,
 La tăț capu le-o tăiet!
 Sî cii copcila mândrî

Și curăț,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Maica Sfânti ce-o lasat-o.
 Discânticu di la mini
 Și leacu di la Dumnedzău.

Botoșana – Suceava. Mg.76, I,8
 Inf. Irina Slevocă, 80
 Culeg. I.H.C. (1972)

370

*Mergé la dânsu c-o mătură; c-o mătură
 părăsătă, care era mătură de grădină, nu
 de-aiestea di cumpărat – că nici nu era di
 pomenit mătură de cumpărat atunci, pe
 timpul cela, – sî puné oleacă di jar pi ie sau
 o ardé on picuț în foc, și meré-naintea co-
 pilului... și spuné așa, zăce:*

O boarză neagră,
 Puneagră,
 Din pădurea neagră,
 Cu ochii boldiț,
 Cu dinți rânjât,
 Ai vinit la Georgi,
 Să-l spai,
 Să rășai,
 Cu George treabă să n-ai!
 S-te duci în munți Garaleului,
 C-acolu sunt noaui baieț nebotezaț,
 Pe-acia să-i spai,
 Pe-acia să rășai,
 Cu George treabă să n-ai!
 Pe dânsu să-l lași luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Sfântu soare luminat,
 Ca bosâiocu-n strat.
 On spărieț,
 Doi spărieț,
 Trii spărieț,
 Patru spărieț,
 Cin' spărieț,
 Șasî spărieț,
 Șapți spărieț,
 Opt spărieț,
 Noaui spărieț,
 Di noauădzășanoaui di spărieț!

Cu mătura să-i măturăm,
 Cu sapa să-i săpăm,
 În Mare să-i aruncăm,
 George să rămâie luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Sfântu soare luminat,
 Ca bosâiociu-n strat.
 Descântecu di la mine,
 Leacu di la Dumnezău
 Și di la cini l-am învațat eu.

Botoșana – Suceava. Mg.77, II,10
 Inf. Veronica D. Gheață, 55
 Culeg. I.H.C. (1972)

371

Un spăriet te-o spăriet,
 Doi nu te-o spăriet,
 Doi spăriet te-o spăriet,
 Trii nu te-o spăriet,
 Trii spăriet te-o spăriet,
 Patru nu te-o spăriet,
 Patru spăriet te-o spăriet,
 Cinci nu te-o spăriet,
 Cinci spăriet te-o spăriet,
 Șasî nu te-o spăriet,
 Șasî spăriet te-o spăriet,
 Șapți nu te-o spăriet,
 Șapți spăriet te-o spăriet,
 Opt nu te-o spăriet,
 Opt spăriet te-o spăriet,
 Noauî nu te-o spăriet,
 Noauî spăriet te-o spăriet,
 Zăci nu te-o spăriet,
 Zăci spăriet te-o spăriet,
 Noauî nu te-o spăriet,
 Noauî spăriet te-o spăriet,
 Opt nu te-o spăriet,
 Opt spăriet te-o spăriet,
 Șapți nu te-o spăriet,
 Șapți spăriet te-o spăriet,
 Șasî nu te-o spăriet,
 Șasî spăriet te-o spăriet,
 Cinci nu te-o spăriet,
 Cinci spăriet te-o spăriet,
 Patru nu te-o spăriet,

Patru spăriet te-o spăriet,
 Trii nu te-o spăriet,
 Trii spăriet te-o spăriet,
 Doi nu te-o spăriet,
 Doi spăriet te-o spăriet,
 Unu nu te-o spăriet,
 Nici on spăriet nu te-o spăriet!

Ciocănești – Suceava. Mg.6, I,14
 Inf. Rafira Moroșanu, 74
 Culeg. L.B. (1968)

372

De-i spăriet di om,
 Di câne,
 Di vacă,
 Di mătă,
 Di 99 di feluri di vietăți,
 Să iasă tot răul
 Di 99 di feluri di boli,
 Di răhnă,
 Di ceas rău,
 Di spăriet,
 Să-i iasă din cap,
 Din ochi,
 Din gene,
 Din sprâncene,
 Din 99 di încheieturele,
 Din 99 di răutăți di boli.
 Di-i diochet,
 Di-i di răhnă,
 Di ceas rău,
 Să iasă tot răul,
 Din 99 di boli,
 Din 99 di închiituri
 Ale lui Ion,
 Din ochi,
 Din nas,
 Din gură,
 Din gâtul lui,
 Din umere,
 Din spate,
 Din coatele mâinilor,
 Din cheptul lui,
 Din șali,
 Din genunchi,

Din vârfurile degetelor,
 De la chicioare
 Și di sub unghii,
 Tăt răul sî iasî,
 Sî sî ducî
 Pe malul pârăului,
 La muntele Galileului,
 C-acolo l-așteaptă
 Cu mese întinse
 Și făclii aprinse.
 Di-i luat din ceas rău,
 Din spaimă,
 Din strigare,
 Din strigări di zî,
 Din strigări di noapți,
 Din pocitură di zî,
 Din pocitură di noapți
 Și din plânsori,
 El acolo sî șadi
 Și acolo sî viețuiască,
 Undi cucuș negru nu cântî,
 Undi vacă neagră nu ragi,
 Câini negru nu bati
 Și suflare de om, pământească,
 Nu calcă.
 Ion sî rămâie curat
 Și luminat,
 Ca di la Maica Domnului lasat
 Și ca Sfânta zi di azi.
 El sî rămâie mai curat
 Și luminat,
 Ca di la Dumnezeu Sfântu lăsat.
 – Sfinti Sâsoie, înarmează-te
 Cu 9 coasî,
 Cu 9 cuțati,
 Cu 9 sulit
 Și du-ti dupa ceasu cel rău,
 Cautî-l,
 Găsești-l,
 El are 9 nume
 Și sî schimbî în 90 di feluri:
 Sî faci bou,
 Sî faci gițal,
 Sî faci câne,
 Sî faci ogari,

Sî faci muscă;
 Cautî-l,
 Găsești-l,
 Străpungi-l,
 Taie-l,
 Cosăște-l,
 Du-l în criiri munțâlor
 Și leagî-l în fundu stâncilor,
 Acolo sî șadi,
 Acolo sî viețuiască!
 Undi cucuș negru nu cântî,
 Undi vacă neagră nu ragi,
 Câni negru nu bati
 Și suflari di om, pământească,
 Nu calcă.
 Ion sî rămâie curat
 Și luminat,
 Ca di la Maica Domnului lăsat.
 Pi Ion nu-l săgeta,
 Nu-l încorda,
 Nu-l îndurera,
 Nu-l înlăcrăma,
 Lasă-l vesel,
 Voios,
 Sănătos,
 Curat
 Și luminat,
 Ca di la Dumnezeu Sfântul lăsat.

*Se spune de 3 ori în 3 zile, la sfârșitul lunii
 di pi cer, luna, miercurea și vinerea.*

Liteni – Moara, Suceava
 Anexă-chestionar (1971)

373

– Hututuru di paduri,
 Înfricoasî,
 Vârticoasî,
 Cu chicioarili flocoasî,
 Cu dinți zgâit,
 Cu ochii boldiț,
 Du-ti-n fundu padurii,
 Uni cucuș negru nu cântî,
 Găină neagră nu îmblî,
 Câni negru nu gârghești,
 Vacă neagră nu răgești,

Buhai negru nu buhăiești,
 Fata cosâți nu despletești,
 Acolo spari și îngrozăști.
 Cutari, cum îl cheamî, Ion,
 Ion s-o spăriet di lup,
 Lupu-i în paduri,
 Ion i-acasă,
 S-cie sănatos.
 Crăstea spați
 În mâna dreaptî,
 Di-i spariet di tatî,
 Di-i spariet di mamî,
 Di-i spariet di surori,
 Di-i spariet di boi,
 Di-i spariet di cai,
 Di tăti sparietur'li,
 Ion sî ramâi sănatos
 Și voios.

Șcheia – Suceava. Mg.92, I,1
 Inf. Margarita A. Papuc, 86
 Culeg. L.C. (1972)

374

O plecat cutari,
(sî-i zăcim pî numi, Vasăli!)
 Pi cali, pi carari,
 Gras și frumos,
 Bun sănătos.
 Căn la capătu podului,
 I-o ișât ursu-bursu,
 Cu dinți rânjâți,
 Cu ochii stecliți,
 Cu gura cascatî,
 Cu limba lasatî;
 Di subsuori l-o luat,
 Di pământ l-o trântit
 Și sângili l-o podidit,
 Cu colb acupirit.
 Puterea din mâni
 Și din chicioari i-o luat,
 Din auzu urechilor,
 Din sfârcul nasului,
 Din umerii obrazului,
 Din gātu lui,
 Din chept,

Di sub chept,
 Din tăt trupușoru lui,
 Din toați vlăgușoara lui.
 El plângé
 Și sî vaicara.
 Nimi nu l-o văzut,
 Nimi nu l-o auzât,
 Numa Maica Domnului
 Din poarta cerului
 L-o văzut
 Și l-o auzât.
 În scări di aur s-o coborât,
 În cârji di argint s-o sprijănit
 Și la dânsu c-o vinit
(la Vasăli, sau cum îl cheamî.)
 – Nu plângi, nu ti vaicara,
 Cî eu di mâna dreaptî te-oi lua
 Și la Ilinca te-oi duci
 Și Ilinca te-a discânta
 Și leac Ț-a da!

Căntălărești – Vaslui. Mg.3, II,30
 Inf. Ilinca V. Bilan, 71
 Culeg. I.H.C. (1968)

375

O plecat noaui fraț
 Niînsuraț,
 Cu noaui cai ni-nvățaț,
 Cu noaui topoari,
 Cu noaui grebli,
 Cu noaui mături,
 Cu noaui furci.
 – Undi vă duciț voi,
 Noaui fraț niânsuraț,
 Cu noaui cai ni-nvațaț,
 Cu noaui topoari,
 Cu noaui grebli,
 Cu noaui mături,
 Cu noaui furci?
 – Ni ducim la (cutari).
 – Nu vă duciț la aceea,
 Ci vă duciț la (cutari),
(cari-l discânt)
 Scoatiț spărietu:
 Din cap,

Din chicioari,
 Din chept,
 Din schinari,
 Spăriet di mamî,
 Spăriet di tatî,
 Spăriet di vecin,
 Spăriet di vecinî,
 Spăriet di mât,
 Spăriet di câni,
 Spăriet di ghiţâl,
 Spăriet di purcel.
 Cu topoarâli-l tăieţ,
 Greblili-l greblaţ,
 Cu măturili-l măturaţ,
 Pisti Marea Neagr-aruncaţ!
 Acolo sî chiei,
 Sî răschiei,
 Ca spuma di mari,
 Ca roua di soari,
 Cutari (*cari l-am discântat*)
 Sî rămâi curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca maică-sa ci l-o făcut,
 Ca Dumnezău ci l-o lasat.
 Amin, amin,
 Discânticu di la mini,
 Leacu di la Dumnezău.

Pădureni – Vaslui. Mg.137, I,22
 Inf. Natalia D. Cheldescu, 52
 Culeg. I.H.C. (1973)

376

M-an sculat dimineaţă
 Şi m-am mânecat
 Pi cali, pi carari,
 Şi cân la mijlocu drumului,
 La capătu podului
 Ieşătu-ni-u-nainti
 Țurțu-nfricoșat,
 Din fundu mărilor stat,
 Cu ochii ca ploștili,
 Cu dinți ca cutătili,
 Cu mânili
 Ca greblili,

Cu unghiili
 Ca săcirili,
 Cu chicioarili
 Ca rășchitoarili,
 Cu păru păr în pământ,
 Cu capu cât oborocu
 Și cu coasa de-a schinari.
 Înapoi, Măicuța Domnului!
 Când (cutari) s-o uitat,
 Așa di rău s-o-nfricoșat
 Și s-o spăimântat.
 Spaima
 Și frica
 Și groaza
 Și huiala
 Ș-amețala
 Și zălezala
 Și frigur'li
 Și lichitura
 Și trimesu
 Și ceasur'li cele răli
 În spatili lu cutari
 S-o așazat.
 Di mânî l-o luat,
 În pământ trântitu-l-o,
 Carnea mosorcatu-i-o,
 Sângili băutu-i-o,
 Cheptu prăbușătu-i-o,
 Schinarea corogitu-i-o,
 Ochii painjănit-u-i-o,
 Fața i s-o-ngălbinit ca finicu,
 Fălcili i-o-nceștat,
 Rărunchii i s-o dipărtat,
 Vinili la trup i s-o-ncordat,
 Puterea din trup i-o luat,
 Om di nica l-o lăsat.
 O plâns și s-o spăimântat,
 Nimi nu l-o auzât,
 Dicât Maica lu Dumnezău,
 Din porțâli cerulu l-o auzât
 Și l-o văzut,
 Di porțâli cerulu s-o răzărnat,
 Pi scaun s-o așazat
 Și pi cutări l-o străgat:
 – Di ci plângi

Și ti văicărez
 Și ti spăimântează?
 – Cum sî nu plâng,
 Sî mă zvăicăr,
 Maica lu Dumnezeu?
 C-am plecat pi cali,
 Pi carari,
 Și cân la mijloc di cali,
 La mijloc di carari,
 La mijlocu drumului,
 La capătu podului,
 Ieșătu-ni-o-nainti
 Țurțu-nfricoșat,
 Din fundu mărilor stat,
 Cu ochii ca ploștili,
 Cu dinți ca cuțatili,
 Cu mânili
 Ca greblili,
 Cu unghiili
 Ca săcirili,
 Cu chicioarili
 Ca rășchitoarili,
 Cu păru păr în pământ,
 Cu capu cât oborocu
 Și cu coasa de-a schinarea.
 Înapoi cân s-o uitat, Ion,
 Așa di tari s-o-nfricoșat
 Și s-o-nspăimântat.
 Spaima
 Și frica
 Și groaza
 Și huiala
 Și amețala
 Și zălezala
 Și friguri'li
 Și lichitura
 Și trimesu
 Și ceasuri'li celi răli
 Toati-n spatili lu Ion
 S-o așazat.
 Di mână l-o luat,
 Di pământ trântitu-l-o,
 Carnea mosorcatu-i-o,
 Sângili băutu-i-o,
 Cheptu prăbușătu-i-o,

Schinarea corogitu-i-o,
 Ochii painjănit-u-i-o,
 Fața i s-o-ngălbinat ca finicu,
 Fălcili i-o-nclăștat,
 Rărunchii i s-o dipărtat,
 Vinili la trup i s-o-ncredat,
 Puterea din trup i-o luat,
 Om di nica l-o lăsat
 O plâns și s-o-nspăimântat.
 – Nu mai plângi
 Și ti spăimânta,
 Cî la Bălașa îi alerga,
 Cî ie știi ghini-a descânta
 Și cu mână dreapta ț-a lua.
 Cu mână dreapta ț-oi lua,
 Cu ajutorul Maicii Domnului
 Și cu-a Mântuitorului,
 Cu mână dreapta ț-oi lua
 Și te-oi curățî:
 Și din mână
 Și din chicioari
 Și din chept
 Și din schinari,
 Cu mătura i-oi mătura,
 Cu grebla i-oi grebla,
 Cu coasa i-oi tăia,
 Cu cuțătu i-oi scrijela,
 Cu ghiciu pământului i-oi ghiciui
 Și i-oi mână.
 Și i-oi duci-n fundu prăpăstiilor,
 Undi-s codrii-ntunecoși,
 Nilocuți nici de-o ființă ominească,
 Acolo or locui,
 Pi măcieși și pi schini s-or sui,
 Masă și casă și-or faci
 Și-napoi la tini
 Nu s-or mai întoarci.
 Nu s-or mai afla:
 Nici în mână,
 Nici în chicioari,
 Nici în chept,
 Nici în schinari,
 Nu s-a mai afla
 Spaimă
 Și frică

Și groază
 Și huiali
 Și amețali
 Și zălezali
 Și friguri
 Și spaimi
 Și frici
 Și ceasur'li celea răli.
 Cî eu în gin Ț-oi discânta,
 Tu ginu l-ăi be
 Și te-i freca,
 Pin ciolani-a îmbla
 Carnea s-a dismosorca,
 Fălcili s-or disclesta,
 Rărunchii la trup s-a aprochie,
 Vinili la trup s-a discorda
 Inima s-a dismăcilări,
 Giunghiur'li s-or dămoli
 Arșăța s-a potoli,
 Puterea-n trup napoi Ț-a vini,
 Tu te-i liniști,
 Și te-i hodini,
 Nu te-i mai înspăimânta,
 Nu te-i mai înfricoșa
 Ș-a rămâne corpu tău
 Întărit, curat,
 Ca auru di strecurat,
 Ca Dumnezău și Mântuitoru din cer
 Ci te-o lăsat,
 Di la mini-i discânticu
 Și di la Maica și Dumnezău
 Îi leacu.

Sălceni – Vaslui. Mg.597, I,4
 Inf. Balașa I. Sandu, 86
 Culeg. L.B. (1985)

377

S-o sculat Ghiorghii
 Ș-o plecat
 Pi cali, pi carari;
 Că la giunata' di cali,
 L-o-ntălnit on om mari,
 C-on ciomag pi schinari,
 Cu gura cascătî,
 Cu ochii beliț,

Cu limba afarî.
 În schinarea lui o sărit,
 Schinarea i-o morsocat,
 Cheptu i-o cucoșăt,
 Fața i-o-ngălbenit,
 Ceas di moarti i-o dăruit;
 El a prins a nișala
 Ș-a vaicara, Ghiorghii!
 Nimi nu l-o văzut,
 Nimi nu l-o auzăt,
 Maica Domnului l-o văzut,
 L-o auzăt,
 Pi scări di aur s-o scoborăt,
 În cârj di aur s-o sprijănit,
 La dănsu-o alergat:
 – Ci ti nișălez, Ghiorghii,
 Ci ti văicărez?
 – Cum nu m-oi nișala,
 Maica Domnului,
 Cum nu m-oi vaicara?
 Dacă m-an sculat, marț dimineați
 Ș-an plecat pi cali, pi carari,
 Că la giunata' di cali,
 M-o-ntălnit on om mari,
 C-on ciomag pi schinari,
 Cu gura cascătî,
 Cu ochii beliț,
 Cu limba afarî.
 În schinarea me o sărit,
 Schinarea ni-o morsocat,
 Cheptu o cucoșăt,
 Fața ni-o-ngălbenit,
 Ceas di moarti ni-o dăruit
 Maica Domnului i-o spus:
 – Nici în samî nu бага,
 Du-ti la Aglaia,
 Cî Aglaia cu toporu l-a tăie,
 (pi spăriet)
 L-a tăie,
 Și el a cheri
 Ș-a saca
 Și pisiti hostruv l-a arunca!
 Aculo sî locuiești,
 Aculo sî vecuiești,
 C-aculo cucoș negru nu cântî,

Vacî neagrî nu ragi,
 Câni negru nu latrî,
 Mesî-ntinsî nu-s,
 Făclii aprinsî nu-s.
 Aici cucoş negru cântî,
 Vacî neagrî ragi,
 Câni negru latrî,
 Mesî-ntinsî sunt,
 Făclii aprinsî sunt,
 Sî rămâie curat,
 Luminat,
 Ca argintu ceal curat,
 Ca maica ci l-o făcut,
 Gras şi frumos!

Ştefan cel Mare – Vaslui. Mg.3, II,37
 Inf. Aglaia Gh. Brodoceanu, 65
 Culeg. I.H.C. (1968)

378

A plecat, Ionel,
 Pă cale, pă cărare,
 S-a-ntâlnit cu om mare, ciudos:
 Capu ca baniţa,
 Chicioarili ca trestii,
 Mâinili ca paili,
 Dinţii ca cheptinii,
 Unghiili ca secerili.
 Cu coasa l-a cosit,
 Cu mătura l-a măturat,
 Cu busuiocu ni l-a strochit,
 Cu paraua ni l-a tăiet.
 S-a lăsat, Maica Domnului,
 Din cer,
 Pă scaun d-aurel:
 – Ci ti văieşti, mă Ionel,
 Ci ti olecăieşti?
 – Maica Domnului,
 Cum să nu mă vaiet
 Cum să nu mă olecăiesc?
 Sî-ni iei speriatu
 Cu ceas rău,
 Cu zburători,
 Cu bătaie de inimă,
 Cu vânt cald,
 Cu vânt rece,

Cu poceală,
 Cu şerpeală.
 Ieş, fricî di mort,
 Fricî di rumân,
 Fricî di fimeie,
 Fricî di bătaie,
 Fricî di cuţit,
 Ieş di la Ionel!
 Ieş din sânge,
 Ieş din fricî,
 Ieş din oasî,
 Ieş din carni,
 Încalică-te,
 Pă tăişu frigării,
 Pă tăişu cuţitului,
 Dă-te-n apă
 Şi te-neacă,
 Sî rămâi Ionel curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Maica Domnului
 Ci l-a lăsat
 Curat,
 Luminat!
 A plecat Ionel
 Pă cale, pă carare,
 Şi s-a-ntâlnit
 C-o lupoaică turbată,
 Cu limba crăpată,
 C-un câine turbat,
 Cu păru-nschicac:
 Cu coasa l-a cosit,
 Cu mătura l-a măturat,
 Cu busuiocu ni l-a strochit,
 Cu paraua ni l-a tăiat,
 Cu cuţātu ni l-a-ngiunghiat.
 S-a lăsat, Maica Domnului,
 Din cer,
 Pă scaun de-aurel,
 Pă scaun de argint:
 – Ci ti vaieşti tu,
 Mă, Ionel,
 Ci te olecăieşti?
 – Maica Domnului,
 Cum să nu mă vaiet

Cum să nu mă olecăiesc?

Sî-ni iei:

Groaza,

Frica,

Spaima,

Huiala,

Șerpeleala,

Cu zburător,

Cu ceas rău,

Cu vânt cald,

Cu vânt rece,

Cu speriatu.

Fricî di mort,

Fricî di rumân,

Fricî di bătaie,

Fricî di cuțit,

Ieș di la Ionel!

Ieș cu ceasu rău,

Ieș cu jungghi,

Ieș cu zburător,

Ieș cu bataie di inimă.

Mătrici albî,

Mătrici neagrî,

Mătrici roșie,

Sancî albî,

Sancî roșie,

Sancî neagrî,

Ieș di la Ionel!

Cu mîncăturî,

Cu boli di ficat,

Boli di rinuchi;

Ieș din sânghi,

Ieș din vini,

Ieș din oasî,

Ieș din carni,

Încalică-te,

Pă tăișu frigării,

Pă tăișu cuțitului,

Dă-te-n apă

Și te-neacă,

Sî rămâi Ionel curat,

Luminat,

Ca argintu strecurat,

Ca Maica Domnului,

Cei' ci l-a lăsat,

Curat, luminat!

Bordeasca Veche – Vrancea. Mg.231, I,16

Inf. Tudora N. Mihai, 75

Culeg. L.B. și L.C. (1976)

De strâns

379

A venit un bou ager

La fereastră

Și mi-a cerut carne grasă;

Io nu i-am dat carne grasă,

I-am dat strânsu de la Ion:

Din creieri,

De sub creieri,

Din ochi,

De sub ochi,

Din sfîrcu nasului,

Din umerii obrazilor,

Din rinichi,

De sub rinichi,

Din inimă,

De sub inimă,

Din ficat,

De sub ficat,

Din bojogi,

De sub bojogi,

Din mâni,

Din picioare,

Din toate vinele

Și-ncheieturile lui Ion.

Și l-am lăsat pe Ion gras,

Frumos și voinic.

Cașin – Bacău

Anexă-chestionar (1971)

380

Plecat-a cutari

Pi cali, pi carari,

Uni-o fost la nijloc di cali

Ni l-o-ntâlнит

Strânsu ceal mari.

Cum l-o-ntâlнит,

În pământ l-o trântit,
 Carnea i-o măcelărit,
 Fața i-o-ngălbinat,
 Ochii i-o-mpainjănit.
 Nimi n-o văzut,
 Nimi n-o auzât,
 Maica Domnului,
 Din poarta cerului,
 Scări di aur o făcut
 Și s-o dus la cutari,
(cum îl cheamă pi băiet)
 Di cap l-o rădicat,
 La inimă l-o pus
 Și l-o-ntreabat:
 – Ci ti plângi,
 Ci ti văicărești?
 – Cum nu m-oi plângi,
 Cum nu m-oi văicări ?
 C-am plecat pi cali,
 Pi carari,
 Cân o fost la nijloc di cali,
 M-o-ntâlnit strânsu ceal mari;
 Alătura di drum
 M-o trântit,
 Carnea ni-o măcelărit,
 Fața ni-o-ngălbinat,
 Ochii ni-o-mpainjănit.
 – Nu ti plângi,
 Nu ti văicări,
 Și du-ti la cutari,
(cum o cheamă)
 Cari discânti,
 La Catinca,
 Cî cu limba te-a discânta
 Și cu palmili te-a freaca
 Și ț-a scoati:
 Strâns cu samcî,
 Cu pociturî,
 Cu-ntâlniturî,
 Strâns mari,
 Strâns nic,
 Fără nici on strâns.

Orbeni – Bacău. Mg.117, I,13
 Inf. Catinca Gh. Suman, 82
 Culeg. I.H.C. (1982)

381

S-o sculat Vasăli
 Luni dimineață,
 Gras și frumos,
 Și-o plecat pi cali, pi carari;
 La nejluc di cali
 S-o-ntâlnit cu:
 Striga cu strigoiu,
 Samca cu sâmcioiu,
 Întâlnitura cu-ntâlnituroiu,
 Pocitura cu pocituroiu,
 Lichitura cu lichituroiu,
 Diochitorița cu diochituroiu,
 Strânsu cu strânsoaica,
 Ursu cu ursoaica,
 Lupu cu lupoaica,
 Cănilu cu cănoaica,
 Leu cu leoaica,
 Smău cu smăoaica,
 Iepurili cu iepuroaica.
 Gios trântitu-l-o,
 În cochiti calcatu-l-o,
 Carnea morsocatu-o,
 Sângili băutu-i-o,
 Ochii painjănidu-i,
 Sămn di moarti lăsându-i.
 Nimi n-o văzut,
 Nimi n-o auzât,
 Iar Maica Domnului
 Din ceri o văzut
 Și-o auzât,
 Pi scări di argint s-o coborât
 Și-naintea lu Vasăli-o ieșât,
 Și di mâna dreapta l-o luat
 Și din gurî l-o-ntreabat:
 – Ci plângi, Vasăli,
 Ci ti oicărez,
 Ci ti văicărez?
 – Cum sî nu plâng,
 Sî mă oicărez,
 Sî mă văicărez,
 Dacă m-an sculat
 Luni dimineață,
 Gras și frumos,

Ş-an plecat pi cali, pi carari,
 La niyluc di cali
 M-am întâlnt cu:
 Striga cu strigoiu,
 Samca cu sãmcoiu,
 Întâlntura cu întâlnturoiu,
 Pocitura cu pocituroiu,
 Lichitura cu lichituroiu,
 Diochitorița cu diochituroiu,
 Strânsu cu strânsoaica,
 Ursu cu ursoaica,
 Lupu cu lupoaica,
 Cãnili cu cânoaica,
 Leu cu leoaica,
 Smău cu smăoaica,
 Iepurili cu iepuroaica.
 Gios trântitu-m-o,
 În cochiti calcatu-m-o,
 Carnea morsocatu-ni-o,
 Sângili băutu-ni-o,
 Ochii painjânidu-mi,
 Sămn di moarti lăsându-mi.
 – Nu plângi Vasăli,
 Nu ti oicara,
 Nu ti vaicara,
 Du-ti la Maria,
 Cî ie cu gura Ț-a discânta,
 Cu sâneala le-a sânila,
 Cu tãmâi le-a tãmâie,
 Cu chiperi le-a chipara,
 Cu undilemn te-a freaca,
 Cu mătura Ți le-a mătura,
 Cu mâna Ți le-a lua,
 Pisti nouăzășanoui di mări
 Le-a arunca,
 Ş-acolo sî cheie,
 Sî răscheie,
 Ca roua di soari,
 Ca spuma di mari,
 Şi Vasăli sî rămâi curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat
 Şi ca Domnu
 Şi cu Maica Domnului

Ci l-o lasat,
 Ca mă-sa ci l-o născut.

Tăvădărești – Bacău. Mg.152, II,66
 Inf. Maria I. Boghiu, 62
 Culeg. L.B. (1974)

382

S-o sculat (cutari)
 Marț dimineața,
 Gras și frumos,
 Puternicos,
 Pi cali, pi carari plecat-o.
 Pi la mijloc di cali
 L-o-ntâlnt:
 Samca, sãmcoiu,
 Smău, smăoaica,
 Leu și leoaica,
 Neamtu și nemțoaica;
 Cãn l-o-ntâlnt,
 În pământ l-o trântit,
 Sângili i-o băut,
 Carnea i-o mosorcat,
 Auzu i-o luat,
 Viderili i-o-ntunecat,
 Fața i-o-ngălbinit,
 Ochii i-o painjânit;
 Strânsu-l-a
 Strânsu cel mari:
 Din creștitu capulu,
 Din fața obrazulu,
 Din luminili ochilor,
 Din auzu urechilor,
 Din sfârçu nasulu,
 Din ceriu guri,
 Din vârful linghii,
 Din gâtișor,
 Din cheptișor,
 Din schinăruș,
 Din plămâni,
 Din mai,
 Din inimă,
 Din rărunchi,
 Din mățașoari,
 Din chicioari,
 Din unghișoari,

Strânsu-l-o,
 Îngrămăditu-l-o,
 El glas mari, pârî-n ceri,
 O lasat,
 Nimi n-o văzut,
 Nimi n-o auzât,
 Numa Maica Domnului
 O văzut
 Ş-o auzât,
 Cu scarî di aur s-o coborât,
 Di mâna dreaptî l-o luat
 Şî cu gura l-o-ntrebat:
 – Ci plângi, cutari?
 – Cum n-oi plângi,
 Maica Domnului?
 Dacî eu m-an sculat
 Marţ dimineaţi,
 Gras şi frumos,
 Puternicos,
 Pi cali, pi carari am plecat,
 La nijloc di cali întâlnitu-m-o:
 Samca şi sãmcoiu,
 Smău şi smăoaica,
 Leu şi leoaica,
 Neamţu şi nemţoaica;
 Căn m-o-ntâlnit,
 În pământ m-o trântit,
 Sângili ni-o băut,
 Carnea ni-o mosorcat-o,
 Auzu ni-o luat,
 Viderili ni-o-ntunecat,
 Faţa ni-o-ngălbinit,
 Ochii ni i-o-mpainjănit.
 Strânsu-m-a
 Strânsu cel mari:
 Din creştitu capului,
 Din faţa obrazului,
 Din luminili ochilor,
 Din auzu urechilor,
 Din sfârcu nasului,
 Din ceriu gurii,
 Din vârful linghii,
 Din gâtişor,
 Din cheptişor,
 Din schinăruşî,

Din plămâni,
 Din mai,
 Din inimî,
 Din rărunchi,
 Din măţăşoari,
 Din chicioari,
 Din unghişoari,
 Strânsu-m-o,
 Îngrămăditu-m-o.
 – Nu plângi,
 Nu ti văita,
 Dă fuga la Catinca,
 Cî ie ştie-a ti discânta
 Cu mătura
 Şî cu acu-n undilemn,
 Cu gura a discânta,
 Cu mâna i-a lua,
 Cu acu i-a-nţapa,
 Cu mătura i-a mătura,
 Pisti nouăzăşnouî di mări
 I-a arunca!
 Acolo sî chiei,
 Sî răschiei,
 Ca spuma di mari,
 Ca roua di soari,
 Iar (cutari)
 Sî rămâi curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca maică-sa ci l-o făcut,
 Ca Dumnezău ci l-o lasat.
 Pasâri di fier
 Cu ouli di fier,
 Cu puii di fier,
 Ci ţăpaţi şi zi şi noapţi?
 N-aveţi ci be
 Şi mânca
 Şi vă sătura
 Şi vă-ndestula?
 Nu ţăpaţi şi zi şi noapţi,
 Duceţi-vă-n inima cutăruia,
 Şi-i beţ strânsu cel mari:
 Din inima lui,
 Din plămâna lui,
 Din tusa lui,

Din arșâța lui,
Din trapădu lui,
Din tăti zâlili lui;
Beț și mâncaț
Și vă săturaț
Și vă destulaț,
Iar (cutari) si rămâi curat,
Luninat,
Ca argintu strecurat,
Ca maică-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău, pi pământ,
Ci l-o lasat.

Cosmești Vale – Galați. Mg.524, 1,27
Inf. Tinca N. Filip, 62
Culeg. L.B. (1983)

383

S-o culcat Ioana
Grasî,
Sănătoasî
Și frumoasî,
La ie o vinit:
Samca,
Tusa,
Giunghiu,
Pocitura,
Săgitătura,
Întâlnitura
Și diochiu,
În gur-o luat-o,
În pământ o trântit-o,
Vinili i-o mosorât,
Sângili i l-o băut,
Fața i-o-nnegrit,
Ochii i-o-mpainjânit,
În ceasu morț-o lasat-o!
Ioana plângé,
Sî vaita,
Sî olecăié,
Nimi-n lumi n-o vide,
Nimi-n lumi n-o auză,
Dicât Maica Precista,
Din înaltu cerului,
O văzut-o,
O auzât-o,
Pi scări, la vali, s-o coborât,

Di mân-o luat-o
Și din gur-o-ntreabat-o:
– Ioanî, di ci ti plângi,
Di ci ti vaicări,
Di ci ti olecăiești?
– Da cum si nu mă plâng,
Maică Precistî,
Sî mă vait,
Sî mă olecăiesc
Dacă m-an culcat
Grasî și frumoasî,
Bună sănătoasî.
La minî în somn o vinit:
Samca,
Tusa,
Giunghiu,
Pocitura,
Săgitătura,
Diochiu
Și-ntâlnitura.
În gurî m-o luat,
În pământ m-o trântit,
Vinili ni le-o mosorât,
Sângili ni l-o băut,
Fața ni-o-nnegrit,
Ochii ni i-o-mpainjânit,
În ceasu morțî m-o lasat!
– Du-ti la Marghioala,
Discântătoarea,
Cu undilemn te-a discânta,
Cu mâna dreapta te-a freca,
În cheptini te-a da
Și leacu ți l-a da.
Rărunchii ți i-a-ntări,
Carnea pi trup ți-a clădi,
Vocea ți-a vini,
Fața ți s-a alghi,
Ochii ți-a curați,
Păru ți-a netezi;
Ca sacu te-i împlé,
La corp te-i îngrășă
Și ca nielu-i dorni.
Aista-i!
Cudalbi – Galați. Mg.281, I,19
Inf. Marghioala I. Drăguș, 86
Culeg. L.B. și L.C. (1977)

384

Strâns mari,
 Strâns mic,
 Strâns cu plâns,
 Cu râs,
 Cu cerbințali,
 Cu răceali,
 Strâns cu sanc-amestecat;
 În brați l-o luat,
 În pământ l-o trântit,
 Carnea mociolcatu-i-o,
 Ciolanili posocitu-i-o,
 Da nimi nu l-o văzut,
 Da nimi nu l-o auzât,
 Dicât Maica Domnului.
 Maica Domnului
 La dânsu-o alergat,
 Di mâna dreaptă l-o luat
 Și cu gura o-ntrebat:
 – Ci ti vaiți, Ionel,
 Ci ti olecăiești?
 Nu ti mai văita,
 Nu ti mai olecăi,
 Du-ti la Maria,
 Maria cu unt te-a ungi,
 Cu sânealî te-a freca,
 Cu chiperi te-a chipări,
 Cu tămâi te-a tămâi,
 Cu acu ț-a descânta.
 Din criiri capulu,
 Din auzu urechilor,
 Din sfârçușu nasulu,
 Din umerii obrazulu,
 Din mușchii cheptulu,
 Din mușchii schinării,
 Din osu cheptulu,
 Din osu schinării,
 Din mușchii mânilor,
 Din mușchii chicioarilor,
 Din deșitili mânilor,
 Din deșitili chicioarilor,
 Din măduva ciolanilor.
 Ieș tu-ntâlniturî,
 Ieș tu pociturî,
 Ieș tu cu frică,

Cu lichiturî,
 Cu ceas rău di noapți,
 Cu ceas rău di zî,
 Ieș tu din inimî,
 Di supt inimî,
 Din plămâni,
 Di sup plămâni,
 Din rinichi,
 Di sup rinichi,
 Din cheli,
 Din carni,
 Din toati închieturelilî!
 Sî ti duci uni cucoș negru nu cântî
 Sî buhai nu buhăiești,
 Acolu sî locuiascî.
 Sî rămâi Ionel luninat,
 Curat,
 Ca Maica din ceri
 Ci l-o lasat,
 Ca argintu strecurat,
 Sî sî-ngrăși ca purcelu
 Sî sî zburdî ca niorelu.
 Gohor – Galați. Mg.508, 1,5
 Inf. Amalia G. Dobre, 65
 Culeg. L.B. (1982)

385

S-o sculat Vasăli
 Marț dimineață
 Ș-o plecat pi cali,
 Pi carari,
 Gras și frumos,
 La giuma' di cali
 L-o-ntâlnit:
 Sanca cu sâncioiu,
 Potca cu pocioiu,
 Diochiu cu diochioiu,
 Hulturu cu hulturoiu,
 Striga cu strigoaia,
 Leu cu leoaica,
 Moroiu cu moroaica;
 Pi din fați l-o-ntâlnit,
 Pi din dos l-o pocit.
 Iar boala di sancî,
 Cu ochii stecliț,

Cu dinți rânjât,
 În brați l-o luat,
 În pământ l-o trântit,
 Carnea i-o mosorcat,
 Sângili i l-o supt,
 Cheptu i l-o strâcat,
 Rinichii i-o chișcat,
 În rând di moarti l-o lasat.
 Vasăli-o-nceput a plângi,
 A vaicara,
 Nime nă-l auză,
 Nime nă-l vide,
 Dicât Maica Domnului
 Din porțali cerului.
 Răp'di-n scarî di aur
 Și-n cârji di argint
 S-o coborât,
 Din gurî sfânti-o-ntrebat:
 – Ci ti plângi, Vasăli,
 Ci ti vâicărești?
 – Cum nu m-oi plângi
 Și nu m-oi vaicara?
 Daci eu marț dimineață
 Am plecat pi cali,
 Pi carari,
 Gras și frumos,
 La giuma' di cali
 M-o-ntâlnit:
 Sanca cu sâncioiu,
 Potca cu pocioiu,
 Diochiu cu diochioiu,
 Hulturu cu hulturoiu,
 Strâga cu strigoiu,
 Leu cu leoaica,
 Moroiu cu moroaica;
 Pi din fași m-o-ntâlnit,
 Pi din spați m-o pocit.
 Iar boala di sancî,
 Cu ochii stecliț,
 Cu dinți rânjât,
 În brați m-o luat,
 În pământ m-o trântit,
 Carnea ni-o mosorcat,
 Sângili ni l-o supt,
 Cheptu și schinarea ni-o corogit,

Rinichii ni i-o strâcat,
 În rând di moarti m-o lasat.
 Atuncea eu am început a țapa,
 Ș-a vâicara,
 Nimea nu mă vide,
 Nimea nu mă auză,
 Dicât Maica Domnului
 Din porțali cerului.
 Răp'di-n scarî di aur
 Și-n cârji di argint
 S-o coborât,
 Din gurî sfânti m-o-ntrebat.
 – Taci, Vasăli,
 Nu mai plângi,
 Nu mai vaicara,
 Aleargî la Ioana,
 Cî Ioana ț-a cânta,
 Ț-a discânta,
 Cu acu a-nțapa-o,
 Cu sânealî a sânilo-o,
 Pisti noui mări negri
 A azvârli-o,
 Și tu sî rămâi curat,
 Luninat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca Maica din ceri
 Cî te-o lasat.

Priponeștii de Jos – Galați. Mg.524, 1,38
 Inf. Ioana Z. Ajudeanu, 75
 Culeg. L.B. (1983)

386

O plecat Maria
 Pi cali, pi carari,
 Grasî și frumoasî,
 La nijloc di carari,
 Supt on mal mari,
 I-o ieșât on ghihol mari, negru,
 Cu coarnili-mpungăcioasî,
 Cu coada-nțapăcioasî,
 Cu gura cascatî,
 Cu limba lasatî;
 La dânsa s-o răpezât,
 În coarni-o luat-o,
 În pământ o trântit-o,

Cheptu i l-o cocoșat,
 Schinarea i-o coghilițat,
 Ochii i-o tulburat,
 Sângili i l-o băut,
 Fața i s-o-ngălbinat.
 Maria așa sî plângé,
 Așa sî văita;
 Maria, Sântămăria,
 La dânsa s-o scoborât
 Pi scarî di aur șî di argint:
 – Ci ai Marie,
 Ci ti plângi,
 Ci ti orăcăiești?
 – Văleu, Măicuțî,
 Cum nu m-aș plângi,
 Cum nu m-aș văicara?
 Dac-am plecat pi cali,
 Pi carari,
 Grasî șî frumoasî,
 Șî la niyluc di carari,
 O ișât on ghihol mari, negru,
 Cu coarnili-mpungăcioasî,
 Cu coada-nțăpăcioasî,
 Cu gura cascatî,
 Cu limba lasatî,
 În coarni m-o luat,
 În pământ m-o trântit,
 Cheptu ni l-o cocoșat,
 Schinarea ne-o coghilițat,
 Ochii ni i-o painjănit,
 Sângili ni l-o tulburat.
 – Taci, Marie,
 Nu ti mai plângi,
 Nu ti mai văita,
 Du-ti la Gherghina,
 Ea cu cheptinii te-a discânta,
 În undilemn te-a discânta
 În vin șî-n sânealî,
 Di la noauî dugheni,
 Boala ta a diparta,
 Cu mânili te-a freca,
 Cu baie di velniș te-a scălda,
 Cu mătur'li-a mătura,
 În mări negri le-a arunca.
 Maria a rămâne curatî,

Luminatî,
 Ca mă-sa ce-o făcut-o,
 Ca Dumnezău ce-a născut-o.
 Slobozia Blăneasa – Galați. Mg.522, I,7
 Inf. Gherghina Șt. Potâmiche, 74
 Culeg. L.B. (1983)

387

O plecat Costicî
 Pi cali, pi cărari,
 La niyluc di cali
 L-o-nțâlnit sanca cea mari,
 În coarni l-o luat,
 În sus l-o aruncat,
 În pământ l-o trântit,
 Capu i l-o cănit,
 Urechili i le-o surzât,
 Schinarea i-o gheboșat,
 Cheptu i l-o cocoșat,
 Mânili i le-o ciucit,
 Chicioarili i le-o zgârcit,
 Vinili i le-o-ncălecat,
 Sângili i l-o-nchegat!
 El o plâns
 Șî s-o tânguit,
 Niminea nu l-o văzut,
 Niminea nu l-o auzât;
 Maica Maria l-o-ntrebat:
 – Di ci ti plângi, Costicî,
 Di ci ti tânguești?
 – Alei, Maicî,
 Cum nu m-aș plângi,
 Nu m-aș tângui?
 Dacî eu am plecat
 Marț dimineatî,
 Gras șî frumos,
 Bun sănătos,
 Cam pi cali,
 Cam pi vali,
 Cam pe-on mălișor di mari,
 La niyluc di cali
 M-am întâlnit cu sanca cea mari,
 În coarni m-o luat,
 În sus m-o aruncat,
 În pământ m-o trântit,

Capu ni l-o cănit,
 Ochii ni-o painjânit,
 Fața ni-o-ngălbinit,
 Schinarea ni-o gheboșat,
 Cheptu ni l-o cocoșat,
 Mânili ni le-o ciucit,
 Chicioarili ni le-o zgârcit,
 Vinili le-o-ncălecat,
 Sângili ni l-o-nchegat,
 În chip di om m-o lăsat.

– Tu nu mai plângi,
 Nu mai tângui,
 La Ștefana ăi alerga,
 Cî ie cu cheptinii
 I-a discleșta,
 Drumu la sângi ț-a da,
 Capu l-a discăni,
 Urechili le-a dissurzî,
 Fața s-a rumini,
 Schinarea s-a dizgheboșa,
 Cheptu s-a discocoșa,
 Mânili s-a diciuci,
 Chicioarili le-a dizgârci,
 Vinili le-a discăleca,
 Drumu la sângi ț-a da.
 Ș-ai sî rămâi curat
 Și luminat,
 Ca argintu curat,
 Ca maica ci te-o lasat.

Slobozia Blâncasa – Galați. Mg.522, I,37
 Inf. Ștefana P. Rotaru, 63
 Culeg. L.B. (1983)

388

O plecat noauî lei
 Cu noauî leoaici,
 Noauî smei
 Cu noauî smeoaici,
 Noauî stâmc
 Cu noauî stamcoaici,
 Din casî-n casî,
 Din uși-n uși,
 Uni-a găsi fereastî distupatî,
 Uși discuiatî;
 Nicăierea n-a găsât,

Numa la Ioana a găsât;
 În cas-a intrat,
 Pi Vasăli-n căngi di fier l-o luat,
 În sus l-o rădicat,
 În pământ l-o lăsat,
 Sângili i l-o băut,
 Fața i s-o-ngălbinit,
 Ochii i s-o-mpainjânit.
 A prins a plângi
 Ș-a văicara;
 Nimi n-a auzât,
 Numa Maica Maria,
 Din poala cerului,
 A auzât și l-a-ntrebat:
 – Ci plângi,
 Ci ti văicărez?
 – Cum sî nu plâng,
 Sî nu mă văicărez,
 Dac-a plecat, marț dimineața,
 Noauî lei
 Cu noauî leoaici,
 Noauî stâmc
 Cu noauî stamcoaici,
 Noauî șârpi
 Cu noauî șârpoaici,
 Din uși-n uși,
 Din casî-n casî,
 Uni-a găsi fereastî distupatî,
 Uși discuiatî;
 Nicărea n-a găsât,
 Numa la Ioana a găsât,
 În casî a intrat,
 În căngi di fier m-a luat,
 În sus m-a rădicat,
 În pământ m-a lăsat;
 Sângili ni-a băut,
 Fața ni-a-ngălbinit,
 Ochii ne-a-mpainjânit.
 Nimi nu m-o auzât,
 Numa Maica Maria,
 Din poala cerului,
 M-o auzât,
 Și m-o-ntrebat.
 Și ea a spus:
 – Nu mai plângi,

Nu ti mai vaicara,
 Du-ti la Maria,
 Cî ea cu cheptânii i-a-nțapa,
 Cu sâneala i-a atîngi,
 Cu tămăia i-a tămăia,
 Ș-or piere,
 Ș-or răschiere,
 Din rărunchi,
 Di sup rărunchi,
 Ș-ăi rămâne curatî,
 Luminatî,
 Ca argintu strecurat,
 Cum Maica lu Dumnezău
 Din ceri
 Te-o lasat.

Smărdan – Galați. Mg.154, I,9
 Inf. Maria A. Tănase, 76
 Culeg. L.B. (1974)

389

O plecat cutari copchil
 Pi cali,
 Pi carari,
 Bun sănătos,
 Gras și frumos,
 Cîn la nijloc di cali,
 L-o-ntâlnit:
 Leu cu leoaica,
 Zmău cu zmăoaica,
 Samca cu sâmcioiu,
 Potca cu potcoiu;
 Di șăli l-o luat,
 În sus l-o rădicat,
 În pămînt l-o trîntit,
 Sângili i l-o băut,
 Din sfîrcu nasului,
 Rădăcina măsărilor,
 Din viderea ochilor.
 Cutari băiet, Ionel,
 O-nceput a plîngi
 Ș-a sî văicara;
 Nimi nu-l videa
 Și nimi nu-l auză
 Dicât Maica Sântămăria,
 Din cer l-o văzut,

Pi scări di argint s-o coborât,
 La dânsu o vinit,
 Cu mîna dreaptî l-o apucat
 Și cu gura l-o-ntreabat:
 – Ci plîngi, Ionici,
 Ci ti văicărez?
 – Cum sî nu plîng,
 Sî mă văicărez?
 Dac-am plecat,
 În cutari zî,
 Pi cali, pi carari,
 Bun sănătos,
 Gras și frumos,
 Cîn la nijloc di cali,
 M-o-ntâlnit:
 Leu cu leoaica,
 Zmău cu zmăoaica,
 Samca cu sâmcioiu,
 Potca cu potcoiu;
 Di șăli m-o luat,
 În sus m-o rădicat,
 În pămînt m-o trîntit,
 Sângili ni l-o băut,
 Din sfîrcu nasului,
 Din rădăcina măsărilor,
 Din vederili, ochilor,
 Din auzu urechilor.
 – Taci, măi Ioneli,
 Nu mai plîngi,
 Nu ti mai vaicara,
 Du-ti la baba Soltana,
 Baba Soltana cu mîna te-a freca,
 Cu gura te-a discânta,
 Strânsu cu mătura l-a mătura,
 Pisti nouî mări l-a arunca;
 Uni fatî mari
 Cosăfi neagrî nu-mpletești,
 Căni negru nu latrî,
 Căcoș negru nu cântî,
 Acolo sî chiei,
 Sî răschiei,
 Ca spuma di mari,
 Ca roua di soari.
 Și cutari
 Sî rămâi luninat

Și curat,
Ca argintu strecurat,
Dumnezău Sfântu ci l-o lăsat
Și maică-sa ci l-o făcut.

Valea Mărului – Galați. Mg.279, I,11
Inf. Soltana Gh. Susanu, 75
Culeg. L.B. și L.C. (1977)

390

Din pădurea neagră
O ișât Borza neagră,
Cu ochii holbaț,
Cu gura cascată,
Cu limba spânzurată;
Ș-o ișât:
Samca cu sămcoiu,
Strânsu cu strânsorili,
Plânsu cu plânsorili,
Ș-o ișât samca cei mari
Și plânsu cel mari,
Și pi copchilu (cutari)
L-o-ntâlnit,
Gios l-o trântit,
Carnea i-o morsocat,
Ciolanili i le-o farmat,
Sângili i l-o băut,
Din rând i l-o-nchinat,
Dușcă i l-o băut.
Și copchilu-o ramas plângând
Și văicărând.

Nimi nu l-o văzut,
Nimi nu l-o auzat,
Numa Maica Precistă,
Din porțali cerulu,
L-o văzut
Și la dânsu-o alergat
Și i-o zăs:

– Taci tu, copchili,
Nu plângi,
Nu ti vaicara,
Cî tu la Culina îi alerga
Și Culina cu acu și-n usturoi
Te-a discânta
Și Maica Precistă
Ții leac Ț-a da.

Eu cu acu v-oi înghimpa,
V-oi înghimpa din crierii capulu,
Din fața obrazulu,
Din auzātu urechilor,
Din văzutu ochilor,
Din sfârcu nasulu,
V-oi înghimpa din mâni,
Din chicioari,
Din chept,
Din schinari,
V-oi înghimpa din vinili inimii,
V-oi înghimpa din vinili plămânilor,
V-oi înghimpa din mață,
Din mai,
Di sub mai,
Din plămâi,
Di sub plămâi,
V-oi înghimpa din cheli,
Di su' cheli,
Din suta di ciolăneli,
Mia di-nchietureli,
V-oi lua,
V-oi goni,
V-oi diparta;
Sî vă duciț acolo
Undi cucoș negru nu cântă,
Vacî neagră nu ragi,
Fatî mari malai nu coaci;
C-acolo sunt feti di jâdan
Și au beri,
Au mâncari,
Ș-acolo sî lecuiț
Și di copchilu cutari
Sî nu gândiț.

Cozia – Iași. Mg.445, I,29
Inf. Culina A. Ezariu, 69
Culeg. L.C. (1981)

391

S-o sculat azi dimineață (cutari)
Ș-o pornit de-acasă
Grasă, frumoasă, sănătoasă.
O mers pân-la mijloc di căli,
S-o-ntâlnit cu:
Lupu cu lupoica,

Ursu cu ursoaica,
 Strânsoarea cu strânsoroaica,
 Moroiu cu moroaica,
 Samca cu sâmcoaica,
 Iepurele cu iepuroaica,
 Guzanul cu guzănoaica;
 Toți o întunchinat-o
 Pi Maria.
 Păru i l-o zbârlit,
 Ochii i-o painjânit,
 Fața i-o îngălbenit,
 Sângili l-o băut,
 Carnea i-o mâncat-o.
 O ramas răcnind
 Și văicărint,
 Nime-n lume n-auzând,
 Decât Maica Domnului
 Din poarta cerului
 Scară di argint făcē,
 Gios, pi pământ, la dânsa coboră:
 – Taci Marie,
 Nu plânge,
 Nu răcni,
 Nu te văicara,
 Că Ileana,
 Cu pai de mătură
 În rachiu și untdelemn
 Te-a descânta,
 Noi cu mâna dreaptă
 Ț-om lua
 Din creierul capului,
 Din fața obrazului,
 Din auzul urechilor,
 Din vederile ochilor,
 Din dinți,
 Din măsăli,
 Din gât,
 Din chept,
 Din spate,
 Din inimă,
 Ț-om scoate tot răul
 Și l-om trimete
 La dealu Garalinului,
 Unde cucoși nu cântă,
 Câinii nu latră,

Pochii nu toacă,
 Fete mari nu gioacă,
 C-acolo te-așteaptă
 Cu mese întinse,
 Cu făclii aprinse,
 Cu pahare pline,
 Cu cuvinte bune.
 Eu cu gura am discântat,
 Maica Domnului
 Leac și sănătate Mariei i-o dat
 Și s-o vindecat.
 Goești – Iași
 Anexă-chestionar (1971)

392

Sî spuni-așa:

S-o sculat Maica Domnului
 Duminică dimineață
 Și s-o-ntâlnit cu noauî vânători,
 Înarmați,
 Înzalați,
 Cu haini albi-mbracați.
 Și i-o-ntâlnit
 Și i-o-ntreabat:
 – Uni vă duciți voi,
 Noauî vânători,
 Înarmați,
 Înzalați,
 Cu haini albi-mbracați?
 – Ni ducem la vânătoari.
 – Înturnați-vă-napoi
 Și vă duceți la...
(copilu cutari)
 Si-l luați din cap,
 Din schinari,
 Din mânuri,
 Din picioari,
 Din urechi,
 Din nas,
 Cii răi!
 Si-l lasați curat,
 Luminat,
 Di Maica Domnului lasat.
 Mironcasa – Iași. Mg.164, I,10
 Inf. Veronica V. Curcudel, 60
 Culeg. L.C. (1974)

393

O plecat Ion
 Marți di dimineață,
 Pe cale, pe cărare,
 Gras, frumos și sănătos.
 Când la mijloc de cale
 L-o-ntâlnit :
 Strânsu cu strânsoaia,
 Samca cu sâmcoaia,
 Ghidihoi cu ghidihoaia,
 Potca cu potcoaia,
 Spărietu cu spărietoaia,
 Ceasul rău cu cesoaia.
 Jos l-o trântit,
 Carnea i-o morsocat,
 Ciolanele i-o zdrobit,
 Sângili i-o băut,
 Ochii i-o painjânit.
 O-nceput Ion a plângi
 Și a se vaicara.
 Nimeni nu-l vide,
 Nimeni nu-l auză,
 Numai Maica Domnului
 Din porțile cerului
 L-o auzit
 Și l-o întrebat :
 – Ce plângi Ioane,
 Ce te văicărezi?
 – Cum n-oi plângi,
 Maica Domnului,
 Cum nu m-oi văicara?
 Am plecat marți dimineață
 Pe cale, pe cărare,
 Gras, frumos și sănătos.
 Când la mijloc de cale
 M-o-ntâlnit :
 Strânsu cu strânsoaia,
 Samca cu sâmcoaia,
 Ghidihoi cu ghidihoaia,
 Potca cu potcoaia,
 Spărietu cu spărietoaia,
 Ceasul rău cu cesoaia.
 Jos m-o trântit,
 Carnea ni-o morsocat,
 Ciolanele ni-o zdrobit,

Sângili ni-o băut,
 Ochii ni-o painjânit.
 – Nu plângi Ioane,
 Nu te văicara
 Că eu pe strânsu cu strânsoaia,
 Samca cu sâmcoaia,
 Ghidihoi cu ghidihoaia,
 Potca cu potcoaia,
 Ceasul cel rău cu cesoaia,
 Spărietu cu spărietoaia,
 În mănunchi i-oi lega,
 Cu mătura i-oi mătura
 Și-n Marea Neagră i-oi arunca.
 Și Ion să rămână curat,
 Luminat,
 Ca Maica Domnului
 Ce l-o lăsat,
 Ca maica lui ce l-o făcut.

Poiana de Sus – Iași
 Anexă-chestionar (1971)

394

M-an sculat luni dimineață,
 Grasî ca slănină,
 Roși ca călina
 Ș-am pornit pi cali,
 Pi carari,
 Cu două meri di aur în mânî;
 Și cân la jumata' di cali,
 M-o-ntâlnit:
 Leoi cu leoi,
 Diochi cu diochiori,
 Strâns cu strâns,
 Plâns cu plâns,
 Samca cu sâmcioiu,
 Dracu cu drăcoaica,
 Ursu cu ursoaica,
 Șărpili cu șărpoaica,
 Cataroi cu cataroica.
 Sus m-o suit,
 Gios m-o trântit,
 Carnea ni-o morsocat-o,
 Fața ni-o-ngălbinit-o,
 Ochii i-o-mpainjânit,
 Cheptu ni l-o zvârlit,

Di moarti m-o gătit.
 Nimi nu m-o văzut
 Și nimi nu m-o auzât,
 Dicât Maica Domnului,
 Și m-o-ntreabat:
 – Ci sloboz, tu (cutare),
 Glas mari pân-n cer
 Și lacrimi pân-n pământ?
 – Cum n-oi plângi
 Și nu m-oi vaicara?
 Dacă m-an sculat luni dimineași
 Grasi ca slănina,
 Roși ca călina
 Și-am pornit pi cali,
 Pi carari,
 Și cân la jumata' di cali,
 M-o-ntâlnit:
 Leoi cu leoi,
 Diochi cu diochiori,
 Strâns cu strâns,
 Plâns cu plâns,
 Samca cu sâmcoiu,
 Dracu cu drăcoaica,
 Ursu cu ursoaica,
 Șarpili cu șărpoaica,
 Cataroi cu cataroaica.
 Sus m-o suit,
 Gios m-o trântit,
 Carnea ni-o morsocat-o,
 Fața ni-o-ngălbinit-o,
 Ochii i-o-mpainjânit,
 Di moarti m-o gătit.
 – Nu plângi
 Și nu ti vâicara,
 Aleargi la Mandița,
 Ci ie te-a discânta
 Și rău cu grebla l-a grebla
 Și cu țăpoiul l-a-ncărca
 Și l-a puni-n nouăzășanoui di cari
 Și l-a duci pisti nouăzășanoui di hotari;
 Acolo si cheie,
 Si răscheie,
 Si beie,
 Si benchetuiasci,
 Ciolanili si-i putrizasci,

La (cutare) si nu gândeasci,
 C-o ramas curat
 Și luminat,
 Ca soarili cân rasari
 Ca mârui cân i-n floari,
 Ca spuma di pi mari
 Și ca roua di soari.
 Discânticu-i di la mini
 Și leacu-i di la Dumnezău
 Și di la Maica Domnului.
 Probota – Iasi. Mg.291, 1,4
 Inf. Mândița I. Șaramet, 53
 Culeg. L.B. (1978)

395

O purces băietu,
 (cum îl cheamî),
 O purces pi cali,
 Pi carari,
 Gras și frumos,
 Ca si beie
 Și si mâninci,
 Și, cân o fost
 La mijluc di cali,
 L-o-ntâlnit:
 Samca cu sâmcoiu,
 Potca cu potcoiu,
 Strâga cu strâgoiu;
 În brați l-o luat,
 În fați l-o sărutat
 Și-n pământ l-o trântit,
 Fața i-o-ngălbinit,
 Ochii i-o păinjanit,
 Cheptu i-o bulbucut,
 Rărunchii i-o sfârmat,
 În strat di moarti l-o lepadat.
 Nimi n-o văzut,
 Nimi nu l-o auzât,
 Numa Maica Domnului
 Din poarta cerului
 O văzut
 Și-o auzât,
 Pi scări di aur s-o coborât
 Și di mână l-o luat
 Și din gură l-o-ntrebat:

– Ci ti doari,
 Ci ti vâicărez,
 Gheorghi, cum îl cheamî.
 – Cum sî nu mă vâicărez?
 Dacî am purces
 Gras şi frumos,
 Ca sî beu
 Şi sî mânânc,
 Cî an fost
 La mijluc di cali,
 M-o-ntâlînit:
 Samca cu sîmcoiu,
 Potca cu potcoiu,
 Şi strîga cu strîgoiu,
 În braţi m-o luat,
 În faţi m-o sărutat
 În pămînt m-o trîntit,
 Faţa ni-o-ngălbînit,
 Ochii ni i-o păinjănit,
 Cheptu ni-o bulbucat,
 Rărunchii ni i-o sfarmat,
 În strat di moarti m-o lepadat.
 Maica Domnului o spus:
 – Taci, nu mai plîngi,
 Nu ti mai vâicara,
 Cî, cutari fimeie, te-a discânta
 Şi tu-i rămîné curat,
 Luminat,
 Ca argintu cel strecurat,
 Ca Dumnezău leac bun ci Ț-o dat,
 Amin,
 Ca soarili din sînin,
 Discânticu neu,
 Leacu di la Dumnezău
 Şi di la Maica Domnului!
 Suhuleţ – Iaşi. Mg.295, I,25
 Inf. Maria F. Tăbuşcă, 89
 Culeg. L.B. şi L.C. (1978)

396

O plecat Maria
 Di la casa ii,
 Di la masa ii;
 Pe-o cali, pe-o carari,
 S-o-ntâlînit cu:

Ursu cu ursoaica,
 Lupu cu lupoaica,
 Moroiu cu moroaica.
 Ii, cî o văzut-o,
 Gios o trîntit-o,
 Carnea i-o morsocat,
 Sîngili i l-o băut;
 Nimi n-o vide
 Cum sî vîrcole,
 Numa Maica Domnului
 Din porȚali cerului!
 – Ci plîngi?
 Ci ti vîrcoleşti?
 – Cum nu m-oi plîngi?
 Cum nu m-oi vîrcoli,
 Dacî samca m-o mîncat?
 Eu samca Ț-oi scoate-o:
 Di pi cheli,
 Di sub cheli,
 Din rărunchi,
 Di sub rărunchi,
 Din sfîrcu nasului,
 Din încheiturili trupului.
 Cu sapa oi sapa,
 Cu mătura oi mătura,
 Pişti Marea Neagr-oi da;
 Unî cucoş negru nu cântî,
 Vacî neagrî nu ragi,
 Cîni negru nu latrî.
 Sancî pin mîncari,
 Sancî pin Străgari,
 Sancî di 99 di feluri!
 Sî rămâie Maria
 Curatî, luminatî,
 Ca Maica Precista ce-o lasat-o!
 Cîntălăreşti – Vaslui. Mg.3, II,22
 Inf. Elena Bilan, 48
 Culeg. I.H.C. (1968)

397

O plecat Ion
 Pi cali, pi carari,
 Gras şi frumos,
 Bun sănătos.
 Cî la mijloc di cali,

I-o ișât samca cu sâmcioiu,
 Potca cu potcoiu,
 Diochiu cu diochioaia,
 Strigoiu cu strigoia,
 Moroiu cu moroița,
 Dracu cu drăcoaița,
 Lupu cu lupoaica,
 Ursu cu ursoaica!
 El plângé și sî vaicara.
 Nimi nă-l auză,
 Nimi nă-l vide,
 Numa Maica Domnului
 Din poarta cerului l-o auzât,
 În scări di aur s-o coborât,
 În cârji de-argint s-o sprijânit,
 La... Ion o vinit.
 Nu plângi, nu ti vaicara,
 Cî Maica Domnului
 Di mâna dreaptî te-a lua
 Și la Ilinca te-a duci
 Și Ilinca te-a discânta
 Și leac Ț-a da.
 Și l-a-mpungi,
 La răspungi,
 Pi samcî
 Și pi strâns
 Și pi boalî
 Și pi rău
 Din criirili capului
 Lu... Ion,
 Din sfârcu nasului,
 Din umerii obrazului,
 Din gâtul lui,
 Din chept,
 Di sub chept,
 Din inimî,
 Di supt inimî,
 Din plămâi,
 Di supt plămâi,
 Din rânzî,
 Din osânzî,
 Din tot trupușoru lui,
 Din toată vlăgușoara lui.
 L-a strângi
 Și l-a potoli

Și-n Marea Neagrî l-a trimeti!
 Și-a rămâne Ion curat,
 Luminat,
 Ca Maica Domnului ci l-o lasat,
 Ca mă-sa ci l-o făcut!

Cântălărești – Vaslui. Mg.3, II,31
 Inf. Ilinca V. Bilan, 71
 Culeg. I.H.C. (1968)

398

– Șarpe vânat, ce Țipi,
 Ci ti vâicărezi?
 – Cum n-oi Țipa
 Și nu m-oi vâicăra,
 Că tare mi-i a mânca.
 – Nu plânge
 Și nu te vâicăra,
 Du-te la Vasile
 Și-i mănâncă strânsul și plânsul:
 Din degete,
 De sub degete,
 Din unghii,
 De sub unghii,
 Din chele,
 De sub chele,
 Din oase,
 De sub oase,
 Din măduvă,
 De sub măduvă,
 Din beșică,
 De sub beșică,
 Din rânză,
 De sub rânză,
 Din mai,
 De sub mai,
 Din ciere,
 De sub ciere,
 Din mațe,
 De sub mațe,
 Din inimă,
 De sub inimă,
 Din chept,
 De sub chept,
 Din limbă,
 De sub limbă,

În fundu tartarului te-oi arunca,
Acolo sî ti pustiești,
Sî ti părăduiești,
Și Ion sî rămâi curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca maică-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău ci l-o lasat.

Călimăneasa – Vrancea. Mg.604, 1,37

Inf. Elena V. Ifrim, 75

Culeg. L.B. (1986)

De suflat

401

Când pleacă omu la o treabă și-i năcăjât pi suflit, ari ceva, or cu cineva, atunci fimeia lui, dacă știi discânticu ista, sî puni-n dosu spatilui lui, cu bosâiocu-n gură, și spun-i-așa:

Omu ista,
Pi din faști-i păuniști,
Pi din dos îi iconiști,
El sî cii crucea busuiocului
În mijlocu oaminilor,
Giocului, uni' sî duci el,
La treaba lui, la sărviciu lui.
Vrăjmașii, cari-l strângi pi dânsu,
Și-i fac di urî,
Sî nu-l vadî nimi,
Sî n-aibî spor la ban,
Sî n-aibî spor la lucru,
Sî cii cloști c...,
Pisti gard aruncati,
Di tăți lumea stupciti,
Fugăriti și străgati,
El sî cii-n fruntea jocului.
Vrăjmașu, cari sî gândești lui di bini,
Sî-i cii omului istuia di rău,
Ci-s gâdesc lui di rău,
Omului istuia,
Sî li cii lor di bini.
Vrăjmași, străgași satului,

Cari-i gâdesc omului di rău,
Sî li cii lor di bini,
Ci li esti lor di bini,
Sî-i cii omului di rău.
Apî zurzuricî,
Fă-mă frumușacă,
Albî ca lâna,
Frumoasă ca zâna,
Ca soarili când răsari,
La toată lumea bini pari,
Așa sî-i parî bini la...

(uni ma duc la lucru, la munca me)

La tăț domnii,
La tăti doamnili,
La tăti cucoanili,
Sî bagi vorba-n samî.
Cum ascultî cucu,
Sî-ni audî vorba me,
Cini ni-a auzî sfatu
Sî gândească cî-i împaratu,
Cini ni-a auzî vorba
Sî gândească cî-i popa,
Cini ni-a auzî zgomu
Sî gândească cî-i domnu,
Sî nu poată sta
Di dragusti și di uitatu lui.
Răsai soari, frățaoari,
Cu nouăzăsnouî di răzășoari,
Nu răsari pi craci,
Pi copaci,
Răsai pi mânili lui,
Răsai pi otcii lui,
Răsai pi fumeia lui,
Răsai pi gospodăria lui,
Răsai pi sporiu muncii lui,
Răsai pi tăți treaba lui.
Cum sî-nalți soarili,
Frumos, strălucit, cu razî,
Cuprindi pământu
Cu dragusti, cu rod,
Așa sî-l cuprindî pi omu cela.
Tăț oamini cii buni
Cu vorbi buni, cu dragusti,
Și cu cinsti și cu frumosași.

Discânticu-i di la mini,
Leacu di la Maica Domnului
Și di la Sfânta Cruci
Sî cie!

Îl suflă cu busuiocu:

Eu nu suflu suflitu,
Nici bosâiocu,
Suflu făcăturili
Și urili
Și strângări
Și ochii cii răi,
Sî nu-i aibî nîmi grija!

Uda – Iași. Mg.384, I,29
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

De șarpe

402

Se descântă cu crenguță de alun, corn, argint și cuțit.

– Răule, codăule,
Ce stai la fântâna leului
Supărat și întristat?
– Stau supărat și întristat,
Că l-am mușcat pe Ion.
– Nu mai sta supărat
Și întristat,
Tu du-te și bea-ți veninul
Și Ion să-și bea apa,
Că leacul vostru este :
Alun, corn, argint
Și cuțit.
Liță, liță,
Pasăre pestriță
Împunge-n pojiță,
Pojița în carne,
Carnea în oase.
Șarpele să-și bea veninul
Și Ion să-și bea apa.

Albele – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

403

Se descântă în apă neîncepută cu trei nuiiele de alun, de trei ori. Bolnavul bea apa aceea și, cu ce rămâne, se spală pe unde-i umflat.

Dimineață mă sculai,
Pe ochi mă spălai,
Trecui gard în curmeziș,
Șărpili m-o mușcat.
– Ci ți-i, Neculai?
Șărpili m-o mușcat!
– Îți spui eu leacu tău:
Cu trei găteje de alun
Și cu apă neîncepută.
Peliță pestriță
Lichită de carne,
Carnea de os,
Osu cade gios.
O fată bălană
Șădi pi piatră
Și bea apă,
Șărpili crapă,
Lui Neculai să-i treacă!
Buciumi – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

404

Se descântă într-o ulcică cu apă neîncepută. Se bate cu trei nuiiele de alun în ulcica cu apă și se spune:

– Sulemendriță pestriță,
Tu muști de chele,
Chelea se ține de peliță,
Pelița se ține de carne,
Carne se ține de ciolane,
Ciolanul se ține de măduvă,
Ciolanul îi dă os,
Șarpele îi veninos.
Am o fată barosancă,
Șade pe chiatră,
Când răcnește,
Șarpele plesnește.
– Ia, șarpe, veninul,
Că te bat cu alunul.
Cașin – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

405

Purcesără boul negru
Din muntele negru,
Cu coarnili brazî-i rupé,
Cu cochitili brazdî zvârlé,
La fântâna lu Iordan,
Sî beie apî.
Ş-o ieşât fiara răului,
Dintr-o stâncă di cheatrî,
Şî l-o muşcat
Şî l-o-nvânoşat;
El s-o unfalt,
Veninu l-o împlut.
Şî la Anica o alergat,
Cu trii vergi di alun
L-o discântat,
Cu cuţâtu l-o-mpuns,
Veninu din bou s-o scurs;
Din toati osâşoarili,
Din toati-ncheieturelili,
Aista-i!

Frumuşelu – Bacău. Mg.239, I,18
Inf. Ioana I. Mardare, 80
Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

406

*Cân muşcî şărpili o vitî, atâta-i spuni omu-
lui care-o vinit, întâi cân l-o văzut: – Băi,
pun'ti gios! Pun'ti gios şî nu mai mergi di-
loc. Dacî ti muţ tu de-acolo, nu stă veninu,
tot mergi-nainti, tot moari animalu. Dacî
nu ti muţ tu, apu îi treci.*

*Ş-apu pi urmî, i-aduci-acolu trii gătejăli di
alun ş-o lecuţ di apî într-o ulcici, şî-i dis-
cânţ di noaû ori şî... o lasî.*

Plecat-a pi cali,
Pi carari,
Gras şî frumos,
Bun sănătoas,
La mijlocu căii
S-o-ntâlnit cu lupu cu gidra-n gurî!
Şî şărpili o lasat gidra
Şî o luat pi animalu ceala.
Şărpi,

Tu sî-ţi bei veninu tău
Şî vaca me
Sî-şi beie apa ii.

Moreni – Bacău. Mg.141, I,5
Inf. Dumitru T. Corman, 75
Culeg. L.B. (1973)

407

Colo-n grădinişti,
Iesti-o fântânişti,
În fântânişti
Iesti-o petricici,
Roşi, viniţaci,
Sub petricici
Iesti-on şărpurel
Cu dinţi di oţăl.
Dinţi-apucî di peli,
Pielea di carni,
Carnia di os,
Şî pin trup
Treci-on fulger veninos.
Dar cum iesi dintri nori,
Fulgir strălucitori,
Aşa sî iasî
Din os,
Din carni,
Din pieli,
Muşcăturili răli.
Dinţi di oţăl
Celui şărpurel,
Cari stă-n fântânî micî,
Sub tufi sălbăticiti.

Cristeşti – Botoşani. Mg.5, II,56
Inf. Vasile C. Cojocaru, 50
Culeg. I.H.C. (1968)

408

*Se descântă în apă cu nouă cire de iarbă
din gard sau cu trei fuse, trei ace şi cu trei
cire de iarbă. Cuvintele se zic, într-un su-
flet, de trei ori.*

Mergeam pe cale,
Pe cărare,
La fântâna cu trei aluni.
Lângă cei trei aluni,

Trei pietre erau.
 Satana de șarpe
 Acolo era.
 O-ntins gura,
 M-o mușcat,
 Veninul în trupul meu
 L-o lăsat.
 Eu m-am umflat
 Mari săgeți mi-o dat,
 Dureri cu umflături.
 Eu trei bețe de alun rupeam,
 Satana de șarpe
 O băteam.

– Strânge-ți veninul
 De unde m-ai mușcat
 Și dă-l în apă,
 Că eu m-oi dezumfla,
 M-oi potoli;
 Tu ieși,
 Că nu te-oi mai bate,
 În apă te-oi da,
 Pe sub tufiș vei fugi,
 Să se potolească durerile
 Și săgețile.
 În foc te-oi arde,
 Cenușă te-oi face
 Și-n vânt te-oi sufla,
 Să rămâie (cutare) luminat
 Și curat,
 Cum Dumnezeu cel bun
 L-a dat!

Ibănești – Botoșani
 Anexă-chestionar (1971)

409

Laur, balaur,
 Cu solzii de aur,
 Șărpi veninos,
 Pi câmpu frumos,
 Iarba și legana,
 Roua și scutura;
 Iediși, pestriși,
 Țâni di peliși,
 Pelișa di carni,
 Carnea di os,

Osu di măduvî,
 Coadă-n tufi di alun
 Ș-o aruncat,
 Veninu s-o scuturat,
 Iar, cutari,
 Și rămâi curat,
 Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca maică-sa ci l-o făcut,
 Ca Dumnezău ci l-o lasat.

Cosmești Vale – Galați. Mg.524, I,32
 Inf. Tinca N. Filip. 62
 Culeg. L.B. (1983)

410

– Roș codoroș
 Ieșai pi dos,
 Pi (cutari),
 Di ci l-ai mușcat?
 – El di ci m-o calcat?
 – Ci leac îi dai?
 – Trii beți di alun,
 Apî ni-nceputî,
 On ban di argint,
 Trii crâșcăli
 Din măsăli
 Și trii paș înapoi!

Ăsta-l spui într-on suflit di noaui ori.

Gohor – Galați. Mg.510, I,45
 Inf. Aurelia F. Stiubei, 67
 Culeg. L.B. (1983)

411

Cruce-n cer,
 Cruce-n pământ,
 Cu cruce, mamă, m-ai născut,
 Cu cruce m-ai botezat,
 Cu crucea
 Lucrul rău l-ai depărtat
 Șapte mile și mai bine.
 Dumnezeu cu mine
 Și toate sfintele zile.
 Vinerea, vinerea,
 Două tinerea,
 Nime-n lume nu știa,

Numai trei surori
 Ale lui Lazăr.
 Una Mălina,
 Alta Călina,
 Una Talpa Rusalina.
 M-o trimăs
 Bunul nostru Dumnezeu
 În câmpul lui Lazăr,
 Să aflu nouă floricele.
 Nouă floricele n-am aflat,
 Da am aflat o albinuță,
 Din albinuță
 S-o făcut ceruță,
 Din ceruță, luminiță,
 Luminița s-a aprins,
 Raiul s-a deschis,
 Iadul s-a închis,
 Dumnezeu Sfântul
 Așa a zis:
 Cine s-a afla
 Ș-a spune
 Rugăciunea Sfintei Vineri,
 Vineri seara de trei ori,
 Duminică seara de patru ori,
 A scoate multe suflete
 Din zgură,
 Din păcură,
 Din paingân cât casa
 Și din șarpe gros cât masa.
 În numele Tatălui,
 Al Fiului,
 Al Sfântului Duh,
 Amin!

Frasin – Suceava
 Anexă-chestionar (1971)

412

Șarpe, șarpe veninos,
 Vin și-ți ia, de la Gheorghită,
 Veninul jos.
 Du-te și mănâncă iarbă;
 Și când o fi Gheorghită în pădure,
 Tu la baltă,
 Și când o fi Gheorghită la baltă,
 Tu la parău, în vale.

Șarpe, eu te-afurisesc,
 Cu băiatul să nu te întâlnești.

Preutești – Suceava
 Anexă-chestionar (1971)

413

Colo-n grădiniți
 Esti-o fântâniți
 Și în fântâniți
 Esti-o pietricică,
 Roși, vinițaci,
 Și sub pietricică
 Esti-un șărpurel
 Cu dinți di oțal.
 Dinți-apucî di pieli,
 Pielea di carni,
 Carnea di os,
 Și pin trup
 Treci-on fulgir veninos.
 Da cum iesî dintr-on nor
 Fulguru strălucitor,
 Așa sî iasî din os,
 Din carni,
 Din pieli,
 Mușcăturili răli
 Di dinț di oțal
 A cilui șărpurel,
 Cari stă-n fântânî mutî,
 Sub tinî sălbătăcitî.

Mărășeni – Vaslui. Mg.3, II,53
 Inf. Ileana Țurcanu, 68
 Culeg. I.H.C. (1968)

De șopârlaiță

414

– Șopârlaiți, laiți,
 Ai fost la pești?
 – Am fost.
 – L-ai prins?
 – L-am prins.
 – L-ai cert?
 – L-am cert.
 – L-ai sarat?

- L-am sarat.
- L-ai mâncat?
- Da lu Ion nu i-ai lăsat?
- Lu Ion nu i-an lasat

Cî l-am uitat.

Sî-l uiti lăili,

Șopârlăili.

Di-i șopârlă,

Țuști în tufă,

Di-i șoarici,

Țuști în paie,

Di-i broascî,

Sai în baltî,

Și Ion sî rămâie curat

Și luminat,

Ca argintu strecurat,

Ca bosâioci di pi strat.

Uda - Iași. Mg.384, I,10

Inf. Varvara I. Ungureanu, 73

Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

415

- Șopârlaie, laie,

Fost-ai la pește?

- Fost!

- Prinsu-l-ai?

- Prins!

- Saratu-l-ai?

- Sarat!

- Friptu-l-ai?

- Fript!

- Mâncatu-l-ai?

- Mâncat!

- (cutăruia) nu i-ai lăsat?

- Nu i-am lăsat,

Nici cât un fir de mac,

În patru despicat.

Să picie,

Să răspicie,

Ca iarba de soare,

Ca roua de mare,

Și (cutare) să rămâie curat,

Luminat,

Cum Maica Domnului

L-a lăsat.

Se descântă în făină de porumb.

Ceahlău - Neamț

Anexă-chestionar (1971)

416

Se spune de trei ori:

S-o dus șopârlaia

Cu nouă feciori

Ș-o venit cu opt,

S-o dus cu opt

Ș-o venit cu șapte,

S-o dus cu șapte

Ș-o venit cu șase,

S-o dus cu șase

Ș-o venit cu cinci,

S-o dus cu cinci

Ș-o venit cu patru,

S-o dus cu patru

Ș-o venit cu trei,

S-o dus cu trei

Ș-o venit cu doi,

S-o dus cu doi

Ș-o venit cu unu,

S-o dus cu unu

Și n-o venit cu niciunu!

Ciomârtan - Suceava

Anexă-chestionar (1971)

417

*„Apar la viti, la gât, doauî ghioguf-așa;
ș-apu discânt ș-o lecuț di grăsâmi.”*

- Șopârlaia lai,

Ai fost la pești?

- Am fost!

- Ai găsât?

- Am găsât!

- Ai adus?

- Am adus!

- Ai prins?

- Am prins!

- Ai mâncat?

- Am mâncat!

- Noaui ne-ai lasat?

- Vai, cam uitat!

– Prag sus,
Prag gios,
Șopârlița me s-o dus.

Rotopânești – Suceava. Mg.56, I,16
Inf. Nastasia Gavril, 64
Culeg. I.H.C. (1971)

418

Noauî babi,
Noauî feti,
Noauî șopârlaiți,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o șopârlaiți!
Opt babi,
Opt feti,
Opt șopârlaiți,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o șopârlaiți!
Șăpti babi,
Șăpti feti,
Șăpti șopârlaiți,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o șopârlaiți!
Șăsî babi,
Șăsî feti,
Șăsî șopârlaiți,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o șopârlaiți!
Cinci babi,
Cinci feti,
Cinci șopârlaiți,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o șopârlaiți!
Patru babi,
Patru feti,
Patru șopârlaiți,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o șopârlaiți!
Trii babi,

Trii feti,
Trii șopârlaiți,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o șopârlaiți!
Doauî babi,
Doauî feti,
Doauî șopârlaiți,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o șopârlaiți!
Ș-o babî,
Ș-o fatî,
Ș-o șopârlaiți,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o șopârlaiți!

Șcheia – Suceava. Mg.32, I,8
Inf. Maria Roșu, 57
Culeg. Șt.P (1969)

419

Nouă cocostârci,
Nouă șopârlaițe,
Opt cocostârci,
Opt șopârlaițe,
Șapte cocostârci,
Șapte șopârlaițe,
Șase cocostârci,
Șase șopârlaițe,
Cinci cocostârci,
Cinci șopârlaițe,
Patru cocostârci,
Patru șopârlaițe,
Trei cocostârci,
Trei șopârlaițe,
Doi cocostârci,
Două șopârlaițe,
Un cocostârc,
O șopârlaiță,
Nici un cocostârc,
Nici o șopârlaiță!

Râșnița – Vaslui
Anexă-chestonar (1971)

De tătarcă

420

*Se descântă de trei ori, în zilele de marți,
joi și sâmbătă:*

S-a mânecat tataru negru
Marți dimineața,
Cu calu negru,
Cu hamurile negre
Și curelele tăte negre.
Nimeni nu l-o văzut,
Nu l-o auzit,
Numai Maica Domnului
Din porțile cerului
[L-o văzut]
Și l-o întrebat:
– Unde te duci,
Tatar negru,
Cu hainele negre,
Cu calu negru,
Cu hamurile negre,
Cu tăte negre?
– Mă duc în Bugeag,
Să iau fata cea frumoasă.
[– Nu te du în Bugeag,
Să iei fata cea frumoasă,]
Ci du-te la Ion
Și ie-i tătarca din chele,
De sub chele,
Din toate încheieturile
Și ciolănelele,
Ca Ion să rămâie curat,
Ca argintu strecurat,
Ca Dumnezeu Sfântu
Cum l-o lăsat,
Ca maică-sa ce l-a născut.
Descântecu de la mine
Și leacu de la Maica Domnului
Să-i cie!

Covasna – Iași
Anexă-chestonar (1971)

421

*Sî faci mari, sî faci cât on ou; oriundi: la
chicior, la mânuri, la obraz... [Se descân-
tă] așa, cu cuțatu în sfeclă roșă, di borș.*

Di la curțăli di tatar roș
O ișât o fată di tatar roș,
Cu capătu di tatar roș,
Cu mânili di tatar roș,
Cu chicioarili di tatar roș,
Cu cuțatili di tatar roș,
O-nceput, pi cutari,
A-nțapa,
A săgeta,
A tăie,
A-ngiunghié.
– Stăi, tu, fată di tatar,
Nu-nțapa,
Nu săgeta,
Nu tăie,
Nu-ngiunghié,
Sângi roș nu veștezi,
Cheli albă nu usca.
Strângi-ț cuțatili
Și săgețali
Și du-ti la curțăli tăli,
C-acolu sunt mesă buni
Și pahară plini,
Acolu sî locuiești,
Sî ti proslăvești,
Cutari sî rămâi curat,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Domnului ci l-o lasat.

*Rădém sfecla ceea și mai discântam... și cu
cuțatu-n apă și... o prăjăm cu oleac' di un-
dilemn și-o punem acolo, așa o pleșcusoară,
sî spargî.*

Părcovaci – Iași. Mg. 172, 1,32
Inf. Profira C. Huțanu, 75
Culeg. I.H.C. (1974)

422

– Fată tătărăscă,
Ce-ai ieșit din țara tătărăscă,
Cu calul tătărăsc,

Cu boii tătărăști,
 Cu plugul tătărăsc
 Și cu ghiciul tătărăsc,
 Unde te duci?
 – La câmpul Gararăului,
 Să caut tătarcă sacă
 Și uscată.
 – Nu te duce la câmpul Gararăului,
 Du-te la Costachi
 Și o ară:
 Din suma de cap,
 Până în suma de chicioare.
 Cu plugul o ară,
 Cu boii o calcă,
 Cu ghiciul o plesnește,
 Din carne-o pornește.
 Maica Domnului
 A să puie palma
 Și cinci degete,
 Ș-ar s-o ducă,
 În chilote moi,
 La jâdogi,
 Că acolo i-i locu,
 Ș-acolo i-i jocu;
 Și Costachi să rămâie curat
 Și luminat
 Ca maică-sa ce l-o făcut,
 Ca Dumnezeu ce l-o lăsat.

Dumbrăveni – Suceava
 Anexă-chestionar (1971)

De udmă

423

Udmî,
 Di te-i faci cât on bou,
 Eu ti fac cât un ou,
 Dintr-on ou sî ti faci
 Cât on hir di bob,
 Dintr-on hir di bob
 Sî ti faci
 Cât on hir di mazări,
 Dintr-on hir di mazări
 Sî ti faci

Cât on hir di linti,
 Dintr-on hir di linti
 Sî ti faci
 Cât on hir di mei,
 Sî chei,
 Sî răschei,
 Ca spuma di mari,
 Ca roua di soari.

Godineștii de Jos – Bacău. Mg.201, I,14
 Inf. Ileana S. Samson, 62
 Culeg. L.B. (1975)

424

Se folosește o furcă de tors și un fus cu care se atinge ușor udma.

Udmă lungă cât un fus,
 Dintr-un fus cât un grăunte,
 Dintr-un grăunte cât un fir de mac,
 Dintr-un fir de mac,
 În mare aruncat,
 Să nu rămâie udmă (la cutare)
 De leac,
 Nici cât un fir de mac.
 Descântecul de la mine,
 Leacul de la Dumnezeu.

Bivolari – Botoșani
 Anexă-chestionar (1971)

425

Udmî lungî
 Cât o furcî,
 Dintr-o furcî,
 Cât on fus,
 Dintr-on fus,
 Cât on grăunti,
 Dintr-on grăunti,
 Cât on cir di mac,
 Dintr-on cir di mac,
 Udma di la cutari-o sacat.
 Sî nu rămâi udmî di leac,
 Cât on cir di mac.
 Discânticu di la mini,
 Leacu di la Dumnezău
 Și di la Maica Domnului
 Și di la Sfânta Vineri,

Niercuri, ci-i atuncea.

Dobârceni – Botoșani. Mg.130, II,18
Inf. Ruxandra I. Teodorescu, 82
Culeg. L.B. (1972)

426

– Uimî, uimî, -
Încalicî pi drugî,
Du-ti la Dunârea
Și bea apă tulburea,
Și ti-nalți la soari
Și crapî ca o cicoari!
Soarili din sânin,
Cosman din min,
Soarili-o-nsâninat,
Uima o crăpat.
Gheorghi, Ileana,
Cari esti,
Sî rămâi curat
Și lămurat,
Ca argintu strecurat,
Ca mama ci l-o făcut,
Ca popa ci l-o botezat.
La mini discânticu,
La Dumnezău
Și la Maica Domnului
Leacu.
Ptiiuuu,
Acu sî chiei!

Poiana – Brusturi-Drăgănești, Neamț. Mg.192, I, 13
Inf. Maria Gh. Chițu, 54
Culeg. L.C. (1975)

427

Am trii căpăi pândăi,
Unu-i chior, nu vedi,
Unu-i surd, n-audi.
Venit-o lupu din pădurea sacă
Cu gura cascătă,
Uima di vârî o prins-o,
La rădăcinî o sacat.
Ș-o pus-o-n coajî di nucă
Și-n mari o dus-o.

Deleni – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

428

Utmă utmată
Înapoi înturnată,
Utmă din somn,
Utmă din săte,
Utmă pin diochi de fimeie,
Utmă pin diochi de bărbat,
Utmă din potcă de zi,
Utmă de potcă de noapte,
Utmă din strigare,
Utmă din cascade,
Utmă de 99 de neamuri,
Utmă de 99 de feluri,
Utmă de 99 de chipuri,
Utmă să chei,
Să răschei,
Din os în carne,
Din carne în chele,
Să chei,
Să răschei,
Ca roua de soare,
Ca stuchitu din carare.
Discânticu di la mine,
Leacu de la Dumnezău.

Gârceni – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

429

Udmă cu pocitură,
Udmă cu-ntâlnitură,
Udmă cu ceasurile cele rele,
De-o fi udmă și udmoi,
Fă bine și dă-napoi;
Udmă de 99 de feluri,
Nu-nțăpa,
Nu dure,
Nu coace,
Nu arșăta,
Eu cu gura te-oi discânta,
La Dumnezău Sfântu m-oi ruga
Și Maica Domnului te-a curăța:
De udmă cu pocitură,
De udmă cu ceas rău,
De-o fi udmă și udmoi,
Fă bine și dă-napoi,

Și-l lasă pe (cutare) curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Domnului din cer
Ce l-o lăsat.
Eu cu casânca te-oi măsură,
La Dumnezeu Sfântu m-oi ruga,
De-o fi udmă și udmoi,
Fă bine și dă-napoi.
De-o fi cu pocitură,
De-o fi cu ntâlnitură,
De-o fi cu ceasurile cele răli,
Luați-o:
Din creierii capului,
Din fața obrazului,
Din vederile ochilor,
Din auzu urechilor,
De-o fi udmă și udmoi
Fă bine și dă-napoi.

Prisecani – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

430

Au plecat nouă fete,
Nouă neveste,
La malu roș,
Cu nouă săpi,
Nouă lopeți,
Nouă hârlețe,
Nouă mături,
Și mături munții di paie
Și gunoaie.
Nu sapați,
Nu măturați munții di paie,
Di gunoaie,
Sapați uima di la (cutare),
Din criirii capului,
Fața obrazului...
Și-n mare aruncați-o,
Să rămâie (cutare) curat,
Luminat,
Ca di la Dumnezeu lasat.

Viișoara – Vidra, Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De ulcior

431

Se spune seara:
Bună dimineața,
Bună dimineața,
Bună dimineața!
Cum îi dimineața acum,
Așa s-ajungi tu dimineața!
Să te usuci
Și să chei
Și să rămâie Ion luminat,
Ca aurul
Și ca argintul de curat,
Cum Maica Domnului
L-a lăsat.

*Se descântă de trei ori și se pălește cu coa-
da lingurii de nouă ori.*

Berzunți – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

432

*Se arată cu degetul spre bubă și se descân-
tă:*

Unul – nici unul,
Două – nici două,
Trei – nici trei,
Patru – nici patru,
Cinci – nici cinci,
Șăsî – nici șăsî,
Șăpti – nici șăpti,
Opt – nici opt,
Nouă – nici nouă,
Să crape ulcioru în două!

Românești – Botoșani
Anexă-chestionar (1971)

433

S-a dus șipu cu ulcioru
La apă;
Ulcioru o rămas,
Șipul a venit.
Cât un fir de mac,
În mare aruncat,

Gheorghe să rămână curat,
Luminat,
Ca Maica Domnului
Ce l-a lăsat.

*După cum e vremea, se ia sudoarea de pe
geamuri [și se unge ulciorul]. Dacă e di-
mineață, se spune:*

– Bună seara, ulcior!
Cum nu e acum sară,
Așa să nu mai fii tu
Până-n sară!

Borosoia – Plugari, Iași
Anexă-chestionar (1971)

434

Seara se spune:

– Bună dimineața, ulcioare!
Cum nu-i acum dimineață,
Așa să nu ajungi dimineața!

*Dimineața, înainte de a răsări soarele, se
spune:*

– Bună seara, ulcioare!
Cum nu-i acum seara,
Așa să n-ajungi până seara!

Lespezi – Iași
Anexă-chestionar (1971)

435

*În orice zi dimineața, până a nu răsări
soarele, se zice de trei ori:*

– Bună dimineața,
Câine de ulcior!
Cum ești în iest dimineață,
Până mâni, la 12, și nu mai fii!
Ulcior rotunjior,
Ca o sămânță di mac,
Ca un vârf di ac,
Și săci și si nu mai fii!

Poiana Mărului – Iași
Anexă-chestionar (1971)

436

Dacă este seară, se spune:

– Bună dimineața, ulciorule!
După cum nu-i acum dimineață,
Așa să nu ajungi nici tu
Până mâine dimineață!

Dacă este dimineață, se spune:

– Bună seara, ulciorule!
După cum acum nu-i seară,
Să nu ajungi până diseară!

Agapia – Neamț
Anexă-chestionar (1971)

437

Seara se descântă:

– Bună dimineața,
Ulcior de câine!
Cum e amu dimineață,
Așa să ajungi până dimineață!

Dimineața se spune:

– Bună sara,
Ulcior de câine!
Cum e amu sară,
Așa să ajungi până-n sară!

Băișești – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

438

Ulcior prin mirari,
Ulcior prin străgari,
Prin diochiu cel mari.
Ulcior să nu rămâie
Cât un cir di mac,
În patru dischicat,
În mare l-am aruncat.
Și cari faci,
Și rămâni curat,
Și luminat!
Ca Dumnezeu și
Maica Domnului!
Discânticu di la mini,
Leacu di la Maica Domnului.

Deleni – Pârtești de Jos, Suceava
Anexă-chestionar (1971)

439

– Ulcior, ulcior,
Cum nu-i amu dimineață,
Așe sî n-agiungi
Pânî dimineață!
Sî pchei ca un cir di mac,
În 400 dișchicat!
Sî pchei ca spuma di mari
Șî roua la soari,
Șî ca stupchitu din carari!
Ca un cir di mac,
În 400 dișchicat!
Ptui! Ptui!

Vatra Moldoviței – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

440

M-an sculat luni dimineața,
Pi cali, pi carari-am plecat,
On schic di orz în mân-am luat,
Ulcioru la ochi s-o umflat,
Eu cu ciru di orz l-am înțapat,
Ulcioru s-o suparat,
Din rădăcin-o sacat!
Ion sî rămâi curat,
Luminat,
Ca argintu ceal curat,
Ca mă-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău ci l-o lasat,
Amin!

Vladnicu de Sus – Vrancea. Mg.605, I,14
Inf. Ioana T. Popa, 80
Culeg. L.B. (1986)

De ură

441

Di urât,
Di facaturî,
Di-aruncaturî,
Di la vecini,
Di la vecine,
Di la surate,
Di la cumnate,

Di la feti frumoasî,
Șî di la văduvi grasî.
Șî eu m-an dus
Șî m-am discântat,
Sî ramân luminatî,
Curatî,
Ca argintu strecurat,
Dumnadzău cân m-o dat,
Popa cân m-o botidzat.
Pasări neagrî
La cer zboarî,
Din pasări chicurî sângi,
Din sângi chicurî lapti,
Din lapti chicurî apă;
Șî di urî
Șî di facaturî
Ni spalăi,
Di tăti bubili,
Di tăti rălili
Ni spalăi,
Șî borsoacili,
Borsocanili,
Toati-o alergat la râu
Șî s-o mniarat:
Oari uni-o-mblat,
Uni-o discântat
Di s-o ndreaptat?
Șî ie o ramas luminatî,
Curatî,
Ca argintu strecurat,
Dumnădzău cân o dat',
Popa cân o botezat!
Șî ma suii iarî
Șî ma dusăi
În munț cu stânci,
Pin văi adânci, mă dusăi,
Dimineață ma sculăi
Șî pi munț ma suii,
Pi muntii lu Sfântulu Vasăli,
C-acolo-i leacul
Șî discânticu mai bini;
Ș-o ișât o babî batrânî
Șî m-o-ntreabat:
Cum de-am ajuns
Șî cum am îmblat

Pi munț și pi stînci
 Și pin văi adânci?
 Eu i-am spus
 Cî sunt foarti suparați
 Și bolnavi;
 Și ie m-o luat
 Și în ciubăru lu Iordan
 M-o bagat,
 Cu mătură di bosâioc
 M-o măturat,
 Cu paun m-o netezit,
 Cu bani di argint
 M-o curățat,
 Două meri di aur
 În umerii obrazului mi-o dat,
 Glasu cucului în gură ni l-o bagat,
 Cu ciubota cucului m-o ncalțat;
 Și di mână m-o luat,
 Și la lumi și la sobor,
 Cîm am ieșit,
 Toati tinirili
 Și batrânii sî mierări:
 Uni-am îmblat
 Ș-am putut di ne-am discântat?
 C-am fost oloagî di picioari
 Și nu putem îmbla,
 Și Maica Domnului
 Ni-o ișat în cali,
 Pi carari,
 Soarili și luna strălucioasă
 Și luminoasă,
 Ș-așa sunt eu di sănătoasă.
 În lumi am fost
 Și ni-am disturnat
 C-o mână, cu două,
 Cu patruzășanoui
 Mi-am disturnat.
 Leacu Dumnadzău ni l-o dat
 Și m-am îndreptat.
 Ș-am mai îmblat
 Și pi la alț-am discântat,
 Și pi alți bolnavi
 I-am îndreptat.

Botoș – Suceva. Mg.6, II,37
 Inf. Axinia A. Giosan, 70
 Culeg. L.B. (1968)

De ursită

442

*Cini faci di rău și i-i ciudă pi cineva, și
 duci așa dimineața tari, displesiți, îmbracați
 cu suman cernit, negru, două fumei și
 bat, plângând, și duc la mărăguni-n pă-
 duri ș-aruncă cărbuni, ș-aruncă cenuși pă-
 răsăți, ș-aruncă hârburi... și befi cari și
 mânâncă câinii pin gard, și zăci:*

Aieștia lucruri
 Și sî duci pi cutari fumeii,
 (Cari i-i ciudă pi dânsa)
 Și sî pui pi capu ii,
 Și pi ochii ii,
 Și pi barbatu ii,
 Și pi soțu ii,
 Și pi casa ii,
 Și sî nu poată trăi bini-n casă.
 Cum sî mânâncă câinii pin gard,
 Și sî mânâncă el cu fumeia,
 Cum îi negru cărbunili
 Și nu sî uiti nimi la el,
 Așa sî cii neagră
 Fimeia omului celuia,
 Și nu poată trăi-n casă cu dânsa.
 Cum sî străci hârburili
 Și oalili
 Și nu sî mai fac înapoi,
 Așa sî și străci dragostea lor
 Și gospodăria lor,
 În casă sî nu mai poată trăi amândoi.

*Ș-apu-o ie [mărăguna] plângând ș-o duci-
 acasă și i-o puni fumeii cilia, or în băutură,
 or în apă, or pi gard, or în fântână, or în fa-
 ța căsă i-o aruncă, ș-aceea fumeii numa ură
 ari-n casă, și străgari cu barbatu, și rău.*

Uda – Iași. Mg.384, I,20
 Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

443

Un copac coropac,
 Doi copaci coropaci,

Trii copaci coropaci,
 Patru copaci coropaci,
 Cinci copaci coropaci,
 Șăși copaci coropaci,
 Șăpti copaci coropaci,
 Opt copaci coropaci,
 Noui copaci coropaci,
 La noui copaci coropaci
 Șăde nouăzășanoui di draci,
 Mulț ca frunza,
 Iuț ca spuza.

Ci făce?

Capiti di buhai roșu frigé.

Baba o zăs:

– Nu frigeț capiti di buhai roșu,

Na frigarea asta, frigaratî,

Și vă duceț la cutari baitan,

La pământ sî-l trântiț

Carnea sî i-o morsocaț,

Sângili sî i-l beț,

Cu dânsa trabî sî n-aveț,

Ursâta și partea ii

Și ursătoarili

La dânsa s-aduceț.

Atuncea fata vini-acasă cu ci i-o dat baba, cu discântici, sî spalî, puni su' cap; dacî-i ursâta și partea ii acela, vini ș-o ie. Dacî nu-i ursâta și partea ii, atunci fimeia cei ce-o discântat di ursatî cadî. Și bat penili în copaci, bortesc cu sfredelu-n copac și bati pana și strâgi pi Mama Pădurii:

– Uuu, Strâga Paduri

Și Mama Paduri,

Cari-i ursâta și partea Ileni?

– Aardî-ti focu,

Tu mă strâgi pi mini,

Mă stârnești di la locu meu?

Vin eu la tini!

Mai strâg-o datî:

– Uuu, Strâga Paduri

Și Mama Paduri,

Cari-i partea Ileni?

Vini mai aproapi:

– Tu ma strâgi pi mini,

Tu nu știi cî ursâta ta-i aicea?

Iar mai strâg-o datî:

– Uuu, Mama Paduri,

Și Strâga Paduri,

Cari-i partea Ileni ?

– Ardî-te-ar focu,

Îi cutari om!

Pi numi-i spuni; și numili și tăt îi spuni, familia.

Acela și-i ursâta,

Acela și-i partea ta.

Da Mamii Padurii i-o facut mâncari acolo-n paduri, i-o tăiet gâscî, i-o făcut fripturî, ie o mâncat, cî dacî nu, viné dupa ieli. Acolo li omoară, în paduri.

Uda – Iași. Mg.384, I,16

Inf. Varvara I. Ungureanu, 73

Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

444

Pântru feti cari nu sî maritî și pântru băitani cari nu sî-nsoarî. Și cum? Catî trii crengi di nuc, trii di soc și trii di alun. Ari sâmânși di cânipî, ari grâu, ari graunș și mac. Și puni fumeia cari discântî celi noaui crengi, li leagî cu aț, sî puni la vatra focului și discântî. Zâci:

– Focule, focușorule,

Eu ti-nvâl,

Tu sî ti dizveli,

Sî ti faci șârpi,

Laur, balaur,

Cu solzi di aur,

Sî zbori în tuspătru cornuri di lumi,

La ursâta și la partea ii anumi,

Ursâta ii,

Di Dumnezeu Sfântu lasatî,

Di oamini cii buni îndreptatî.

De-i găsi partea ii pi drum,

Cu coada s-o plesnești,

La dânsa s-o pornești,

L-i găsi durnind

Soțu ii
 Și partea ii,
 Cu linghili sî-l sugi,
 La dânsa sî-l aduci,
 L-i gasî culcat pî pat,
 Sî-l dai sub pat,
 La ie sî-l aduci,
 Di lî-i gasî culcat pî laițî,
 Sî-l dai su' laițî,
 La ie s-aduci,
 Di lî-i gasî la servici,
 Sî lesî serviciu,
 La ie sî vie,
 Di lî-i gasî stînd di vorbî,
 Cu mamî,
 Cu tatî,
 Cu fraț,
 Cu susrori,
 Lesî frațî,
 Lesî surorili,
 Lesî tata,
 Lesî mama,
 Sî vii la dânsa,
 Di lî-i găsî stînd la masî,
 Sî-l dai su' masî,
 Di su' masî
 Sî-l dai pisti prag în tindî,
 Di pisti prag în tindî
 Sî-l dai pisti prag afarî,
 Di pisti prag afarî
 Sî-l aduci la dânsa,
 Pin păduri,
 Fără sâni,
 Pisti aburi
 Fără saturi,
 Pin garduri
 Făr' di rușâni,
 Pin păduri tot la ie sî vie-anumi,
 Sî nu poați sta
 Și mânca!
 Cum pocnești samânța,
 Sî-i pocnească rînza,
 Cum pocnești macu,
 Sî-i pocnească capu,
 Cum pocnesc grăunțâli,

Sî-i pocnească mințâli,
 Cum pocnești grâu,
 Sî-i pocnească brâu,
 Cî-i fac niasarî pî ursâtî,
 Cu trii crengi di alun,
 Sî vii nebun,
 Cu trii di nuc,
 Sî vii năuc,
 Cu trii di soc,
 Amu, amu, amu, digrabî,
 Sî vii pî loc!
 Sî nu mai poați sta,
 Cum nu șadi ceara pî foc,
 Sî nu șadi el în loc,
 Cum nă șadi păru pî foc,
 Sî nu șadi el în loc,
 Cum nu șadi carbunili aprins în apî,
 Sî nu poați el sta
 Fără dânsa,
 Pînî cu ie într-o cununie n-a întra,
 Dintr-o bucățâcî n-a mânca,
 Cu dânsa-ntr-un așternut s-a culca,
 Inima-ntr-însu a plesni
 Ș-a crăpa.
 Discânticu di la mini,
 Leacu di la Maica Domnului
 Sî cie!

Uda – Iași. Mg.384, I,23
 Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

445

*Fata catî cearî curatî, di albinî, și-i faci
 tcipu unui băiet, cu mâni, cu picioari, cu
 cap, cu tău. Și-mplântî cuțâtu-ntr-însu și-l
 puni-n vatra focului. Focu-l dă-n două părț
 șă-l ardi acolo. Cîn s-o gătit di ars, o pus
 sāmânțî di cânipî, grâu, mac, tot acolo:*

Cuțat alămat,
 Di nouî meșteri lucrat,
 Di noaui oamini tăiet,
 Di noaui popci cununat,
 Eu ti-nfig,
 Tu sî ti-nfigi,
 Eu ti trimăt,

Tu s-ti duci,
 Sî ti-implânț în inima lu Vasâli,
 S-ti-implânț în capu lui,
 S-ti-implânț în gându lui,
 S-ti-implânț în suflitu lui,
 S-ti-implânț în mânili lui,
 Sî ti-implânț în mâncarea lui
 Și-n somnu lui
 Și-n hodina lui.
 El de-a vre sî sî scoali,
 Sî sî răsufli,
 Nu poati,
 De-a vre sî vorbească ceva,
 Nu poati,
 De-a vre sî porneasce la drum,
 Nu poati,
 Cî la dânsa-i înturnat
 Di cuțatu alămat.
 Eu săgeata cei mari
 I-o dau pin cap,
 Săgeata cei mari
 I-o dau pin ochi,
 Săgeata cei mari
 I-o dau pin mînî,
 Săgeata cei mari
 I-o dau pin pântici,
 Săgeata cei mari
 I-o dau pin tcicioari,
 Săgeata cei mari
 I-o dau pin somn
 Și pin gustu mîncării
 Și pin tăti treaba lui,
 Sî nu poati sta,
 Sî nu poati mânca;
 Cum nu șadi păru din cap pi foc,
 Sî nu șadi el într-on loc,
 Cum sî topcești ceara
 Di fața focului,
 Așa sî sî topcească dupa dânsa,
 Cum s-o topcit tcipu lui
 În vatra focului
 Ș-o ars,
 Cî l-am înțapat în cuțat,
 Așa s-sî topcească el;
 Sî nu poati sta la mamî,

Nici la tatî,
 Nici la fraț,
 Nici la surori,
 Nici la sărvici,
 Nici la o trabî
 Pân' n-a lua-o pi Ileana,
 Pân' cu ie n-a mânca,
 Pân' cu ie nu s-a cununa,
 Pânî cu ie n-a trăi,
 Inima-n el a crapa
 Ș-a plesni!

Fata ceea faci alt tcip și-l puni la gura focului, uni bati para-n plitî, deasupra puni pămînt și-l las-acolo.

Cum bati para focului
 În gura sobii,
 Așa sî bati inima-n el,
 Sî nu poati sta la casa lui,
 Pânî n-a vini la dânsa.
 Dicânticu di la mini
 Și leacu di la Maica Domnului
 Sî cie!

Uda - Iași. Mg.384, I,24
 Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

446

Sî-nvârti oala. Nierea-i pusî-n oalî ș-on ban și bosâiocu. Zâci din gurî:

Învârt oala,
 Oala-nvârti focu,
 Focu-nvârti vatra,
 Vatra-nvârti stâlpcii,
 Stâlpcii-nvârti hornu,
 Hornu-nvârti casa,
 Casa-nvârti masa,
 Masa o-nvârti Maica Domnului!
 Gîndu lui
 (cum îl cheamî,

Gheorghii, Vasâli)

Gîndu lui.
 La gîndu ii,
 Otcii lui,
 La otcii ii,
 Gura lui,

La gura ii,
 Tceptu lui,
 La tceptu ii,
 Mânur'li lui
 La mânur'li ii,
 Tcicioarili lui
 La tcicioarili ii,
 Mâncarea lui
 La mâncarea ii,
 Așternutu lui
 La așternutul ii.
 Sî crăpi inima-ntr-însu,
 Sî plesnească,
 Pânî n-a vide-o
 Și pânî n-a sta,
 Sî nu poată sta.
 Cum sî-nvârti oala,
 S-sî-nvârti gându
 Și inima
 Și suflitu,
 Cum ardi ceara-n foc,
 Sî ardî inima lui,
 Sî nu poată sta-n loc,
 Cum nu șadi păru pi foc,
 Și nu șadi el într-on loc;
 Sî-i crăpi inima,
 Sî-i crăpi rânza,
 Sî-i crăpi cerea,
 Sî-i crăpi suflitu,
 Sî vii bâzâind,
 Printri nori,
 Printri steli,
 La dânsa anumi, acasă,
 Sî nu poată mânca
 Nici durni
 Pân' n-a lua-o.
 Discânticu di la mini,
 Leacu di la Maica Domnului
 Sî cie!

Uda – Iași. Mg.384, I,24bis
 Inf. Varvara I. Ungureani, 73
 Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

447

Purces-a cutare

Pe drum și pe cărare,
 Gras și frumos,
 Și la mijloc de cale
 L-a-ntâmpinat
 Ursitorile în cale.
 Ursită făcută de femei,
 Ursită de la Dumnezeu,
 Ursită cu gândul cel rău,
 Ursită cu lichitură,
 Ursită cu sanca cea mare,
 Ursită cu cataram (!)
 Și cu spini,
 Ursită cu friguri,
 Ursită din dragoste,
 Ursită din mâncare,
 Ursită făcută
 De femeie și bărbat,
 Cu ursitul cel rău,
 Descântată de Sfântu Andrei,
 Ursită făcută
 Cu broască cusută la gură
 Și cu bătătură
 A penilor și a țapușilor,
 Ursită cu luat mana
 Câmpiilor și a pădurilor,
 Ursită din lac,
 Ursită din sare,
 Ursită cu frigare,
 Ursită cu lingoarea cei mare,
 Ursită de 99 de chipuri,
 Făcută și venită de blăstăm.
 Și cum m-am întâlnit,
 De cap m-a luat,
 La pământ m-a trântit,
 Și eu am început a plânge
 Și a mă vaicara,
 Și nimeni de pe fața pământului
 Nu m-a uzit
 Și m-a văzut,
 Numai Maica Domnului
 M-a văzut
 Și m-a întrebat:
 – Ce plângi tu, cutare,
 Ce te vaicări?
 – O, Maica Domnului,

Cum n-oi plânge
 Și cum nu m-oi vaicara?
 C-am purces pe cale
 Grasă și frumoasă,
 La mijloc de cale
 M-a întâmpinat
 Ursitorile în cale
 Și mi-a făcut pe ursită:
 Cu broască cusută la gură
 Și cu bătutul penilor
 Și a țepușilor,
 Și cu săgeți.
 Și cum m-a întâlnit,
 Din cap îmi lua sănătatea,
 Inima mi-a înțapoșat,
 Trupul mi l-a frământat,
 Rărunchii mi-a mâncat.
 Și zise Maica Domnului:
 – Taci tu, cutare,
 Că eu am să fac,
 Pe aceea care ți-a făcut ție pe ursită,
 Să-ți deie sănătatea înapoi,
 Și răul tău
 Are să se ducă
 Nouăzeci și nouă de munți pustii,
 Nouăzeci și nouă de mări,
 Să meargă cu apa,
 Că acolo are
 Case de odihnă,
 Mese de ospătat
 Și pahar de băut,
 Că acolo cucoșii nu cântă,
 Nici Căinii nu latră.
 Răul tău acolo să se ducă,
 Și pe tine să te lase curat,
 Luminat,
 Cum Dumnezău te-a lăsat
 Și te-i botezat.
 Descântecul de la mine
 Și leacul de la Dumnezeu
 Și Maica Domnului,
 Și Sfânta cruce a lui Dumnezeu,
 Și Sfinții 40 de Mucenici.
 Rugați-vă pentru sănătatea lui (cutare).
Pentru bătutul penilor la bolnavul de ursită:

Nu bat în capul lui cutare,
 Bat în capul ursitei,
 A doua și a treia,
 Care își fac pe ursită,
 Nu bat în șoldul drept
 A lui cutare,
 Ci bat în șoldul drept
 A ursitei a doua și a treia,
 Care își fac pe ursită,
 Nu bat în genunchiul drept
 A lui cutare,
 Ci bat în genunchiul drept
 A ursitei a doua și a treia,
 Care își fac pe ursită,
 Nu bat în umărul stâng
 A lui cutare bolnav,
 Ci bat în umărul stâng
 A ursitei a doua și a treia,
 Care își fac de ursită,
 Nu bat în inima cutărui bolnav,
 Ci bat în inima ursitei
 A doua și a treia,
 Care își fac de ursită,
 Nu bat în șoldul stâng
 A lui cutare bolnav,
 Ci bat în șoldul ursitei
 A doua și a treia,
 Care își fac pe ursită,
 Nu bat în gleznel
 Lui cutare bolnav,
 Ci bat în gleznel ursitei
 A doua și a treia
 Care își fac pe ursită
 Cu gând rău!

*Se bat penele sub patul bolnavului, cu 9
bucăți de fier găsit.*

Vădurele – Căndești, Neamț
 Anexă-chestionar (1971)

448

Ursăți ursatî,
 Di Dumnezău datî,
 Di Maica Precistî lasatî.
 Lunî, lunî,
 Doamnî bunî,

Na bgiciuțu di la mini,
 Mânî murgu di sub tini,
 Mânî-l iuti și-l grăbești,
 La ursātu meu-l pornești.
 Cu ciocu sî-l ciocnești,
 Cu aripili sî-l plesnești,
 Cu coadili sã-l pornești.
 Di n-a porni,
 A plesni,
 Di n-a pleca,
 A crăpa;
 Îi treacă șoarici
 Pin cioarici,
 Furnici pin opinci,
 Sara asta sî ni-l aduci aici!
 De-a ci cu tatî-su,
 Cu mumî-sa,
 Cu fraț, cu surori,
 Toț di iel sî stea,
 Sî vii sî mă ia.
 Lunî, lunî,
 Doamnî bunî,
 Na bgiciuțu di la mini,
 Mânî murgu di sub tini,
 Mânî-l iuti și-ăl grăbești,
 La ursātu meu-l pornești.
 Poati li-i găsi
 Cu tat-su vorbind,
 Cu sorî-sa,
 Cu fraț, cu toț,
 La masî stând,
 Cu ciocu ciocni-l-ăi,
 Cu aripi plesni-l-ăi,
 Cu coadi porni-l-ăi.
 Di nu pleacă repidi ca vântu,
 Iuti ca gându,
 Di n-a pleca,
 A crăpa,
 Di n-a porni,
 A plesni,
 Până la mini nu s-a opri.

Botoș – Suceava. Mg.6, II,32
 Inf. Axinia A. Giosan, 70
 Culeg. L.B. (1968)

449

S-o pornit Maranda
 Pi cali, pi carari,
 Grasi și frumoasî,
 Și s-o-ntâlnit:
 Cu ursu cu ursoaica,
 Cu lupu cu lupoaica,
 Cu dracu cu drăcoiaica,
 Cu diavolu cu diavuloaica,
 Cu pocitoriu cu pocitoroaica!
 – Un'ti duci tu, pocitorule?
 Un'ti duci tu ursătorule?
 Un'ti duci, drăcoaică?
 Undi, diavoloaică?
 – Ma duc la Maranda,
 Chicioarili sî i li moi,
 Inima sî i-o-ndoi!
 – Nu ti duci la Maranda
 Ș-o muié
 Ș-o-ndoié,
 Du-ti-n Marea Neagrî,
 Cî esti-o mreanî
 Cu solzî di aur,
 Si-mpungi-o,
 Și pi Maranda
 Las-o curatî
 Și luminatî,
 Ca Maica Domnului
 Ce-o lasat-o,
 Cî eu amu am auzât,
 Amu i-an discântat,
 Dumnezeu și Maica Domnului
 Leac i-o dat!
 – Ieș, ursâtî,
 Di la Maranda:
 Din chept,
 Din spati,
 Din inimî,
 Di su' inimî,
 Din rărunchi,
 Di su' rărunchi,
 Din tidva capului,
 Din fața obrazului,
 Din tăti-nchiiturili ii.
 Și din tăti mădulărilii ii,

Sî rămâi curatî,
 Şî luminaţi,
 Ca Maica Domnului ce-o lasat-o!

Dolheştii Mari – Suceava. Mg.179, I,3
 Inf. Catinca N. Pavel, 73
 Culeg. I.H.C. (1974)

450

Foc, focuşoru neu,
 Eu ti-nvălesc pe-o parti
 Tu s-ti dizvăleşti pi douî,
 Eu ti-nvălesc pi douî,
 Tu s-ti dizvăleşti pi trii,
 Eu ti-nvălesc pi trii,
 Tu s-ti dizvăleşti pi patru,
 Eu ti-nvălesc pi patru,
 Tu s-ti dizvăleşti pi cinci,
 Eu ti-nvălesc pi cinci,
 Tu s-ti dizvăleşti pi şaşî,
 Eu ti-nvălesc pi şaşî,
 Tu s-ti dizvăleşti pi şapţi,
 Eu ti-nvălesc pi şapţi,
 Tu s-ti dizvăleşti pi opt,
 Eu ti-nvălesc pi opt,
 Tu s-ti dizvăleşti pi noauî,
 Pi părţi-amândoaui!
 Cucosăl cu ciupu di oţal.
 Cu arichili di foc,
 Cu căngi di mărgărint,
 Cu ghici di clocotici,
 Eu mă culc, mă hodinesc,
 Tu sî nu ti culci,
 Sî nu ti hodineşti,
 Sî ti duci după ursăta lui... Ghiorghii.
 S-o cauţi:
 Tăti căsăli,
 Pin tăti ogrăzâli,
 Pin tăti cotiturili,
 Une-i găsi-o.
 De-i găsi-o mîncân,
 Sî-i iei mîncarea ii,
 De-i găsi-o sfātuind,
 Sî-i iei sfatu ii,
 De-i găsi-o dormind,
 Sî-i iei somnu.

De-i găsi-o cu tatî, cu mamî,
 Sî-i paie braoşti țăstoasî!
 Şî-n inima ii sî ti bagi,
 Cu ciupu di oţal s-o ciuchelti,
 Cu arichili di foc s-o plesneşti,
 Cu căngi di mărgărint sî scormoneşti,
 Cu ghici di clocotici s-o plesneşti
 Şî la Gheorghii s-o porneşti!
 Şî Gheorghii sî şadî
 Cu ursăta lui,
 În capătu mesî stîm',
 Dintr-o bâcăţî' di pâni mîncâm'
 Faţi sărutân'
 Batistî albî di gios luân'!

Ştefan cel Mare – Vaslui. Mg.3, II,36
 Inf. Aglaia Gh. Brodoceanu, 65
 Culeg. I.H.C. (1968)

De vătămătură

451

Vătămăturî batî,
 Vătămăturî turbatî,
 Vătămăturî cu ceas rău
 Amesticaţi:
 Nu hurui la cutari,
 Nu hurui ca nucili,
 Nu chiorcăi ca curcili,
 Nu râdi ca fetili,
 Nu necheza ca iepili,
 Nu ti lăţi ca frundza,
 Nu ti-ntîdi ca giţa;
 Furnicuţi s-ti faci,
 La buric s-ti tragi,
 Cum trag babili
 La iarmaroc
 Şî fetili la joc.
 Aşă s-ti tragi tu
 Din tăti vinili omului,
 La loc, la buric.
 Furnicuţi s-ti faci,
 La buric s-ti tragi,
 Sî ti-aşăz loculu,
 Ca para-n vatra foculu.

Cum sî strîngi
Puiu-n găuaci,
Așă s-ti strîngi tu
La buric, îndatî.

Rînghilești – Botoșani. Mg.125, I,22
Inf. Zoița Gheorghian, 76
Culeg. L.C. (1972)

452

Vătămăturî vătămătî,
Ceasu ceal rău cum ti poartî,
Găgăind ca găștili,
Ocăind ca rățâli,
Niorcăind ca broaștili,
Boncălăind ca vacili.
Nu niorcăi ca broaștili,
Nu găgăi ca găștili,
Nu ocăi ca rațâli,
Nu boncălăi ca vacili,
Du-ș-ti-așazi la locușoru tău,
Un-ti-o lasat Dumnezău.

Perieni – Iași. Mg.290, I,10
Inf. Profira V. Iacob, 77
Culeg. L.B. (1978)

De viermi

453

*Sî discântî la on schine de-aceala alb. Tai
on schine, de-aceala cu scai așa, cari ari
găciurlii colo-n cap. Ș-âl aduci, și cu cu-
țātu, la schinili ceala zâci:*

– Buna dimineașă, pârcălabi!
Mulțam dumitali, leneșule!
Ci caț leneșule?
– Ci sî cat, pârcălabi,
Pi cutari.
Di gerni sî-l curățăști,
Di ranî sî-l tămăduiești;
Di gerni l-ai curățăt,
Rana i-ai tămăduit.

*Tai cu cuțātu colo-ntr-o crangt di ceea. Di
trii ori zâci:*

– Buna dimineașă, pârcălabi!
Mulțam dumitali, leneșule!
Ci caț leneșule?
– Ci sî cat, pârcălabi,
Pi cutari.
Di gerni sî-l curățăști,
Di ranî sî-l tămăduiești;
Di gerni nu l-ai curățăt,
Di ranî nu l-ai tămăduit,
Ti tai!

Gohor – Galați. Mg.510, I,25
Inf. Savastîța Gh. Băca, 79
Culeg. L.B. (1983)

454

*(La animale) Discânt la holerî. Îi o buruia-
nî cu țachi subțări, un fel di cornuș. Ti duci
cu cuțātu acol', la holerî, și tu-l pui pi
creanga holeri și-i spui așa:*

– Bună dimineașă, holerî.

Ie-m răspundi:

– Mulțumesc țăia, Mariio.
Ci umbli, Mariio, ci cauț?
– Iaca, ci sî umblu,
Ci sî caut?

Am vinit sî ti duci
La vaca (cutari),
Sî ni-o cureț di ierni,
Di muști,

Di punoi,
Di copturi,
Di dureri,
Di giunghiuri.
Sî ni-o cureț,
Sî ni-o-ngrijești,
Sî ni-o tămăduiești.
Nu ne-i curățî-o,
Nu ne-i îngrijî-o
Șî nu ne-i tămădui-o,
Vin mai di-apoi
Ș-ti tai cu cuțātu.

Șî iesel iernii din ranî vâzând cu ochii!

Grivița – Vaslui. Mg.185, II,41
Inf. Maria Leonte, 44
Culeg. L.C. (1974)

BIBLIOGRAFIE

Antologia descântecelor populare românești. Ediție îngrijită și prefață de Radu Răutu, București, Ed. „Grai și Suflet – Cultura Națională”, 1998.

AUGÉ, Marc, *Religie și antropologie*. Traducere și prefață de Ioan Pânzaru, București, Ed. „Jurnalul Literar”, 1995.

AVRAM, Vasile, *Constelația magicului. O viziune românească asupra misterului existențial*, Năsăud, Universitatea Creștină, 1994.

BACHELARD, Gaston, *Apa și visele. Eseu despre imaginația materiei*. Traducere de Irina Mavrodin, București, Ed. Univers, 1995.

BARTOLOMEU D. și Șt. Bartolomeu, *Cunoașterea plantelor cu aplicațiune la medicina populară. Plante ce pot folosi sătenilor pentru căutarea sănătății*, București, 1906.

BĂLTEANU, Valeriu, *Terminologia magică populară românească*, București, Ed. Paideia, 2000.

BÂRLEA, Ion, *Cântece poporane din Maramureș. Descântece, vrăji, farmece și desfaceri, culese de...*, vol. II, București, Ed. Casa Școalelor, 1924.

BÂRLEA, Ovidiu, *Descântecul*, în vol. *Folclorul românesc*, II, București, Ed. Minerva, 1983.

BÂRLEA, Ovidiu, *Poetică folclorică*, București, Ed. Univers, 1979.

BEJAN, Dumitru, *Nume românești de plante*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1991.

BERNEA, Ernest, *Cadre ale gândirii populare românești. Contribuții la reprezentarea spațiului, timpului și cauzalității*. Cu o postfață de Ovidiu Bârlea, București, Ed. Cartea Românească, 1985.

BERTHOLET, Alfred, *Dicționarul religiilor*. În colaborare cu Hans von Campenhausen. Ediție în limba română de Gabriel Decuble, Iași, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 1995.

BICHIGEAN, Gavril și Ion Tomuța, *Bocete și descântece*, Timișoara, Tip. G. Matheiu, 1947.

BIEDERMANN, Hans, *Dicționar de simboluri*, vol. 1-2. Traducere din limba germană de Dana Petrache, București, Ed. Saeculum I.O., 2002.

BLAGA, Lucian, *Despre gândirea magică*, București, Fundația Regală Pentru Literatură și Artă, 1941.

BLOCH, Marc, *Regii taumaturgi. Studiu despre caracterul supranatural atribuit puterii regale, în special în Franța și în Anglia*. Traducere de Val Panaitescu, prefață de Jacques LeGoff, Iași, Ed. Polirom, 1997.

BOCȘE, Maria, *Cercetări de etnoiatrie în Munții Apuseni*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei” pe anul 1976, Cluj-Napoca, p. 229-261.

BOCȘE, Maria, *Elemente de știință populară românească*, în vol. *Istoria gândirii și creației științifice românești*, vol. I, București, Ed. Academiei, 1982.

BOGREA, Vasile, *Pagini istorico-filologice*. Ediție îngrijită, studiu introductiv și indice de Mircea Borcilă și Ion Mării. Cu o prefață de acad. Constantin Daicoviciu, Cluj, Ed. Dacia, 1971.

BOLOGA, Valeriu Lucian, *Despre medicina populară românească*. Studii, note și documente, București, Ed. Medicală, 1970.

BONTE, Pierre și Michel Izard, *Dicționar de etnologie și antropologie*, Iași, Ed. Polirom, 1999.

BORZA, Al., *Dicționar etnobotanic cuprinzând denumirile populare românești și în alte limbi ale plantelor din România*, București, Editura Academiei, 1968.

BRĂTESCU, Gh.V., *Vrăjitoria de-a lungul timpului*, București, Ed. Politică, 1985.

BUJILĂ, M., *Despre medicina populară*, Cluj, 1940.

BUJOREAN, George, *Boli, leacuri și plante de leac cunoscute de țărâtimea română*. Ediție îngrijită de Antoaneta Olteanu, București, Ed. Paideia, 2001.

BURADA, T.T., *Despre descântece, farmece și vrăji*, în „Arhiva”, Iași, XXVII, 1916, nr. 4-6, p. 103-110; XXVIII, 1921, nr. 1, p. 81-82.

BURADA, T.T., *Puncte extreme ale spațiului etnic românesc*. Ediție critică și prefață de I. Opreșan, București, Ed. Vestala, 2003.

BURGHELE, Camelia, *În numele magiei terapeutice*, Zalău, Ed. Limes, 2000.

BUTURĂ, Valer, *Enciclopedie de etnobotanică românească*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1979.

BUTURĂ, Valer, *Enciclopedie de etnobotanică românească*, vol. II. *Credințe și obiceiuri despre plante*, Paris, *Sociétés Européennes*, nr. 4, 1988.

CAMUS, Dominique, *Puteri și practici vrăjitoarești. Ancheta asupra practicilor actuale de vrăjitorie*. Traducere de Muguraș Constantinescu, Iași, Ed. Polirom, 2003.

CANDREA, I.A., *Iarba fiarelor*. Studii de folklor, București, Cultura Națională, 1928.

CANDREA, I.A., *Simbolismul în terapia populară*, București, Ed. Fundației Culturale „M. Kogălniceanu”, nr. 8.

CANDREA, I. Aurel, *Folclorul medical român comparat. Privire generală. Medicina magică*. București, Ed. Casa Școalelor, 1944.

CANIANU, Mihail, *Studii și culegeri de folclor românesc*. Ediție îngrijită de Al. Dobre și Mihail M. Robea, București, S.C. Ed. Minerva S.A., 1999.

CANTEMIR, Dimitrie, *Descrierea Moldovei*. Traducere după originalul latin de Gh. Guțu. Introducere de Maria Holban. Comentariu istoric de N. Stoicescu. Studiu cartografic de Vintilă Mihăilescu. Indice de Ioana Constantinescu. Cu o notă asupra ediției de D.M. Pippidi, București, Ed. Academiei, 1973.

CANTEMIR, Dimitrie, *Istoria ieroglică*, I, II. Ediție îngrijită și studiu introductiv de P.P. Panaitescu, I. Verdeș, București, Ed. Pentru Literatură, 1965.

CARAMAN, Petru, *Magia populară ca sursă de inspirație pentru poezia cultă*, în vol. *De la instinctul de autoorientare la spiritul critic axat pe tradiția autohtonă*. Ediție îngrijită și prefață de Ovidiu Bârlea, București, Ed. Academiei, 1994.

CHEVALIER, Jean, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, vol. I-III, București, Ed. Artemis, 1994-1995.

CIAUȘANU, G.F., *Superstițiile poporului român în asemănare cu ale altor popoare vechi și nouă*, București, Academia Română, 1914.

CIREȘ, Lucia, Lucia Berdan, *Descânțece din Moldova*. Texte inedite, Iași, „Caietele Arhivei de Folclor”, II, 1982.

CRISTESCU, Ștefania, *Descântatul în Cornova – Basarabia*. Volum editat, introducere și note de Sanda Golopenția, București, Ed. Paideia, 2003.

CRISTESCU-GOLOPENȚIA, Ștefania, *Credințe și rituri magice*, în vol. *Drăguș. Un sat din Țara Olului (Făgăraș)*. Manifestări spirituale, București, Institutul de Științe Sociale, 1944.

COATU, Nicoleta, *Strcturi magice tradiționale*, București, Ed. Bic All, 1998.

CODRESCU, Th., *Doctorul sâtenilor. Cuprinzând rețete de mai multe boale, culese din diferite cărți atât pentru oameni cât și pentru animale, cu care se servesc sâtenii*, Iași, 1874.

DANIEL, Constantin, *Civilizația sumeriană*, București, Ed. Sport-Turism, 1983.

DANIEL, Constantin, *Cultura spirituală a Egiptului antic*, București, Ed. Cartea Românească, 1985.

DE MARTINO, Ernesto, *Il mondo magico. Prolegomeni a una storia del magismo*, Torino, Editore Boringhieri, 1973.

DELUMEAU, Jean, *Frica în Occident (secolele XIV-XVIII). O cetate asediată*, vol. I-II, București, Ed. Meridiane, 1986.

DENSUSIANU, Ovid, *Limba descântecelor*, în „Grai și suflet”, București, vol. IV; 1930, fasc. 2, p. 351-376; vol. V, 1931, fasc. I, p. 125-157; vol. VI, 1934, fasc. 1-2, p. 75-162.

Dicționar medical, vol. I, II. Redactor responsabil Dr. P. Simici. Redactori coordonatori: Dr. A. Mincu, Dr. G. Ionescu-Amza, Dr. Stela Cărnaru. București, Ed. Medicală, 1969.

DUMISTRĂCEL, Stelian, *Până-n pânzele albe. Expresii românești. Biografii-motivații*, Iași, Ed. Institutul European, 2001.

DUNĂRE, N., M. Bocșe, T. Graur, I. Șovrea (coord.), *Probleme de etnologie medicală*, Cluj, 1974.

ELIADE, Mircea, *De la Zalmoxis la Genghis-Han. Studii comparative despre religiile și foclorul Daciei și Europei Orientale*. Traducere de Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1980.

ELIADE, Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, III. *De la Mahomed la epoca Reformelor*. Traducere de Cezar Baltag, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1988.

EVSEEV, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Timișoara, Ed. Amarcord, 2001.

FOCHI, Adrian, *Estetica oralității*, București, Ed. Minerva, 1980.

Folclor vechi românesc. Ediție îngrijită, prefață, note și bibliografie de C. Ciuchindel, București, Ed. Minerva, 1990.

FRAZER, James George, *Creanga de aur*, I-V. Traducere, prefață și tabel cronologic de Octavian Nistor. Note de Gabriela Duda, București, Ed. Minerva, 1980.

FRAZER, James George, *Foclorul în Vechiul Testament*. Traducere și adaptare de Harry Kuller, București, Ed. Scripta, 1995.

FRAZER, James George, *L'Homme, dieu et l'immortalité*, traduit par Pierre Sayn, Paris, Librairie Orientaliste Paul Geuthner, 1928.

FRAZER, James George, *La Crainte des morts*, par... Avec une préface de Paul Valéry, Paris, Emile Nourry, 1934.

GASTER, Moses, *Chrestomație română*, vol. I-II, Leipzig, F.A. Brockhaus, București, Socec, 1891.

GASTER, Moses, *Literatură populară română*, București, Haiman, 1883.

GOLOPENȚIA, Sanda, *Intermemoria. Studii de pragmatică și antropologie*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2001.

GOMOIU, V.Dr., *Din istoria medicinei și a învățământului medical în România*, București, Tip. Cultura, 1922.

GOMOIU, V.Dr. și Dr. Viorica Gomoiu, *Medicina în poezia populară românească*, București, Tip. Vulturul, 1938.

GOROVEI, Artur, *Credințe și superstiții ale poporului român*, București, Socec, 1915.

GOROVEI, Artur, *Descânțele românilor. Studiu de folklor*, București, Imprimeria Națională, 1931.

GRIGORIU-RIGO, Gr., *Medicina poporului*. Memoriul I, *Boalele oamenilor*, Memoriul al II-lea, *Boalele vitelor*. Extras din „Analele Academiei Române”, seria a II-a, tomul XXX, București, Göbl, 1907.

HASDEU, B.P., *Soarele și luna. Folclor tradițional*, vol. I, *Texte*, vol. II, *Note, comentarii, variante, addenda, indici*. Ediție critică, prefată, note, comentarii, variante și indici de I. Oprea, București, Ed. Saeculum I.O., 2002.

HERSENI, Traian, *Literatură și civilizație. Încercare de antropologie literară*, București, Ed. Univers, 1976.

JUNG, C.G., *Amintiri, vise, reflecții*. Consemnate și editate de Aniela Jaffé. Traducere și notă de Daniela Ștefănescu, București, Editura Humanitas, 1996.

JUNG, C.G., *În lumea arhetipurilor*. Traducere din limba germană, prefată, comentarii și note de Vasile Dem. Zamfirescu, București, Ed. „Jurnalul Literar”, 1994.

KIRILEANU, G.T., *Scrieri*, II. Ediție îngrijită, note, comentariu și bibliografie de Constantin Bostan, București, Ed. Minerva, 1997.

LAUGIER, Ch.Dr., *Contribuțiuni la etnografia medicală a Olteniei*, Craiova, Scrisul Românesc, 1915.

LE GOFF, Jacques, Jean-Claude Schmitt, *Dicționar tematic al Evului Mediu occidental*, Iași, Ed. Polirom, 2002.

LEON, N.Dr., *Istoria naturală medicală a poporului român*. Extras din „Analele Academiei Române”, seria a II-a, tom. XXV, București, Göbl, 1903.

LÉVY-BRUHL, L., *Les fonctions mentales dans les sociétés inférieures*, Paris, Librairie Felix Alcan, 1928.

LUPAȘCU, Dimitrie P., *Medicina babelor. Adunare de descânțe, rețete de doftorii și vrăjitorii băbești*, București, Göbl, 1890.

MARIAN, S.Fl., *Botanică românească*. Ediție îngrijită, cuvânt înainte și note de Antoaneta Olteanu, București, Ed. Paideia, 2000.

MARIAN, S.Fl., *Descânțe populare române, culese de ...*, Suceava, Tip. Eckhardt, 1886.

MARIAN, S.Fl., *Vrăji, farmece și desfaceri, adunate de ...*, București, Göbl, 1893.

MAUSS, Marcel, Henri Hubert, *Teoria generală a magiei*. Traducere de Ingrid Ilinca și Silviu Lupescu. Prefată de Nicu Gavriluță, Iași, Ed. Polirom, 1996.

MIHĂILESCU, Dan, *Limbajul culorilor și al formelor*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1980.

MIHU, Achim, *Magia*, în vol. *Antropologia culturală*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2002, p. 221-272.

MUCHEMBLED, Robert, *Magia și vrăjitoria în Europa, din Evul Mediu până astăzi*. Traducere din franceză de Maria și Cezar Ivănescu, București, Ed. Humanitas, 1997.

MUȘLEA, Ion, Ovidu Bârlea, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B.P. Hasdeu*, București, Ed. Minerva, 1970.

NICULIȚĂ-VORONCA, Elena, *Datinile și credințele poporului român, adunate și așezate în ordine mitologică*, vol. I, Cernăuți, Tip. Wiegler, 1903.

OIȘTEANU, Andrei, *Ordine și haos. Mit și magie în cultura tradițională românească*, Iași, Ed. Polirom, 2004.

PAMFILE, Tudor, *Boli și leacuri la oameni, vite și păsări, după datinile și credințele poporului român*. Adunate din comuna Țepu (Tecuci), București, Socec-Sfetea, 1911.

PANȚU, Zach. C., *Plantele cunoscute de poporul român. Vocabular botanic cuprinzând numirile române, franceze, germane și științifice*, București, Ed. Casa Școalelor, 1929.

PAPADIMA, Ovidiu, *Descântecul – structura lui artistică*, în vol. *Literatură populară română*, București, Editura Pentru Literatură, 1968.

PAVELESCU, Gheorghe, *Cercetări asupra magiei la românii din Munții Apuseni*, București, Imprimeria Națională, 1945.

PAVELESCU, Gheorghe, *Magia la români*. Studii și cercetări despre magie, descântece și mană, București, Ed. Minerva, 1998.

POPA, Ioan I., *Contribuții la studiul practicii magice în Banat*, în vol. *Folclor literar*, I, Timișoara, 1967.

PURDELA SITARU, Maria, *Etnomedicină lingvistică*, Timișoara, Ed. Amarcord, 1999.

PURDELA SITARU, Maria, Livia Vasiluță (coord.), *Studii și materiale privitoare la terminologia românească de etnobotanică*, Timișoara, Tip. Universității, 1986.

RĂUTU, Radu, *Tehnica analogiei în poezia de incantație*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, 16, 1971, nr. 2, p. 123-129.

RIES, Julien, *Sacrul în istoria religioasă a omenirii*. Traducere din limba italiană de Roxana Utale, Iași, Ed. Polirom, 2000.

ROSETTI, Al., *Limba descântecelor românești*, București, Ed. Minerva, 1975.

RUXĂNDOIU, Pavel, *Poezia descântecelor*, în vol. *Folclorul literar în contextul culturii populare românești*, București, Ed. „Grai și Suflet – Cultura Națională”, 2001.

SAMARIAN, Pompei Gh. Dr., *Medicina și farmacia în trecutul românesc*, vol. I (1382-1775), Călărași, Tip. Modernă, f.a.; vol. II (1775-1834), București, Tip. Cultura, 1938; vol. III. *Asistența publică în trecutul românesc, până la 1834*, București, „Bucovina”, 1938.

SERVIER, Jean, *Magia*. Traducere de Bogdan Geangalău, Iași, Ed. Institutul European, 2001.

ȘĂINEANU, Lazăr, *Ielele, Dânsele, Vântoasele, Frumoasele, Șoimanele, Măiestrele, Milostivele, Zânele. Studiu de mitologie comparativă*, București, Tip. Academiei Române, 1886.

ȘTEFĂNUCĂ, Petre V., *Folclor și tradiții populare*. Alcătuire, studiu introductiv, bibliografie, comentarii și note de Grigore Botezatu și Andrei Hâncu, vol. 1-2, Chișinău, Ed. Știința, 1991.

TOCILESCU, Grigore G., Christea N. Țapu, *Materialuri folcloristice*, vol. III. Ediție critică și studiu introductiv de Iordan Datcu, București, Ed. Minerva, 1981.

URSACHE, Petru, *Etnoestetica*, Iași, Ed. Institutul European, 1998.

URSACHE, Petru, *Prolegomene la o estetică a folclorului*, București, Ed. Cartea Românească, 1980.

VASILIU, Al., *Descântece din Moldova*, în „Grai și Suflet”, vol. VI, 1934, fasc. 1 și 2, p. 280-305.

VĂTĂMANU, Nicolae, *Medicină veche românească*, București, Ed. Științifică, 1970.

VĂTĂMANU, Nicolae, *Originile medicinei românești*, București, Ed. Medicală, 1979.

VERTEMONT, Jean, *Dicționar al mitologiilor indo-europene*. Traducere de Doina Lică, Lucian Pricop, Timișoara, Ed. Amarcord, 2000.

VOICULESCU, V.Dr., *Toate leacurile la îndemână*, București, Institutul de arte grafice „Luceafărul”, 1938.

VRABIE, Gheorghe, *Retorica folclorului (poezia)*, București, Ed. Minerva, 1978.

VULCĂNESCU, Romulus, *Coloana cerului*, București, Ed. Academiei, 1972.

VULCĂNESCU, Romulus, *Fenomenul horal*, Craiova, Ed. „Ramuri”, 1944.

VULCĂNESCU, Romulus, *Mitologie română*, București, Ed. Academiei, 1985.

WUNENBURGER, Jean-Jacques, *Sacru*. Traducere, note și studiu introductiv de Mihaela Căluț. Postfață de Aurel Codoban, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2000.

ZAHARIA, O.Dr., *Dicționarul plantelor medicinale ce cresc în România. Descrierea și întrebuințarea lor casnică*, Craiova, Ed. Samitca, 1916.

INDICE DE LOCALITĂȚI

(siglar)

Sigla	Județul	Comuna	Satul
B A A	Bacău	Agăș	Agăș
B A C	Bacău	Agăș	Coșnea
B A P	Bacău	Agăș	Preluci
B Ar Ar	Bacău	Ardeoani	Ardeoani
B B F	Bacău	Balcani	Frumoasa
B Bb Bb	Bacău	Berești-Bistrița	Berești-Bistrița
B Bb I	Bacău	Berești-Bistrița	Itești
B Bl Bl	Bacău	Blăgești	Blăgești
B Br Br	Bacău	Brusturoasa	Brusturoasa
B Br C	Bacău	Brusturoasa	Cuchiniș
B Br Ca	Bacău	Brusturoasa	Camenca
B Bs A	Bacău	Bârsănești	Albele
B Bs Bs	Bacău	Bârsănești	Bârsănești
B Bt Bt	Bacău	Berești-Tazlău	Berești-Tazlău
B Bu B	Bacău	Buhoci	Bijghir
B Bu Bu	Bacău	Buhoci	Buhoci
B Bz B	Bacău	Berzunți	Buda
B Bz Bz	Bacău	Berzunți	Berzunți
B Bz D	Bacău	Berzunți	Dragomir
B C Bl	Bacău	Căiuți	Blidari
B C C	Bacău	Căiuți	Căiuți
B C H	Bacău	Căiuți	Heltiu
B C P	Bacău	Căiuți	Pralea
B C V	Bacău	Căiuți	Vrânceni
B Cb B	Bacău	Corbasca	Băcioiu
B Cb Cb	Bacău	Corbasca	Corbasca
B Cb M	Bacău	Corbasca	Marvila
B Cb P	Bacău	Corbasca	Pogleț
B Cb S	Bacău	Corbasca	Scărișoara
B Cb V	Bacău	Corbasca	Vâlcele
B Cj Cj	Bacău	Cleja	Cleja
B Cl Cl	Bacău	Colonești	Colonești
B Cș C	Bacău	Cașin	Curța
B Cș Cș	Bacău	Cașin	Cașin
B Ct Bo	Bacău	Coțofănești	Borșani
B Ct Ct	Bacău	Coțofănești	Coțofănești

Sigla	Județul	Comuna	Satel
B C ₁ T	Bacău	Cotoșfănești	Tămășoia
B D C	Bacău	Dămieniști	Călugăreni
B D D	Bacău	Dămieniști	Dămieniști
B Df C	Bacău	Doftana	Cucuieti
B Df Df	Bacău	Doftana	Doftana
B Dm Dm	Bacău	Dealul Morii	Dealul Morii
B Dm T	Bacău	Dealul Morii	Tăvădărești
B Dr Dr	Bacău	Dărmănești	Dărmănești
B Dr L	Bacău	Dărmănești	Lapoș
B F F	Bacău	Filipeni	Filipeni
B F V	Bacău	Filipeni	Valea Boțului
B Fa Fa	Bacău	Făraoani	Făraoani
B Fi Fi	Bacău	Filipești	Filipești
B Fi G	Bacău	Filipești	Galbeni
B Fi O	Bacău	Filipești	Onișcani
B G G	Bacău	Găiceana	Găiceana
B Gf B	Bacău	Ghimeș-Făget	Bolovăniș
B Gf F	Bacău	Ghimeș-Făget	Făget
B Gf G	Bacău	Ghimeș-Făget	Ghimeș
B Gf R	Bacău	Ghimeș-Făget	Răchițiș
B Gl Gl	Bacău	Glăvănești	Glăvănești
B Gl M	Bacău	Glăvănești	Muncelu
B Gr Gs	Bacău	Gârleni	Gârleni de Sus
B Gr L	Bacău	Gârleni	Lespezi
B H B	Bacău	Helegiu	Brătila
B H D	Bacău	Helegiu	Deleni
B H H	Bacău	Helegiu	Helegiu
B Hg Hg	Bacău	Horgești	Horgești
B Hg V	Bacău	Horgești	Văleni
B Hm Hm	Bacău	Hemeiuși	Hemeiuși
B Hr C	Bacău	Huruiești	Căpotești
B Hr F	Bacău	Huruiești	Fundoaia
B Hr Hr	Bacău	Huruiești	Huruiești
B Hr O	Bacău	Huruiești	Ocheni
B Hr Pr	Bacău	Huruiești	Prădaiș
B L L	Bacău	Livezi	Livezi
B L O	Bacău	Livezi	Orășa
B L P	Bacău	Livezi	Poiana
B L Pr	Bacău	Livezi	Prăjoaia
B Lc Lc	Bacău	Luizi-Călugăra	Luizi-Călugăra
B Lc O	Bacău	Luizi-Călugăra	Osebiți
B Lp Lp	Bacău	Lipova	Lipova
B Mc Mc	Bacău	Mănăstirea-Cășin	Mănăstirea-Cășin
B Mt Gc	Bacău	Motoșeni	Gura-Crăiești

Sigla	Județul	Comuna	Satul
B Mt Mt	Bacău	Motoșeni	Motoșeni
B Mt Pr	Bacău	Motoșeni	Praja
B Mt R	Bacău	Motoșeni	Rotăria
B Mt Ș	Bacău	Motoșeni	Șendrești
B Mt Ț	Bacău	Motoșeni	Țepoiaia
B N M	Bacău	Negri	Mâgla
B Nb Nb	Bacău	Nicolae Bălcescu	Nicolae Bălcescu
B Nb Vs	Bacău	Nicolae Bălcescu	Valea Seacă
B O H	Bacău	Oituz	Hârja
B O O	Bacău	Oituz	Oituz
B On B	Bacău	Oncești	Bărboasa
B On On	Bacău	Oncești	Oncești
B On Ț	Bacău	Oncești	Tarnița
B Or Or	Bacău	Orbeni	Orbeni
B Pg Pg	Bacău	Părgărești	Părgărești
B Pg Sn	Bacău	Părgărești	Satu Nou
B Pj B	Bacău	Pârjol	Băhnășeni
B Pj Bs	Bacău	Pârjol	Băsăști
B Pj P	Bacău	Pârjol	Pustiana
B Pj Pj	Bacău	Pârjol	Pârjol
B Pn Pn	Bacău	Pâncești	Pâncești
B Pp B	Bacău	Plopana	Budești
B Pp I	Bacău	Plopana	Ițcani
B Pp Pp	Bacău	Plopana	Plopana
B Pr Pr	Bacău	Parincea	Parincea
B Pr V	Bacău	Parincea	Vladnic
B Pt C	Bacău	Podu Turcului	Căbești
B Pt F	Bacău	Podu Turcului	Fichitești
B Pt G	Bacău	Podu Turcului	Giurgioana
B Pt L	Bacău	Podu Turcului	Lehancea
B R R	Bacău	Răchitoasa	Răchitoasa
B Rc G	Bacău	Răcăciuni	Gâșteni
B Rc Gd	Bacău	Răcăciuni	Gheorghe Doja
B Rc Rc	Bacău	Răcăciuni	Răcăciuni
B Rș P	Bacău	Roșiori	Poieni
B Rș Rș	Bacău	Roșiori	Roșiori
B S P	Bacău	Sascut	Pâncești
B S S	Bacău	Sascut	Sascut
B Sc Sc	Bacău	Săucești	Săucești
B Se Se	Bacău	Secuieni	Secuieni
B Se Ts	Bacău	Secuieni	Tisa-Silvestri
B Sg Sg	Bacău	Strugari	Strugari
B Sn C	Bacău	Sânduleni	Coman
B Sn S	Bacău	Sânduleni	Stufu

Sigla	Județul	Comuna	Satul
B Sn V	Bacău	Sânduleni	Verșești
B So C	Bacău	Solonț	Cucuieti
B So So	Bacău	Solonț	Solonț
B Sț F	Bacău	Scorțeni	Florești
B Sț G	Bacău	Scorțeni	Grigoreni
B Sț Sț	Bacău	Scorțeni	Scorțeni
B Ștem B	Bacău	Ștefan cel Mare	Buciumi
B Ștem R	Bacău	Ștefan cel Mare	Rădeana
B Ștem Ștem	Bacău	Ștefan cel Mare	Ștefan cel Mare
B T Cj	Bacău	Tătăraști	Cornii de Jos
B T D	Bacău	Tătăraști	Drăgești
B T Gd	Bacău	Tătăraști	Gherdana
B T T	Bacău	Tătăraști	Tătăraști
B T U	Bacău	Tătăraști	Ungureni
B Tr P	Bacău	Traian	Prăjești
B Tt Tt	Bacău	Târgu Trotuș	Târgu Trotuș
B Tt V	Bacău	Târgu Trotuș	Viișoara
B U Bb	Bacău	Ungureni	Bibirești
B U U	Bacău	Ungureni	Ungureni
B U V	Bacău	Ungureni	Viforeni
B Ur Ur	Bacău	Urechești	Urechești
B V L	Bacău	Vultureni	Lichitișeni
B V Gdj	Bacău	Vultureni	Godineștii de Jos
B V V	Bacău	Vultureni	Vultureni
B Vs Vs	Bacău	Valea Seacă	Valea Seacă
B Z Z	Bacău	Zemeș	Zemeș
Bt A B	Botoșani	Albești	Buimăceni
Bt A T	Botoșani	Albești	Tudor Vladimirescu
Bt Av Av	Botoșani	Avrămeni	Avrămeni
Bt B B	Botoșani	Brăiești	Brăiești
Bt Br Br	Botoșani	Broscăuți	Broscăuți
Bt C C	Botoșani	Cristești	Cristești
Bt Cd Cd	Botoșani	Cordăreni	Cordăreni
Bt Cl Cl	Botoșani	Călărași	Călărași
Bt Cl P	Botoșani	Călărași	Pleşani
Bt Cn Cn	Botoșani	Concești	Concești
Bt Co Co	Botoșani	Corni	Corni
Bt Co S	Botoșani	Corni	Sarafinești
Bt Cp Cp	Botoșani	Copălău	Copălău
Bt Cr Cr	Botoșani	Cristești	Cristești
Bt Cț C	Botoșani	Coțușca	Crasnaleuca
Bt Cț Cț	Botoșani	Coțușca	Coțușca
Bt Cu A	Botoșani	Curtești	Agafon
Bt Cu B	Botoșani	Curtești	Băiceni

Sigla	Județul	Comuna	Satul
Bt Cu Cu	Botoșani	Curtești	Curtești
Bt Cu Md	Botoșani	Curtești	Mănăstirea Doamnei
Bt D D	Botoșani	Durnești	Durnești
Bt Da B	Botoșani	Darabani	Bajura
Bt Da Da	Botoșani	Darabani	Darabani
Bt Da E	Botoșani	Darabani	Eșanca
Bt Db B	Botoșani	Dobârceni	Bivolari
Bt Db Db	Botoșani	Dobârceni	Dobârceni
Bt Db M	Botoșani	Dobârceni	Murguța
Bt De De	Botoșani	Dersca	Dersca
Bt Dn Dn	Botoșani	Dângenii	Dângenii
Bt Dn H	Botoșani	Dângenii	Hulub
Bt Dn I	Botoșani	Dângenii	Iacobeni
Bt Dr Dr	Botoșani	Drăgușeni	Drăgușeni
Bt F F	Botoșani	Flămânzi	Flămânzi
Bt Fr B	Botoșani	Frumușica	Boscoteni
Bt Fr Fr	Botoșani	Frumușica	Frumușica
Bt Fr Vd	Botoșani	Frumușica	Vlădenii Deal
Bt G G	Botoșani	Gorbănești	Gorbănești
Bt Ge A	Botoșani	George Enescu	Arborea
Bt Ge D	Botoșani	George Enescu	Dumenii
Bt H H	Botoșani	Havârna	Havârna
Bt H T	Botoșani	Havârna	Tătărașeni
Bt Hd A	Botoșani	Hudești	Albele
Bt Hd Hd	Botoșani	Hudești	Hudești
Bt Hh I	Botoșani	Hilișeu-Horia	Iezer
Bt Hl D	Botoșani	Hlipiceni	Dragalina
Bt Hn Hn	Botoșani	Hănești	Hănești
Bt I I	Botoșani	Ibănești	Ibănești
Bt L C	Botoșani	Leorda	Costinești
Bt L L	Botoșani	Leorda	Leorda
Bt Ln Z	Botoșani	Lunca	Zlătunoaia
Bt M L	Botoșani	Manoleasa	Livenii
Bt M M	Botoșani	Manoleasa	Manoleasa
Bt Me S	Botoșani	Mihai Eminescu	Stăncești
Bt Mh Mh	Botoșani	Mihălășeni	Mihălășeni
Bt Mi C	Botoșani	Mihăilenii	Cândești
Bt Mi Mi	Botoșani	Mihăilenii	Mihăilenii
Bt Ml Ml	Botoșani	Mileanca	Mileanca
Bt Mt H	Botoșani	Mitoc	Horia
Bt Mt Mt	Botoșani	Mitoc	Mitoc
Bt Nb Nb	Botoșani	Nicolae Bălcescu	Nicolae Bălcescu
Bt P P	Botoșani	Pomârla	Pomârla
Bt Pl Pl	Botoșani	Păltiniș	Păltiniș

Sala	Județul	Comuna	Satul
Bt Pr M	Botoșani	Prăjeni	Miletin
Bt Pr Pr	Botoșani	Prăjeni	Prăjeni
Bt Ri Riv	Botoșani	Ripiceni	Ripicenii Vechi
Bt Rm Rm	Botoșani	Românești	Românești
Bt Ro C	Botoșani	Roma	Cotârgaci
Bt Ro Ro	Botoșani	Roma	Roma
Bt Rp M	Botoșani	Rădăuți-Prut	Miorcani
Bt Rp R	Botoșani	Rădăuți-Prut	Rediu
Bt Rp Rp	Botoșani	Rădăuți-Prut	Rădăuți Prut
Bt Rs R	Botoșani	Răuseni	Rediu
Bt Rs Rs	Botoșani	Răuseni	Răuseni
Bt Sh S	Botoșani	Suharău	Smârdan
Bt Sh Sh	Botoșani	Suharău	Suharău
Bt SI D	Botoșani	Sulița	Dracșani
Bt SI SI	Botoșani	Sulița	Sulița
Bt Sm R	Botoșani	Santa Mare	Rânghilești
Bt Sm Sm	Botoșani	Santa Mare	Santa Mare
Bt Ș Ș	Botoșani	Știubieni	Știubieni
Bt Șn P	Botoșani	Șendriceni	Pădureni
Bt Șn Șn	Botoșani	Șendriceni	Șendriceni
Bt Șt Șt	Botoșani	Ștefănești	Ștefănești
Bt Td Td	Botoșani	Tudora	Tudora
Bt Tr D	Botoșani	Trușești	Drislea
Bt U U	Botoșani	Ungureni	Ungureni
Bt Uț Bu	Botoșani	Unțeni	Burlești
Bt Uț M	Botoșani	Unțeni	Mănăstireni
Bt Uț S	Botoșani	Unțeni	Soroceni
Bt Vă S	Botoșani	Văculești	Saucenița
Bt Vă Vă	Botoșani	Văculești	Văculești
Bt Vd B	Botoșani	Vlădeni	Brehuiești
Bt Vd Hț	Botoșani	Vlădeni	Huțani
Bt Vd M	Botoșani	Vlădeni	Măndrești
Bt Vd Vd	Botoșani	Vlădeni	Vlădeni
Bt Vf Vf	Botoșani	Vârful Cămpului	Vârful Cămpului
Bt VI VI	Botoșani	Vlăsinești	Vlăsinești
Bt V P	Botoșani	Vorona	Poiana
Bt V Vm	Botoșani	Vorona	Vorona Mare
G B B	Galați	Bălăbănești	Bălăbănești
G Ba Ba	Galați	Barcea	Barcea
G Bc Bc	Galați	Buciumeni	Buciumeni
G Bc H	Galați	Buciumeni	Hănțești
G Bh Bh	Galați	Brăhăsești	Brăhăsești
G Bș P	Galați	Bălăsești	Pupezeni
G C C	Galați	Corni	Corni

Sigla	Județul	Comuna	Satel
G C U	Galați	Corni	Urlești
G Cd Cd	Galați	Cudalbi	Cudalbi
G Cn Cn	Galați	Costache Negri	Costache Negri
G Co Br	Galați	Corod	Brătulești
G Co Co	Galați	Corod	Corod
G Ct Co	Galați	Certești	Cotoroia
G Ct Ct	Galați	Certești	Certești
G Cv Cv	Galați	Cavadinești	Cavadinești
G Cz B	Galați	Cozmești	Băltăreți
G Cz Czv	Galați	Cozmești	Cozmești Vale
G Cz Fn	Galați	Cozmești	Furcenii Noi
G Cz Fv	Galați	Cozmești	Furcenii Vechi
G D D	Galați	Drăgușeni	Drăgușeni
G Fl Fl	Galați	Foltești	Foltești
G Fn Fn	Galați	Fundeni	Fundeni
G Fr Fr	Galați	Fărțanești	Fărțanești
G Fr V	Galați	Fărțanești	Viile
G G G	Galați	Ghidigeni	Ghidigeni
G G Gf	Galați	Ghidigeni	Gefu
G G T	Galați	Ghidigeni	Tâlpigi
G Gh Gh	Galați	Gohor	Gohor
G Gr Gr	Galați	Grivița	Grivița
G I I	Galați	Ivești	Ivești
G M C	Galați	Măstăcani	Chiraftei
G M M	Galați	Măstăcani	Măstăcani
G Mn Mn	Galați	Munteni	Munteni
G Mt Mt	Galați	Matca	Matca
G N B	Galați	Nicorești	Braniștea
G N D	Galați	Nicorești	Dobrinești
G N N	Galați	Nicorești	Nicorești
G N P	Galați	Nicorești	Poiana
G O O	Galați	Oancea	Oancea
G P P	Galați	Priponești	Priponești
G P Pj	Galați	Priponești	Priponești de Jos
G Pc Pc	Galați	Pechea	Pechea
G Ps Ps	Galați	Piscu	Piscu
G R R	Galați	Rediu	Rediu
G S S	Galați	Smârdan	Smârdan
G Sc C	Galați	Slobozia Conachi	Cuza Vodă
G Sl Sl	Galați	Schela	Schela
G Sm Sm	Galați	Smulți	Smulți
G Sv Sv	Galați	Suceveni	Suceveni
G T T	Galați	Tulucești	Tulucești
G Tv Tv	Galați	Tudor Vladimirescu	Tudor Vladimirescu

Sala	Județul	Comuna	Satul
G T T	Galați	Țepu	Țepu
G U T	Galați	Umbrărești	Torcești
G U U	Galați	Umbrărești	Umbrărești
G V V	Galați	Vârlezi	Vârlezi
G V C	Galați	Vârlezi	Crăiești
G V I B	Galați	Vlădești	Brănești
G V I V I	Galați	Vlădești	Vlădești
G V m M	Galați	Valea Mărului	Mândrești
G V m V m	Galați	Valea Mărului	Valea Mărului
I A A	Iași	Andrieșeni	Andrieșeni
I A c A c	Iași	Al. I. Cuza	Al. I. Cuza
I A c Ș	Iași	Al. I. Cuza	Șcheia
I B B	Iași	Bălțați	Bălțați
I B P	Iași	Bălțați	Podișu
I B V	Iași	Bălțați	Valea Oilor
I B I B I	Iași	Belcești	Belcești
I B I M	Iași	Belcești	Munteni
I B s B s	Iași	Bosia	Bosia
I B t B t	Iași	Butea	Butea
I B t M	Iași	Butea	Miclăușeni
I B v B v	Iași	Bivolari	Bivolari
I C C	Iași	Cotnari	Cotnari
I C I	Iași	Cotnari	Iosupeni
I C c C c	Iași	Coarnele Caprei	Coarnele Caprei
I C i C i	Iași	Ciurea	Ciurea
I C p B	Iași	Ceplenița	Buhalnița
I C p C p	Iași	Ceplenița	Ceplenița
I C p P	Iași	Ceplenița	Poiana Mărului
I C s C	Iași	Costuleni	Covasna
I C s C s	Iași	Costuleni	Costuleni
I C s C z	Iași	Costuleni	Cozia
I C s H	Iași	Costuleni	Hilița
I C t C t	Iași	Ciorțești	Ciorțești
I C t D	Iași	Ciorțești	Deleni
I C u B	Iași	Cucuteni	Băiceni
I C u C u	Iași	Cucuteni	Cucuteni
I D D	Iași	Dagâta	Dagâta
I D b D b	Iași	Dobrovăț	Dobrovăț
I D h D h	Iași	Dolhești	Dolhești
I D i D i	Iași	Deleni	Deleni
I D i P	Iași	Deleni	Poiana
I E B	Iași	Erbiceni	Bârlești
I F F	Iași	Focuri	Focuri
I F F n	Iași	Focuri	Fântânele

Sigla	Județul	Comuna	Satul
I G G	Iași	Gropnița	Gropnița
I G S	Iași	Gropnița	Săveni
I Gj Gj	Iași	Grajduri	Grajduri
I Gl Gl	Iași	Golăiești	Golăiești
I H H	Iași	Heleșteni	Heleșteni
I H Hm	Iași	Heleșteni	Hărmaneasa
I H M	Iași	Heleșteni	Movileni
I H O	Iași	Heleșteni	Oboroceni
I Hl Hl	Iași	Hălăucești	Hălăucești
I Ho Ho	Iași	Horlești	Horlești
I Hr P	Iași	Hârlău	Părcovaci
I I A	Iași	Ipatele	Alexești
I L B	Iași	Lespezi	Buda
I L D	Iași	Lespezi	Dumbrava
I L H	Iași	Lespezi	Heci
I L L	Iași	Lespezi	Lespezi
I Ln G	Iași	Lungani	Goești
I Ln Ln	Iași	Lungani	Lungani
I M B	Iași	Miroslava	Balciu
I M M	Iași	Miroslava	Miroslava
I M P	Iași	Miroslava	Proselnici
I Mc Iz	Iași	Mircești	Izvoarele
I Mc Mc	Iași	Mircești	Mircești
I Mc R	Iași	Mircești	Răchiteni
I Mg H	Iași	Mogoșești	Hadâmbu
I Mg Mg	Iași	Mogoșești	Mogoșești
I Ml C	Iași	Miroslavești	Ciohorâni
I Ml Ml	Iași	Miroslavești	Miroslavești
I Ml S	Iași	Miroslavești	Soci
I Mn Mn	Iași	Mironeasa	Mironeasa
I Mn U	Iași	Mironeasa	Urșița
I Ms Ms	Iași	Mogoșești-Siret	Mogoșești-Siret
I Mș Mș	Iași	Moșna	Moșna
I Mț B	Iași	Moțca	Boureni
I Mț Mț	Iași	Moțca	Moțca
I O O	Iași	Oțeleni	Oțeleni
I P P	Iași	Popricani	Popricani
I Pb P	Iași	Probota	Perieni
I Pb Pb	Iași	Probota	Probota
I Pi B	Iași	Podu Iloaiei	Budăi
I Pi C	Iași	Podu Iloaiei	Cosițeni
I Pi Pi	Iași	Podu Iloaiei	Podu Iloaiei
I Pp Pp	Iași	Popești	Popești
I Pr Pr	Iași	Prisăcani	Prisăcani

Sigla	Județul	Comuna	Satul
I Pș B	Iași	Pașcani	Blăgești
I Pș S	Iași	Pașcani	Sodomeni
I R R	Iași	Răducăneni	Răducăneni
I Rg D	Iași	Ruginoasa	Dumbrăvița
I Rg Rg	Iași	Ruginoasa	Ruginoasa
I S Br	Iași	Scânteia	Borosești
I S C	Iași	Scânteia	Ciocârlești
I S L	Iași	Scânteia	Lunca Rateș
I Sc S	Iași	Scobinți	Sticlăria
I Sc Sc	Iași	Scobinți	Scobinți
I Sd Sd	Iași	Schitu Duca	Schitu Duca
I Sn S	Iași	Sinești	Stornești
I Sn Sn	Iași	Sinești	Sinești
I Sp Sp	Iași	Stolniceni-Prăjescu	Stolniceni-Prăjescu
I Sr B	Iași	Sirețel	Berezlogi
I Sr Sr	Iași	Sirețel	Sirețel
I St F	Iași	Strunga	Fărcășeni
I St St	Iași	Strunga	Strunga
I Ș Cb	Iași	Șcheia	Cioca-Boca
I Ș D	Iași	Șcheia	Drăgușeni
I Ș Ș	Iași	Șcheia	Șcheia
I Șp H	Iași	Șipote	Hălceni
I Șp Șp	Iași	Șipote	Șipote
I T R	Iași	Trifești	Roșcani
I T Rd	Iași	Trifești	Rădeni
I T T	Iași	Trifești	Trifești
I Td B	Iași	Todirești	Băiceni
I Tg B	Iași	Târgu Frumos	Balș
I Tg Bz	Iași	Târgu Frumos	Buznea
I Tg C	Iași	Târgu Frumos	Costești
I Tn S	Iași	Tansa	Suhuleț
I Tn Tn	Iași	Tansa	Tansa
I Tt Tt	Iași	Tătăruși	Tătăruși
I Tt U	Iași	Tătăruși	Uda
I Tt V	Iași	Tătăruși	Vălcica
I T T	Iași	Țibănești	Țibănești
I Țb Ps	Iași	Țibana	Poiana de Sus
I Țb Țb	Iași	Țibana	Țibana
I Țg Țg	Iași	Țigănași	Țigănași
I Țu Țu	Iași	Țuțora	Țuțora
I V H	Iași	Vânători	Hârtoape
I V V	Iași	Vânători	Vânători
I Vc Sc	Iași	Victoria	Sculeni
I VI-VI	Iași	Vlădeni	Vlădeni

Sigla	Județul	Comuna	Satel
I Vn Ss	Iași	Voinești	Schitu Stavnic
I Vn Vn	Iași	Voinești	Voinești
I Vs C	Iași	Valea Seacă	Conțești
I Vs Vs	Iași	Valea Seacă	Valea Seacă
N A A	Neamț	Agapia	Agapia
N A V	Neamț	Agapia	Văratec
N B B	Neamț	Borca	Borca
N B Pc	Neamț	Borca	Pârâul Cârjei
N B Sb	Neamț	Borca	Sabasa
N Bc Bc	Neamț	Bicaz-Chei	Bicaz-Chei
N Bd Bd	Neamț	Brusturi-Drăgănești	Brusturi-Drăgănești
N Bd G	Neamț	Brusturi-Drăgănești	Groși
N Bd P	Neamț	Brusturi-Drăgănești	Poiana
N Bd T	Neamț	Brusturi-Drăgănești	Târzia
N Bg Bg	Neamț	Bărgăuani	Bărgăuani
N Bg Bl	Neamț	Bărgăuani	Bălănești
N Bg C	Neamț	Bărgăuani	Certieni
N Bg D	Neamț	Bărgăuani	Dârloaia
N Bg G	Neamț	Bărgăuani	Ghelăiești
N Bg T	Neamț	Bărgăuani	Talpa
N Bg V	Neamț	Bărgăuani	Vlădiceni
N Bh Bh	Neamț	Bahna	Bahna
N Bh I	Neamț	Bahna	Izvoare
N Bo Bo	Neamț	Bodești	Bodești
N Bt B	Neamț	Botești	Barticești
N Bt Bt	Neamț	Botești	Botești
N Bt M	Neamț	Botești	Moreni
N Bt N	Neamț	Botești	Nisiporești
N Bt Bt	Neamț	Bălțătești	Bălțătești
N Bt G	Neamț	Bălțătești	Ghindăoani
N C C	Neamț	Crăcăoani	Crăcăoani
N C Cn	Neamț	Crăcăoani	Cracăul Negru
N Cd Cd	Neamț	Cordun	Cordun
N Ch B	Neamț	Ceahlău	Bistricioara
N Ch Ch	Neamț	Ceahlău	Ceahlău
N Cn B	Neamț	Cândești	Bărcănești
N Cn Cn	Neamț	Cândești	Cândești
N Cn P	Neamț	Cândești	Pădureni
N Cn V	Neamț	Cândești	Vădurele
N Cs Cs	Neamț	Costișa	Costișa
N Cs D	Neamț	Costișa	Dornești
N Cs M	Neamț	Costișa	Mănoaia
N D D	Neamț	Dragomirești	Dragomirești
N D H	Neamț	Dragomirești	Hlăpești

Sign	Județul	Comuna	Satul
N D M	Neamț	Dragomirești	Mastacăn
N D V	Neamț	Dragomirești	Vad
N Db Db	Neamț	Dobreni	Dobreni
N Dj Br	Neamț	Doljești	Buruienești
N Dj Dj	Neamț	Doljești	Doljești
N DI Ch	Neamț	Dulcești	Corhana
N DI DI	Neamț	Dulcești	Dulcești
N DI R	Neamț	Dulcești	Roșiori
N F F	Neamț	Farcașa	Farcașa
N Fă Fă	Neamț	Făurei	Făurei
N G Dc	Neamț	Girov	Dochia
N G G	Neamț	Girov	Girov
N G T	Neamț	Girov	Turturești
N Gm Gm	Neamț	Grumăzești	Grumăzești
N Gm T	Neamț	Grumăzești	Topolița
N Gn C	Neamț	Gârcina	Cuejdiu
N Gn Gn	Neamț	Gârcina	Gârcina
N Gr Gr	Neamț	Gherăiești	Gherăiești
N Gt Gt	Neamț	Grintieș	Grintieș
N Gt P	Neamț	Grintieș	Poiana
N H B	Neamț	Hangu	Buhalnița
N H H	Neamț	Hangu	Hangu
N I B	Neamț	Icușești	Bălușești
N I Bt	Neamț	Icușești	Bătrânești
N I C	Neamț	Icușești	Chilii
N I I	Neamț	Icușești	Icușești
N I R	Neamț	Icușești	Rocna
N I S	Neamț	Icușești	Spiridonești
N Ic Ic	Neamț	Ion Creangă	Ion Creangă
N M Ht	Neamț	Mărgineni	Hârtești
N Pd Pd	Neamț	Podoleni	Podoleni
N Pe B	Neamț	Petricani	Boiștea
N Pe Pe	Neamț	Petricani	Petricani
N Pe T	Neamț	Petricani	Târpești
N Pg Pg	Neamț	Pângărați	Pângărați
N Pg Pn	Neamț	Pângărați	Pângărăciur
N Pp B	Neamț	Pipirig	Boboiești
N Pp Pl	Neamț	Pipirig	Pluton
N Pp Pp	Neamț	Pipirig	Pipirig
N Pș L	Neamț	Piatra Șoimului	Luminieș
N Pș P	Neamț	Piatra Șoimului	Poieni
N Pș Pș	Neamț	Piatra Șoimului	Piatra Șoimului
N Pt Pf	Neamț	Poiana Teiului	Pârâul Fagului
N Pt Pl	Neamț	Poiana Teiului	Poiana Largului

Sigla	Județul	Comuna	Satul
N Pt Pt	Neamț	Poiana Teiului	Poiana Teiului
N Pt Pv	Neamț	Poiana Teiului	Petru Vodă
N Pt S	Neamț	Poiana Teiului	Săvinești
N Pt T	Neamț	Poiana Teiului	Topoliceeni
N R R	Neamț	Războieni	Războieni
N R Va	Neamț	Războieni	Valea Albă
N Rc O	Neamț	Răucești	Oglinzi
N Rc Rc	Neamț	Răucești	Răucești
N Rd B	Neamț	Rediu	Bețești
N Rm Rm	Neamț	Români	Români
N Rm S	Neamț	Români	Silișteea
N Rz Rz	Neamț	Roznov	Roznov
N Rz S	Neamț	Roznov	Slobozia
N S Bj	Neamț	Secuieni	Bârjoveni
N S S	Neamț	Secuieni	Secuieni
N Sb Sb	Neamț	Săbăoani	Săbăoani
N Sg Sg	Neamț	Sagna	Sagna
N Sg V	Neamț	Sagna	Vulpășești
N St St	Neamț	Stănița	Stănița
N St T	Neamț	Stănița	Todireni
N Ș G	Neamț	Ștefan cel Mare	Ghigoiești
N Ș Ș	Neamț	Ștefan cel Mare	Ștefan cel Mare
N T Pr	Neamț	Timișești	Preutești
N T T	Neamț	Timișești	Timișești
N Tf Tf	Neamț	Trifești	Trifești
N Tm A	Neamț	Tămășeni	Adjudeni
N Tm Tm	Neamț	Tămășeni	Tămășeni
N Tp Tp	Neamț	Tupilați	Tupilați
N Tr Tr	Neamț	Tarcău	Tarcău
N Tș N	Neamț	Tășca	Neagra
N T T	Neamț	Țibucani	Țibucani
N T Tj	Neamț	Țibucani	Țibucanii de Jos
N U I	Neamț	Urecheni	Iugărești
N U U	Neamț	Urecheni	Urecheni
N V A	Neamț	Viișoara	Agârcia
N V Bt	Neamț	Viișoara	Bistrița
N V V	Neamț	Viișoara	Viișoara
N Vn L	Neamț	Vânători-Neamț	Lunca
N Vn N	Neamț	Vânători-Neamț	Nemțișor
N Vn Vn	Neamț	Vânători-Neamț	Vânători-Neamț
N Z T	Neamț	Zănești	Traian
N Z Z	Neamț	Zănești	Zănești
S A A	Suceava	Arbore	Arbore
S B B	Suceava	Brodina	Brodina

Sigla	Județul	Comuna	Satul
S Ba Ba	Suceava	Baia	Baia
S Bd I	Suceava	Bădeuți	Iaslovăț
S Bg Bg	Suceava	Bogdănești	Bogdănești
S Bi Bi	Suceava	Bilca	Bilca
S Bn Bn	Suceava	Bunești	Bunești
S Br M	Suceava	Boroaia	Moișa
S Bș Bș	Suceava	Broșteni	Broșteni
S Bș Hd	Suceava	Broșteni	Holda
S Bș Hț	Suceava	Broșteni	Holdița
S Bt Bt	Suceava	Botoșana	Botoșana
S Bt H	Suceava	Botoșana	Humoreni
S Bz Bz	Suceava	Breaza	Breaza
S C C	Suceava	Cacica	Cacica
S C P	Suceava	Cacica	Pârteștii de Sus
S Cf Cf	Suceava	Calafindești	Calafindești
S Cf Ș	Suceava	Calafindești	Șerbăuți
S Cj Cj	Suceava	Cajvana	Cajvana
S Cl B	Suceava	Cornu Luncii	Băișești
S Cl Cl	Suceava	Cornu Luncii	Cornu Luncii
S Cl Sm	Suceava	Cornu Luncii	Sasca Mare
S Cp Cp	Suceava	Ciprian Porumbescu	Ciprian Porumbescu
S Cp I	Suceava	Ciprian Porumbescu	Ilișești
S D B	Suceava	Drăgoiești	Berchișești
S D C	Suceava	Drăgoiești	Corlata
S D D	Suceava	Drăgoiești	Drăgoiești
S D M	Suceava	Drăgoiești	Măzănăiești
S Da Da	Suceava	Dorna-Arini	Dorna-Arini
S Da G	Suceava	Dorna-Arini	Gheorghiteni
S Da O	Suceava	Dorna-Arini	Ortoaia
S Db Db	Suceava	Dumbrăveni	Dumbrăveni
S Db S	Suceava	Dumbrăveni	Sălăgeni
S Dc Dc	Suceava	Dorna Candrenilor	Dorna Candrenilor
S Dc P	Suceava	Dorna Candrenilor	Poiana Negrii
S Dh DhM	Suceava	Dolhești	Dolheștii Mari
S Dh DhM	Suceava	Dolhești	Dolheștii Mici
S Do B	Suceava	Dolhasca	Budeni
S Do Do	Suceava	Dolhasca	Dolhasca
S Do G	Suceava	Dolhasca	Gulia
S Do Po	Suceava	Dolhasca	Poenari
S F F	Suceava	Fântânele	Fântânele
S F St	Suceava	Fântânele	Stamate
S Fm Bt	Suceava	Fundu Moldovei	Botuș
S Fm Fm	Suceava	Fundu Moldovei	Fundu Moldovei
S Fn Fn	Suceava	Frătăuții Noi	Frătăuții Noi

Sigla	Județul	Comuna	Satel
S Fo Fo	Suceava	Forăști	Forăști
S Fo O	Suceava	Forăști	Oniceni
S Fo T	Suceava	Forăști	Tolești
S Fs D	Suceava	Frasin	Doroteia
S Fs Fs	Suceava	Frasin	Frasin
S Fv Fv	Suceava	Frătăuții Vechi	Frătăuții Vechi
S G B	Suceava	Grămești	Bălinești
S G G	Suceava	Grămești	Grămești
S Gl Gl	Suceava	Gălănești	Gălănești
S Gl V	Suceava	Gălănești	Voitineli
S Gr Gr	Suceava	Grănicești	Grănicești
S H B	Suceava	Horodniceni	Botești
S H Br	Suceava	Horodniceni	Brădățel
S H H	Suceava	Horodniceni	Horodniceni
S H R	Suceava	Horodniceni	Rotopânești
S Hr Hj	Suceava	Horodnic	Horodnic de Jos
S Hr Hs	Suceava	Horodnic	Horodnic de Sus
S I C	Suceava	Iacobeni	Ciocănești
S Ip Ip	Suceava	Ipotești	Ipotești
S Is B	Suceava	Izvoarele Sucevei	Bobeica
S Is Is	Suceava	Izvoarele Sucevei	Izvoarele Sucevei
S L L	Suceava	Liteni	Liteni
S M M	Suceava	Moara Nică	Moara Nică
S Mg Mg	Suceava	Marginea	Marginea
S Mh Mh	Suceava	Mănăstirea Humorului	Mănăstirea Humorului
S Mi Mi	Suceava	Mălini	Mălini
S Mi Pm	Suceava	Mălini	Poiana Mărului
S Mo Mo	Suceava	Moldovița	Moldovița
S Mș B	Suceava	Mușenița	Baineț
S Mș Bă	Suceava	Mușenița	Băncești
S Mș Mș	Suceava	Mușenița	Mușenița
S Mș Vt	Suceava	Mușenița	Vășcăuți
S P H	Suceava	Preutești	Hârtop
S P P	Suceava	Preutești	Preutești
S Pj Pj	Suceava	Pârteștii de Jos	Pârteștii de Jos
S Pl C	Suceava	Păltinoasa	Capu Codrului
S Pl Pl	Suceava	Păltinoasa	Păltinoasa
S Pn Cv	Suceava	Panaci	Coverca
S Pn G	Suceava	Panaci	Glodu
S Pn Pn	Suceava	Panaci	Panaci
S Po Po	Suceava	Pojorâta	Pojorâta
S Ps P	Suceava	Poiana Stampei	Pilugani
S Ps Ps	Suceava	Poiana Stampei	Poiana Stampei
S Pt Gp	Suceava	Putna	Gura Putnei

Sigla	Județul	Comuna	Satul
S Pt Pt	Suceava	Putna	Putna
S Rd L	Suceava	Rădășeni	Lămășeni
S Rd Rd	Suceava	Rădășeni	Rădășeni
S Sa P	Suceava	Salcea	Prelișca
S Sd Sd	Suceava	Sadova	Sadova
S Sj Sj	Suceava	Straja	Straja
S Sl G	Suceava	Slatina	Găinești
S Sl Sl	Suceava	Slatina	Slatina
S Sm T	Suceava	Satu Mare	Țibeni
S Sr Sr	Suceava	Stroiești	Stroiești
S Sr Z	Suceava	Stroiești	Zaharești
S St G	Suceava	Stulpicani	Gemenea
S St St	Suceava	Stulpicani	Stulpicani
S Sv Sv	Suceava	Sucevița	Sucevița
S Ș M	Suceava	Șcheia	Mihoveni
S Ș Tm	Suceava	Șcheia	Trei Mobile
S Șd N	Suceava	Șaru Dornei	Neagra Șarului
S Șd Șb	Suceava	Șaru Dornei	Șaru Bucovinei
S U P	Suceava	Udești	Plăvălari
S U Ps	Suceava	Udești	Poieni-Suceava
S U Rs	Suceava	Udești	Răuseni
S U Ș	Suceava	Udești	Știrbăț
S U U	Suceava	Udești	Udești
S Ul N	Suceava	Ulma	Nisipitu
S Ul Ul	Suceava	Ulma	Ulma
S V S	Suceava	Vadu Moldovei	Spătărești
S V V	Suceava	Vadu Moldovei	Vadu Moldovei
S Va Va	Suceava	Vama	Vama
S Vj Vj	Suceava	Vicovu de Jos	Vicovu de Jos
S Vl C	Suceava	Valea Moldovei	Capu Câmpului
S Vm Vm	Suceava	Vatra Moldoviței	Vatra Moldoviței
S Vs Vs	Suceava	Vicovu de Sus	Vicovu de Sus
S Vt G	Suceava	Vulturești	Giurgești
S Vv Vv	Suceava	Volovăț	Volovăț
S Z C	Suceava	Zamostea	Ciomărtan
S Z L	Suceava	Zamostea	Lunca
S Z N	Suceava	Zamostea	Nicani
S Zv Zv	Suceava	Zvoriștea	Zvoriștea
V A A	Vaslui	Arsura	Arsura
V A P	Vaslui	Arsura	Păhnești
V Al Co	Vaslui	Albești	Corni
V B M	Vaslui	Banca	Miclești
V Ba A	Vaslui	Bunești-Averești	Averești
V Ba B	Vaslui	Bunești-Averești	Bunești

Sigla	Județul	Comuna	Satul
V Ba P	Vaslui	Bunești-Averești	Plopi
V Ba T	Vaslui	Bunești-Averești	Tăbălăiești
V Bc B	Vaslui	Băcești	Băbușa
V Bc Bc	Vaslui	Băcești	Băcești
V Bd Bd	Vaslui	Bogdănița	Bogdănița
V Bd C	Vaslui	Bogdănița	Coroiești
V Bd T	Vaslui	Bogdănița	Tunsești
V Bg Bg	Vaslui	Bogdănești	Bogdănești
V Bg V	Vaslui	Bogdănești	Vișinari
V Bl C	Vaslui	Bălteni	Chetrești
V Bo L	Vaslui	Bogdana	Lacul Babei
V Bo V	Vaslui	Bogdana	Verdeș
V Bt Bt	Vaslui	Boțești	Boțești
V Bz Bz	Vaslui	Berezeni	Berezeni
V Bz R	Vaslui	Berezeni	Rânceni
V C C	Vaslui	Coroiești	Coroiești
V C H	Vaslui	Coroiești	Hreasca
V Cs C	Vaslui	Costești	Chițcani
V Cs Cs	Vaslui	Costești	Costești
V Cs Pt	Vaslui	Costești	Punțișeni
V Ct Cs	Vaslui	Crețești	Crețeștii de Sus
V Ct Ct	Vaslui	Crețești	Crețești
V D D	Vaslui	Dragomirești	Dragomirești
V De E	Vaslui	Duda-Epureni	Epureni
V De V	Vaslui	Duda-Epureni	Valea Grecului
V Dl Dl	Vaslui	Deleni	Deleni
V Dm Dm	Vaslui	Dumești	Dumești
V Dm Dmv	Vaslui	Dumești	Dumeștii Vechi
V Dn B	Vaslui	Dănești	Bereasa
V Dn Dn	Vaslui	Dănești	Dănești
V Dn R	Vaslui	Dănești	Râșcani
V Dr Dr	Vaslui	Drânceni	Drânceni
V Dș F	Vaslui	Delești	Făstâci
V E E	Vaslui	Epureni	Epureni
V F B	Vaslui	Fălciu	Bozia
V F C	Vaslui	Fălciu	Copăceana
V F F	Vaslui	Fălciu	Fălciu
V G C	Vaslui	Gherghești	Corodești
V Gr Gr	Vaslui	Gârceni	Gârceni
V Gv Gv	Vaslui	Grivița	Grivița
V Gv O	Vaslui	Grivița	Odaia Bursucani
V I Br	Vaslui	Ivănești	Broșteni
V I Cș	Vaslui	Ivănești	Coșești
V I I	Vaslui	Ivănești	Ivănești

Stigla	Județul	Comuna	Satul
V In In	Vaslui	Iana	Iana
V Iv Iv	Vaslui	Ivești	Ivești
V L L	Vaslui	Laza	Laza
V L P	Vaslui	Laza	Pușcași
V L R	Vaslui	Laza	Râșnița
V L S	Vaslui	Laza	Sauca
V M Sc	Vaslui	Murgeni	Schineni
V Mj Mj	Vaslui	Muntenii de Jos	Muntenii de Jos
V MI L	Vaslui	Mălușteni	Lupești
V MI MI	Vaslui	Mălușteni	Mălușteni
V MI T	Vaslui	Mălușteni	Tuțcani
V N G	Vaslui	Negrești	Glodeni
V OI OI	Vaslui	Oltenești	Oltenești
V OI T	Vaslui	Oltenești	Târzii
V Pd L	Vaslui	Pădureni	Leoști
V Pd Pd	Vaslui	Pădureni	Pădureni
V Pd R	Vaslui	Pădureni	Rusca
V Pg M	Vaslui	Pogana	Măscurei
V Pg Pg	Vaslui	Pogana	Pogana
V Pr Pr	Vaslui	Perieni	Perieni
V Pu C	Vaslui	Puiești	Călimănești
V Pu Cr	Vaslui	Puiești	Cristești
V Pu F	Vaslui	Puiești	Fântânele
V Pu I	Vaslui	Puiești	Iezer
V Pu L	Vaslui	Puiești	Lălești
V Pu Pu	Vaslui	Puiești	Puiești
V R Gi	Vaslui	Roșiești	Gura Idrici
V R R	Vaslui	Roșiești	Roșiești
V R V	Vaslui	Roșiești	Valea lui Darie
V Rb C	Vaslui	Rebricea	Crăciunești
V Rb D	Vaslui	Rebricea	Draxeni
V Rb R	Vaslui	Rebricea	Rateșu Cuzei
V Rb Rb	Vaslui	Rebricea	Rebricea
V Rb S	Vaslui	Rebricea	Sasova
V Rb T	Vaslui	Rebricea	Tatomirești
V St St	Vaslui	Stănilești	Stănilești
V Ș Ș	Vaslui	Șuletea	Șuletea
V Șt B	Vaslui	Ștefan cel Mare	Bârzești
V Șt Ct	Vaslui	Ștefan cel Mare	Cântălărești
V Șt M	Vaslui	Ștefan cel Mare	Mărășeni
V Șt Șt	Vaslui	Ștefan cel Mare	Ștefan cel Mare
V T R	Vaslui	Todirești	Rafaila
V T T	Vaslui	Todirești	Todirești
V T V	Vaslui	Todirești	Viișoara

Sigla	Județul	Comuna	Satul
V Tn Tn	Vaslui	Tanacu	Tanacu
V Tt Tt	Vaslui	Tătărăni	Tătărăni
V Ve Ve	Vaslui	Vetrișoiaia	Vetrișoiaia
V Vl Vl	Vaslui	Văleni	Văleni
V Vn D	Vaslui	Vinderei	Docani
V Vn Vn	Vaslui	Vinderei	Vinderei
V Vo A	Vaslui	Voinești	Avrămești
V Vo G	Vaslui	Voinești	Gârdești
V Vo O	Vaslui	Voinești	Obârșeni
V Vo S	Vaslui	Voinești	Stâncășeni
V Vo Vo	Vaslui	Voinești	Voinești
V Vș Vș	Vaslui	Vulturești	Vulturești
V Vt Vt	Vaslui	Vutcani	Vutcani
V Z Z	Vaslui	Zăpodeni	Zăpodeni
V Zr S	Vaslui	Zorleni	Similea
V Zr Zr	Vaslui	Zorleni	Zorleni
Vr B B	Vrancea	Boghești	Boghești
Vr B Bs	Vrancea	Boghești	Bogheștii de Sus
Vr B I	Vrancea	Boghești	Iugani
Vr B Pr	Vrancea	Boghești	Prisecani
Vr B Pș	Vrancea	Boghești	Pleşești
Vr Bd Bs	Vrancea	Bordești	Bordeștii de Sus
Vr Bl Bl	Vrancea	Bolotești	Bolotești
Vr Bl G	Vrancea	Bolotești	Găgești
Vr Bl I	Vrancea	Bolotești	Ivănești
Vr Bl P	Vrancea	Bolotești	Putna
Vr Bs T	Vrancea	Bârsești	Topești
Vr Cj Cj	Vrancea	Chiojdieni	Chiojdieni
Vr Cr Cr	Vrancea	Corbița	Corbița
Vr Cr R	Vrancea	Corbița	Rădăcinești
Vr D Bs	Vrancea	Dumitrești	Biceștii de Sus
Vr G G	Vrancea	Garoafa	Garoafa
Vr Gc Gc	Vrancea	Gura Calitei	Gura Calitei
Vr H H	Vrancea	Homocea	Homocea
Vr H P	Vrancea	Homocea	Ploscuțeni
Vr J P	Vrancea	Jariștea	Pădureni
Vr J S	Vrancea	Jariștea	Scântea
Vr It D	Vrancea	Jitia	Dealul Sării
Vr Jt Jt	Vrancea	Jitia	Jitia
Vr M M	Vrancea	Mera	Mera
Vr M V	Vrancea	Mera	Vulcăneasa
Vr Mc R	Vrancea	Măicănești	Râmniceni
Vr Mr P	Vrancea	Mărășești	Pădureni
Vr Mv R	Vrancea	Milcovul	Răstoaca

Sigla	Județul	Comuna	Satul
Vr Nj Nj	Vrancea	Năruja	Năruja
Vr Nr Nr	Vrancea	Nereju	Nereju
Vr Ns Ns	Vrancea	Nistorești	Nistorești
Vr P P	Vrancea	Paltin	Paltin
Vr Pc D	Vrancea	Poiana Cristei	Dumbrava
Vr Pc Pc	Vrancea	Poiana Cristei	Poiana Cristei
Vr Pf C	Vrancea	Pufești	Ciorani
Vr Pf Pf	Vrancea	Pufești	Pufești
Vr R R	Vrancea	Reghiu	Reghiu
Vr R Rț	Vrancea	Reghiu	Răiuți
Vr R Ș	Vrancea	Reghiu	Șindrilari
Vr Rc Rc	Vrancea	Răcoasa	Răcoasa
Vr Rc V	Vrancea	Răcoasa	Verdea
Vr Rg Rg	Vrancea	Ruginești	Ruginești
Vr S M	Vrancea	Străoane	Muncelu
Vr S R	Vrancea	Străoane	Repedea
Vr S S	Vrancea	Străoane	Străoane
Vr Sc Sc	Vrancea	Slobozia Ciorăști	Slobozia Ciorăști
Vr Sh B	Vrancea	Sihlea	Bogza
Vr Sh Sh	Vrancea	Sihlea	Sihlea
Vr Sr Sr	Vrancea	Suraia	Suraia
Vr Sv D	Vrancea	Soveja	Dragosloveni
Vr T Cl	Vrancea	Tănăsoaia	Călimăneasa
Vr Tl C	Vrancea	Tulnici	Coza
Vr Tl L	Vrancea	Tulnici	Lepșa
Vr Tl P	Vrancea	Tulnici	Păulești
Vr Tl Tl	Vrancea	Tulnici	Tulnici
Vr Tm S	Vrancea	Tâmboiești	Slimnic
Vr Tm Tm	Vrancea	Tâmboiești	Tâmboiești
Vr Tt Bv	Vrancea	Tătăranu	Bordeasca Veche
Vr Tt Tt	Vrancea	Tătăranu	Tătăranu
Vr U P	Vrancea	Urechești	Popești
Vr V V	Vrancea	Vidra	Vidra
Vr V Vș	Vrancea	Vidra	Viișoara
Vr Vl Vr	Vrancea	Vizantea Livezi	Vizantea Răzeșească
Vr Vș B	Vrancea	Vârteșcoiu	Beciu
Vr Vș Vș	Vrancea	Vârteșcoiu	Vârteșcoiu
Vr Vu B	Vrancea	Vultur	Boțârlău

INDICE DE NUME

(subiecți chestionați)

- ACASANDREI A. Agurița, 83 de ani (1978), Brehuiești, jud. Botoșani.
- ACASANDREI Gh. Jenița, 60 de ani (1972), Sirețel, jud. Iași.
- ACONSTANTINESEI N. Mandița, 86 de ani (1971), Mândrești – Vlădeni, jud. Botoșani.
- ADAM C. Ruxanda, 80 de ani (1971), Boloțești, jud. Vrancea.
- ADIACONIȚEI Ioana, 86 de ani (1971), Munteni, jud. Iași.
- ADUMITRESEI I. Măgdălina, 85 de ani (1976), Topolița, jud. Neamț.
- AJUDEANU Z. Ioana, 75 de ani (1983), Priponeștii de Jos, jud. Galați.
- ALBU I. Vasilica, 67 de ani (1971), Mândrești, jud. Galați.
- ALBU T. Constanța, 40 de ani (1971), Mândrești, jud. Galați.
- ALEXA I. Raveica, 83 de ani (1971), Pleșani, jud. Botoșani.
- ALEXANDRU C. Floarea, 64 de ani (1977), Urlești, jud. Galați.
- ALION Ileana, 77 de ani (1971), Brăhășești, jud. Galați.
- AMAGDEI Gh. Barnaveta, 66 de ani (1981), Oțeleni, jud. Iași.
- AMARANDEI I. Iordana, 67 de ani (1981), Țuțora, jud. Iași.
- AMARFI P. Grapina, 81 de ani (1981), Bodeasa, jud. Botoșani.
- AMARIEI T. Marghioala, 76 de ani (1974), Preutești, jud. Suceava.
- AMBROSE V. Maria, 67 de ani (1976), Țibucanii de Sus, jud. Neamț.
- ANDOR P. Ianoș, 86 de ani (2000), Valea Seacă – Nicolae Bălcescu, jud. Bacău.
- ANDREI F. Gheorghe, 80 de ani (1971), Dumbrăveni, jud. Suceava.
- ANDREI Maria, 70 de ani (1973), Poiana, jud. Galați.
- ANDREI V. Irina, 54 de ani (1983), Munteni, jud. Galați.
- ANDRIȘCU P. Maria, 73 de ani (2001), Gherăiești, jud. Neamț.
- ANDRONE P. Vasilica, 83 de ani (1971), Bordașca Veche, jud. Vrancea.
- ANEA V. Maria, 66 de ani (1971), Valea Oilor, jud. Iași.
- ANGHENE Gh. Ileana, 72 de ani (1986), Huruiești, jud. Bacău.
- ANTAL Șt. Roza, 82 de ani (1995), Făraoani, jud. Bacău.
- ANTON V. Nița, 94 de ani (1997), Nisiporești, jud. Neamț.
- APETREI D. Natalia, 82 de ani (1982), Pădureni – Șendriceni, jud. Botoșani.
- APOPEI C. Saveta, 77 de ani (1971), Ibănești, jud. Botoșani.
- APOSTOL I. Jănică, 62 de ani (1971), Tarnița, jud. Bacău.
- ARHIP C. Safta, 52 de ani (1971), Rânceni, jud. Vaslui.
- ARMENICI Agripina, 85 de ani (1976), Topolița, jud. Neamț.
- ARUXANDEI N. Maranda, 80 de ani (1975), Preutești, jud. Neamț.
- ASAFTEI D. Catinca, 73 de ani (1977), Urecheni, jud. Neamț.
- ASAVEI Al. Savastia, 77 de ani (1981), Covașna, jud. Iași.
- ATĂNĂSOAIE Ilie, 82 de ani (1971), Ibănești, jud. Botoșani.
- AVĂDĂNII H. Anica, 59 de ani (1971), Țibana, jud. Iași.
- AVERESCU C. Elena, 73 de ani (1971), Gârceni, jud. Vaslui.
- AXINTE Gh. Maria, 67 de ani (1971), Miroslavcești, jud. Iași.
- AXINTOAI A. Gh. Valeria, 60 de ani (1981), Eșanca, jud. Botoșani.

- BAIMACEAN I. Aglaia, 76 de ani (1977), Straja, jud. Suceava.
- BARABULĂ I. Ioana, 64 de ani (1979), Valea Oilor, jud. Iași.
- BARAN Gh. Gheorghe, 81 de ani (1971), Vădurele – Căndești, jud. Neamț.
- BĂRBOSU A. Maria, 55 de ani (1984), Arborea, jud. Botoșani.
- BĂCA Gh. Savastița, 79 de ani (1983), Gohor, jud. Galați.
- BĂCLEA Marița, 57 de ani (1971), Rotăria, jud. Bacău.
- BĂRGĂUANU A. Clara, 77 de ani (2000), Gherăiești, jud. Neamț.
- BĂRLESCU M. Maria, 79 de ani (2000), Adjudeni, jud. Neamț.
- BÂRSAN I. Maria, 53 de ani (1975), Poiana Mărului, jud. Iași.
- BEJENARU C. Alexandru, 75 de ani (1975), Poiana Mărului, jud. Iași.
- BEJENARU Elena, 60 de ani (1973), Mogoșești, jud. Iași.
- BEJENARU S. Ileana, 75 de ani (1975), Poiana Mărului, jud. Iași.
- BENCHEA Gh. Elena, 54 de ani (1981), Oțeleni, jud. Iași.
- BILAN Elena, 48 de ani (1968), Căntălărești, jud. Vaslui.
- BILAN V. Ilina, 71 de ani (1968), Căntălărești, jud. Vaslui.
- BIȘOC P. Roza, 81 de ani (1981), Hălăucești, jud. Iași.
- BIȚICĂ C. Floarea, 82 de ani (1982), Havârna, jud. Botoșani.
- BLIDARI I. Paraschiva, 70 de ani (1980), Botuș, jud. Suceava.
- BOBOC V. Catinca, 76 de ani (1980), Pleșani, jud. Botoșani.
- BOCA Tudosia, 70 de ani (1971), Botoșana, jud. Suceava.
- BOCA V. Floarea, 48 de ani (1972), Botoșana, jud. Suceava.
- BODNAR Al. Ecaterina, 41 de ani (1981), Gălănești, jud. Suceava.
- BODOAȘCĂ I. Manole, 82 de ani (1971), Miroslavești, jud. Iași.
- BOGDAN Maria, 85 de ani (1971), Bordeasca Veche, jud. Vrancea.
- BOGHIU I. Maria, 62 de ani (1974), Tăvădărești, jud. Bacău.
- BOLOCA S. Veronica, 73 de ani (1971), Pârteștii de Sus, jud. Suceava.
- BOSĂNCEANU Profira, 87 de ani (1971), Rediu – Rădăuți Prut, jud. Botoșani.
- BOTEZ Anița, 51 de ani (1971), Ivești, jud. Vaslui.
- BRAȘOVEANU I. Ileana, 75 de ani (1971), Odaia Bursucani, jud. Vaslui.
- BRATOSIN M. Marin, 69 de ani (1976), Bogza, jud. Vrancea.
- BRĂDĂȚAN I. Paraschiva, 60 de ani (1971), Drăgoiești, jud. Suceava.
- BRODOCEANU Gh. Aglaia, 65 de ani (1968), Ștefan cel Mare, jud. Vaslui.
- BUCUR Gh. Profira, 57 de ani (1975), Agârcia, jud. Neamț.
- BUJA Anița, 74 de ani (1974), Odaia Bursucani, jud. Vaslui.
- BULEANDRĂ T. Ștefana, 77 de ani (1971), Bolotești, jud. Vrancea.
- BULGARU H. Maria, 80 de ani (1971), Brăhășești, jud. Galați.
- BULIGA Aurelia, 32 de ani (1972), Pârteștii de Jos, jud. Suceava.
- BURDUHOSU V. Saveta, 85 de ani (1982), Băiceni – Cucuteni, jud. Iași.
- BURLACU I. Elena, 70 de ani (1981), Dumbrăvița, jud. Iași.
- BURLICA D. Domnica, 49 de ani (1974), Vicovu de Jos, jud. Suceava.
- BURLUI I. Catinca, 73 de ani (1975), Vidra, jud. Vrancea.
- BURUIANĂ P. Spiru, 78 de ani (1971), Rediu, jud. Galați.
- BUSUIOC Gh. Lenuța, 57 de ani (1980), Cașin, jud. Bacău.
- BUTA Silvia, 60 de ani (1972), Corlata, jud. Suceava.
- BUTĂ D. Vasile, 70 de ani (1989), Bahna, jud. Neamț.
- BUTNARU Gh. Soltana, 87 de ani (1971), Dobârceni, jud. Botoșani.
- BUTNARU I.C. Ileana, 67 de ani (1976), Țibucani, jud. Neamț.
- BUTNARU Maria, 61 de ani (1971), Parincea, jud. Bacău.

- BUZDUGA A. Trandafira, 78 de ani (1973), Prisecani, jud. Vrancea.
- CADAR N. Marița, 90 de ani (1996), Bijghir, jud. Bacău.
- CALANCEA S. Glicheria, 74 de ani (1974), Vicovu de Jos, jud. Suceava.
- CARTAS I. Ioana, 67 de ani (1971), Motoșeni, jud. Bacău.
- CASUSELI Ecaterina, 90 de ani (1971), Prăjoia, jud. Bacău.
- CATRINOIU C. Natalia, 76 de ani (1977), Grinteș, jud. Neamț.
- CĂIERIU D. Ileana, 80 de ani (1974), Dolhești Mari, jud. Suceava.
- CĂLIMAN A. MIHAI, 80 de ani (2000), Tămășeni, jud. Neamț.
- CĂRĂRUȘĂ V. Cleofira, 73 de ani (1971), Tanacu, jud. Vaslui.
- CĂRPUȘ I. Teodor, 83 de ani (1971), Ciomărtan, jud. Suceava.
- CĂRPUȘ T. Maria, 78 de ani (1971), Ciomărtan, jud. Suceava.
- CĂTANĂ Garofina, 95 de ani (1981), Dobrovăț, jud. Iași.
- CĂTANĂ I. Maria, 74 de ani (1986), Călimăneasa, jud. Vrancea.
- CĂTANĂ Suzana, 72 de ani (1981), Dobrovăț, jud. Iași.
- CÂMPEANU Elena, 57 de ani (1974), Grivița, jud. Vaslui.
- CÂRCEI N. Eleonora, 90 de ani (1984), Buciumeni, jud. Galați.
- CERCEL V. Maria, 71 de ani (1971), Strugari, jud. Bacău.
- CERNAT N. Luca, 75 de ani (1971), Rediu, jud. Galați.
- CHELARU I. Dumitru, 61 de ani (1971), Rădeana, jud. Bacău.
- CHELARU I. Dumitru, 63 de ani (1973), Solonț, jud. Bacău.
- CHELARU N. Irina, 81 de ani (1971), Gura Idrici, jud. Vaslui.
- CHELĂRESCU M. Elena, 82 de ani (1981), Știubieni, jud. Botoșani.
- CHELDESCU Gh. Natalia, 52 de ani (1973), Pădureni, jud. Vaslui.
- CHIRĂȘ Gh. Ion, 50 de ani (1971), Sucevița, jud. Suceava.
- CHIRĂȘ Gh. Ștefania, 67 de ani (1971), Sucevița, jud. Suceava.
- CHIRĂȘ I. Elisabeta, 70 de ani (1971), Sucevița, jud. Suceava.
- CHIRAZI Ilinca, 65 de ani (1973), Berezeni, jud. Vaslui.
- CHIRIAC A. Gheorghe, 75 de ani (1975), Godinești, jud. Bacău.
- CHIRIAC Gh. Dumitra, 77 de ani (1973), Brăhășești, jud. Galați.
- CHIRIAC I. Ileana, 68 de ani (1975), Godinești, jud. Bacău.
- CHIRIAC Lupu, 75 de ani (1988), Stănița, jud. Neamț.
- CHIRICHEȘ A. Maria, 72 de ani (2000), Nicolae Bălcescu, jud. Bacău.
- CHIRILĂ A. Anca, 77 de ani (1974), Valea Seacă, jud. Iași.
- CHIRIȚĂ D. Floarea, 71 de ani (1989), Barcea, jud. Galați.
- CHIRIȚĂ Ileana, 61 de ani (1983), Barcea, jud. Galați.
- CHIRVĂSUȚĂ N. Maria, 61 de ani (1983), Gohor, jud. Galați.
- CHISCOP T. Safta, 66 de ani (1983), Țepu, jud. Galați.
- CHIȚU Gh. Maria, 54 de ani (1975), Poiana, Brusturi – Drăgănești, jud. Neamț.
- CHIUARIU Gh. Maria, 75 de ani (1975), Lichișeni, jud. Bacău.
- CIOBANU C. Ileana, 81 de ani (1982), Oncești, jud. Bacău.
- CIOBANU Maria, 81 de ani (1972), Vad, jud. Neamț.
- CIOBOTARU Gherghina, 80 de ani (1971), Rânceni, jud. Vaslui.
- CIOCĂNEL I. Agurița, 64 de ani (1977), Ceahlău, jud. Neamț.
- CIOFU M. Ioana, 67 de ani (1971), Stulpicani, jud. Suceava.
- CIOLAN C. Nastasia, 78 de ani (1973), Pârâul Cârjei, jud. Neamț.
- CIOLPAN Maria, 87 de ani (1971), Hlăpești, jud. Neamț.
- CIUBOTARU Elena, 63 de ani (1982), Țipi-lești, jud. Iași.
- CIUHU C. Catinca, 78 de ani (1979), Heci, jud. Iași.

- CIULEI V. MARIA, 76 de ani (1971), Pădureni, jud. Vaslui.
- CIULEI V. Vasile, 82 de ani (1974), Găiceana, jud. Bacău.
- CLENCIU Natalia, 86 de ani (1971), Obârșeni – Voinești, jud. Vaslui.
- COCA Cl. Paraschiva, 61 de ani (1971), Volovăț, jud. Suceava.
- COCA E. Maria, 60 de ani (1971), Volovăț, jud. Suceava.
- COJOCARU C. Ileana, 64 de ani (1971), Ibănești, jud. Botoșani.
- COJOCARU C. Vasile, 50 de ani (1968), Cristești, jud. Botoșani.
- COMĂNESCU Gh. Natalia, 77 de ani (1973), Solonț, jud. Bacău.
- CONSTANTIN Ștefana, 73 de ani (1971), Bordeasca Veche, jud. Vrancea.
- CONTU V. Zenovia, 69 de ani (1971), Sasova, jud. Vaslui.
- CORMAN T. Dumitru, 75 de ani (1973), Moreni – Berzunți, jud. Bacău.
- COROAMĂ I. Victoria, 62 de ani (1971), Frătăuții Noi, jud. Suceava.
- CORODEANU I. Catinca, 76 de ani (1983), Slobozia – Blâncasa, jud. Galați.
- CORODEANU Marghioala, 82 de ani (1971), Poiana, jud. Galați.
- COSTIN Gh. Aurica, 63 de ani (1989), Hociungii, jud. Neamț.
- COVRIG I. Maria, 48 de ani (1971), Piatra Șoimului, jud. Neamț.
- CREANGĂ C. Jănica, 83 de ani (1989), Bahna, jud. Neamț.
- CREȚU C. Profira, 70 de ani (1971), Cucuteni, jud. Iași.
- GREȚU Neculai, 75 de ani (1971), Șipote, jud. Iași.
- CREȚU N. Profira, 66 de ani (1971), Șipote, jud. Iași.
- CREȚU V. Maria, 65 de ani (1988), Ruginoasa, jud. Neamț.
- CRISTEA A. Iordache, 70 de ani (1975), Lichișeni, jud. Bacău.
- CRISTEA C. Maria, 68 de ani (1975), Perieni, jud. Vaslui.
- CRISTEA P. Tudora, 78 de ani (1971), Boloșești, jud. Vrancea.
- CROITORU B. Elena, 86 de ani (2000), Corni, jud. Vaslui.
- CRUDU Gh. Haritina, 68 de ani (1971), Suhârău, jud. Botoșani.
- CUCUTEANU Gh. Elena, 78 de ani (1999), Horlești, jud. Iași.
- CURCUDEL V. Veronica, 60 de ani (1974), Mironcasa, jud. Iași.
- DANEȘ I. Maria, 68 de ani (1973), Boghești de Jos, jud. Vrancea.
- DARIE Gh. Marghioala, 70 de ani (1983), Târpești, jud. Neamț.
- DASCĂLU Gh. Elena, 76 de ani (1971), Dumbrăveni, jud. Suceava.
- DĂMIAN I. Elena, 88 de ani (1976), Dracșani, jud. Botoșani.
- DĂNILĂ D. Agripina, 53 de ani (1982), Vlădeni, jud. Iași.
- DĂNILĂ Gh. Anica, 66 de ani (1980), Oituz, jud. Bacău.
- DIACONU Gh. Catinca, 80 de ani (1985), Cavadinesti, jud. Galați.
- DIACONU Gr. Ileana, 70 de ani (1974), Dolhești Mari, jud. Suceava.
- DIACONU N. Stratia, 75 de ani (1975), Pogonești, jud. Vaslui.
- DINU V. Maria, 53 de ani (1983), Țepu, jud. Galați.
- DOBRE S. Amalia, 65 de ani (1983), Gohor, jud. Galați.
- DOCHIA I. Ioana, 76 de ani (1986), Slătioara – Râșca, jud. Suceava.
- DOGĂRIU I. Zamfira, 66 de ani (1971), Lunca, Vânători-Neamț, jud. Neamț.
- DOVLEAC S. Ileana, 56 de ani (1973), Brătla, jud. Bacău.
- DRAGOMIR P. Zlățița, 74 de ani (1973), Matca, jud. Galați.
- DRĂGUȘ I. Marghioala, 86 de ani (1977), Cudalbi, jud. Galați.
- DRĂGUȘANU Ileana, 70 de ani (1974), Odaia Bursucani, jud. Vaslui.
- DROHUȘ R. Tincă, 46 de ani (1971), Rădeana, jud. Bacău.
- DUMITRACHE Ilina, 85 de ani (1971), Bordeasca Veche, jud. Vrancea.
- DUMITRACHE Maria, 64 de ani (1971), Bordești de Sus, jud. Vrancea.

- DUMITRIU Gh. Ioan, 65 de ani (1974), Țolești, jud. Suceava.
- DUMITRUȚ I. Catinca, 79 de ani (1988), Ruginoasa, jud. Neamț.
- DUPALĂU Șt. Aglaia, 69 de ani (1981), Ruginoasa, jud. Iași.
- EZARIU A. Culina, 69 de ani (1981), Cozia, jud. Iași.
- FARCAȘ P. Elisabeta, 91 de ani (2000), Barticești, jud. Neamț.
- FILICHI I. Safta, 69 de ani (1983), Cosmești Vale, jud. Galați.
- FILIP N. Tincea, 62 de ani (1983), Cosmești Vale, jud. Galați.
- FILIPOAIA I. Ioana, 58 de ani (1986), Moieș, jud. Suceava.
- FILIPOAIA V. Ruxanda, 87 de ani (1986), Moieș, jud. Suceava.
- FILON Gh. Anica, 70 de ani (1981), Covasna, jud. Iași.
- FRÂNCU Gh. Iftimia, 76 de ani (1972), Zaharești, jud. Suceava.
- FUIOREA Ion, 85 de ani (1980), Cașin, jud. Bacău.
- FUM C. Ioan, 85 de ani (1977), Mănăstirea Doamnei, jud. Botoșani.
- FURTUNĂ N. Varvara, 89 de ani (1973), Sabasa, jud. Neamț.
- GAFIȚA Gh. Ion, 79 de ani (1981), Prisăcani, jud. Iași.
- GALAN I. Elisabeta, 69 de ani (1971), Gălănești, jud. Suceava.
- GAVRIL Nastasia, 64 de ani (1971), Rotopănești, jud. Suceava.
- GAVRIL N. Natalia, 74 de ani (1981), Prisăcani, jud. Iași.
- GAVRILĂ T. Alexandrina, 54 de ani (1974), Topile, jud. Iași.
- GAVRILESCU Gh. Elena, 74 de ani (1971), Goești, jud. Iași.
- GĂINARU C. Leontina, 84 de ani (1989), Drăgănești, jud. Galați.
- GĂRLEANU Dumitru, 80 de ani (1971), Pădureni – Măreșești, jud. Vrancea.
- GENEZ A. Dumitru, 78 de ani (1977), Gura Crăiești, jud. Bacău.
- GENUNCHI D. Elena, 84 de ani (1971), Goești, jud. Iași.
- GHEAȚĂ D. Veronica, 55 de ani (1972), Botoșana, jud. Suceava.
- GHEAȚĂ I. Anastasia, 57 de ani (1971), Cașvana, jud. Suceava.
- GHEAȚĂ Șt. Grigore, 67 de ani (1971), Cașvana, jud. Suceava.
- GHEORGHIAN Zoița, 76 de ani (1972), Rânghilești, jud. Botoșani.
- GHEORGHIU Anița, 60 de ani (1974), Odaia Bursucani, jud. Vaslui.
- GHEORGHIU Șt. Ilina, 62 de ani (1971), Grivița, jud. Galați.
- GHERCĂ C. Aguda, 86 de ani (1996), Răchiteni, jud. Iași.
- GHERFI Roza, 74 de ani (1995), Cleja, jud. Bacău.
- GIOSAN A. Axinia, 70 de ani (1968), Botuș, jud. Suceava.
- GLIGĂ C. Catrina, 79 de ani (1980), Buciumi, jud. Bacău.
- GLIGĂ Constantin, 70 de ani (1980), Buciumi, jud. Bacău.
- GLODEANU Gh. Maria, 65 de ani (1971), Crăciunești, jud. Vaslui.
- GOGIU Tincea, 66 de ani (1971), Ghidigeni, jud. Galați.
- GOGU A. Paraschiva, 82 de ani (1982), Oituz, jud. Bacău.
- GRIGORAȘ I. Mărioara, 82 de ani (1976), Copalau, jud. Botoșani.
- GRIGORE V. Aftinia, 76 de ani (1983), Băltărești, jud. Galați.
- GRIGOREANU D. Petru, 63 de ani (1982), Tarnița, jud. Bacău.
- GROZA C. Anica 91 de ani (1975), Preutești, jud. Neamț.
- HAMĂN Gh. Elena, 61 de ani (1971), Sasova, jud. Vaslui.
- HARAGA P. Gh. Maria, 87 de ani (1986), Călimăneasa, jud. Vrancea.
- HARHĂȚĂ D. Zoița, 75 de ani (1974), Dolhești Mari, jud. Suceava.
- HEREȘ Șt. Aglaia, 68 de ani (1973), Pârjol, jud. Bacău.
- HOGEA I. Dumitru, 83 de ani (1971), Corlata, jud. Suceava.
- HOGEA I. Zaharia, 86 de ani (1971), Corlata, jud. Suceava.

- HOPULELE G. Magdalena, 58 de ani (1972), Pârtești de Sus, jud. Suceava.
- HORLESCU A. Verona, 76 de ani (1979), Hă-lăucești, jud. Iași.
- HRIȘCANU I. Maria, 74 de ani (1978), Huțani, jud. Botoșani.
- HRIȘCĂ P. Iosif, 82 de ani (1971), Voitineli, jud. Suceava.
- HRIȚCU Gh. Elena, 75 de ani (1974), Pârco-vaci, jud. Iași.
- HRIȚCU Gh. Margareta, 80 de ani (1978), Vlădeni, jud. Botoșani.
- HRIȚUC I. Paraschiva, 78 de ani (1973), Miho-veni, jud. Suceava.
- HROMEI Elena, 75 de ani (1971), Ciomârtan, jud. Suceava.
- HULCHI T. Elisabeta, 80 de ani (1989), Fe-dești, jud. Vaslui.
- HUȚANU C. Profira, 72 de ani (1971), Pârco-vaci, jud. Iași.
- HUȚULEAC I. Veronica, 86 de ani (1980), Frumosu, jud. Suceava.
- HUZUMĂ Mărioara, 70 de ani (1971), Ivești, jud. Vaslui.
- IACOB T. Ioana, 78 de ani (1988), Dulcești, jud. Neamț.
- IACOB V. Profira, 77 de ani (1978), Perieni, jud. Iași.
- ICHIM P. Ruxandra, 70 de ani (1971), Boro-soaia, jud. Iași.
- IFRIM I. Vasile, 61 de ani (1971), Mândrești – Vlădeni, jud. Botoșani.
- IFRIM V. Elena, 60 de ani (1971), Mândrești – Vlădeni, jud. Botoșani.
- IFRIM V. Elena, 75 de ani (1986), Călimă-neasa, jud. Vrancea.
- IFTINCĂ Constantin, 65 de ani (1980), Bu-ciumi, jud. Bacău.
- ILEA N. Anica, 74 de ani (1971), Zănești, jud. Neamț.
- ILIUȚĂ Gh. Raveica, 74 de ani (1971), Gălă-nești, jud. Suceava.
- IORDACHE N. Paraschiva, 82 de ani (1975), Pogonești, jud. Vaslui.
- IPATE C. Maria, 73 de ani (1980), Pleșani, jud. Botoșani.
- IRIMIA V. Anica, 56 de ani (1988), Sagna, jud. Neamț.
- IVAN M. Gheorghe, 73 de ani (1971), Crăciu-nești, jud. Vaslui.
- IVAȘCU I. Maria, 61 de ani (1977), Frumușelu, jud. Bacău.
- IVU T. Vasile, 69 de ani (1971), Cucuieți – So-lonț, jud. Bacău.
- IVU V. Saveta, 65 de ani (1971), Cucuieți – So-lonț, jud. Bacău.
- LAZĂR C. Ileana, 65 de ani (1976), Dracșani, jud. Botoșani.
- LĂDAN F. Elena, 81 de ani (2000), Butea, jud. Iași.
- LEHĂDUȘ I. Catinca, 55 de ani (1975), Lichi-tișeni, jud. Bacău.
- LEONTE Maria, 44 de ani (1974), Grivița, jud. Vaslui.
- LEȘAN Dumitru, 65 de ani (1971), Botoșana, jud. Suceava.
- LICA Gh. Maranda, 70 de ani (1971), Vânători – Neamț, jud. Neamț.
- LIPAN Ruxandra, 67 de ani (1975), Boboiești, jud. Neamț.
- LIPOVANU Măndița, 58 de ani (1971), Odaia Bursucani, jud. Vaslui.
- LOVIN Aurica, 53 de ani (1972), Găgești, jud. Vrancea.
- LUCA C. Ruxandra, 76 de ani (1979), Cioho-râni, jud. Iași.
- LUCACI M. Vârvara, 87 de ani (1997), Sagna, jud. Neamț.
- LUNGU V. Floarea, 60 de ani (1979), Tătăruși, jud. Iași.
- LUPAȘCU C. Mia, 74 de ani (1971), Ciomâr-tan, jud. Suceava.
- LUPAȘCU Gh. Ilinca, 80 de ani (1971), Ibă-nești, jud. Botoșani.
- LUPAȘCU Șt. Ioana, 71 de ani (1971), Grivița, jud. Galați.
- LUPU Elisabeta, 63 de ani (1971), Prăjoaia, jud. Bacău.
- LUPU Grigore, 87 de ani (1971), Ilișești, jud. Suceava.
- LUPU I. Smaranda, 64 de ani (1975), Bobo-iești, jud. Neamț.
- MACARIE Măndița, 73 de ani (1974), Odaia Bursucani, jud. Vaslui.
- MACOVEI I. Maria, 83 de ani (1986), Rădăci-nești, jud. Vrancea.

- MAFTEI I. Marghioala, 74 de ani (1974), Dolhești Mari, jud. Suceava.
- MAGOPET I. Zamfira, 70 de ani (1971), Ibănești, jud. Botoșani.
- MALIȘ R. Marica, 73 de ani (1976), Vatra Moldoviței, jud. Suceava.
- MANEA Gh. Maria, 73 de ani (1980), Buciumi, jud. Bacău.
- MANOILĂ C. Ileana, 79 de ani (1981), Cozia, jud. Iași.
- MANOLACHE V. Catinca, 67 de ani (1974), Smârdan, jud. Galați.
- MANTALE C. Maria, 85 de ani (1978), Tansa, jud. Iași.
- MARCU P. Irina, 89 de ani (1980), Sadova, jud. Suceava.
- MARCU Marghioala, 69 de ani (1971), Băsăști, jud. Bacău.
- MARDARE I. Ioana, 80 de ani (1977), Frumuseșu, jud. Bacău.
- MARIN S. Gherghina, 63 de ani (1985), Sălăceni, jud. Vaslui.
- MARIN V. Ana, 77 de ani (1971), Orbeni, jud. Bacău.
- MARTIN Gh. Ion, 82 de ani (1983), Umbrărești, jud. Galați.
- MATEI N. Ilinca, 70 de ani (1980), Rădeana, jud. Bacău.
- MATEI P. Irina, 89 de ani (1980), Sadova, jud. Suceava.
- MATEI T. Ileana, 72 de ani (1972), Vad, jud. Neamț.
- MATEICIUC C. Ioan, 69 de ani (1971), Pârcovaci, jud. Iași.
- MAXIM Gh. Lisaveta, 62 de ani (1977), Praja, jud. Bacău.
- MĂGHERAN F. Aurelia, 64 de ani (1973), Lucăcești, jud. Suceava.
- MĂRICA N. Vasâlca, 74 de ani (1975), Vidra, jud. Vrancea.
- MĂRTNICĂ P. Anica, 67 de ani (1979), Bălțați, jud. Iași.
- MECHEA Gh. Neculai, 75 de ani (1982), Băiceni – Cucuteni, jud. Iași.
- MIHAI Marghioala, 82 de ani (1971), Șendrești, jud. Bacău.
- MIHAI N. Tudora, 75 de ani (1976), Bordeasca Veche, jud. Vrancea.
- MIHALACHE Gh. Marghioala, 79 de ani (1978), Soloneț, jud. Iași.
- MIHĂIESCU Gh. Domnica, 74 de ani (1984), Udești, jud. Suceava.
- MIHOC I. Costache, 91 de ani (1971), Cucuteni, jud. Iași.
- MIRON Gh. Sabina, 42 de ani (1977), Valea Mărului, jud. Galați.
- MIRON N. Domnica, 80 de ani (1980), Vama, jud. Suceava.
- MITOCARU Gh. Toader, 71 de ani (1971), Bogdănești, jud. Suceava.
- MITROFAN D. Catrina, 77 de ani (1985), Suceveni, jud. Galați.
- MOCANU I. Raruca, 66 de ani (1983), Gohor, jud. Galați.
- MOCANU V. Maria, 66 de ani (1978), Suhuleț, jud. Iași.
- MOISE Catinca, 80 de ani (1971), Buimăceni, jud. Botoșani.
- MOISE V. Constantin, 65 de ani (1971), Bordești de Sus, jud. Vrancea.
- MOISII V. Ecaterina, 82 de ani (1978), Ipatele, jud. Iași.
- MONAC N. Teodora, 84 de ani (1988), Panaci, jud. Suceava.
- MOROȘANU Rafira, 74 de ani (1968), Ciocănești, jud. Suceava.
- MORTUN Elena, 64 de ani (1969), Itești, jud. Bacău.
- MOȘNEAGU D. Floarea, 68 de ani (1982), Poiana – Vorona, jud. Botoșani.
- MUNTEANU I. Ana, 78 de ani (1989), Bârghăuani, jud. Neamț.
- MURARU T. Maria, 54 de ani (1981), Concești, jud. Botoșani.
- MUSTEAȚĂ I. Ileana, 71 de ani (1971), Poiana, Brusturi – Drăgănești, jud. Neamț.
- MUȘĂNĂ I. Toader, 53 de ani (1972), Botoșana, jud. Suceava.
- NAHARNIUC I. Elena, 57 de ani (1975), Chișcăreni, jud. Iași.
- NAZARIE C. Floarea, 69 de ani (1981), Concești, jud. Botoșani.
- NEAGU I. Maria, 46 de ani (1977), Șendrești, jud. Bacău.
- NEAGU Măndița, 64 de ani (1975), Pogana, jud. Vaslui.

- NEAGU V. Maranda, 63 de ani (1971), Șendrești, jud. Bacău.
- NEAMȚU Gh. Marița, 66 de ani (1971), Sodomeni, jud. Iași.
- NECHIFOR I. Catinca, 81 de ani (1971), Covasna, jud. Iași.
- NECHITA T. Maria, 78 de ani (1986), Călimăneasa, jud. Vrancea.
- NECULAI Gh. Marița, 71 de ani (1971), Rediu, jud. Galați.
- NEDELICU A. Catinca, 86 de ani (1982), Costești, jud. Iași.
- NEDELICU I. Vasile, 97 de ani (1976), Șoldănești, jud. Suceava.
- NEGURĂ Raveica, 71 de ani (1975), Gârcina, jud. Neamț.
- NERGHEȘ G. Ileana, 71 de ani (1971), Stulpicani, jud. Suceava.
- NICUȚĂ T. Aglaia, 67 de ani (1973), Sabasa, jud. Neamț.
- NISTOR I. Iordana, 54 de ani (1981), Țuțora, jud. Iași.
- NIȚĂ N. Profira, 73 de ani (1988), Stănița, jud. Neamț.
- NUȚESCU Gr. Victoria, 70 de ani (1980), Fundu Moldovei, jud. Suceava.
- NUȚU I. Maria, 40 de ani (1980), Mănăstirea Cașin, jud. Bacău.
- OLARU V. Maria, 85 de ani (1979), Valea Oilor, jud. Iași.
- OLEXIUC T. Paraschiva, 64 de ani (1974), Ulma, jud. Suceava.
- ONEAGA I. Mihai, 77 de ani (1980), Pleșani, jud. Botoșani.
- ONICA T. Marița, 60 de ani (1983), Gohor, jud. Galați.
- ONOFREI Gh. Natalia, 79 de ani (1979), Heci, jud. Iași.
- ONOFREI Gh. Saveta, 61 de ani (1976), Șoldănești, jud. Suceava.
- ONOFREI V. Ileana, 73 de ani (1976), Șoldănești, jud. Suceava.
- OPREA A. Constanda, 82 de ani (1974), Costache Negri, jud. Galați.
- OPRIȘAN V. Anica, 59 de ani (1971), Mihăiești, jud. Suceava.
- OUATU C. Maria, 64 de ani (1989), Bahna, jud. Neamț.
- PAMFILA Tudor, 80 de ani (1971), Zorleni, jud. Vaslui.
- PAMFILE Gh. Raruca, 65 de ani (1973), Brăhășești, jud. Galați.
- PANAIT Catinca, 83 de ani (1971), Vlădești, jud. Galați.
- PANCU V. Constanda, 60 de ani (1971), Copăceana, jud. Vaslui.
- PANDELEA C. Profira, 60 de ani (1971), Boroșoaia, jud. Iași.
- PANĂ P. Măriuța, 83 de ani (1976), Mera, jud. Vrancea.
- PAPUC A. Margarita, 86 de ani (1972), Șcheia, jud. Suceava.
- PARFENI Ileana, 74 de ani (1971), Băsaști, jud. Bacău.
- PASĂRE N. Profira, 75 de ani (1975), Hălțeni, jud. Iași.
- PASCARU Gh. Domnica, 61 de ani (1973), Liteni – Moara, jud. Suceava.
- PAȘALĂU T. Elisabeta, 69 de ani (1977), Glăvănești, jud. Bacău.
- PAȚILEA S. Maria, 75 de ani (1971), Pechea, jud. Galați.
- PAVĂL D. Maria, 72 de ani (1981), Oboroceni, jud. Iași.
- PAVEL C. Ruxanda, 71 de ani (1971), Roșiești, jud. Vaslui.
- PAVEL N. Catinca, 73 de ani (1974), Dolheștii Mici, jud. Suceava.
- PAVEL V. Anica, 83 de ani (1989), Vlădiceni, jud. Neamț.
- PĂVĂLUCĂ P. Natalița, 75 de ani (1969), Boțești, jud. Suceava.
- PĂRĂU I. Anica, 78 de ani (1971), Covasna, jud. Iași.
- PEPELEA C. Vasile, 65 de ani (1975), Ștefan cel Mare, jud. Neamț.
- PEPELEA Gh. Catinca, 65 de ani (1975), Ștefan cel Mare, jud. Neamț.
- PETRACHE N. Mărioara, 87 de ani (1974), Mironcșana, jud. Iași.
- PICINGINĂ C. Maria, 70 de ani (1985), Cavadinesti, jud. Galați.
- PIEPTIȘOR I. Mărioara, 35 de ani (1971), Rădeana, jud. Bacău.
- PIETRARU N. Rarița, 76 de ani (1971), Berezlogi, jud. Iași.

- PINTILIE I. Lucreția, 63 de ani (1987), Dofteana, jud. Bacău.
- PISTOL Gh. Marghioala, 71 de ani (1971), Străoane, jud. Vrancea.
- PISTOL N. Gheorghe, 77 de ani (1971), Străoane, jud. Vrancea.
- PLEȘU N. Maria, 68 de ani (1977), Frumușelu, jud. Bacău.
- PLOP Gh. Sofica, 82 de ani (1981), Prisăcani, jud. Iași.
- POCNEȚ C. Maria, 78 de ani (1975), Hălțeni, jud. Iași.
- PODOLEANU Gh. Voichița, 64 de ani (1971), Băsăști, jud. Bacău.
- POIANĂ I. Măriuca, 74 de ani (1979), Tătaruși, jud. Iași.
- POP I. Anița, 78 de ani (1984), Reuseni, jud. Suceava.
- POPA Gh. Anica, 74 de ani (1986), Călimăneasa, jud. Vrancea.
- POPA I. Ancuța, 35 de ani (1971), Rădeana, jud. Bacău.
- POPA T. Ioana, 80 de ani (1986), Vladnicu de Sus, jud. Vrancea.
- POPA Th. Vasilica, 71 de ani (1971), Gura Idrici, jud. Vaslui.
- POPESCU Gh. Raveica, 38 de ani (1976), Vatra Moldoviței, jud. Suceava.
- POPOVICI F. Didița, 70 de ani (1971), Țibana, jud. Iași.
- POPOVICI I. Maria, 78 de ani (1971), Brusturoasa, jud. Bacău.
- POTĂRNICHE Șt. Gherghina, 74 de ani (1983), Slobozia Blâneasa, jud. Galați.
- PREDA A. Ileana, 54 de ani (1980), Albele, jud. Bacău.
- PRELUCĂ P. Maria, 61 de ani (1988), Șaru Bucovinei, jud. Suceava.
- PRICOP C. Maria, 64 de ani (1984), Giurgești, jud. Suceava.
- PRICOP Gh. Dumitru, 68 de ani (1971), Zănești, jud. Neamț.
- PRICOP I. Mihai, 75 de ani (1984), Giurgești, jud. Suceava.
- PRICOPIE D. Ioana, 88 de ani (1987), Moșna, jud. Iași.
- PRISĂCARU N. Catrina, 79 de ani (1980), Buciumi, jud. Bacău.
- PRISĂCARU Rarița, 57 de ani (1974), Grivița, jud. Vaslui.
- PROCA D. Maria, 69 de ani (1987), Moșna, jud. Iași.
- PRUTEANU T. Zoița, 73 de ani (1973), Cucuiești – Solonț, jud. Bacău.
- PUHA P. Zamfira, 74 de ani (1984), Bilca, jud. Suceava.
- PUNĂ I. Maria, 82 de ani (1982), Borșa, jud. Iași.
- PURCEL Gh. Mitrița, 78 de ani (1973), Boğhești de Sus, jud. Vrancea.
- PUȘCAȘU Șt. Mihai, 45 de ani (1972), Zaharești, jud. Suceava.
- PUTINA I. Aristița, 67 de ani (1971), Buhoci, jud. Bacău.
- RADU I. Maria, 72 de ani (1974), Hârja, jud. Bacău.
- RÂPEANU M. Victoria, 60 de ani (1973), Pădureni, jud. Vaslui.
- RENȚEA I. Maria, 71 de ani (1980), Curița, jud. Bacău.
- ROBU D. Elisabeta, 73 de ani (2000), Săbăoani, jud. Neamț.
- ROMAN Maranda, 72 de ani (1971), Sirețel, jud. Iași.
- ROMAN N. Ecaterina, 61 de ani (1971), Pleșani, jud. Botoșani.
- ROMAȘCANU T. Maria, 48 de ani (1971), Stornești, jud. Iași.
- ROȘU Maria, 57 de ani (1969), Șcheia, jud. Suceava.
- ROTARU Elena, 73 de ani (1971), Buhoci, jud. Bacău.
- ROTARU I. Anica, 83 de ani (1996), Lespezi, jud. Bacău.
- ROTARU I. Măndița, 77 de ani (1984), Udești, jud. Suceava.
- ROTARU M. Ion, 61 de ani (1970), Botești, jud. Suceava.
- ROTARU P. Ștefana, 63 de ani (1983), Slobozia – Blâneasa, jud. Galați.
- ROTELIUC Gh. Magdalena, 71 de ani (1971), Sucevița, jud. Suceava.
- ROȘCA Elisabeta, 66 de ani (1971), Capu Codrului, jud. Suceava.
- RUSCANU Gh. Petru, 69 de ani (1971), Co-verca, jud. Suceava.

- RUSU C. Valița, 69 de ani (1978), Bivolari, jud. Iași.
- RUSU Gh. Valeria, 58 de ani (1974), Țolești, jud. Suceava.
- RUSU V. Anica, 76 de ani (1979), Bălțați, jud. Iași.
- SABĂU F. Ștefan, 75 de ani (1995), Nicolae Bălcescu, jud. Bacău.
- SAMSON S. Ileana, 62 de ani (1975), Godinești de Jos, jud. Bacău.
- SANDU E. Maria, 73 de ani (1974), Costache Negri, jud. Galați.
- SANDU Iancu, 77 de ani (1971), Ivești, jud. Vaslui.
- SANDU I. Balașa, 86 de ani (1985), Sălceni, jud. Vaslui.
- SAVA Gh. Ileana, 65 de ani (1971), Pârteștii de Sus, jud. Suceava.
- SAVIN C. Elena, 67 de ani (1971), Tarnița, jud. Bacău.
- SAVIN Gh. Elena, 76 de ani (1982), Tarnița, jud. Bacău.
- SÂRBU I. Marghioala, 72 de ani (1971), Covașna, jud. Iași.
- SILISTRU I. Catinca, 81 de ani (1971), Tanacu, jud. Vaslui.
- SIMINA C. Elena, 85 de ani (1979), Ciohorăni, jud. Iași.
- SIMION I. Vasile, 68 de ani (1989), Butnărești, jud. Neamț.
- SITARU A. Agurița, 78 de ani (1980), Mănăstirea Cașin, jud. Bacău.
- SLEVOACĂ Irina, 80 de ani (1972), Botoșana, jud. Suceava.
- STAMATI Safta, 65 de ani (1971), Vlădești, jud. Galați.
- STAN I. Aglaia, 74 de ani (1981), Dumbrăvița, jud. Iași.
- STANCANA Dița, 66 de ani (1971), Stâncășeni, jud. Vaslui.
- STAVARACHE Gh. Paraschiva, 100 de ani (1984), Buciumeni, jud. Galați.
- STICEA Gh. Ileana, 48 de ani (1979), Lespezi, jud. Iași.
- STRATICA A. Marghioala, 51 de ani (1971), Cotoroaia, jud. Galați.
- STRĂJER A. Rafira, 66 de ani (1980), Pojorâta, jud. Suceava.
- STROIE Marinca, 85 de ani (1974), Grivița, jud. Vaslui.
- STRUȚ V. Minodora, 62 de ani (1984), Reușeni, jud. Suceava.
- SUMAN Gh. Catinca, 82 de ani (1972), Orbeni, jud. Bacău.
- SUSANU Gh. Soltana, 75 de ani (1977), Valea Mărului, jud. Galați.
- ȘANDRU M. Catrina, 93 de ani (1997), Vizantea, jud. Vrancea.
- ȘARAMET I. Mândița, 53 de ani (1978), Probota, jud. Iași.
- ȘERBAN Raveica, 65 de ani (1971), Frătăuții Noi, jud. Suceava.
- ȘIPOSEANU I. Maria, 63 de ani (1988), Dulcești, jud. Neamț.
- ȘTIUBEI F. Aurelia, 67 de ani (1983), Gohor, jud. Galați.
- ȘULEAP V. Saveta, 78 de ani (1973), Liteni – Moara, jud. Suceava.
- TABLAN N. Catinca, 86 de ani (1972), Mastacăn, jud. Neamț.
- TAMAȘ P. Ana, 78 de ani (2000), Oțeleni, jud. Iași.
- TANASĂ I. Floarea, 64 de ani (1971), Bistrițioara, jud. Neamț.
- TARBA S. Tița, 70 de ani (1972), Putna, jud. Vrancea.
- TĂBUȘCĂ F. Maria, 89 de ani (1978), Suhuleț, jud. Iași.
- TĂNASE A. Ileana, 81 de ani (1987), Răducăneni, jud. Iași.
- TĂNASE A. Maria, 76 de ani (1974), Smârdan, jud. Galați.
- TĂNASE V. Dumitra, 66 de ani (1976), Tulucești, jud. Galați.
- TĂNĂSUCĂ Mândița, 80 de ani (1984), Dumbrava – Ciurea, jud. Iași.
- TĂTARU V. Marița, 74 de ani (1971), Băișești, jud. Suceava.
- TELEMAN Gh. Constantin, 85 de ani (1989), Bahna, jud. Neamț.
- TEMEA M. Ana, 85 de ani (1996), Horgești, jud. Bacău.
- TEODOR C. Gheorghe, 85 de ani (1984), Giurgești, jud. Suceava.
- TEODORESCU I. Ruxanda, 82 de ani (1972), Dobârceni, jud. Botoșani.

- TEȘCĂRĂU I. Eleonora, 81 de ani (1971), Orbeni, jud. Bacău.
- TICU V. Ileana, 82 de ani (1971), Covasna, jud. Iași.
- TIRON N. Anica, 73 de ani (1981), Opișeni, jud. Iași.
- TOMA E. Rachila, 68 de ani (1971), Corlata, jud. Suceava.
- TONIȚA Elena, 73 de ani (1975), Pogana, jud. Vaslui.
- TUDOSĂ I. Anica, 69 de ani (1971), Sodomeni, jud. Iași.
- TUDOSE E. Natalia, 66 de ani (1974), Vicovu de Jos, jud. Suceava.
- TRUȘESCU Dumitru, 64 de ani (1971), Dobârceni, jud. Botoșani.
- ȚÂMPĂU T. Ștefania, 70 de ani (1980), Pojorâta, jud. Suceava.
- ȚÂRDEA C. Maria, 61 de ani (1975), Vișoara – Vidra, jud. Vrancea.
- ȚÂRDEA Saveta, 82 de ani (1975), Boboiești, jud. Neamț.
- ȚIBICHI A. Natalia, 59 de ani (1979), Ciohoreni, jud. Iași.
- ȚIBUCANU Gh. Mircea, 65 de ani (1989), Bârgăuani, jud. Neamț.
- ȚURCANU Ileana, 68 de ani (1968), Mărășeni, jud. Vaslui.
- ULINANU Gh. Anica, 74 de ani (1973), Buhănița, jud. Iași.
- UNGUREANU D. Gheorghe, 76 de ani (1984), Valea Glodului, jud. Suceava.
- UNGUREANU Gh. Profira, 79 de ani (1971), Gârceni, jud. Vaslui.
- UNGUREANU I. Varvara, 73 de ani (1979), Uda, jud. Iași.
- UNGUREANU Maria, 84 de ani (1971), Munteni, jud. Iași.
- UNGUREANU Șt. Ileana, 87 de ani (1984), Reuseni, jud. Suceava.
- URSEI C. Maria, 70 de ani (1982), Răchitoasa, jud. Bacău.
- URSU P. Maria, 42 de ani (1971), Berezlogi, jud. Iași.
- URSULEASA Gh. Vasile, 62 de ani (1971), Sodomeni, jud. Iași.
- VACARIUC Maria, 67 de ani (1974), Hudești, jud. Botoșani.
- VAMAN Anica, 61 de ani (1971), Corbasca, jud. Bacău.
- VASILICĂ D. Ion, 70 de ani (1987), Doftreana, jud. Bacău.
- VASINCU N. Leucadia, 53 de ani (1975), Măzănăiești, jud. Suceava.
- VASINCU Șt. Nechifor, 62 de ani (1975), Măzănăiești, jud. Suceava.
- VĂLEANU D. Anica, 80 de ani (1982), Buznea, jud. Iași.
- VĂLEANU N. Elena, 66 de ani (1971), Rădeana, jud. Bacău.
- VĂTAVU S. Nastasia, 71 de ani (1971), Tălpigi, jud. Galați.
- VĂJĂIANU V. Lisaveta, 73 de ani (1982), Opișeni, jud. Bacău.
- VÂLCU C. Maria, 66 de ani (1971), Bolotești, jud. Vrancea.
- VÂRLAN I. Chirica, 62 de ani (1971), Toporăști, jud. Vaslui.
- VIDREANU T. Ileana, 66 de ani (1975), Vidra, jud. Vrancea.
- VIȘAN I. Ruxanda, 77 de ani (1971), Dobârceni, jud. Botoșani.
- VLASE Gh. Natalia, 76 de ani (1987), Răducăneni, jud. Iași.
- VLĂDESCU C. Tinca, 59 de ani (1980), Buciumi, jud. Bacău.
- VOICU I. Gafița, 67 de ani (1973), Matca, jud. Galați.
- VRABIE, Gh. Marița, 81 de ani (1971), Obârșeni – Voinești, jud. Vaslui.
- VRABIE Mândița, 65 de ani (1971), Ocheni, jud. Bacău.
- VRÂNCEANU Al. Elena, 57 de ani (1971), Gura Idrici, jud. Vaslui.
- VRÂNCEANU C. Aglaia, 73 de ani (1971), Drislea, jud. Botoșani.
- ZAHARIA Gh. Aglaia, 64 de ani (1968), Verșeni, jud. Iași.
- ZELINCU D. Maria, 51 de ani (1971), Stornești, jud. Iași.
- ZAVATI N. Elisabeta, 64 de ani (1971), Vădule – Căndești, jud. Neamț.

INDICE DE PLANTE

- Afîn – *Vaccinium myrtillus* L.
 Aglică – *Filipendula hexapetala* Gilib.
 Agriș – *Ribes grosularia* L.
 Agud – v. Dud.
 Albăstrele – *Centaurea cyanus* L.
 Alior – *Euphorbia amygdaloides* L.
 Aloe – *Aloë vera* L.
 Alun – *Corylus avellana* L.
 Amarnic (Amăreală) – *Polygala amara* L.
 Anason – *Pimpinella anisum* L.
 Anghinare – *Cynara scolymus* L.
 Antonească (Antonică) – *Chaerophyllum aromaticum* L.
 Arbore cu pleată – v. Răchită pletoasă.
 Ardei – *Capsicum annuum* L.
 Arghirant – Neidentificat.
 Argintăruș – v. Argințică.
 Argințel – *Potentilla anserina* L.
 Argințică – *Chrysosplenium alternifolium* L.
 Arin – *Alnus glutinosa* Gaertn.
 Arin alb – *Alnus incana* L.
 Armurar – *Silybum marianum* (L.) Gärtn.
 Arnică – *Arnica montana* L.
 Arsânică (Arsenică) – *Phlox paniculata* L.
 Arțar – *Acer platanoides* L.
 Avrămească – *Gratiola officinalis* L.
 Babiță – v. Iască.
 Barba caprei – *Tragopogon pratensis* L. și *Tragopogon dubius* Scop. ssp. major (Jacq.) Vollm.
 Barba împăratului – *Mirabilis jalapa* L.
 Barba ursului – *Equisetum maximum* Lam.
 Băiețel (Băieței) – *Veronica spicata* L.
 Bășina porcului – v. Bășina porcului.
 Bășina calului – *Globaria gigantea* Quél.
 Bășina porcului – v. Bășina calului.
 Berbenoc – v. Saschiu.
 Beșicuri – *Physalis alkekengi* L.
 Blândă – v. Brândușă de toamnă.
 Boance (Boate) – *Tagetes erecta* L.
 Bob – *Vicia faba* L.
 Bob sălbatic – *Lathyrus sylvester* L.
 Bobolnic – v. Bobornic.
 Bobornic – *Veronica beccabunga* L.
 Bobovnic – v. Bobornic.
 Boncane – v. Boance.
 Bostan – *Cucurbita pepo* L.
 Bostan alb – *Cucurbita maxima* Duch.
 Bostan de câmp – v. Bostan.
 Botcuțe – v. Boance.
 Boz – *Sambucus ebulus* L.
 Brad – *Abies alba* Mill.
 Brădișor – v. Barba ursului.
 Brăduleț – v. Brad.
 Brăileancă – *Lythrum salicaria* L.
 Brânca porcului – *Scrophularia scopoli* Hoppe.
 Brâncă – *Salicornia herbacea* L.
 Brâncuță – v. Năsturel.
 Brândușă – *Crocus banaticus* Gay. C. iridiflorus Heuff.
 Brândușă de pădure – v. Brândușă.
 Brândușă de primăvară – *Crocus heuffelianus* Herb.
 Brândușă de toamnă – *Colchicum autumnale* L.
 Brânzoaică – *Geum reptans* L.
 Breabăn – *Anemone ranunculoides* L.
 Brebenei – *Corydalis cava* (L.) Schw. et Koerte.
 Brebenei albi – v. Brebenei.
 Brebenei galbeni – v. Brebenei.
 Brusture – *Arctium lappa* L.
 Brusture amar – v. Brusture.
 Brusture dulce – v. Captalan.
 Bubohnic – v. Bobornic.
 Bubolnic – v. Bobornic.
 Bubovnic – v. Bobornic.
 Bujor – *Paeonia officinalis* L.
 Bujor alb – v. Bujor.
 Bujor roșu – v. Bujor.
 Bujor sălbatic – *Paeonia peregrina* Mill.
 Bună dimineața – *Abutilon theophrasti* Medik.
 Bună dimineața albă – v. Bună dimineața.
 Bunchișor sălbatic – *Erigeron acer* L.
 Burete de bubă rea – v. Burete pucios.
 Burete de gunoi – *Agaricus campestris* L.

- Burete de iască – *Fomes fomentarius* Fr.
 Burete de mestecăn – *Lactarius torminosus* Fr.
 Burete de stejar – *Boletus purpureus* Fr.
 Burete pucios – *Phallus impudicus* Pers.
 Bureți – *Psaliota campestris* Quél.
 Bureți sălbatici – *Coprinus micaceus* Fr.
 Buruiana cea mare – v. Mătrăgună.
 Buruiană de arici – v. Mușchi de pe casă.
 Buruiană de baghiță – *Melandryum noctiflorum* (L.) Fr.
 Buruiană de cel pierit – *Veronica officinalis* L.
 Buruiană de junghi – *Cephalanthera longifolia* (L.) Fritsch.
 Buruiană de sub fag – Neidentificată.
 Buruiană neagră – *Adonis vernalis* L.
 Buruieni albastre – *Molinia coerulea* Moench.
 Buruieni de bubă rea – *Chenopodium hybridum* L.
 Buruieni de ceas rău – v. Vetrice.
 Buruieni de dânsele – *Geranium phaeum* L.
 Buruieni de friguri – *Euphorbia helioscopia* L.
 Buruieni de frânt – v. Iarba frântului.
 Buruieni de lichitură – *Galium aparine* L.
 Buruieni mari – *Tagetes erecta* T. patula.
 Buruieni de mărîn – v. Faptnic.
 Buruieni moi (Iarbă-moale) – *Stellaria holostea* L.
 Buruieni de năduf – *Hypericum perforatum* L.
 Buruieni de nădușeală – v. Buruieni de năduf.
 Buruieni negre – v. Iarbă neagră.
 Buruieni pătate – *Hypochoeris maculata* L.
 Buruieni de pecingene – *Chelidonium majus* L.
 Buruieni de strânsoare – *Trifolium campestre* Schreb.
 Buruieni de studeniță – *Seseli tortuosum* L.
 Buruieni de turnătură – *Sedum acre* L.
 Buruieni de vărsat – *Aster linosyris* (L.) Bernh.
 Busuioc – *Ocimum basilicum* L.
 Busuioc alb – v. Busuioc.
 Busuioc de câmp – *Prunella vulgaris* L.
 Busuioc roșu – *Amaranthus caudatus* L.
 Busuioc sălbatic – *Galinsoga parviflora* Cav.
 Cadacâr – v. Măceș.
 Calapăr – *Chrysanthemum balsamita* L.
 Calce de baltă – *Caltha palustris* L.
 Captalan – *Petasites hybridus* (L.) G.M.
 Cartof – *Solanum tuberosum* L.
 Castan – *Aesculus hippocastanum* L.
 Castravete – *Cucumis sativus* L.
 Călin – *Viburnum opulus* L.
 Căpșuni – *Fragaria viridis* Duch.
 Căpușă – v. Ricin.
 Cătină – *Tamarix ramosissima* Led.
 Cătușnică – *Nepeta cataria* L.
 Cătușniță – v. Cătușnică.
 Cânepă – *Cannabis sativa* L.
 Cărligățea – v. Cărligățică.
 Cărligățică – *Sanguisorba officinalis* L.
 Cărmăz – *Phytolacca esculenta* Van Houtte.
 Ceapa ciorii – *Colchicum autumnale* L.
 Ceapă – *Allium cepa* L.
 Ceapă albă – v. Ceapă.
 Ceapă de apă – v. Ceapă.
 Ceapă hagimă – *Allium ascalonicum* L.
 Ceapă harpagică – *Allium Schoenoprasum* L.
 Ceapă roșie – v. Ceapă.
 Cel pierit – *Holosteum umbellatum* L.
 Cerențel – *Geum urbanum* L.
 Cetină – v. Ienupăr.
 Chedicută – *Lycopodium clavatum* L.
 Chimen – *Carum carvi* L.
 Cicoare – *Cichorium intybus* L.
 Cimbrișor – *Thymus vulgaris* L.
 Cimbru – *Satureja hortensis* L.
 Cimbru de casă – v. Cimbru.
 Cimbru de câmp – *Thymus serpyllum* L.
 Cinci degete – *Potentilla alba* L. și *Potentilla reptans* L.
 Cinstițel – *Stachys annua* L.
 Cintaură – *Centaurium umbellatum* Gilib.
 Cireș – *Cerasus avium* (L.) Moench.
 Ciuboțica cucului – *Primula officinalis* (L.) Hill.
 Ciulin – *Carduus nutans* L.
 Ciumăfaie – *Datura stramonium* L.
 Ciumuhai – v. Ciumăfaie.
 Ciuntele – *Veronica chamaedrys* L.
 Ciupercă de câmp – *Psalliota campestris* Quél.
 Ciurlan – *Salsola kali* L.
 Clocotici – *Staphylea pinnata* L.
 Clopoței – *Campanula rapunculus* L.
 Clopoței albaștri – v. Clopoței.
 Coacăze – *Ribes rubrum* L.
 Coadă boului – *Trapa natans* L.
 Coadă calului – *Equisetum arvense* L.

- Coadă cocoşului – *Polygonatum adorum* (Mill.)
- Coadă iepei – v. Coadă calului.
- Coadă lupului – *Verbascum thapsus* L.
- Coadă mănzului – v. Coadă calului.
- Coadă racului – *Potentilla anserina* L.
- Coadă şoricelului – *Achillea millefolium* L.
- Coadă vacii – *Echium italicum* L.
- Coaiele popii – *Evonymus europaeus* L.
- Cojocul lupului – *Asplenium ruta-muraria* L.
- Colful lupului – *Cirsium erisithales* (Jacq.) Scop.
- Colful porcului – Neidentificată.
- Copilarită – *Delphinium consolida* L.
- Corcoduş – *Prunus cersifera* Ehrh.
- Corn – *Cornus mas* L.
- Cornişor – *Lycopodium selago* L.
- Cornul secării – *Claviceps pupurea* Tul.
- Cornuţ alb – *Cerastium arvense* L.
- Cosiţa fetei – *Iris germanica* L.
- Costei (Costrei) – *Sorghum halepense* (L.) Pers.
- Crăiţe – *Tagetes patula* L.
- Crăpuşnic – *Cirsium oleraceum* (L.) Scop.
- Creţişoară – *Alchemilla vulgaris* L.
- Creţuşcă – *Filipendula ulmaria* (L.) Maxim.
- Crin – *Lilium candidum* L.
- Crin de baltă – *Butomus umbellatus* L.
- Crin galben – *Hemerocallis fulva* L.
- Cristinească – v. Avrâmească.
- Crucea cea mare – *Abutilon avicennae* Gaerth.
- Crucea pământului – *Heracleum sphondylium* L.
- Cucută – *Conium maculatum* L.
- Cuişoare – *Caryophyllus aromaticus* L.
- Culbeci (Culbeceasă) – *Medicago falcata* L.
- Culcuşul vacii – *Hieracium bauhini* Besser.
- Curcubeică (Cucurbeţea) – *Aristolochia clematitis* L.
- Curcudel – v. Corcoduş.
- Curechi – v. Varză.
- Curpen – *Clematis vitalba* L.
- Curpen alb – v. Curpen.
- Curpen de pădure – *Clematis recta* L.
- Curu găinii – v. Păpădie.
- Dafin – *Laurus nobilis* L.
- Dalac – *Paris quadrifolia* L.
- Dalaparniţă – v. Dalac.
- Dediţel – *Pulsatilla vulgaris* Mill.
- Desfăcătoare – *Salvia aetiops* L.
- Dinţii babei – *Bidens tripartita* L.
- Doprică – v. Drobghită.
- Dosnică – *Cerinth minor* L.
- Dovleac – *Cucurbita maxima* Duch.
- Dracilă – *Berberis vulgaris* L.
- Dragoste – *Sedum fabaria* L.
- Drăcoaică – *Paliurus spina-christi* Mill.
- Drăgaică – v. Sânziene.
- Dreţe – *Callitriche verna* L.
- Dreţe – *Lysimachia nummularia* L.
- Drobghită (Drobiţă) – *Genista tinctoria* L.
- Dropiţă – v. Drobghită.
- Dud alb – *Morus alba* L.
- Dumbăţ – *Teucrium chamaedris* L.
- Dumbravnic – *Melittis melissophyllum* L.
- Duminicuţă – v. Dreţe.
- Durducan – v. Ciumăfaie.
- Durubăţ – v. Dumbăţ.
- Fag – *Fagus sylvatica* L.
- Fasole – *Phaseolus vulgaris* L.
- Fasolea ciorii – v. Curcubeică.
- Fasolică – v. Curcubeică.
- Faptnic – *Trifolium campestre* Schreb.
- Fata crăcoasă – *Valerianella locusta* (L.) Laterade.
- Fălcariţă – *Dorycnium germanicum* (Gremli.) Rikli.
- Fân – *Poa alpina* L.
- Feriga ursului – *Pteridium aquilinum* Kuhn.
- Ferigă – *Dryopteris filix mas* Scott.
- Feriguţă – *Polypodium vulgare* L.
- Fierea pământului – *Gentiana cruciata* L.
- Floare de gălbînare – *Anthemis tinctoria* L.
- Floare de gheaţă – *Mesembryanthemum cristallinum* L.
- Floarea broaştei – v. Piciorul cocoşului.
- Floarea Doamnei – *Leontopodium alpinum* Cass.
- Floarea miresei – *Gypsophila paniculata* L.
- Floarea Paştelui – *Anemone nemorosa* L.
- Floarea soarelui – *Helianthus annuus* L.
- Fragi – v. Căpşuni.
- Frasin – *Fraxinus excelsior* L.
- Frăsinel – *Dictamnus albus* L.
- Frăsinică – *Fraxinus oxycarpa* Willd.
- Frânturică – v. Iarba frântului.
- Friguriţă – v. Cîntaură.

- Frunza bubei – *Scrophularia nodosa* L.
 Garoafă – *Dianthus caryophyllus* L.
 Garofiță de câmp – *Dianthus carthusianorum* L.
 Gălbinare – *Serratula tinctoria* L.
 Gălbinele – *Ranunculus polyanthemus* L.
 Gălbiori – *Cantharellus cibarius* Fr.
 Gârneață (Gârniță) – *Quercus frainetto* Ten.
 Gătișoară – *Cosmos bipinnatus* Cav.
 Gățoaică – v. Gătișoară.
 Gherghină – *Dahlia variabilis* Desf.
 Ghimpe – *Cirsium lanceolatum* Scop.
 Ghințură – v. Fierea pământului.
 Ghiocel – *Galanthus nivalis* L.
 Ghizdei – *Lothus corniculatus* L.
 Gogoșariță – *Capsicum annuum* L.
 Gogoșele – v. Păpălog.
 Grabnică – v. Leuștean.
 Grâu – *Triticum aestivum* L.
 Grăușor – *Ranunculus ficaria* L.
 Gulii – *Brassica napus* L.
 Gușa porumbului – *Cucubalus baccifer* L.
 Gutui – *Cydonia oblonga* Moll.
 Haldani – *Cannabis sativa* L.
 Hamei – *Humulus lupulus* L.
 Harbuz – *Citrullus vulgaris* Schrad.
 Harbuzoaică – v. Bostan.
 Hațmațuchi – *Anthriscus cerefolium* Hoffm.
 Hărăgele – *Pharbitis hederaceae* L.
 Hlandani – v. Haldani.
 Holbură – v. Volbură.
 Holbură albă – v. Volbură.
 Holeră – *Xanthium spinosum* L.
 Hrean – *Armoracia rusticana* (Lam.) G.M. Sch.
 Iarba boierului – *Sisymbrium strictissimum* L.
 Iarba faptului – *Herniaria glabra* L.
 Iarba fierului – *Cynanchum vincetoxicum* (L.) Pers.
 Iarba frântului – *Sanicula europaea* L.
 Iarba lui Tatin – *Symphytum officinale* L.
 Iarba șarpelui – *Echium vulgare* L.
 Iarba tăieturii – *Betonica officinalis* L.
 Iarba tâlharilor – v. Iarba tâlharului.
 Iarba tâlharului – *Mycelis muralis* L.
 Iarba turcului – v. Lăcrămioară.
 Iarbă albă – *Phalaris arundinacea* L.
 Iarbă creță – *Mentha viridis* L.
 Iarbă grasă – *Portulaca oleracea* L.
 Iarbă mare – *Inula helenium* L.
 Iarbă neagră – *Calluna vulgaris* (L.) Hull.
 Iarbă roșie – *Bidens cernuus* L. și *Polygonum persicaria* L.
 Iască – *Fomes fomentarius* Gill. și *Fomes ignarius* Gill.
 Iasomie – *Jasminum fructicans* L.
 Iederă – *Hedera helix* L.
 Iederă de pădure – v. Iederă.
 Ienupăr – *Juniperus communis* L.
 Ialovăț – v. Ienupăr.
 In – *Linum usitatissimum* L.
 Iovă – *Salix caprea* L.
 Isop – *Hyssopus officinalis* L.
 Izlovăț – v. Ialovăț.
 Izmă – *Mentha piperita* L.
 Izmă creță – *Mentha crispa* L.
 Împărăteasă – v. Mătrăgună.
 Închegăciță – *Alchemilla glaberrima* Schm. și *Alchemilla hibrida* (L.) Mill.
 Jneapăn – v. Ienupăr.
 Laba găștei – *Geranium dissectum* L.
 Laba ursului – *Ramaria aurea* Quéf.
 Laptele câinelui – *Euphorbia agraria* M.B.
 Laptele cucului – v. Laptele câinelui.
 Laur – v. Ciumăfaie.
 Lăcrămioară – *Convallaria majalis* L.
 Lămâiță – *Philadelphus coronarius* L.
 Lăptiucă – *Scorzonera austriaca* Willd.
 Lemn câinesc – *Ligustrum vulgare* L.
 Lemn galben – v. Dracilă.
 Lemnie – *Lythrum salicaria* L.
 Lemnul Domnului – *Artemisia abrotanum* L.
 Leurdă – *Allium ursinum* L.
 Leuștean – *Levisticum officinale* Koch.
 Leușteanul broaștei – *Trollius europaeus* L.
 Levănțică – *Lavandula angustifolia* Mill.
 Liliac – *Syringa vulgaris* L.
 Liliac alb – *Syringa vulgaris* L. var. *alba* Ait.
 Limba boului – *Anchusa officinalis* L.
 Limba câinelui – *Cynoglossum officinale* L.
 Limba oii – v. Patlagină.
 Limbariță – *Alisma plantago-aquatica* L.
 Limbricar – v. Loznicioară.
 Limbricariță – *Santolina hamaecyparissus* L.
 Limbricarniță – v. Limbricariță.
 Lingura zânei – *Hydnum zonatum* Batsch.
 Linte – *Lens culinaris* Medik.

Lintiță – v. Mătrează.

Lobodă – *Atriplex hortensis* L.

Lobodă albă – *Atriplex nitens* Schkuhr.

Lobodă roșie – v. Lobodă.

Lojniță – v. Loznicioară.

Lostopaniță – v. Rostopască.

Lostopastă – v. Rostopască.

Lotopaxă – v. Rostopască.

Loznicioară – *Solanum dulcamara* L.

Luminos – *Cynanchum vincetoxicum* (L.) Pers.

Lumânarea Domnului – *Verbascum phlomidis* L.

Lumânărică – *Verbascum pulchrum* Vel.

Luncă albă – Neidentificată.

Lupoaie – *Orobancha ramosa* L.

Mac – *Papaver somniferum* L.

Mac de câmp – *Papaver rhoeas* L.

Mac de grădină – *Papaver bracteatum* Lindl.

Mama pădurii – *Lathraea squamaria* L.

Marțea Paștelui – Neidentificată.

Mazăre – *Pisum sativum* L.

Măceș – *Rosa canina* L.

Măceș olog – Neidentificat.

Măcriș – *Rumex acetosa* L.

Măcrișul câinelui – Neidentificat.

Măghiran – *Majorana hortensis* Moench.

Mălin – *Padus racemosa* (Lam.) C.K. Schneid.

Măr – *Malus domestica* Borkh.

Măr dulce – *Malus pumila* Mill.

Măr pădureț – *Malus silvestris* (L.) Mill.

Măr sălbatic – v. Măr pădureț.

Mărar – *Anethum graveolens* L.

Mărar dulce – *Foeniculum vulgare* Mill.

Mărarul lupului – *Anthemis cotula* L.

Măsălar – v. Măsălariță.

Măsălariță – *Hyoscyamus niger* L.

Mătasea broaștei – *Conferva vulgaris* L.

Mătcuță – *Geranium divaricatum* Ehrh.

Mătrăgună – *Atropa belladonna* L.

Mătrează – *Lemna trisulca* L.

Mătrează de baltă – v. Mătasea broaștei.

Mătrează de topliță – Neidentificată.

Mătrice – *Chrysanthemum parthenium* L.

Mătură – *Kochia scoparia* (L.) Schrad.

Măturică – *Artemisia annua* L.

Măturiță – *Verbena officinalis* L.

Menta broaștei – *Mentha aquatica* L.

Menta calului – *Mentha silvestris* L.

Mentă – v. Izmă.

Mentă chiparată – v. Izmă.

Mentă neagră – v. Menta broaștei.

Mentă rece – v. Izmă.

Merișor – *Buxus sempervirens* L.

Mesteacăn – *Betula verrucosa* Ehrh.

Mesteacăn pletos – Neidentificat.

Miercurele – *Herniaria glabra* L.

Mierea ursului – *Pulmonaria officinalis* L.

Molid – *Picea excelsa* Link.

Morcov – *Daucus carota* L. var. *sativa* D.C.

Muşcată – *Pelargonium zonale* Ait.

Muşchi de copac – *Lobaria pulmonaria* (L.) Hoffm.

Muşchi de pe casă – *Pogonatum urnigerum* L.

Muşchi din fântână – *Marchantia polymorpha* L.

Muşețel – *Matricharia chamomilla* L.

Muștar – *Brassica nigra* (L.) Koch.

Mutătoare – *Bryonia alba* L.

Nalbă – *Malva silvestris* L.

Nalbă albă – *Althaea officinalis* L.

Nalbă creastă – *Malva crispa* L.

Nalbă de câmp – v. Nalbă.

Nalbă de geam – v. Mușcată.

Nalbă de grădină – *Althaea rosea* (L.) Cav.

Nalbă mare – *Malva rotundifolia* L.

Nalbă roz – *Althaea pallida* W. et K.

Nalbă sălbatică – *Lavatera thuringiaca* L.

Nasul curcanului – *Polygonum orientale* L.

Năprasnică – *Geranium robertianum* L.

Năsturel – *Nasturtium officinale* L.

Negelariță – v. Rostopască.

Negrușcă – *Nigella arvensis* L.

Netoată – v. Cornișor.

Nijelnic – *Glechoma hederacea* L.

Nodurele – *Leucorum aestivum* L. și *vernum* L.

Nuc – *Juglans regia* L.

Nufăr alb – *Nymphaea alba* L.

Ocheșele – *Consolida ajacis* (L.) Schur.

Ochiul boului – *Chrysanthemum leucanthemum* L.

Odolean – *Valeriana officinalis* L.

Oleandru – *Nerium oleander* L.

Olison – v. Anason.

Omag – *Aconitum napellus* L.

Orbalț – *Actaea spicata* L.

Orbalț – v. Orbalț.

- Orbanț – v. Orbalț.
 Orbălțică – v. Orbalț.
 Orbălțoaică – v. Orbalț.
 Orbălțoi – v. Orbalț.
 Orbălcică – v. Orbalț.
 Orbostoaică – v. Orbalț.
 Orz – *Hordeum vulgare* L.
 Osul iepurelui – *Ononis spinosa* L.
 Otrățel – *Onosma orenaria* W. et K.
 Oțetar – v. Scumpie.
 Ouăle găinilor – v. Păpădie.
 Ovăz – *Avena sativa* L.
 Paltin – *Acer pseudoplatanus* L.
 Pana zburătorului – *Lunaria annua* L.
 Papură – *Thypha latifolia* L.
 Papură roșie – *Acorus calamus* L.
 Patlagină – *Plantago major* L.
 Păducel – *Crataegus monogyna* Jacq.
 Pădureț – v. Măr pădureț.
 Pălămidă – *Cirsium arvensae* (L.) Scop.
 Păpădie – *Teraxacum officinale* (L.) Web.
 Păpălog – *Physalis alkekengi* L.
 Păpușoi – v. Porumb.
 Păr – *Pyrus sativa* Lam. et. D.C.
 Părul ciutei – *Rhamnus cathartica* L.
 Părul porcului – v. Coada calului.
 Părul ursului – Neidentificat.
 Păsatul vrăbiei – *Lepidium ruderalis* L.
 Pătrunjel – *Petroselinum sativum* Hoffm.
 Părhăriță – v. Prahagiță.
 Pecingină – v. Picingină.
 Pelin – *Artemisia absinthium* L.
 Pelin alb – *Artemisia baumgartenii* Bess.
 Pelin negru – *Artemisia vulgaris* L.
 Pelin sterp – *Artemisia scoparia* W. et K.
 Pelin verde – v. Pelin.
 Peliniță – *Artemisia austriaca* Jacq.
 Pelinul calului – *Artemisia annua* L.
 Perj – v. Prun.
 Picingină – *Dianthus carthusianorum* L.
 Piciorul cocostărcului – Neidentificat.
 Piciorul cocoșului – *Ranunculus acer* L.
 Pin – *Pinus silvestris* L.
 Piper negru – *Piper nigrum* L.
 Pir – *Agropyron repens* (L.) Pal. Beauv.
 Plămână – *Nymphaea alba* L.
 Plămânariță – *Pulmonaria officinalis* L.
 Plescaită – *Parnasia palustris* L.
 Plop – *Populus alba* L.
 Plop negru – *Populus nigra* L.
 Plutaș – v. Plop negru.
 Poala Sfintei Mării – *Nepeta pannonica* L.
 Poală albă – *Trifolium repens* L.
 Poama câinelui – *Bryonia dioica* Jacq.
 Poama soldatului (Buruiana câțanelor) – *Galin-soga parviflora* Cav.
 Poama vulpii – v. Dalac.
 Poarta raiului – *Tanacetum vulgare* L.
 Pobilnic – v. Bobornic.
 Pochivnic – *Asarum europaeum* L.
 Podbal – *Tussilago farfara* L.
 Podbal de baltă – *Alisma plantago* L.
 Pojarniță – *Hypericum perforatum* L.
 Pomușoară – v. Coacăze.
 Pomușoară neagră – *Ribes nigrum* L.
 Porumb – *Zea mays* L.
 Porumb bărbos – v. Porumb.
 Porumb flocoș – v. Porumb.
 Porumb păros – v. Porumb.
 Porumb pletos – v. Porumb.
 Porumbel – *Prunus spinosa* L.
 Potroacă – *Erythraea centaureum* Pers.
 Prahagiță – *Bovista plumbea* Pers., vist.
 Praz – *Allium porrum* L.
 Prăsad – *Pirus communis* L.
 Prun – *Prunus domestica* L.
 Pur – *Allium vineale* L.
 Puturoasă – *Coriandrum sativum* L.
 Rabarbur – *Rheum palmatum* L.
 Racoină – *Stellaria media* (L.)
 Răchită – *Salix fragilis* (L.) Mill.
 Răchită pletoasă – *Salix babylonica* L.
 Răchitiță – *Elaeagnus angustifolia* L.
 Răsfug – *Chondrilla juncea* L.
 Răstopalniță – v. Rostopască.
 Răsuflătoare pământului – v. Bășina calului.
 Rânză de pământ – *Campanula rapunculoides* L.
 Rânzoasă – v. Rânză de pământ.
 Ricin – *Ricinus communis* L.
 Ridicătoare – v. Volbură.
 Ridiche – *Raphanus sativus* L.
 Ridiche neagră – *Raphanus sativus ssp. niger* (Mill).
 Rodul pământului – *Arum maculatum* L.
 Roghie – *Punica granatum* L.

- Romanița calului – *Anthemis arvensis* L.
 Romaniță – v. Mușețel.
 Rostogalniță – v. Rostopască.
 Rostopalniță – v. Rostopască.
 Rostopaniță – v. Rostopască.
 Rostopască – *Chelidonium majus* L.
 Roșcova pământului – Neidentificat.
 Rozmarin – *Rosmarinus officinalis* L.
 Rug de mure – *Rubus plicatus* Weihe. et Neas.
 Ruginele – *Calendula officinalis* L.
 Rujă – *Sedum roseum* (L.) Scop.
 Rujă albă – v. Rujă.
 Ruptoare – v. Rupturele.
 Rupturele – *Saponaria officinalis* L.
 Salcie – *Salix alba* L.
 Salcie pletoasă – v. Răchită pletoasă.
 Salcâm – *Robinia pseudacacia* L.
 Salvie de câmp – *Salvia pratensis* L.
 Saschiu – *Vinca minor* L. și *Vinca herbacea* W. et K.
 Săgetătură – *Geranium pratense* L.
 Sânger – *Cornus sanguinea* L.
 Sânger roșu – v. Sânger.
 Sânișoară – *Sanicula europaea* L.
 Sânziene – *Galium verum* L.
 Sânziene albe – *Galium mollugo* L.
 Scai – *Carduus acanthoides* L.
 Scai voinicesc – *Dipsacus silvester* Huds.
 Scaieții pământului – v. Ciulin.
 Scânteuță – *Anagallis arvensis* L.
 Sclînchiță – v. Scrântiță.
 Sclintitoare – *Potentilla supina* L.
 Sclintitură – v. Sclintitoare.
 Sclântinică – v. Scrântiță.
 Scornuț – *Claviceps purpurea* Tul.
 Scorțișoară – *Cinnamonum zeylonicum* Blume.
 Scoruș – *Sorbus domestica* L.
 Scradă de pădure – *Carex silvatica* Huds.
 Scrânghiță – v. Scrântiță.
 Scrântiță – *Potentilla argentea* L.
 Sculătoare – *Orchis morio* L.
 Sculăței – v. Sculătoare.
 Sculățică – *Orchis papilionacea* L.
 Scumpie – *Cotinus coggygia* Scop.
 Secărică – *Carum carvi* L.
 Secărică de câmp – *Bromus secalinus* L.
 Sfeclă – *Beta vulgaris* L.
 Sfeclă roșie – *Beta vulgaris* L. f. *rubra* Döll.
 Sfredelul pământului – Neidentificat.
 Sglabă – *Centaurea nigrescens* Willd. Gärtm.
 Siminic – *Antennaria dioica* (L.)
 Siminichie – *Cassia acutifolia* Del.
 Siminoc – *Helichrysum arenarium* (L.) Moench.
 Sita zânelor – *Carlina acanthifolia* All. (C. utzka Hacq).
 Slăbănog – *Impatiens noli-tangere* L.
 Smirnă – *Styrex benzoin* Dry.
 Soc – *Sambucus nigra* L.
 Socru – v. Soc.
 Somnoroasă – *Laserpitium pruthenicum* L.
 Sosnari – v. Nasul curcanului.
 Sovârf – *Origanum vulgare* L.
 Spânz – *Helleborus purpurascens* W. et K.
 Spin – *Carduus acanthoides* L.
 Spin albastru – *Echinops ritro* L.
 Spin voinicesc – *Dipsacus silvester* Huds.
 Spini albi – *Eryngium campestre* L.
 Spini voinici – v. Spin voinicesc.
 Stângen albastru – *Iris germanica* L.
 Stângen galben – *Iris pseudacorus* L.
 Stânjel – *Iris pallida* Lam.
 Stejar – *Quercus robur* L.
 Stirigoaie – *Veratrum album* L.
 Strânsoare – v. Buruieni de strânsoare.
 Strudenită – v. Studeniță.
 Struginiță – v. Studeniță.
 Strugurii ursului – *Arctostaphylos uva-ursi* (L.) Spreng.
 Strujăniță – v. Studeniță.
 Strunginiță – v. Studeniță.
 Struniță – v. Studeniță.
 Studeniță – *Scleranthus uncinatus* Schur.
 Stuf – v. Trestie.
 Sudoarea calului – v. Osul iepurelui.
 Sulfină – *Melilotus officinalis* L.
 Sulfină albă – *Melilotus albus* Medil.
 Sunătoare – v. Pojarniță.
 Surguși – *Consolida ajacis* (L.) Schur.
 Surioară cu frățior – *Melampyrum arvense* L.
 Susai – *Sonchus arvensis* L.
 Șapte daturi – *Ranunculus auricomus* L.
 Șărpuroaică – v. Iarba șarpelui.
 Șofran – *Crocus sativus* L.
 Șopârcaniță – v. Șopârlaiță.
 Șopârlaiță – *Veronica archidaea* Cr.
 Șperhaiț – v. Prahaghiță.

- Stevie – *Rumex patientia* L.
 Stevie sălbatică – *Astrantia major* L.
 Știr roșu – *Amaranthus paniculatus* L.
 Talpa găstei – *Leonurus cardiaca* L.
 Talpa ursului – *Acanthus longifolius* Host.
 Tăietoare – *Gentiana asclepiadadea* L.
 Tămâiță – *Chenopodium ambrosioides* L.
 Tătarcă – *Fagopyrum sagittatum* Gilib.
 Tătăneasă – v. Iarba lui Tatin.
 Tărtăcuță – *Coccinia indica* Wight.
 Târș – *Picea abies* (L.) Karst.
 Tei – *Tilia tomentosa* L.
 Torțel – *Cuscuta europaea* L.
 Tragăn (Trăgace) – *Lagenaria siceraria* (Molina) Standl.
 Traista ciobanului – *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.
 Traista țigăncii – Neidentificată.
 Trandafir – *Rosa centifolia* L.
 Trandafir alb – *Rosa alba* L.
 Trandafir galben – *Rosa foetida* J. Herm.
 Trandafir roșu – v. Trandafir.
 Trandafir sălbatic – v. Măceș.
 Trânji – *Neottia nidus-avis* (L.) L.C. Rich.
 Trestie – *Phragmites communis* Trin.
 Trifoi – *Trifolium campestre* Schreb.
 Trifoi alb – *Trifolium repens* L.
 Trifoi roșu – *Trifolium pratense* L.
 Troscot – *Polygonum aviculare* L.
 Troscot gras – v. Iarbă grasă.
 Tufă – v. Alun.
 Turta lupului – v. Dalac.
 Turturică – *Carlina acaulis* L.
 Tușnică – v. Cătușnică.
 Tutun – *Nicotiana tabacum* L.
 Țintaură – v. Cintaură.
 Țâta vacii – *Primula elatior* (L.) Grafh.
 Ulm – *Ulmus campestris* L.
 Ulmușor – v. Ulm.
 Umbra iepurelui – *Asparagus officinalis* L.
 Unghia caprei – *Lycium halimifolium* Mill.
 Unghia găii – v. Ghizdei.
 Unghia găinii – *Astragalus glycyphyllos* L.
 Unghia oii – Neidentificată.
 Unguraș – *Marrubium vulgare* L.
 Unguroaică – v. Rodul pământului.
 Untul pământului – *Tamus communis* L.
 Urechea iepurelui – *Bupleurum rotundifolium* L.
 Urechea Maicii Domnului – Neidentificată.
 Urzică – *Urtica dioica* L.
 Urzică albă – v. Urzică moartă.
 Urzică creță – v. Urzică iute.
 Urzică iute – *Urtica urens* L.
 Urzică moartă – *Lamium album* L.
 Urzică vie – v. Urzică.
 Usturoi – *Allium sativum* L.
 Usturoi sălbatic – v. Pur.
 Usturoiță – *Alliaria officinalis* Andr.
 Varză – *Brasica oleracea* var. capitata L.
 Varză dulce – v. Varză.
 Varză verde – v. Varză.
 Vătămatoare – *Anthyllis vulneraria* L.
 Vâsc – *Viscum album* L.
 Vâsc de pădure – *Rhododendron kotschy* Simk.
 Vâsc de stejar – *Loranthus europaeus* L.
 Vâzdoage – v. Boance.
 Velniș (Veniș) – *Ulmus laevis* Pall.
 Ventrilică – v. Buruiană de cel pierit.
 Vetrică – *Chrysanthemum vulgare* (L.) Bernh.
 Viperină – v. Iarba șarpelui.
 Vișin – *Cerasus vulgaris* Mill.
 Viță de vie – *Vitis vinifera* L.
 Voalul miresei – *Anthericum ramosum* L.
 Volbură – *Convolvulus arvensis* L.
 Volovatec – *Swertia perennis* L.
 Zărnă – *Solanum nigrum* L.
 Zburătoare – *Chamaenerion angustifolium* (L.) Scop.
 Zdravezi – v. Zdreviță.
 Zdrețe – v. Drețe.
 Zglăvog – *Centaurea phrygia* L.
 Zgorghin – v. Măceș.
 Zmeiță – *Lithospermum arvense* L.
 Zmeoaică – *Laserpitium latifolium* L.
 Zdreviță – *Myricaria germanica* (L.) Desv.

INDICE DE REPREZENTĂRI MITOLOGICE ȘI CREȘTINE

- ARHANGHELUL MIHAIL, 322
ARIASA, 326
ARIE, 326
BABA ALBĂ, 361
BABA ÎNALTĂ, 447
BABA STUPOASĂ, 314
BORZA NEAGRĂ, 494
BOUL AGER, 484
BOUL-BOUR, 439
BOUL NEGRU, 504
BUBA BUBELOR, 306
BUBA NEAGRĂ, 292
BUHAIUL NEGRU, 297
BUHAIUL ROȘU, 516
BUHALMA VÂNTULUI, 316
BUHNA, 501
BUHNOIUL, 501
CANCEROIUL, 308
CAPĂȚII-PÂNDĂI, 511
CATAROIA, 280
CATAROIUL, 280
CĂMAȘA DE MOHORĂȘ, 446
CĂMAȘA DE NĂSĂCHIȘ, 446
CÂRȚA, 176
CEASUL CEL MARE, 317
CEASUL RĂU, 308
CEASRĂOAICA, 308
CEI ÎNVENINAȚI, 139
CEI PLECAȚI, 139
CIUMA, 450
CIUMA PĂDURII, 142
CIUMĂHAIA, 141
CONSTANTIN ÎMPĂRATUL, 325
COSMA DAMIN, 314
COSMA DIN MIN, 511
COZMA DE AMIN, 340
COZMAN DE IN, 318
COZMA DIN IN, 319
COZMANIN, 426
COZMANITORUL, 329
DEOCHIUL CEL MARE, 293
DIAVOLUL, 521
DOAMNA MARE, 155
DOAMNA ZÂNELOR, 373
DOI VOINICI, 448
DRACUL, 308
DRĂCOAICA, 308
DRUGOIUL, 416
DUHUL RĂU, 141
DUMNEZEU, 268
FAPTUL, 460
FĂPTOAICA, 460
FIARA RĂULUI, 504
FLOAREA BUBEI, 295
FRICA, 348
FRICA ÎNFRICOȘATĂ, 407
FRICA MĂRII, 470
GHIDIHOAIA, 496
GHIDIHOIUL, 496
GHIHOLUL MARE, 490
GRIGORE TEOLOGUL, 193
GRUTUL, 307
HANȚA-PANȚA, 451
HOLERA, 523
HULTURUL BĂTRÂN, 355
HULTURUL HULTURAȘ, 385
HULTURUL MARE, 373
HULTURUL SUR, 355
HUTUTURUL DE PĂDURE, 478
IAPA ALBĂ, 284
IDOLOAICA, 309
IDOLUL, 309
IELELE, 210
IRODIILE, 376
ISUS HRISTOS, 304
ÎMPĂRATUL CERESC, 428
ÎMPĂRĂTEASA BUBELOR, 393
ÎMPĂRĂTEASA PLANTELOR, 155
ÎNTUNECATA, 280
ÎNTUNECATUL, 280
LEHOAIA, 449
LEHOIUL, 449
LICHITUROAICA, 308
LICHITUROIUL, 308

- LUPOAICA TURBATĂ, 349
 LUPUL DE CÂMP, 333
 LUPUL DE PĂDURE, 333
 LUPUL MARE, 333
 LUPUL TURBAT, 354
 LUPUL ZBÂRLIT, 333
 MAICA DIN CER, 306
 MAICA DOMNULUI, 268
 MAICA LUI DUMNEZEU, 314
 MAICA MARE, 435
 MAICA MARIA, 304
 MAICA PREACURATĂ, 125
 MAICA PRECISTA, 267
 MAICA SFÂNTĂ, 277
 MAICA SÂNTĂMĂRIE, 376
 MAMA MURELOR, 124
 MAMA PĂDURII, 516
 MAMA STRIGĂ, 459
 MAREA DIN MARE, 310
 MARIA-SÂNTĂMĂRIA, 314
 MĂICUȚA DOMNULUI, 268
 MĂTRĂGUNA, 155
 MĂTRICEA, 463
 MĂTRICIOIUL, 463
 MĂTUȘA GHIVIZICI, 317
 MOARTEA, 152
 MOROAICA, 449
 MOROIȚA, 460
 MOROIUL, 460
 MOȘNEAG BĂRBOS, 473
 MOȘNEAG COLȚAT, 315
 MOȘNEGUȚ MITITEL, 318
 MUH DE PĂDURE, 316
 NĂLUCILE, 138
 NOUĂ CĂȚELE, 398
 NOUĂ CÂINI, 398
 NOUĂ FĂCĂTORI, 342
 NOUĂ FECIORELE, 108
 NOUĂ FETE ALBE, 269
 NOUĂ FETE DE POPĂ, 278
 NOUĂ FETE DREPTE, 271
 NOUĂ FETE FECIOARE, 274
 NOUĂ FETE ÎNALTE, 275
 NOUĂ FETE ÎNROURATE, 267
 NOUĂ FETE MARI, 278
 NOUĂ FETE ROTATE, 109
 NOUĂ FETIȚE, 277
 NOUĂ FLĂCĂI MARI, 275
 NOUĂ FRAȚI, 326
 NOUĂ LUPI, 327
 NOUĂ NEVESTIȚE, 277
 NOUĂ OAMENI, 434
 NOUĂ OAMENI ROȘII, 249
 NOUĂ POCITORI, 342
 NOUĂ SALAHORI, 336
 NOUĂ SURATE, 371
 NOUĂ VĂDĂRUICI, 437
 NOUĂ VÂNĂTORI, 495
 NOUĂ VOINICI, 334
 NOUĂ ZMEI, 397
 OMUL MARE, 320
 OMUL NEGRU, 292
 OMUL NOU, 436
 OMUL ROȘU, 327
 PATRUZECI DE SALAHORI, 439
 POTCA, 348
 POTCOAICA, 312
 POTCOIUL, 312
 POSTOPOMELNICUL, 374
 RĂII BOILOR, 139
 RĂII VACILOR, 139
 RĂUL CEL MARE, 451
 RÂNCI-PĂRÂNCI, 451
 RÂNJ-DÂNJ, 270
 ROADELE ZILELOR, 449
 RUJ-PĂPĂRUJ, 276
 RUSALIILE, 210
 SABIA DIAVOLEASCĂ, 421
 SABIA ÎNGEREASCĂ, 421
 SAMCA, 485
 SAMCA CEA MARE, 317
 SÂMCOIUL, 485
 SCROAFA MARE, 301
 SCROAFA NEAGRĂ, 297
 SCROAFA ROȘIE, 301
 SFÂNTA DUMINICĂ, 305
 SFÂNTA JOI, 307
 SFÂNTA LUNI, 275
 SFÂNTA MAICA MARE, 276
 SFÂNTA MARIA, 269
 SFÂNTA MARIA MARE, 450
 SFÂNTA MARȚI, 307
 SFÂNTA MIERCURI, 292
 SFÂNTA VINERI, 292
 SFÂNTUL ANDREI, 387
 SFÂNTUL GHEORGHE, 270

ȘFÂNTUL IOAN, 109
ȘFÂNTUL PETRU, 300
ȘFÂNTUL SISOIE, 289
ȘFÂNTUL SOARE, 438
ȘFÂNTUL TOADER, 148
ȘFÂNTUL VASILE, 415
ȘFÂNTUL VASILE CEL MARE, 125
ȘÂNCHEIROAIA, 301
ȘÂNCHETRU, 301
ȘÂNTĂMĂRIA MARE, 299
ȘÂNTĂMĂRIA MICĂ, 148
ȘÂNTOADER, 148
ȘODOMANII, 355
ȘPĂIMOIA, 280
ȘPĂIMOIU, 280
ȘPĂRIETUL, 308
ȘPĂRIOAICA, 308
ȘTATU-BARBĂ, 467
ȘTRABAGI-BARBĂ-COT, 317
ȘTRATANAN-BARBĂ-COT, 317
ȘTRÂNSOIA, 280
ȘTRÂNSOIUL, 280
ȘTRÂNSUL CEL MARE, 484
ȘTRIGA, 485
ȘTRIGA PĂDURII, 516
ȘTRIGOAICA, 308
ȘTRIGOIU, 308
ȘURICA, 395
ȘAPTE LUPI, 327
ȘARPE-BALAU, 357
ȘARPE VÂNĂT, 499
ȘTEFAN CEL MARE, 179
ȘALPA RUSALINA, 506
ȘATĂL CERESC, 138
ȘĂTARUL NEGRU, 509
ȘĂRNA, 391

TIGNA, 392
TREI FETE, 330
TREI FETE ALE CRAIULUI, 270
TREI FETIȚE, 272
TREI SURORI, 274
TREI SURORI ALE LUI LAZĂR, 506
TREI SURORI ALE SOARELUI, 274
TURBATA, 280
TURBATUL, 280
ȚURȚU-NFRICOȘAT, 480
URCOIU, 416
URSITA, 519
URSITA URSATĂ, 520
URSITORILE, 519
URSITUL, 383
URSU-BURSU, 479
URSUL FRUMOS, 267
VACA LAIE, 320
VACA NEAGRĂ, 297
VAD-VOD, 321
VÂNTUL RĂU, 210
VÂNTUL TURBAT, 342
VÂTURILE RELE, 138
VÂRTECUȘUL, 210
VÂRTEJUL, 210
VIERUL NEGRU, 297
VODĂ, 325
VORNICUL DIN CORDUN, 291
VULPEA MARE, 267
VULTURUL DE FIER, 462
VULTURUL MARE, 462
ZBURĂTOAREA, 458
ZBURĂTORUL, 458
ZMĂOIA, 458
ZMĂOIUL, 458

GLOSAR

- ABÚBĂ** – s.f. Bubă rea, 130
ADAMÁSCĂ – s.f. Stofă scumpă, țesătură de mătase. Aici *așternut*, 440
ADARMÁT – adj. Prăbușit, surpat, 398
ALUĂȚEL – s.n. Amestec de leacuri, formând o pastă densă, 107
APÁUS – s.n. Paus, 111
ARMONÍȚIE – s.f. Muniție, 331
ASTÁR – s.n. Căptușeală, 152
AȚICLÁTE – s.f.pl. Sulițe, 334
BÁTUCÉI – s.m.pl. Păducei, 121
BĂHNIȚĂ – s.f. Guturai, 170
BOÁNCE – s.f.pl. Vâzdoage, 286
BOGÁZĂ – s.f. Țesătură roșie, 146
BOLMOÁJE – s.f.pl. Farmece, vrăji, 177
BORSOÁCE – s.f.pl. Farmece, vrăji, 302
BÔȘȚINĂ – s.f. Resturi de fagure, după ce s-a stors mierea și ceara, 117
BOȘTOROÁGE – s.f.pl. Încălțări rupte, scâlciate, 447
BOZGÁNII – s.f.pl. Farmece, vrăji, 466
BOZGONITOÁRE – s.f. Descântătoare, vrăjitoare, 412
BRÁNDUȘĂ – s.f. Găină sălbatică. Ieruncă, 142
BROÁSCĂ – s.f. Umflătură sub limba sau la gâtul animalelor, 128
BROSCÁRI – vb.IV. A sparge o bubă, a *brosca*, 246
BRUȘȚIUC – s.n. Chihlimbar, 378
BÚBĂ MOCNÍTĂ – s.f. Bubă oarbă, 133
BÚBE CĂȚĂRĂTOÁRE – s.f.pl. Plescavițe, 206
BUCÁLĂU – s.m. Știulete de porumb curățat de boabe, 213
BÚCIUM – s.n. Cornet de pânză îmbibată în ceară, 187
BUGINÍ – vb.IV. A lenevi, a se puhăvi, 422
BURBOÁNE – s.f.pl. Bășicuțe, 182
CÁHUÍ – vb.IV. A zăpăci, a buimăci, 459
CĂȚEI – s.m.pl. Bășicuțe, 182
CHIORCÁI – vb.IV. (Despre curcă). A emite sunete caracteristice, 522
CHISNOVÁT – adj. Aici cu sensul de *rușinos, urât*, 390
CHÍTĂ – s.f. Mănunchi, 402
CIUMPĂGÍ – vb.IV. A ciunti, a strica, 413
CIURLÁN – s.m. Nume de plantă. Săricică, 109
COGHILIȚĂ – vb.I. A încovoia, a strâmba, 491
COLÉRĂ – s.f. Holeră, 173
CORCOÍJ – vb.IV. A cocoloși, a corcoli, 423
CORDÓN – s.n. v. *Curduc*, 248
CORDÚN – s.n. v. *Curduc*, 248
CORȘÁLĂ – s.f. Crușeală, argăseală, 159
COȘTEI – s.n. Săculet, 123
COTÁRCĂ – s.f. Holeră, 173
CRÁSNIC – adj. Frumos, 474
CRÂSNIC – adj. v. *Crasnic*, 472
CRÂȘCÁLĂ – s.f. Scrâșneală, 505
CRISTIAN – adj. v. *Crasnic*, 316
CURDÚC – s.n. Umflătură pe limba bovinelor, 248
CUSTOÁIE – s.f. Cuțitoaie, 431
CÚSTRU – s.n. Fierul plugului, 298
DALÁC – s.n. v. *Răsfulg*, 256
DĂNĂLÁTĂ – adj. Aplecată, 373
DĂULÍ – vb.IV. Aici a *boncălui*, a *mugi*, 416
DIMNICÁ – vb.I. A dumica. A tăia în bucățele, a fărâmița, 428
DÓBRICĂ – s.f. Dropică, 155
DÓPLICĂ – s.f. Dropică, 155
DRÓBIȚĂ – s.f. Dropică, 155
DUP – s.m. Smoc de lână, 430
DURCÁNÍ – vb.IV. A sălta copilul în brațe, a-l juca, 221
FAȚÁRE – s.f. Suprafața ariei, 314
FĂȘCHIE – s.f. Bălegar de oaie, 127
FEȘTÍLĂ – s.f. v. *Bucium*, 187
FLOÁREA BÚBEI – s.f. Bubă rea, 130
FOCUȘÓR – s.n. v. *Răsfulg*, 145
FOFÁZĂ – s.f. v. *Bucium*, 187
FOȘÁZĂ – s.f. v. *Bucium*, 187
FREÁNTĂ – s.f. Boală lumească. Sifilis, 126

- FÚLGER – s.n. v. *Răsfulg*, 256
 GĂCIULÎ – s.f.pl. Mâișori de salcie, 118
 GÂNFĂ – vb.I.refl. A se umfla, 430
 GEÁNDRĂ – s.f. Amestec de mămăligă cu apă și sare. Cir, 199
 GÉNE – s.f. Multime de oameni, lume, 370
 GHIN – s.n. Unealtă de dogărie, 433
 GHINILÍNE – s.f.pl. Fermecătoare, vrăjitoare, 377
 GHIVIZÍE – adj. Vișinie, 286
 GLIGÁN – s.m. Mistreț, 177
 GOM – s.n. Vorbă, glas, 382
 GONITOÁRE – s.f. Juncă, 305
 GROȘTÍOR – s.n. Spumă formată pe laptele crud. Smântână, 132
 GRÓVNICĂ – adj. Grabnică, 126
 GURÁR – s.n. Boală de gură la bovine, 250
 HÁLCITÓR – s.n. Un fel de rindea, 455
 HĂPOTÍ – vb.IV. A mânca înghițind repede. A hăpăi, 324
 HĂRPĂȚÍ – vb.IV. A sfâșăia, a face bucăți, 324
 HOÍ – vb.IV. A hui, 429
 HOLÉRĂ – s.f. Afecțiune gastrointestinală acută, 173
 HORHOTÍ – vb.IV. A hârâi, a horcăi, 222
 HOROPSÁLĂ – s.f. Luare de sânge, prin tăieturi ușoare, în scop terapeutic, 110
 HÓȘTINĂ – s.f. v. *Boștină*, 117
 HRÁNÁR – s.n. Un fel de răzătoare, 156
 HRENCUÍ – vb.IV. A tăia felii, 168
 HURDÚC – s.n. v. *Curduc*, 248
 HÚSCĂ – s.f. Coaja de la sămânța de cânepă, 420
 IAVÓL – s.n. Unealtă de pescuit, 456
 IEDÍȚĂ-PESTRÍȚĂ – s.f. Nume dat șarpelui, 505
 ÎMPONORÁTĂ – adj. Cățelită, lătită, 284
 ÎNCHILÍ – vb.IV. A înțepeni, a împietri, 398
 ÎNSURÁTE – s.f.pl. Surate, 277
 ÎNTORSACÁTĂ – adj. Întoarsă, 296
 ÎNTUNCHINÁTÚRĂ – s.f. Pocitură, 209
 JÁCNEÁLĂ – s.f. Arsură de pe plită, 109
 JOF – s.n. v. *Zof*, 146
 JÓLNĂ – s.f. Umflătură la gâtul vitelor, 251
 JÚRNĂ – s.f. v. *Jolnă*, 251
 LEVEDENCE – adj. Curate, albe, 434
 LIFTÁN – s.m. Termen de ocară, 325
 LIMBÁR – s.n. v. *Broască*, 246
 LIMBÁRIȚĂ – s.f. v. *Broască*, 246
 LIMBÁU – s.n. v. *Broască*, 246
 LÍPRICĂ – s.f. Pelagră, 200
 LUH – s.n. Leșie, 181
 MÁRNA – s.f. Humă cernută prin sită, 194
 MARSUCĂ – vb. A murseca, 321
 MÂNÚȘĂ – s.f. Mânunchi, fuior, 397
 MĂRGÁRITÁRÉL – s.n. Afecțiune a limbii la copii, 208
 MÂNECĂ – vb.IV.refl. A se scula, a se porni dis-de-diminează, 312
 MÁZDRIȚĂ-PÁZDRIȚĂ – s.f. Nume dat șarpelui, 185
 MEHLÉMURI – s.n.pl. Alifii preparate din ceară, grăsimi, plante ș.a. Iruri, 117
 MLADUHURÉLE – s.n.pl. Mădulare, 332
 MOCÍOLCĂ – vb.I. A murseca, 489
 MORSOCĂ – vb.I. A murseca, 321
 MOȘÁLÍCĂ – s.f. Moașă, 186
 MOTOCHÍNĂ – s.f. Umflătură, 128
 MOTOLCÍ – vb.IV. A încălci, 459
 MOZÓLCĂ – vb.I. A murseca, 342
 MREJ – s.n. Zorii zilei. Prour, 387
 MUȘTIRÉÁȚĂ – s.f. Seva ce curge din butașii viței de vie. „Lacrimă de coardă“, 159
 MUZURCĂ – vb.I. A murseca, 323
 NAGÁȚĂ – s.f. Mitră, 176
 NARANGÍE – adj. De culoarea naramzei, 286
 NÁLBÁR – s.m. Lecuitor, veterinar, 261
 NIHOÍ – vb.IV. A necheza, 353
 NIOÁGĂ – s.f. Umflătură, 128
 NIȘALÁ – vb.I.refl. A se plânge, a se văicări, 299
 NIȘCORÍȚ – s.m. Miriapod, 177
 NOIÉRI – adj. Proaspete, 388
 NOITÚRĂ – s.f. Mugur de brad, 118
 OICARÁ – vb.I.refl. A se văicări, 342
 OJÂNĂ – s.f. Între amiază și asfințit, 449
 OLECÁÍ – vb.IV.refl. A se plânge, a se văicări, 284
 OLOȚÉL – s.n. v. *Aluășel*, 131
 OMETÍȚĂ – s.f. Praf de făină, 107
 ORZIȘÓR – s.n. Ulcior. Bubă mică ce apare la rădăcina genelor, 234
 OSTRÍȚĂ-PESTRÍȚĂ – s.f. Nume dat șarpelui, 184
 PAIÉZ – s.n. Margine îngustă, muchie, 119
 PÁNTĂ – s.f. Bucată de metal folosită la ferecatul roților. Șină, 442

- PASUCÉLE – s.f.pl. Bucățele de câlți în formă de turtițe, 159
 PĂCIȘELE – s.f.pl. v. *Pasucele*, 159
 PĂLIȚE – s.f.pl. v. *Pasucele*, 112
 PĂRÎNCI – s.f.pl. Plantă erbacee. Mohor, 462
 PĂSĂRICĂ-PESTRICIOĂRĂ – s.f. Nume dat șarpelui, 185
 PĂȘIȘELE – s. f.pl. v. *Pasucele*, 163
 PCICĂ – s.f. Picătură, 438
 PECETLUÎRI – s.f.pl. Cruci de paie, 189
 PELĂGRĂ – s.f. Boală de piele, 200
 PIÁTRA IÁDULUI – s.f. Nitrat de argint, 212
 PIÁTRĂ ÁCRĂ – s.f. Alaun, 212
 PIÁTRĂ VÁNÁTĂ – s.f. Sulfat de cupru, 212
 PLĂGINI – s.f.pl. Lemne și crengi amestecate cu nămol, 274
 PLĂMĂDEȚ – s.n. Amestec de pământ cu apă, 117
 POSOCÍ – vb.IV.refl. A se usca, a se vindeca, 288
 POSONCÍ – vb.IV.refl. v. *Posoci*, 284
 POTOCHINĂ – s.f. Umflătură sub piele. Gâlmă, 220
 POTRIOÁCĂ – s.f. Fiertură de *potroacă*, plantă numită și *fierea pământului*, 416
 POTROMOSÍ – vb.IV. A deteriora, a distruge, 410
 POTRONISÍ – vb.IV. v. *Potromosí*, 400
 PRÁSAD – s.m. Pom fructifer. Păr, 140
 PRÁSLÁVÍ – vb.IV.refl. A se simți bine, a se răsfăța, 398
 PRETCÁR – s.n. Sfredel, 155
 PRICHEÁLĂ – s.f. Fierbințeală mare, 153
 PRIPÁȘÉI – s.m.pl. Vițe, 417
 PRÍSNE – s.f.pl. v. *Pasucele*, 159
 PRÍSNIC – adj. Curat, 188
 PRÓOR – s.n. Zorii zilei, 411
 PROȘNEÁLĂ – s.f. Urină, 387
 PUHÁIÁLĂ – s.f. Boală de ochi, 273
 PUPÁZÁ – s.f. v. *Bucium*, 187
 RÁC DE PĂMÂNT – s.m. Cățelul pământului. Orbeta, 260
 RĂSFÚLG – s.n. Boală ce se manifestă prin inflamarea ugerului la oi, 256
 RĂSÚG – s.n. v. *Rășfulg*, 256
 RÂPCĂ – s.f. Viță de vie uscată, 139
 RÓCINI – s.f.pl. Bube pe care le fac sugarii. Spurcat, 214
 RÓFII – s.f.pl. v. *Rocini*, 214
 RÓHINI – s.f.pl. v. *Rocini*, 214
 ROSÚRI – s.f.pl. Dureri în perioada lehziei, 216
 ROȘ-CODORȘ – s.m. Nume dat șarpelui, 505
 SALAMÁZDRĂ – s.f. Miriapod, 177
 SÁLÁMÉNDRIȚĂ-PESTRÍȚĂ – s.f. Nume dat șarpelui, 185
 SÂNECĂ – vb.I.refl. A se scula, a se porni din dimineată, 358
 SÂNGEÁ – s.f. Lamă de cuțit, 441
 SCÓRLE – s.f.pl. Încălțări rupte, scâlciate, 275
 SCRÁDĂ – s.f. Iarbă de pădure, care rămâne verde și iarna, 119
 SLÓINĂ – s.f. Partea cea mai curată a unei ape, 154
 SPAT – s.n. Umflături la picioarele cailor. Oase, 254
 SPURC – s.n. v. *Rocini*, 214
 SPURCÁT – s.n. v. *Rocini*, 214
 STOLOVĂNEÁLĂ – s.f. v. *Rășfulg*, 256
 STRECĂTOÁRE – s.f. Strecurătoare de pânză, 252
 STRÓHURI – s.n.pl. Scuturătură de fân. Pleavă, 118
 STRUDELNÍȚĂ – s.f. v. *Studenită*, 158
 STRUDENÍȚĂ – s.f. v. *Studenită*, 159
 STRUGINÍȚĂ – s.f. v. *Studenită*, 159
 STRUJÁNÍȚĂ – s.f. v. *Studenită*, 159
 STRUNÍȚĂ – s.f. v. *Studenită*, 159
 STRUNJÍ – vb.IV. A curăța, a elimina părțile nefolositoare, 404
 STUDENÍȚĂ – s.f. Buruiană de surpătură, 158
 STUGINÍȚĂ – s.f. v. *Studenită*, 159
 SULEMÉNDRIȚĂ – s.f. Nume dat șarpelui, 503
 SÚRLĂ – s.f. Sfârlă, rât, 176
 ȘÁICĂ – s.f. Vas de lemn folosit la scosul apei. Ciutură, 430
 ȘPAT – s.n. v. *Spat*, 254
 ȘTRÉMTURI – s.f.pl. Zdrențe, 413
 TALÁN – s.n. Dalac ori rășfulg, 248
 TALÁNT – s.n. Talent. Aici *putere lecuitoare*, 456
 TARTÁR – s.n. Iad, 502
 TÁLÁNOÁICĂ – s.f. v. *Rășfulg*, 256
 TÁRN – s.n. Mătură mare, 278

TRĂGĂN – s.n. Jolnă ori răsfulg, 251
 TROHNĂRIE – s.f. Guturai, 170
 TRÓHNIȚĂ – s.f. Gripă, 169
 ȚÁICĂ – s.f. Drojdie de bere, 119
 VETEJITE – adj. Măndre, semețe, 416
 VINIȚIE – s.f. Veneție, Veneția. Aici cu sensul
 de *loc îndepărtat*, 358
 ZĂLEZĂLĂ – s.f. Durere de cap, zăpăceală,
 210
 ZĂPREĂLĂ – s.f. Anurie, 174
 ZÂTE – s.f.pl. Târâțe, 409
 ZBLOCOTÍ – vb.IV. A zvâcni, 113

ZBURȘĂ – vb.I. A zburli, 398
 ZGÂNCUȘOÁRĂ – s.f. Zgaibă. Bubă cu crus-
 tă, 306
 ZGHICIULĂ – vb.I. A rupe, a fărâmița partea
 lemnoasă a tulpinii de cânepă sau de in
 A melița cu *melițoiul*, 404
 ZGHICIURĂ – vb.I. A zbici, a usca, 323
 ZGÓM – s.n. v. *Gom*, 502
 ZGREBÚŢE – s.f.pl. Bubulițe, coșuri, 453
 ZGRIBÚŢE – s.f.pl. v. *Zgrebunțe*, 285
 ZOF – s.n. Stofă de lână, 146
 ZURZURÍCĂ – adj. Curată, limpede, 502

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE LINGVISTICA
 INVENTAR CARTI Nr. 30.763

CUPRINS

<i>Cuvânt înainte</i>	5
<i>Studiu introductiv</i>	7
<i>Tipologia folclorului medical</i>	106
<i>Descânțece</i>	267
<i>Bibliografie</i>	524
<i>Indice de localități (siglar)</i>	531
<i>Indice de nume (subiecți chestionați)</i>	551
<i>Indice de plante</i>	562
<i>Indice de reprezentări mitologice</i>	570
<i>Glosar</i>	573